

HE 132/2002 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE
VALTION TALOUSARVIOKSI
VUODELLE 2003**

HELSINKI 2002

ISSN 1237-4318

EDITA OYJ, Helsinki 2002

Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2003.

Helsingissä 17 päivänä syyskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Vuosien 2002—2003 talousnäkymät	Y	11
3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet.	Y	14
4. Talousarvioesityksen tuloarviot	Y	22
5. Talousarvioesityksen määrärahat	Y	30
6. Valtion resurssihallinto	Y	60
7. Valtion omistajapolitiikka ja liiketoiminta	Y	64
8. Valtion budjetin ulkopuolella olevat rahastot	Y	65
 VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2003	 1	
Taulukko-osa		1
 YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT		32
Yleiset määräykset		32
 Tuloarviot	1	39
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1	39
12. Sekalaiset tulot	2	45
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	4	67
15. Lainat	5	69
 Määrärahat	6	71
21. Tasavallan presidentti	6	71
22. Eduskunta	6	73
23. Valtioneuvosto	7	76
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	7	79
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8	98
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	9	116
27. Puolustusministeriön hallinnonala	11	144
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11	156
29. Opetusministeriön hallinnonala	13	190
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	17	246
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	20	323
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	22	363
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	24	411
34. Työministeriön hallinnonala	28	483
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	29	513
36. Valtionvelan korot	31	544
37. Valtionvelan vähentäminen		547

LIITE

Taloudellinen katsaus

YLEISPERUSTELUT

Suomen talouskehitys on ollut vaisua kuluneen vuoden ajan. Tästä huolimatta työllisyys on kehittynyt edelleen myönteisesti. Maailmantaloutta koetelleen taloustaantumaa arvioidaan vähitellen väistyvän, mutta kansainvälisiin suhdannenäkymiin liittyvä epävarmuus on edelleen suurta. Talousarvioesityksen pohjana oleva talousennuste perustuu näkemykseen Yhdysvalloissa alkaneen talouskasvun jatkumisesta ja EU-alueen kasvun nopeutumisesta kuluvan vuoden lopulla. Myös Suomen talouskasvu nopeutuisi ensi vuonna. Tuoreimmat tiedot viittaavat orastavaan vientikysynnän elpymiseen; tuleva kehitys on kuitenkin ratkaisevasti riippuvaista siitä, millaiseksi maailmantalouden lähiajan kehitys on muotoutumassa. Kotimaassa tulevien talousnäkyvien kannalta keskeisessä asemassa on seuraava palkkasopimuskierrös.

1. Yhteenveto

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2001 tilinpäätös	2002 varsinainen talousarvio	2003 esitys	Muutos % 2002—2003
Tulo- ja varallisuusvero	12 140	13 017	12 607	-3
Arvonlisävero	9 777	9 894	9 815	-1
Muut verot	7 448	7 408	7 976	8
Muut tulot	6 061	5 007	5 169	3
Yhteensä	35 426	35 326	35 567	1
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	-	-	155	-
Tuloarviot yhteensä	35 426	35 326	35 722	1
Kulutusmenot	10 653	11 191	11 552	3
Siirtomenot	18 006	19 491	20 105	3
Sijoitusmenot	1 017	442	515	17
Muut menot	4 089	3 759	3 550	-6
Määrärahat yhteensä	33 764	34 882	35 722	2
Valtionvelan vähentäminen ²⁾	2 308	444	-	-
Yhteensä	36 072	35 326	35 722	1
Erotus +/-	-647	-	1	-

¹⁾ Sisältää nettoutettuna 234 milj. euroa velanhallinnan menoja.

²⁾ Sisältää velanhallinnan menoja 257 milj. euroa v. 2001 ja 362 milj. euroa v. 2002.

Talousarvioesitys jatkaa hallitusohjelman finanssipoliittisella linjalla, jonka tavoitteena on julkisen talouden kestävyyttä ja työllisyysasteen nousua tukemalla varautua julkisen talouden menopai-

neisiin väestön ikääntyessä. Julkisen talouden ylijäämän arvioidaan alenevan kuluvan vuoden 3,6 prosentista ensi vuonna 2,7 prosenttiin suhteessa kansantuotteeseen. Valtiontalouden kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusjäämä heikkenee ensi vuonna vain lievästi ylijäämäiseksi, jolloin tavoitellun 1,5—2 prosentin rahoituslijäämän saavuttaminen lähivuosina vaikeutuu ja tulevien vuosien menopaineisiin varautuminen tulee entistä haasteellisemmaksi.

Taloustarviesityksen finanssipoliittinen linja on lievästi kotimaista kysyntää tukevaa. Kansainvälisen talouskehityksen luoman epävarmuuden tilanteessa hallituksen taloustarviesitys luo talouspolitiikkaan vakautta ja ennustettavuutta, joka ylläpitää kotitalouksien ja yritysten luottamusta myönteiseen talouskehitykseen.

Tuloarviot

Valtion tuloiksi ilman lainanottoa vuodelle 2003 arvioidaan 35,6 mrd. euroa, mikä on 0,7 % enemmän kuin vuodelle 2002 varsinaisessa taloustarviossa arvioidut tulot. Vuodelle 2003 arvioitu budjettitalouden tulokertymä on kuitenkin 0,9 % pienempi kuin vuodelle 2002 lisätaloustarviossa arvioitu kokonaistulokertymä, mikä näkyy taulukosta 2. Hidas talouskasvu sekä osakekurssien laskun myötä ns. pörssiherkän veropohjan supistuminen näkyvät ensi vuoden verotulojen kertymässä, jonka arvioidaan pysyvän lähes samalla tasolla kuin kuluvalla vuodelle on budjetoitu. Sekalaisten tulojen sekä korkotulojen ja voiton tuloutusten arvioidaan alenevan kuluvan vuoden budjetoidusta tasosta. Valtion omaisuuden myyntituloiksi on merkitty viime vuosien tapaan 420 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti talouskasvun ja työllisyyden kohe-
nemisen edellytyksiä parannetaan suuntaamalla verokevennyksiä ansiotuloihin ja energia- ja ympäristöverojen määrää lisätään teollisuuden kilpailukyky huomioon ottaen. Ansiotulojen verotusta ehdotetaan kevennettäväksi vuositasolla 315 milj. eurolla. Kevennys ehdotetaan toteutettavaksi kaikissa tuloluokissa mutta suhteellisesti suuremmat kevennykset toteutuisivat pienillä tulotasolla. Ehdotettujen ansiotulojen veronkevennyksen seurauksena palkkatulon veroste alenisi keskimäärin puolella prosenttiyksiköllä. Pienillä tulotasolla alennus on hieman tätä suurempi. Nestemäisten polttoainoiden, sähkön, kivihiilen, maakaasun ja turpeen valmisteveroa ehdotetaan korotettavaksi noin 5 prosentilla. Korotus lisää valtion verotuloja arviolta 145 milj. eurolla. Lisäksi ehdotetaan eräiden energiatuotantoon liittyvien tukien laajentamista ja täsmennyistä palautussääntöihin. Näiden muutosten arvioidaan vähentävän energia-
verojen tuottoa yhteensä noin 18 milj. eurolla.

Eläketuloista perittävä ylimääräinen vakuutetun sairausvakuutusmaksu ehdotetaan poistettavaksi, jolloin kaikkien vakuutettujen sairausvakuutusmaksu on 1,5 % vuonna 2003. Arvonlisäveron tuotosta ehdotetaan tuloutettavaksi suoraan Kansaneläkelaitokselle 1 000 milj. euroa, jossa on 300 milj. euroa lisäystä kuluvaan vuoteen verrattuna. Suora verontuloutus vähentää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta maksettavan takuusuorituksen määrää.

Vuoden 2003 verotulojen jakaumaan valtion ja kuntien välillä vaikuttaa yhteisöveron jako-osuuksien muutos valtion hyväksi, mikä on suoraa seurausta valtion ja kuntien välisestä rahoitussuhteen kustannusneutraaleista muutoksista. Tehdyille päätöksille on yhteistä se, että kuntatalouden vakauttamiseksi ja peruspalvelujen rahoituksen turvaamiseksi kuntien riippuvuutta suhdanneherkän, vaikeasti ennakoitavan ja kuntien kesken epätasaisesti jakautuvan yhteisöveron tuotosta vähennetään ja kuntien välisiä taloudellisia eroja tasataan. Vuoden 2003 talousarvioesityksessä ehdotettujen tulo- ja menopuolen muutosten nettovaikutuksena kuntataloutta vahvistetaan noin 126 milj. eurolla.

Valtion talousarvion määrärahoiksi vuodelle 2003 ehdotetaan 35,7 mrd. euroa, joka vastaa suunnilleen keväällä tehtyä määräraha-kehyspäätöstä. Määrärahat kasvavat vuoden 2002 varsinaisesta talousarviosta 840 milj. eurolla, 2,4 prosentilla. Talousarvioesityksen määrärahojen loppusumman arvioidaan ylittävän vuoden 1999 varsinaisen talousarvion määrärahatason reaalisesti miljardilla eurolla.

Kuntien valtionapuihin ehdotetaan yhteensä 5,6 mrd. euroa, jossa on 6 % lisäystä kuluvan vuoden tasoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosenttia ehdotetaan korotettavaksi 1,51 prosenttiyksiköllä hyvinvointipalvelujen parantamiseksi sekä palvelujärjestelmän toimivuuden turvaamiseksi ottaen huomioon kansallisen terveydenhuollon hankkeen toimeenpano sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen. Tämän johdosta valtionosuudet lisääntyvät 160 milj. eurolla. Lisäksi kansallisen terveydenhuollon kehittämishankkeisiin ehdotetaan lisärahoitusta 8 milj. euroa. Syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palvelujen rahoitusta lisätään. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuksia lisää yksikköhintojen korotus ja opiskelijamäärien kasvu. Aikuisten koulutustason kohottamisen viisivuotinen toimenpideohjelma ehdotetaan aloitettavaksi vuonna 2003 sekä oppisopimusmuotoista ammatillista lisäkoulutusta ehdotetaan lisättäväksi 2 000 opiskelijalla.

Isyysrahakautta pidennetään ja perhevapaiden käyttöä joustavoitetaan. Sotilasvammalain mukaisten sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelujen saajien piiriä laajennetaan. Uutta erityistukea on tarkoitus maksaa 1.10.2003 lukien sellaisille 65 vuotta täyttäneille tai työkyvyttömille Suomessa asuville maahanmuuttajille, jotka olisivat muutoin pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi vuoden 2002 talousarviossa päätetyt etuuskorotukset, jotka astuivat voimaan 1.3.2002, näkyvät nyt vuoden 2003 talousarviossa määrärahoissa koko vuoden tasolla. Myös hammashoitouudistus on täydellisesti voimassa v. 2003. Talousarvioesityksessä jatketaan vuoden 2002 talousarviossa aloitettujen mittavien liikenneinvestointien toteutusta.

Määrärahat

Valtiontalouden
tasapaino

Valtion talousarvioesityksessä ehdotettujen määrärahojen määrä ylittää arvioitujen tulojen määrän, minkä johdosta valtiolle joudutaan ottamaan uutta velkaa varsinaisen alijäämän kattamiseksi 155 milj. euroa. Uutta velkaa ehdotetaan otettavaksi kaikkiaan 389 milj. euroa, josta 234 milj. euroa on tarkoitus käyttää valtionvelan takaisinostoihin liittyviin kustannuksiin, mikä alentaa tulevia velanhoidtomenoja. Valtionvelan kasvu aiheuttaa tarpeen aiemmin ajateltua suuremmille ylijäämille tämän vuosikymmenen aikana jotta valtionvelkaa saadaan lyhennetyksi ennen kuin ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet alkavat toteutua. Edellisen kerran valtion talousarvioesityksessä ehdotettiin nettolainanottoa vuodelle 1998.

Taulukko 2. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, milj. euroa

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu ¹⁾	2003 esitys	Muutos % 2002—2003
Budjettitalous				
Tulot	35 426	35 891	35 567	-1
Menot	33 765	35 138	35 722	2
Varsinainen alijäämä (-)	1 661	753	-155	
Velanhallinta	-257	-362	-234	36
Nettorahoitustarve (-)	1 404	391	-389	
Rahastotalous				
Tulot	4 247	4 311	4 325	1
Menot	3 956	3 844	3 584	-7
Nettorahoitustarve (-)	291	467	741	
Valtiontalous²⁾				
Tulot	38 055	38 489	38 125	-1
Menot	36 360	37 631	37 773	1
Nettorahoitustarve (-)	1 695	858	352	

¹⁾ Ml. vuoden 2002 lisätalousarvio

²⁾ Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Budjettitalouden ulkopuolella olevien rahastojen arvioidaan olevan noin 741 milj. euroa ylijäämäisiä. Budjettitalouden ja budjettitalouden ulkopuolella olevien rahastojen eli koko valtiontalouden ylijäämäksi arvioidaan muodostuvan noin 352 milj. euroa. Budjettitalouden ulkopuolisten rahastojen ylijäämään vaikuttaa keskeisesti Valtion eläkerahaston kartuttaminen. Eläkerahaston kasvattamisella varaudutaan tasaamaan valtion eläkemenojen voimakasta kasvua tulevina vuosina.

Valtion budjettitalouden velan korkomenoiksi arvioidaan 3,6 mrd. euroa. Tässä on laskua kuluvan vuoden talousarvioon nähden 0,2 mrd. euroa. Koko vaalikaudella korkomenot alenevat noin 1,2 mrd. euroa.

Valtionvelan nimellisarvoksi arvioidaan vuoden 2002 lopussa noin 61,4 mrd. euroa. Nettolainanotosta huolimatta valtionvelan suhde kokonaistuotantoon alenee arvion mukaan kuluvan vuoden 43,7 prosentista 42,3 prosenttiin vuonna 2003. Valtionvelan markkina-arvon kehitys on riippuvaista tulevasta korko- ja valuuttakursisikehityksestä. Vuoden 2002 kesäkuun lopussa valtion budjettitalouden velan markkina-arvo oli 3,8 mrd. euroa suurempi kuin velan nimellisarvo.

Valtionvelan menot

Kansainvälisiin suhdannenäkymiin liittyvä epävarmuus on jatkunut. Yhdysvaltain talouskasvu elpyi vuoden alussa, mutta näkymät ovat kesällä uudelleen heikentyneet mm. eräiden suurten yritysten kirjanpidossa ilmenneiden väärinkäytösten herättämän epäluottamuksen takia. Kasvun arvioidaan USA:ssa jatkuvan loppuvuoden hitaana, mutta voimistuvan tämän vuoden 2 prosentista ensi vuonna 2,5 prosenttiin. Maailmantaloutta koetelleen taloustaantumien arvioidaan vähitellen väistyvän ja eräiden ongelmatalouksien, kuten Argentiinan, kriisin seurausten odotetaan jäävän paikallisiksi. Kun kysyntä muualla on kasvanut hitaammin, Yhdysvaltain talouden rakenteelliset ongelmat — vaihtotaseen alijäämä ja yksityisen sektorin velkaantumisen — ovat ennallaan tai uhkaavat jopa paheta, mikä lisää epävarmuutta ja kansainvälisen talouden haavoittuvuutta. Myös Japanin talouden rakenneongelmat hidastavat maailmantalouden kasvua.

2. Vuosien 2002—2003 talousnäkymät

Kysynnän voimistuminen on Yhdysvaltain lähipiiriin lisäksi heijastunut myös useissa Aasian talouksissa. Japanissa tuotanto kasvoi vuoden alussa ensimmäistä kertaa kahteen vuoteen. Helpotus voi kuitenkin olla väliaikaista, sillä talousnäkymät ovat edelleen vaatimattomat ja kestävään kasvuun päästäneen vasta, kun pankkeja ja yrityksiä koetteleviin ongelmiin löydetään pysyviä ratkaisuja.

Euroalueella suhdanteiden paraneminen näyttää etenevän verkkaaisesti ja suhdanneodotukset ovat pysytelleet vaimeina. Tarve ja mahdollisuudet keventää rahapolitiikkaa ovat olleet olennaisesti vähäisemmät kuin Yhdysvalloissa. Finanssipolitiikassa on pääosin pidättäytytty uusista päätöspäisistä toimista. Uskottavuuden säilyttäminen onkin tärkeintä, mikä edellyttää kaikkien maiden täyttävän kasvu- ja vakaussopimuksen julkisen talouden tilaa koskevat sitoumukset vuonna 2004.

Maailmankaupan kasvu pysähtyi viime vuonna. Myös tänä vuonna joudutaan tyytymään tavanomaista pienempään kaupan volyyymiin. Maailmantalouden kasvu nousee neljään prosenttiin vuonna 2003 parin edellisen vuoden 2,5 prosentista.

2.1 Euroalueen talouskehitys

Kysynnän kasvu hidastui euroalueella viime vuoden aikana ja tuotanto supistui vuoden lopulla. Käänteeseen tapahtui jo talvella, mutta euroalueen kotimaisen kysynnän kasvu on jatkunut vauhdissa, kun kuluttajat ovat varovaisia ja investointinäkömät epävarmat. Myöskään viennistä ei toistaiseksi ole ollut suurta apua kasvun elvyttäjänsä. Euron vahvistuminen alkukesästä 2002 ja inflaation hidastuminen lisäävät ostovoimaa ja kysyntä piristyy vuoden loppua kohden. Koko vuonna tuotannon kasvu jäänee hieman viimevuotista 1,5 % vaatimattomammaksi.

Kansainvälisten suhdanteiden elpyminen ja kasvava euroalueen kotimainen kysyntä ovat tukemassa kokonaistuotannon kasvua v. 2003. Euroalueen julkisen talouden rakenteellinen alijäämä on hieman supistumassa. Työkustannusten nousu nopeutuu vähän. Hintojen ja korottaneiden poikkeuksellisten tekijöiden vaikutukset ovat lieventyneet ja öljyn hinta on alentunut, mutta palvelualueilla kustannukset ovat nousseet. Inflaation odotetaan silti pysyvän keskuspankin tavoitteen mukaisena. Työttömyys, joka pitkään suvantovaiheen jälkeen alkoi kasvaa keväällä, kääntyy uudelleen laskuun ensi vuoden aikana.

2.2 Suomen talouskehitys

Suomen talouskehitys on viennin laimeuden vuoksi pysynyt kuluvanakin vuonna vauhdissa. Tuoreimmat tiedot viittaavat orastavaan vientikysynnän elpymiseen; tuleva kehitys riippuu kuitenkin ratkaisevasti siitä, millaiseksi maailmantalouden lähiajan kehitys on muotoutumassa. Tämä ennuste perustuu näkemykseen, jonka mukaan Yhdysvalloissa alkanut talouden kasvu jatkuu, ja myös EU-alueella kasvu alkaa nopeutua kuluvan vuoden jälkipuoliskolla.

Kokonaistuotanto

Kokonaistuotannon pitkään jatkunut vahva kasvu pysähtyi viime vuonna, kun vienti ja teollisuustuotanto ensimmäistä kertaa kymmeneen vuoteen supistuivat. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kokonaistuotanto supistui, mutta sen arvioidaan kääntyneen lisääntyneiden vientitilausten imussa nousuun toisella neljänneksellä. Kaikkiaan kokonaistuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna 1,3 %, mikä merkitsee varsin vahvaa kasvua vuoden jälkipuoliskolla. Kansainvälisen nousun lykkääntyminen voi kuitenkin siirtää kasvua ensi vuoden puolelle. Arvioitu kasvu perustuukin edelleen yksityiseen kulutukseen, sillä vuositasolla ulkomaankaupan kasvuvaikeus jää vielä pieneksi ja investoinnit supistuvat. Jos kansainvälinen kysyntä elpyy edellä kuvatun mukaisesti, viennin vauhdittuminen nostaa kokonaistuotannon kasvun ensi vuonna 2,8 prosenttiin.

Työllisyys

Työpaikkojen määrä vähenee kuluvana vuonna alkutuotannossa ja liikenteessä, mutta lisääntyy edelleen julkisissa palveluissa ja metalliteollisuudessa. Julkisten palvelujen työpaikat lisääntyvät hieman myös v. 2003. Työllisten osuus työikäisestä väestöstä alenee tänä vuonna 67,6 prosenttiin ja pysyy liki samalla tasolla v. 2003. Työvoiman tarjonnan kasvu on hidastumassa ja lähes pysähtyy ensi

vuonna. Työttömyysaste on tänä vuonna keskimäärin 9,3 % ja kohoaa ensi vuonna 9,5 prosenttiin. Erot alueellisessa työttömyydessä kasvavat edelleen, ja työttömyys on suurelta osin rakenteellista.

Joulukuussa 2000 solmitun tulopoliittisen sopimuksen mukainen palkankorotuslinja näyttää toteutuneen hyvin myös kuluvana vuonna, ja palkkaliikumet ovat pysyneet suhteellisen vähäisinä. Palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa tänä vuonna keskimäärin 3,3 % eli runsaan prosenttiyksikön viimevuotista hitaammin. Sopimuskausi päättyy tammikuun 2003 lopussa. Ensi vuonna palkansaajien ansiotasoindeksi on oletettu kohoavan keskimäärin 3½ %.

Inflaatiiovauhti on kuluvana vuonna pysytellyt likimain euroalueen keskimääräisellä tasolla. Työkustannusten nousu on hidastunut ja elintarvikkeiden hintakehitys on tasaantunut. Myös raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat ovat hieman laskeneet ja euron kurssi on vahvistunut. Kuluttajahintaindeksi kohoaa kuluvana vuonna keskimäärin 1,7 %. Mikäli palkanmuodostus noudattaa edellä oletettuja suuntaviivoja eikä ulkoisista tekijöistä aiheudu uusia merkittäviä kustannuspaineita, kuluttajahintojen nousuvauhti voisi v. 2003 pysyä parissa prosentissa.

Vienti kääntyi keväällä nousuun, mutta alkuvuoden heikon kehityksen takia viennin määrä lisääntyy tänä vuonna vain niukasti. Hintakehitys on maailmanmarkkinoilla pysynyt vaisuna, minkä johdosta viennin arvo jää 2 % vuoden 2001 tasoa matalammaksi. Ensi vuonna viennin kasvu nopeutuu 4½ prosenttiin, ja vientihinnat nousevat vajaan prosentin.

Myös tuontikehitys oli vuoden alussa vaimeaa. Tuonti lisääntyy tänä vuonna viennin tavoin ½ %, ensi vuonna 3 %. Tuontihinnat alenevat tänä vuonna 2 %, mutta kohoavat ensi vuonna saman verran. Vaihtotaseen ylijäämä jäänee tänä vuonna viime vuoden tasolle, mutta nousee v. 2003 yli 10 mrd. euroon.

Inflaatio

Ulkomaankauppa

Taulukko 3. Kansantalouden kehitys

	1999	2000*	2001*	2002**	2003**
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. €	120,5	131,1	136,0	140,3	146,2
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	4,1	6,1	0,7	1,3	2,8
Työttömyysaste, %	10,2	9,8	9,1	9,3	9,5
Työllisyysaste, %	66,0	66,9	67,7	67,6	67,4
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,2	3,4	2,6	1,7	2,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	4,7	5,5	5,0	5,0	5,2

Yksityinen kulutus kasvoi viime vuonna vain prosentin eli selvästi kotitalouksien ostovoiman lisäystä hitaammin. Tämä johtui lähinnä heikosti käyneestä autokaupasta, sillä muilta osin kulutuksen kasvu pysyi edellisvuotisella tasolla. Kuluttajien luottamus niin oman taloutensa kuin maankin talouden kohenemiseen vahvistui kuluvan vuoden alkupuolella, ja myös autokauppa on vilkastunut. Tänä ja ensi vuonna yksityisen kulutuksen arvioidaan lisääntyvän

Yksityinen kulutus

Investoinnit

suunnilleen käytettävissä olevien reaalityulojen kasvua vastaavasti eli 2½ % kumpunakin vuonna, joten säästämisaste pysyy ennallaan.

Investoinnit supistuvat kuluvana vuonna hieman. Asuinrakennusinvestointien aleneva suunta jatkuu ja tuotannollisten talonrakennusten määrä vähenee tuntuvasti viimevuotisesta ja myös kone- ja laiteinvestoinnit supistuvat. Asuinrakennusinvestoinnit ja maa- ja vesirakennusinvestoinnit sen sijaan lisääntyvät jossain määrin. Vuonna 2003 investoinnit kääntyvät kokonaisuutena lievään nousuun, kun maa- ja vesirakennustoiminnan kasvu jatkuu ja myös asuinrakennusinvestoinnit vilkastuvat. Tuotannolliset investoinnit sen sijaan edelleen vähenevät.

3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet

Talouspolitiikan päätavoitteena on työllisyyden parantaminen. Tämä tavoite edellyttää talouspolitiikan linjaa, joka edistää vakaata talouskasvua, parantaa hyödyke-, pääoma- ja työmarkkinoiden toimivuutta sekä turvaa kansainvälisesti kilpailukykyisen toimintaympäristön pääomien sijoittamiselle ja yritystoiminnalle. Työllisyyden laajapohjainen koheneminen ja valtiontalouden vahvistaminen ovat keskeisiä talouspolitiikan tavoitteita, joilla pyritään varautumaan väestön ikääntymisestä aiheutuviin julkisen talouden rahoitus- ja menopaineisiin.

Kansainvälisen talouden ja euroalueen oletetaan kehittyvän suotuisasti vuonna 2003, vaikka kansainvälisen talouden riskit ovat edelleen huomattavat. Inflaatiopaineet sekä euroalueella että Suomessa ovat vaikeat. Myös euron ulkoisen arvon vahvistuminen suhteessa USA:n dollariin tukee euroalueen hintavakautta. Valuuttakurssin vahvistumisesta huolimatta vientiteollisuuden kilpailukyky ja kannattavuus ovat edelleen hyvällä tasolla. Työllisyysnäköymien kannalta syksyn tulosopimuskierröksellä on suuri merkitys.

3.1 Finanssipolitiikan linja

Kasvun ennustettu nopeutuminen vuonna 2003 korostaa kurinalaisen finanssipolitiikan merkitystä talouden vakaudelle. Suotuisasta talouskehityksestä huolimatta valtiontalouden tasapaino uhkaa heikentyä edelleen vuonna 2003, mikä vaikeuttaa riittävän finanssipolitiikan liikkumavaran aikaansaamista väestön ikääntymisestä aiheutuvien menopaineiden ja suhdannevaihteluiden varalle. Finanssipolitiikan linjan vuonna 2003 tuleekin perustua tiukkaan menojen kasvun hillintään.

Valtiontalouden tasapaino ja valtionvelka

Hallitusohjelmassa tavoitteeksi asetettiin valtiontalouden rakenteellinen, kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusylijäämä ja valtionvelan supistuminen vaalikauden loppuun mennessä alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vuoden 2002 talousarvioesityksen yleisperusteluissa hallitus tarkensi valtiontalouden ylijäämää koskevaa tavoitetta toteamalla, että ylijäämän tulisi olla kuluvan vuosikymmenen aikana keskimäärin 1,5–2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen, jotta valtionvelka saataisiin alenemaan riittävästi

julkisen talouden kestävyuden takaamiseksi myöhempinäkin vuosina.

Vuonna 2000 valtiontalouden ylijäämä muodostui nopean kasvun ja suhdanneherkkien verotulojen nousun ansiosta poikkeuksellisen suureksi. Talouskasvun hidastumisen ja verotulojen normalisoitumisen seurauksena ylijäämä on sittemmin nopeassa tahdissa supistunut. Talousarvioesityksen menotaso vuodelle 2003 ja uusimpaan talousennusteeseen pohjautuva arvio tulojen kehityksestä merkitsevät budjettitalouden muuttumista lievästi alijäämäiseksi vuonna 2003. Kansantalouden tilinpidon mukainen valtiontalouden rahoitusasema heikkenee ensi vuonna edelleen. Hallituksen tavoittelemman 1,5—2 % bruttokansantuotteesta olevan rakenteellisen ylijäämän saavuttaminen lähivuosina on olennaisesti vaikeutunut. Vuosina 2002—2003 ollaan nykyisten arvioiden mukaan jäämässä selvästi jälkeen tavoitellusta ylijäämäkehityksestä. Aiempaa heikompi lähtökohtatilanne varauduttaessa väestön ikääntymisestä aiheutuviin menopaineisiin korostaa tiukan menokurin sekä markkinoiden toimivuutta ja julkista taloutta vahvistavien rakenteellisten toimien merkitystä.

Valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee hallituskaudella vuoden 2003 loppuun mennessä 14 prosenttiyksiköllä, noin 42½ prosenttiin. Keväällä 2000 hallituksen tekemän periaatepäätöksen mukaan valtionvelan kehitystä tulee arvioida ilman valtion omaisuudesta saatujen myyntitulojen vaikutusta. Näin arvioituna velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on vuoden 2003 lopussa 47½ %. Vaikka velkasuhde ensi vuonna alenee, euromääräinen velka kasvaa budjetin alijäämäisyyden takia lievästi. Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyuden turvaaminen edellyttäisi velan edelleen alentamista ja valtiontalouden tuntuvan ylijäämän vahvistamista.

Hallitusohjelman mukaan valtion menot pidetään koko vaalikauden ajan reaalisesti enintään vuoden 1999 varsinaisen talousarvion tasolla. Valtiontalouden toteutunut menokehitys on ollut pitkälti hallituksen kehyspäätösten mukaista vuoteen 2002 saakka, jolloin talousarvion menot ylittivät 0,7 mrd. eurolla keväällä 2001 hyväksytyn määrärahakehityksen vuodelle 2002. Osa tästä ylityksestä aiheutui vuonna 2001 tehdyistä päätöksistä hyvinvointipanostuksiin. Talousarvioesitys vuodelle 2003 on 35,7 mrd. euroa, mikä vastaa suunnilleen vuodelle 2003 päätettyä määrärahakehystä. Hallinnonalojen määrärahat kasvavat vuoden 2002 talousarviosta miljardilla eurolla eli lähes 3½ prosentilla.

Talousarvioesityksen määrärahat vuodelle 2003 ovat reaalisesti miljardi euroa suuremmat kuin hallitusohjelmaan kirjattu vuoden 1999 varsinaisen talousarvion menotaso, ja korkomenot vuonna 2003 ovat arviolta 1,2 mrd. euroa pienemmät kuin vuonna 1999. Siten hallituskauden aikana valtion budjetin menot eri hallinnonaloille kasvavat reaalisesti 2,3 mrd. euroa, josta osa tosin selittyy me-

Menotavoite ja menopolitiikan painopisteet

noilla, joita vastaan EU:lta on tullut tuloja ja osa sosiaaliturvamaksujen kevennyksistä johtuvilla menoilla. Hallitusohjelman tavoitteet valtion menoille ja ylijäämälle sekä taloustilanteen ennustettu paraneminen edellyttävät tiukkaa menokuria ja pitäytymistä vuoden 2003 kehyksissä.

Hallituskaudella panostusta koulutukseen on vuoden 2003 talousarvioesitys mukaan lukien lisätty yli miljardi euroa mm. maksuttoman esiopetuksen aloittamisen, opetustoimen valtionosuuksien lisäämisen ja korkeakoulujen rahoituksen vahvistamisen muodossa. Köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnassa työllisyyden laajajohjainen paraneminen ja työttömyyden väheneminen ovat keskeisessä asemassa. Lisäksi on toteutettu ehkäiseviä toimia ja korotuksia on suunnattu työmarkkinatuen ja kansaneläkkeiden lapsikorotuksiin, työvoimapolitiikkaan liittyviin ylläpitokorvauksiin, asumistuen perusteisiin ja eräisiin sairauspäivärahoihin. Työttömien peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavien toimeentuloa on parannettu.

Veropolitiikka

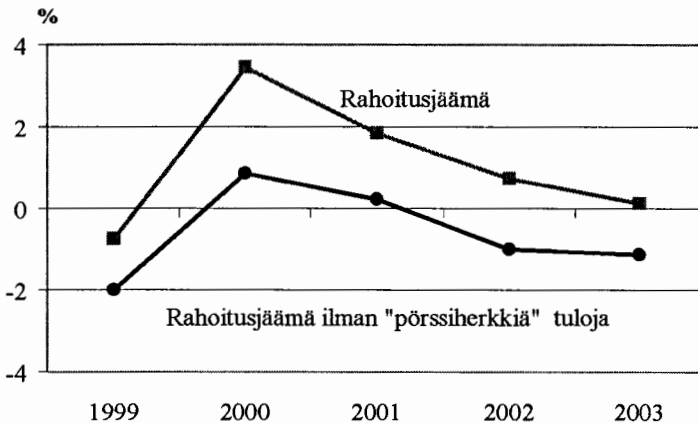
Vaalikauden aikana korostuvat työllisyyden paranemista tukevat veroratkaisut. Hallitus asetti veropolitiikan yleiseksi tavoitteeksi verotuksen ja sosiaalietuuksien uudistamisen työllisyyttä parantavaan ja omatoimisuutta kannustavaan suuntaan. Verotuksen ja sosiaaliturvan kehittämisen tavoitteena on myös parantaa työttömien ja työttömyysuhan alla olevien ihmisten asemaa työmarkkinoilla sekä tukea työnteon kannattavuutta. Hallituksen pyrkimyksenä on tukea veroratkaisulla myös maltillisia työmarkkinaratkaisuja.

Hallitus ilmoitti varautuvansa vaalikauden aikana 10—11 mrd. markan (noin 1,7—1,8 mrd. euron) suuruisiin ansiotulojen ja sosiaalivakuutusmaksuperusteiden kevennyksiin tavoitteena kokonaisveroasteen alentaminen. Erityisesti pienituloisten työhön hakeutumisesta kannustetaan korottamalla kunnallisveron ansiotulovähennystä niin, että se kohdistuu aiempaa voimakkaampana pieni- ja keskituloisiin. Tästä aiheutuva marginaaliveron kohoaminen niiden osalta, joilta ansiotulovähennys alenee ja poistuu kokonaan kompensoidaan lieventämällä vastaavasti valtion tuloveroasteikkoa. Lisäksi hallitusohjelmassa verotuksen painopistettä ilmoitettiin muutettavaksi pääomatulojen, kiinteistövarallisuuden ja ympäristöverojen suuntaan.

Hallituskaudella toteutetut vero- ja sosiaaliturvamaksuperusteiden kevennykset vastaavat keskimäärin noin puolta prosenttia bruttokansantuotteesta vuosittain. Kokonaisuudessaan verorasitusta on alennettu vuosina 2000—2002 noin 2,8 mrd. eurolla, josta arviolta 2,4 mrd. euroa kohdistuu työn verotuksen keventämiseen. Pienituloisten verotusta keventäviä ansiotulovähennyksiä on korotettu 250 milj. eurolla. Verotuksen painopistettä on hallituskaudella siirretty työn verotuksesta pääoma-, yhteisö- ja korkotulojen verotukseen korottamalla näiden tulojen verokantaa 1 prosenttiyksiköllä 29 prosenttiin. Myös kiinteistöveron ala- ja ylärajan nostolla verotusta on pyritty suuntaamaan pois työn verotuksesta.

Vero- ja sosiaalimaksuperusteiden keventäminen on tukenut talouden kasvua ja työllisyyttä. Palkansaajan keskimääräinen verokiila eli tuloverojen, työntekijän ja työnantajan maksamien sosiaaliturvamaksujen ja arvonnäveron osuus työvoimakustannuksista on pienituloisilla alentunut arviolta 2,7 prosenttiyksiköllä vajaaseen 53 prosenttiin vuodesta 1999. Suurituloisten verokiila on vastaavasti alentunut 2,1 prosenttiyksiköllä noin 63 prosenttiin. Ansiotuloverojen kevennys on tukenut myös maltillista palkkapolitiikkaa, yksityistä kulutusta ja talouden kasvua erityisesti suhdannekehityksen heikentyessä voimakkaasti vuodesta 2001. Reaalipalkkojen keskimääräinen nousu on hallituskaudella pysynyt yleisen tuottavuuskehityksen rajoissa ja tukenut yritysten kansainvälisen kilpailukyvyn säilymistä vahvana.

Kuvio 1. Valtion rahoitusjäämä 1999—2003 suhteutettuna BKT:een, prosenttia

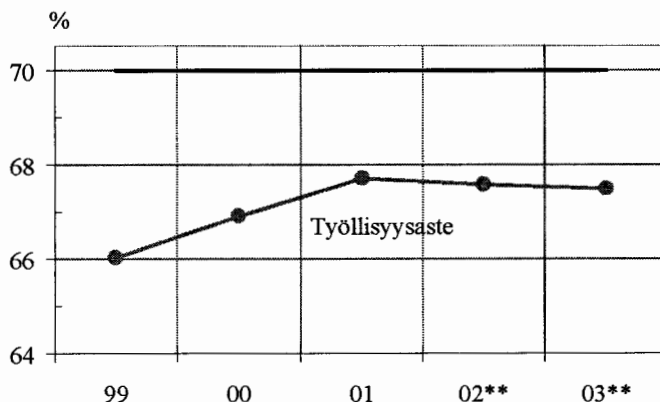
Verotulojen suhdanneherkkyys on viime vuosina lisääntynyt merkittävästi. Suhdanteiden heikkenemisen myötä valtiontalouden ylijäämä on purkautunut nopeasti vuodesta 2000, kun varsinkin osakemarkkinoiden kehitykselle herkkien veroerien tuotot ovat laskeneet voimakkaasti. Epävarmuus suhdanneherkkien veroerien kehityksestä ja valtiontalouden tasapainon heikkeneminen edellyttävät varovaisuutta veropolitiikan linjauksissa. Hallitusohjelman mukaisesti verotuksen painopistettä siirretään energiaverojen suuntaan. Myös suhdannetilanteen kohentuminen tukee veropolitiikkaa, joka ei heikennä valtiontalouden tasapainoa.

Tavoitteena on, että työllisyysaste lähestyy 70 prosenttia hallituskauden aikana. Keskimääräinen työllisyysaste on vuodesta 1999 kohonnut noin 1,5 prosenttiyksiköllä ja on ennusteen mukaan 67½ % vuonna 2003. Työllisyysaste on useita vuosia jatkuneesta hyvästä talouskehityksestä ja työmarkkinoiden toimivuutta parantaneista uudistuksista huolimatta edelleen matalampi kuin ennen 1990-luvun alun lamaa. Työllisyysasteen nousun pysähtyminen

Työllisyys

vuonna 2001 johtuu osittain kasvun hidastumisesta, mutta myös siitä, että eläkeuudistukset ja muut rakenteelliset toimenpiteet vaikuttavat täysimääräisesti vasta viiveellä. Jatkossa väestön ikärakenteen muutos hidastaa työllisyysasteen paranemista ja keskeisenä haasteena on edelleen sekä ikääntyneiden että nuorten (15–24-vuotiaiden) työllisyysasteen nostaminen.

Kuvio 2. Työllisyysaste 1999–2003

Työllisyysaste = työlliset / työikäinen väestö (15-64-vuotiaat)

Työn verotuksen keventämisestä huolimatta palkansaajan verokiila on Suomessa edelleen korkea. Jos verokiilaa ei kyetä edelleen alentamaan on vaarana, että matalan tuottavuuden työpaikkoja ei synny riittävästi. Korkea verokiila vähentää myös kannustimia panostaa osaamisen ja inhimillisen pääoman ylläpitämiseen ja lisäämiseen, jolloin hyväkään koulutuksen tarjonta ei yksin riitä takaamaan monipuolisen osaamisen syntymistä ja pysymistä Suomessa. Tällöin työllisyysasteen nostaminen vaikeutuu ja hyvinvointijärjestelmiä jää rasittamaan iso pysyvä kustannus. Työllisyysasteen tuntuva nostaminen on välttämätöntä, jotta nykyiset hyvinvointijärjestelmät voidaan säilyttää vaarantamatta julkisen talouden kestävyyttä.

Työllisyysasteen nostamista edistäviä toimia jatketaan vuonna 2003. Väestön ikääntyminen kääntää työvoiman määrän laskuun jo vuonna 2004. Jotta tästä ei muodostu talouden kasvua ja hyvinvointivaltion rahoitusta rajoittavaa tekijää, on työllisyysastetta pyrittävä edelleen kohottamaan hallituksen tavoitteen mukaisesti lyhentämällä työttömyyden kestoja, aikaistamalla työmarkkinoille tuloa ja parantamalla työvoiman ammatillisen ja alueellisen kysynnän ja tarjonnan kohtaantoa. Kohtaanto-ongelmia on lievennetty panostamalla koulutuksen tarjontaan. Jatkossa tarvitaan erityisesti toimenpiteitä, joilla parannetaan kannustimia osaamistason ja inhimillisen pääoman lisäämiseen sekä edistetään nuorten työmarkkinoille osallistumista.

Julkisen talouden kestävyys riippuu ratkaisevasti pitkän ajan talouskasvun ohella myös lähivuosien tasapainosta. Jos valtiontaloutta ei saada rakenteellisesti ylijäämäiseksi eikä valtion velkaantuneisuutta ja korkomenoja riittävän matalaksi, on julkinen talous hyvin heikosti varautunut ikääntymisen tuomiin haasteisiin. Tämän lisäksi merkittäviä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä parantavia keinoja ovat työllisyysasteen nostaminen ja julkisten palvelujen tehostaminen.

Julkisen talouden kestävyyttä on viime vuosina tuettu useilla poliittikan lohkoilla. Eläkejärjestelmän uudistamisen tavoitteena on kannustaa ikääntyvien työssä pysymistä ja myöhentää eläkkeelle jäämistä 2—3 vuodella pitkällä aikavälillä. Hallitus toteutti työmarkkinajärjestöjen ja työeläkelaitoksen sopimat eläkkeelle siirtymistä myöhentävät toimet vuoden 2000 alusta lukien voimaan astuneilla lakimuutoksilla. Vuonna 2000 aloitettiin eläke- ja työttömyysturvan laajempi valmistelutyö. Työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan valmistelutyön pohjalta syntyneet periaatteelliset linjat vuoden 2001 lopulla vastaavat hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan sekä ansiosidonnaisuusperiaatteen vahvistamiseksi. Uudistukset lisäävät työssä jatkamisen taloudellisia kannustimia.

Työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi eläkejärjestelmää uudistetaan asteittain vuodesta 2005 lukien. Osa-aikaeläkkeen ehtoja muutetaan. Työttömyyseläkkeestä ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä luovutaan, mutta samalla vanhuuseläkkeen alkamisajankohtaa muutetaan siten, että eläkkeelle voi jäädä joustavasti 62—68-vuotiaana. Työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksissä huomioidaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta ikääntyvillä ja pitkän työuran omaavilla henkilöillä. Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä tehostetaan ja kuntoutujan toimeentuloa parannetaan. Myös eläkkeen määräytymissäntöjä muutetaan.

Vuoden 2001 aikana euroalueen talouskehitys heikkeni selvästi. Syyskuun 11. päivän tapahtumat sekä syvensivät että pitkittivät laskukautta. Tuotannon ja työpaikkojen menetykset jäivät kuitenkin verrattain vähäisiksi. Tämä aiheutui osittain siitä, että talouspolitiikka saattoi osaltaan tukea kysynnän kasvua. Keskeisin vaikutus tässä oli ns. automaattisilla vakauttajilla, mutta myös eräissä maissa lähinnä rakenteellisista syistä toteutetut verouudistukset ajoittuivat suhdannekehityksen kannalta sopivasti.

Huolimatta pääosin myönteisestä kehityksestä euroalueen talouspolitiikka ei ole ollut täysin ongelmaton. Julkisen talouden tasapaino on heikentynyt ja etäännytynyt vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisesta tasapaino- tai ylijäämätavoitteesta, joka tulisi saavuttaa vuoteen 2004 mennessä. Tämä on omiaan heikentämään talouspolitiikan koordinaation uskottavuutta euroalueella. Erityisen ongel-

Julkisen talouden kestävyys

Eläkejärjestelmien uudistaminen

EU:n talouspolitiikka

mallista on se, että eräät suuret euroalueen jäsenvaltiot ovat lähestyneet kolmen prosentin alijäämärajaa. Osin on ollut kysymys siitä, että menokehyksistä ei ole kyetty pitämään kiinni, mutta myös julkisen talouden tilan seuranta on osittain pettänyt ja tuonut jälkikäteen ikäviä yllätyksiä. Näihin seikkoihin on kiinnitetty huomiota Euroopan unionin neuvoston toimesta sekä vakaus- ja lähentymisohjelmien käsittelyn yhteydessä että viimeksi alkukesästä, kun unionin alueen yhteisistä talouspolitiikan suuntaviivoista sovittiin.

Talouden orastava noususuhdanne on erityisen haasteellinen euroalueen maiden julkista taloutta koskevien vakaus- ja kestävyystavoitteiden saavuttamiseksi. Tähän on hyvät mahdollisuudet, kun inflaatiopaineiden laantuminen ja euron ulkoisen arvon vahvistuminen luovat entistä paremmat edellytykset koko alueen talouskasvulle ja työllisyydelle.

Euroopan unionin neuvosto on osoittanut myös Suomelle finanssipolitiikkaa koskevia suosituksia, joissa kiinnitetään huomiota julkisten menojen reaalikasvua koskevien tavoitteiden noudattamiseen, budjettikurin ylläpitämiseen paikallishallinnon tasolla sekä eläkeuudistuksen jatkamiseen. Rakenteelliset kysymykset kuuluvat kiinteänä osana EU:n taloustrategiaan, joka hyväksyttiin vuonna 2000 Lissabonissa. Keskeisenä tavoitteena on työllisyysasteen nostaminen, jotta talouskasvun edellytyksiä ja julkisen talouden kestävyyttä voidaan kohentaa pitemmällä aikavälillä. Tästä näkökulmasta myös Suomelle osoitetut suositukset rakennetyöttömyyden vähentämiseksi ja aktiivisten työmarkkinaohjelmien tehokkuuden lisäämiseksi ovat ajankohtaisia ja keskeisiä myös koko EU-alueen strategisen tavoitteenasettelun kannalta.

3.2 Julkisen sektorin talouskehitys

Talouskasvun merkittävästä hidastumisesta huolimatta julkisyhteisöjen talous pysyi vahvana vuonna 2001. Rahoitusylijäämä suhteessa BKT:hen oli 4,9 %. Julkisyhteisöjen hyvä rahoitustilanne on kuitenkin heikentymässä nopeasti tänä vuonna, kun valtionhallinnon ylijäämä supistuu edelleen selvästi. Tämän lisäksi paikallishallinto näyttäisi olevan alijäämäinen lähivuosien ajan. Myös työttömyysvakuutusrahaston talous kääntyy alijäämäiseksi vuonna 2002, mutta vaje katetaan suhdannepuskuria purkamalla. Suomen julkinen velka suhteessa kansantuotteeseen on laskenut viime vuosina hyvää vauhtia, mutta lähivuosien kehitys näyttäisi jättävän velkasuhteen suunnilleen nykytasolle, noin 43 prosenttiin.

Julkisen talouden kehityksen suurimmat haasteet ovat lähivuosina menopolitiikassa. Valtionvelan kääntyminen uudelleen kasvuun on jo näköpiirissä ja valtiontalouden rakenteellinen tasapaino on painumassa ensi vuonna nollan tuntumaan, kun korkomenojen laskun luoma vara ja enemmänkin käytetään menojen lisäyksiin. Myös koko julkisen talouden ylijäämä supistuu.

Taulukko 4. Julkinen talous

	1999	2000	2001	2002	2003
Julkiset menot, % BKT:sta	52,1	48,7	49,1	49,8	49,3
Veroaste, % BKT:sta	46,2	47,1	45,4	44,9	43,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta	1,9	7,0	4,9	3,6	2,7
— valtionhallinto	-0,7	3,5	2,0	1,1	0,4
— paikallishallinto	-0,3	0,2	-0,4	-0,3	-0,4
— työeläkelaitokset	2,8	3,2	3,2	3,1	2,9
— muut sosiaaliturvarahastot	0,1	0,1	0,1	-0,2	-0,2
Julkisyhteisöjen velka					
— mrd. euroa	56,4	57,7	59,1	60,5	62,0
— % BKT:sta	46,8	44,0	43,4	43,1	42,4
Valtionvelka					
— mrd. euroa	68,1	63,4	61,8	61,4	61,8
— % BKT:sta	56,5	48,4	45,4	43,7	42,3

Suunniteltu varautuminen väestön ikääntymiseen vähenee selvästi lähivuosina. Erityisen hankalaksi tämän tekee se, että toteutunut talouskasvu on ollut jopa huomattavasti heikompi kuin vuosi sitten esitetystä pessimistisimmästä skenaariosta osattiin odottaa. Suomen hallituksen ohella EU-komissio sekä OECD ja IMF ovat arvioineet Suomen tarvitsevan keskipitkällä aikavälillä merkittävästi budjettiylijäämää pehentämään väestön ikääntymisen vaikutuksia tulevien vuosikymmenten talouteen. Myönteinen asia on kuitenkin eläkeuudistuksen eteneminen ja sen myönteiset vaikutukset työllisyyteen.

Hyvästä menneestä kehityksestä kertoo se, että Suomen valtion luottokelpoisuus on noussut takaisin korkeimpaan mahdolliseen luokkaan (AAA/Aaa), kun Standard & Poor's nosti luokituksen helmikuussa 2002. Moody's Investors Service ja Fitch nostivat Suomen korkeimpaan luokkaan jo 1998. Luokituslaitokset pitävät Suomen varautumista tuleviin eläkkeisiin yhtenä keskeisistä luokitukseen vaikuttavista tekijöistä.

Heikentyvästä rahoitustilanteesta huolimatta Suomi täyttää lähivuosina vakaas- ja kasvusopimuksen lähellä tasapainoista tai ylijäämäistä julkista taloutta koskevat velvoitteet eläkerahastojen ylijäämäisyyden takia.

Vuonna 2002 julkisyhteisöjen tulot kasvavat selvästi hitaammin kuin kokonaismenot. Kokonaismenot suhteessa kokonaistuotantoon ovat vajaa 50 %. Veroaste alenee ½ prosenttiyksikön verran vuoden 2001 tasolta. Sekä valtion että kuntien verotulojen kasvu jää vaisuksi, vaikka vuoden alkukuukausina tuloveron tuottoa kasvatti-

vat tuntuvasti eräiden yhteisöverojen tuloutusten siirtyminen viime vuodesta tämän vuoden puolelle. Osinkotulot supistuvat v. 2002 selvästi vuoden takaisesta korkeasta tasosta.

Korkomenot laskevat edelleen. Tukipalkkiot ja muut tulonsiirrot yhteensä kasvavat selvästi. Näistä sosiaalietuudet ja sosiaaliavustukset kasvavat 5 % edellisestä vuodesta, yhteensä yksi miljardi euroa. Tähän vaikuttaa mm. eläkkeensaajien määrän kasvu. Nopeimmin kasvavat edelleen osa-aika- ja työttömyyseläkkeet. Julkiset kuitusmenot kasvavat reaalisesti pari prosenttia. Kuntien palkkausmenoja kasvattavat myös tuntuvat nimelliskorotukset. Investointeja tukevat mm. liikenneinvestointeihin osoitetut lisämäärärahat. Julkisten investointien kasvu jää pieneksi, kun kuntien investoinnit pysyvät liki ennallaan, edellisvuoden korkealla tasolla.

Sosiaaliturvarahastojen talous heikkenee tänä vuonna, kun sosiaaliturvaetuudet ja -avustukset lisääntyvät viitisen prosenttia ja sosiaalivakuutusmaksujen kertymä ei maksualennusten takia juurikaan kasva.

Julkisyhteisöjen ylijäämä supistuu viime vuodesta ja on arviolta 3,6 % suhteessa kokonaistuotantoon. Valtiontalouden ylijäämäsuhte kaventuu 1,1 prosenttiin ja paikallishallinto pysyy alijäämäisenä. Suhdannepuskurirahaston käyttäminen työttömyysvakuutusmaksujen alentamisessa aiheuttaa tilapäisen alijäämän työttömyysvakuutusrahastoon. Finanssipolitiikka on edelleen lievästi elvyttävää. Julkinen velka suhteessa kansantuotteeseen on noin 43 %.

Vuonna 2003 julkisyhteisöjen ylijäämä supistuu 2½ prosenttiin suhteessa kokonaistuotantoon. Valtiontalouden ylijäämä painuu alle puoleen prosenttiin BKT:sta ja kuntatalous pysyy alijäämäisenä, mutta eläkerahastot pitävät julkisen sektorin ylijäämäisenä. Verotulot eivät juurikaan kasva, kun yhteisöveron tuottoa rapauttavat yritysten jo aiemmin heikentyneet tulokset. Myöskään henkilöverotuksen puolella ei veropohjan kasvun odoteta nopeutuvan. Veroasteen arvioidaan voivan alentua liki 1½ prosenttiyksikköä verotuotosten kasvun jäädessä selvästi jälkeen odotetusta kokonaistuotannon kasvuvauhdista.

Julkisten menojen kasvu hidastuu ensi vuonna hieman, mikä bruttokansantuotteen nopeutuvan kasvun ansiosta riittää alentamaan julkisten menojen suhdetta BKT:sta ½ prosenttiyksiköllä 49,3 prosenttiin. Finanssipolitiikka on edelleen elvyttävää, mutta tilanteen ongelmallisuus näkyy siitä, että valtion velka kääntyy uudelleen kasvuun, vaikka talouden kasvun ennakoidaan nopeutuvan selvästi.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Vuonna 2003 valtion tuloiksi ilman lainanottoa arvioidaan 35 567 milj. euroa, mikä on 0,7 % enemmän kuin vuoden 2002 varsinaisessa talousarviossa. Tuloista noin 85 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Verotulojen arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuoden 2002 varsinaisessa talousarviossa. Sekalaisia tuloja arvioidaan ker-

tyvän 2 % enemmän ja korkotuloja ja voiton tuloutuksia 9 % enemmän kuin vuoden 2002 varsinaisessa talousarviossa.

Taulukko 5. Tuloarviot osastoittain vuosina 2001—2003¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2001	v. 2002	v. 2003	Muutos 2002—2003	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €		esitys milj. €	milj. €
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	29 365	30 319	30 398	80	0
12.	Sekalaiset tulot	4 491	4 056	4 131	75	2
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 372	817	892	75	9
15.	Lainat	198	134	301	167	125
	Yhteensä	35 426	35 326	35 722	396	1

¹⁾ Taulukossa tulot on esitetty osastoittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Vuoden 2002 talousarvioon ja lisätalousarvioon verrattuna tuloja (pl. nettolainanotto) arvioidaan kertyvän 0,9 % vähemmän. Verotulojen arvioidaan pysyvän lähes samalla tasolla kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu, sekalaisten tulojen arvioidaan alenevan 3,5 % ja korkotulojen ja voiton tuloutusten alenevan runsaat 18 %.

Hallitusohjelman mukaisesti talouskasvun ja työllisyyden kohe-
nemisen edellytyksiä parannetaan suuntaamalla verokevennyksiä
ansiotuloihin. Lisäksi energia- ja ympäristöverojen määrää lisätään
ottaen kuitenkin huomioon teollisuuden kilpailukyky.

Ansiotulojen verotusta ehdotetaan kevennettäväksi vuositasolla
315 milj. eurolla. Valtion tuloveroasteikon kaikkia marginaalivero-
prosentteja alennetaan 0,3 prosenttiyksiköllä ja asteikon tulo-
rajot korotetaan yhdellä prosentilla. Lisäksi sekä tulonhankkimisvähennys-
tä että kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä korotetaan.
Näiden toimenpiteiden vaikutuksena valtion tuloverotus kevenee
vuositasolla 200 milj. euroa. Ehdotetut veroperustemuutokset vä-
hentävät vuositasolla kuntien verotuloja 100 milj. euroa, Kansan-
eläkelaitoksen verotuloja 8 milj. euroa ja seurakuntien verotuloja 6
milj. euroa. Ehdotettujen veroperustemuutosten seurauksena palk-
katulon veroaste alenee noin puoli prosenttiyksikköä aleneman pai-
nottuessa pienituloisiin palkansaajiin.

Eläketuloa saavan ylimääräinen sairausvakuutusmaksu ehdote-
taan poistettavaksi. Vuonna 2003 on kaikkien vakuutettujen sairau-
svakuutusmaksu on 1,5 %.

Hallitus ehdottaa, että verovuodesta 2003 alkaen yhteisöveron
valtion jako-osuus on 78,55 %, kuntien osuus 19,75 % ja seurakun-
tien osuus 1,70 % yhteisöveron tuotosta. Valtion osuus yhteisöve-
ron tuotosta nousisi 3,47 prosenttiyksiköllä, kuntien alenisi vastaa-
vasti ja seurakuntien osuus pysyisi ennallaan v. 2002 sovellettuihin

4.1 Vero- ja maksu- politiikan päälinjat

Ansio- ja pääomatuloista
perittävät verot

Yhteisövero

yhteisöveron jako-osuuksiin verrattuna. Yhteisöveron jako-osuuksien muutokset johtuvat vuoden 2002 alusta voimaan tulleesta kuntien arvonlisäveron palautusten takaisinperintäjärjestelmän uudistamisesta, valtionosuusjärjestelmän verotulotasauksen vaikutuksesta kuntaryhmän yhteisövero-osuuteen sekä v. 2002 toteutetusta kuntatyönantajan kansaneläkemaksun alennuksesta.

Kunnallistalouden vakauden lisäämiseksi kuntien arvonlisäveron palautusten takaisinperintäjärjestelmästä luovuttiin vuoden 2002 alusta. Osana uudistukseen liittyvää toimenpidekokonaisuutta kuntien yhteisöveron jako-osuutta alennettiin ja valtion jako-osuutta korotettiin. Vuosi 2002 oli uuden järjestelmän käyttöönottovuosi, ja tästä johtuen edellisen vuoden arvonlisäveron palautuksista perittiin vielä takaisin kahden kuukauden osuus. Verovuodesta 2003 sovellettaviin jako-osuuksiin kuntien arvonlisäveropalautusten takaisinperinnästä luopuminen vaikuttaa kokovuositasolla. Tämän vuoksi valtion jako-osuutta korotetaan 2,95 prosenttiyksiköllä ja kuntien jako-osuutta alennetaan vastaavasti.

Yksittäisten kuntien yhteisövero-osuuksien muutosten vaikutus valtionosuusjärjestelmän verotulotasauksiin otetaan kustannusneutraalisti huomioon koko kuntaryhmän yhteisövero-osuudessa. Vuonna 2003 verotulotasauksen kasvusta aiheutuva valtionosuuksien lisäys vähentää kuntien jako-osuutta 1,15 prosenttiyksiköllä edellisvuoteen verrattuna ja korottaa vastaavasti valtion jako-osuutta.

Kuntien ja valtion välisten rahoitussuhteiden muutoksen johdosta vuonna 2002 tehtyä kuntien yhteisövero-osuuden alennusta 1,13 prosenttiyksiköllä ehdotetaan pienennettäväksi 0,5 prosenttiyksiköön, jolloin kuntien yhteisövero-osuus kasvaa 0,63 prosenttiyksiköllä kuluvaan vuoteen verrattuna. Valtion jako-osuus pienenee vastaavasti.

Verovuodesta 2003 sovellettavat jako-osuudet on tarkoitus säätää pysyviksi.

Energiaverot

Nestemäisten polttoaineiden, sähkön, kivihiilen, maakaasun ja turpeen valmisteveroa ehdotetaan korotettavaksi noin 5 prosentilla. Korotus lisää valtion verotuloja arviolta 145 milj. eurolla. Sen arvioidaan nostavan arvonlisävero mukaan lukien moottoribensiinin kuluttajahintaa noin 3,5 sentillä litralta ja dieselöljyn kuluttajahintaa noin 1,9 senttiä litralta. Esitykseen sisältyy myös ehdotus eräiden energiantuotantoon liittyvien tukien laajentamisesta ja palautussääntöjen täsmentämisestä, minkä arvioidaan vähentävän energiaverojen tuottoa yhteensä noin 18 milj. euroa.

Muut verot

Hallitus antaa esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta, jonka mukaan tekijän suorittama taide-esineiden myynti sekä tekijän omistaman taide-esineen välitys ja maahantuonti saatetaan verotuksen piiriin. Taide-esineiden ensimyyntiin ja maahantuontiin ehdotetaan sovellettavaksi alennettua 8 prosentin verokantaa ja taide-esineiden välitykseen 22 prosentin verokantaa. Lisäksi hallitus antaa

esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta koskien EU:n sähköisen kaupan arvonlisäverotusta koskevan direktiivin kansallista voimaan saattamista. Ehdotettujen muutosten arvioidaan lisäävän arvonlisäveron tuottoa yhteensä runsaalla 1 milj. eurolla.

Valmisteverotuslakia ehdotetaan muutettavaksi matkustajatuomisten sallittujen enimmäismäärien osalta siten, että kansalaiset saavat tuoda toisesta jäsenmaasta verolliseen hintaan hankittua olutta enintään 64 litraa. Esityksellä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta alkoholijuomaveron tuottoon.

Arpajaisverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että yksinoikeudella toimivien rahapeliyhteisöjen arpajaisveron laskentaperustetta ja verokantaa yhtenäistetään. Raha-automaattien ja kasinopelien pitämisestä sekä pelikasinotoiminnasta suoritettavaa arpajaisveroa ehdotetaan korotettavaksi 7 prosentista 9,5 prosenttiin. Korotuksen arvioidaan lisäävän veron tuottoa noin 15 milj. euroa.

Hallitus antaa esityksen jäteverolain muuttamisesta siten, että veron määrää korotettaisiin 15,14 eurosta 23 euroon yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Verotuoton arvioidaan kasvavan noin 17 milj. euroa.

Verokertymiin vaikuttavat sekä veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys että veroperusteiden muutokset. Veronalaisten tulojen ja veropohjan muutokset riippuvat koko kansantalouden ja sen osa-alueiden kehityksestä. Esitetyt veropohja-arviot on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevan taloudellisen katsauksen arvioista ja ennusteista.

4.2 Verotuloarviot

Taulukko 6. Eräitä veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia tulo- ja kysyntäeriä

	2000	2001	2002	2003
	muutos, % vuodessa			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	7,0	3,3	3,4	3,5
— Palkka- ym. tulot	7,1	5,4	3,6	3,5
— Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	1,8	4,5	5,5	4,1
— Pääomatulot	26,6	-11,6	-3,8	0,8
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	6,6	3,9	4,4	4,5
Arvonlisäveron pohja	5,6	3,2	4,0	3,8
Bensiinin kulutus	-3,4	2,1	1,6	1,6
Dieselöljyn kulutus	2,4	2,5	1,6	3,5
Sähkön kulutus	0,5	2,4	2,6	3,0
Verollisen alkoholin kulutus	0,1	4,5	3,7	3,7
Kuluttajahintaindeksi	3,4	2,6	1,7	2,0

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

Tulo- ja varallisuusveron kertymäksi v. 2003 arvioidaan 12 607 milj. euroa. Siitä kotitaloudet maksavat noin kaksi kolmasosaa ja yritykset yhteisöverona noin kolmasosan.

Veronalaiset ansio- ja pääomatulot kasvavat 3,5 % v. 2003. Kasvu on hidastunut parin vuoden takaisesta, jolloin työsuhdeoptiotulot ja luovutusvoitot näkyivät myös veronalaisten tulojen nopeampana kasvuna. Veronalaista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehitys on etenkin pidemmällä aikavälillä ratkaisevaa verotulojen kannalta. Palkkatulojen ennustetaan kasvavan 3,5 % v. 2003. Tulonsiirtojen arvioidaan kasvavan hieman palkkatuloja enemmän, eli 4,1 %. Pääomatulot alenevat v. 2001 tasosta, koska osakkeiden hintojen lasku on vähentänyt huomattavasti kotitalouksien saamia luovutusvoittoja.

Ansio- ja pääomatuloverokertymän arvioidaan alenevan 0,2 % kuluvalla vuodelle budjetoidusta. Ehdotetut tuloverokevennykset alentavat valtion kassakertymää noin 167 milj. euroa v. 2003. Kuluvan vuoden kassakertymää nostaa osaltaan ennakkoperintälain muutos, jonka mukaan luonnollisten henkilöiden jäännösveron korko on yhteisökoron tasoinen siltä osin kuin jäännösverot ylittävät 10 000 euroa. Tämän arvioidaan tehostavan ennakkoperintää, jolloin aiempaa pienempi osa veroista kertyy jäännösveroina.

Maksuunpantavan yhteisöveron arvioidaan v. 2001 alentuneen runsaat 20 % edellisen vuoden poikkeuksellisen korkealta tasolta. Kuluvana vuonna vientiyriitysten tulosodotukset ovat pysyneet heikkoina epävarman kansainvälisen kysyntätilanteen ja euron vahvistumisen vuoksi. Pörssikurssien lasku on jatkunut, ja näin ollen myös yhteisöjen saamien luovutusvoittojen arvioidaan vielä kuluvana vuonna alenevan edellisen vuoden tasosta. Yhteisöveron tuoton arvioidaan näin ollen edelleen alenevan. Vuonna 2003 yritysten tulonäkymät saattavat hieman kohentua, mutta maksuunpantavan yhteisöveron arvioidaan kuitenkin pysyvän vuoden 2002 tasolla.

Talousarvioesityksen yhteisöveroarvion vertailua edellisiin vuosiin vaikeuttavat sekä yhteisöveron jako-osuuksien muutokset että verokertymien ajoittumiseen vaikuttavat, osin kertaluontoisetkin tekijät. Esimerkiksi kuluvan vuoden kassakertymää nostaa ja vuoden 2001 kertymää alensi eräs yritysjärjestely, joka siirsi osan verovuoden 2001 yhteisöverosta kertyväksi vasta vuoden 2002 puolella. Tämän vaikutus valtion kuluvan vuoden yhteisöverokertymässä on noin 380 milj. euroa. Yhteisöveron kassakertymän arvioidaan v. 2003 alentuvan lähes 9 % kuluvalla vuodelle budjetoidulta tasolta.

Muita tuloon ja varallisuuteen perustuvia veroja arvioidaan kertyvän 36 % enemmän kuin kuluvalla vuodelle on budjetoitu. Korkotulojen lähdeveroa arvioidaan kertyvän 23 % enemmän ja perintö- ja lahjaveroa lähes viidenneksen enemmän kuin kuluvalla vuodelle on budjetoitu.

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Tulo- ja varallisuusvero, milj. euroa	12 140	13 017	12 607	-3,1
— Ansio- ja pääomatulois- ta perittävät verot	8 488	8 577	8 561	-0,2
— Yhteisövero	3 652	4 440	4 046	-8,9
Muut tuloon ja varallisuus- teen perustuvat verot	603	598	720	20,4

Liikevaihtoon perustuvien verojen tuotoksi arvioidaan yhteensä 10 283 milj. euroa. Tästä arvonlisäveron osuus on 9 815 milj. euroa. Vuonna 2003 arvonlisäveroa arvioidaan kertyvän 0,8 % vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu. Kertymän pienenemiseen vaikuttaa ennen kaikkea se, että arvonlisäveron tuotosta ehdotetaan siirrettäväksi Kansaneläkelaitokselle 1 000 milj. euroa, mikä on 300 milj. euroa kuluvalle vuodelle budjetoitua enemmän.

Laskennallisesta arvonlisäverosta noin 62 % kertyy yksityisestä kulutuksesta. Sen lisäksi veropohjaan kuuluvia eriä ovat julkisen, verovapaan sekä yksityisen voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö ja investoinnit. Verokertymää lisää myös yritysautojen vähennysoikeuden rajoituksen tuoma verotuotto. Vuonna 2003 koko arvonlisäveropohjan arvioidaan kasvavan noin 3,8 %.

Valmisteverojen ja autoveron verokertymien muutoksilla on välillisesti vaikutusta myös arvonlisäveron tuottoon, koska arvonlisävero kannetaan valmisteverollisesta hinnasta. Käytettyjen autojen muuhun jäsenmaahan maksettavasta kauppahinnasta ei EU:n arvonlisäverojärjestelmän mukaisesti kanneta arvonlisäveroa siinä jäsenmaassa, johon auto ostetaan. Sen sijaan uudet autot verotetaan siellä, missä ne otetaan ensi kerran käyttöön.

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Liikevaihtoon perustuvat verot, milj. euroa	10 225	10 342	10 283	-0,6
— Arvonlisävero	9 777	9 894	9 815	-0,8

Valmisteveroja arvioidaan v. 2003 kertyvän yhteensä 4 892 milj. euroa eli 8,3 % enemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

Yli puolet valmisteverotuotoista kertyy energiaveroista. Energiaveroista kolme neljäsosaa kertyy liikenteestä (moottoribensiinin ja dieselöljyn vero) ja loput mm. lämmityksestä ja energian tuotannosta. Energiaverojen tuottoennuste pohjautuu energia-aineiden kulu- tusennusteeseen, joka on laadittu yhteistyössä kauppaja teollisuus-

Liikevaihtoon perustuvat
verot

Valmisteverot

ministeriön sekä Öljy- ja Kaasualan Keskusliiton kanssa. Ennusteissa energia-aineiden hintakehityksen oletetaan olevan maltillista. Lisäksi tuottoarviossa on otettu huomioon ehdotetut veroperustemuutokset, jotka korottaisivat energia-aineiden valmisteveroja noin 5 prosentilla ja veron tuottoa 126 milj. eurolla.

Muita merkittäviä valmisteveroja ovat tupakkavero ja alkoholi-juomavero. Tupakkatuotteiden osalta kysyntä on ennakoitua enemmän siirtynyt verottomasta kulutuksesta verolliseen kulutukseen. Vuonna 2003 tupakkaveron tuoton arvioidaan kasvavan lähes 10 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta. Alkoholi-juomaveron tuoton arvioidaan kasvavan 6,6 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta. Tuottoarvio perustuu Stakesin alkoholin kulutusennusteeseen, jonka mukaan alkoholin kokonaiskulutus kasvaisi noin 3,7 % vuonna 2003. Matkustajatuomisten sallittuja enimmäismääriä ehdotetaan korotettavaksi vain oluen osalta, minkä ei arvioida alentavan verollista kulutusta.

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Valmisteverot, milj. euroa	4 572	4 519	4 892	8,3
— Alkoholijuomavero	1 290	1 271	1 355	6,6
— Tupakkavero	597	550	604	9,8
— Energiaverot	2 652	2 665	2 900	8,8

Muut verot ja veronluonteiset tulot

Muita veroja ja veronluonteisia tuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2003 yhteensä 1 896 milj. euroa, mikä on vajaan prosentin vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

Muista veroista ja veronluonteisista tuloista tuotoltaan merkittävimmät verot liittyvät liikenteeseen. Näistä autoveroa arvioidaan kertyvän 900 milj. euroa, moottoriajoneuvoveroa 218 milj. euroa ja ajoneuvoveroa 247 milj. euroa. Käytettyjen autojen verotusta tullaan muuttamaan, jos 19.9.2002 annettava EY-tuomioistuimen ratkaisu sitä edellyttää. Mahdollinen verotuksen lieventyminen ei ilmeisesti vaikuttaisi juurikaan autoveron kokonaistuottoarvioon johtuen eräistä tässä tilanteessa vastakkaiseen suuntaan vaikuttavista tekijöistä.

Ehdotettujen veroperustemuutosten seurauksena jäteveron tuoton arvioidaan v. 2003 kasvavan 38 % ja arpajaisveron 14 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta.

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Muut verot ja veronluon- teiset tulot, milj. euroa	1 824	1 913	1 896	-0,9
— Autovero	922	887	900	1,5

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 4 134 milj. euroa, mikä on 3,5 % vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu. Nettotuloiksi osakemyynnistä on merkitty vakiintuneesti 420 milj. euroa.

4.3 Sekalaiset tulot, korkotulot ja voiton-tuloutukset

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Sekalaiset tulot (pl. peruutukset), milj. euroa	4 491	4 280	4 131	-3,5
— siirto valtion eläkerahastosta	829	875	932	6,5
— takaisinperittävät alv-palautukset	869	147	0	-100,0
— EU-tulot	1 190	1 215	1 139	-6,3
— nettotulot osakemyynnistä	38	420	420	0,0
— tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	63	64	47	-26,4
— valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	380	399	398	-0,3
— Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	346	377	391	3,5
— muut	776	783	804	2,6

Korko- ja osinkotuloiksi sekä voiton tuloutuksiksi arvioidaan 892 milj. euroa, mikä on 18,1 % vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

Valtion korkotulot koostuvat valtion myöntämistä pitkäaikaisista lainoista sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvistä koroista. Kassareservin on arvioitu olevan noin 4,5 mrd. euroa ja tuoton 4,5 %.

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys	muutos, %
Korkotulot ja voiton tuloutukset, milj. euroa	1 371	1 090	892	-18,1
— korkotulot	350	282	312	10,5
— osinkotulot	832	645	400	-38,0
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	60	64	80	25,9
— osuus SP:n voitosta	129	99	100	1,0

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvion määrärahoiksi ehdotetaan 35,7 mrd. euroa. Tästä 3,6 mrd. euroa ehdotetaan korkomenoihin. Hallinnonalojen menoihin ehdotetaan 32,2 mrd. euroa, joka on 3,4 % enemmän kuin vuoden 2002 varsinaisessa talousarviossa.

Taulukko 7. Määrärahat pääluokittain vuosina 2001—2003¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2001	v. 2002	v. 2003	Muutos 2002—2003	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. € ²⁾		esitys milj. €	milj. €
21.	Tasavallan Presidentti	5	6	7	1	16
22.	Eduskunta	77	88	118	29	33
23.	Valtioneuvosto	39	37	39	2	7
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	663	712	722	11	2
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	543	564	629	65	12
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 284	1 313	1 384	70	5
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	1 653	1 715	1 945	229	13
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 194	5 689	5 058	- 631	- 11
29.	Opetusministeriön hallinnonala	5 152	5 478	5 810	331	6
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 395	2 466	2 565	99	4
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 763	1 318	1 638	320	24
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	918	875	976	100	11
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	7 606	8 147	8 471	324	4
34.	Työministeriön hallinnonala	1 779	2 083	2 160	76	4
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	601	622	639	17	3
36.	Valtionvelan korot	4 092	3 767	3 562	- 205	- 5
37.	Valtionvelan vähentäminen	2 308	444	—	- 444	- 100
	Yhteensä	36 072	35 326	35 722	396	1

1) Taulukossa menot on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

2) Lukujen vertailussa vuoden 2003 esitykseen on otettava huomioon arvonlisäveromenojen siirto valtiovarainministeriön pääluokasta muille hallinnonaloille. Pääluokkien arvonlisäveromenot on esitetty taulukossa 8.

Talousarvioesitys sisältää eräitä menojen kasvua rajoittavia ehdotuksia. Tällaisia ovat mm. kaikille hallinnonaloille tehty toimintamenosäästö, joka on 10 % suhteutettuna matkakustannuksiin, sairausvakuutuksen omavastuiden nostaminen ja lääkekorvausten kasvun rajoittaminen, puolustusmenojen maksatusten lykkäys sekä rata- ja luotsausmaksujen korotus.

Valtionhallinnon tavaroiden ja palvelujen ostoon sisältyvä arvonnalisävero on budjetoitu uutena määrärahana kullekin hallinnonalalle. Aiemmin arvonnalisäveron osuus oli budjetoitu kokonaisuudessaan valtiovarainministeriön pääluokkaan. Pääluokkien määrärahat arvonnalisäveromenoihin on koottu taulukkoon 8.

Hallinnonalojen toimintoihin, tehtäviin ja organisaatioihin ehdotettavat muutokset on koottu lukuun 6.2. Talousarvioesityksen vaikutusta kuntien talouteen käsitellään keskitetysti luvussa 5.3, alueellisen kehittämisen ja rakennerahastojen määrärahoja luvussa 5.4 ja tiede- ja teknologiapolitiikkaa luvussa 5.5.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 722 milj. euroa, missä on lisäystä 11 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 7 milj. euroa johtuu arvonnalisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta. Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 52 %, lähi-alueyhteistyön 4 % ja muiden menojen 21 %.

Ulkoasiainhallinnon toimintamäärärahalla ulkoasiainministeriö toteuttaa vuonna 2001 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle Suomen ulkoasiainhallinnon tehtävistä ja voimavaroista tekemänsä selvityksen linjauksia. Tärkeänä osana uutta toimintastrategiaansa ulkoasiainhallinto kehittää vuonna 2003 tulosohejausta, mukaan lukien tehtävien priorisointi, johtamisjärjestelmien ja organisaation kehittäminen sekä toiminnan tuloksellisuuden arviointimenetelmät. Ulkoasiainministeriön toimintamenoihin ehdotetaan 151 milj. euroa.

Kehitysyhteistyöhön ehdotetaan 507 milj. euroa, josta 413 milj. euroa on budjetoitu ulkoasiainhallinnon pääluokkaan. Kehitysyhteistyömäärärahoihin ehdotetaan lisäystä 28 milj. euroa. Ehdotettu kehitysyhteistyömäärärahojen taso vastaa 0,348 prosenttia vuodelle 2003 ennustetusta bruttokansantulosta. Talousarvioesityksessä osoitetaan kehitysyhteistyölle budjettivuoden määrärahojen lisäksi myös sitoumusvaltuudet, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2003 jälkeisille vuosille. Valtuuksia ehdotetaan myönnettäväksi 314 milj. euron arvosta.

Lähialueyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 30 milj. euroa, joka on 5 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2002. Lähialueyhteistyötä pidetään siirtymäajan toimintana, joka päättyy aikanaan. Nykymuotoinen yhteistyö Baltian maiden kanssa jatkuu vähitellen supistuen, kunnes maat liittyvät EU:n jäseniksi. Venäjän kanssa Suomen tulee varautua jatkamaan yhteistyön taloudellista tukemista vielä useiden vuosien ajan.

Rauhanturvaamistoimintaan on osoitettu määrärahaa yhteensä 95 milj. euroa, mikä on 15 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2002. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan rauhanturvajoukkojen ylläpitomenoja koskeva osuus on 51 milj. euroa. Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 44 milj. euroa rauhanturvaamistoiminnan

5.1 Määrärahat hallinnonaloittain

Ulkoasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Kehitysyhteistyö

Lähialueet

Rauhanturvaaminen

kalusto- ja hallintomenoihin. Rauhanturvaamistoiminnan määrärahat on mitoitettu Suomen vuoden 2003 rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen edellyttämien rauhanturvajoukkojen vahvuuksiin ja tehtävävaatimusten mukaisesti. Operaatioissa on arvioitu olevan noin 950—1000 sotilasta.

Oikeusministeriön
hallinnonala
(pääluokka 25)

Oikeusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 629 milj. euroa, mikä on 65 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2002 talousarviossa.

Lisäyksestä 41 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta. Määrärahoista 82 milj. euroa on tarkoitettu ministeriölle ja sen yhteydessä toimiville viranomaisille, 206 milj. euroa tuomioistuimille, 53 milj. euroa oikeusapuun, 77 milj. euroa ulosottoon, 169 milj. euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 29 milj. euroa syyttäjille ja 14 milj. euroa vaaleihin.

Oikeusturva

Tuomioistuinlaitoksessa pyritään parantamaan oikeudenkäyntien sujuvuutta ja joutuisuutta tuomioistuinmenettelyä, tuomioistuinorganisaatiota ja tuomioistuihin toimintapuitteita kehittämällä. Eduskunta on hyväksynyt esityksen riita-asioiden eräiden säännösten uudistamisesta menettelyn keventämiseksi. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys, jolla on tarkoitus lyhentää riita-asioiden käsittelyaikoja hovioikeuksissa sekä uudistaa muutoksenhakua kärjäoikeudesta hovioikeuteen. Tarkoitus on myös antaa esitykset rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn eräiden säännösten uudistamisesta ja oikeudenkäynnin julkisuudesta. Vireillä on myös muutoksenhakujärjestelmän kehittäminen kokonaisuudessaan. Myös hallinto-oikeuksien käsittelyaikoja pyritään lyhentämään työmene-
telmiä kehittämällä.

Kärjäoikeuksien tuomiopiirien uudelleen järjestelyä jatketaan. Lisäksi selvitetään mahdollisuuksia tehdä hovioikeuspiirien rajoihin muutoksia, joiden avulla tasattaisiin asiamääriä hovioikeuksien kesken. Asiamäärät ovat lisääntyneet erityisesti Etelä-Suomen kasvualueiden tuomioistuimissa. Vuonna 2003 valmistuu komitean selvitys tuomioistuinlaitoksen kehittämislinoista pidemmällä aikavälillä.

Mahdollisuus saada oikeusapua laajeni kesäkuussa 2002 myös keskituloisiin ja oikeusaputoimistojen tehtävät lisääntyivät. Uudistuksen johdosta oikeusavun määrärahoja esitetään lisääväksi noin 1,7 miljoonalla eurolla kuten kuluvanakin vuonna. Uuden oikeusapulain tavoitteiden toteutumista seurataan selvittämällä muun muassa oikeusapupalvelujen saatavuutta ja kohdentumista sekä oikeusaputoimistojen resurssien riittävyyttä.

Ylivelkaantuneiden
asema ja ulosotto

Pitkäaikaisiin velkavaikkeuksiin joutuneiden henkilöiden ongelmien vähentämiseksi on alennettu viivästyskorkoja ja vireillä on ulosoton enimmäiskesto koskeva uudistus. Valtio on allekirjoittanut pankkien ja perintätoimistojen kanssa ohjelman vapaaehtoisten velkasovintojen edistämistä ja eduskunnalle on annettu esitys yk-

sityishenkilön velkajärjestelyyn pääsyn helpottamiseksi. Velkajärjestelyjen ja velkasovintojen tuomioistuinkäsittelyä tehostetaan ja lisätään neuvonta- ja selvitystoimintaa.

Ulosottolaitoksen voimavaroja suunnataan edelleen erikoisperintään ja rikoshyödyn jäljittämiseen. Ulosottolain uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan maaliskuussa 2003. Tavoitteena on ulosotto-menettelyn kehittäminen nykyaikaisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. Tähän liittyen uudistetaan ulosoton tietojärjestelmä, jolloin ulosoton tiedonsaanti paranee ja velkojille tulee mahdollisuus sähköiseen asiointiin.

Rikollisuuden ja rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi kehitetään rikosentorjuntaa, erityisesti paikallistason viranomais- ja muuta yhteistyötä. Lisäksi keskitytään edelleen nuorten rikoskierteen katkaisemiseen ja rikosvastuun joutuisaan toteuttamiseen sekä huume-, talous- ja väkivaltarikollisuuden vähentämiseen ja seuraamusjärjestelmän vaikuttavuuden parantamiseen. Vankeinhoidossa jatketaan laitostakan kehittämistä pitkän aikavälin kehittämissuunnitelman pohjalta.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 384 milj. euroa, missä on lisäystä 70 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 63 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta.

Kansalaisuuslainsäädännön uudistus pyritään saattamaan loppuun. Ulkomaalaislain uudistamista jatketaan. Lainsäädäntöä ja menettelytapoja kehitetään ottaen erityisesti huomioon tiivistyvä maahanmuutto- ja turvapaikka-asioiden yhteistyö Euroopan unionissa.

Poliisitoimi toteuttaa tavoitteita, jotka hallitus on asettanut Suomen sisäiselle turvallisuudelle. Toiminnan painopisteitä ovat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, hälytysvalmiuden turvaaminen, järjestäytyneen rikollisuuden torjunta sekä talousrikollisuuden vähentäminen yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Poliisihallintoa uudistetaan mm. kehittämällä paikallispoliisin organisaatiota. Kasvavan humerikollisuuden tehostettua torjuntaa jatketaan. Näiden tehtävien toteuttamiseksi poliisitoimen toimintamenoihin ehdotetaan 516 milj. euroa, mikä on 15 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2002.

Pelastustoimessa toiminta painottuu turvallisuuskulttuurin edistämiseen, pelastustoimen järjestelmän uudistamiseen perustamalla alueelliset pelastuslaitokset, väestönsuojelun kehittämiseen turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon pohjalta ja hätäkeskusten rakentamiseen sekä koulutusjärjestelmän kehittämiseen vastamaan toimialan uutta rakennetta.

Rajavalvonta Suomen itärajalalla pidetään nykytasolla ja vilkastuvan rajanylitysliikenteen sujuvuus turvataan.

Rikollisuuden
vastustaminen

Sisäasiainministeriön
hallinnonala
(pääluokka 26)

Ulkomaalaishallinto

Poliisitoimi

Pelastustoimi

Rajojen vartiointi

Kunta-asiat

Kunnille menevien avustusten ja alueiden kehittämisen osuus pääluokan määrärahaista on noin 30 %. Kuntien yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan 167,8 milj. euroa. Esitykseen sisältyy 1,4 prosentin kustannustason tarkistus mikä vastaa puolta arvioidusta kustannustason muutoksesta. Määrärahan mitoitukseen vaikuttavat lisäksi kuntien verotulojen muutoksen perusteella tehtävä tasaus ja hätäkeskusten valtiolle siirtymisen johdosta tehtävät määrärahasiirrot.

Kuntien yhdistymisavustuksiin esitetään 8,4 milj. euroa, missä on kasvua 2 milj. euroa vuoteen 2002 verrattuna. Määrärahan lisäys ja siihen liitetty mahdollisuus saada investointi- ja kehittämishankkeiden tukea kuntien yhdistyessä on lisännyt kuntien kiinnostusta yhdistymishankkeisiin. Kuntien taloutta ja alueellisen kehityksen määrärahoja käsitellään tarkemmin luvuissa 5.3 ja 5.4.

Puolustusministeriön hallinnonala (pääluokka 27)

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 945 milj. euroa, mikä on 229 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2002 talousarviossa. Lisäyksestä 165 milj. euroa aiheutuu arvonnalisäveromenoista, mistä 149 milj. euroa on siirtoa valtiovarainministeriön pääluokasta.

Puolustusvoimia kehitetään eduskunnan vuonna 2001 hyväksymän turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti.

Puolustusvoimien toimintamenot

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 203 milj. euroa, jossa on lisäystä 72 milj. euroa. Lisäys johtuu pääosin puolustushallinnon kiinteistöuudistuksesta. Puolustusvoimien koulutuksen painopistealueena on strategisen iskun ennaltaehkäisykyvyn ylläpito ja torjuntakyvyn kehittäminen. Puolustusvoimien henkilöstörakennetta kehitetään vastaamaan kriisin ja rauhan ajan henkilöstötarvetta. Koulutettavien reserviläisten määrää lisätään 35 000 reserviläiseen vuodessa, joka vastaa selonteossa edellytettyä vähimmäistasoa.

Puolustusmateriaalihankinnat

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 519 milj. euroa, josta 455 milj. euroa aiheutuu aikaisemmin myönnettujen tilausvaltuuksien maksuista sisältäen myös 39 milj. euroa valmiusyhtymien varustamisen täydentämisen tilausvaltuuden ensimmäisen vuoden maksuosuutena. Materiaalihankintamäärärahaista aiheutuu lisäksi 34 milj. euroa Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämiseksi myönnettävän uuden tilausvaltuuden (STALVA) maksuista, 20 milj. euroa muista puolustusmateriaalihankinnoista ja 10 milj. euroa indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvista menoista. Uuden tilausvaltuuden painopiste on raskaissa ampumatarvikkeissa, ja sen avulla pyritään nykyistä pitkäjänteisempään yhteistyöhön kotimaisen ampumatarviketeollisuuden kanssa. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotettava määräraha kasvaa 4 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna.

Puolustushallinnon kiinteistöuudistus

Talousarvioesitys on laadittu lähtien siitä, että puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen toteuttamista jatketaan siirtämällä puolustus-

hallinnon rakennettu kiinteistökanta Senaatti-kiinteistöille vuoden 2003 alusta lukien. Samalla luovutetaan eräitä alueita Tiehallinnolle ja Ilmailulaitokselle.

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 44 milj. euroa rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenoihin. Suomalaisen rauhanturvajoukkojen ylläpitomenoja koskeva osuus 51 milj. euroa sisältyy ulkoasianministeriön hallinnonalalle. Rauhanturvaamistoiminnan määrärahat on mitoitettu Suomen vuoden 2003 rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen edellyttämien rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti.

Rauhanturvaamis-
toiminta

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 5 058 milj. euroa, missä on vähennystä 631 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Vähennys aiheutuu lähinnä siitä syystä, että valtiovarainministeriön hallinnonalan momentilta aiemmin keskitetysti maksettu kaikkien hallinnonalojen tavaroiden ja palvelusten ostoon sisältyvä arvonlisävero on vuoden 2003 talousarvioesityksessä jaettu ao. pääluokkiin. Ilman tätä siirtoa hallinnonalan menot kasvaisivat 152 milj. euroa.

Valtiovarainministeriön
hallinnonala
(pääluokka 28)

Taulukko 8. Arvonlisäveromenot hallinnonaloittain

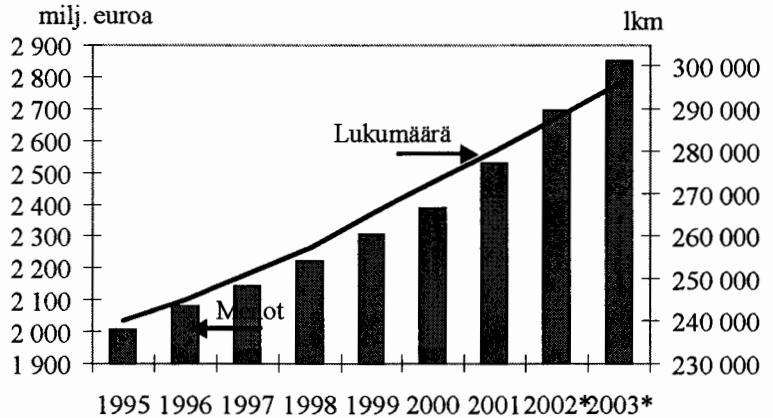
momentti	nimi	milj. euroa
21.02.19	Arvonlisäveromenot	1,0
22.02.19	Arvonlisäveromenot	8,9
23.02.19	Arvonlisäveromenot	2,0
24.01.19	Ulkoasianministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	7,0
25.01.19	Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	41,0
26.01.19	Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	63,0
27.01.19	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	165,0
28.01.19	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	50,0
29.01.19	Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	149,0
30.01.19	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	26,0
31.99.19	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	223,0
32.10.19	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	61,0
33.01.19	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	16,0
34.01.19	Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	26,0
35.99.19	Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot	10,0
Yhteensä		848,9

Runsas puolet valtiovarainministeriön hallinnonalan menoista on eläkkeitä. Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 2 886 milj. euroa, missä on lisäystä 5,7 prosenttia. Eläkemenojen kasvu pysyy lähivuosina vakaana. Kasvua ovat hillinneet lukuisat 1990-luvulla tehdyt muutokset; muun muassa valtion liikelaitosten yhtiöittämiset, yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nosto alunperin 55 vuodesta 60 vuoteen sekä vuosina 1993—1995 toteutetut val-

Valtion eläkemenot

tion lisäeläke-etujen leikkaukset. Eläkemenoja tulee myös vähentämään vuonna 1999 aloitettu kunnan peruskoulun ja lukion sekä yksityisten oppilaitosten opettajien hitaasti tapahtuva siirtyminen ylläpitäjän mukaiseen eläkejärjestelmään. Näiden muutosten aiheuttamat säästöt lisääntyvät koko ajan, mutta täysimääräisesti ne toteutuvat vasta kymmenien vuosien päästä.

Kuvio 3. Valtion vuotuiset eläkemenot ja eläkkeiden lukumäärä

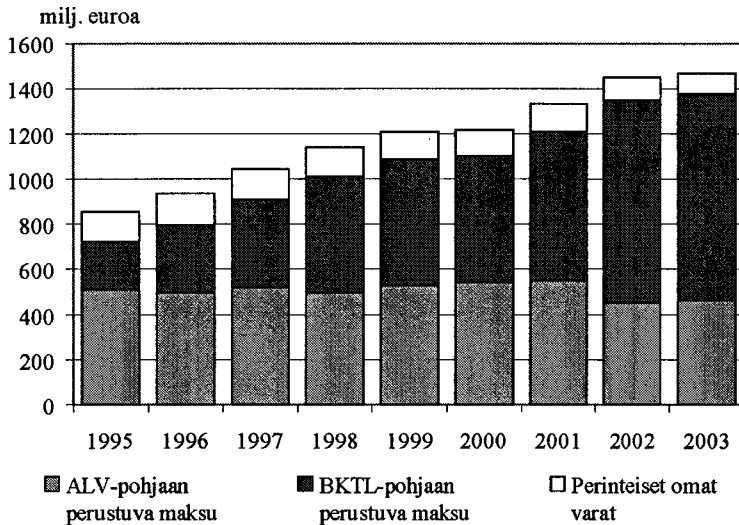
Ns. viimeisen eläkelaitoksen periaatetta (Vilma) sovelletaan myös valtion eläkkeiden osalta vuoden 2004 alusta lukien. Uuteen järjestelmään siirtymisen edellyttämä muutostyö on aloitettu vuonna 2002. Työeläkkeen yhteensovitusta tarkistetaan niiden valtion eläkejärjestelmän eläkeläisten osalta, joilta työeläkettä on kansaneläkkeen yhteensovitukseen johdosta aikanaan alennettu ja joilta kansaneläkkeen pohjaosa on asteittain leikattu.

Tulonsiirrot Ahvenanmaalle

Ahvenanmaan maakunnalle maksettavat tulonsiirrot on arvioitu yhteensä 170 milj. euroksi. Määrärahat lisääntyvät vuoden 2002 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 2,5 milj. euroa. Ahvenanmaan tasoitusmaksun suuruus määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan siten, että tasoitusmaksu on 0,45 % valtion tilinpäätöksen mukaisista tuloista lukuunottamatta uusia valtion lainoja. Tasoitusmaksun määräraha lisääntyy valtion tulojen kasvua vastaavasti.

Maksut EU:lle

Suomen maksuosuuksiin Euroopan Unionille ehdotetaan 1 376 milj. euroa, missä on lisäystä 28 milj. euroa. Lisäys johtuu lähinnä EU:n menojen kasvusta. Maksuosuusjärjestelmässä, ns. EU:n omi- en varojen järjestelmässä ei tapahdu muutoksia vuonna 2003.

Kuvio 4. Valtiovarainministeriön hallinnonalan suorittamat maksut EU:lle 1995—2003

Opetusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 5 810 milj. euroa, missä on lisäystä 331 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 149 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta.

Opetusministeriön pääluokan määrärahoista pääosan muodostavat määrärahat yliopistojen toimintaan ja tieteen tukemiseen sekä valtionosuudet ja -avustukset ammattikorkeakouluopetukseen, yleissivistävään koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön, kirjastotoimeen sekä kulttuuriin, taiteeseen, liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön. Opetus- ja kulttuuritoimen menot rahoittavat pääosin valtio ja kunnat. Tieteen sekä kulttuurin, taiteen, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista 398 milj. euroa rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisen voittovaroista.

Valtio vastaa lähes kokonaan yliopistojen ja tieteen toimintamenoista ja määrärahoista. Muiden rahoittajien kuten yritysten ja yhteisöjen osuus on vajaa 10 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Yliopistojen toimintamenoista noin 14 prosenttia katetaan maksullisen palvelutoiminnan tuloilla. Yliopistolaitoksen toimintamenojen perusrahoituksessa on siirrytty kokonaan tutkintomäärätavoitteisiin ja -toteutumisiin perustuvaan laskennalliseen menettelyyn. Yliopistojen rahoitusta lisätään korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain mukaisesti 30 milj. eurolla yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi.

Opetusministeriön hallinnonala (pääluokka 29)

Yliopistojen rahoitus

Opetuksen ja kulttuurin valtionosuudet

Kuntien ja muiden ylläpitäjien järjestämien koulutuspalvelujen sekä kulttuuritoimen rahoitus määräytyy pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän puitteissa yksikköhintojen ja suoritemäärien perusteella. Rahoituksesta vastaa valtio yhdessä kuntien ja muiden toiminnan järjestäjien kanssa. Kustannustenjaon piiriin lukeutuvat valtionosuudet on laskettu vuoden 2000 toteutuneiden yksikkökustannusten perusteella korotettuna vuosien 2001, 2002 ja 2003 kustannustason muutoksella. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 2 123 milj. euroa, jossa on lisäystä 103 milj. euroa vuoteen 2002 verrattuna. Valtionosuuksiin aiheuttaa lisäyksiä yksikköhintojen korotus ja oppilasmäärien kasvu ammatillisessa koulutuksessa.

Perustamiskustannuksiin ehdotetaan yhteensä 73,6 milj. euroa, josta vähintään 15 milj. euroa tulee käyttää koulujen home- ja kosteusvaurioiden poistamiseen.

Ammatillista koulutusta ehdotetaan lisättäväksi nostamalla oppisopimusmuotoisen ammatillisen lisäkoulutuksen oppilasmäärää 2 000 opiskelijalla 20 000 opiskelijaan ja aloittamalla aikuisten koulutustason kohottamisen viisivuotinen toimenpideohjelma. Vuonna 2003 aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan voisi osallistua noin 2 800 aikuisopiskelijaa. Oppisopimuskoulutuksen määrärahoja lisätään 5,4 milj. euroa ja koulutustason kohottamisohjelmaan ohjataan 10 milj. euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus keskitettäisiin kokonaan valtionosuusjärjestelmään, josta rahoitettaisiin toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien ja vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneiden vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämää koulutusta.

Opintotuki

Opintotukimäärärahoihin ehdotetaan lisäystä 12,5 milj. euroa lähinnä saajamäärän kasvun johdosta. Opintotuen etuuksien enimmäismääriin ei ehdoteta muutoksia.

Taulukko 9. Valtion talousarvion määrärahat koulutuksen tarjontaan ja opintotukiin, milj. euroa

	2001 tilinpäätös	2002 budjetoitu	2003 esitys
Esikoulu ja alemman perusasteen koulutus	1 209	1 295	1 365
Ylemmän perusasteen ja keskiasteen koulutus	1 490	1 605	1 700
Korkean asteen koulutus	1 760	1 846	1 872
Muu koulutus ja koulutuksen tukipalvelut	588	664	593
Menot yhteensä	5 047	5 410	5 530

Valtion omistaman Oy Veikkaus Ab:n nettovoitto käytetään kokonaisuudessaan urheilun ja liikuntakasvatuksen, nuorisotyön, tieteiden ja taiteen edistämiseen opetusministeriön hallinnonalan määrärahoina. Tieteen menoista 37 % rahoitetaan veikkauksen ja raharpajaisten tuotoilla. Taiteen, kulttuuri-, museo- ja kirjastotoimen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen (ml. kulttuurin valtionosuudet) kokonaismäärästä 77 % myönnetään veikkausvoittovaroista. Veikkauksen voittovaroja arvioidaan kertyvän 398 milj. euroa eli suunnilleen sama määrä kuin vuonna 2002. Voittovarat ehdotetaan jaettavaksi siten, että nuorisotyön osuus on 5 %, liikunnan osuus on 21 %, tieteen osuus 19 % sekä taiteen ja kulttuurin (ml. kirjastot) osuus 55 %. Talousarvioesitykseen liittyy esitys raharpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain muuttamisesta.

Veikkausvoittovarojen käyttö

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 565 milj. euroa, missä on lisäystä 99 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 26 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta. Hallinnonalan määrärahoista noin 80 % määräytyy EU:n jäsenyyden perusteella. Suomen maa- ja puutarhatalouteen sovelletaan EU:n yhteistä maatalouspolitiikkaa, jota maaseudun kehittämistoimenpiteet ja maatalouden rakennepolitiikka täydentävät. EU:n yhteistä kalastuspolitiikkaa sovelletaan kalatalousasioiden hoitoon ja EU:n eläinlääkintä- ja kasvinterveyslainsäädäntöä eläinlääkintä- ja kasvinterveystehtäviin. EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin täytäntöönpano vaikuttaa Suomen vesitalousasioiden hoitoon kasvavassa määrin. Vuonna 2003 määrärahalisäykset aiheutuvat pääosin Agenda 2000:n toimeenpanosta, EU:n rakennerahastoista osarahoitettujen vuosia 2000—2006 koskevien ohjelmien ja Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)

Hallinnonalan toimintaan vaikuttavat vuonna 2003 EU:n laajeneminen, Etelä-Suomen vakavien vaikeuksien tukiratkaisun jatkoneuvottelut, Agenda 2000 -välitarkastelu, WTO:n neuvottelukierros sekä puun energiakäytön lisääntyminen ja kansainvälisen metsäpolitiikan merkityksen kasvu.

Maa- ja puutarhatalouden sekä maaseudun kehittämisen määrärahat lisääntyvät 49 milj. eurolla 2 145 milj. euroon. Agenda 2000 -uudistuksessa sovittu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukainen maataloustuotteiden hallinnollisten hintojen alentaminen lisää EU:n kokonaan rahoittaman tulotuen tarvetta. Kansallinen tuki turvaa osaltaan maataloustuotannon kannattavuutta ja viljelijöiden tulotasoja. EU:n osaksi rahoittama maaseudun kehittämistoiminta on v. 2003 täydessä toteutusvaiheessa, minkä johdosta maksatukseen tarvitaan 20 milj. euroa lisää varoja. EU:n maaseudun kehittämisasetuksen piiriin kuuluvan luonnonhaittakorvauksen ja maatalouden ympäristötuen toteutus jatkuu v. 2000 alkaneen uuden ohjelman

Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu

- mukaisesti. Ympäristötukeen ehdotetaan lisää varoja 8 milj. euroa, mikä perustuu pääosin vuonna 2002 hyväksytyyn Itämeren suoje-
luohjelmaan. Elintarvikkeiden kansallisen laatustrategian toteutta-
mista jatketaan.
- Aluehallinto** Työvoima- ja elinkeinokeskukset, joiden toimintamäärärahat on
budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle, hoitavat
EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan
sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä aluetasolla ja vastaavat
mm. siitä, että tukien valvonnat suoritetaan säädösten mukaisesti.
Alueelliset ympäristökeskukset, joiden toimintamäärärahat on bud-
jetoitu ympäristöministeriön hallinnonalalle, hoitavat maa- ja met-
sätalousministeriön vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä aluetasol-
la. Läänineläinlääkärit, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu si-
säasiainministeriön hallinnonalalle, hoitavat alueelliseen elintarvi-
keturvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä
lääkitsemiseen liittyvät tehtävät.
- Metsätalous** Valtioneuvosto päätti vuonna 1999 hallitusohjelmaan sisältyvän
Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamisesta. Talousarvioesi-
tykseen ehdotetut määrärahat mahdollistavat ohjelman toteuttami-
sen metsänhoito- ja metsänparannustöiden, metsäluonnon hoidon ja
muiden metsätalouden edistämistöiden osalta mahdollistaen mm.
puun energiakäytön lisäämisen.
- Kala-, riista- ja porotalous** Elinkeinokalatalouden rakenneohjelman toteutusta jatketaan täy-
simääräisesti. Vapaa-ajankalataloutta kehitetään hyväksytyyn strate-
gian mukaisesti. Riistataloudessa kehitetään toimenpiteitä vahinko-
jen estämiseksi.
- Elintarvikkeet ja terveys** Tehtäväalueella jatketaan toimenpiteitä kansallisen elintarvikkei-
den laatustrategian, koko elintarvikeketjun kattavan laatujärjestel-
män sekä elintarvikeketjun tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi ja
kehittämiseksi. Samoin jatketaan BSE-valvontaohjelman täysimää-
räistä toteuttamista. Eläinsuojelun osalta huomiota kiinnitetään eri-
tyisesti koe-eläintoiminnan ja eläinten kuljetusten kehittämiseen.
- Vesivarat** Vesivarojen käytössä ja hoidossa perustehtävien hoito ja toimen-
piteiden tukeminen säilyvät lähes ennallaan. Voimavaroja sunna-
taan tulvantorjuntavalmiuksien ylläpitoon ja parantamiseen sekä
maaseudun ja haja-asutusalueiden vesihuollon edistämiseen.
- Liikenne- ja viestintämi-
nisteriön hallinnonala
(pääluokka 31)** Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan mää-
rärahoja yhteensä 1 638 milj. euroa, missä on lisäystä 320 milj. eu-
roa vuoden 2002 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä
223 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarain-
ministeriön pääluokasta.
- Määrärahan tasossa merkittävimmät lisäykset ovat noin 20 milj.
euron lisäys tierahoitukseen, noin 14 milj. euron lisäys vuonna 2002
käyttöön otetun matkustaja-alusten tuen maksamiseen, noin 46 milj.
euron lisäys lähinnä vuonna 2002 aloitettujen ratahankkeiden to-

teuttamiseen sekä 9 milj. euroa Vuosaaren sataman liikenneväylä-hankkeiden aloittamiseen.

Hallinnonalan määrärahoista yli 80 prosenttia käytetään liikenneväyliin: tieverkkoon 758 milj. euroa, vesiväyliin 23 milj. euroa ja rataverkon 377 milj. euroa. Lisäksi nettobudjetoidulla Merenkululaitoksella on käytössään 119 milj. euron ja Ratahallintokeskuksella 71 milj. euron tulorahoitukset. Ajoneuvohallinnon noin 57 milj. euron menot katetaan pääosin maksullisen toiminnan tuloilla ja noin 10 milj. euron määräraha käytetään verotustehtävien ja muiden maksuttomien tehtävien menojen maksamiseen.

Tienpidon päämäärinä ovat tieverkon kunnon säilyttäminen, päivittäisestä liikennöitävyydestä huolehtiminen sekä liikenneturvallisuuden parantaminen. Seitsemään suuren keskeneräisen tiehankkeen rahoitukseen on osoitettu määrärahaa 133 milj. euroa. Uutena tiehankkeena aloitetaan Nuijamaan raja-aseman tieyhteydet. Yksityisteiden valtionavustus on 11 milj. euroa.

Luotsausmaksujen keskimäärin 5 prosentin korotus lisää maksutuloja 1,2 milj. eurolla. Uutena hankkeena aloitetaan 6,5 milj. euroa maksava Naantalin väylän syventäminen. Vuonna 2002 käyttöön otetun matkustaja-alusten miehistökustannustuen maksaminen koko vuodelta nostaa määrärahatarpeen noin 14 milj. eurosta noin 28 milj. euroon.

Radanpidon tavoitteena on verkon kunnossapito ja liikenneturvallisuuden parantaminen, johon sisältyy tasoristeysten poistaminen poisto-ohjelman mukaisesti. Ratamaksun korotus lisää maksutuloja 3 milj. eurolla, mikä vähentää vastaavasti perusradanpidon määrärahatarvetta. Kolmeen vuonna 2002 aloitettuun ratahankkeeseen on osoitettu määrärahaa 30 milj. euroa vuonna 2002, 115 milj. euroa vuonna 2003 ja myöhempien vuosien tarpeeksi arvioidaan 297 milj. euroa.

Ilmailukenteen infrastruktuurista vastaava Ilmailulaitos toimii valtion liikelaitoksena tulorahoituksellaan. Yksityiskenttien valtionavustus on 1 milj. euroa.

Uutena yhteishankkeena aloitetaan Vuosaaren sataman rautatie-, tie- ja vesiväylien rakentaminen. Hankkeen kustannusarvio on 207 milj. euroa ja vuoden 2003 määrärahatarve on 9 milj. euroa. Helsingin kaupunki maksaa valtiolle hankkeen arvonlisäverollisista kustannuksista puolet, mikä tuloutetaan hallinnonalan tuloihin.

Viestintämarkkinoiden ohjauksessa käytetään lähinnä lainsäädäntötoimia, lupien myöntämistä, valvontaa ja muita hallinnollisia menetelmiä. Viestintäviraston menot ovat noin 32 milj. euroa, jotka katetaan pääosin maksullisen toiminnan tuloilla ja määrärahatarve on noin 0,8 milj. euroa.

Joukkoliikenteen tuella edesautetaan liikenteen peruspalvelujen säilymistä sekä alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon toteutumista ja siten edistetään tasapainoista ja kestävästä alueellista kehitystä. Joukkoliikenteen tukemiseen ehdotetaan 81 milj. euroa.

Liikenneinfrastruktuuri

Viestintä

Joukkoliikenteen tuki

Elinkeinoelämän tuet

Lehdistön tukemisen tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta. Lehdistötukeen ehdotetaan 13 milj. euroa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 976 milj. euroa, joka on 100 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2002 varsinaisessa talousarviossa. Lisäyksestä 61 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta.

Elinkeinopoliitiikka

Elinkeinopoliitiikan tavoitteena on vahvistaa talouskasvua, parantaa työllisyyttä ja monipuolistaa elinkeinorakennetta. Erityisesti vaikutetaan yritysten toimintaympäristön laatuun. Elinkeinopoliittisia yleistavoitteita toteutetaan usealla eri toimintalohkolla.

Teknologiapolitiikka

Tutkimukseen ja kehitykseen kohdistuu yli puolet kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan määrärahoista. Teknologiapolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 494 milj. euroa. Mittatekniikan keskuksen määrärahoihin ehdotetaan lisäystä 1,2 milj. euroa talousarviovuonna valmistuvien uusien laboratoriotilojen kustannusten kattamiseen. Teknologian kehittämiskeskuksen myöntämisvaltuutuksi ehdotetaan yhteensä 363 milj. euroa, joka on sama kuin vuonna 2002. T&K-rahoituksen kokonaisuutta käsitellään luvussa 5.5.

Energiapolitiikka

Kansallinen ilmastostrategia tähtää Suomelle asetettujen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisvelvoitteiden täyttämiseen. Avainasemassa ovat energian käytön ja tuotannon hiilidioksidipäästöt. Lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Strategian toteuttaminen edellyttää myös julkisen rahoituksen lisäämistä. Energiatuen myöntämisvaltuuteen ehdotetaan lisäystä 4 milj. euroa vuoden 2002 varsinaiseen talousarvioon nähden.

Yrityspoliitiikka

Yrittäjyyttä edistetään kiinnittämällä huomiota yritysten toimintaympäristön laatuun, luomalla yrittäjävälillistä ilmapiiriä, parantamalla markkinoille pääsyä sekä vahvistamalla erityisesti aloitusvaiheessa olevien yritysten kasvua. Lähtökohtana on markkinoiden sujuva toiminta ja niiden toimintapuutteiden korjaaminen.

Yritystukia myönnetään laadullisesti korkeatasoisiin aineellisiin ja aineettomiin hankkeisiin. Tukien vaikuttavuuden arvioinnin roolia vahvistetaan. Suuressa osassa yritystukia ja kehittämispalveluita EU:n rakennerahasto-ohjelmilla on keskeinen asema. Omalta osaltaan yrityspoliitiikkaa toteuttaa Finnvera Oyj, joka myöntää rahoitusta pk-yrityksille sekä korkotukena että riskinottoon liittyvänä, valtion luotto- ja takaustappiokorvausten muodossa maksettavana tukena. Finnveran alueelliseksi korkotukilainavaltuudeksi ehdotetaan 118 milj. euroa sekä elinkeinopoliittisin perustein myönnettävien korkotukilainojen valtuudeksi 101 milj. euroa. Yrityspoliitiikan kokonaismäärärahoiksi ehdotetaan 204 milj. euroa.

Valtio harjoittaa aktiivista ja pragmaattista omistajapolitiikkaa. Lähtökohtana valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden strategian kehittämisessä on hyvän kannattavuuden ja tuloskehityksen ylläpitäminen sekä siten riittävän osingonmaksukyvyyn turvaaminen ja omistuksen arvon kasvattaminen. Valtion omistajapolitiikan periaatteita käsitellään tarkemmin luvussa 7.1.

Kansainvälistymisen edistämisellä turvataan Suomen etuja globaaleilla markkinoilla. Viennin ja kansainvälistymisen edistämistä arvioineen toimikunnan työtä jatkamaan asetettu Vientifoorumi keskittyy kansainvälistymisen palvelukokonaisuuden kehittämiseen sekä yhteisöjen ja yritysten tarpeiden yhteensovittamiseen.

Elinkeinotoiminnan harjoittamisen keskeinen edellytys on esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy. Kuluttajapolitiikassa kiinnitetään huomiota erityisesti lasten asemaan hyödykemarkkinoilla ja turvallisten hyödykkeiden käyttäjinä. Talous- ja velkaneuvontaan ehdotetaan lisäystä 1,5 milj. euroa vapaaehtoisia velkasovintoja koskevan ohjelman toteuttamiseen.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten palvelujen seutukunnallista ja paikallista saatavuutta parannetaan. Keskukset tukevat tasapainoista aluerakennetta ja maaseudun elinvoimaisuutta. Uuden osaamisen vastaanottamiseen ja hyödyntämiseen panostetaan alueellisten vahvuksien pohjalta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 8 471 milj. euroa, missä on lisäystä 324 milj. euroa vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 16 milj. euroa johtuu arvonnalisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta.

Valtion ohella sosiaalimenoja rahoittavat kunnat, työnantajat sekä vakuutetut. Valtion osuus kustannuksista vaihtelee järjestelmittäin niin, että työnantajilta ja vakuutetuilta perittävien maksuina rahoitetaan ennen kaikkea ansiosidonnaisia etuuksia. Toimeentuloturva-järjestelmissä valtio vastaa perusturvasta suoraan. Lisäksi valtio takaa kansaneläke-, sairausvakuutus- ja yrittäjäeläkejärjestelmien rahoituksen riittävyyden. Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä sekä toimeentulotuesta. Valtio osallistuu niiden rahoitukseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Kaikista vuoden 2003 sosiaalimenoista sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan momenteilla on runsas viidennes.

Toimeentulojärjestelmien rahoitus säilyy rakenteiltaan samana. Työnantajien pakollisten sosiaalimaksujen yhteismäärä nousee hie-man. Yksityisen sektorin työnantajan kansaneläkemaksu säilyy ennallaan ja on 1,35, 3,55 tai 4,45 prosenttia palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Julkisen sektorin kansaneläkemaksu säilyy myös ennallaan eli kuntien ja seurakuntien kansaneläkemaksu 2,40 prosenttina ja valtion ja sen laitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan kansaneläkemaksu 3,95 prosenttina palkoista.

Omistajapolitiikka

Kansainvälistymis-politiikka

Kuluttaja- ja kilpailu-politiikka

TE-keskukset

Sosiaali- ja terveysminis-teriön hallinnonala (pääluokka 33)

Sosiaalivakuutusmaksut

Eräissä Pohjois-Suomen ja saariston kunnissa yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen sosiaaliturvamaksu poistetaan vuosilta 2003—2005. Kansaneläkelaitoksen rahastoihin syntyvän maksutuoton vajeen kattamiseksi korotetaan työnantajien sairausvakuutusmaksua 0,014 prosenttiyksiköllä. Tällöin yksityisen sektorin työnantajan, valtion liikelaitoksen, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,614 %, valtion ja sen laitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan maksu on 3,864 %. Yksityisen sektorin työeläkemaksujen arvioidaan keskimäärin nousevan hieman. Työnantajan työttömyysvakuutusmaksun arvioidaan pysyvän ennallaan 0,70 prosentissa palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta ja muilta osin alenevan 2,70 prosentista 2,60 prosenttiin.

Työntekijöiden maksujen yhteismäärä nousee arviolta 0,1 prosenttiyksiköllä. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu säilyy ennallaan ja eläketuloa saavan ylimääräinen sairausvakuutusmaksu 0,4 % poistetaan. Tällöin kaikkien vakuutettujen sairausvakuutusmaksu on 1,5 %. Työntekijän työeläkemaksun arvioidaan olevan 4,6 prosenttia palkasta ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun 0,3 prosenttia palkasta. Ulkomailla oleskelevan, Suomen sosiaaliturvan säilyttävän henkilön osalta aletaan periä vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua.

Maatalousyrittäjien ja yrittäjien työeläkemaksu, joka seuraa TEL-työeläkevakuutuksen keskimääräistä maksua, nousee arviolta 21,3 prosenttiin.

Kansaneläke- ja sairausvakuutuksen rahoittamiseksi ohjataan arvonnisäveron tuotosta yhteensä 1 000 milj. euroa rahastoille. Rahastojen minimitason säilyttäminen edellyttää lisäksi valtion takuusuorituksia yhteensä arviolta 629 milj. euron edestä. Liikenne- ja tapaturmavakuutusjärjestelmien ns. täyskustannusvastuun mukaista maksua jatketaan vielä vuoden 2003 osalta yksivuotisella lainsäädännöllä ja sen tuotto 52 milj. euroa ohjataan sairausvakuutusrahastoon. Järjestelmiltä perittävä maksu perustuu vahingoittuneiden hoidosta keskimäärin yhden vuoden aikana julkiselle terveydenhoitojärjestelmälle aiheutuneisiin kustannuksiin.

Sairausvakuutus-
korvaukset

Isyysrahaa pidennetään ja perhevapaiden käyttöä joustavointetaan. Sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahoja korotetaan sekä vanhempainrahan määräytymisperusteita muutetaan työttömien osalta. Sairaanhoidokorvausten omavastuita korotetaan ja lääkekustannusten kasvua rajoitetaan.

Sotilasvammakorvaukset

Sotilasvammalakia muutetaan siten, että kunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelujen valtion korvauksen edellytyksiä lievennetään alentamalla korvaukseen oikeuttavaa haitta-astetta nykyisestä 30 prosentista 25 prosenttiin.

Sosiaali- ja terveys-
palvelut

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä kiinnitetään terveydenhuollon kehittämistoimenpiteiden ohella erityistä huomiota ikääntyvän väestön tarvitsemien palvelujen järjes-

tämiseen, lasten ja nuorten palvelujen kehittämiseen ja sosiaalityön sekä avopalvelujen parantamiseen.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 2 753 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta esitetään korotettavaksi 1,51 prosenttiyksiköllä nykyisestä 25,36 prosentista 26,87 prosenttiin. Valtionosuuksiin tämä merkitsee 160 milj. euron lisäystä. Korotuksesta 0,05 prosenttiyksikköä liittyy vuonna 2002 toteutettuun kuntien verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausjärjestelmän uudistamiseen. Hyvinvointipalvelujen parantamiseksi valtionosuutta korotetaan 0,92 prosenttiyksiköllä ja sosiaali- ja terveystaloustalouden toimivuuden turvaamiseksi sekä sosiaalityön ja lastensuojelun voimavarojen lisäämiseksi 0,54 prosenttiyksiköllä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten päivähoitojärjestelmän uudistamisen johdosta valtionosuuksia lisätään 1,2 milj. euroa. Sosiaalinen luototus on tarkoitus järjestää vuoden 2003 alusta lähtien osana kunnan sosiaalihuoltoa. Tästä johtuvan sosiaalityön lisääntymisen vuoksi valtionosuuksia korotetaan 0,4 milj. euroa. Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten palveluihin osoitetaan valtionavustusta 5 milj. euroa erillisenä määrärahana.

Sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankejärjestelmää uudistetaan niin, että merkittävä osa aiemmin rakentamisen tukemiseen suunnatuista määrärahoista käytetään toiminnallisten kehittämissuunnitelmien tukemiseen. Uusimuotoiseen hankejärjestelmään esitetään 16 milj. euron määrärahaa, josta on tarkoitus käyttää 8 milj. euroa kansallisen terveydenhuollon hankkeen toteuttamiseen.

Työministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 160 milj. euroa, jossa on 76 milj. euroa lisäystä vuoden 2002 talousarvioon verrattuna. Lisäyksestä 26 milj. euroa johtuu arvonlisäveromenojen siirrosta valtiovarainministeriön pääluokasta.

Hallituksen tavoitteena on nostaa työssä olevien työikäisten osuus työikäisestä 15—64-vuotiaasta väestöstä (työllisyysaste) kohti 70 prosenttia ja myöhentää eläkkeelle siirtymistä pitkällä aikavälillä 2—3 vuodella. Vuosien 2001—2002 suhdannekehityksestä johtuen työllisyysastetavoite saavutettaneen kuitenkin vasta myöhemmin. Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelmassa vuodelle 2002 on asetettu EU:n työllisyysuuntaviivojen mukaisesti kansallisia tavoitteita, joilla tuetaan EU:n yhteisten työllisyysastetavoitteiden saavuttamista. Tavoitteena on, että työllisyysasteessa saavutetaan Suomessa yli 70 prosentin taso vuonna 2010. Työllisyysasteen nostamiseksi tarvitaan monivuotisia ohjelmia ja poikkialueellista yhteistyötä sekä keskushallinto- että alueatasolla.

Julkisen työvoimapalvelun tehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen yhteensovittamalla työvoiman kysyntää ja tarjontaa. Työvoimatoimiston palveluprosessin ydintehtävänä on taa-

Työministeriön hallinnonala (pääluokka 34)

Työvoimapalvelut

ta, että avoimet työpaikat täyttyvät laadukkaasti, työnhakijoiden työnhakujaksot lyhenevät ja todennäköisyys joutua pitkäaikaistyöttömäksi pienenee. Lisäksi työnantajien tulevat työvoiman tarpeet ja osaamisvaatimukset selvitetään ja niihin haetaan ratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Työvoimatoimistot ovat työvoima- ja elinkeinokeskusten alaisia paikallishallinnon toimielimiä. TE -keskusten työvoimaosastot ohjaavat työvoimapolitiikan toimeenpanoa alueensa työvoimatoimistoissa. Nykyistä 171 itsenäisen työvoimatoimiston ja 115 sivutoimiston ja palvelupisteen toimistoverkkoa kehitetään yhteistyössä TE -keskusten kanssa siten, että itsenäisten työvoimatoimistojen määrä vähenee sivutoimistojen ja palvelupisteiden määrän samalla kasvaessa. Lisäksi palveluprosessia kehitetään siten, että huomattava osa työpaikka-, koulutus- ja työttömyysturvaneuvontaan liittyvistä tehtävistä voidaan jatkossa antaa sähköisinä tai telepalveluina.

Työvoimapolitiikan mitoitus ja painopistealueet

Työvoimapolitiikan toimeenpanoon esitetään Euroopan sosiaalirahaston ohjelmat mukaan lukien 2 003 milj. euroa. Tästä summasta yli 50 % käytetään työmarkkinatukena maksettavan työttömyysturvan menoihin. Pääasiassa työttömille työnhakijoille tarkoitettujen aktiivitoimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 94 500 henkilöä, mikä on noin 30 prosenttia suhteutettuna työttömiin määrään. Luku sisältää myös Euroopan rakennerahasto-ohjelmien piirissä olevat keskimäärin 8 000 henkilöä.

Työvoimapolitiikan toteutuksessa painotetaan vuonna 2003 työvoiman osaamista parantavia toimenpiteitä. Työvoimakoulutuksena järjestetään työttömille aiempaa enemmän pitkäkestoista ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta aloilla, joilla on puutetta työvoimasta. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisten ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää koulutusta, jolla ennaltaehkäistään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tuetaan heidän työuransa jatkumista. Työssä olevien koulutuksella varaudutaan myös työvoiman saatavuusongelmiin pidemmällä aikavälillä. Vaikeammin työllistyvien mahdollisuuksia parantaa ammatillista osaamistaan lisätään kokeiluhankkeilla, joissa tukityöllistämiseen sisällytetään koulutusta. Aktivoivilla toimenpiteillä, valmentavalla koulutuksella ja riittäväällä henkilökohtaisella ohjauksella tuetaan ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja siitä selviytymistä. Vuoden 2003 alusta lähtien esitetään työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen järjestämisen laajentamista ammatilliseen korkea-asteen koulutukseen.

Vuonna 2003 käynnistetään kolmivuotinen kokeilu yhdistelmätyöryhmän laajentamiseksi aiempaa lyhyemmän aikaa työmarkkinatukea työttömyyden takia saaneisiin henkilöihin. Kokeilun työllisyysvaikutukseksi arvioidaan keskimäärin 3 000 henkilöä.

Osana hallituksen toimia eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseksi vuonna 2000 ja sen jälkeen työttömiksi jääneet 55—59-vuotiaat py-

ritään aktiivisesti työllistämään normaaleille työmarkkinoille, tarvittaessa koulutus- ja kuntoutustoimenpiteiden avulla. Pitkäaikais-työttömyyden torjumiseksi ja eläkeputken varhaiseläkeluonteen muuttamiseksi työhallinto suuntaa näihin työttömiin aktiiviseen työllistämiseen tähtääviä toimenpiteitä, viime kädessä tukityöllistämistä.

Pakolaiskiintiöksi ehdotetaan 750 henkilöä.

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 639 milj. euroa eli noin 17 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2002. Määrärahasoon vaikuttaa arvonlisäveromenojen 10 milj. euron siirto valtiovarainministeriön pääluokasta. Talousarvion ulkopuolisen Valtion asuntorahaston varoja arvioidaan käytettävän noin miljardi euroa asuntolainojen, asuntotoimen korkotukien ja avustusten sekä korko- ja muiden menojen maksamiseen. Talousarviorahoituksesta kaksi kolmasosaa käytetään yleiseen asumistukeen ja yksi kolmasosa ympäristötehtäviin.

Ympäristö- ja luonnonsuojelutehtäviin ehdotetusta noin 205 milj. eurosta noin 70 % kohdistuu ympäristöhallinnon toimintamenoihin. Loppuosa jakautuu luonnonsuojelun toteuttamiseen ja ympäristönsuojeluun. Ympäristönsuojelun tärkeimpänä uutena hankkeena parannetaan hallituksen Itämeriohjelman mukaisesti Suomenlahden öljyntorjuntavalmiutta varustamalla väylänhoitoalus Seili öljyntorjunta- ja pelastusaluksiksi. Luonnonsuojelussa edistetään Etelä-Suomen metsiensuojelua laajalla keinovalikoimalla ja varaudutaan tältä kannalta tärkeän Repovedelle perustettavan kansallispuiston kustannuksiin sekä lisätään luonnonsuojelualueiden hoidon ja kunnossapidon rahoitusta. Vanhojen metsien suojelun kompensoinnissa jatketaan valtioneuvoston vuosiksi 1997—2006 päättämää rahoitusohjelmaa. Rakentamisen ja rakennuskannan laadun parantamiseksi ja kestäväen kehityksen edistämiseksi toteutetaan kansallista rakennuspoliittista ohjelmaa. Kansallisen ilmastostrategian edistämiseksi ryhdytään avustamaan asuntojen energiakorjauksia.

Tuettavien asumismenojen korottaminen vuonna 2002 lisää yleisen asumistuen menoja vuonna 2003 noin 430 miljoonaan euroon. Matala eurokorko on kannustanut asumisoikeus- ja vuokra-asukkaita siirtymään enenevästi omistusasuntoihin. Asuntojen saatavuuden näin parannuttua rakennuttajien varovaisuus asumisoikeus- ja vuokra-asuntojen lisäämisessä on kasvanut. Sen ohella, että rakennusurakoiden hinnat ovat laskeneet, on myös aravatukea lisätty, ja lainaehdot ovat hallituksen päättämien huojennusten ansiosta nyt kohtuullisen edulliset. Uustuotannon tukea painotetaan niihin kasvukeskuksiin, joissa asuntojen kysyntä on suurinta tarjontaan nähden. Omistusasuntojen kysynnän ennakoidaan jatkuvan edullisen korkotason ansiosta vilkkaana myös 2003.

Pakolaiskiintiö

Ympäristöministeriön
hallinnonala
(pääluokka 35)

Ympäristönsuojelu

Asuminen

Taulukko 10. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2001—2003¹⁾

Tunnus	Menolaji	v. 2001	v. 2002	v. 2003	Muutos 2002—2003	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
01-03	Palkkaukset ²⁾	52	41	40	- 1	- 2
04-07	Eläkkeet	2 567	2 696	2 850	154	6
16-18	Puolustusmateriaalin hankkiminen	573	515	519	4	1
21-27	Toimintamenot	6 121	6 439	6 583	144	2
08-15, 19-29	Muut kulutusmenot	1 339	1 499	1 559	60	4
01-29	Kulutusmenot	10 653	11 191	11 552	361	3
30-39	Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	5 600	5 951	6 283	332	6
40-49	Valtionavut elinkeinoelämälle	2 603	2 617	2 672	54	2
50-59	Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	6 016	6 428	6 482	55	1
60	Siirrot talousarvion ulkopuolisille valtion rahastoille ja kansaneläke- laitokselle	1 497	1 698	1 728	30	2
61-62	Siirrot EU:n rakennerahastoista ja vastaavat valtion rahoitusosuudet	391	606	706	100	17
63-65	Muut siirrot kotimaahan	324	338	347	10	3
66-68	Siirrot ulkomaille	461	506	510	5	1
69	Siirrot EU:lle	1 113	1 348	1 376	28	2
30-69	Siirtomenot	18 006	19 491	20 105	614	3
70-73	Kaluston hankinta	25	16	25	9	56
74-76	Talonrakennukset	50	51	40	- 11	- 22
77-79	Maa- ja vesirakennukset	219	246	329	83	34
70-79	Reaalisijoitukset	294	314	395	81	26
80-86	Valtion varoista myönnettävät lainat	71	78	82	4	5
87	Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	43	47	35	- 12	- 26
88-89	Muut finanssisijoitukset	608	3	3	—	- 0
80-89	Lainat ja muut finanssi- sijoitukset	723	128	120	- 8	- 6
70-89	Sijoitusmenot	1 017	442	515	73	17
90-92	Valtionvelan korot	4 083	3 758	3 550	- 207	- 6
93-94	Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta	2 308	444	—	- 444	- 100
95-99	Muut ja erittelemättömät menot	6	1	0	- 1	- 100
90-99	Muut menot	6 397	4 202	3 550	- 652	- 16
	Yhteensä	36 072	35 326	35 722	396	1

¹⁾ Kukin momentti on varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten las-
kutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Sisältää vain näillä momenttinumerotunnuksilla olevat palkkausmäärärahat, muut sisältyvät toimintamenoihin.

Määrärahamomenteille sisältyy valtion talousarviosta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettuja uusia, v. 2003 käytettäviä sopimuksente-ko- ja myöntämisvaltuuksia yhteensä 2,1 mrd. euron arvosta. Määrärahat valtuuksista aiheutuviin maksatuksiin otetaan tulevien vuosien talousarvioihin. Aiemmin myönnettyistä valtuuksista arvioidaan aiheutuvan menoja vuodesta 2004 alkaen yhteensä 6,0 mrd. euroa. Valtuuksista aiheutuvat menot valtuustyypeittäin ilmenevät seuraavasta taulukosta.

5.2 Valtuudet

Taulukko 11. Valtuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa (ml. rahastot)

	2004	2005	2006	2007-
Aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuvat menot:				
1. Tilausvaltuudet	540	488	349	393
2. Rakentamisvaltuudet	206	137	110	134
3. Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	51	45	34	56
4. Avustusten myöntämisvaltuudet	801	492	39	34
5. Lainojen myöntämisvaltuudet	21	5	1	0
6. Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuudet	232	206	202	194
7. Korkotukilainavaltuudet	136	111	97	423
8. EU-hankkeiden myöntämisvaltuudet	258	37	0	0
9. Muut valtuudet	94	36	8	0
Yhteensä	2 339	1 556	839	1 234
Vuonna 2003 myönnettävistä valtuuksista aiheutuvat menot				
1. Tilausvaltuudet	94	49	34	68
2. Rakentamisvaltuudet	69	44	35	72
3. Kuntien valtionapuihin liittyvät valtuudet	10	7	8	33
4. Avustusten myöntämisvaltuudet	203	72	50	32
5. Lainojen myöntämisvaltuudet	28	16	6	1
6. Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuudet	99	75	56	100
7. Korkotukilainavaltuudet	9	12	14	45
8. EU-hankkeiden myöntämisvaltuudet	257	172	22	0
9. Muut valtuudet	115	53	31	0
Yhteensä	884	499	255	351
Menot yhteensä	3 223	2 056	1 095	1 584

Talousarvioesitys vaikuttaa kuntien talouteen valtionosuuksia ja -avustuksia sekä veroperusteita koskevien muutosten kautta. Valtion toimenpiteiden kuntataloutta vahvistava vaikutus on nettomääräisesti 126 milj. euroa vuonna 2003.

Vuoden 2002 alusta lopetettu arvonlisäveron palautusten takaisinperintä vaikuttaa vuonna 2003 täysimääräisenä, mikä vähentää kuntien menoja arviolta 147 milj. euroa ja kuntien osuutta yhteisöverosta 136 milj. euroa vuoteen 2002 verrattuna. Lisäksi kunnallisen ansiotulovähennyksen ja tulonhankkimisvähennyksen korotus

5.3 Talousarvioesityksen vaikutus kuntien talouteen

vähentää kuntien verotuloja arviolta 85 milj. euroa vuonna 2003. Verotusta käsitellään tarkemmin luvussa 4.1.

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuuksiin ehdotetaan vuonna 2003 yhteensä 5 041 milj. euroa, mikä on 325 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2002. Valtionosuuksia tarkistetaan valtionosuuslainsäädännön nojalla puolella arvioidusta täydestä kustannustason muutoksesta eli 1,4 prosentilla. Tarkistus lisää valtionosuuksia 89 milj. euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 78 milj. euroa.

Taulukko 12. Kuntien valtionavut valtion talousarviossa, käyttötalous milj. euroa

	2001	2002	2003
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasausineen			
SM	175	166	165
OPM, ml. veikkausvoittovarat, siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus	1 830	2 020	2 123
STM	2 352	2 530	2 753
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	4 357	4 716	5 041
Muut valtionavut			
SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus	57	54	47
SM, kuntien yhdistymisavustukset	8	6	8
OPM, harkinnanvaraiset avustukset	55	50	51
OPM, ammatillinen lisäkoulutus	79	96	102
OPM, kulttuuritoiminta, liikuntatoimi ja nuorisotyö	28	28	28
STM, erikoissairaanhoidot lain mukainen tutkimus (EVO)	57	57	49
STM, lääkäri- ja hammaslääkärinkoulutus (EVO)	74	74	82
STM, lastensuojelu	28	31	37
STM, lasten ja nuorten psykiatria	8	3	0
STM, huumeiden käyttäjien hoito	0	8	8
STM, syrjäytymisuhan alaiset lapset ja nuoret	0	0	5
STM, kehittämishankkeet	0	0	16
STM, sosiaalialan osaamiskeskukset	0	3	3
TM, työllistämistuki kunnille	95	90	78
TM, kuntouttava työtoiminta	0	19	4
TM, korvaukset maahanmuuttajista	45	47	43
Muut	3	3	3
Muut	537	569	564
Valtionavut yhteensä	4 894	5 285	5 605

Hyvinvointipalvelujen edistämiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään vuonna 2002 päätettyjen 74 milj. euron lisäksi 98 milj. euroa vuonna 2003. Kansallisen terveysprojektin toteuttamista varten sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään 57 milj. euroa ja kehittämishankkeisiin osoitetaan 8 milj. euroa.

Kuntien menoja ja valtionosuuksia nostaa hammashuollon laajenuksen vaikutus täysimääräisenä sekä syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palveluiden lisääminen.

Kuntien harkinnanvaraisiin rahoitusavustuksiin ehdotetaan 47 milj. euroa, mikä on 7 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2002. Kuntien yhdistymistä kannustetaan sekä yhdistymisavustuksilla että investointituilla yhteensä 8 milj. eurolla, missä on lisäystä 2 milj. euroa vuoteen 2002 nähden.

Taulukko 13. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kunnallistalouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2002 vuoteen 2003

	menot	tulot
1. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset		
— verotulotasaukset		+48
— harkinnanvarainen avustus		-7
— kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		+2
— hätäkeskusten siirto valtiolle	-3	-3
<i>STM:n valtionosuuden korotus +1,51 %-yks. (25,36→26,87 %):</i>		
— hyvinvointipalvelujen edistäminen (EK-ryhmät) +0,92 %-yks.		+98
— kansallinen terveysprojekti +0,54 %-yks.		+57
— perustamishankkeiden alv. kuittauksen ja seutukunnallisten hankkeiden poistuminen +0,05 %-yks.		+5
— kansallinen terveysprojekti, kehittämishankkeet	+8	+8
— kansallinen terveysprojekti, erillisrahoitus	-25	-25
— lasten psykiatria, erillisrahoitus		-3
— aikuisten hammashuolto	+14	+4
— toimeentulotuen ja ansiotulojen yhteensovitus	+4	+1
— päivähoito-oikeuden laajennus, pidennetty oppivelvollisuus	+4	+1
— sosiaalinen luototus	+2	+1
— syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palvelut	+5	+5
— perustamishankkeet OPM		-1
— perustamis- ja kehittämishankkeet STM		-1
— loppuerät OPM		-35
— työllistämistuki kunnille	-12	-12
Yhteensä	-3	+143
2. Indeksikorotukset 1,4 % (puolet täysimääräisestä 2,7 %:n kust.tason noususta = 1,3 % v. 2003 ja v. 2000 korjaus 0,1 % puolittuna = 0,05 %)		
OPM, josta	47	
— kunnat 77 %	36	
— yksityiset 23 %	11	
STM	40	
SM	2	
Yhteensä,	89	
josta kunnat	78	+78

Taulukko 13. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kunnallistalouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2002 vuoteen 2003

3. Verotuksen ja sotumaksujen muutokset			
— Alv-takaisinperinnän poistuminen kokonaan (v. 2002 2 kk)	-147		
— Yhteisöveron jako-osuuden muutos -3,47 %-yks. (23,22→19,75) vuositasolla yht. -187 milj. euroa, v. 2003 -160 milj. euroa:			
alv-kuittaus -2,95 %-yks. (12,03 %→14,98 %-yks.)		-136	
rahoitussuhteiden muutos +0,63 %-yks. (-1,13→-0,5 %-yks.)		+29	
verotulotasauksen muutos -1,15 %-yks. (-0,87→-2,02 %-yks.)		-53	
— Ansiotuloverotuksen kevennykset, vuositasolla yht. 102 milj. euroa, v. 2003 10/12 n. -85 milj. euroa:			
valtion tuloveroasteikon 1 %:n tarkistus, vuositasolla 1 milj. euroa		-85	
marginaaliveroprosenttien alennus 0,3 %-yks., vuositasolla -1 milj. euroa			
ansiotulovähennyksen korotus, vuositasolla -63 milj. euroa			
tulohankkimisväh. enimmäismäärän korotus, vuositasolla -35 milj. euroa			
Yhteensä	-147	-245	
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä			Netto-
— ilman indeksikorotusta	-150	-102	vaikutus
— indeksikorotukset mukaan lukien	-150	-24	+48
			+126

Vuonna 2001 kuntien ja kuntayhtymien vuosikate oli 1,9 mrd. euroa ja parani 239 milj. euroa edellisvuodesta. Vuosikate ylitti käyttöomaisuuden poistot. Eniten vuosikate kohentui 2000—6000 asukkaan kunnissa. Nettoinvestoinnit lisääntyivät selvästi edellisvuodesta, mikä johtui mm. myyntivoittojen vähenemisestä. Vuosikate ei riittänyt nettoinvestointien rahoittamiseen.

Vuonna 2002 kuntien sekä kuntayhtymien yhteenlaskettu vuosikate laskee edellisvuodesta. Vaikka verotulojen kasvu selvästi hiipuu, kompensoi tähän syntyvää aukkoa valtionosuuksien selvä lisäys. Käyttötalouden valtionosuudet lisääntyvät v. 2002 8 prosenttia. Kuntien toimintamenot kasvavat nopeasti, minkä vuoksi toimintakate laskee. Menojen nousu johtuu lähinnä palkkasumman kasvusta. Investointien arvioidaan pysyvän lähes viime vuoden huipputasolla.

Vuonna 2003 kuntien verotulojen arvioidaan edelleen supistuvan. Kuntien taloutta vahvistaa kuitenkin valtionosuuksien nopea kasvu. Kuntien toimintamenojen arvioidaan kasvavan hitaammin kuin edellisvuonna. Kuntien ja kuntayhtymien yhteenlasketun vuosikateen sekä tilivuoden tuloksen arvioidaan heikkenevän. Kuntien investointien taso pysyy edelleen korkeana ja kuntien rahoitustaseet heikkenevät.

Taulukko 14. Kuntatalouden kehitys vuosina 2001—2003, kuntien tilinpidon mukaan, milj. euroa¹⁾

	2001	2002	2003
1. Toimintakate	-15 002	-15 841	-16 426
2. Verotulot	14 084	13 590	13 160
3. Käyttötalouden valtionosuudet	3 668	3 962	4 241
4. Muut rahoituserät, netto	-815	70	0
5. Vuosikate	1 935	1 781	976
6. Satunnaiset erät, netto	202	170	0
7. Investoinnit, netto	2 348	2 100	2 000
8. Ylijäämä (=5.+6.-7.)	-211	-149	-1 024
9. Poistot käyttöomaisuudesta	1 450	1 500	1 550
10. Vuosikate - poistot	485	281	-574
11. Lainakanta	4 350	4 455	5 170
12. Kassavarat	3 080	3 035	2 728
13. Nettovelka (=11.-12.)	1 270	1 420	2 442

¹⁾ Tässä osassa kuntatalouden kehitystä tarkastellaan kuntien tilinpidon mukaisin käsittein. Luvussa 3.2 kuntataloutta tarkastellaan kansantalouden tilinpidon mukaisin käsittein.

Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osarahoittamilla alueellisilla ohjelmilla. Tasapainoisen alueellisen kehittämisen lähtökohta on aluetalouksien vahvistaminen parantamalla kasvua ja työllisyyttä koko maassa. Hallitus pyrkii edistämään eri väestöryhmien ja maan eri alueiden välistä tasa-arvoa. Hallitus edistää alueiden omaehtoista kehitystä niiden vahvuuksiin tukeutuen. Se kiinnittää erityistä huomiota köyhyyden ja syrjäytymisen torjumiseen, tasapainoiseen väestö- ja aluerakentamiseen sekä osaamisen vahvistamiseen eri alueilla. Peruspalvelujen riittävä saatavuus ja taso turvataan maan kaikissa osissa.

Vuoden 2003 alusta voimaan tulevan uuden alueiden kehittämislain (602/2002) tavoitteena on tehostaa kansallisin varoin toteutettavaa aluepolitiikkaa lisäämällä välineitä ja menettelytapoja aluepolitiikan toteuttamiseksi. Laki sisältää myös uudistetun alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmän.

Alueiden kehittämiseen suunnattava rahoitus määrittyy yksityiskohdissaan alueiden kehittämislain mukaisen suunnittelujärjestelmän soveltamisen myötä. Talousarvioesityksessä on otettu maininta alueiden kehittämiseen suunnattavasta rahoituksesta niille momentteille, jotka olisivat sisältäneet talousarvioesitystä annettaessa voimassa olleen alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) 6 §:n mukaisia aluekehitysvaroja.

Valtioneuvosto päätti alueiden kehittämistä koskevan lain (1135/1993) mukaisesta tavoiteohjelmasta syksyllä 2000. Tavoiteohjelma suuntaa ja sovittaa yhteen alueellista kehittämistyötä ministeriöissä

5.4 Alue- ja rakennepolitiikka

Kansallinen aluepolitiikka

Tavoiteohjelma

ja alue- ja paikallishallinnossa sekä määrittelee aluekehittämiseen liittyvän lainsäädännön muutostarpeet vuosina 2000—2003.

Tavoiteohjelman mukaan hallitus tehostaa Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämistä ja kiinnittää erityistä huomiota Länsi- ja Etelä-Suomen aluekehityksen rakenteellisten ongelmien ratkaisemiseen. Alueiden kasvuedellytyksiä parannetaan kehittämällä tasapainoista aluerakennetta sekä lisäämällä yhteistyötä alueilla ja seutukunnissa.

Hallitus painottaa kaikkia alueita koskevassa kehittämisessä osaamisen parantamista, teknologian ja muun osaamisen siirtoa ja käyttöönottoa sekä alueellisten innovaatorakenteiden kehittämistä. Eriytyisen tärkeää on tutkimuksen ja koulutuksen kehittäminen nykyisillä ja uusilla kasvualoilla.

Yritystukia suunnataan yritysten toimintaedellytysten kehittämiseen ottaen huomioon tasapainoisen aluekehityksen vaatimukset. Lisäksi kansallista innovaatioverkkoa vahvistetaan kehittämällä alueellisia yhteistyöverkostoja, jotka parantavat yritysten kilpailukykyä erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Tieto- ja fyysisen liikenteen sujuvuus vaikuttaa työllisyyden ja talouden kasvuun, alueellisesti tasapainoiseen kehitykseen ja ympäristön tilaan. Tavoiteohjelman mukaisesti kansalaisten ja alueiden syrjäytymistä ehkäistään mm. tuomalla tietoyhteiskunnan palvelut tasapuolisesti kaikkien ulottuville. Nykyaikaiset tietoliikenneyhteydet parantavat myös merkittävästi mahdollisuuksia sijoittaa valtion toimintoja pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Aluekeskusohjelma

Hallituksen käynnistämän aluekeskusohjelman (2001—2006) tavoitteena on kaikki maakunnat kattavan aluekeskusverkoston kehittäminen. Ohjelmatyö tähtää nykyistä tasapainoisempaan aluerakenteeseen. Aluekeskusten kehittäminen edellyttää eri toimijoiden, erityisesti kuntien seudullisen yhteistyön lisääntymistä. Ohjelmatyön tarkoituksena on myös valtionhallinnon ja aluekeskusten välisen neuvottelumenettelyn kehittäminen.

Aluekeskusohjelmaa toteutetaan hallitusohjelmaan ja valtioneuvoston hyväksymään aluepoliittiseen tavoiteohjelmaan perustuen 34 alueella, jotka on nimetty aluekeskusohjelmaan vuoden 2003 loppuun saakka. Tuolloin raportoitavan väliarvioinnin perusteella päätetään ohjelmassa jatkavien ja siihen mahdollisesti uusina otettavien alueiden määräästä.

Suurkaupunkipolitiikka

Aluekeskus- ja kaupunkipolitiikka kohdistuu myös suurten kaupunkien erityiskysymyksiin ja kehitysmahdollisuuksiin. Tähän liittyen perusrahoituksella tuetaan myös Helsingin seudun kaupunkiohjelman toteutusta ja laajan metropolialueen kehitystä tasapainottavaa politiikkaa sekä aluekeskusohjelmaan nimettyjen suurten kasvukeskusten keskinäistä verkottumista. Tavoitteena on pyrkiä ratkaisemaan kasvusta aiheutuvia ongelmia, pitkäaikaistyöttömyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä.

Hallitus kiinnittää tavoiteohjelmassaan erityistä huomiota maaseudun ja saariston kehittämiseen, joka on laaja-alaista, kaikkia elinkeinoja koskevaa politiikkaa. Maaseudun kehittämisen painopisteinä ovat maaseudun innovaatioympäristön kehittäminen, monitoimisuuden perustuvien tulonsaantimahdollisuuksien edistäminen ja maatalouden rakenne, sekä luonnonvarojen ja elintarvikkeiden jalostus, matkailu, etätyö ja asumisen edellytykset. Hallitus sovittaa yhteen kaupunki- ja maaseutupoliittisia toimenpiteitä kaupunkiseutujen ja maaseudun molempia osapuolia hyödyttävän vuorovaikutuksen voimistamiseksi. Maaseudun kehitystyötä linjaavat valtioneuvoston maaseutupoliittinen periaatepäätös 5.4.2001 ja sen perustana ollut maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma ”Ihmisten maaseutu”. Molempien toteutusta edistää valtioneuvoston asettama maaseutupoliittinen yhteistyöryhmä.

Osaamiskeskusohjelmaa toteuttavat valtioneuvoston vuosiksi 1999—2006 nimeämät 14 osaamiskeskusta. Ohjelma tukee alueiden erikoistumista ja kasvua, jotta ne entistä paremmin pystyisivät vastaamaan kiristyneeseen kansainväliseen kilpailuun. Alueilla toteutettavat ohjelmat ovat yrityslähtöisiä ja niiden toimenpiteet kohdistuvat erityisesti osaamisintensiivisen uuden liiketoiminnan synnyttämiseen, yritysten kasvuun ja työllisyyden edistämiseen.

Osana aluepoliittisia linjauksia ja toimenpiteitä ehdotetaan, että työnantajan sosiaaliturvamaksu poistetaan kolmivuotisena kokeiluna Enontekiön, Kittilän, Kolarin, Muonion, Inarin, Sodankylän, Utsjoen, Kemijärven, Pelkosenniemen, Pellon, Posion, Sallan, Savukosken ja Ylitornion kunnissa sekä ns. A-saaristokunnissa eli Hailuodon, Houtskarın, Iniön, Korppoon, Nauvon ja Velkuan kunnissa. Kokeilun piirissä ovat tietyin rajoituksin yritykset, valtion liikelaitokset sekä kotitaloudet.

Kokeilun tarkoituksena on selvittää työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevan vapautuksen vaikutusta työllisyyteen ja työllistämisedellytyksiin. Esityksellä tavoitellaan erityisesti myönteisiä vaikutuksia yritystoimintaan.

Suomessa toimii neljä rakennerahastoa, jotka ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) ja kalatalouden ohjaamisen rahoitusväline (KOR). Rahastojen varat sisältyvät EU:n talousarvioon. Rahastoista myönnettävä tuki on pääosin avustusmuotoista. Rahoituksen saaminen rakennerahastoista edellyttää kansallista osarahoitusta.

Maaseudun kehittäminen

Osaamiskeskukset

Ylä-Lapin ja saariston sosiaaliturvamaksukokeilu

Euroopan unionin rakennerahastojen toiminta Suomessa

Tavoiteohjelmat Suomessa 2000—2006:**Yhteisöaloitteet:**

tavoite 1: heikoimmin kehittyneet alueet
 tavoite 2: elinkeinoelämän rakennemuutosalueet ja maaseutualueet
 tavoite 3: inhimilliset voimavarat (horisontaalinen ohjelma)

Interreg III
 Leader+
 Equal
 Urban II

Tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien toimeenpano perustuu valtio-neuvoston esittämiin ja komission hyväksymiin ohjelma-asiakirjoihin. Sisäasiainministeriön ja työministeriön valtion rahoitusosuutta käytetään myös innovatiivisten toimien rahoittamiseen. EAKR:sta osarahoitettavien innovatiivisten toimien päätavoitteena on parantaa tavoite 1 ja 2 -ohjelmien laatua. Ahvenanmaalla toteutettavat tavoite 2 ja 3 -ohjelmat eivät sisälly valtion talousarvioon.

Rakennerahasto	Tavoiteohjelma	Maksuviranomainen
EAKR	1, 2, Interreg III ja Urban	sisäasiainministeriö
ESR	1, 2 ja Equal	työministeriö
EMOTR-O	1 ja Leader+	maa- ja metsätalousministeriö
KOR	1 ja tavoite 1-alueen ulkopuolinen horisontaalinen kalatalousohjelma	maa- ja metsätalousministeriö

Tavoite 1 -alueen väestöosuus koko väestöstä on 20,9 % ja tavoite 2 -alueen 30,6 %. Siirtymäkauden alueiden, jotka ohjelmakaudella 1995—1999 kuuluivat joko tavoite 2 tai tavoite 5b -alueisiin mutta jotka eivät kuulu uuteen tavoite 2 -alueeseen, väestöosuus on 9,6 %. Tavoite 3 -ohjelma on horisontaalinen ohjelma, jota toteutetaan tavoite 1 -alueen ulkopuolella.

Rakennerahastoista rahoitettavien ohjelmien osalta valtion talousarvioon budjetoidavat määrärahat perustuvat käytännössä ohjelma-asiakirjojen rahoitustaulukoihin. EU:n rakennerahastoista saatavat tulot budjetoidaan valtion talousarvioon bruttoperiaatteen mukaisesti maksuviranomaisen tuloiksi ja menoiksi. Kunkin rakennerahaston rahoittamiin ohjelmiin tarvittava kansallinen valtion rahoitusosuus budjetoidaan pääsääntöisesti ohjelmien toimeenpanoon osallistuvan hallinnonalan menoksi yhdelle momentille.

Equal- ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelmien EU-rahoitus on budjetoitu valtion talousarvioon. EAKR -yhteisöaloiteohjelmien (Interreg ja Urban) EU-varat tulevat ohi valtion talousarvion suoraan ohjelmassa nimetyille hallinto- ja maksuviranomaiselle. EAKR -yhteisöaloiteohjelmien ja innovatiivisten toimien EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Osa tuloutuvista EMOTR-O rahoitusosuuksista tavoite 1 -ohjelmissa ohjataan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon, josta tulee myös niihin liittyvä kansallinen valtion rahoitusosuus.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla rahoitetaan maaseudun kehittämistä tavoite 1 -alueen ulkopuolella (12 suurimman kaupungin keskusta-alueita lukuun ottamatta) EU:n osaksi rahoittaman alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) kautta. Sen EU:n rahoitusosuus tulee Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta (EMOTR-T), jonka kautta tuleva rahoitus on noin 20 milj. euroa. EMOTR-T ei ole rakennerahasto, mutta toi-

menpiteet ovat kuitenkin verrattavissa tavoiteohjelmiin. ALMA:n alueella asuu noin 2,3 milj. asukasta.

Rakennerahasto-ohjelmien toimenpitein on tavoitteeksi asetettu luoda runsaat 102 000 uutta työpaikkaa ja 27 000 uutta yritystä. Ohjelmien koulutus- ja kehittämistoimenpiteiden kohteena olevien määräksi arvioidaan runsaat 487 000 henkilöä.

Rakennerahasto-ohjelmissä on asetettu toiminnalle seuraavat määrälliset tavoitteet (2000—2003):

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Yhteisö-aloitteet
Uudet työpaikat	27 670	50 000	17 900	6 589
Säilytetyt työpaikat	65 700	40 000	-	3 842
Uudet yritykset	4 100	15 000	7 200	730
Toimenpiteissä aloittaneet	122 000	101 600	252 700	2 000

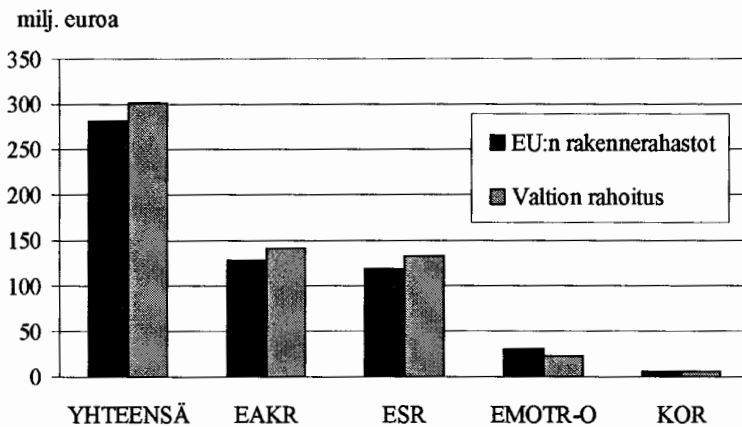
Vuonna 2003 rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon yhteensä noin 298 milj. euroa seuraavasti:

- EAKR n. 138 milj. euroa
- ESR n. 127 milj. euroa
- EMOTR-O n. 28 milj. euroa
- KOR n. 6 milj. euroa.

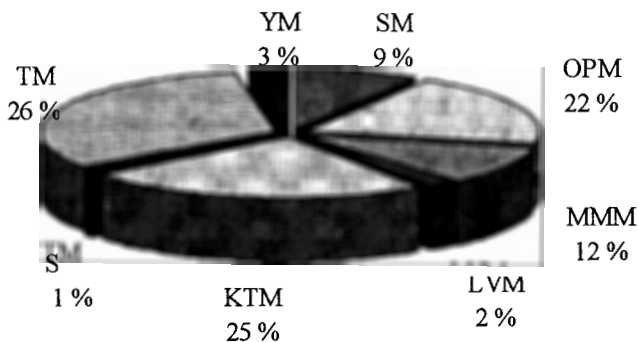
Rakennerahastojen rahoituskehys

Vuoden 2003 talousarvioon sisältyy yhteensä noin 327 milj. euroa EU:n rakennerahastovaroja ja noin 386 milj. euroa valtion rahoitusosuutta. Tarkat tiedot EU-rahoituksesta ja vastaavasta valtion rahoituksesta löytyvät sisäasiainministeriön momentilta 26.98.61, maa- ja metsätalousministeriön momenteilta 30.14.61, 30.14.62 ja 30.41.62, työministeriön momentilta 34.05.61 sekä niiden taulukoista.

Kuvio 5. EU:n osarahoitettavien ohjelmien rahoitus vuoden 2003 talousarvioesityksessä, myöntämisvaltuus milj. euroa

Kuvio 6. Ministeriöiden osuudet EU-rakennera-
hastovaroista ja valtion
rahoituksesta vuoden
2003 talousarvioesityk-
sessä

5.5 Tiede- ja teknologia- politiikka

Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminta on suhteessa kansantalouden kokoon maailman huipputasoa. Suomessa käytettiin vuonna 2001 tutkimukseen ja tuotekehitykseen lähes 5 mrd. euroa, mikä vastaa 3,6 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tutkimusrahoitus on kasvanut nopeasti 1990-luvun puolivälistä lähtien ja kasvu jatkuu edelleen. Sähkötekninen teollisuus ja sen oma tutkimusrahoitus ovat kasvun kärjessä, mutta myös julkinen tutkimusrahoitus on bruttokansantuotteeseen verraten kansainvälisesti korkealla tasolla. Vuodelle 2003 esitetään valtion talousarviosta rahoitettavan tutkimusrahoituksen säilyttämistä suunnilleen viime vuosien tasolla.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrällisen kasvun rinnalla sen tuloksellisuuden arviointia on jatkuvasti tehostettu. Vastikään on käynnistynyt suomalaisten innovaatioympäristöjen kansainvälinen arviointi, joka valmistuu keväällä 2003. Kansainväliset kilpailukyyselvytykset ovat sijoittaneet Suomen 2000-luvulla säännöllisesti maailman terävimpään kärkeen. Kotimaisissa selvityksissä on niin ikään todettu panostukset tuloksellisiksi: laman jälkeinen talouskasvu on perustunut keskeisiltä osiltaan uuden teknologian menestykselliseen hyödyntämiseen. Haasteina on nähty mm. korkean teknologian pohjan keskittyneisyys, immateriaalioikeuksiin liittyvät tekijät sekä kiristynyt kansainvälinen kilpailu yritysten T&K-toiminnoista.

Tiede- ja teknologiapolitiikan ja julkisen tutkimusrahoituksen tehtävänä on huolehtia sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen perusedellytyksistä. Näitä ovat korkean koulutustason avulla kasvatettava henkinen pääoma, korkeatasoiset aineelliset ja sosiaaliset infrastruktuurit sekä uuden yritystoiminnan kasvuedellytyksistä huolehtiminen mm. liiketoimintaosaamista vahvistamalla.

Hyvä koulutustaso luo koko maassa perustan muulle kehitykselle ja myös alueiden innovaatiotoiminnan jatkuvalla kehittymiselle. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan nopeaan kasvuun on Suomessa liittynyt erityisenä piirteenä tutkimushenkilökunnan koulutustason

paraneminen. Myönteisen kehityksen odotetaan jatkuvan, sillä kiinnostus tutkijanuraa kohtaan on meillä kansainvälisesti korkealla tasolla. Kehitystä tuetaan julkisin toimin mm. nimettyjen tutkimuksen huippuyksiköiden sekä tutkijakoulujen avulla. Tulevia kehittämistoimia tukee järjestyksessä kolmas Suomen tieteen tilaa ja tasoa selvittävä arviointi, joka julkistetaan syksyllä 2003.

Kansainvälisen tiede- ja teknologiayhteistyön määrätietoinen vahvistaminen on tiede- ja teknologiapolitiikan keskeisiä kohteita. Euroopan unionissa tähän tarjoutuu merkittäviä mahdollisuuksia vuonna 2003 käynnistyvän, uusia yhteistyömuotoja sisältävän tutkimuksen 6. puiteohjelman myötä. Samaan suuntaan toimii muotoutumassa oleva, vaikutuksiltaan puiteohjelmaa laajempi eurooppalainen tutkimus- ja innovaatioalue. Tutkimustoimintaa koskeva kilpailu on globaalia, joten yhteistyötä vahvistetaan vastaavalla tavalla EU:n ulkopuolisten tieteen ja teknologian keskusten kanssa.

Kansainvälisissä vertailuissa Suomi erottuu maana, jossa tutkimuksen ja elinkeinoelämän yhteistyö toimii hyvin. Tärkeänä tekijänä tässä on ollut julkisen ja yksityisen tutkimusrahoituksen samanaikainen kasvu ja niiden toisiaan vahvistava vaikutus. Yhteistyön edelleen tehostaminen on keskeistä sekä kotimaassa tehdyn tutkimuksen että suomalaisten innovaatioiden kannalta myönteiset työllisyysvaikutukset mukaan lukien.

Taulukko 15. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismenojen kehitys, milj. euroa

	2002	2003	Muutos, milj. €
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat			
Yliopistolaitos	375,4	385,7	10,3
Valtion tutkimuslaitokset	233,8	234,2	0,4
— josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	59,7	58,8	-0,9
Yhteensä	609,2	619,9	10,7
Rahoitusorganisaatiot			
Suomen Akatemia	183,4	184,5	1,1
Teknologian kehittämiskeskus	399,3	399,3	-0,1
Yhteensä	582,7	583,7	1,0
Kaikki yhteensä	1 191,9	1 203,6	11,7

6. Valtion resurssi- hallinto

Valtion resurssihallinnon keskeiset toiminnot ovat valtiotyönantajan toiminta sekä hallinnon kehittäminen.

Valtiovarainministeriössä käynnistetään valtionhallinnon kilpailukyvyyn ja tuottavuuden parantamiseksi hanke, jolla parannetaan valtionhallinnon kykyä suoriutua tehtävistään ottaen huomioon kiristytvä rahoitus ja työvoiman saatavuus sekä tarjoutuvat uudistamismahdollisuudet. Keskeistä on kannustaa valtionhallinnon organisaatioita arvioimaan ja uudistamaan rakenteitaan, toimintatapaan, palveluun ja resurssiin suhteessa uuden teknologian sekä kehittyvien hallinto-, ohjaus- ja palvelutuotantomallien haasteisiin ja mahdollisuuksiin.

6.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

Valtioneuvoston elokuussa 2001 tekemä päätös henkilöstöpolitiikan linjasta vahvistaa valtion yhteistä arvoperustaa ja toimintakulttuuria sekä antaa kehittämistavoitteet valtion toimintayksiköille. Valtioneuvosto vastaa valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan yleisistä edellytyksistä osana budjettipolitiikkaa. Henkilöstöpolitiikan linjan toteutusta varten on tehty valtion yhteisen työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan toimintasuunnitelma vuosille 2001—2003.

Valtion henkilöstöpolitiikan linjauksissa keskeinen osa on palkkakilpailukyvyyn parantaminen. Vuosina 2001 ja 2002 toteutettiin valtion palkkaseurantaselvityksen eli VALPAS-selvityksen linjausten mukaisia työnantajatoimenpiteitä. Palkkausjärjestelmien uudistaminen on keskeistä kilpailukyvyyn parantamisessa. Tähän mennessä uudet palkkausjärjestelmät kattavat 26 virastoa ja 16 000 henkilöä eli 14 prosenttia valtion henkilöstöstä. Tavoitteena on, että suurin osa virastoista on ottanut uuden palkkausjärjestelmän käyttöön viimeistään vuoden 2003 aikana. Osa uudistuksesta voidaan tarvittaessa rahoittaa erillisellä talousarviorahoituksella. Muihin palkkakilpailukyvyyn parantamistoimenpiteisiin ryhdytään valtioneuvoston edellä mainitun periaatepäätöksen edellyttämällä tavalla.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan tulostavoitteet ja toiminnan painopistealueet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokan ja valtiovarainministeriön luvun perustelujen selvitysoosiin.

Valtion virka- ja työehtosopimukset vuosille 2001—2002 on tehty 15.12.2000 allekirjoitetun tulopoliittisen sopimuksen mukaisina. Sopimuskausi päättyy 31.1.2003. Sopimusmuutoksista aiheutuvat menojen lisäykset on budjetoitu vuosien 2001 ja 2002 talousarvioissa. Tässä talousarviossa budjetoitavaksi jää 1.3.2002 lukien toteutettujen palkankorotusten perintövaikutus vuodelle 2003. Tällä perusteella toimintamenomäärärahoja on lisätty yhteensä noin 13,5 milj. eurolla.

Tulopoliittisen sopimuksen indeksiehto ja sopijaosapuolten taloudellisen kehityksen tarkastelu tammikuussa 2002 eivät johtaneet palkantarkistuksiin. Sopijaosapuolet tarkastelivat keväällä 2002 myös yleistä taloustilannetta, sopimuksen päämäärien toteutumista

ja ansioiden kehitystä IV/2000 ja IV/2001 välisenä aikana. Joidenkin sopimusalojen osalta keskusjärjestöt totesivat, että sopimuksen tarkoittamaan lopputulokseen ei päästy. Valtion osalta ei tällaista todettu eikä lisävaatimuksia esitetty.

Valtion henkilöstön ansioiden arvioidaan nousevan vuodesta 2001 vuoteen 2002 keskimäärin 3,6 %, josta 2,3 % johtuu sopimuskorotuksista ja 1,3 prosenttia sopimusten soveltamisesta ja valtion palkkaseurantaselvityksen mukaisista tarkistuksista. Tämän lisäksi työvoimakustannukset nousivat 0,4 prosentilla helatorstain työaika lyhentävästä vaikutuksesta.

Taulukko 16. Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2000—2003

Tunnusluku	2000	2001	2002 ¹⁾	2003 ¹⁾
Henkilöstömäärä	123 700	120 500	120 500	120 500
Muutos edell. vuodesta %	-1,4	-2,6	0,0	0,0
Henkilötyövuodet	121 500	117 100	117 100	117 100
Palkkasumma, milj. € ²⁾	3 419	3 475	3 597	3 611
Työvoimakustannukset, milj. € ²⁾	4 383	4 412	4 575	4 593
Keskim. kokonaisansio €/kk ²⁾	2 234	2 349	2 431	2 441
Palkkojen sivukulut %	61,9	60,3	60,6	60,5
Eläkemenot, milj. €	2 386	2 531	2 632	2 750
Naisten osuus %	46,4	47,8	47,9	48,0
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	42,4	42,4	42,5	42,6

1) Vuodet 2002 ja 2003 ovat pääosin arvioita eikä niissä ole otettu huomioon v. 2003 talousarvioesitykseen sisältyviä henkilöstömäärän muutoksia.

2) Vuoden 2002 arvioissa on otettu huomioon sopimusmuutoksista sekä valtion palkkaseurantaselvityksessä ja sopimusten soveltamisesta aiheutuvat lisäykset. Vuoden 2003 arvioissa on otettu huomioon ainoastaan v. 2002 sopimuskorotuksen perintövaikutus.

Taulukossa 17 on yhteenveto kunkin pääluokan selvitysosassa esitetyistä arvioiduista vuosien 2002 ja 2003 henkilötyövuosimääristä. Henkilötyövuosien laskentaperusteet poikkeavat jonkin verran taulukossa 16 esitetyistä. Erityisesti työllisyysvaroin palkattu henkilöstö ei sisälly taulukkoon 17.

Taulukko 17. Budjettitalouden virastojen henkilöstömäärä henkilötyövuosina ¹⁾

Pääloukka	2002	2003	Muutos 2002—2003	
			htv	%
23. Valtioneuvosto	260	264	4	1,5
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala ²⁾	1 540	1 550	10	0,7
25. Oikeusministeriön hallinnonala	9 350	9 350	-	-
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	17 060	16 830	-230	-1,4
27. Puolustusministeriön hallinnonala	18 080	18 060	-20	-0,1
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	10 730	10 760	30	0,3
29. Opetusministeriön hallinnonala	29 040	29 500	460	1,6
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	5 395	5 410	15	0,3
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	4 220	4 160	-60	-1,4
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	6 740	6 700	-40	-0,6
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	3 520	3 530	10	0,3
34. Työministeriön hallinnonala	3 930	3 940	10	0,3
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	2 550	2 570	20	0,8
Yhteensä	112 415	112 624	209	0,2

¹⁾ Ilman pääluokkien 21 ja 22 sekä valtion liikelaitoksista annetun lain mukaisten liikelaitosten ja työllisyysvaroin palkattua henkilöstöä.

²⁾ Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2002 ja 2003 920 htv sekä kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä 1 050 htv.

Henkilötyövuosien määrän arvioidaan kasvavan vuonna 2003 noin 0,2 prosentilla.

6.2 Hallinnon kehittäminen

Valtion keskus- ja aluehallinto

Hallitus kehittää hajautettua ja joustavaa palveluhallintoa. Aluehallinnon edellytykset ottaa vastaan uusia tehtäviä ja päätösvaltaa turvataan. Kansalaisten ja alueiden syrjäytymistä ehkäistään tuomalla tietoyhteiskunnan palvelut tasapuolisesti kaikkien ulottuville. Julkisen hallinnon palvelukykyä parannetaan sähköisellä asioinnilla.

Valtion keskushallinnon uudistamista jatketaan. Vuoden 2000 keksällä käynnistynyttä kehittämistyötä on ohjannut ministerityöryhmä. Ministerityöryhmän hankkeen aikana hyväksymät suositukset koskevat valtioneuvoston työn tehostamista, keskushallinnon rakenteen kehittämistä ja hallinnonalojen tulosoajauksen terävöittämistä, elinkeinopolitiikan tehostamista, kuntatalouden ohjauksen parantamista, valtion omistamien yhtiöiden omistajaohjauksen kehittämistä sekä kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen osallistumisen varmistamista ministeriöissä tehtävän työn eri vaiheissa. Ministerityöryhmän suositusten perusteella etenkin valtioneuvoston kanslia ja valtiovarainministeriö ovat asettaneet useita toimeenpanohankkeita.

Vuonna 2002 käynnistynyttä kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja työhallinnon yhteisten palvelupisteiden kokeilua suurimmissa kaupungeissa jatketaan. Yhteispalvelupisteiden asiakaskunta muodostuu pääasiassa työmarkkinatukea saavista pitkäaikaistyöttömistä työnhakijoista. Oikeusministeriön tietohallintotehtävät järjestetään uudelleen perustamalla ministeriöön tietohallintoyksikkö ja koko hallinnonalaa palveleva oikeushallinnon tietotekniikkakeskus. Pelastustoimen järjestelmää uudistetaan siten, että pelastustoimen palveluista vastaa kunnan sijasta pelastustoimen alue. Pelastustoimeen muodostetaan 22 lailla määrättyä kuntien yhteistoimintaan perustuvaa alueellista pelastustointia, jotka aloittavat toimintansa vuoden 2004 alusta. Poliisihallintoa uudistetaan. Puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen toteuttamista jatketaan siirtämällä puolustushallinnon rakennettu kiinteistökantaa Senaatti-kiinteistöille vuoden 2003 alusta lukien. Samalla luovutetaan Tiehallinnolle ja Ilmailulaitokselle maa-alueita. Merenkulkulaitoksen toimintojen kehittämistä jatketaan toteuttamalla organisaation sisäinen jako tilaajaviranomaiseen ja tuotantoon sekä valmistelemalla esitykset varustamoliikelaikoksen ja luotsausliikelaikoksen perustamiseksi sekä yhteysalusliikenteen uudelleen organisoimiseksi. Lääkelaitoksen yhteyteen perustetaan 1.3.2003 lukien Lääkehoidon kehittämiskeskus. Lainsäädäntöä muutetaan siten, että työneuvosto täyttää kansainväliset sopimukset oikeudellisenä valitusviranomaisena. Muutokseen liittyy myös sosiaali- ja terveysministeriön asettamien työsuojelulautakuntien poikkeuslupajaaostojen lakkauttaminen.

Tietoyhteiskunnan edellyttämän infrastruktuurin kehittämistä jatketaan. Sähköisille palveluille kehitetään yhteisiä ratkaisuja, parannetaan sähköisessä muodossa olevan julkisen tiedon saatavuutta sekä lisätään sähköisten asiointipalvelujen määrää ja vuorovaikutteisuutta. Julkisten palvelujen tarjonnan lisääntyminen tietoverkoissa edellyttää erityisen huomion kiinnittämistä sähköisen asioinnin turvallisuuteen sekä hallinnon tietoturvallisuuteen yleensä.

Palvelujen laadun parantamiseksi sekä organisaatioiden tehokkuuden lisäämiseksi laajennetaan laadun ja tulosten arviointivälineiden käyttöä hallinnossa. Ympäristövaikutusten arvioinnin hallintokäytäntöjä yhdenmukaistetaan sekä selvitetään arvioinnin vaikuttavuutta päätöksenteossa.

Säädösvalmistelun laadun parantamista jatketaan. Kehittämistyössä otetaan huomioon Euroopan unionin piirissä sovitavat toimenpiteet sääntelyn laadun parantamiseksi sekä OECD:n suositukset Suomeen kohdistetussa vuonna 2002 toteutetussa sääntelyn maatumkinnassa.

Palvelukyky ja palvelujen laatu

Lainsäädännön laatu

7. Valtion omistajapolitiikka ja liiketoiminta

Suomen valtio omistaa osakkeita lähes viidessäkymmenessä merkittävässä yhtiössä, joista kymmenen on pörssinoteerattuja yhtiöitä. Lisäksi talousarviolla ohjataan neljän liikelaitoksen toimintaa.

7.1 Valtion omistajapolitiikan periaatteet

Valtio pyrkii hoitamaan yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Tavoitteena on saada osakesalkusta hyvä tuotto ja arvonnousu.

Omistuksessaan olevia yhtiöitä valtio kehittää toimimaan normaalissa kilpailuympäristössä yhtäläisillä edellytyksillä muiden yritysten kanssa. Sekä valtion määräysvallassa olevien yhtiöiden että valtion osakkuusyhtiöiden toiminnan pitää olla kannattavaa.

Toimintaedellytysten vahvistaminen vaatii monesti yhtiöiltä osallistumista markkinoilla meneillään olevaan rakennekehitykseen. Tähän liittyy usein yhtiökohtaisia järjestelyjä, joissa valtion omistus yleensä vähenee ja omistus pohja laajenee. Valtion yhtiöomistusten kehittämistä jatketaan hyväksi todetun pragmaattisen toimintatavan mukaisesti eduskunnan hyväksymien valtuuksien puitteissa.

Viime vuosina valtion omistajaohjauksessa on kiinnitetty enenevästi huomiota hyvän hallintotavan (corporate governance) edistämiseen yhtiöissä. Tähän kuuluvat muun muassa yhtiöiden toiminnastaan julkistaman informaation lisääminen, yhtiöiden hallitustyöskentelyn tehostaminen ja hallitusten aseman vahvistaminen sekä yhtiöiden palkitsemisjärjestelmien kehittäminen. Näitä toimia on tarkoitus jatkaa vuonna 2003.

Valtion yhtiöomistuksen hallinnointi jakautuu eri ministeriöiden kesken. Tavoitteena on kehittää valtion omistajaohjauksen hallinnon toimivuutta vuoden 2003 aikana.

7.2 Valtion liikelaitokset

Valtion liikelaitosten toiminta perustuu valtion liikelaitoksista annettuun lakiin (627/1987) sekä laitoskohtaisiin lakeihin. Valtion liikelaitosten käyttötalous on talousarvion ulkopuolella. Eduskunta ohjaa niiden toimintaa talousarvion lukuperusteluissa. Taulukkoon on koottu neljän valtion liikelaitoksen keskeiset toimintatiedot. Valtion liikelaitosten määrä vähenee viidestä neljään Hallinnon kehittämisskeskuksen muuttuessa 1.9.2002 valtionyhtiöksi. Senaatti-kiinteistöjä käsitellään talousarvioesityksen luvussa 28.60, Metsähallitusta luvussa 30.33, Tieliikelaitosta luvussa 31.26 ja Ilmailulaitosta luvussa 31.50. Uusi liikelaitoslaki on parhaillaan valmisteilla ja hallituksen on tarkoitus antaa siitä esitys eduskunnalle syysistuntokauden alussa niin, että uusi laki voisi tulla voimaan vuoden 2003 alusta lukien.

Valtion liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2002 arvioidaan kertyvän tuloja momentille 13.05.01 valtion vuoden 2003 talousarvioon 80 milj. euroa.

Taulukko 18. Valtion liikelaitostoiminta v. 2003

	Liikevaihto milj. €	Liikevaihto muutos -% ed.v.	Käyttö- kate (%)	Ylijäämä- tavoite milj. €	Liike- vai- dosta (%)	Inves- tointi- menot milj. €	Liike- vai- dosta (%)	Henki- löstö
<i>Valtion liikelaitokset:</i>								
Senaatti-kiinteistöt	479	21	74,5	218	45,5	337	70,4	210
Metsähallitus	237	2,3	29,7	64,2	27,1	28,1	12	2 000
Tieliikelaitos	462	-8,7	5,8	6,5	1,4	30	6,5	3 500
Ilmailulaitos	220	8,3	26,3	6,0	2,7	60	27,3	1 860
Yhteensä	1 398			294,7		455,1	32,6	7 570

Budjettitalouden ulkopuolisten valtion rahastojen tulojen arvioidaan olevan 4,3 mrd. euroa ja menojen 3,6 mrd. euroa. Rahastoihin kertyy nettomääräisesti ylijäämää 0,7 mrd. euroa. Oheiseen taulukkoon on koottu tiedot seuraavista rahastoista: Valtion asuntorahasto, Huoltovarmuusrahasto, Maatilatalouden kehittämisrahasto, Maatalouden interventiorahasto, Ydinjätehuoltorahasto, Valtiontaukurahasto, Valtion vakuusrahasto, Valtion eläkerahasto, Valtion televisio- ja radiorahasto ja Öljysuojarahasto.

Valtion talousarviossa hyväksytyin valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtiontakauksista aiheutuvat menot maksetaan asuntorahaston varoista. Samoin rahaston varoista maksetaan myös velkojen menot.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosisumaksuista sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksiin liittyvistä takausmaksuista. Talousarviovuoden alussa on aravalainojen arvopaperistettu määrä yhteensä 2,3 mrd. euroa ja rahastovelan määrä 2,0 mrd. euroa. Valtion asuntorahaston asuntolainasaamisten pääoman ennakoidaan olevan vuoden 2003 alussa 11 mrd. euroa ja rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan 4,6 mrd. euroa.

Vuonna 2003 rahaston tuloiksi ennakoidaan noin 730 milj. euroa. Lisäksi ehdotetaan, että rahastolle saadaan ottaa pitkäaikaista lainaa nettomääräisesti 100 milj. euroa. Rahastosta myönnettävien uusien lainojen myöntämisvaltuudeksi ehdotetaan 600 milj. euroa ja korkotukilainojen hyväksymisvaltuudeksi 600 milj. euroa. Omistusasuntolainojen voimassa olevien valtiontakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2003 lopussa ehdotetaan yhteensä 1,6 mrd. euroa. Vuokra- ja asumisoikeusasuntojen korkotukilainoihin liittyy lakiperusteinen täytetakaustuonteinen valtionvastuu.

8. Valtion budjetin ulkopuolella olevat rahastot

Valtion asuntorahasto

Maatilatalouden kehittämisrahasto

Maatilatalouden kehittämisrahaston tehtävänä on turvata ja täydentää maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen investointien rahoitusta sekä edistää niiden kehittämistoimintaa. Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä olevat varat ovat noin 246 milj. euroa, josta EU:lta tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 11,5 milj. euroa. Varoista arvioidaan käytettävän kulutusmenoihin noin 75 milj. euroa ja sijoitusmenoihin 111 milj. euroa. Kulutusmenoihin luetaan ne menot, jotka kokonaan tai osaksi jäävät rahaston lopullisiksi menoiksi. Näitä ovat mm. avustukset, hoitopalkkiot, velkajärjestely- ja vakuustoiminnan menot ja tutkimustoiminnan tukeminen.

Maatalouden interventio- rahasto

EU:n jäsenmaana Suomi toteuttaa yhteisen maatalouspolitiikan mukaisia toimenpiteitä EU:n ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Interventio toiminnan ensisijaisena tehtävänä on ylläpitää sisämarkkinoilla haluttua maataloustuotteiden hintatasoa. EU-jäsenyys edellyttää tarvittaessa interventiovarastointia mm. viljan, naudanlihan, voin ja rasvattoman maitojauheen osalta. Vuonna 1995 perustetun Maatalouden interventiorahaston varoja käytetään EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisen vientituen, interventiovarastoinnin ja yksityisen varastoinnin kustannusten sekä eräiden yhteisön alueella käytettävien maataloustuotteiden hintojen alentamiseen maailmanmarkkinahintatasolle. Varsinaisesta interventio toiminnasta aiheutuvat menot rahoitetaan EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston varoista. Interventio toimintaan arvioidaan tarvittavan noin 103 milj. euroa. Suomen valtion vastattavaksi jäävien korko-, hallinto- ja eräiden menekinedistämismenojen kattamiseksi talousarvioesityksessä on 2,4 milj. euron siirto interventiorahastoon.

Valtion eläkerahasto

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA-laitoksilta arviolta 1 068 milj. euroa v. 2003. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon noin 269 milj. euroa. Rahaston tuloja ovat myös sijoitustoiminnan tuotot (ml. valtiolle annetuista lainoista saatavat korot), yhteensä arviolta 380 milj. euroa. Lisäksi rahaston tuloja ovat TEL-laitosten suorittamat siirtymämaksut, joiden suuruudeksi arvioidaan noin 82 milj. euroa v. 2003. Nämä siirtymämaksut suoritetaan vuodesta 1993 lähtien yhtiöitettyjen ja TEL-järjestelmään siirtyneiden valtion laitosten TEL-tasausmaksun perusteella.

Valtion eläkerahastosta ehdotetaan siirrettäväksi talousarvioon 932 milj. euroa v. 2003. Siirron enimmäismäärän rajoittaminen vuosina 2001—2005 yhteen kolmasosaan valtion eläkemenosta toteuttaa rahaston tavoitellun rahastointiasteen. Tavoitteena on, että valtion eläkkeiden rahastoinnin aste saavuttaisi TEL-järjestelmälle asetetun tavoitteen v. 2010.

Rahaston sijoitustoimintaa ohjaa valtiovarainministeriön nimittämä rahaston johtokunta. Johtokunta hyväksyy vuosittain rahastolle sijoitussuunnitelman. Sijoitustoimintaa toteutetaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muissa työeläkerahastoissa.

Valtion vakuusrahasto keskittyy viimeistellessään pankkitukijärjestelmän alasajoa myönnetyn pankkituen hallinnointiin ja tukiehtojen noudattamisen valvontaan, koska uusia pankkitukitarpeita ei ole tiedossa. Myönnettyä pankkitukea oli vuoden 2001 loppuun mennessä maksettu nettomääräisesti yhteensä 6 300 milj. euroa. Lukuun sisältyy Suomen Pankin, valtion vakuusrahaston ja valtioneuvoston valtion talousarvion kautta myöntämä tuki. Lisäksi valtioneuvoston myöntämistä takausvastuista oli voimassa 50 milj. euroa.

Valtion vakuusrahasto

Taulukko 19. Budjetin ulkopuoliset valtion rahastot, milj. euroa

	2001	2002**	2003**
Verotulot	60	53	56
Sekalaiset tulot	947	631	605
Eläkemaksut	1 302	1 372	1 400
Korkotulot	641	781	866
Siirrot talousarviosta	68	4	39
Tulot pl. rahoitustaloustoimet	3 018	2 841	2 966
Lainojen takaisin maksut	1 229	1 470	1 359
Tulot yhteensä	4 247	4 311	4 325
Kulutusmenot	239	74	72
Siirtomenot	784	732	748
Korkomenot	390	217	111
Siirrot talousarvioon	829	985	997
Muut menot	0	40	58
Menot pl. rahoitustaloustoimet	2 242	2 049	1 987
Finanssisijoitukset yhteensä	1 714	1 795	1 597
Menot yhteensä	3 956	3 844	3 584
Nettorahoitusylijäämä	291	467	741

Valtion talousarvio vuodelle 2003

TULOARVIOT

Osasto 11

€

11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	30 398 205 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	13 327 000 000
01. Tulo- ja varallisuusvero	12 607 000 000
02. Korkotulojen lähdevero	270 000 000
03. Perintö- ja lahjaverot	450 000 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	10 283 000 000
01. Arvonlisävero	9 815 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	363 000 000
03. Apteekkimaksut	105 000 000
08. Valmisteverot	4 892 000 000
01. Tupakkaverot	604 000 000
04. Alkoholijuomaverot	1 355 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	33 000 000
07. Energiaverot	2 900 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	1 892 000 000
03. Autovero	900 000 000
04. Moottoriajoneuvovero	218 000 000
05. Varainsiirtovero	360 000 000
06. Arpajaisvero	120 000 000
07. Ajoneuvovero	247 000 000
08. Jätevero	47 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	4 205 000
02. Lästimaksut	673 000
08. Öljyjättemaksu	3 364 000
09. Muut verotulot	168 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	4 131 043 000
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 066 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 066 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	82 100 000
01. Tuomioistuintulot	27 800 000
47. Ulosottomaksut	44 000 000
50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	10 000 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	300 000
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	141 436 000
90. Rajavartiolaitoksen tulot	2 570 000
98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	137 686 000
99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	1 180 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	326 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimak- suista	17 000
22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	301 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 294 233 000
07. Siirto valtion eläkerahastosta	932 480 000
25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	16 610 000
28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	103 502 000
29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista ...	28 228 000
30. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotus- kustannuksista	15 794 000

49. Tullilaitoksen tulot	8 359 000
51. Metallirahatulot	2 530 000
87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	46 730 000
90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kanto- palkkiot	33 000 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	107 000 000
29. Opetusministeriön hallinnonala	422 474 000
43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot	8 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	19 246 000
88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voitto- varoista	398 220 000
99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	5 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	885 950 000
01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastos- ta saatavat tulot	807 234 000
02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausos- tosta saatavat tulot	27 500 000
03. EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saa- tavat tulot	5 718 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	1 113 000
21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tulot	460 000
30. Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saa- dusta tulosta	6 590 000
32. Metsäntutkimuslaitoksen tulot	2 425 000
35. Hirvieläinten metsästysmaksut	5 785 000
36. Viehekalastusmaksut	2 016 000
37. Kalastuksenhoitomaksut	4 962 000
39. Riistanhoitomaksut	6 960 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 000 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	336 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot ...	3 325 000
72. Elintarvikeviraston tulot	290 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot	7 304 000
74. Kasvinjalostusmaksut	757 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tu- lot	1 175 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	8 156 000
24. Tiehallinnon tulot	1 000 000
30. Merenkululaitoksen tulot	1 270 000
40. Radanpidon tulot	336 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	5 550 000
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	84 584 000
10. Tulot työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen maksullisesta palvelutoiminnasta	2 114 000
20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 610 000

Osasto 13

30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	75 000 000
99. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot	5 860 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	405 928 000
05. Vakuutusvalvontaviraston tulot	—
08. Kansanterveyslaitoksen tulot	568 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	2 601 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	390 585 000
98. Valtionapujen palautukset	12 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	174 000
34. Työministeriön hallinnonala	149 910 000
40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	126 700 000
70. Palkkaturvamaksujen palautukset	21 192 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot	2 018 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	10 880 000
40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	330 000
60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	7 000 000
70. Asuntotoimen tulot	50 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	3 500 000
39. Muut sekalaiset tulot	644 000 000
01. Sakkorahat	63 000 000
02. Valtiolle tilittävät veronlisäykset ja viivekorot	60 000 000
04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	95 000 000
07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	3 500 000
10. Muut sekalaiset tulot	2 500 000
50. Nettotulot osakemyynistä	420 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET	892 144 000
01. Korkotulot	311 944 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	92 144 000
05. Korot muista lainoista	9 800 000
07. Korot talletuksista	210 000 000
03. Osinkotulot	400 000 000
01. Osinkotulot	400 000 000

Osasto 15

5

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	80 200 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	80 200 000

Osasto 15

15. LAINAT	301 000 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	146 000 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	78 200 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	67 800 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	155 000 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	155 000 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:**35 722 392 000**

MÄÄRÄRAHAT

Pääloukka 21		€
21. TASAVALLAN PRESIDENTTI		7 423 000
01. Tasavallan Presidentti		305 000
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)		262 000
21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)		43 000
02. Tasavallan Presidentin kanslia		7 118 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		1 000 000
21. Toimintamenot (arviomääräraha)		5 478 000
27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)		220 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)		420 000
Pääloukka 22		
22. EDUSKUNTA		117 527 000
01. Kansanedustajat		18 812 000
21. Toimintamenot (arviomääräraha)		18 812 000
02. Eduskunnan kanslia		80 701 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		8 900 000
21. Toimintamenot (arviomääräraha)		48 611 000
74. Eduskunnan lisätilat (siirtomääräraha 3 v)		23 190 000
09. Valtiontilintarkastajat		1 663 000
21. Toimintamenot (arviomääräraha)		1 663 000
14. Eduskunnan oikeusasiamies		3 512 000
21. Toimintamenot (arviomääräraha)		3 512 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		9 569 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		9 569 000

Pääluokka 23

7

99. Eduskunnan muut menot	3 270 000
21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (arviomääräraha)	3 270 000

Pääluokka 23

23. VALTIONEUVOSTO	39 352 000
01. Valtioneuvosto	3 642 000
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	3 642 000
02. Valtioneuvoston kanslia	19 844 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 844 000
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 523 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 523 000
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	11 807 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	11 807 000
99. Valtioneuvoston muut menot	1 536 000
21. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	812 000
24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	471 000
26. Suomen sotasurmia vuosina 1914—1922 koskeva tutkimus (siirtomääräraha 3 v)	253 000

Pääluokka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	722 281 000
01. Ulkoasiainhallinto	167 576 000
19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	151 212 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	7 000 000
87. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	2 364 000

Päälukka 25

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	373 446 000
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v) ...	371 246 000
67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (arviomääräraha)	2 200 000
50. Lähialueyhteistyö	30 274 000
66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	30 274 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	150 985 000
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	960 000
21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	6 013 000
22. Suomalaisen rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	50 714 000
23. Erityisasiantuntijoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	6 411 000
25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	10 205 000
26. Tutkimus- ja kehittämistoiminta (siirtomääräraha 2 v)	1 918 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 353 000
51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	39 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	72 514 000
67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	841 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000

Päälukka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	629 213 000
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	82 014 000
19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	41 000 000
21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 099 000
22. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 855 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	1 460 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)	8 600 000
10. Tuomioistuinlaitos	205 646 000
21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 906 000

Pääluokka 26

9

22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 880 000
23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	185 360 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	5 500 000
30. Oikeusapu	53 140 000
21. Oikeusaputoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 340 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	35 800 000
40. Ulosottolaitos	76 590 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	76 590 000
50. Rangaistusten täytäntöönpano	169 120 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	163 920 000
74. Avolaitostyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 200 000
60. Syyttäjälaitos	28 803 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 803 000
70. Vaalimenot	13 900 000
21. Vaalimenot (arviomääräraha)	13 900 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 383 799 000
01. Sisäasiainministeriö	88 178 000
19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	63 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 066 000
22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v) .	5 112 000
02. Ulkomaalaisvirasto	8 775 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 775 000
05. Lääninhallitukset	48 620 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	48 620 000
06. Rekisterihallinto	20 564 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 564 000

07. Kihlakunnat	43 223 000
21. Kihlakunnanvirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 223 000
75. Poliisitoimi	533 877 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	516 487 000
23. Viranomaisradioverkon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 390 000
80. Pelastustoimi	41 073 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	35 033 000
22. Erytymenot (arviomääräraha)	1 650 000
31. Valtionosuudet (siirtomääräraha 2 v)	4 390 000
90. Rajavartiolaitos	188 055 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	182 318 000
70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	3 953 000
74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 784 000
97. Avustukset kunnille	227 404 000
31. Kuntien yleinen valtionosuus ja verotuloihin perustuvat tasaukset (arviomääräraha)	167 459 000
32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako (arviomääräraha)	8 429 000
34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)	47 092 000
35. Valtion korvaus edunvalvontapalvelujen tuottamisesta (arviomääräraha)	2 742 000
80. Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha)	1 682 000
98. Alueiden kehittäminen	184 030 000
43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)	18 500 000
61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)	142 070 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arviomääräraha)	23 460 000

Pääluokka 27

27.	PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNON- ALA	1 944 733 000
01.	Puolustusministeriö	176 760 000
19.	Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäverome- not (arviomääräraha)	165 000 000
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 260 000
22.	Ympäristövahinkojen korvaamisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	500 000
10.	Puolustusvoimat	1 722 260 000
16.	Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v) ..	519 000 000
21.	Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 203 260 000
30.	Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta	44 103 000
22.	Rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenot (arviomääräraha)	44 103 000
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot	1 610 000
50.	Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiin- teä määräraha)	1 600 000
95.	Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28.	VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLIN- NONALA	5 057 667 000
01.	Valtiovarainministeriö	83 296 000
19.	Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisävero- menot (arviomääräraha)	50 000 000
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	25 031 000
22.	Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 260 000
62.	EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtio- varainministeriön osalta (arviomääräraha)	164 000
89.	Osakkeiden myyntijärjestelyt (siirtomääräraha 2 v) ..	841 000
03.	Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 702 000
21.	Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 702 000

05. Valtiokonttori	35 269 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 919 000
22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	350 000
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	2 886 044 000
05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	2 797 440 000
06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	21 710 000
07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	30 970 000
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	35 924 000
18. Verohallinto	316 030 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	316 030 000
39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	170 303 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	160 053 000
31. Verohyvitys (arviomääräraha)	8 500 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	1 750 000
40. Tullilaitos	119 157 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	115 157 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	4 000 000
52. Tilastokeskus	36 533 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 533 000
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet	9 705 000
20. Kehittämisen- ja koulutustoiminta (siirtomääräraha 2 v)	2 906 000
21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 2 v)	169 000
23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	940 000
24. VEL-perusteinen kuntoutus ja työhyvinvoinnin tuki (siirtomääräraha 2 v)	3 868 000
25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	1 177 000
60. Valtion maksu koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)	645 000
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	9 330 000
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)	1 177 000
02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)	168 000

Päälukka 29

13

24. Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	7 800 000
95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	17 000
96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (kiinteä määräraha)	168 000
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	7 060 000
41. Takauskorvaukset eläkekassa Tuelle (arviomääräraha)	2 590 000
44. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	4 470 000
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	1 488 000
66. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	253 000
68. Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	1 235 000
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 376 000 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 376 000 000
99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	3 750 000
63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	3 700 000
95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	50 000

Päälukka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	5 809 877 000
01. Opetusministeriö	250 116 000
10. Eräiden kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	149 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	19 413 000
22. Kehittämistoiminta (siirtomääräraha 3 v)	5 595 000
26. Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset (kiinteä määräraha)	6 222 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	503 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	67 883 000

05. Kirkollisasiat	2 045 000
21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 658 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	387 000
07. Opetushallitus	17 327 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 327 000
08. Kansainvälinen yhteistyö	15 344 000
22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	752 000
25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	7 130 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	5 017 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 445 000
10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 222 258 000
21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)	1 122 705 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	24 473 000
23. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 650 000
24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	67 262 000
88. Osakkeiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	168 000
20. Ammattikorkeakouluopetus	327 048 000
22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	4 886 000
25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 568 000
30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	317 594 000
40. Yleissivistävä koulutus	1 797 061 000
21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 309 000
25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 629 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 689 132 000
34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	66 470 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	521 000

60. Ammatillinen koulutus	550 606 000
21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 623 000
24. Työssäoppiminen ja harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 883 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	417 642 000
31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	97 812 000
87. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 620 000
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	287 310 000
21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	412 000
22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	12 975 000
25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	3 246 000
30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	73 298 000
31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	102 163 000
34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (kiinteä määräraha)	10 000 000
50. Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	44 939 000
51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	15 672 000
52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	1 173 000
53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 181 000
55. Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	12 469 000
56. Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	3 782 000
70. Opintotuki	716 826 000
22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	560 000
52. Opintolainojen valtioneuvoston korkotuki (arviomääräraha)	23 546 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	650 000 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	15 260 000
58. Avustus tilakustannusten korvaamiseen (kiinteä määräraha)	1 460 000
59. Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	26 000 000

88. Tiede	205 419 000
21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 104 000
22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 792 000
23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 509 000
24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 451 000
25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)	400 000
50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	76 163 000
53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	75 739 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	10 261 000
 90. Taide ja kulttuuri	 311 808 000
21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 233 000
22. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 037 000
23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 383 000
24. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 766 000
25. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 079 000
26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 387 000
27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	505 000
30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 642 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	5 003 000
32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	2 015 000
33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	622 000
34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 000 000
40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	3 076 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)	1 636 000
52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	218 901 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	12 145 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 009 000
72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	589 000

Päälukka 30

17

75. Perusparannukset ja talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	1 511 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000
98. Liikuntatoimi	84 706 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakasvatukseen edistämiseen (arviomääräraha) ..	83 225 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)	1 481 000
99. Nuorisotyö	22 003 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)	20 355 000
51. Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)	1 648 000

Päälukka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 565 324 000
01. Maa- ja metsätalousministeriö	64 361 000
19. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	26 000 000
21. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	32 902 000
22. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 945 000
47. Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)	673 000
48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	841 000
02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus	12 735 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 735 000
03. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	598 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	598 000
04. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot	10 887 000
25. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 330 000
26. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	689 000

27. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	5 978 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	2 890 000
12. Maa- ja puutarhatalouden tulotuki	1 771 393 000
41. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)	588 620 000
43. EU-tulotuki (arviomääräraha)	455 800 000
44. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v) ...	3 400 000
45. Maatalouden ympäristötuki (siirtomääräraha 2 v)	305 900 000
46. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	417 673 000
13. Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasa-painottaminen	159 365 000
42. Luopumiskorvaukset (arviomääräraha)	64 000 000
43. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 642 000
44. Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 513 000
47. Maataloustuotannon lopettamistuet ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	88 170 000
48. Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (arviomääräraha)	140 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	900 000
14. Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittämisen	161 488 000
49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	32 600 000
61. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)	52 838 000
62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä (arviomääräraha)	73 247 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 803 000
15. Muut maatalouden menot	22 090 000
40. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	11 168 000
44. Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	6 422 000
45. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 500 000
21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus	30 241 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	29 687 000
22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)	403 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	101 000
77. Maa- ja vesirakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	50 000

31. Metsätalouden edistäminen ja valvonta	118 337 000
24. Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki (siirtomääräraha 3 v)	5 436 000
25. Metsäpuiden siemenhuolto (kiinteä määräraha)	910 000
42. Valtionapu metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioille (kiinteä määräraha)	43 100 000
43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	285 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)	60 350 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 205 000
50. Eräät metsätalouden valtionavut (kiinteä määräraha)	3 530 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	521 000
32. Metsäntutkimuslaitos	36 995 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 366 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	420 000
77. Metsien perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	109 000
87. Maan hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	100 000
41. Kala-, riista- ja porotalous	40 743 000
25. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 000 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	5 785 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 564 000
50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 973 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	4 627 000
52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 137 000
62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliitiikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	14 600 000
77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000
42. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	15 719 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 122 000
24. Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta (siirtomääräraha 3 v)	1 117 000
74. Kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	480 000
51. Vesivarojen käyttö ja hoito	27 310 000
22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	5 116 000

Pääloukka 31

30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	3 000 000
31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	4 709 000
43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	420 000
77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	14 065 000
61. Maanmittauslaitos	47 980 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	44 980 000
80. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 000 000
62. Geodeettinen laitos	2 990 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 990 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos	24 762 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 912 000
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)	1 850 000
72. Elintarvikevirasto	5 113 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 113 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus	12 217 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 217 000

Pääloukka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 637 621 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	22 107 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 698 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	8 409 000
20. Ajoneuvohallintokeskus	9 777 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 777 000
24. Tiehallinto	757 990 000
21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	603 654 000
77. Tieverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	30 424 000
78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)	23 000 000

79. Tieverkon jälkirahoitus- ja kokonaisrahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	77 366 000
87. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	23 546 000
25. Tienpidon valtionavut	11 100 000
50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	11 100 000
30. Merenkulkulaitos	22 683 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 139 000
70. Alusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)	8 971 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	4 523 000
87. Maa- ja vesialueiden hankinta (arviomääräraha)	50 000
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	69 058 000
40. Lastialusten hankintojen tukeminen (arviomääräraha)	556 000
41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	39 861 000
42. Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	27 682 000
44. Saaristoliikenteen avustaminen (siirtomääräraha 2 v)	286 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	673 000
40. Ratahallintokeskus	376 870 000
21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	230 900 000
77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	30 400 000
78. Eräät ratakankkeet (arviomääräraha)	114 900 000
87. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	670 000
52. Ilmailiikenteen korvaukset ja valtionavut	5 575 000
41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (kiinteä määräraha)	1 000 000
43. Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä (kiinteä määräraha)	4 575 000
60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	81 841 000
42. Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	81 000 000
70. Viestintävirasto	776 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	776 000

Päälukka 32

72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	12 614 000
42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	12 614 000
80. Ilmatieteen laitos	26 781 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 781 000
81. Merentutkimuslaitos	7 162 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 162 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	233 287 000
19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	223 000 000
40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	782 000
78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	9 000 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	505 000

Päälukka 32

32. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	975 662 000
10. Hallinto	171 324 000
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)	61 000 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 565 000
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 797 000
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v) ..	4 628 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	7 200 000
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	7 124 000
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	10 000
20. Teknologia politiikka	494 140 000
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 595 000
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	63 138 000
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 314 000

24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 740 000
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 063 000
26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 983 000
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	134 857 000
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	11 996 000
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	130 457 000
41. Keksintö-, laatu- ja standardisointitoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 806 000
70. Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta (arviomääräraha)	336 000
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	69 855 000
30. Yrityspolitiikka	204 258 000
21. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 177 000
41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	336 000
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	19 800 000
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha) ...	21 100 000
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	3 364 000
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	16 483 000
47. Valtionavustus kehittämisspalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	3 561 000
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	7 300 000
49. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)	1 400 000
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	35 017 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	94 720 000
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	17 283 000
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 524 000
24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 415 000
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 511 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (arviomääräraha)	5 160 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673 000

50. Kansainvälistymispolitiikka	57 842 000
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 973 000
40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)	18 273 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	23 596 000
60. Energiapolitiikka	22 873 000
21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	208 000
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 2 v)	3 400 000
40. Energiatuki (arviomääräraha)	19 200 000
45. Energiainvestointien korkotuki (arviomääräraha)	15 000
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000
70. Omistajapolitiikka	7 942 000
80. Lainat Airbus -yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)	6 560 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 382 000

Pääloukka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	8 470 514 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriö	65 290 000
19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonnäveromenot (arviomääräraha)	16 000 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 878 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	5 474 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	6 000 000
64. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v) ..	1 682 000
67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)	4 256 000
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	20 610 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 610 000

03. Työttömyysturvautakunta	1 725 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 725 000
04. Tarkastuslautakunta	1 556 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 556 000
06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	4 300 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 400 000
26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)	1 900 000
07. Työterveyslaitos	35 210 000
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)	35 210 000
08. Kansanterveyslaitos	34 584 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	28 400 000
26. Rokotteiden hankinta (arviomääräraha)	6 184 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	4 570 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 570 000
10. Säteilyturvakeskus	11 109 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 109 000
11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2 549 000
21. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) .	1 249 000
22. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 300 000
12. Valtion koulukodit	588 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	588 000
13. Työsuojelun piirihallinto	21 306 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 306 000
14. Valtion mielisairaalat	607 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	607 000
15. Perhekustannusten tasaus	1 360 700 000
51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapsesiottamiseen (arviomääräraha)	10 500 000
52. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 350 200 000

16. Yleinen perhe-eläke	41 000 000
50. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	41 000 000
17. Työttömyysturva	698 200 000
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha) .	594 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	89 000 000
53. Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta (arviomääräraha)	2 000 000
54. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha) .	13 200 000
18. Sairausvakuutus	683 100 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	683 100 000
19. Eläkevakuutus	1 508 500 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)	33 500 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	413 000 000
52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	55 000 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 007 000 000
20. Tapaturmavakuutus	13 000 000
53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 000 000
21. Rintamaveteraaneläkkeet	107 000 000
52. Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)	107 000 000
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	261 950 000
50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	259 000 000
56. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 600 000
57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	182 000
59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	168 000
23. Muu sodista kärsineiden turva	3 030 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)	3 030 000

28. Muu toimeentuloturva	18 196 000
50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	13 700 000
51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	4 496 000
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	2 967 549 000
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	2 753 000 000
31. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveystalvelujen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	17 200 000
32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	48 747 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	82 170 000
34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	2 370 000
35. Valtion korvaus lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin (kiinteä määräraha)	37 462 000
36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	16 030 000
38. Valtionavustus kunnille huumeiden käyttäjien hoitoon (siirtomääräraha 2 v)	7 570 000
39. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	10 900 000
31. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	200 000
32. Valtionavustus kunnille syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palveluihin (siirtomääräraha 3 v)	5 000 000
63. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	5 700 000
53. Terveyden edistäminen ja terveystalvonta	9 500 000
23. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	850 000
24. Tartuntatautien talvonta (arviomääräraha)	1 100 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 550 000
57. Lomatoiminta	193 300 000
40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	178 800 000
50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (arviomääräraha)	14 500 000

Pääluokka 34

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	390 585 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	292 800 000
55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	59 707 000
58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	2 450 000
59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	35 628 000

Pääluokka 34

34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 159 665 000
01. Työhallinto	60 024 000
19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	26 000 000
21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 251 000
22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	743 000
23. Työelämäohjelmien toteuttaminen ja työpoliittinen tutkimus (siirtomääräraha 3 v)	10 500 000
67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)	1 530 000
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	222 259 000
61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)	132 233 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)	90 026 000
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 780 290 000
02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (arviomääräraha)	34 100 000
21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	118 375 000
22. Valtion rahoitus kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja työhallinnon yhteisiin palveluihin (siirtomääräraha 2 v) .	8 000 000
25. Työvoimapalvelujen erityismenot (arviomääräraha) .	12 767 000
27. Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta (arviomääräraha)	57 300 000
29. Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta (arviomääräraha)	123 380 000
30. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille (arviomääräraha)	78 050 000

Pääloukka 35

29

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtouiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)	4 375 000
50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)	119 460 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)	1 034 000 000
63. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (arviomääräraha)	160 750 000
64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)	11 400 000
65. Liikkuvuusavustus (arviomääräraha)	2 523 000
77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (arviomääräraha)	15 810 000
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat	70 810 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta (arviomääräraha)	6 635 000
30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)	10 300 000
31. Syrjinnän vastainen toiminta (siirtomääräraha 3 v) ...	100 000
63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)	53 775 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot	26 282 000
23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)	3 818 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)	21 864 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)	600 000

Pääloukka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNON- ALA	639 076 000
01. Ympäristöministeriö	23 069 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 069 000
10. Ympäristön suojelu	24 210 000
27. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)	1 682 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)	1 682 000
63. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 673 000
64. Ympäristönsuojeluinvestointien korkotuki (arviomääräraha)	200 000
65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)	1 682 000

67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)	1 991 000
70. Ympäristövahinkojen torjunta-alueen peruskorjaus (siirtomääräraha 3 v)	6 300 000
77. Ympäristötöyt (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000
20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	35 384 000
22. Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)	16 367 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)	1 261 000
44. Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)	250 000
63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)	9 000 000
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)	1 241 000
74. Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)	345 000
87. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	6 760 000
88. Osakkeiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)	160 000
30. Asumisen edistäminen	430 000 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)	430 000 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon	—
40. Alueelliset ympäristökeskukset	59 582 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	59 582 000
50. Ympäristölupavirastot	4 725 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 725 000
60. Suomen ympäristökeskus	23 057 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 057 000
70. Valtion asuntorahasto	4 382 000
21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 382 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	34 667 000
19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnisäveromenot (arviomääräraha)	10 000 000
22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)	9 910 000
26. Eräät korvaukset (siirtomääräraha 2 v)	270 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	9 100 000
63. EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	2 600 000

Pääluokka 36

31

65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	1 587 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitus- osuudet (arviomääräraha)	1 200 000

Pääluokka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	3 562 000 000
01. Euromääräisen velan korko	3 060 000 000
90. Euromääräisen velan korko (arviomääräraha)	3 060 000 000
03. Valuuttamääräisen velan korko	483 000 000
90. Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha)	483 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	19 000 000
21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha) ha)	19 000 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**35 721 734 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana kuuluvat tulot, vakuutus- ja vahingonkorvaukset, työpaikkaruokalojen käytöstä saadut korvaukset sekä viraston toimitilojen satunnaisesti luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi

momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa. Toimintamenomäärärahan kanssa saa lisäksi nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai, jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksusuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamenomomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot on momentille nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastavasti, jos nettobudjetoitaessa arvioitujen tulojen suuremman määrän johdosta nettotuloarviona talousarvioon otettava tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösosassa yksilöity, mitkä menot on momentille nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veroluonteiset maksut tai sakkomaksut. Netto-

budjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmius-suoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää, eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamenomomentin menojen vakiosisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenyvät toimintamenomomenttien vakiosisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintamenomäärärahat sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännönmukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita,

joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamenomomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti palkkausmomen-

teille (01—03) ja toimintamenomenteille (21—27). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösosassa. Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin ei saa käyttää muita kuin palkkaus- tai toimintamenomenteja. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisella momentilla ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi seuraavilla perusteilla:

1) kulutus-, sijoitus- ja muut menot suoriteperusteella;

2) siirtomenot myöntöpäätöksen tai vastaavan menoon sitoutumisen perusteella. Käyttötarkoituksen ja määrän yksityiskohtaisten perusteiden osalta lakisääteiset siirtomenot, EU:n rakennerahasto-osuudet ja niihin liittyvät valtion rahoitusosuudet sekä valtionosuuksista annetussa lainsäädännössä säädetyt harkinnanvaraiset avustukset on kuitenkin kohdennettu maksatuspäätöksen tai sitä vastaavalla perusteella;

3) verotulot ja veroluontoisten maksujen tulot maksuperusteella;

4) valtion maksuperustelain mukaiset tulot ja sekalaiset tulot suoriteperusteella. Vähäiset tulot saadaan kuitenkin kohdentaa myös maksuperusteella;

5) korkotulot suoriteperusteella siihen varainhoitovuoteen, jona korko kertyy. Vähäiset korkotulot saadaan kuitenkin kohdentaa myös maksuperusteella;

6) osinkotulot, voitto-osuudet ja vastaavat valtion yritystoiminnasta saatavat pääomatulot maksuperusteella; ja

7) valtion antaman lainan lyhennykset sekä valtion lainanotto ja valtion ottaman lainan lyhennykset niihin liittyvine johdannaiserineen maksuperusteella.

Yksittäisen tuotannon tekijän tai suoritteen luovutuksesta tai hankinnasta aiheutuva tulo tai meno kohdennetaan yleensä kokonaisuudessaan yhdelle varainhoitovuodelle. Viraston tai laitoksen tuottamissa suoritteissa, joiden toimitus ajoittuu useammalle varainhoitovuodelle, suoritteesta kertyvä tulo kohdennetaan kokonaisuudessaan sille varainhoitovuodelle, jona suoritteen luovuttaminen on saatettu päätökseen. Hankinnoissa meno kohdennetaan kokonaisuudessaan siihen varainhoitovuoteen, jona tuotannon tekijän luovutus viraston tai laitoksen käyttöön on aloitettu.

Tulon tai menon kohdentamisesta ainoastaan yhdelle varainhoitovuodelle voidaan poiketa laajuudeltaan merkittävien ja eri vaiheista koostuvien talousarviotapahtumien yhteydessä. Tällöin tuotannon tekijän tai suoritteen hankinnan tai luovutuksen eri vaiheiden mukaisesti tulon tai menon vaihetta vastaava jaksotettu osa kohdennetaan kuhunkin varainhoitovuoteen kuuluvaksi.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomenteille ja momenteille 70 ja 74—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu tulo puolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla.

Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla "myös" -sanalla esim. seuraavasti: "Momentin määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menoihin."

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomomentteille 21—27. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkaus- ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Toimintamenomäärärahaa saa käyttää myös vähäisten, viraston tai laitoksen tavanomaiseen jatkuvaan toimintaan liittyvien ennakkomaksujen maksamiseen.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainanto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksy-

mien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen.

Toimintamenomomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana kuuluvat sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahojen palautukset silloin, kun virasto maksaa työntekijän palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamenomomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa "Brutto- ja nettobudjetointi" tarkoitetut irtaimen omaisuuden myyntitulot, työpaikkaruokalojen käytöstä saadut korvaukset ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset.

Lisäksi toimintamenomomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentiksi.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot sekä muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saadaan käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintameno- ja erityisiä palkkausmomentteja (numerotunnus 01—03) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virka-

mieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksia, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätososassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkausia ei saa maksaa muilta kuin toimintameno- ja palkkausmomenteilta.

04—07. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

16—18. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä

koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirron saajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettavat valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momentille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—62. EU:n rakennerahasto-osuudet ja vastaavat valtion rahoitusosuudet

Momenteille on budjetoitu varainsiirrot Euroopan unionin komission kanssa hyväksyttävien EU:n rakennerahastojen tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien mukaisten valtion omien ja muiden hankkeiden EU:n rahoituksen suorittamiseen. EU:n osallistuminen ohjelmiin on merkitty momentille 61 ja vastaava valtion rahoitus momentille 62. Kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineen rahoitusosuus on poikkeuksellisesti budjetoitu momentille 62 (30.41.62).

63—65. Muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkäs suorittaa.

66—69. Siirrot ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustuluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmiä kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—76 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamomentille (21—27), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainittunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—76. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuvien tarpeellisten muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonalisäveroa.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisen muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuvien muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomenteille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt
Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

88—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtionenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) muuttamisesta siten, että lakiin otettaisiin yleiset säännökset niistä perusteista, jotka olisi otettava huomioon kohdennettaessa talousarvioon otettavat tulot ja menot varainhoitovuoteen kuuluviksi.

TULOARVIOT

Osasto 11 VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tulot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	12 742 798	13 545 490	13 327 000	- 218 490	- 2
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	10 225 231	10 341 860	10 283 000	- 58 860	- 1
08. Valmisteverot	4 572 367	4 518 800	4 892 000	373 200	8
10. Muut verot	1 822 442	1 908 336	1 892 000	- 16 336	- 1
19. Muut veronluonteiset tulot	1 762	4 204	4 205	1	0
Yhteensä	29 364 600	30 318 690	30 398 205	79 515	0

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Tulo- ja varallisuusvero
Momentille arvioidaan
12 607 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskun-
nalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen
vuoden 2003 veroasteikkolaiksi ja esityksen
kertyvän

laiksi tuloverolain muuttamisesta. Tuloveroasteikon kaikkia marginaaliveroprosentteja ehdotetaan alennettavaksi 0,3 prosenttiyksiköllä ja tuloveroasteikon tuloluokkien rajoja korotettavaksi yhdellä prosentilla. Tuloveroasteikon muutosten arvioidaan alentavan valtion tuloveron kassakertymää noin 141 milj. eurolla voimassa oleviin veroperusteisiin verrattuna. Tulonhankkimisvähennyksen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi 80 eurolla. Vähennyksen korottamisen arvioidaan vähentävän valtion tuloveron kassakertymää 26 milj. euroa ja muiden veronsaajien verotulojen määrää vuositasolla 40 milj. eurolla. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi 160 eurolla ja ensimmäistä kertymäprosenttia korotettavaksi 2 ja toista 2,5 prosenttiyksiköllä. Vähennyksen korottamisen arvioidaan vähentävän muiden veronsaajien kuin valtion verotulojen määrää vuositasolla 72 milj. euroa. Kotitalouksille maksettavan työllistämistuen verovapaus ehdotetaan pysyväksi. Valtiolle luovutettavien kiinteistöjen erityishuojennuksesta luovutusvoittoverotuksessa ehdotetaan luovuttavaksi muiden kuin luonnonsuojelualueiden tai pakolunastuskelpoisten alueiden osalta. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi verontilityslain ja tuloverolain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että valtion jako-osuus yhteisöveron tuotosta olisi 78,55 prosenttia. Yhteisöiltä on

arvioitu kertyvän tuloveroa valtiolle vuonna 2003 noin 4 046 milj. euroa.

2003 talousarvio	12 607 000 000
2002 talousarvio	13 016 500 000
2001 tilinpäätös	12 140 212 517

02. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 270 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992). Vero on 29 % korkotulojen määrästä.

2003 talousarvio	270 000 000
2002 talousarvio	151 140 000
2002 lisätalousarvio	68 860 000
2001 tilinpäätös	217 776 793

03. Perintö- ja lahjaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 450 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940) ja siinä olevaan perintöveroasteikkoon.

2003 talousarvio	450 000 000
2002 talousarvio	377 850 000
2001 tilinpäätös	384 808 985

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 9 815 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Elintarvikkeiden vero on 17 %. Lääkkeiden, kirjojen, elokuvien, liikunta- ja majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljettusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 %.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2003, jonka mukaan kansaneläkelaitokselle tuloutetaan vuonna 2003 arvonlisäveron tuotosta 1 000 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta, jonka mukaan arvonlisäveron huojennusta vaikeavammaisille yrittäjille jatketaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta, jonka mukaan tekijän suorittama taide-esineiden myynti sekä tekijän omistaman taide-esineen välitys ja maahantuonti saatetaan verotuksen piiriin. Taide-esineiden ensimyyntiin ja maahantuontiin ehdotetaan sovellettavaksi alennettua 8 prosentin verokantaa ja taide-esineiden välitykseen 22 prosentin verokantaa. Esityksen arvioidaan lisäävän veron tuottoa noin 267 000 eurolla.

EU:n sähköisen kaupan arvonlisäverotusta koskeva direktiivi tulee saattaa kansallisesti voimaan vuoden 2003 heinäkuun alusta, ja tätä koskien hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arvonlisäverolain muuttamisesta. Esityksen arvioidaan lisäävän veron tuottoa noin 1 milj. eurolla vuonna 2003.

2003 talousarvio	9 815 000 000
2002 talousarvio	9 893 700 000
2001 tilinpäätös	9 776 641 796

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 363 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Veron määrä on 22 % vakuu-

tussopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly. Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutus sopimukseen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutus sopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavaran kuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutus sopimuksiin perustuvat vakuutusmaksut.

2003 talousarvio	363 000 000
2002 talousarvio	352 660 000
2001 tilinpäätös	355 337 971

03. Apteekkimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 105 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946) mukaisia maksuja.

Hallitus on antanut eduskunnalle osana laajempaa lääkesäännösten uudistusta (HE 46/2002) esityksen apteekkimaksusta annetun lain muuttamiseksi. Muutos koskisi apteekkimaksun määräytymisen perusteita. Ehdotuksella ei ole vaikutusta apteekkimaksukertymään.

2003 talousarvio	105 000 000
2002 talousarvio	95 500 000
2001 tilinpäätös	93 250 969

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 604 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkavelolakiin (1470/1994). Veron määrä on 50 % savukkeiden, 22 % sikareiden, 48 % piippu- ja savuketupakan ja 50 % savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan sekä 60 % savukepaperin ja muun tupakkaa sisältävän tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Lisäksi savukeista kannetaan veroa 15,13 euroa/1 000

kappaleelta ja piippu- ja savuketupakan sekä savukkeiksi käärittävästä tupakasta 3,62 euroa/kg.

Savukkeiden verollisen kulutuksen on arvioitu kasvavan vuonna 2003 0,7 % verrattuna vuoden 2002 verolliseen kulutukseen. Sikarien kulutuksen on arvioitu kasvavan 2 % sekä piippu- ja savuketupakan kulutuksen supistuvan 1 % verrattuna vuoden 2002 tasoon. Vähittäismyyntihintojen arvioidaan nousevan yleisen kustannustason mukaisesti.

2003 talousarvio	604 000 000
2002 talousarvio	550 000 000
2001 tilinpäätös	597 062 924

Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutuksen arvioidaan säilyvän vuoden 2002 tasolla. Lisäveron tuotoksi on arvioitu 1 milj. euroa.

04. Alkoholijuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 1 355 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/1994).

Alkoholijuomien kulutusarviot perustuvat Stakesin kulutusennusteisiin. Alkoholijuomien kokonaiskulutuksen arvioidaan vuonna 2003 kasvavan 3,7 prosenttia.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valmisteverotuslain 18 §:n muuttamisesta, jonka mukaan matkustajatuomisten sallittuja määriä muutetaan vuoden 2003 alusta siten, että kansalaiset saavat tuoda toisesta jäsenvaltiosta verolliseen hintaan hankittua olutta enintään 64 litraa maksamatta Suomessa veroja uudelleen.

2003 talousarvio	1 355 000 000
2002 talousarvio	1 271 000 000
2001 tilinpäätös	1 289 940 638

05. Virvoitusjuomavero

Momentille arvioidaan kertyvän 33 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 4,5 senttiä litralta. Lisäksi tuotteen pakkauksesta riippuen virvoitusjuomista voidaan kantaa lisäveroa 16 senttiä tai 67 senttiä litralta.

2003 talousarvio	33 000 000
2002 talousarvio	32 800 000
2001 tilinpäätös	33 050 611

07. Energiaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 900 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen energiaverojen korottamisesta noin 5 prosentilla. Esityksen arvioidaan lisäävään energiaverojen tuottoa noin 145 milj. euroa. Esitykseen sisältyy myös ehdotus laajentaa uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tukea, ottaa tuen piiriin teollisten prosessien reaktiolämmöllä tuotettu sähkö, edistää yhdistettyä sähkön- ja lämmöntuotantoa ja täsmentää energiaintensiivisen teollisuuden palautussääntöä. Näiden toimien arvioidaan vähentävän energiaverojen tuottoa yhteensä noin 18 milj. eurolla.

2003 talousarvio	2 900 000 000
2002 talousarvio	2 665 000 000
2001 tilinpäätös	2 652 312 992

10. Muut verot

(01.) Leimaverot

Selvitysosa: Momentti ja sen tuloarvio ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta sen johdosta, että eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen leimaverolain kumoamisesta.

2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	2 086 201

03. Autovero

Momentille arvioidaan kertyvän 900 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverosta annettuun lakiin (1482/1994). Veron määrä on henkilöauton verotusarvo vähennettynä 770 eurolla. Vähäpäästöisten henkilöautojen veroa on lievennetty myöntämällä niille edellä sanotun lisäksi 760 euron suuruinen vähennys. Pakettiautojen vero on 35 % niiden verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 25 200 000 euroa.

Tuottoarvio perustuu alan arvioihin vuonna 2003 myytävien henkilö- ja pakettiautojen myyntimääristä.

2003 talousarvio	900 000 000
2002 talousarvio	886 600 000
2001 tilinpäätös	922 211 549

04. Moottoriajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 218 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu moottoriajoneuvoverolakiin (722/1966).

2003 talousarvio	218 000 000
2002 talousarvio	208 910 000
2001 tilinpäätös	208 470 079

05. Varainsiirtovero

Momentille arvioidaan kertyvän 360 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

2003 talousarvio	360 000 000
2002 talousarvio	436 630 000
2001 tilinpäätös	340 478 042

06. Arpajaisvero

Momentille arvioidaan kertyvän 120 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arpajaisverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan raha-automaattien ja kasinopelien pitämisestä sekä pelikasinotoiminnasta suoritettavan arpajaisveron määrä korotettaisiin 7 prosentista 9,5 prosenttiin. Toimenpiteen arvioidaan lisäävän veron tuottoa 15 milj. euroa.

2003 talousarvio	120 000 000
2002 talousarvio	105 243 000
2001 tilinpäätös	91 091 501

07. Ajoneuvovero

Momentille arvioidaan kertyvän 247 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1111/1996). Veron määrä on 84 euroa autosta, joka on ensi kertaa merkitty rekisteriin viimeistään 31 päivänä joulukuuta 1993 ja 117 euroa ajoneuvosta, joka on merkitty rekisteriin edellä mainitun päivän jälkeen.

2003 talousarvio	247 000 000
2002 talousarvio	236 785 000
2001 tilinpäätös	226 766 959

08. Jätevero

Momentille arvioidaan kertyvän 47 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen jäteverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan veron määrää korotettaisiin 15,14 eurosta 23 euroon yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Esityksen arvioidaan lisäävän jäteveron tuottoa noin 17 milj. euroa.

2003 talousarvio	47 000 000
2002 talousarvio	34 000 000
2001 tilinpäätös	31 337 287

19. Muut veronluonteiset tulot

<i>02. Lästimaksut</i>		2003 talousarvio	3 364 000
Momentille arvioidaan kertyvän 673 000 euroa.		2002 talousarvio	3 363 000
		2001 tilinpäätös	3 115 380
<i>Selvitysosa:</i> Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.32.50.			
	2003 talousarvio	673 000	
	2002 talousarvio	673 000	
	2001 tilinpäätös	758 781	
<i>08. Öljyjätelmäku</i>			
Momentille arvioidaan kertyvän 3 364 000 euroa.			
<i>Selvitysosa:</i> Öljyjätelmäku perustuu öljyjätelmäksusta annettuun lakiin (846/1996). Maksu on 4,2 senttiä kilolta. Öljyjätelmäksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momenteille 35.10.60 ja 65.			
	2003 talousarvio	168 000	
	2002 talousarvio	168 000	
	2001 tilinpäätös	-2 111 930	
<i>09. Muut verotulot</i>			
Momentille arvioidaan kertyvän 168 000 euroa.			
<i>Selvitysosa:</i> Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulomomenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2003 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.			

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tulot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	604	1 598	1 066	- 532	- 33
25. Oikeusministeriön hallinnonala	79 791	79 130	82 100	2 970	4
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	83 474	185 708	141 436	- 44 272	- 24
27. Puolustusministeriön hallinnonala	13 057	160	326	166	104
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	2 021 076	1 270 513	1 294 233	23 720	2
29. Opetusministeriön hallinnonala	415 986	422 166	422 474	308	0
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	1 143 861	890 258	885 950	- 4 308	- 0
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	13 710	3 756	8 156	4 400	117
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	16 927	9 688	84 584	74 896	773
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	386 058	392 411	405 928	13 517	3
34. Työministeriön hallinnonala	39 774	118 710	149 910	31 200	26
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	5 670	4 903	10 880	5 977	122
39. Muut sekalaiset tulot	271 420	677 409	644 000	- 33 409	- 5
Yhteensä	4 491 409	4 056 410	4 131 043	74 633	2

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. *Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 066 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja maksuuksien sekä kehitysavun palautuksista sekä

muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomomenteille.

2003 talousarvio	1 066 000
2002 talousarvio	1 598 000
2001 tilinpäätös	603 702

25. Oikeusministeriön hallinnonala

01. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (774/1993) sekä kaupanvahvistaja-

asetukseen (958/1996). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta. Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon 1 800 000 euroa edellä mainitun esityksen johdosta.

Tuomioistuintulojen tunnuslukutaulukko

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	26 654	27 650	27 700
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	52 950	54 928	52 800
Käyttäjäämä (t€)	-26 295	-27 278	-25 100
— % tuotoista	-99	-99	-91
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	6 902	7 160	7 000
Alijäämä (t€)	-33 197	-34 437	-32 100
— % tuotoista	-125	-125	-116
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	45	45	46

Kaupanvahvistusmaksutulojen tunnuslukutaulukko

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	166	150	100
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	165	150	100
Käyttäjäämä (t€)	0	0	0
— % tuotoista	0,2	0,2	0,0
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	8	7	5
Alijäämä (t€)	-8	-7	-5
— % tuotoista	-5	-5	-5
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	96	96	95

2003 talousarvio	27 800 000
2002 talousarvio	27 800 000
2002 lisätalousarvio	-1 800 000
2001 tilinpäätös	27 058 511

47. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 44 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Ulosottomaksutulojen tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	42 425	41 500	44 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	41 695	40 786	43 280
Käyttäjäämä (t€)	730	714	720
— % tuotoista	2	2	2
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	5 467	5 348	5 430
Alijäämä (t€)	-4 737	-4 634	-4 710
— % tuotoista	-11	-11	-11
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	90	90	90

2003 talousarvio	44 000 000	2003 talousarvio	10 000 000
2002 talousarvio	41 500 000	2002 talousarvio	9 494 000
2001 tilinpäätös	42 277 499	2002 lisätalousarvio	650 000
		2001 tilinpäätös	10 130 522

50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Työtoiminnan tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen (1369/1993).

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti: €

Työtoiminta	6 880 000
Palvelussuhdeasunnot	1 800 000
Vankien ylläpito- ja ruokakorvaukset	760 000
Muut tulot	560 000
Yhteensä	10 000 000

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön päätökseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien virastojen suoritteista perittävistä maksuista (933/1997).

2003 talousarvio	300 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	324 888

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala**90. Rajavartiolaitoksen tulot**

Momentille arvioidaan kertyvän 2 570 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti: €

Vuokrat	2 100 000
Muonitus	80 000

Muut tulot	390 000
Yhteensä	2 570 000

2003 talousarvio	2 570 000
2002 talousarvio	2 690 000
2001 tilinpäätös	3 041 656

98. Euroopan aluekehitysrahastosta saavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 137 686 000 euroa.

Selvitysosa: Yhteisöaloiteohjelmissa EU:n rahoitusosuudet maksetaan ohjelmakaudella 2000—2006 komissiosta suoraan ohjelma-alueille lähinnä ko. ohjelmien maksuviranomaisina toimiville maakunnan liitoille, eikä tuloja budjetoida enää valtion talousarvioon.

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti: €

Ohjelmakausi 2000—2006 (välimaksut)

Tavoite 1	75 081 000
Tavoite 2	62 605 000
Yhteensä	137 686 000

2003 talousarvio	137 686 000
2002 talousarvio	181 757 000
2001 tilinpäätös	49 586 320

99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 180 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti: €

Lääninhallitusten lainanhoitomaksut	600 000
Muut tulot	580 000
Yhteensä	1 180 000

2003 talousarvio	1 180 000
2002 talousarvio	1 261 000
2001 tilinpäätös	1 126 135

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 17 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen ja menojen erittely: €

Bruttotulot

Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista 3 380 000

Bruttomenot

Irtaimen omaisuuden hankintamenot 3 363 000

Nettotulot 17 000

2003 talousarvio	17 000
2002 talousarvio	17 000
2001 tilinpäätös	576 957

22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää toimintamenojärärahöjen vakiosisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1201/2001) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein. Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon puolustushallinnon kiinteistövarallisuuden ja rakentamisinvestointien toteuttamisen siirto Senaatti-kiinteistöille vuoden 2003 alusta luki-

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulos-
tavoitteet on esitetty luvussa 27.92.

2003 talousarvio	8 000
2002 talousarvio	8 000
2001 tilinpäätös	11 909

Tulojen ja menojen erittely: €

Bruttotulot	111 908 000
Tulot rakennuttamispalveluista	2 200 000
Tulot ylläpitovuokrista	56 977 000
Tulot energiapalveluista	41 500 000
Tulot asuntotoimesta	3 375 000
Muut tulot palvelusten myynnistä	7 856 000
Bruttomenot	111 900 000
Nettotulot	8 000

**99. Puolustusministeriön hallinnonalan
muut tulot**

Momentille arvioidaan kertyvän 301 000 eu-
roa.

2003 talousarvio	301 000
2002 talousarvio	135 000
2001 tilinpäätös	10 823 981

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

07. Siirto valtion eläkerahastosta

Momentille siirretään 932 480 000 euroa.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion
eläkerahastosta annettuun lakiin (1372/1989).

2003 talousarvio	932 480 000
2002 talousarvio	875 390 000
2001 tilinpäätös	829 166 477

2003 talousarvio	103 502 000
2002 talousarvio	106 000 000
2001 tilinpäätös	100 628 802

**29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskus-
tannuksista**

Momentille arvioidaan kertyvän 28 228 000
euroa.

2003 talousarvio	28 228 000
2002 talousarvio	28 901 000
2001 tilinpäätös	27 444 870

**25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauk-
sista**

Momentille arvioidaan kertyvän 16 610 000
euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion vi-
rastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitok-
silta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia
tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, lii-
kennehahinko- sekä muita korvauksia vastaa-
vista maksuista.

2003 talousarvio	16 610 000
2002 talousarvio	13 600 000
2001 tilinpäätös	15 601 121

**30. Evankelisluterilaisten seurakuntien
osuudet verotuskustannuksista**

Momentille arvioidaan kertyvän 15 794 000
euroa.

2003 talousarvio	15 794 000
2002 talousarvio	16 171 000
2001 tilinpäätös	15 356 058

28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista

Momentille arvioidaan kertyvän
103 502 000 euroa.

49. Tullilaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 8 359 000
euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tullila-
ikiin (1466/1994) sekä valtiovarainministeriön

asetukseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta (1315/2001).

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

	€
Julkisoikeudelliset suoritteet	5 675 000
Liiketaloudelliset suoritteet	1 314 000
Muu maksullinen palvelutoiminta	640 000
Muut tulot	730 000
Yhteensä	8 359 000

2003 talousarvio	8 359 000
2002 talousarvio	7 983 000
2001 tilinpäätös	7 988 766

51. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 2 530 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää euro-määräisten metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varastointikustannusten maksamiseen. Momentille myös tuloutetaan euromääräisten metallirahojen liikkeeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta syntyvät tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää markkamääräisten metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin. Momentille tuloutetaan markkamääräisten rahojen metalliseosten myynnistä syntyvät tulot.

Momentille merkitään myös juhlarahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus.

Selvitysosa:

Tulojen ja menojen erittely:

	€
Toiminnan tulot	2 965 000
Toiminnan erillismenot	435 000
Nettotulot	2 530 000

2003 talousarvio	2 530 000
2001 tilinpäätös	62 726 285

87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta

Momentille arvioidaan kertyvän 46 730 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 6 730 000 euroa kertyy Osuuskunta EKA-yhtymän ja Osuusliike Elannon yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) mukaisten saneerausohjelmien mukaisesti valtiolle tulevista, tallettajien saamisten turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annettuun lakiin (1361/1993) perustuvista suorituksista ja 40 000 000 euroa Yrityspankki SKOP Oyj:öön tehtyjen pääomasijoitusten takaisinmaksusta.

2003 talousarvio	46 730 000
2002 talousarvio	33 640 000
2002 lisätalousarvio	29 880 000
2001 tilinpäätös	62 653 470

90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 33 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Euroopan unionin neuvoston tekemän päätöksen (2000/597/EY) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta kerättämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltioille aiheutuvien keruukustannusten kattamiseen.

2003 talousarvio	33 000 000
2002 talousarvio	36 000 000
2001 tilinpäätös	13 135 772

(98.) Takaisinperittävät arvonlisäveropalautukset

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	146 828 000
2001 tilinpäätös	868 865 187

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan
muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän
107 000 000 euroa.

Selvitysosa:

**Tulojen arvioidaan kertyvän
seuraavasti:** €

Liikelaitosten puolesta maksettujen lakkautuspalkkojen takaisinmaksut	201 000
Vakuutuskorvausten regressit	201 000

Valtionperinnöt	1 300 000
Pääoman palautukset	100 000 000
Muut tulot	5 298 000
Yhteensä	107 000 000

2003 talousarvio	107 000 000
2002 talousarvio	6 000 000
2002 lisätalousarvio	73 600 000
2001 tilinpäätös	12 970 652

29. Opetusministeriön hallinnonala

(01.) Opetusministeriön tulot

Selvitysosa: Momentti on siirretty mo-
mentiksi 12.29.99.

43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa
8 000 euroa.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina tu-
lolina on otettu huomioon ylioppilastutkinto-
lautakunnan suoritteista perittävät maksut
(opetusministeriön asetus 1335/2001).

Tulojen ja menojen erittely: €

Toiminnan tulot	5 848 000
Toiminnan menot	5 840 000
Nettotulot	8 000

2003 talousarvio	8 000
2002 talousarvio	8 000
2001 tilinpäätös	8 478

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 19 246 000
euroa.

Selvitysosa:

**Tulojen arvioidaan kertyvän
seuraavasti:** €

Vuonna 2003 maksettujen takaus- vastuiden lyhennykset	1 246 000
Takausvastuusaatavien lisäys	12 000 000
Korkotulot	6 000 000
Yhteensä	19 246 000

2003 talousarvio	19 246 000
2002 talousarvio	21 446 000
2001 tilinpäätös	30 554 879

88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpa-
jaisten voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän
398 220 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 1 400 000 euroa
arvioidaan kertyvän voittovaroista rakentami-
seen myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja
koroista.

2003 talousarvio	398 220 000
2002 talousarvio	398 712 000
2001 tilinpäätös	379 588 933

99. (12.29.01) Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	2003 talousarvio	5 000 000
	2002 talousarvio	2 000 000
Momentille arvioidaan kertyvän 5 000 000 euroa.	2001 tilinpäätös	5 833 801

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 807 234 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta (EMOTR-T) arvioidaan 910 034 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon 102 800 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 807 234 000 euroa. Agenda 2000 -ratkaisuun liittyvä hallinnollisten hintojen alentuminen lisää Suomeen tuloutuvia EU-tukia ja tuloja tälle momentille. Vuoden 2001 tulokertymä nousi poikkeuksellisen suureksi EU:n komission siirrettyä vuo-

den 2000 vuoden lopun maksatuksia kuukaudella, jolloin tulot tuloutuvat vuoden 2001 puolella. Vuoden 2003 tulokertymässä on otettu huomioon ne tulot, joista EU:n toimielin tekee maksupäätöksen vuonna 2003. Tulokertymästä arvioidaan 3 090 000 euroa tuloutuvan vuosina 1995—1999 tehtyjen sopimusten ja sitoumusten perusteella.

Maidontuotannon maakiintön ylityksen raioittamiseksi tuottajilta perittävät maksut tuloutetaan tälle momentille. Koska komissio vähentää maksuja vastaavasti Suomelle suoritettavia tukiosaston osuuksia, maksuilla ei ole vaikutusta momentin tulokertymään.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta arvioidaan tuloutuvan EU:n osuutena seuraavat säädösten mukaiset tulot:

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Maaseudun kehittämisasetuksen järjestelmät yhteensä	348,863	
Horizontaalinen maaseudun kehittämisohjelma	328,703	
Ympäristötuki	167,367	30.12.45
Luonnonhaittakorvaus	136,956	30.12.46
Luopumistuki	21,160	30.13.47
Pellonmetsitystuki	3,220	30.13.47
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma	20,160	30.14.61
EU-tulotuki	455,800	30.12.43
Emolehmäpalkkion EU-osuus	0,330	30.12.41
Hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittäminen	0,082	30.13.43
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	0,090	30.13.48

Kalatalouden markkinajärjestelyistä aiheutuvat menot		
ml. interventiotointa	0,350	30.41.62
Eläinlääkintä ETY 424/90	1,394	30.04.25
		30.71.21
Valvonnan tehostamisohjelma	0,325	30.01.21
Yhteensä	807,234	Talousarvioon
		Maatalouden
Interventiotointa	102,800	interventiorahastoon
Kaikki yhteensä	910,034	

2003 talousarvio	807 234 000
2002 talousarvio	787 656 000
2001 tilinpäätös	1 085 070 060

02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 27 500 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) osallistuu ohjelmakaudella 2000—2006 tavoite

te 1-ohjelmien ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman rahoitukseen. Ohjausosastosta arvioidaan tuloutuvan näissä ohjelmissa 39 000 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon 11 500 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 27 500 000 euroa.

Tuloihin liittyviä menoja on talousarvion momentilla 30.14.61 ja Maatilatalouden kehittämisrahastossa.

Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osuuden arvioidaan jakautuvan seuraavasti (milj. euroa):

Ohjelma	Tuloutuu talousarvioon	Tuloutuu MAKERAan	Tuloutuu yhteensä
Tavoite 1, Itä-Suomi	11,1	7,5	18,6
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	7,8	4,0	11,8
Yhteisöaloite Leader+	8,6	-	8,6
Yhteensä	27,5	11,5	39,0

2003 talousarvio	27 500 000
2002 talousarvio	48 800 000
2001 tilinpäätös	12 240 770

03. EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 718 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineeltä (KOR) arvioidaan tuloutuvan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mu-

kaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi uuden ohjelmakauden ohjelmien (1-ohjelmat ja niiden ulkopuolinen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma) tuloina 5 718 000 euroa. Tuloja vastaavia menoja on momentilla 30.41.62.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

2003 talousarvio	5 718 000
2002 talousarvio	5 718 000
2001 tilinpäätös	355 571

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 113 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalous-

ministeriön tehtäväalueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä tutkimuslaitosten tutkimushankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot ovat seuraavat:

	Tulot €	Menot €	
Kirjanpitiötiedot ETY 1915/83	135 000	210 000	30.21.21
Kalastuksen valvonta, Neuvoston päätös 2001/431/EY	118 000	420 000	30.01.21
Kalataloustietojen keruu, Neuvoston päätös 2000/439/EY	510 000	740 000	30.01.21
		400 000	30.42.21
			32.10.22
Maatalouslaskenta, Neuvoston asetus EY 2467/96	350 000	-	
Yhteensä	1 113 000	1 770 000	

EU:n osuus kirjanpitiötietojen toimittamisesta kattaa pääosan siitä aiheutuvista kustannuksista. Vuonna 2003 tuloutuu vuoden 2001 lopueriä ja vuoden 2003 ennakoita.

EU:n osuus kalastuksen valvonnan menoista on noin 25 % ja kalataloustietojen keruun menoista noin 45 %. Vuonna 2003 tuloutuvat vuoden 2002 kalastusvalvonnan menoihin kohdistuvat EU:n osuudet ja vuoden 2003 kalataloustietojen keruusta aiheutuviin menoihin kohdistuvat EU:n osuuksien ennakot.

Vuonna 2003 arvioidaan tuloutuvan EU:n osuudesta maatalouslaskennan menoihin lopueränä 350 000 euroa. Maatalouslaskennan menoiksi muodostui 1 850 000 euroa (mom. 30.02.21), mistä EU:n osuus on 1 050 000 euroa.

2003 talousarvio	1 113 000
2002 talousarvio	1 055 000
2001 tilinpäätös	352 422

21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 460 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää toimintamäärärahojen vakiosisällön käyttötarkoituksiin Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen maksullisessa toiminnassa. Tu-

loista saa käyttää maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen hevossairaalan osalta enintään 5 000 euroa, valiotaimituotannon osalta enintään 10 000 euroa ja maatalouden sääpalvelun osalta enintään 81 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloina otetaan huomioon maksuperustelain mukaan määräytyvien maksujen tulot, jotka ovat 96 000 euroa vastaavan hintatuen vähentävä vaikutus huomioonottaen yhteensä 2 600 000 euroa. Kun vastaavat erillismenot ovat 2 140 000 euroa, momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 460 000 euroa. Hevossairaala täydentää yksityistä palveluliiketoimintaa tarjoamalla erityisosaamiseen ja tutkimukseen perustuvia sairaalapalveluita. Valiotaimituotannolla tehostetaan taimituotantoa, estetään vaarallisten kasvinuhoojien leviämistä ja turvataan ilmasto-olosuhteisiimme sopeutetun emotaimiston saatavuus viherrakentamisen tarpeisiin. Maatalouden sääpalvelu tuottaa ajantasaista säätietoa ja toimenpidesuosituksia tuottajille. Toiminnan avulla voidaan viljelysten hoitotoimenpiteet, mm. kasvinsuojelu ja sadonkorjuu, toteuttaa sopivina ajankohtina, millä minimoidaan kotimaisten elintarvikkeiden jäämät, parannetaan sadon määrää ja laatua sekä samalla vähennetään kustannuksia ja ympäristön kuormitusta. Ilmatieteen laitoksen nettobudjetoidulle momentille 31.80.21 kertyvistä sääpalvelumaksujen

tuotoista tuloutetaan maatalouden palvelujen osuus tälle momentille.

Menojen ja tulojen erittely: €

Maksullisen toiminnan erillismenot	2 140 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 600 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	34 000
— muut suoritteet	2 566 000
Nettotulot	460 000

2003 talousarvio	460 000
2002 talousarvio	421 000
2001 tilinpäätös	446 035

30. Valtion osuus vedonlyönnistä hevoskilpailuissa saadusta tulosta

Momentille arvioidaan kertyvän 6 590 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja 6 422 000 euroa momentilla 30.15.44 hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen sekä 168 000 euroa luvussa 30.21 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen.

2003 talousarvio	6 590 000
2002 talousarvio	5 634 000
2001 tilinpäätös	5 716 992

32. Metsäntutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 425 000 euroa.

Tulot kertyvät tutkimusmetsien maksullisesta toiminnasta.

Selvitysosa: Bruttobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta kertyy puunmyyntituloja 1 800 000 euroa, taimi- ja siemenmyyntituloja 285 000 euroa, rakennusten vuokratuloja 168 000 euroa ja muita tuloja 172 000 euroa. Metsäntutkimuslaitoksen muusta toiminnasta kertyvät tulot yhteensä 4 324 000 euroa on otettu huomioon menoja vähentävänä tekijänä momentin 30.32.21 nettomäärärahassa.

2003 talousarvio	2 425 000
2002 talousarvio	2 926 000
2001 tilinpäätös	3 257 318

35. Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 5 785 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion luonnon myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Tulokertymän lisäys perustuu lähinnä kaadettavien hirvieläinten määrän nostamiseen. Vastaava meno on momentilla 30.41.41.

2003 talousarvio	5 785 000
2002 talousarvio	4 354 000
2001 tilinpäätös	4 800 789

36. Viehekalastusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 016 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 §:ään.

Viehekalastusmaksu on kalenterivuodelta 27 euroa ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 6 euroa. Vuonna 2001 maksettiin 67 815 kpl läänikohtaisia viehekalastusmaksuja kalenterivuodeksi ja 28 171 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 68 000 kpl ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia vähintään 30 000 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 2 016 000 euroa. Vuoden 2002 arviotua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 2002 koituvaksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 2003 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.41.52.

2003 talousarvio	2 016 000
2002 talousarvio	1 935 000
2001 tilinpäätös	1 873 098

37. Kalastuksenhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 4 962 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 ja 91 c §:iin.

Kalastuksenhoitomaksun hinta on 15 euroa kalenterivuodelta ja 5 euroa seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta. Vuonna 2001 maksettiin 297 743 kpl kalastuksenhoitomaksuja kalenterivuodeksi ja 18 393 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia kalastuksenhoitomaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 322 000 kpl ja seitsemän vuorokauden maksuja 23 000 kpl, momentille arvioidaan kertyvän yhteensä 4 945 000 euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myynnistä saatavina tuloina. Kalastuksenhoitomaksun markkinointia on tarkoitus tehostaa. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.41.51.

2003 talousarvio	4 962 000
2002 talousarvio	4 852 000
2001 tilinpäätös	4 594 344

39. Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 6 960 000 euroa.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suorittavien henkilöiden määräksi arvioidaan 290 000. Riistanhoitomaksuista ja pyyntilupamaksuista annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitetun riistanhoitomaksun suuruus on 24 euroa. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.41.50.

2003 talousarvio	6 960 000
2002 talousarvio	6 960 000
2001 tilinpäätös	6 843 429

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961) mukaisesti määräytyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaava meno on merkitty momentille 30.41.25.

2003 talousarvio	2 000 000
2002 talousarvio	1 850 000
2001 tilinpäätös	1 576 677

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 336 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiiriin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2002 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.01.21 sekä kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.41.52.

2003 talousarvio	336 000
2002 talousarvio	269 000
2001 tilinpäätös	380 926

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 325 000 euroa.

Selvitysosa: Kertymästä 3 316 600 euroa on maksullisen palvelutoiminnan tuloja ja 8 400 euroa muita tuloja. Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Eläinlääkintä- ja elintarvikelaitoksen suoritteista perittävistä maksuista (116/2001) sekä maa- ja metsätalousministeriön asetukseen vierasainevalvonnasta perittävistä maksuista (1184/2001).

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti: €

Maksullinen palvelutoiminta	
Julkisoikeudelliset suoritteet:	
Vierasainevalvontatutkimukset	572 000
Muut suoritteet:	
Tutkimuspalvelut	790 500
Rokotteiden ja seerumien välitys	1 934 100
Muut tulot	20 000
Yhteensä	3 316 600
Muut tulot	8 400
Yhteensä	3 325 000

Maksullisesta palvelutoiminnasta aiheutuvat menot on merkitty momentille 30.71.21, lukuun ottamatta rokotteiden ja seerumien välityksestä aiheutuvia menoja, jotka ovat momentilla 30.71.28.

2003 talousarvio	3 325 000
2002 talousarvio	3 325 000
2001 tilinpäätös	4 100 072

72. Elintarvikeviraston tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotulua 290 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää Elintarvikeviraston tehtävänä olevasta lihantarkastuksesta aiheutuviin toimintamomentin vakiosisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon lihantarkastustoiminnan tulot. Tulot perustuvat maa- ja metsätalousministeriön asetukseen lihantarkastuksesta ja eräiden liha-alanlaitosten valvonnasta perittävistä maksuista (830/2001) sekä asetukseen eräiden kalastustuotteiden ja kalalaitosten valvonnasta perittävistä maksuista (831/2001). Tulokertymäksi arvioidaan 4 856 000 euroa. Vastaaviksi menoiksi arvioidaan 4 690 000 euroa. Bruttomenot on aiemmin budjetoitu momentille 30.72.(22). Talousarvion ulkopuolisten tahojen osarahoittamien tutkimushankkeiden bruttotulot ja vastaavat bruttomenot on otettu huomioon momentilla 30.72.21.

Bruttobudjetoitavina tuloina on otettu huomioon Elintarvikeviraston muut maksullisen palvelutoiminnan tulot, jotka perustuvat maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Elintarvikeviraston suoritteista perittävistä maksuista (870/2001), joita vastaavia menoja on momentilla 30.72.21.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot, maksullisen toiminnan erillismenot	4 690 000
Bruttotulot	4 980 000
Maksullisen toiminnan tulot	4 944 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	4 923 000
— lihantarkastustoiminta	4 856 000
— muut tulot	67 000
— muut suoritteet	21 000
Muut tulot	36 000
Nettotulot	290 000

2003 talousarvio	290 000
2002 talousarvio	4 570 000
2002 lisätalousarvio	410 000
2001 tilinpäätös	3 657 999

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 304 000 euroa.

Selvitysosa: Kertymästä 5 000 000 euroa on maksullisten julkisoikeudellisten suoritteiden tuloja, 353 000 euroa liiketaloudellisen palvelutoiminnan tuloja ja 1 951 000 euroa torjunta-aineiden rekisteröintituloja. Maksullisen toiminnan tulot perustuvat maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen maksullisista suoritteista (1083/2001), lannoitelain (232/1993) 18 §:ään sekä torjunta-ainelain (1031/1997) 7 §:ään. Vastaavia menoja on momenteilla 30.21.22, 30.73.21, 32.10.22, 33.09.21 ja 35.60.21.

2003 talousarvio	7 304 000
2002 talousarvio	7 176 000
2001 tilinpäätös	6 251 116

74. Kasvinjalostusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 757 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisina maksuina. Jalostettujen lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 673 000 euroa, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.01.47. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 84 000 euroa puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.21.21.

2003 talousarvio	757 000
2002 talousarvio	757 000
2001 tilinpäätös	662 521

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 175 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä on otettu huomioon vähennyksenä 825 000 euroa siirtona momentille 30.01.21. Tulokertymässä on otettu huomioon ne hallinnonalan tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina.

2003 talousarvio	1 175 000
2002 talousarvio	2 000 000
2001 tilinpäätös	1 680 811

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala*(20.) Ajoneuvohallintokeskuksen tulot*

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen bruttomenot budjetoitavaksi momentille 31.20.21 sekä bruttotulot huomioitavaksi menoja vähentävänä tekijänä edellä mainitun momentin nettomäärärahaassa.

2002 talousarvio	363 000
2001 tilinpäätös	709 551

24. Tiehallinnon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

2003 talousarvio	1 000 000
2002 talousarvio	841 000
2002 lisätalousarvio	1 620 000
2001 tilinpäätös	5 091 929

30. Merenkulkulaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 270 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä on muulla kuin toimintamomentin määrärahaalla hankitun irtaimen omaisuuden myyntituloja.

2003 talousarvio	1 270 000
2002 talousarvio	1 749 000
2001 tilinpäätös	2 149 994

40. Radanpidon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 336 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat muun muassa radanpidon kiinteistöjen myyntituloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

2003 talousarvio	336 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	4 108 201

(70.) Viestintäviraston tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen bruttomenot budjetoitavaksi momentille 31.70.21 sekä bruttotulot huomioitavaksi menoja vähentävänä tekijänä edellä mainitun momentin nettomäärärahassa.

2002 talousarvio	417 000
2001 tilinpäätös	1 342 063

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 5 550 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin 31.99.78 selvitysosien perusteluihin viitaten tuloarvioon sisältyy Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan vuonna 2003 noin 5,5 milj. euroa. Muiden hallinnonalan sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

2003 talousarvio	5 550 000
2002 talousarvio	50 000
2001 tilinpäätös	307 783

32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala*10. Tulot työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysostojen maksullisesta palvelutoiminnasta*

Momentille arvioidaan kertyvän 2 114 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot pk-yrityksille järjestettävistä kehittämisspalveluista perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön asetukseen kauppa- ja teollisuusministeriön sekä TE-keskusten maksullisten kehittämisspalvelujen hinnoittelusta (16/2001). Tulot kertyvät työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysostojen yrittäjäkoulutustilaisuuksista, alueellisista elinkeinon kehittämisshankkeista, tuotteistetuista asiantuntijapalveluista sekä muista momentilta 32.10.22 rahoitettavista kehittämisspalveluista ja momentilta 32.30.62 rahoitettavista Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamista hankkeista.

2003 talousarvio	2 114 000
2002 talousarvio	2 417 000
2001 tilinpäätös	3 007 759

20. Turvatekniikan keskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 610 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja, sähköturvallisuuslain (410/1996), pelastustoimen laitelain (562/1999), painelaitelain (869/1999) ja jalometallituotteita koskevan lain (1029/2000) mukaisia korvauksia testauksista ja tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista sekä korvaus mittatekniikan keskukselle tuotetuista hallintopalveluista.

2003 talousarvio	1 610 000
2002 talousarvio	1 630 000
2001 tilinpäätös	1 436 599

30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolista rahastoista

Momentille siirretään 75 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutus perustuu momentilta 32.30.60 valtioneuvoston rahastolle tehtyyn siirtoon koskien Venäjän vuoden 2000 velkakonversiosopimusta sekä muuttuneisiin huoltovarmuustavoitteisiin asiasta annetun valtioneuvoston päätöksen mukaisesti.

2003 talousarvio	75 000 000
2002 lisätalousarvio	60 000 000

99. *Kauppaja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 5 860 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:	€
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	9 000
Teknologian kehittämiskeskuksen tulot	305 000
Kilpailuviraston tulot	41 000
Valtausmaksut	505 000
Muut tulot	5 000 000
Yhteensä	5 860 000

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät sekalaisista tuloista.

Teknologian kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1254/1997) viraston maksuista.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (185/2000) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

2003 talousarvio	5 860 000
2002 talousarvio	5 641 000
2001 tilinpäätös	12 483 059

33. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonala

05. *Vakuutusvalvontaviraston tulot*

Momentille ei arvioida kertyvän nettotuloa.

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjettiin. Myyntitulot ovat vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) mukaisia vakuutustarkastusmaksuja sekä valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön määräämien perusteiden mukaisia maksuja. Muihin tuloihin sisältyvät irtaimiston myynnistä saadut tulot, viivästyskorko- ja perimismaksutulot.

Vakuutustarkastusmaksuista mahdollisesti kertyvä laskutusylijäämä huomioidaan hyvityksenä seuraavan vuoden vakuutustarkastusmaksujen laskutuksessa. Vastaavasti alijäämä huomioidaan seuraavan vuoden laskutuksessa lisämaksuna.

Vakuutusvalvontaviraston tulostavoitteet on esitetty luvussa 33.05.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot , maksullisen toiminnan erillismenot	5 010 000
Bruttotulot , maksullisen toiminnan myyntitulot	5 010 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 001 700
— muut suoritteet	8 300
Nettotulot	-

2003 talousarvio	—
2002 talousarvio	—
2001 tilinpäätös	—

08. *Kansanterveyslaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 568 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/1981) 5 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Tulojen lisäys johtuu hintojen noususta. Vastaavat

menot on merkitty momenteille 33.08.21 ja 33.08.26.

**Liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma
(1 000 euroa):**

	2001	2002	2003
Tulot			
Rokotteiden myyntitulot	404	454	538
Muut sekalaiset tulot	34	17	30
Tulot yhteensä	438	471	568
Kustannukset			
Rokotteiden erilliskustannukset			
— henkilöstökulut	17	25	23
— aineet ja tarvikkeet	348	377	464
— ostetut palvelut	-	-	-
— muut erilliskustannukset	17	25	23
Erilliskustannukset yhteensä	382	427	509
Käyttöjäämä	+22	+27	+29
Osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	17	22	23
— korot ja poistot	5	5	7
Yhteiskustannukset yhteensä	22	27	29
Kustannukset yhteensä	404	454	538
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-	-	-

2003 talousarvio	568 000
2002 talousarvio	471 000
2001 tilinpäätös	679 717

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 601 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia kemikaalilain (744/1989) tarkoittamia

käsittelymaksuja, alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, torjunta-ainelain (327/1969) tarkoittamia käsittelymaksuja sekä EU:n komission (EY) asetuksen (451/2000) ja EU:n neuvoston direktiivin 91/414/ETY mukaisia käsittelymaksuja.

Tuloarvion mitoituksessa on otettu huomioon tulokertymän väheneminen alkoholijuomien anniskelun jatkoaikaluopien siirtyessä lääninhallituksille sekä tulokertymän lisäyksenä torjunta-aineiden EU-riskinarvioinnista saatavat tulot.

**Maksullisen bruttobudjetoidun toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma
(1 000 euroa):**

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot	2 561	2 472	2 601
— lupa- ja valvontamaksut (alkoholilaki 58 §)	2 549	2 431	2 368
— kemikaalilain mukaiset maksut	12	41	233
Maksullisen toiminnan kustannukset			
— henkilöstökustannukset	992	1 093	1 182
— vuokrat	-	-	144
— muut erilliskustannukset	339	675	358
Erilliskustannukset yhteensä	1 331	1 768	1 685
Käyttäjäämä	1 230	704	916
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	604	706	623
— poistot ja muut yhteiskustannukset	282	236	288
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	886	942	911
Kokonaiskustannukset yhteensä	2 217	2 710	2 596
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	344	-238	5

Maksullisen bruttobudjetoidun toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	2 561	2 472	2 601
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	1 331	1 768	1 684
Käyttäjäämä (t€)	1 230	704	917
— % tuotoista	48,0	28,5	35,3
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	886	942	911
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	344	-238	6
— % tuotoista	13,4	-9,6	0,2
Tuotot % kokonaiskustannuksista	115,5	91,2	100,2
Hintojen muutos %	0	0	0
Volyymin muutos %	0	0	-5

2003 talousarvio	2 601 000
2002 talousarvio	2 472 000
2002 lisätalousarvio	281 000
2001 tilinpäätös	2 573 482

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän
390 585 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 4 momentin mukaisia tuotteita.

2003 talousarvio	390 585 000
2002 talousarvio	377 300 000
2001 tilinpäätös	346 298 941

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 12 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2003 talousarvio	12 000 000
2002 talousarvio	12 000 000
2001 tilinpäätös	35 954 628

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 174 000 euroa.

2003 talousarvio	174 000
2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	551 274

34. Työministeriön hallinnonala

40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän
126 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien 1, 2, 3 ja yhteisöaloite Equalin toteuttamiseen myönnettävien EU-tuen maksatuksista vuoden 2003 osuutena. Sosiaalirahasto-ohjelmien menot EU:n osalta on budjetoitu momentille 34.05.61.

2003 talousarvio	126 700 000
2002 talousarvio	95 500 000
2002 lisätalousarvio	58 400 000
2001 tilinpäätös	29 834 507

70. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 21 192 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvain (1108/2000) 29 §:n mukaisia palautuksia sekä työnantajilta ja konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjä saatavia. Palkkaturvain ja merimiesten palkkaturvain mukaiset menot 21 864 000 euroa on budjetoitu momentille 34.99.50.

2003 talousarvio	21 192 000
2002 talousarvio	21 192 000
2001 tilinpäätös	4 183 618

Tulojen arvioidaan kertyvän seuraavasti:

Ohjelmakausi 2000—2006

Tavoite 1-ohjelma	39 000 000
Tavoite 2-ohjelma	16 100 000
Tavoite 3-ohjelma	60 600 000
Yhteisöaloitteet	11 000 000
Yhteensä	126 700 000

€

99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot Momentille arvioidaan kertyvän 2 018 000 euroa.

Selvitysosa: Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 3 momentin

mukaisia korkoja, jotka työnantaja on velvollinen maksamaan.

Tuloja arvioidaan kertyvän seuraavasti:	€
Palkkaturvapalautusten korot	1 680 000
Muut tulot	338 000
Yhteensä	2 018 000
2003 talousarvio	2 018 000
2002 talousarvio	2 018 000
2001 tilinpäätös	5 755 841

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot Momentille arvioidaan kertyvän 330 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 270 000 euroa. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (264/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella.

2003 talousarvio	330 000
2002 talousarvio	437 000
2001 tilinpäätös	532 330

60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (379/1974) 5 ja 10 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan lähinnä väylänhoitoalus Seilin peruskorjauksesta ja muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 6 850 000 euroa. Jotta Seilin peruskorjauksesta aiheutuvat kustannukset voitaisiin korvata valtiolle ilman tar-

peetonta viivytystä ja vaarantamatta öljysuojarahaston maksuvalmiutta, öljysuojamaksua joudutaan väliaikaisesti korottamaan. Hallitus antaa edellä olevaan liittyen eduskunnalle esityksen laiksi öljysuojarahastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannuksista arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2003 talousarvio	7 000 000
2002 talousarvio	1 700 000
2001 tilinpäätös	1 344 384

70. Asuntotoimen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 50 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat valtion asuntorahaston sekalaisia tuloja.

2003 talousarvio	50 000
2002 talousarvio	50 000
2001 tilinpäätös	40 320

99. *Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 3 100 000 euroa EU:n ympäristöra-
hastosta (LIFE). Vastaavina menoina on bud-
jetoitu momentille 35.99.63 2 600 000 euroa.
Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön

suoritteista annettuun maksuasetukseen (1332/
2001) sekä sekalaisiin tuloihin. Momentille tu-
loutetaan myös Suomen ympäristökeskuksen
ja ympäristölupavirastojen sekalaiset tulot.

2003 talousarvio	3 500 000
2002 talousarvio	2 716 000
2001 tilinpäätös	3 752 958

39. Muut sekalaiset tulot

01. *Sakkorahat*

Momentille arvioidaan kertyvän 63 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhe-
maksulain (248/1970) perusteella kertyvät va-
rat.

2003 talousarvio	63 000 000
2002 talousarvio	53 500 000
2001 tilinpäätös	57 651 453

02. *Valtiolle tilitettävät veronlisäykset ja vii-
vekorot*

Momentille arvioidaan kertyvän 60 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan veronlisäyksestä ja viivekorosta annetun lain
(1556/1995) perusteella perityistä viivekorois-
ta valtiolle veronsaajana tuleva osuus sekä eri
verolakien perusteella maksuunpannut veron-
lisäykset.

2003 talousarvio	60 000 000
2002 talousarvio	58 000 000
2001 tilinpäätös	61 677 098

04. *Menorästien ja siirrettyjen määräraho-
jen peruutukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 95 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan
käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt
siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää
voida siirtää.

2003 talousarvio	95 000 000
2002 talousarvio	135 000 000
2001 tilinpäätös	93 426 462

07. *Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuo-
lolla tuloutettavat korvaukset*

Momentille arvioidaan kertyvän 3 500 000 euroa.

Selvitysosa: Vuoden 1994 alusta luki-
en kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin
kuuluvien työnantajien eläkemaksut makse-
taan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot
kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle
maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläke-
menojen korvauksista. Momentin tuloarvio
pienenee, koska Kuntien eläkevakuutus on ai-
kaisempina vuosina maksanut osan eläkkeistä
aiheutuvista menoista kertasuorituksina.

2003 talousarvio	3 500 000
2002 talousarvio	8 409 000
2001 tilinpäätös	10 521 275

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2003 talousarvio	2 500 000
2002 talousarvio	2 500 000
2001 tilinpäätös	10 357 375

50. Nettotulot osakemyynistä

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 420 000 000 euroa.

2003 talousarvio	420 000 000
2002 talousarvio	420 000 000
2001 tilinpäätös	37 785 964

Osasto 13

KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tulot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Korkotulot	349 957	282 274	311 944	29 670	11
03. Osinkotulot	832 332	475 000	400 000	- 75 000	- 16
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	128 816	—	100 000	100 000	0
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	60 497	60 100	80 200	20 100	33
Yhteensä	1 371 603	817 374	892 144	74 770	9

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 92 144 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorin hoidettavina olevien valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnettyiksi merkittyjen lainojen koroista.

2003 talousarvio	92 144 000
2002 talousarvio	40 958 000
2001 tilinpäätös	46 549 669

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 9 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon Valtiokonttorin hoidossa olevien valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Tuloarvioon sisältyy myös peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen korot.

2003 talousarvio	9 800 000
2002 talousarvio	14 316 000
2001 tilinpäätös	21 679 342

<i>07. Korot talletuksista</i>			kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät korkotulot.
Momentille arvioidaan kertyvän			
210 000 000 euroa.			
<i>Selvitysosa:</i> Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion	2003 talousarvio	210 000 000	
	2002 talousarvio	227 000 000	
	2001 tilinpäätös	281 727 959	

03. Osinkotulot

<i>01. Osinkotulot</i>			maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitattuna vastaa pörssiyritysten normaalia tasoa.
Momentille arvioidaan kertyvän			
400 000 000 euroa.			
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja valtion osakkuusyhtiöt	2003 talousarvio	400 000 000	
	2002 talousarvio	475 000 000	
	2002 lisätalousarvio	170 000 000	
	2001 tilinpäätös	832 332 405	

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

<i>01. Osuus Suomen Pankin voitosta</i>	2003 talousarvio	100 000 000
Momentille arvioidaan kertyvän	2002 lisätalousarvio	99 000 000
100 000 000 euroa.	2001 tilinpäätös	128 816 416
<i>Selvitysosa:</i> Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.		

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

<i>01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset</i>	2003 talousarvio	80 200 000
Momentille arvioidaan kertyvän 80 200 000 euroa.	2002 talousarvio	60 100 000
	2002 lisätalousarvio	3 590 000
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisen liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2002.	2001 tilinpäätös	60 497 197

Osasto 15 LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tulot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	197 904	133 544	146 000	12 456	9
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	—	—	155 000	155 000	—
Yhteensä	197 904	133 544	301 000	167 456	125

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 78 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) mukaisen liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnettyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

2003 talousarvio	78 200 000
2002 talousarvio	66 639 000
2001 tilinpäätös	4 129 955

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 67 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu Valtiokonttorin hoidettavina olevien valtion talousarvion määrärahoista maksettujen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvioon sisältyy mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatala-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushintojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen lyhennykset.

2003 talousarvio	67 800 000
2002 talousarvio	66 905 000
2001 tilinpäätös	193 774 497

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 155 000 000 euroa.

Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi lainan otta-

mista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat erät. Tuloista saa käyttää ennenaikaisista takaisinmaksuista aiheutuvien pääomatappioiden maksamiseen enintään 400 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Budjettitalouden velan nimellisarvon ja markkina-arvon kehitys vuosina 2000—2003 (mrd. euroa):

	2000 tilinpäätös	2001 tilinpäätös	2002 talousarvio	2003 esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	61,9	62,4	62,3	63,4
Budjettitalouden velka, markkina-arvo	67,9	67,4		

Nettokuoletuksista huolimatta budjettitalouden velan nimellisarvo kasvoi vuonna 2001, koska valtion vakuusrahaston velka 2,4 mrd. euroa siirrettiin budjettitalouteen.

Momentin nettotuloarvio 155 milj. euroa vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista menoista syntyvää nettolainanottotarvetta ja vastaa määrältään budjettitalouden velan markkina-arvon lisääntymistä. Kun aktiivisesta velanhoidosta aiheutuviin pääomatappioihin ja emissiotappioihin on tarkoitus käyttää tämän hetkisen arvion mukaan 234 milj. euroa, tarvitaan talousarvioesityksen kattamiseksi budjettitalouden velan nimellismäärää lisäävää nettolainanottoa yhteensä 389 milj. euroa. Tuloihin sisältyy bruttolainanoton nimellismäärän lisäksi myös lainanotossa esiintyvät emissiovoitot ja velan takaisinmaksuista esiintyvät pääomavoitot sekä velan riskiaseman säätelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot. Tuloista vähennetään valtionvelan kuoletusten ja takaisinmaksujen nimellismäärät sekä lainanotossa esiintyvät emissiotappiot ja velan takaisinmaksuissa esiintyvät pääoma-

tappiot sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot. Budjettitalouden velan pitkäaikaisia kuoletuksia arvioidaan maksettavan 13 mrd. euroa vuonna 2003. Tämän lisäksi arvioidaan erääntyvän velkasitoumuksia 6 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän arvioidaan olevan 19 832 000 000 euroa ja lainojen kuoletuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääoma- ja emissiotappiot, käytettävän määrän 19 677 000 000 euroa.

Tulojen ja menojen erittely:

€

Tulot

Nimellisarvoinen nettolainanotto (netto) 389 000 000

Menot

Pääomatappiot (netto) 228 000 000

Emissiotappiot (netto) 6 000 000

Nettotulot 155 000 000

2003 talousarvio

155 000 000

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Tasavallan Presidentti	267	305	305	—	—
02. Tasavallan Presidentin kanslia	5 189	6 107	7 118	1 011	17
Yhteensä	5 456	6 412	7 423	1 011	16
Henkilöstön kokonaismäärä	83	84	84		

01. Tasavallan Presidentti

01. Presidentin palkkio ja edustusrahat	2003 talousarvio	262 000
(kiinteä määräraha)	2002 talousarvio	262 000
Momentille myönnetään 262 000 euroa.	2001 tilinpäätös	258 337
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1032/1999) mukaisten menojen maksamiseen.		

21. <i>Presidentin käyttövarat</i> (kiinteä määräraha)	2003 talousarvio	43 000
	2002 talousarvio	43 000
Momentille myönnetään 43 000 euroa.	2001 tilinpäätös	8 958
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.		

02. Tasavallan Presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä, hoitaa hallintoasiat, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä henkilökohtaiset palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin henkilökohtaisesta ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta.

19. *Arvonlisäveromenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	1 000 000
------------------	-----------

21. *Toimintamenot* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 5 478 000 euroa.

2003 talousarvio	5 478 000
2002 talousarvio	5 468 000
2001 tilinpäätös	4 636 449

27. *Eläkkeellä olevien presidenttien menot* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 220 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (930/1999) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	220 000
2002 talousarvio	219 000
2001 tilinpäätös	165 851

75. *Perusparannukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 420 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin.

2003 talousarvio	420 000
2002 talousarvio	420 000
2001 tilinpäätös	386 832

Pääluokka 22 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	17 416	18 426	18 812	386	2
02. Eduskunnan kanslia	43 849	52 772	80 701	27 929	53
09. Valtiontilintarkastajat	1 367	1 530	1 663	133	9
14. Eduskunnan oikeusasiamies	2 736	3 257	3 512	255	8
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	8 592	8 876	9 569	693	8
99. Eduskunnan muut menot	3 124	3 210	3 270	60	2
Yhteensä	77 084	88 071	117 527	29 456	33

01. Kansanedustajat

21. Toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 812 000 euroa.

Selvitysosa:

Kansanedustajien tietoliikennekorvaus	202 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 600 000
Yhteensä	18 812 000

**Momentin määräraha on tarkoitus
jakaa seuraavasti:**

Kansanedustajien palkkiot	12 110 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 900 000

2003 talousarvio	18 812 000
2002 talousarvio	18 426 000
2001 tilinpäätös	17 415 929

02. Eduskunnan kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Määrärahasta 4 000 000 euroa on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	8 900 000
------------------	-----------

21. Toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 48 611 000 euroa.

Eduskunnan kansliaan voidaan perustaa valiokuntasihteeristöön kolme valiokuntaneuvoksen virkaa (A30) ja kolme valiokuntaneuvoksen virkaa (A29).

Selvitysosa: Virkojen perustamisessa on kyseessä suuressa valiokunnassa, perustuslakivaliokunnassa, valtiovarainvaliokunnassa, sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnassa sekä työ- ja tasa-arvovaliokunnassa olevien määräaikaisten virkasuhteiden vakinaistaminen.

Kansanedustajien avustajien määrärahan mitoitus perustuu siihen, että avustaja on päätoiminen ja kokoaikainen, jonka palkkaus määräytyy kulloinkin voimassa olevan valtion A15 palkkausluokan kaikilla ikäisillä olevan summan mukaan, minkä lisäksi tulevat normaalit henkilösivukulut. Kansanedustajaa kohti varattu määräraha tai sen osa voidaan hänen suostumuksellaan maksaa eduskuntaryhmälle. Sitä voidaan käyttää myös laskujen maksamiseen ennakkoperintärekisteriin merkitylle yritykselle tai yhteisölle, jolta eduskunnan kanslia ostaa kansanedustajalle sihteeripalveluja.

2003 talousarvio	48 611 000
2002 talousarvio	43 022 000
2001 tilinpäätös	37 121 651

74. Eduskunnan lisätilat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 190 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eduskunnan tarvitsemien lisätilojen rakentamiskustannuksiin.

2003 talousarvio	23 190 000
2002 talousarvio	9 750 000
2001 tilinpäätös	6 727 517

09. Valtiontilintarkastajat

21. Toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 663 000 euroa.

2003 talousarvio	1 663 000
2002 talousarvio	1 530 000
2001 tilinpäätös	1 367 206

14. Eduskunnan oikeusasiamies

21. Toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 512 000 euroa.

2003 talousarvio	3 512 000
2002 talousarvio	3 257 000
2001 tilinpäätös	2 735 779

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	9 569 000
Momentille myönnetään 9 569 000 euroa.	2002 talousarvio	8 876 000
	2001 tilinpäätös	8 591 880

99. Eduskunnan muut menot

21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden suoritetaan 1 250 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 1999 kansanedustajain-

vaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden loppuun asti ja vuoden 2003 eduskuntavaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle vaalikauden alusta lukien suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

2003 talousarvio	3 270 000
2002 talousarvio	3 210 000
2001 tilinpäätös	3 123 855

Päälukka 23 VALTIONEUVOSTO

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslian kannalta vuoden 2003 eduskuntavaalit ovat keskeisin toimintaan vaikuttava tekijä. Uusi hallitus hyväksyy hallitusohjelman, jonka käsittely ja valvonnan järjestäminen ovat toimintavuoden merkittäviä haasteita. Keskushallintohankkeen ehdotukset merkitsevät toteutuessaan kanslialle uudenlaisia tehtäviä hallituksen ja pääministerin tukena.

Valtioneuvoston kanslian toiminta-ajatuksena on varmistaa tasavallan presidentin ja valtioneuvoston päätöksenteon sujuvuus sekä pääministerin toimintaedellytykset antamalla poliittisia, toiminnallisia ja hallinnollisia palveluja.

Valtioneuvoston kanslia avustaa pääministeriä valtioneuvoston toiminnan yleisessä johtamisessa ja ministeriöiden toiminnan yhteensovittamisessa sekä valvoo hallitusohjelman täytäntöönpanoa ja siihen liittyviä hallituksen esityksiä.

Valtioneuvoston kanslian keskeiset tulostavoitteet johtuvat hallitusohjelman toteuttamisesta sekä poliittisten, toiminnallisten ja hallinnollisten palvelujen tuottamisesta. Pääministerillä ja valtioneuvoston kanslialla on keskeinen rooli myös Suomen EU-politiikan yhteensovittajana, mikä edellyttää tiivistä ja ennakoivaa yhteistyötä eri ministeriöiden kanssa.

Kanslia osallistuu valtion tietohallinnon linjaamiseen yhteensopivuuden ja palvelevuuden edistämiseksi.

Oikeuskanslerinviraston tavoitteena on osaltaan ylläpitää laillisuutta yhteiskunnassa suorittamalla valtioneuvoston sekä muun viranomais- ja julkistoiminnan laillisuusvalvontaa ja valvomalla asianajajalaitosta.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
		varsinainen talousarvio 1000 €		1000 €	%
01. Valtioneuvosto	3 767	3 629	3 642	13	0
02. Valtioneuvoston kanslia	19 124	17 484	19 844	2 360	13
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 325	2 433	2 523	90	4
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	11 807	11 807	11 807	—	—
99. Valtioneuvoston muut menot	1 698	1 586	1 536	- 50	- 3
Yhteensä	38 721	36 939	39 352	2 413	7
Henkilöstön kokonaismäärä ¹⁾	270	260	264		

¹⁾ Henkilöstön kokonaismäärään ei sisälly valtioneuvoston jäseniä.

01. Valtioneuvosto

<i>01. Palkkaukset</i> (arviomääräraha)	2003 talousarvio	3 642 000
Momentille myönnetään 3 642 000 euroa.	2002 talousarvio	3 629 000
Henkilöstön määrä on enintään 45, joista 18 valtioneuvoston jäsentä ja 27 erityisavustajaa.	2001 tilinpäätös	3 350 341

02. Valtioneuvoston kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero-
roa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).
2003 talousarvio 2 000 000

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 17 844 000 euroa.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 105 000 euroa kolmen henkilön palkkausmenoina sekä 1 158 000 euroa valtioneuvoston sähköisen päätöksentekojärjestelmän (PTJ) sovelluksen uusimista, EU-asiainhallintajärjestelmän (EUTORI) kokonaisuudistamisen kehittämistä ja muita atk-järjestelmien hankintoja varten. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon vuoden 2002 talousarviossa kertaluonteisina menoina myönnetty 892 000 euroa.

2003 talousarvio 17 844 000
2002 talousarvio 17 484 000
2001 tilinpäätös 19 124 313

03. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonta suoritetaan ensisijaisesti tarkastamalla yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Vuonna 2001 tarkastettiin noin 2 500 lista-asiaa.

Vuonna 2001 oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 1 292 yksityisiltä tullutta kanteluasiata. Käsitteilyajan mediaani oli noin 3 kuukautta ja keskiarvo noin 6 kuukautta. Vuonna 2001 ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 18 % tutkituista kanteluasioista. Tavoitteena on antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ratkaisuja ja pitää ratkaisuaajat saavutetulla tasolla. Omasta aloitteesta tutkittaviksi otettuja asioita vuonna 2001 oli 118.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 2 523 000 euroa.
Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 48 000 euroa yhden henkilön palkkausmenoina ja 15 000 euroa vuoden 2003 eduskuntavaaleihin liittyvinä menoina.

2003 talousarvio 2 523 000
2002 talousarvio 2 433 000
2001 tilinpäätös 2 324 694

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 11 807 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissä määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrärahaa 11 747 965 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, mistä kahdeksan prosenttia on tarkoitettu

puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin kahdeksan prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahaa saa käyttää 59 035 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

2003 talousarvio	11 807 000
2002 talousarvio	11 807 000
2001 tilinpäätös	11 806 792

99. Valtioneuvoston muut menot

21. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Eurooppa-neuvoston kokouksista sekä pääministerin työvierailuista ja muista matkoista aiheutuvien menojen korvaamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtioneuvoston kansliassa toimivan muun ministerin valtioneuvoston kanslian toimialasta johdettujen matkustusmenojen korvaamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pääministeriä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten matkustusmenojen korvaamiseen.

2003 talousarvio	812 000
2002 talousarvio	862 000

24. Kunniamerkit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2003 talousarvio	471 000
2002 talousarvio	471 000
2001 tilinpäätös	427 527

26. Suomen sotasurmia vuosina 1914—1922 koskeva tutkimus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 253 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Tutkimushankkeessa selvitetään Suomessa tapahtuneita ja Suomea koskettaneita sotilaallisia kriisejä vuosien 1914 ja 1922 välillä ns. sotatutkimuksen kautta. Hankkeen rahoitus jakautuu yksityisten rahastojen ja valtiovallan kesken siten, että edellisten osuus on 168 188 euroa ja jälkimmäisen osuus 1 261 410 euroa. Vuotta kohden laskettu valtion osuus on 252 282 euroa. Työ saatetaan pääosin loppuun 30.6.2003 mennessä kuitenkin niin, että hanke päättyy viimeistään 31.12.2003.

2003 talousarvio	253 000
2002 talousarvio	253 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	270 783

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinto on vastannut kansainvälisen ja kotimaisen toimintaympäristön muutoksiin kehittämällä toimintastrategiaansa. Uudistuksiin sisältyvät myös eduskunnan ulkoasiain- ja valtiovarainvaliokuntien näkemykset ulkoasiainhallinnon 2000-luvun haasteita koskevasta selvityksestä. Valiokuntien lausunnoissa edellytettiin muun muassa, että ulkoasiainhallinto määrittelee kattavan strategian, kehittää hallinnonalalle sopivan ohjauksjärjestelmän ja organisaation, vastaa globalisaation hallinnan haasteisiin ja kehittää palkkaus- ja henkilöstöjärjestelmiään.

Ulkoasiainhallinnon kansainvälisessä toimintaympäristössä eri politiikkalohkojen keskinäinen riippuvuus ja yhteensovittamistarve kasvaa. Uusiin turvallisuusuhkiin vastaaminen edellyttää kansainväliseltä yhteisöltä uudenlaisia valmiuksia, laajaa kansainvälistä sopimussyhteistyötä ja ongelmien perussyihin vaikuttamista. Globalisaation hallintamekanismien kehittämistarve korostuu, tärkeinä aloina Yhdistyneiden Kansakuntien vuosituhatjulistuksen ja suurten YK-konferenssien tulosten toimeenpano sekä kansainvälinen kauppaneuvottelukierros. Euroopan unionin laajentuminen ja uudistustyö tuovat uusia haasteita EU:n ulkoisen toimintakyvyn kehittämiseksi. Venäjän kehityksen merkitys ja suhteet läntisiin sekä muihin yhteistyöjärjestelyihin, kuten EU, NATO ja WTO, on Suomelle keskeistä. Kansainvälinen kriisinhallintatyö lisääntyy; siihen osallistuminen tukee Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Kotimaisessa toimintaympäristössä kansainvälisten asioiden hoitovastuu lisääntyy edelleen eri hallinnonaloilla. Myös ei-valtiollisten toimijoiden määrä ulkosuhteissa kasvaa. Ulkoasiainhallinnon merkitys Suomen ulkosuhteiden johdonmukaisuuden varmistajana kasvaa.

Ulkoasiainhallinnon toiminta-ajatuksena on rakentaa suomalaisille turvallisuutta ja hyvinvointia syvenevän yhteistyön maailmassa sekä vaalia suomalaisuutta. Kansainvälisten suhteiden osaajana ulkoasiainhallinto valmistele ja toteuttaa Suomen ulkopoliittikkaa sekä yhdistää eri tahojen asiantuntemuksen kansalliseksi toimintalinjaksi.

Ulkoasiainhallinnon keskeiset tavoitteet, joiden saavuttamiseen kaikessa toiminnassa tähdätään ja joiden mukaisesti voimavarat tulee kohdentaa, ovat:

- Suomen kansainvälisen aseman vahvistaminen ja talouden kansainvälisten toimintaedellytysten parantaminen
- suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistäminen maailmalla
- vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisääminen lähialueilla
- Euroopan unionin laajentaminen ja kehittäminen
- kansainvälinen rauha, turvallisuus ja hyvinvointi sekä globalisaation hallintamekanismien kehittäminen.

Suomen kansainvälisen aseman vahvistamisen ja talouden kansainvälisten toimintaedellytysten parantamisen osalta haasteita ovat erityisesti EU:n ulkoisen toimintakyvyn vahvistaminen,

rauhankumppanuuden kehittäminen Suomen tavoitteita vastaavalla tavalla, Suomen kaupallis-taloudellisten etujen edistäminen ulkomaankaupan sääntöpohjaisen vapauttamisen kautta, missä käynnissä olevilla monenkeskisillä kauppaneuvotteluilla on keskeinen merkitys, sekä suomalais-yritysten kilpailuaseman turvaaminen.

Suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistäminen maailmalla painottuu konsulipalveluiden laadun kehittämiseen, ulkomailla toimivien suomalaisten yritysten, elinkeinoelämän, kulttuuri-, tutkimus- ja muiden yhteisöjen toimintamahdollisuuksien edistämiseen sekä Suomen tunnetuksi tekemiseen julkisuusdiplomatian keinoin.

Vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisäämisessä lähialueilla panostetaan Baltian maiden EU-jäsenyytukseen ja Baltian sekä Venäjän lähialueyhteistyön koordinointiin ja toteutukseen. Samoin tuetaan Venäjän taloudellisia uudistuksia, oikeusvaltion kehittämistä ja lähentymistä läntisiin yhteistyöjärjestelyihin.

Euroopan unionin laajentamisen ja kehittämisen osalta edistetään EU:n laajentumista Suomen tavoitteita tukevalla tavalla ja osallistutaan aloitteellisesti käynnissä olevaan laajaan uudistamisprosessiin. Ulkoasiainhallinnon kannalta unionin ulkoisen toimintakyvyn kehittäminen on keskeisessä asemassa.

Kansainvälisen rauhan, turvallisuuden ja hyvinvoinnin sekä globalisaation hallintamekanismien kehittämisen osalta osallistutaan aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa terrorismin vastaisessa toiminnassa, YK:n vuosituhatjulistuksen tavoitteiden toteuttamiseksi, ihmisoikeuksien, kansanvallan ja oikeusvaltion periaatteiden edistämiseksi sekä toteutetaan valtioneuvoston kehitysmaapoliittisia linjauksia. Kehitysyhteistyön ja lähialueyhteistyön sekä kriisinhallinnan voimavaroilla on huomattava merkitys näihin tavoitteisiin pyrittäessä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on määritelty keskeiset ulkoasiainhallinnon toimintatapoja, tarvittavia voimavaroja ja osaamisen kehittämistä koskevat tavoitteet sekä tavoitteiden saavuttamista ilmaisevat kriteerit.

Toimintatapojen osalta ulkoasiainhallinto kehittää tulosohjausta ja strategista johtamista sekä organisaatiota, mukaan lukien edustustoverkko. Keskeisiä haasteita ovat muun muassa ministeriön johtamisjärjestelmän uudistaminen, tavoitteiden saavuttamisen seurantamittareiden kehittäminen, monenkeskisten toimintojen uudelleen organisointi ja edustustoverkon muutokset, jotka toiminnallisista tai määrärahasyistä edellyttänevät joidenkin edustustojen lakkauttamista. Toisaalta EU:n laajeneminen aiheuttaa lisäedustautumisen tarvetta.

Voimavarojen osalta ratkaisevaa on riittävien toimintamäärärahojen varmistaminen, mikä on edellytyksenä määrällisesti ja laadullisesti riittävälle henkilöstölle sekä tavoitteita tukeville toimitiloille Suomessa ja ulkomailla. Palkkaus uudistuksen edistäminen on keskeisessä asemassa, sillä ulkoasiainhallinnon keskeinen voimavara kaikilla politiikkalohkoilla on osaava henkilöstö, joka valmistelee ja toteuttaa Suomen ulkopoliitiikkaa.

Hallinnonalan osaamisen lisäämisen osalta tavoitteita ovat kannustavan johtamisen kehittäminen sekä avoimuuden ja työyhteisön hyvinvoinnin lisääminen.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	156 002	160 635	167 576	6 941	4
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	340 543	369 580	373 446	3 866	1
50. Lähialueyhteistyö	31 199	35 320	30 274	- 5 046	- 14
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	135 330	146 055	150 985	4 930	3
Yhteensä	663 074	711 590	722 281	10 691	2
 Henkilöstön kokonaismäärä ¹⁾	 1 554	 1 540	 1 550		

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuosina 2002 ja 2003 noin 1 050 henkilötyövuotta sekä ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2002 ja 2003 920 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Tärkeänä osana uutta toimintastrategiaansa ulkoasiainhallinto kehittää vuonna 2003 tulosohejausta, mukaanlukien tehtävien priorisointi ja toiminnan tuloksellisuuden arviointimenetelmät. Erityistä painoa annetaan ulkoasiainhallinnon johtamistapojen kehittämiseksi arvioimalla nykyisen johtoryhmätöiminnan edellytyksiä ja toimeenpanemalla tarvittavat muutokset. Johtamisen kehittämiseksi muun muassa koulutuksen ja muun motivoinnin kautta pyritään osittain vastaamaan hallinnonalan resurssiongelmiiin.

Ulkoasiainhallinnon henkilöstöpoliittiset linjaukset perustuvat ulkoasiainhallinnon haasteista annettuun selvitykseen sekä palkkausjärjestelmän uudistamiseen. Näiden mukaisesti varaudutaan ulkoasiainhallinnon henkilöstön poistumaan. Tämä mahdollistaa ulkoasiainhallinnon toimintakyvyn ja kasvavan tehtäväkentän hoidon Suomen kokonaisetua palvelevalla tavalla.

Osana organisaatiouudistuksen jatkoa ministeriöön on tarkoitus perustaa monenvälisten toimintojen linja tavoitteena tehostaa ja koordinoida Suomen toimintaa kansainvälisissä järjestöissä. Uudelleenorganisointi tehostaa henkilöresurssien käyttöä, edesauttaa yhtenäistä politiikkavalmistelua ja poistaa tehtävien päällekkäisyyttä.

Hallintotehtävissä toimivaa henkilöstöä vähennetään ja tämä yhdessä aikaisemmin mainitun henkilöstömäärän kehittämisen kanssa mahdollistaa nykyisen suuruisen edustustoverkon ylläpidon sekä riittävän liikkumavaran edustustokentän priorisoinnille yksittäisten edustustojen osalta huomioiden ulkoasiainhallintoon kohdistuvat ulko- ja turvallisuus-, kehitysyhteistyö- ja kauppa-poliittiset painotukset.

Uudistettu palkkausjärjestelmä on ulkoasiainhallinnossa käytössä kohdistuen ulkoasiainministeriön koko henkilöstöön asemamaasta palkattua henkilöstöä lukuunottamatta. Palkkausjärjestelmän käyttöönotto osaltaan mahdollistaa henkilöstön optimaalisen kohdentamisen ulkoasiainhallinnossa yhtenäisvirkaajärjestelmän puitteissa. Uudistettu ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä otetaan käyttöön vuonna 2003. Tähän liittyen myös perheasioiden kehittämiseen panostetaan.

Ulkoasiainministeriö hallinnoi lähes 230 miljoonan euron kiinteistöomaisuutta. Sen hyvä hoito ja arvon säilyttäminen edellyttävät säännöllistä korjausta ja kunnossapitoa. Ulkoasiainhallinnon kiinteistökannalle ei ole asetettu sijoitetun pääoman tuottovaatimusta. Ministeriö kehittää toimialan laskentatointia vuonna 2003 siten, että tulevissa toimitilaratkaisuissa kyetään valtion kiinteistöyksiköltä edellytettävällä tavalla osoittamaan kiinteistökantaa koskevat taloudellisuutta kuvaavat tunnusluvut.

Edellä mainituilla muutoksilla pyritään pitkälle vastaamaan eduskunnan ulkoasiain- ja valtiovarainvaliokuntien ulkoasiainhallinnon 2000-luvun haasteita koskevasta selvityksestä esittämiin näkemyksiin.

19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoisiin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 7 000 000

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 151 212 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulttien menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 203 000 euroa kehitysyhteistyön operatiivisten määrärahojen kasvun vaikutuksena kehitysyhteistyöhallinnon menoihin. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suorittei-

den maksuista annetun maksuasetuksen (948/2001) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	174 612 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	14 009 000
Muut toimintamenot	160 603 000
Bruttotulot	23 400 000
Maksullisen toiminnan tulot	22 600 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	20 100 000
— muut suoritteet	2 500 000
Muut tulot	800 000
Nettomenot	151 212 000

2003 talousarvio 151 212 000
2002 talousarvio 152 226 000
2001 tilinpäätös 143 892 676

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Vuonna 2003 saa tehdä käynnissä oleviin talonrakennushankkeisiin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuonna 2004 enintään 3 364 000 euroa.

Käyttösuunnitelma:

Hanke	Hyöty-ala m ²	Kustannusarvio 1 000 €	€ / m ²	Myönnetty €	Myönnetään €
1. Uudisrakennushankkeet					
Pietari	4 648	17 407	3 745	11 407 000	6 000 000
2. Peruskorjaushankkeet					1 000 000
Yhteensä					7 000 000

2003 talousarvio	7 000 000	Määrärahaa saa käyttää rakennusten, huoneistojen ja tonttien ostohinnan sekä kiinteistölainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.
2002 talousarvio	5 045 000	
2002 lisätalousarvio	5 521 000	
2001 tilinpäätös	5 550 202	Vuonna 2003 saa tehdä kiinteistöjen ja huoneistojen hankkimista koskevia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuonna 2004 enintään 1 850 000 euroa.

87. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 364 000 euroa.

2003 talousarvio	2 364 000
2002 talousarvio	3 364 000
2001 tilinpäätös	1 850 067

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Kehitysyhteistyö ja kehityksmaasuhteet ovat olennainen osa Suomen ulkopoliittikkaa. Suomi tukee kansainvälistä yhteistyötä kehitysmaiden ongelmien ratkaisemiseksi ja sitä kautta yleismaailmallisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Syvenevän keskinäisen riippuvuuden maailmassa Suomen kehityksmaapolitiikan ensisijaisena tavoitteena on edistää rauhaa, yhteistyötä ja hyvinvointia sekä ehkäistä niihin kohdistuvia uhkia. Globalisoituneessa maailmassa kehitysmaiden kehitys riippuu yhä enemmän kaupalle ja investoinneille suotuisten edellytysten luomisesta. Kehitysyhteistyön keinoin voidaan tukea hyvän hallinnon ja demokratian vahvistumista, sosiaalisen hyvinvoinnin luomista ja valtioiden instituutioiden toimivuuden parantamista.

Suomen kehityksmaasuhteiden kokonaisuus muodostuu poliittisesta ja taloudellisesta kanssakäymisestä kehitysmaiden kanssa sekä kehitysyhteistyöstä. Näiden ulkopoliittikan lohkojen yhteiset tavoitteet ovat:

- maailmanlaajuisen turvallisuuden lisääminen
- laajamittaisen köyhyyden vähentäminen
- ihmisoikeuksien kunnioituksen, kansanvallan ja oikeusvaltion edistäminen
- globaalien ympäristöongelmien ehkäiseminen
- taloudellisen vuorovaikutuksen lisääminen.

Suomen kehitysyhteistyön suunnitelmällisuutta ja järjestelmällisyyttä on viime vuosina kehitetty, minkä seurauksena toiminnan laatu on merkittävästi parantunut. Valtioneuvoston kehitysyhteistyötä ja kehityksmaasuhteita koskevat periaatepäätökset ja linjaukset vuosilta 1996 ja 1998 määrittelevät toiminnan yleiset päämäärät. Valtioneuvoston Suomen kehityksmaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistamista koskevassa periaatepäätöksessä vuodelta 2001 määritellään miten kehitysyhteistyötä kohdennetaan sekä käytettävät instrumentit. Tämän päätöksen mukaisesti toimintaa keskitetään avun perillemenon ja tehokkuuden varmistamiseksi.

Periaatepäätöksen mukaisesti pyritään kahdenvälisen, monenkeskisen ja EY-kehitysyhteistyön entistä parempaan yhdenmukaisuuteen ja täydentävyyteen. Toiminnan lähtökohtana ovat YK:n vuosituhattulistus, sen sisältämät kehitystavoitteet ja ns. tiekartta. Yhteistyömaiden avun kokonaisuutta seurataan entistä tarkemmin sekä pyritään vaikuttamaan EU:n ja kansainvälisten järjestöjen maakohtaiseen kehityspoliittikkaan Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa.

Suomi keskittää kahdenvälisen yhteistyönsä nykyistä harvempiin yhteistyömaihiin ja suurempiin maaohjelmiin. Valtaosa kahdenvälisestä lahjamuotoisesta avusta ohjataan pitkäaikaisille yhteistyömaille Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Pitkäaikaisen yhteistyömaiden

määrä pyritään vakiinnuttamaan noin kymmeneen, ja niiden osalta määritellään kolme ensisijais- ta sektoria, joille toimintaa keskitetään.

Yhteistyön tärkeimpänä tavoitteena pitkäaikaisissa yhteistyömaissa on köyhyyden vähentämi- nen. Sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisellä on keskeinen asema kaikessa yhteistyössä. Suomi pyrkii edistämään kumppanimaan omistajuutta hankkeiden toteutuksessa sekä avunanta- jien yhteistyötä ja koordinaatiota.

Muiden yhteistyömaiden kanssa keskitytään temaattisiin ohjelmiin, joilla vahvistetaan yhteis- kunnan voimavaroja ja rakenteita. Huomionarvoisia teemoja ovat ympäristö, demokratia, HIV/ AIDS, globalisaatio, kauppa ja kehitys, yrittäjyys ja yksityinen sektori sekä informaatio- ja kom- munikaatioteknologia.

Suomi edistää monenkeskisen kehitysrahoituksen selkiinnyttämistä. Tavoitteena on, että eri toimijoiden välillä on selkeä työnjako, joka ottaa huomioon kunkin järjestön vahvuudet ja osaa- misen. Haasteena on Suomen entistä johdonmukaisempi vaikuttaminen eri foorumeilla.

Suomi painottaa YK-järjestelmän johtajuutta kansainvälisessä kehityskeskustelussa ja tukee YK-järjestelmän sisäisen työnjaon kehittämistä. Vuosituhattulustuksen tavoitteiden ottaminen käyttöön kaikissa järjestöissä ja järjestöjen yhteistyön kehittäminen tältä pohjalta on lähivuosien suurin haaste. Suomelle keskeisten YK-järjestöjen kanssa solmitaan monivuotisia rahoitussitou- muksia. Kansainvälisissä rahoituslaitoksissa Suomen rahoitusosuuksia tarkastellaan suhteessa ao. järjestön laatuun ja vaikutusmahdollisuuksiimme.

Suomi osallistuu köyhien maiden kestävämmän velkatilanteen ratkaisuun tukemalla HIPC- velka-aloitetta. Lisäksi Suomi antaa anteeksi mainitun aloitteen puitteissa siihen hyväksytyjen maiden kahdenväliset kehitysluotot.

Suomi edistää sellaisia päätöksenteko- ja hallintomenettelyjä, joiden avulla Euroopan yhteisön kehitysyhteistyön tehokkuutta ja tuloksellisuutta parannetaan. Yhteistyössä kansalaisjärjestöjen kanssa kehitetään uudenlaisia kehitysyhteistyön toteutustapoja, jotta kansalaisyhteiskunnan voi- mavarat saadaan nykyistä parempaan käyttöön. Uuden korkotukilain perustella korkotukitoimin- ta kehitetään ja korkotuen kohdemaiden valikoimaa monipuolistetaan.

Kehitysyhteistyön arvioidaan olevan tässä talousarvioesityksessä noin 0,348 % BKTL:sta. Suomi on jo aiemmin sitoutunut kehitysyhteistyömäärärahojen 0,7 prosentin BKTL-osuustavoit- teeseen. Hallitus tavoittelee Yhdistyneiden Kansakuntien asettaman suosituksen mukaista tasoa taloudellisen tilanteen niin salliessa.

Talousarvion puitteissa valtioneuvosto tekee erillisen päätöksen kunakin vuonna seuraavien vuosien toimintaa ohjaavien monenkeskisen ja maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien kohdentamisesta.

Julkisen kehitysavun määrärahat 1995—2002 ja maksatukset 1995—2001 (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta:

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Määrärahat yhteensä	337,2	333,4	348,4	373,9	401,6	421,2	452,0	479,2
Maksatukset	285,2	315,6	330,5	356,3	390,9	402,4	434,4	
%-osuus BKTL:sta	0,31	0,33	0,32	0,31	0,33	0,31	0,32	

Valtion kehitysyhteistyömenot v. 2003 pääluokittain:	milj. €
Luvussa 24.30	373,446
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muissa luvuissa	39,365
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	0,443
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	72,785
Opetusministeriön hallinnonalalla	1,154
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	0,973
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	0,220
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla	1,030
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	1,716
Työministeriön hallinnonalalla	13,017
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	2,560
Puolustusministeriön hallinnonalalla	0,066
Yhteensä	506,775

(50.) *Valtionapu Teollisen yhteistyön rahasto Oy:lle* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Teollisen yhteistyön rahasto Oy ei vuonna 2003 tarvitse Teollisen yhteistyön rahasto Oy:stä annetun lain (291/1979), sellaisena kuin se on laissa 1083/2000, mukaista valtion korkotukea ottamilleen luotoille eikä korvauksia yhtiön luotonanto- ja takaustoiminnassa mahdollisesti syntyneisiin tappioihin, osake- ja osuussijoitusten menetyksiin tai arvonalennuksiin.

2002 talousarvio	841 000
2001 tilinpäätös	1 144 197

66. *Varsinainen kehitysyhteistyö* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 371 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuviin menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksuksiin ja vuoden 2003 kuluessa sovittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta sekä kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehi-

tysyhteistyöhallinnon virkamatkoista sekä toimistoautomaatiikan hankinnasta. Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen. Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset. Momentilta voidaan myöntää valti-onavustusta.

Käyttösuunnitelma: €

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	104 534 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	112 098 000
3. Euroopan kehitysrahasto	35 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	22 114 000
5. Humanitaarinen apu	38 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus	4 800 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	700 000
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	38 000 000
9. Korkotuki	16 000 000
Yhteensä	371 246 000

Vuoden 2003 aikana saa tehdä uusia kehitys-yhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 314 362 000 euron arvosta.

Näitä myöntö- ja sopimusvaltuuksia saa käyttää seuraavasti:

Valtuus:	€
1. Monenkeskinen kehitys-yhteistyö	96 042 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitys-yhteistyö	132 100 000
3. Euroopan kehitysrahasto	-
4. Maittain kohdentamaton kehitys-yhteistyö	20 000 000
5. Humanitaarinen apu	-
6. Kehitys-yhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitys-yhteistyösaston tiedotus	3 220 000
7. Kehitys-yhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitys-yhteistyölle, Kehitys-yhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitys-yhteistyötiedotukselle	35 000 000
9. Korkotuki	28 000 000
Yhteensä	314 362 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kehitys-yhteistyön hallintoresurssien lisääminen samassa suhteessa

kuin kehitys-yhteistyön kokonaismäärärahat kasvavat. Kehitys-yhteistyön hallinnon ja operatiivisten määrärahojen suhde pysyy samana kuin aikaisempina vuosina sillä operatiivisten määrärahojen lisäyksestä 5 % on ohjattu toimintamäärärahoihin.

Käyttösuunnitelman kohtaan 3. Euroopan kehitysrahasto siirretään käyttösuunnitelman kohdasta 1. Monenkeskinen kehitys-yhteistyö ennen vuotta 2002 myönnettyjen valtuuksien perusteella ministeriössä tehdyt varainmyöntöpäätökset. Näistä arvioidaan aiheutuvan menoja vuodelle 2003 ja sen jälkeisille vuosille yhteensä 361 478 000 euroa.

Määrärahat Länsi-Balkanin yhteistyöhön siirretään käyttösuunnitelman kohdasta 4. Maittain kohdentamaton kehitys-yhteistyö käyttösuunnitelman kohtaan 2. Maa- ja aluekohtainen kehitys-yhteistyö. Käyttösuunnitelman kohtaan 2 siirretään myös ennen vuotta 2002 myönnettyjen valtuuksien perusteella ministeriössä tehdyt varainmyöntöpäätökset, joista arvioidaan aiheutuvan menoja vuodelle 2003 ja sen jälkeisille vuosille yhteensä 5 496 000 euroa. Lisäksi käyttösuunnitelman kohtaan 2 siirretään vuoden 2002 aikana Länsi-Balkanille käyttösuunnitelman kohdasta 4 myöntö- ja sopimusvaltuuksista tehtävät päätökset. Valtuuksia on arvioitu käytettävän Länsi-Balkanin tukemiseen 10 582 152 euroa.

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	2006	Myöhemmille vuosille yhteensä
Ennen vuotta 2002 myönnetty valtuudet ¹⁾	209,9	123,7	117,3	116,5	148,7
Vuonna 2002 myönnetty valtuudet	110,0	92,8	76,5	85,8	45,4
Vuonna 2003 myönnetty valtuudet	-	93,6	70,0	50,8	100,0
Yhteensä	319,9	310,1	263,8	253,1	294,1

¹⁾ luvussa mukana v. 2000 lisätalousarvion EKR-valtuus

1. Monenkeskinen kehitys-yhteistyö
Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 104 534 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä 96 042 000 euroa.

YK:n operatiivisista kehitys-järjestöistä Suomi tukee YK:n kehitys-ohjelmaa (UNDP), YK:n lastenrahastoa (UNICEF), YK:n väestö-rahastoa (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelmaa (WFP) sekä UNDP:n alaisia YK:n nais-

ten kehitysrahastoa (UNIFEM) ja YK:n kuu- vuus- ja aavikoitumistoimiston ohjelmaa (UNSO). Järjestöjen toiminta perustuu jäsen- maiden vapaaehtoiisiin avustuksiin.

Lisäksi tuetaan kansainvälisiä tutkimuslai- toksia ja ohjelmia, jotka vastaavat Suomen ke- hitysyhteistyön painotuksia. Tukea saavat mm. kansainvälisten maataloustutkimuslaitosten konsultatiiviryhmään (CGIAR) kuuluvat eräät tutkimuslaitokset, Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimusohjelmat, YK-järjestöjen AIDS-ohjelma (UNAIDS) sekä YK:n sosiaali- sen kehityksen tutkimusohjelma (UNRISD).

Suomen hallituksen ja YK-yliopiston 4.2.1984 allekirjoittaman WIDER-instituutin isäntämaasopimuksen mukaan Suomen pysy- viin velvoitteisiin kuuluu antaa instituutin käyttöön toimitilat ja johtajan asunto.

Operatiivisten järjestöjen ja erityisjärjestö- jen perusrahoitukseen sekä tutkimuslaitosten ja -ohjelmien tukemiseen arvioidaan tarvitta- van määrärahaa vuonna 2003 yhteensä 52 196 046 euroa.

Suomen tukemat kansainväliset kehitysra- hoituslaitokset ovat Maailmanpankkiryhmään kuuluva Kansainvälinen kehitysjärjestö IDA, alueelliset kehitysrahoituslaitokset Aasian ke- hityspankkiryhmä, Afrikan kehityspankkiryh- mä ja Latalalaisen Amerikan kehityspankki, YK:n alainen Kansainvälinen maatalouden ke- hittämisrahasto IFAD sekä pohjoismaiset ke- hitysrahastot (Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF ja NORSAD).

Pääoma- ja rahastomaksujen lisäksi Suomi tukee myös sellaisia kehitysrahoituslaitosten erityisohjelmia, jotka tukevat Suomen kehitys- maapolitiikan keskeisiä strategisia päämääriä. Suomi tukee myös kansainvälistä Maailman- pankin koordinoimaa velkahelpotusohjelmaa, joka on tarkoitettu raskaimmin velkaantuneille köyhille kehitysmaille (HIPC). Vuoden 2003 maksatusten määräksi arvioidaan 52 337 954 euroa.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 112 098 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopi- musvaltuuksia vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä 132 100 000 euroa.

Kahdenvälisen kehitysyhteistyön yhteistyö- maat luokitellaan pitkäaikaisiin ja muihin yhteistyömaihin. Kahden pääryhmän sisällä osa yhteistyömaista voi olla siirtymävaiheessa luo- kasta toiseen. Kriteerit pitkäaikaisille yhteis- työmaille ovat maan tarve avulle, kehitystahto, Suomen kyky antaa apua sekä muut tulokselli- suuden edellytykset.

Yksittäisistä hankkeista siirrytään asteittain kohti muiden avunantajien kanssa yhdessä tu- ettavia laajempia sektoriohjelmia. Hallitusten välinen hanke- ja ohjelmamuotoinen yhteistyö pyritään jatkossa kohdistamaan kussakin pit- kääikaisessa yhteistyömaassa korkeintaan kol- melle sektorille tai kolmeen kehitysohjelmaan.

Suomen pitkäaikaiset yhteistyömaat ovat Vietnam, Mosambik, Nepal, Etiopia, Tansa- nia, Nicaragua, Kenia ja Sambia. Mosambikis- sa ja Vietnamissa yhteistyöohjelmaa voidaan merkittävästi kasvattaa. Yhteistyö jatkuu nor- maalisti Tansaniassa, Etiopiassa ja Nepalissa. Kenian, Nicaraguan ja Sambian kohdalla yhteistyön kriteereiden täyttymistä seurataan aktiivisesti. Keskitulotasomaihin kuuluvissa Egyptissä, Namibiassa ja Perussa luovutaan pitkäaikaisesta kahdenvälisestä lahjamuotoi- sesta hankeyhteistyöstä 2—6 vuoden aikana ja siirrytään käyttämään pääosin muita yhteistyö- instrumentteja. Mahdollisesti pitkäaikaiseen yhteistyöhön johtavaa koeluonteista toimintaa käynnistetään Hondurasissa ja Burkina Fasos- sa.

Kaikkien pitkäaikaisten yhteistyömaiden osalta ohjelmia arvioidaan jatkuvan poliittisen vuoropuhelun kautta sekä yhteistyöneuvotte- luissa. Kontaktipintaa pyritään kehittämään myös hallituksen ulkopuolelle. Maavalintoja seurataan jatkuvasti ja systemaattisesti luotu- jen kriteerien perusteella ja ohjelmien kokoa koskevat johtopäätökset tehdään resurssikysy- mykset huomioonottaen. Uusien yhteistyö- instrumenttien tarve selvitetään.

Muiden yhteistyömaiden kanssa toimitaan määräraikaisesti tai keskitytään temaattisiin oh- jelmiin pääsääntöisesti muilla yhteistyöinstru- menteilla kuin hallitusten välisillä yhteistyö- hankkeilla ja -ohjelmilla. Osallistumisen ta- voitteet, sisältö ja kesto määritellään kussakin

maassa tapauskohtaisesti. Menettelytavat mahdollistavat mukanaolon Suomen ulkopoliittisten tavoitteiden kannalta keskeisissä prosesseissa. Etelä-Afrikassa, Palestiinan itsehallintoalueilla, Länsi-Balkanilla ja Itä-Timorilla on määräraikaista yhteistyötä. Alueellisella yhteistyöllä tuetaan kehitysprosesseja, joihin useat yhteistyömaat osallistuvat samanaikaisesti. Erityisesti tuetaan alueellista integraatiota ja turvallisuutta. Suomi tukee alueellista yhteistyötä SADC-alueella, Itä-Afrikassa, Keski-Amerikassa, Mekong-alueella, Välimeren alueella ja Keski-Aasiassa.

Määrärahaa voidaan käyttää myös Suomen suurlähetystöjen tai kiertävien suurlähettiläiden hallinnoimaan paikalliseen yhteistyöhön, ensisijaisesti paikallisten kansalaisjärjestöjen toteuttamiin hankkeisiin.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 35 000 000 euroa.

Suomi osallistuu Euroopan unionin jäsenenä Lomén sopimuksen rahoittamiseen maksamalla osuutensa 8. Euroopan kehitysrahastoon (EKR) sekä varautumalla Cotonoun sopimuksen aiheuttamiin maksatuksiin. Vuoden 2003 maksatusten on arvioitu olevan 35 000 000 euroa. Suomi toimii Lomén sopimukseen liittyvän EU:n jäsenvaltioiden sisäisen rahoitus sopimuksen mukaisesti takaajana Euroopan investointipankin (EIP) AKT-maille myöntämässä lainoissa. Lainojen takausvastuu jakaantuu EU:n jäsenvaltioiden kesken niiden EIP:iin tekemien pääomasijoitusten suhteessa. Määrärahaa voidaan käyttää myös tähän tarkoitukseen. Jäsenmaat eivät kuitenkaan toistaiseksi ole joutuneet maksamaan takuita.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 22 114 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaluuksia vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä 20 000 000 euroa.

Määrärahoja käytetään konfliktien ehkäisyyn, hallintaan ja jälleenrakennukseen. Lisäksi osa määrärahasta varataan varainhoitovuoden aikana ilmeneviin ennakoimattomiin tarpeisiin, kuten siviilikriisinhallintaan

kehitysmaissa. Suomi myös jatkaa osallistumistaan humanitaariseen miinanraivaukseen.

Määrärahoja käytetään rahoittamaan suomalaisten asiantuntijoiden työskentelyä kansainvälisissä järjestöissä. Määrärahoja voidaan myös ohjata kansainvälisten ja kehitysmaiden järjestöjen ja laitosten, erityisesti kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ja YK:n erityisjärjestöjen kautta temaattisesti Suomen kehitysmaapolitiikan linjauksen kannalta tärkeisiin toimintoihin. Tukea annetaan myös ohjelmille ja järjestöille, jotka antavat teknistä apua kehitysmaalle niiden integroimiseksi maailmantalouteen ja kansainväliseen kauppajärjestelmään keinona edistää omia kehityspyrkimyksiään. Määrärahaa käytetään myös joustavasti kohteisiin, jotka tukevat Suomen kehitysmaapolitiikan eri osa-alueiden päämääriä.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 38 000 000 euroa.

Humanitaarisen avun tarkoituksena on avustaa ihmisiä, jotka erilaisten luonnonkatastrofien, kriisien tai aseellisten konfliktien johdosta ovat humanitaarisen avun tarpeessa. Avun perustavoite on ihmishenkien pelastaminen, inhimillisen hädän lievittäminen ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten avustaminen.

Humanitaarista apua varten varatuilla määrärahoilla pyritään myös ehkäisemään hätätilanteiden syntyä. Niinkään pyritään tukemaan kriisialueiden väestöä välittömässä jälleenrakennustyössä ja katastrofivalmiuksien parantamisessa. Apua annetaan puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humanisuuden periaatteita noudattaen. Avustustoiminta tapahtuu pääsääntöisesti vastaanottavan maan viranomaisen suostumuksella, maan kulttuuriperinteitä ja tapoja kunnioittaen.

Suomi kanavoi humanitaarista apua kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustusjärjestöjen kautta. Apua voidaan tarvittaessa kanavoida myös suomalaisten viranomaisten kautta. Suurin osa avusta annetaan ns. kohdennettuina avustuksina tietyille kriisialueille ja kohderyhmille. Humanitaarisen avun määrärahoista maksetaan lisäksi yleisavustuk-

set YK:n pakolaisjärjestölle (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avustavalle UNRWA:lle ja Punaisen Ristin Kansainväliselle Komitealle (ICRC).

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehitysyhteistyöosaston tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 4 800 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä 3 220 000 euroa.

Määrärahalla teetetään tutkimuksia kehitysyhteistyön yleissuunnittelun tueksi sekä rahoitetaan kehityskaatutkimusta yhteistyössä Suomen Akatemian sekä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Muita rahoitettavia toimintoja ovat kehitysyhteistyön valmennus ja henkilökuntakoulutus, kehitysyhteistyötä tukeva tietohallinto sekä toimialakohtainen kehittämistyö. Määrärahaa käytetään myös kehitysyhteistyöosaston tiedotukseen.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 700 000 euroa.

Evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen tavoitteena on kehitysyhteistyön laadun parantaminen ja menettelytapojen kehittäminen. Ne ovat keskeisiä hallinnon ja päätöksenteon välineitä niin nykyisen toiminnan ohjaamisessa kuin uuden suunnittelussa. Evaluaatio ja sisäinen tarkastus antavat mahdollisuuden muodostaa käsityksen kehitysyhteistyön vaikutuksista, tuloksellisuudesta, tehokkuudesta ja kestävydestä.

Evaluaatiot voivat kohdistua yksittäisiin hankkeisiin tai ohjelmiin, eri apumuotoihin, kokonaiseen maaohjelmiin tai toimintaan tietyllä sektorilla. Evaluoinnissa lähdetään Suomen kehitysyhteistyön keskeisistä tavoitteista arvioiden toiminnan vaikuttavuus ympäristön tilaan, tasa-arvokehitykseen, ihmisoikeuksiin ja hyvään hallintoon sekä köyhyyden lieventymiseen. Kaikki evaluaatiot teetetään ulkopuolisilla, riippumattomilla asiantuntijoilla tai konsulttiyrityksillä. Vuonna 2003 on tarkoitus suorittaa 6–8 evaluaatiota.

Sisäisen tarkastuksen tarkoituksena on puolestaan tuottaa tietoa taloudenhoidon ja muun

toiminnan taloudellisesta tarkoituksenmukaisuudesta ja laillisuudesta. Sen tehtävänä on arvioida hallintojärjestelmään, toimintaan ja tietojärjestelmiin liittyviä riskejä, jotka saattavat liittyä mm. taloudellisen ja operatiivisen tiedon luotettavuuteen, toiminnan taloudellisuuteen ja tehokkuuteen, varojen turvaamiseen sekä lakien, normien ja sopimusten noudattamiseen. Vuonna 2003 jatketaan systemaattista hankkeiden ja ohjelmien tarkastamista sekä pyritään tukemaan kehitysmaiden omaa toimintaa kehitysavun tarkastettavuuden kehittämisessä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 38 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä 35 000 000 euroa.

Määrärahalla tuetaan pääasiassa suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita, joiden avulla pyritään edistämään yhteisön omaehtoisuuteen ja oma-aloitteisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa kestävien kehitysvaikutusten aikaansaamiseksi sekä luomaan ja vahvistamaan kansanvallan perusrakenteita. Samalla tarjotaan mahdollisuus omakohtaisen, kehitysmaita ja kehitysyhteistyötä koskevan tiedon ja kokemuksen saamiseen. Toiminta edistää myös kansalaiskeskustelua kehitysyhteistyöstä.

Myönnettäessä määrärahaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketukeen omarahoitusosuuden tulee olla vähintään 20 % hankkeen kokonaiskustannuksista, josta korkeintaan puolet voi olla erikseen hyväksyttävällä tavalla laskettua vapaaehtoistyötä. Vammaishankkeissa, tiedotushankkeissa sekä järjestöjen yhteenliittymien toteuttamissa hankkeissa omarahoitusosuus voi olla vähäisempi.

Määrärahaa käytetään myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen (KePa) tukemiseen. Kehityshankkeiden ja tiedotustoiminnan ohella KePa:n toiminta keskittyy suomalaisten ja kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen yhteistyön kehittämiseen sekä yleensä kansalaisjärjestöjen neuvonta- ja palvelutoimintaan. Li-

säksi määrärahaa voidaan käyttää kansalaisjärjestöjen yhteenliittymien, kuten säätiöiden, toimintaan, jonka tarkoituksena on kehitysmaiden kansalaistoiminnan tukeminen.

Avustuksia myönnetään vuosittain myös kansalaisjärjestöjen kotimaassa harjoittamaan tiedotustoimintaan.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 16 000 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2003 myöntää niin, että korkotuki on enintään 28 000 000 euroa.

Kehitysyhteistyön yleisten tavoitteiden mukaisesti korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden pyrkimyksiä taloudelliseen kasvuun ja sosiaaliseen kehitykseen. Edellytys korkotukiluottojen myöntämiselle on hankkeiden myönteiset kehitysvaikutukset. Suomen kehitysyhteistyötä koskevien periaatepäätösten ja linjausten mukaisesti korkotukihankkeet rajataan pääosin ympäristötekniikan siirtoon sekä sosiaali- ja terveyssektorille. Tämän lisäksi korkotukihankkeiden valinnassa otetaan huomioon OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskeva ns. konsensussopimus, jonka tavoitteena on rajoittaa rahoitusehdoilla tapahtuvaa epävertettä kilpailua ja kehitysyhteistyövarojen käyttöä tähän tarkoitukseen.

Määrärahaa käytetään korkotuen maksamiseen ja sen lisäksi myös jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan sekä uusien hanke-ehdotusten arviointiin. Määrärahaa voidaan käyttää myös erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen. Jotta kehitysyhteistyön linjauksia sektorikohdentamisen osalta voidaan tehokkaasti toteuttaa, määrärahaa käytetään myös hanke-, sektori- ja maatason suunnitteluun ja valmisteluun.

2003 talousarvio	371 246 000
2002 talousarvio	366 739 000
2001 tilinpäätös	338 394 108

67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taloudelliseen, teolliseen ja teknologiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Vuonna 2003 saa tehdä TTT-yhteistyötä koskevia sopimuksia enintään 2 600 000 euron arvosta.

2003 talousarvio	2 200 000
2002 talousarvio	2 000 000
2001 tilinpäätös	1 004 980

50. Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Suomen lähialueyhteistyötä toteutetaan hallituksen lähialueministerivaliokunnan vuonna 2000 hyväksymän lähialuestrategian pohjalta. Suomen lähialueyhteistyön keskeinen tavoite on poliittisen ja taloudellisen muutosprosessin tukeminen lähialueilla. Pyrkimyksenä on edistää vakautta, hyvinvointia, tasa-arvoa ja yhteiskuntarauhaa. Suomeen haitallisesti kohdistuvia ilmiöitä, kuten ympäristö- ja ydinturvariskejä sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja tartuntatautien leviämistä, pyritään lievittämään ja ehkäisemään. Yhteistyöllä pyritään myös edistämään kauppaa ja talouselämän etuja.

Lähialueyhteistyön pääkohdealueet ovat Euroopan unionin poliittisen linjauksen määrittelemällä pohjoisen ulottuvuuden alueella, erityisesti Luoteis-Venäjällä, Virossa, Latviassa ja Liettussa. Rahoitusta kohdennettaessa otetaan huomioon EU:n pohjoisen ulottuvuuden tavoitteet, Suomen kansalliset edut sekä kohdealueiden kokonaisvaltaiset tarpeet. Tavoitteena ovat laajemat, monivuotiset ja tarvittaessa monisektoriset ohjelmat. Hankekohtaisesti tärkeistä poliittisista ja taloudellisista syistä voidaan rahoitusta ohjata myös muille KIE- ja IVY-maille sekä muillekin Venäjän alueille.

Suomen kahdenvälisen yhteistyön painopisteet Baltian maissa ovat EU-integraation edistäminen, ympäristön suojelun ja ydinturvallisuuden sekä yleisen turvallisuuden edistäminen. Suomen taloudellinen tuki Venäjälle keskitetään demokratian vakiinnuttamiseen ja oikeusvaltion kehittämiseen, hallinnon ja lainsäädännön uudistamiseen sekä talousuudistuksen tukemiseen, ympäristö- ja ydinturvariskien vähentämiseen sekä turvallisuuden edistämiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään sosiaali- ja terveyssektorilla tartuntatautien leviämisen ehkäisemiseen. Kansalaisjärjestötoimintaa tuetaan demokratiaa ja tasa-arvoa vakiinnuttavana instrumenttina.

Monenkeskisessä yhteistyössä hyödynnetään kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen sekä EU:n rahoitusohjelmien ja pohjoismaisten instituutioiden rahoitusmahdollisuuksia. Pääpaino on osallistumisessa yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten kanssa ympäristö-, ydinturva-, sosiaali- ja terveys- sekä energiasektoreilla ja hallinnon kehittämisessä. Yhteisrahoitushankkeiden lisäksi lähialueyhteistyön rahoitusta suunnataan teknisen avun rahastoihin ja asiantuntijatoimintaan kansainvälisissä rahoituslaitoksissa. Suomen tavoitteena on ohjata monenkeskiseen yhteistyöhön noin puolet lähialuevaroista.

Suomi osallistuu EU-jäsenmaksuosuudestaan EU:n budjetista rahoitettavien Phare-, Sapard-, Ispa- ja Tacis-ohjelmien rahoitukseen; vuonna 2003 arvioidaan Suomen EU-jäsenmaksuosuudesta noin 42 milj. euron kohdistuvan näiden ohjelmien rahoitukseen Suomen lähialueilla. Raja-alueyhteistyöhön sekä Tacis- ja Interreg-ohjelmien yhteensovittamiseen ja yhteisrahoitukseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Suomalaisten osallistumista EU-rahoitteisiin hankkeisiin ohjelmien kohdemaissa edistetään ja rohkaistaan.

Suomenlahden tilan parantamiseksi osallistutaan Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon rakentamisen loppuunsaattamiseen. Luoteis-Venäjän ympäristö- ja ydinjäteinvestointien rahoittamiseksi Suomi osallistuu pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuusrahastoon, jossa yhdistetään EU:n, kansainvälisten rahoituslaitosten ja yksittäisten avunantajien voimavarat.

Lähialueyhteistyötä pidetään siirtymäajan toimintana, joka päättyy aikanaan. Nykymuotoinen yhteistyö Baltian maiden kanssa jatkuu vähitellen supistuen, kunnes maat liittyvät EU:n jäseniksi. Tämän jälkeen yhteistyömuodot harkitaan uudelleen tarpeen mukaan. Venäjän osalta Suomen tulee varautua jatkamaan yhteistyön taloudellista tukemista vielä useiden vuosien ajan.

Suomi on vuoden 2002 loppuun mennessä sitoutunut toimintaohjelmansa puitteissa Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden taloudellisen ja poliittisen muutosprosessin edistämiseen yhteensä noin 1 060 milj. eurolla, josta valtion talousarvion kautta kanavoidun lahja-avun osuus on noin 597 milj. euroa.

Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden avustamiseen tarkoitetut voimavarat vuosina 1990—2002 (milj. euroa):

	1990—							
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	Yht.
Lahja-apu								
Pääluokat yhteensä	239,1	35,2	34,4	34,8	35,1	35,3	39,2	453,1
Suomen osuus EBRD:n osakepääomasta	37,6		3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	55,1
Baltian investointiohjelma	12,1	1,7	1,5					15,3
FINNFUNDin osakepääoman korottaminen	5,0							5,0
Puolan velan anteeksianto	68,1							68,1
Lahja-apu yhteensä	361,9	36,9	39,4	38,3	38,6	38,8	42,7	596,6

Luotot

Rakennesopeutusluotot	115,7								115,7
G-24 maksutaseluotot	45,6								45,6
FINNFUND-luotot	24,1	2,5	3,0	1,9	3,7	1,6	2,5		39,3
Luotot yhteensä	185,4	2,5	3,0	1,9	3,7	1,6	2,5		200,6

Takuut

Takuut humanitaarisen avun toimituksiin	41,4								41,4
EBRD:n takuupääoma	95,7		96,9						192,6
Baltian investointi-ohjelman takuuosuus	11,2								11,2
Takuut Baltian energia-sektorille	16,8								16,8
Takuut yhteensä	165,1		96,9						262,0

Yhteensä	712,4	39,4	139,3	40,2	42,3	40,4	45,2		1 059,2
-----------------	--------------	-------------	--------------	-------------	-------------	-------------	-------------	--	----------------

Pääluokittain lahja-apu jakautuu seuraavasti (milj. euroa):

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Pääluokka 24	13,5	26,7	31,4	29,7	30,4	31,2	35,3	30,3
Pääluokka 25	0,1	0,1		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääluokka 26	0,3	0,3						
Pääluokka 27				0,5	0,5	0,5	0,5	0,1
Pääluokka 28	2,9	1,2	1,1	1,1	1,1	0,6	0,6	1,2
Pääluokka 29	1,6	1,1	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Pääluokka 30	3,4	1,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Pääluokka 31	2,5	1,7	1,5	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1
Pääluokka 32	1,6			0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääluokka 33	1,4			0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Pääluokka 34	0,7	0,7	0,4	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6
Pääluokka 35	10,1	3,4	3,9	3,5	3,3	3,3	3,1	3,1
Yhteensä	38,1	36,9	39,4	38,3	38,6	38,8	42,7	37,9

Vuodesta 1997 lähialueyhteistyömäärärahat on pääosin keskitetty ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Sektoriministeriöiden vastuulla ovat normaalit kansainväliseen yhteistyöhön käytettävät hallintomenot, virkamiesvaihto, korkeakoulujen välinen yhteistyö sekä pienimuotoiset seminaari- ja koulutushankkeet.

Vuonna 2003 ehdotetaan momentille 24.50.66 Lähialueyhteistyö 15 milj. euron sopimuksente-kovaltuuksia.

66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 30 274 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kahdenvälisen ja monenkeskisten hankkeiden suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin rahoittamiseen Venäjän federaatiossa ja Baltian maissa sekä kotimaisten ja kansainvälisten rahoituslaitosten ja

järjestöjen yhteydessä toimivien Keski- ja Itä-Euroopan maiden kehitystä tukevien investointi-, teknisen avun ja muiden rahastojen tukemiseen sekä näiden rahastojen toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää lähialuestrategian mukaisiin ja EU:n pohjoisen ulottuvuuden kannalta tärkeisiin

hankkeisiin sekä Suomelle ulko- ja kauppapoliittisesti tärkeisiin monenkeskisiin ja kahdenvälisiin hankkeisiin myös muissa KIE- ja IVY-maissa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisissä järjestöissä ja rahoituslaitoksissa sekä kohdemaissa toimivista asiantuntijoista johtuvien menojen rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien valtion kulutusmenojen maksamiseen sekä muille valtion virastoille maksettavien lähialuehankkeista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös

enintään kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaisten työsopimussuhteeseen lähialueyhteistyön koordinointiin, hankevalmisteluun, yhteisrahoitukseen, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin.

Vuoden 2003 aikana saa tehdä Keski- ja Itä-Euroopan, Venäjän ja muiden IVY-maiden avustamista koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 15 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa:

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	2006
Ennen vuotta 2002 myönnettyt valtuudet	18,3	8,0	6,0	
Vuonna 2002 myönnettyt valtuudet	7,5	7,5	6,0	
Vuonna 2003 myönnettyt valtuudet		5,0	5,0	5,0
Yhteensä	25,8	20,5	17,0	5,0

Määrärahasta 1,1 milj. euroa on tarkoitus käyttää kansalaisjärjestöjen yhteishankkeiden tukemiseen lähialueilla.

Suomen rajoitettujen resurssien takia on tarkoituksenmukaista pyrkiä yhteisrahoitushankkeisiin kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa, jotka suunnittelevat maissa useampivuotisia luotto- ja kehityshankkeita. Noin puolet määrärahasta arvioidaan käytettävän osallistumiseen kansainvälisten rahoituslaitosten hankkeisiin ja muuhun monenkeskiseen yhteistyöhön. Sopimuksentekovaltuudesta on tarkoitus käyttää pääosa suomalaisen teknologian käytön edistämiseen pohjoisen ulottuvuuden alueen ympäristöinvestoinneissa, ydinturva-, energia- sekä muissa infrastruktuurihankkeissa.

Venäjä

Kahdenvälisessä toiminnassa prioriteettisektoreina tulevat olemaan ympäristö, ydinturva, sosiaali- ja terveyssektori, metsä- ja liikennesektorit, maaseudun ja elintarvikehuollon kehittäminen sekä turvallisuuden edistäminen ja kansalaisyhteiskunnan kehittämisen tukeminen.

Baltia

Suomen kahdenvälinen apu koordinoidaan EU:n rahoitusohjelmien, kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen kanssa ja suunnataan tukemaan Baltian maiden valmistautumista EU:n jäsenyyteen. Hankkeiden rahoitusta eri aloilla jatketaan asteittain supistaen.

2003 talousarvio	30 274 000
2002 talousarvio	35 320 000
2001 tilinpäätös	31 198 860

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Kansainvälisen yhteisön kykyä puuttua kansainvälisiin konflikteihin ja kriisitilanteisiin vahvistetaan edelleen YK:n, EU:n, ETYJ:n ja NATO:n piirissä. Kriisinhallinnan tarve on yhä kasvusuunnassa, ja mm. kansainvälinen terrorismi on kasvattanut tarvetta puuttua kriisialueiden tilanteeseen. Kriisinhallintatoimintaa toteutetaan paitsi em. järjestön johtamina myös ns. osallistuvien maiden koalitioiden toteuttamina.

Suomen on varauduttava osallistumaan niin siviilikriisinhallintatoimintaan kuin rauhanturva-toimintaan riittävällä panostuksella. Tämä voi aiheuttaa kasvupaineita kriisinhallintatoiminnan menoille erityisesti siviilikriisinhallinnan osalta. YK-, ETYJ- ja NATO/EAPC-tehtävien sekä maaryhmien toteuttamien tehtävien lisäksi Suomi varautuu osallistumaan ensimmäiseen EU:n poliisitehtävään Bosniassa v. 2003, sekä mahdollisesti ensimmäiseen EU:n rauhanturvaamisoperaatioon. Nämä aiheuttavat paitsi Suomen kansallisesta osallistumisesta aiheutuvan rahoitustarpeen myös tarpeen osallistua tehtävien yhteisiin kustannuksiin. Suomen kriisinhallintatoiminnan painopiste on yhä Balkanilla. Sen lisäksi Suomi joutuu jatkossa panostamaan konfliktinestoon ja kriisinhallintaan erityisesti Afganistanissa sekä Kaukasian ja Keski-Aasian alueella ja todennäköisesti myös Lähi-idässä ja Afrikassa.

01. Euroopan parlamentin jäsenten palkukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 960 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamenttiin valittujen Suomen edustajien palkkasmenojen maksamiseen.

2003 talousarvio	960 000
2002 talousarvio	960 000
2001 tilinpäätös	945 623

21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 013 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtio- ja ministerivierailuista sekä kansainvälisiin kokouksiin, konferensseihin ja seminaareihin osallistumisesta ja niiden järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen Suomessa ja ulkomailla. Määrärahaa saa käyttää myös tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2003 talousarvio	6 013 000
2002 talousarvio	6 725 000
2001 tilinpäätös	5 254 327

22. Suomalaisen rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 714 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rauhanturvaamislaissa (514/1984) tarkoitetun rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonapannusraha- ja koulutusmenojen sekä rauhanturvaamishenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen rauhanturvaamisjärjestöjen puiteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää sellaisten kansainvälisten rauhanturvaamisoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä kansainvälisiin rauhanturvaamistehtäviin, ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta, tai että Suomi päättää jatkaa osallistumistaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma:	€
1. YKSO:n menot (UNFICYP-operaatio)	218 000
2. Etiopia-Eritrean osaston menot (UNMEE-operaatio)	142 000
3. SOBH:n menot (SFOR-operaatio)	6 258 000
4. Suomen Kosovon pataljoonan menot (KFOR-operaatio)	36 730 000
5. Yhteiset menot	1 813 000
-----	-----
8. SOAF:n menot (ISAF-operaatio)	3 588 000
9. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin sekä muihin rauhanturvamenoihin	1 965 000
Yhteensä	50 714 000

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu bruttomäärärahaksi. Määräraha on mitoitettu Suomen rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne rauhanturvaamisoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2003. Operaatioissa on arvioitu olevan noin 950—1 000 sotilasta. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.24.99.

2003 talousarvio	50 714 000
2002 talousarvio	50 748 000
2002 lisätalousarvio	-1 800 000
2001 tilinpäätös	52 342 863

23. Erityisasiantuntijoista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 411 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaille lähetettyjen määräaikaisten työsopimus- ja virkasuhteisten eri ministeriöiden toimialoille kuuluvia asioita hoitavien erityisasiantuntijoiden ja heidän käyttöönsä asetettujen apulaisten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon palkkaus- ja

muiden menojen siirtana 141 000 euroa momentilta 25.01.21, 7 800 euroa momentilta 25.60.21, 6 000 euroa momentilta 26.75.21, 9 000 euroa momentilta 28.40.21 ja 13 000 euroa momentilta 32.10.21 sekä vähennyksenä 100 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtana momentille 28.40.21.

2003 talousarvio	6 411 000
2002 talousarvio	6 325 000
2001 tilinpäätös	5 961 147

25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 205 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kriisinhallintatoimintaan ulkomailta osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen sekä Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallinnan projekteihin ja koulutukseen Suomessa, vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen, siviilikriisinhallintatoimintaa harjoittavien järjestöjen toiminnan tukemiseen sekä siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 92 000 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtana momentille 26.01.21. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2003 talousarvio	10 205 000
2002 talousarvio	7 482 000
2001 tilinpäätös	5 719 825

26. Tutkimus- ja kehittämistoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 918 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kemiallisen aseiden kielto- ja valvontalaitokselle kemiallisen aseiden kielto- ja valvontalaitoksen mukaisena kansallisena viranomaisena toimimisesta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen, valvonta-

seismologian projektin kulutusmenojen sekä muille valtion virastoille maksettavien tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisen tutkimustoiminnan menojen, mukaan lukien tutkimusapurahojen, maksamiseen, joka päämääriltään palvelee Suomen harjoittamaa aseidenriisuntapolitiikkaa ja ihmisoikeuskysymyksiä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikan muuta toimikenttää sektoritutkimusmäärärahojen puitteissa ja joka suoritetaan ulkoasiainministeriön välittömässä valvonnassa.

2003 talousarvio	1 918 000
2002 talousarvio	2 103 000
2001 tilinpäätös	2 102 349

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 353 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille.

Käyttösuunnitelma:	€
Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	505 000
Suomen YK-liitto ry	210 000
Suomen Pakolaisapu ry	202 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	109 000
Suomen YK:n lastenapu UNICEF ry	84 000
YK:n Naisten Kehitysrahasto, Suomen Yhdistys ry	50 000
Saamelaisneuvosto	47 000
Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin toimintaa tukevat järjestöt sekä ihmisoikeusjärjestöt	42 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	54 000
Muut kansainvälistä toimintaa harjoittavat yhteisöt	50 000
Yhteensä	1 353 000

2003 talousarvio	1 353 000
2002 talousarvio	1 306 000
2001 tilinpäätös	1 192 312

51. Hädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää konsulipalvelulain mukaan hädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, tileistä poistoihin sekä avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2003 talousarvio	39 000
2002 talousarvio	39 000
2001 tilinpäätös	13 969

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 72 514 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 974 000 euroa muihin jäsenmaksuihin.

Selvitysosa: Momentille vuoden 2002 talousarviossa myönnetyn valtuuden käytöstä Suomen osallistumisesta maailmanlaajuiseen ympäristörahasen kolmanteen lisärahoitukseen arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 7 358 000 euroa vuonna 2003.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	20 263 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	7 651 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahaselle (UNEP)	2 859 000
Maksuosuus otsonirahastolle	1 110 000
Maksuosuus YK:n rauhanturvajoukoille	17 660 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskuntarahastolle (UNCHS)	420 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön jäsenmaksu (OPCW)	320 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille järjestöille ja rahastoille	2 432 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	2 556 000
OECD:n jäsenmaksu	1 677 000
WTO:n jäsenmaksu	683 000

Maksuosuudet ETYJ:n talousarvioihin	5 071 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle ympäristörahas- tolle (GEF)	7 358 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen maksuosuus valmistelukomitean kustannuksista	480 000
Muut jäsenmaksut (enintään)	1 974 000
Yhteensä	72 514 000

2003 talousarvio	72 514 000
2002 talousarvio	69 509 000
2001 tilinpäätös	60 779 561

67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisen ilmastopimuksen alaiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Vuoden 2003 aikana saa tehdä yhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden

2003 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 2 523 000 euron arvosta.

2003 talousarvio	841 000
2002 talousarvio	841 000
2001 tilinpäätös	840 940

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten sekä muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2003 talousarvio	17 000
2002 talousarvio	17 000
2001 tilinpäätös	176 918

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toiminta-ajatus

Oikeusministeriö osana valtioneuvostoa luo oikeuspolitiikan linjoja, kehittää säädöspolitiikkaa ja ohjaa hallinnonalaansa. Oikeusministeriö vastaa toimivan demokratian edellytyksistä, oikeusjärjestyksen laadusta ja oikeussuhteiden selkeydestä, ihmisten ja yhteisöjen tehokkaista keinoista saada oikeutensa toteutetuiksi, oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin edellytyksistä, tehokkaasta rikosten torjunnasta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa, oikeudenmukaisesta ja tehokkaasta rikosoikeudellisesta järjestelmästä ja rangaistusten täytäntöönpanosta sekä alansa kansainvälisestä yhteistyöstä.

Lähivuosien painopistealueet ja kehittämissuunnitelmat oikeuspolitiikassa

Sujuva ja kohtuuhintainen pääsy oikeuksiin ja luotettava oikeusturva

Oikeudenkäyntiuudistuksissa on pääosin onnistuttu. Riita-asioissa oikeudenkäyntikulujen kasvu on kuitenkin nostanut oikeudenkäyntikynnystä ja varsinaisessa oikeudenkäynnissä käsiteltävien asioiden määrä on alentunut. Rikosasioissa erityisesti syyttäjien työmäärä on selvästi kasvanut. Suurissa käräjäoikeuksissa ja hovioikeuksissa jutturuuhkat ovat pahenemassa.

Lähivuosien painopiste on niissä lainsäädäntö- ja muissa toimenpiteissä, joilla voidaan parantaa oikeudenkäyntien sujuvuutta ja joutuisuutta tuomioistuimissa sekä varmistaa, että tuomioistuinten käsittelemissä asioissa käytetään kunkin asian käsittelyyn parhaiten soveltuvia menetelmiä. Tässä myös tuomarikoulutuksen ja työmenetelmien kehittäminen sekä laatutyö ovat tärkeällä sijalla.

Rikoksantorjunta sekä kriminaalipolitiikan vaikuttavuuden ja kohdentumisen parantaminen

Rikollisuuden ja rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämisen kannalta keskeisiä painopisteitä ovat rikoksantorjunta, erityisesti nuorten rikokset, väkivalta-, huume- ja uusintarikollisuus, talousrikollisuus sekä rikoksen uhrien tuki- ja korvausjärjestelmät.

Keskeisiä keinoja kriminaalipolitiikan vaikuttavuuden parantamiseksi ovat tehostuva paikallistason turvallisuustyö, varhainen puuttuminen rikoskierteeseen ja rikosvastuun joutuisa toteuttaminen, nuorille rikosentekijöille soveltuvien seuraamusten ja niihin liittyvien tukitoimien kehittäminen rikoksettoman elämäntavan tukemiseksi sekä seuraamusjärjestelmän ja yhteiskunnan tukijärjestelmien yhteentoimivuuden parantaminen.

Avoimien ja johdonmukaisen maksuhäiriöpolitiikka

Lamavuosina syntyneitä hoitamattomia ylivelkaongelmia on edelleen runsaasti jäljellä. Pitkäaikaisiin velkavaikeuksiin joutuneiden henkilöiden ongelmien vähentämiseksi on toteutettu tai on vireillä velkajärjestely-, viivästyskorke- ja ulosottolainsäädännön muutoksia sekä hallituksen muita toimenpiteitä.

Tavoitteena ovat toimivat järjestelyt, joilla velkojien edut ja velallisen asema voidaan turvata tasapainoisesti ja ylivelkaantumisesta johtuvat yhteiskunnalliset haittavaikutukset voidaan minimoida sekä talousrikollisuutta ja harmaata taloutta voidaan tehokkaasti ehkäistä.

Valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittäminen

Säädösvalmistelun kehittämistyö on ollut järjestelmällisesti käynnissä 1990-luvun ajan. Sen avulla voidaan tukea hyvälaatuista lainvalmistelua ja saada aikaan hallituksen toimintaan kiinteästi liittyvät, valmistelukoneiston ja eduskunnan kannalta realistiset lainsäädäntöohjelmat.

Demokratia ja kansalaisten osallistuminen

Äänestysaktiivisuus on eduskuntavaaleissa ja muissa yleisissä vaaleissa tasavallan presidentin vaaleja lukuunottamatta pitkään laskenut. Äänestysaktiivisuudessa erityinen ongelma on tutkimuksissa esiin tuotu väestön polarisaatio; köyhät ja syrjäytyneet eivät äänestä. Erityisen alhainen on aktiivisuus ollut EU-parlamenttivaaleissa.

Tavoitteena on käynnistää laaja keskustelu ja tältä pohjalta valtioneuvoston yhteinen valmistelu demokratian ja kansalaisten osallistumisen kehittämisestä.

EU- ja kansainvälinen oikeusyhteistyö

Oikeusministeriö edistää eurooppalaisen oikeusalueen ripeää luomista ja toimii esimerkkinä omien valmiuksiensa luomisessa tuomioiden ja päätösten vastavuoroisessa tunnustamisessa unionin jäsenmaiden kesken. Tavoitteena on, että kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein Euroopan oikeusalueella ja niissä maissa, joiden kanssa suomalaisilla on runsaasti yhteyksiä. Strategisiin painopisteisiin kuuluu myös oikeusvaltiokehityksen määrätietoinen edistäminen EU:n hakijavaltioissa ja Venäjällä.

Unionin tulevaisuuskeskustelussa tavoitteet liittyvät perusoikeuslottuvuuden, avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatteiden vahvistamiseen sekä kansalaisten osallistumismahdollisuuksien lisäämiseen eurooppalaisella tasolla.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	41 927	40 750	82 014	41 264	101
10. Tuomioistuinlaitos	192 635	199 993	205 646	5 653	3
30. Oikeusapu	49 392	50 961	53 140	2 179	4
40. Ulosottolaitos	73 299	75 700	76 590	890	1
50. Rangaistusten täytäntöönpano	157 762	168 130	169 120	990	1
60. Syyttäjälaitos	27 111	28 000	28 803	803	3
70. Vaalimenot	458	673	13 900	13 227	1 965
Yhteensä	542 585	564 207	629 213	65 006	12
Henkilöstön kokonaismäärä	9 129	9 350	9 350		

01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset

Selvitysosa:

Ministeriön keskeiset tulostavoitteet vuonna 2003

Huolehditaan uuden hallintolain ja kielilain toimeenpanon edellyttämästä tiedotuksesta ja koulutuksesta sekä vastataan lakien vaatimien lainsäädäntömuutosten yhteensovittamisesta. Annetaan eduskunnalle selonteko uuden julkisuuslain soveltamisesta ja toimivuudesta.

Lainsäädännön laadun parantamiseksi säädösvalmistelun johtaminen kytketään kiinteämmin osaksi valtioneuvoston muuta toimintapoliittista suunnittelua ja sen toteuttamista. Otetaan huomioon Euroopan unionin piirissä sovittavat toimenpiteet sääntelyn laadun parantamiseksi sekä OECD:n suositukset Suomeen kohdistetussa vuonna 2002 toteutetussa maatutkinnassa.

Pyritään vaikuttamaan EU:n oikeusalueen ripeään kehittymiseen. EU:n tulevaisuutta koskevasa prosessissa osallistutaan Suomen kantojen valmisteluun erityisesti EU:n perusluonnetta ja sen kehittämistä koskevissa kysymyksissä. Näitä ovat unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallan jaon täsmentäminen ja unionin toimivallan käytön valvonta, unionin säädösinstrumenttien kehittäminen, perusoikeuslottuvuuden vahvistaminen unionin toiminnassa, perussopimusten selkeyttäminen sekä avoimuuden ja hyvän hallinnon periaatteiden vahvistaminen unionissa. EU:n laajentumisprosessissa osallistutaan tiiviisti hakijamaita koskevaan arviointi- ja neuvotteluprosessiin painottaen erityisesti Baltian maihin liittyviä kysymyksiä. Jatketaan oikeudellisen yhteistyön syventämistä Venäjän kanssa.

Yhtiölainsäädännön kehittämistä jatketaan osakeyhtiölain kokonaisuudistukseen tähtäävällä valmistelulla. Perintöoikeuden osalta annetaan esitys kuolinpesän velkavastuuta koskevien säännösten uudistamisesta ja arvioidaan kokonaisuudessaan perintökaaren uudistamistarpeet.

Konkurssilainsäädännön kokonaisuudistus saatetaan päätökseen antamalla sitä koskeva esitys. Vahingonkorvauslainsäädäntöä uudistetaan antamalla henkilövahinkoja koskeva esitys. Selvitetään tarvetta uudistaa puhdasta varallisuusvahinkoa koskevat säännökset.

Jatketaan ulosottolain kokonaisuudistusta antamalla uudistuksen kolmantena vaiheena ulosmittausta, myyntiä ja tilitystä koskeva hallituksen esitys.

Oikeusturvan kehittämiseen liittyen annetaan hallituksen esitys eräiden rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevien säännösten uudistamisesta ja esitys oikeudenkäynnin julkisuudesta.

Aloitetaan uudistetun rikoslain koontityö. Annetaan hallituksen esitykset sopimushoidosta sekä rangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta. Valmistellaan Euroopan neuvoston tietokonerikollisuutta koskevan yleissopimuksen ratifiointia koskevaa hallituksen esitystä. Annetaan esitys YK:n järjestäytyneen rikollisuuden vastustamista koskevan yleissopimuksen ratifioinnista.

Jatketaan yhteistyössä henkilöstöjärjestöjen kanssa uuden palkkausjärjestelmän kehittämistä tavoitteena sen laajentaminen ensi vaiheessa ministeriöön ja sen yhteydessä toimiviin virastoihin sekä asteittain koko hallinnonalalle.

Jatketaan toimenpiteitä hallinnonalan koulutusjärjestelmien kehittämiseksi sekä henkilöstöpolitiikan yhtenäistämiseksi valtion henkilöstöpolitiikan linjauksia koskevan periaatepäätöksen mukaisesti samoin kuin toimenpiteitä päätöksenteon tietopohjan parantamiseksi.

Hallinnonalan organisaation kehittämistä jatketaan rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmää koskevien selvitysten pohjalta.

Ministeriön tietohallintotehtävät järjestetään uudelleen perustamalla ministeriöön tietohallintoyksikkö ja koko hallinnonala palveleva oikeushallinnon tietotekniikkakeskus.

Tietohallinnossa painopisteenä on sähköisen asioinnin edellytysten ja sähköisten palvelujen kehittäminen sekä ministeriön ja sen hallinnonalan eri toimintoja koskevan tiedon saatavuuden parantaminen johtamisen ja ohjauksen tueksi.

Ministeriön viestinnässä tehostetaan sähköisten viestintävälineiden hyväksikäyttöä tavoitteena parantaa tietojen saatavuutta ja lisätä vuorovaikutteisuutta valmistelussa.

Keskeiset toiminnan arviointikohteet ovat julkisuuslainsäädännön, velkajärjestelylainsäädännön, oikeusapulainsäädännön ja huumausainerikoksia koskevan lainsäädännön toimivuus.

19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 41 000 000

21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 099 000 euroa.

Tietohallinnon uudelleenjärjestelyyn liittyen voidaan 1.2.2003 lukien perustaa tietohallintojohtajan virka (A30).

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 100 000 euroa kolmen henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 25.50.21 oikeushallinnon tietotekniikkakeskukseen sekä vähennyksenä 141 000 euroa palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 24.99.23.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	24 289 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	100 000
Muut toimintamenot	24 189 000
Bruttotulot	190 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	50 000
Muut tulot	140 000
Nettomenot	24 099 000

Nettoutettavia tuloja ovat julkaisutoiminnasta sekä EU:lta saatavat tulot.

Lainvalmistelun osuus ministeriön menoista on noin 20 %, kansainvälisen toiminnan 8 %, muiden ministeriötehtävien 37 % ja hallinnonalan yhteisten tukipalvelujen (tieto-, talous- ja henkilöstöhallinto) 35 %.

2003 talousarvio	24 099 000
2002 talousarvio	23 706 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	24 761 804

22. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 855 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös konkurssien raukeamisen estämiseksi tai muuten konkurssivalvonnan toteuttamiseksi tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin sekä Kriminaalipolitiikan instituutin apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon Oikeusrekisterikeskuksen uusista tehtävistä aiheutuvat menot.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	7 705 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	490 000
Muut toimintamenot	7 215 000
Bruttotulot	850 000
Maksullisen toiminnan tulot	680 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	82 000
— muut suoritteet	598 000
Muut tulot	170 000
Nettomenot	6 855 000

Nettoutettavia tuloja ovat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen ja tietosuojavaltuutetun toimiston maksullisen toiminnan tulot sekä konkurssiasiamiehen toimiston erityistilintarkastuksista takaisin perittävät korvaukset.

Toimintamenojen arvioitu jakautuminen:	€
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos	960 000
Kriminaalipoliitiikan instituutti	400 000
Tietosuojavaltuutetun toimisto	1 120 000
Tietosuojalautakunta	15 000
Konkurssiasiamiehen toimisto	925 000
Onnettomuustutkintakeskus	735 000
Oikeusrekisterikeskus	2 700 000
Yhteensä	6 855 000

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos harjoittaa puolueetonta oikeuspoliittista tutkimusta. Tutkimuslaitos pyrkii muodostamaan entistä tarkemman ja oikeasuhtaisemman kokonaiskuvan oikeusoloista, rikollisuustilanteesta ja kriminaalipoliittisen järjestelmän toiminnasta. Laitos kehittää rikollisuuden ja oikeusolojen osoittimia sekä seuraa oikeuspoliittisia uudistuksia ja oikeusviranomaisten toimintaa. Laitoksen perustutkimuksen keskeiset vakiintuneet tuotokset ovat rikollisuustilannekatsaus ja oikeusolokatsaus. Erityisiä painopistealueita

perustutkimuksessa ovat rikollisuuden määrän ja muutosten mittaaminen, yleisön rikoskokemukset ja rikollisuuspelot, henkirikollisuus, rikoksentorjunnan vaikuttavuus, oikeudenkäyntiuidistusten seuranta, velkaongelmien hallintajärjestelmien toimivuus ja perheoikeus. Palvelututkimuksessa keskeisiä ovat monivuotiset julkisuus-, oikeusapu-, velkaneuvonta- ja huumausainerikossäännösten seurantahankkeet.

Kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen vuosittain liittyvät linjapäätökset.

Tietosuojavaltuutetun toimisto ohjaa, neuvoo sekä valvoo henkilötietojen käsittelyä henkilötietolainsäädännön tavoitteiden toteuttamiseksi. Toiminnan pääpaino on edelleen ennaltaehkäisevässä toiminnassa, missä painottuvat yhä enemmän tietotekniikan käyttöön ja verkottumiseen liittyvät tietosuojakysymykset.

Kirjallisesti vireille tulleiden toimenpiteiden, ohjaus- ja lausuntopyyntöjen kokonaismääräksi vuonna 2003 arvioidaan 1 450 asiaa (v. 2001 1 345 asiaa). Rekisteröityjen vireille saatettujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika tavoite on 6 kuukautta (v. 2001 7 kk). Tavoitteena on myös, ettei asioiden käsittely ilman erityistä syytä kestä yli 12 kuukautta. Rekisterinpitöön kohdistuvien tarkastusten määrää lisätään ja se tulee olemaan noin 40 tarkastusta (v. 2001 yhteensä 34 tarkastusta).

EU-tehtävistä keskeisiä ovat toiminta EY:n tietosuojadirektiivin tietosuojaryhmässä, Schengenin tietojärjestelmän valvontaelimessä, Europolin valvonta- ja muutoksenhakuelimessä sekä tullitietojärjestelmän valvontaelimessä.

Vuonna 2001 ennaltaehkäisevän toiminnan (ohjaus, lausunnot eri viranomaisille, eri toimialojen käytännesääntötyö, neuvonta, koulutus, tiedotus) osuus menoista oli 43 %, oikeusturvatehtävien osuus 23 % (mm. tarkastus- ja virheoikaisu- sekä muut laillisuusvalvonta-asiat), EU- tehtävien osuus 5 %, tarkastustoiminnan osuus 5 % sekä tukitoimintojen osuus

24 %. Vuonna 2003 arvioidaan EU- tehtävien sekä tarkastustoiminnan osuuden jonkin verran kasvavan.

Tietosuojalautakunta käyttää henkilötietolainsäädännön mukaisissa lupa- ja muissa asioissa päätösvaltaa ja käsittelee lainsäädännön soveltamiseen liittyviä periaatteellisia kysymyksiä. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika pidetään alle kolmessa kuukaudessa.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on seurata konkurssipesien toimintaa sekä edistää ja valvoa hyvän pesänhoitotavan noudattamista. Konkurssiasiamiehen apuna toimii konkurssiain neuvottelukunta. Konkurssiasiamies kiinnittää tarkastustoiminnassaan edelleen erityistä huomiota raukeaviin konkurssipesiin ja talousrikosten selvittämiseen vähävaraisissa pesissä. Valmisteltavana olevan uuden konkurssilain myötä konkurssiasiamiehelle tulee uusia tehtäviä, mihin on valmistauduttava mm. ohjeistoa uudistamalla sekä koulutuksella. Konkurssiasiamiehen menoista noin puolet kohdistuu konkurssipesien tarkastukseen. Konkurssipesien tarkastuksesta aiheutuvista menoista 20—25 % saadaan perittyä takaisin.

Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteena on jouduttaa tutkintaselostusten valmistumista ja raportointia sekä käynnistää annettujen turvallisuussuositusten toteutumisen järjestelmällinen seuranta. Tavoitteena on, että suuronnettomuuden tutkinta (A-tutkinta) tai suuronnettomuuden vaaratilanteen tai vakavan onnettomuuden tutkinta (B-tutkinta; vuonna 2001 valmistuneita tutkintaraportteja 13 kpl) valmistuu keskimäärin alle yhdessä vuodessa (vuonna 2001: 15 kk) ja vähäisen onnettomuuden tutkinta (C-tutkinta) keskimäärin alle puolessa vuodessa (vuonna 2001: 16 kk).

Onnettomuustutkinnan erityismenot (mom. 25.01.29) vuonna 2001 olivat 867 830 euroa (A-tutkinnat 3 %, B-tutkinnat 51 %, C- ja D-tutkinnat 38 % sekä päätyneitä tapauksia koskevat myöhemmät selvitykset 8 %).

Oikeusrekisterikeskus vastaa sakko- ja muuntorangaistusten täytäntöönpanosta, valtiolle tuomittujen korvausten ja ylikuormamaksujen perinnästä sekä valtion varoista maksettujen rikosvahinkokorvausten takaisin-

perinnästä. Vuonna 2001 täytäntöön pantavaksi saapui 277 000 rangaistusmääräystä ja 109 000 rikesakkoa. Sakkotuloja perittiin yhteensä 58 milj. euroa.

Lisäksi virasto ylläpitää oikeushallinnon rekistereitä. Näitä ovat rikosrekisteri, velkajärjestelyrekisteri, avioehtoasiainrekisteri sekä eräät muut oikeudelliset rekisterit. Rikosrekisteristä luovutettiin 308 000 otetta ja 114 000 muuta tietoa.

Yleistavoitteena on, että perintä- ja rekisteröintitehtävät sekä tietojen luovutus hoidetaan nopeasti ja oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen. Erityistavoitteita vuonna 2003 ovat rikosvahinkokorvausten takaisinperintämenettelyn tehostaminen ja takaisinperintäaikaolojen olennainen lyhentäminen sekä lasten kanssa työskentelevien henkilöiden rikostaustan selvittämistä koskevan lain sujuva toimeenpano rikosrekisteritietojen luovuttamisessa.

Vuonna 2001 täytäntöönpanon osuus menoista oli noin 59 %, rekisteritoiminnan 21 % ja tukitoimintojen 20 %.

2003 talousarvio	6 855 000
2002 talousarvio	6 507 000
2002 lisätalousarvio	250 000
2001 tilinpäätös	6 502 313

29. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taloushallinnon järjestelmistä aiheutuvien menojen ja oikeusministeriön päättämässä laajuudessa erityisen painavasta syystä Suomen kansalaisen tai ulkomaalaisen oikeusturvan toteuttamisesta vieraassa valtiossa aiheutuviin välttämättömiin kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää konkurssiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kulu-

vastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 1 240 000 euroa aiemmin Valtiokonttorille maksettuna korvauksena rikosvahinkokorvausten sekä syyttömästi tuomituille ja vangituille maksettavien korvausten hoidosta. Hoitokorvausten maksamisesta Valtiokonttorille luovutaan ja menot on tämän vuoksi huomioitu lisäyksenä momentilla 28.05.21.

2003 talousarvio	1 460 000
2002 talousarvio	2 439 000
2001 tilinpäätös	2 627 875

51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosvahinkojen korvaamisesta valtion varoista annetun lain (935/1973) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangituille tai tuomituille valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin, avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille, avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itseshallinnon ylläpitämiseen, avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksiin maakuntien liitoille, jotka

alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä, sekä oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevan toiminnan avustamiseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää painavasta syystä avustuksiin ympäristövahingoista johtuvien oikeudenkäyntien korvaamiseen sekä ympäristönsuojelua koskevissa hallintoasioissa aiheutuneisiin tarpeellisiin edunvalvontakustannuksiin. Avustusta voidaan suorittaa, jos asialla voidaan katsoa olevan tärkeää merkitystä yleisen ympäristönsuojelun edun kannalta tai huomattavaa vaikutusta lukuisten henkilöiden oloihin ja asianosaiselle tai kantajalle aiheutuvia kuluja ei voida pitää kohtuullisina ottaen huomioon hänen maksukykynsä.

Käyttösuunnitelma:	€
Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset	7 000 000
Avustukset rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille	210 000
Avustukset saamelaisten kulttuuri-itseshallinnon ylläpitämiseen	1 120 000
Muut avustukset	270 000
Yhteensä	8 600 000

2003 talousarvio	8 600 000
2002 talousarvio	8 098 000
2001 tilinpäätös	8 035 314

10. Tuomioistuinlaitos

Selvitysosa: Jokaisen perusoikeuksiin kuuluvan oikeusturvan toteutuminen edellyttää, että oikeudenkäynti on varmaa, nopeaa, luotettavaa ja kustannuksiltaan kohtuullista. Eduskunta on hyväksynyt esityksen riita-asioiden käsittelyä koskevien eräiden säännösten uudistamisesta menettelyn keventämiseksi ja joustavoittamiseksi. Eduskunnan käsiteltävänä on myös esitys hovioikeusmenettelyn ongelmien vähentämiseksi. Koko muutoksenhakujärjestelmän perusteita pohtivan toimikunnan välimietinnön pohjalta on annettu eduskunnalle hallituksen esitys, jonka tavoitteena on nopeuttaa valitusten käsittelyä. Tavoitteena on lainsäädännön muutosten ja työmenetelmien kehittämishankkeen avulla estää valitusten ruuhkautuminen hovioikeuksissa sekä ly-

hentää käsittelyaikoja. Myös hallinto-oikeuksien pidentyneitä käsittelyaikoja pyritään lyhentämään työmenetelmiä kehittämällä. Asetettu komitea valmistelee pidemmän aikavälin tavoitteet tuomioistuinelaitoksen kehittämislinjauksi.

Oikeusturvan kehittämiseen liittyen annetaan hallituksen esitys eräiden rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyä koskevien säännösten uudistamisesta ja esitys oikeudenkäynnin julkisuudesta.

Komiteanmietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta laaditaan hallituksen esitys tuomarien pätevytymisjärjestelmää koskevaksi lainsäädännöksi. Tarkoituksena on laatia joustava koulutusmalli, joka voidaan luontevasti liittää nykyiseen tuomarin uraan.

Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vakuutus-oikeuslaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Esityksen tavoitteena on vakuutus-oikeuden toiminnan kehittäminen toimeentuloturvan muutoksenhakukomitean ehdotusten pohjalta.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirien uudelleen järjestelyä jatketaan. Myös hovioikeuspiireihin tehdään joitakin muutoksia asiamäärien tasaamiseksi hovioikeuksien kesken.

Tuomioistuimissa kiinnitetään huomiota suurten juttujen joutuisaan käsittelyyn ja asianosaisten informointiin jutun käsittelyvaiheista. Rovaniemen hovioikeuspiirissä käynnistettyä tuomioistuintyön laadunkehittämishanketta jatketaan ja sitä laajennetaan muihin hovioikeuspiireihin käyttämällä hyväksi Rovaniemeltä saatuja kokemuksia. Oikeusministeriö tukee laatutyön syventämistä ja laajentamista muun muassa koulutuksella.

21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 906 000 euroa.

Voidaan lakkauttaa yksi oikeusneuvoksen virka. Kahden oikeussihteerin viran (T12) nimike muutetaan 1.3.2003 lukien vanhemmaksi oikeussihteeriksi (T12).

Selvitysosa: Korkeimman oikeuden päätehtävänä on antaa oikeusturvaa ja kehittää oikeusjärjestystä tuottamalla vakuuttavasti, avoimesti ja ymmärrettävästi perusteltuja ennakkoratkaisuja. Lisäksi korkein oikeus antaa oikeusturvaa tutkimalla kanteluja, purkuhakemuksia ja menetetyt määräajan palauttamista koskevia hakemuksia. Korkeimman oikeuden tehtävänä on myös valvoa lainkäyttöä omalla toimialallaan. Lainkäytön tavoitteena on oikeudenmukaiseen lopputulokseen päättyvien ratkaisujen antaminen kohtuullisessa ajassa sekä ratkaisujen laadun ylläpitäminen ja kehittäminen.

Korkein oikeus osallistuu myös tuomioistuinten väliseen kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa Pohjoismaisen yhteistyön, Euroopan neuvoston ja Euroopan unionin puitteissa.

Vuonna 2001 korkeimpaan oikeuteen saapui 2 894 ja ratkaistiin 2 697 asiaa, myönnettiin 188 valituslupaa ja julkaistiin 140 ratkaisua. Keskimääräinen käsittelyaika valituslupa-asioissa oli 5,9 kk ja asiaratkaisuissa 18 kk. Vuonna 2003 arvioidaan saapuvan 3 000 ja ratkaistavan 3 100 asiaa. Käsittelyajaksi arvioidaan valituslupa-asioissa 5 kk ja asiaratkaisuissa 16 kk.

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain (701/1993) mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 100 000 euroa momentille 12.25.01.

2003 talousarvio	6 906 000
2002 talousarvio	6 324 000
2001 tilinpäätös	6 488 690

22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 880 000 euroa.

Kahden hallintosihteerin viran (T12) nimike muutetaan 1.3.2003 lukien vanhemmaksi hallintosihteeriksi (T12).

Selvitysosa: Korkein hallinto-oikeus (KHO) on ylin hallintotuomioistuin. Sen käsi-

teltäväksi tulevista asioista pääosa on valituk-
sia alueellisten hallinto-oikeuksien sekä valtio-
neuvoston ja ministeriöiden päätöksistä. Suu-
rimpia asiaryhmiä ovat verotus, sosiaalitoimi
ja terveydenhuolto, rakentaminen ja kaavoitus,
ympäristöasiat, kunnallishallinto, kilpailuasiat
ja julkiset hankinnat, virkamiesasiat sekä ulko-
maalaisasiat.

Vuonna 2001 KHO ratkaisi 3 612 asiaa, jois-
ta 2 400 oli asiaratkaisuja. Päätöksillä on usein
laajoja yhteiskunnallisia ja kansantaloudellisia
vaikutuksia. Nyt vireillä olevista yhteensä noin
3 500 asiasta tällaisia vaikutuksia on mm.
useilla kilpailuasioilla, eräillä sosiaaliasioilla
ja veroasioilla. Kaava-asioissa, joita on myös
paljon vireillä, joutuisuus vaikuttaa asumiseen
ja työllisyystilanteeseen.

Aineistoltaan laajojen ja oikeudellisesti vaa-
tievien asioiden arvioidaan entisestään lisäänty-
vän. Yleisenä kehityspiirteenä on lisäksi oike-
usjärjestyksen kansainvälistyminen. Noin kol-
masosassa KHO:n käsittelemistä asioista
sovelletaan EY-oikeutta.

Vuonna 2001 ratkaistujen asioiden keski-
määräinen käsittelyaika oli 11 kk. Edellisten
vuosien Natura-asioiden määrästä aiheutunutta
viivästystä on pyritty korjaamaan.

Vuonna 2003 arvioidaan saapuvan noin
4 000 asiaa ja tavoitteena on ratkaista sama
määrä asioita. Keskimääräinen käsittelyaikata-
voite on 8 kk.

KHO:n suoritteista lain (701/1993) mukai-
sesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän
270 000 euroa momentille 12.25.01.

2003 talousarvio	7 880 000
2002 talousarvio	7 821 000
2001 tilinpäätös	7 410 865

23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
185 360 000 euroa.

Kemin ja Tornion käräjäoikeuksien yhdistä-
miseen liittyen voidaan 1.3.2003 lukien perus-
taa käräjätuomarin virka (T11) edellyttäen, että

samasta ajankohdasta lukien lakkautetaan yksi
laamannin virka (T15).

Vakuutus oikeuden organisaation kehittämi-
seen liittyen voidaan 1.5.2003 lukien lakkaut-
taa kolme vanhemman vakuutustuomarin vir-
kaa (T13) edellyttäen, että samasta ajankoh-
dasta lukien perustetaan kolme vakuutus oikeu-
den laamannin virkaa (T15). Neljän vanhem-
man vakuutustuomarin (T13), yhden ylimää-
räisen vanhemman vakuutustuomarin (T13),
kahden nuoremman vakuutustuomarin (T13)
ja kuuden nuoremman vakuutustuomarin
(T11) sekä yhden ylimääräisen nuoremman
vakuutustuomarin (T11) nimikkeet muutetaan
1.5.2003 lukien seitsemäksi vakuutus oikeus-
tuomariksi (T13) ja seitsemäksi vakuutus oike-
ustuomariksi (T11).

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomi-
oon kiinteistötietojärjestelmästä suora käyt-
töyhteyden avulla luovutetuista otteista ja to-
distuksista perityt maksut.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	193 269 000
Maksullisen tietopalvelun erillis- menot	3 663 000
Muut toimintamenot	189 606 000
Bruttotulot	7 909 000
Maksullisen tietopalvelun tulot	6 959 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	77 000
— muut suoritteet	6 882 000
Muut tulot	950 000
Nettomenot	185 360 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä
otettu huomioon 28 000 euroa yhden henkilön
palkkausmenojen siirtona momentilta
31.24.21.

Hovioikeuksiin saapui vuonna 2001 noin
12 700 asiaa, joista oli riita-asioita 23 % ja rik-
osasioita 68 %. Riita-asioiden määrä väheni
5 % ja rikosasioiden kasvoi 6 %. Hovioikeudet
ratkaisivat noin 11 700 asiaa. Uuden hovioike-
usmenettelyn myötä suulliset pääkäsittelyt li-
sääntyivät edelleen ja vuonna 2001 pääkäsitte-
lyjä järjestettiin noin 3 100. Hovioikeuspaik-

kakunnan ulkopuolisilla matkakäräjillä näitä oli noin 400. Keskimääräinen käsittelyaika oli 7,8 kuukautta vaihdellen hovioikeuksittain 5,6 kuukaudesta 9,1 kuukauteen. Keskimääräiselle käsittelyajalle asetetun tavoitteen lisäksi tavoitteena on, ettei hovioikeudessa ole vireillä vuotta vanhempia asioita; vuonna 2001 ratkaistuissa asioissa yli vuoden viipyneiden asioiden osuus oli 20 %.

Vuosina 2002 ja 2003 asiamäärien arvioidaan hieman kasvavan.

Hallinto-oikeuksiin saapuneiden asioiden määrä väheni verotuksen oikaisu- ja muutoksenhakujärjestelmän kehittämisen johdosta 1990-luvun loppupuolella, mutta on nyt kasvanut. Vuonna 2001 hallinto-oikeuksiin saapui noin 20 400 ja ratkaistiin noin 18 400 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaika piteni yli kuukaudella ja oli 8 kuukautta vaihdellen hallinto-oikeuksittain 5,3 kuukaudesta 9,2 kuukauteen. Keskimääräiselle käsittelyajalle asetetun tavoitteen lisäksi tavoitteena on, ettei hallinto-oikeudessa ole vireillä vuotta vanhempia asioita; vuonna 2001 ratkaistuissa asioissa yli vuoden viipyneiden asioiden osuus oli 21 %.

Vuosina 2002 ja 2003 asiamäärien arvioidaan hieman kasvavan.

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2001 yhteensä 813 800 asiaa, 6 % vähemmän kuin edellisenä vuonna. Asioita ratkaistiin noin 820 000. Rikosasioiden määrä kasvoi ja niitä ratkaistiin noin 60 000. Riita-asioiden määrä 145 000, vastasi edellisvuoden tasoa. Suurimman asiaryhmän (62 % asioista) muodostivat kiinteistöasiat, joita ratkaistiin noin 507 000.

Keskimääräiset käsittelyajat pysyivät vuonna 2001 suunnilleen edellisen vuoden tasolla. Käsittelyajat vaihtelivat kuitenkin käräjäoikeuksittain. Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa oli 3,6 kk ja pääkaupunkiseudun suurissa käräjäoikeuksissa 4–8 kk. Kirjallisessa valmistelussa ratkaistujen riita-asioiden käsittelyaika oli 2,3 kk, mutta istunnossa käsiteltyjen noin 5 000 riita-asian (3 % riita-asioista) 9,9 kk. Vuonna 2003 tavoitteena on lyhen-

tää istunnossa ratkaistavien riita-asioiden käsittelyaika siten, että valtakunnallinen keskiarvo lyhenisi 9 kuukauteen. Tämä edellyttää, että erityisesti Helsingin ja Vaasan hovioikeuspiireissä käräjäoikeudet pystyvät lyhentämään käsittelyaikoja.

Vuosina 2002 ja 2003 rikosasioiden ja riita-asioiden yhteismäärän arvioidaan pysyvän aiempien vuosien tasolla. Kiinteistöasioita arvioidaan saapuvan vuonna 2002 hieman edellisvuotta enemmän, mutta määrän vähentyvän jonkin verran vuonna 2003.

Rovaniemen hovioikeuden ja hovioikeuspiirin käräjäoikeuksien yhteisessä laatuhankeessa kiinnitetään vuonna 2003 erityishuomiota velkajärjestelyasioiden käsittelyyn ja käsittelyaikojen lyhentämiseen sekä tuomarin aineelliseen prosessinjohtoon riita-asioissa. Vastavantyyppinen laadun kehittämishanke käynnistettiin Turun hovioikeuspiirissä vuonna 2002 ja toimintaa jatketaan vuonna 2003.

Markkinaoikeus aloitti toimintansa 1.3.2002. Markkinaoikeus muodostettiin yhdistämällä markkinatuomioistuimen ja kilpailuneuvoston tehtävät. Vuonna 2001 saapuneiden asioiden yhteismäärä oli 250, joista valtaosa (84 %) julkisia hankintoja koskevia asioita. Markkinaoikeuden tavoitteena on järjestää toimintansa siten, että asioiden tehokas käsittely turvataan.

Vakuutusoihteeseen saapuneiden asioiden määrä kasvoi 1990-luvun puoliväliin saakka jatkuvasti, mutta on sen jälkeen jonkin verran vähentynyt. Vuonna 2001 saapui noin 10 700 ja ratkaistiin noin 10 100 asiaa. Asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli 13 kuukautta. Vuosina 2002 ja 2003 asiamäärien arvioidaan jonkin verran vähenevän. Vakuutusoihteuden organisaatiota uudistetaan vuonna 2003.

Työtuomioistuimessa käsiteltävien asioiden määrä väheni 1990-luvulla. Vuonna 2001 asiämäärä kuitenkin kasvoi ja oli 104 asiaa.

Oikeusministeriö on talousarvion valmistelun yhteydessä alustavasti asettanut tuomioistuimille vuodeksi 2003 seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 tavoite	2003 tavoite
Tunnusluvut:			
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
Hovioikeudet	7,8	8,2	8
Hallinto-oikeudet	8,0	7,7	8
Käräjäoikeudet			
— rikosasiat	3,6	3,8	3,5
— kirjallisessa menettelyssä ratkaistavat riita-asiat	2,3		2,3
— istunnossa ratkaistavat riita-asiat	9,9		9
— velkajärjestelyasiat	6,6	6,3	7
Vakuutusosoikeus	12,9	12	11
Työtuomioistuimien	6	4,5	5
Taloudellisuus (€ /ratkaistu asia):			
Hovioikeudet	2 567	2 664	2 690
Hallinto-oikeudet	1 217	1 218	1 230
Käräjäoikeudet (€/painotettu suorite)	623	609	635
Vakuutusosoikeus	484	488	480
Työtuomioistuimien	7 109	7 664	7 740

Tuomioistuinten suoritteista lain (701/1993) mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän noin 27 300 000 euroa momentille 12.25.01. Maksuilla katetaan 43 % tuomioistuinten maksullisen toiminnan kokonaiskustannuksista.

2003 talousarvio	185 360 000
2002 talousarvio	180 466 000
2001 tilinpäätös	173 271 743

29. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen sekä valtion maksettavaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen.

2003 talousarvio	5 500 000
2002 talousarvio	5 382 000
2001 tilinpäätös	5 463 517

30. Oikeusapu

Selvitysosa: Kesäkuun alussa 2002 voimaan tulleen oikeusapulain myötä oikeusapu laajenee nykyistä huomattavasti suurempaan osaan kansalaisia. Samalla oikeusturvavakuutus tulee ensisijaiseksi valtion kustantamaan oikeusapuun nähden. Vuoden 2003 aikana uuden oikeusapulain oikeuspoliittisten tavoitteiden toteutumisen seuranta suunnitellaan ja toteutetaan oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen ja oikeusministeriön projektina. Seurannassa on tarkoitus selvittää muun muassa oikeusapupalvelujen saatavuutta ja kohdentumista, julkisen oikeusavun kustannuskehitystä ja laatua sekä asiakastytyväisyyttä.

Oikeusaputoimistojen toimintaan uudistus tuo lisää tehtäviä, kun oikeusavun yhteydessä tehdään oikeusturvavakuutuksiin liittyvät selvitykset. Lisäksi päätöksenteko yksityisen avustajan

määräämisestä edellyttää aikaisempaa tarkempaa selvitystä pääasiasta. Seurannassa onkin tarpeen huomioida oikeusapua koskevan päätöksenteon ja muutoksenhaun kehittymistä. Lisäksi oikeusaputoimistojen resurssien riittävyttä tulee seurata asiakaspohjan huomattavan laajenemisen tuoman lisätyön johdosta.

21. Oikeusaputoimistojen toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 340 000 euroa.

Selvitysosa: Nettoutettavia tuloja ovat maksullisen toiminnan tulot oikeusapumaksusta, oikeusavun saajan osittaiset korvaukset samoin kuin hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot		22 990 000
Bruttotulot		3 000 000
Maksullisen toiminnan tulot		2 900 000
Muut tulot		100 000
Nettomenot		19 990 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha		-2 650 000
Määrärahan tarve		17 340 000

Oikeusaputoimistojen asiakkailta perittyjen osakorvausten ja oikeusapumaksujen tunnuslukutaulukko

	2001 toteuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	2 283	2 179	2 200
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	5 529	5 277	5 310
Käyttöjäämä (t€)	-3 245	-3 098	-3 110
— % tuotoista	-142	-142	-141
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	656	626	636
Alijäämä (t€)	-3 901	-3 724	-3 746
— % tuotoista	-171	-171	-170
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	37	37	37

Vuonna 2001 oikeusaputoimistoihin saapui noin 54 000 asiaa, mikä oli hiukan vähemmän kuin edellisenä vuonna. Asioista valtaosa oli perhe- ja perintöoikeudellisia asioita. Asioita käsiteltiin saapuneita asioita vastaava määrä. Maksuttomien oikeudenkäyntien taloudellisia myöntämisedellytyksiä koskevia selvityksiä tehtiin vuonna 2001 noin 19 600 kappaletta. Uuden oikeusapulain myötä oikeusaputoimisto tekee edelleen hakijan taloudellista asemaa koskevat selvitykset ja päättää oikeusavun myöntämisestä paitsi omien asiakkaidensa myös yksityistä asiamiestä käyttävien asiakkaiden osalta. Tämä uusi tehtävä samoin kuin asiamäärien kasvu oikeusavun laajentuessa koskemaan uusia asiakasryhmiä lisää oikeusaputoimistojen työmäärää.

Talousarvion valmisteluun liittyen taloudellisuustavoitteeksi vuodelle 2003 on alustavasti asetettu 75 euroa/painotettu suorite (toteutuma 75 euroa v. 2001 ja tavoite 77 euroa v. 2002).

2003 talousarvio	17 340 000
2002 talousarvio	17 323 000
2001 tilinpäätös	17 527 368

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusapulain (257/2002) sekä oikeudenkäynnistä rikosasioissa

annetun lain (689/1997) soveltamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	€
Oikeusapu ja puolustus	32 500 000
Asianomistajan avustaminen	50 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 750 000
Syytteenä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	1 500 000
Yhteensä	35 800 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 662 000 euroa 1.6.2002 voimaan tulleen oikeusapulainsäädännön uudistuksen johdosta sekä 500 000 euroa yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta (HE 98/2002) aiheutuvina selvittäjän korvauksina.

2003 talousarvio	35 800 000
2002 talousarvio	33 638 000
2001 tilinpäätös	31 864 711

40. (25.40, osa) Ulosottolaitos

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Ulosottoviranomaisten päätehtävänä on rahasaatavien periminen maksuvelvollisuutensa laiminlyöneiltä ulosottomenettelyssä, joka perustuu yksityisoikeudellisten saatavien osalta tuomioistuimen riita-asioissa antamaan maksupäätökseen ja verojen ja muiden suoraan ulosottokelpoisten saatavien osalta niiden maksuunpanoon.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi ulosottolaitoksen resursseja suunnataan edelleen vuonna 2003 erikoisperintään ja rikoshyödyn jäljittämiseen hallituksen periaatepäätöksen mukaisesti. Ulosottomenettelyä sääntelevän ulosottolainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelua jatketaan.

Hallituksen esitykseen perustuvan lain ulosottolain muuttamisesta on tarkoitus tulla voimaan 1.3.2003. Esityksen keskeisenä tavoitteena on ulosoton yleisten menettelysäännösten kehittäminen kohti nykyaikaista, tarkoituksenmukaista ja hyväksyttäviin toimintaperiaatteisiin perustuvaa ulosottoa. Esityksessä on pyritty ottamaan huomioon yhtäältä menettelyn tehokkuus, nopeus ja joustavuus, toisaalta täyttämään asianmukaisuuden, puolueettomuuden, avoimuuden, perusoikeuksien ja oikeusturvan vaatimukset.

Ulosottotointa kehitetään 16.11.1999 hyväksytyyn kehittämissuunnitelman mukaisesti. Kehittämissuunnitelmassa on toiminnallisiksi tavoitteiksi asetettu sähköisen asioinnin mahdollistaminen velkojille ja perimistoimenpiteitten mitoitaminen mahdollisimman hyvin kunkin velallisen olosuhteita vastaavaksi. Rutiiniasioissa tavoitteena on, että velallisen rekisteröidyt tulo- ja varallisuustiedot ovat teknisen käyttöyhteyden kautta ulosoton käytettävissä jo siinä vaiheessa, kun perimiskeino valitaan. Erikoisperinnässä pyritään kehittämään ulosoton työmenetelmiä sellaisissa tapauksissa, joissa ulosottoa yritetään välttää lainvastaisin ja epäasiallisin keinoin. Asetetut tavoitteet toteutetaan toisaalta uudistamalla ulosoton tietojärjestelmä siten, että se on käytössä 1.3.2003 samanaikaisesti ulosottolain kokonaisuudistukseen liittyvän ulosottolain muutoksen voimaan tulon kanssa, ja toisaalta kouluttamalla ulosoton henkilöstö uuden lainsäädännön mukaiseen toimintaan.

21. (25.40.21, osa) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 76 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kihlakuntien ulosottovirastojen ja Ahvenanmaan maakunnanvou-

dinviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastojen palkkaus-, matka-, ammattikirjallisuus- ja koulutusmenojen sekä posti-, pankkipalvelu- ja lomakemenojen maksamiseen. Momentin määrärahasta

maksetaan myös ulosottolaitoksen osuus keskitettyjen tietojärjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvista menoista sekä uuden perintäjärjestelmän rakentamisesta aiheutuvat menot.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 28 500 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 26.75.21.

Ulosottoon saapui perittäväksi vuonna 2001 noin 2,4 milj. asiaa ja 3,2 mrd. euroa. Ulosoton asiämäärien ja perittävien rahamäärien arvioidaan hieman lisääntyvän.

Oikeusministeriö on talousarvion valmistelun yhteydessä asettanut ulosottolaitoksen toiminnalle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 tavoite	2003 tavoite
Täytäntöönpanon onnistuminen			
osuus käsitellyistä asioista, %	40	40	39
osuus käsitellyistä markkamääristä, %	21	20	19
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	7,3	6,8	6,8
Taloudellisuus (toimintamenot/käsitellyt asiat)			
Ulosottovirastot, €	28	28	28
Ulosotto-osastot, €	25	26	26

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.47 kertyvän noin 44 000 000 euroa.	2003 talousarvio	76 590 000
Maksuilla katetaan noin 90 % ulosoton maksullisen toiminnan kokonaiskustannuksista.	2002 talousarvio	75 700 000
	2001 tilinpäätös	73 299 331

50. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Vankeinhoito ja kriminaalihuolto ovat osa rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää. Rangaistusten täytäntöönpanon hallinto uudistettiin 1.8.2001 voimaantulleella lainsäädännöllä. Oikeusministeriön alainen rikosseuraamusvirasto johtaa kriminaalihuoltolaitosta ja vankeinhoitolaitosta sekä huolehtii näiden kehittämis- ja keskushallintotehtävistä. Kriminaalihuoltolaitokselle kuuluu yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano, mistä pääosin vastaavat kriminaalihuoltolaitoksen aluetoimistot. Vankeinhoitolaite huolehtii vankeusrangaistusten ja sakon muuntorangaistusten täytäntöönpanosta, tutkintavankeuden toimeenpanosta sekä osasta vanginkuljetustehtäviä. Vankeinhoidon koulutuskeskus vastaa vankeinhoitohenkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksesta.

Hallitus antaa eduskunnalle esitykset sopimushoidosta sekä rangaistuksen täytäntöönpanoa ja tutkintavankeutta koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Ulkomaalaisten vankien määrän nopean kasvun johdosta tehostetaan erityisesti virolaisten vankien palauttamista kotimaahansa rangaistusta suorittamaan samoin kuin syyttäjyhteistyötä Viron ja Venäjän kanssa.

Vankien määrä on vuodesta 2000 alkaen lisääntynyt. Vankeja oli vuonna 2001 keskimäärin 3 135. Vuonna 2002 vankien määrän arvioidaan nousevan 3 400:een ja vuonna 2003 noin 3 450:een.

Keskeiset tavoitteet vuonna 2003

Vuonna 2002 tehtävän vankeinhoidon organisaatiota ja toimintatapoja koskevan selvityksen pohjalta käynnistetään toimenpiteet, joilla voidaan parantaa toiminnan taloudellisuutta uusintarikollisuuteen vaikuttavan toiminnan tehostamistavoitteista tinkimättä. Vankien määrän kasvaessa on tavoitteena säilyttää päivittäin toiminnassa olevien osuus keskimäärin vähintään 60 %:na vankien kokonaismäärästä. Resursseja kohdennettaessa on erityisenä tavoitteena varmistaa jo käynnistettyjen päihdeiden torjuntaa ja päihdekuntoutusta sekä uusintarikollisuuden vähentämistä koskevien toimintaohjelmien ja alueellisten yhteistyöhankkeiden toteuttaminen. Avolaitoksissa olevien osuus on keskimäärin 29 % (28,9 % vuonna 2001) rangaistusta suorittavien vankien määrästä.

Vankeinhoitolaitoksen toimintamenot yhtä vankia kohti vuodessa ovat 42 100 euroa (45 185 euroa vuonna 2002 ja 45 007 euroa vuonna 2001).

Toiminnan laajuus:

	2001 toteutuma	2002 arvio	2003 arvio
Keskivankiluku	3 135	3 400	3 450
Täytäntöön pantaviksi tulevat yhdyskuntapalvelutuomiot	3 556	3 400	3 400
Täytäntöön pantavia yhdyskuntapalvelutunteja	254 238	245 000	250 000
Valvonnassa olevia ehdonalaisesti vapautuneita keskimäärin	1 220	1 400	1 300
Valvonnassa olevia ehdollisesti rangaistuja nuoria keskimäärin	1 624	1 650	1 700
Uusia nuorisorangaistuksia	45	120	70

Toimintamenojen arvioitu jakautuminen:

€

Vankeinhoitolaitos	145 220 000
Kriminaalihuoltolaitos	12 600 000
Yhteiset täytäntöönpano- ja hallintotehtävät	3 200 000
Koulutuskeskus	2 900 000
Yhteensä	163 920 000

Vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan vuoden 2003 kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001 tilinpäätös	2002 varsinainen talousarvio	2003 esitys
Tuotot	9 044	8 409	8 800
Myyntitulot	7 854	7 400	7 700
Muut tulot	1 190	1 009	1 100

Erilliskustannukset yhteensä	13 356	12 783	13 462
Raaka-aineet ja tarvikkeet	3 982	3 700	3 522
Henkilöstökustannukset	2 421	2 607	2 099
Muut erilliskustannukset	4 346	5 046	4 380
Kiinteistöjen vuokrat ja käyttö	4 107	2 691	4 976
Vankeinhoitolaitoksen sisäinen käyttö	-1 500	-1 261	-1 515
Käyttäjäämä	-4 312	-4 374	-4 662
Tukitoimintojen kustannukset	280	336	340
Poistot	761	757	760
Korot	504	336	340
Kustannukset yhteensä	14 901	14 212	14 902
Alijäämä	-5 857	-5 803	-6 102

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 163 920 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 5 150 000 euroa ja palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen enintään 1 700 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon laitosmyymälöiden myyntitulot, Satakunnan vankilan toiminnan tulot, tulot mielentilatutkimuksista sekä Vankeinhoidon koulutuskeskuksen saamat korvaukset ammattikorkeakouluopetuksen antamisesta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 440 000 euroa kiinteistöistä maksettavien vuokramenojen kasvun johdosta sekä 300 000 euroa vankien terveydenhuoltomenojen kasvun johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 306 900 euroa siirtona momentille 29.20.30 rikosseuraamusalan ammattikorkeakouluopetuksen järjestämisestä aiheutuvia menoja varten sekä 100 000 euroa kolmen henkilön palkkausmenojen siirtona

momentille 25.01.21 tietohallintotehtävien uudelleenjärjestelyn johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	169 904 000
Palkkaukset	99 079 000
Pääomavuokrat	21 825 000
Muut toimintamenot	49 000 000
Bruttotulot	5 984 000
Laitosmyymälöiden tulot	3 370 000
Satakunnan vankilan tulot	2 384 000
Tulot mielentilatutkimuksista	110 000
Koulutuskeskuksen tulot	120 000
Nettomenot	163 920 000

2003 talousarvio	163 920 000
2002 talousarvio	163 130 000
2002 lisätalousarvio	1 450 000
2001 tilinpäätös	150 625 743

74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maarakennustöihin. Määrärahasta saa lisäksi käyttää enintään 1 300 000 euroa työsiirtolaitoihin kunnan omistuksessa oleviin työkohteisiin, jotka ovat

kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai joihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin kunta osallistuu.

Selvitysosa: Tavoitteena on työllistää työsiirtolatyöpaikoissa avolaitoksissa keskimäärin 175 avolaitosvankia, minkä lisäksi kyseisiin laitoksiin sijoitetaan arviolta keskimäärin 40 laitoksen ulkopuolella siviilityössä tai opiskelemissa käyvää vankia. Avolaitosvanki-

en työllistämisen ja ylläpitomenot ovat 24 200 euroa vankia kohti vuodessa.

2003 talousarvio	5 200 000
2002 talousarvio	5 000 000
2002 lisätalousarvio	400 000
2001 tilinpäätös	420 470

60. (25.40, osa) Syyttäjälaitos

Selvitysosa: Syyttäjän tehtävät kohdistuvat esitutkintaan, syyteharkintaan ja oikeudenkäyntiin. Syyttäjälaitoksen kokonaisvastuu rikosvastuun toteuttamisessa edellyttää aktiivisuutta ja tiivistä yhteistyötä muiden rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten kanssa. Valtakunnan syyttäjänvirasto toimii kaksipuolisen syyttäjälaitoksen keskuksena.

Syyttäjälaitoksen keskeisinä tavoitteina vuonna 2003 ovat rikosasioiden toimintaketjun kehittämistoimien, kuten nopeutettujen menettelyjen toteuttaminen kaikissa syyttäjälaitosten yksiköissä, syyttäjälaitoksen johtamis- ja ohjausjärjestelmien kehittämistyön jatkaminen sekä syyttäjien kansainvälisen rikosoikeudenhoidon osaamisen lisääminen.

Talousrikossyyttäjien toimintaa jatketaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti. Rikosvastuun toteuttamisen parantamiseksi kehitetään esitutkintayhteistyötä poliisin kanssa. Syyttäjien koulutuksessa kiinnitetään erityistä huomiota haastehakemusten laadun parantamiseen.

21. (25.40.21, osa) Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 28 803 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, kihlakuntien syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen syyttäjäsastojen palkkaus-, matka-, ammattikirjallisuus- ja koulutusmenojen maksamiseen. Momentin määrärahasta maksetaan myös syyttäjälaitoksen osuus keskitettyjen tietojärjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvista menoista.

Selvitysosa: Määräraha on vähennyksenä otettu huomioon 7 800 euroa Suomen Eurojust-edustajan palkkausmenojen siirtomomentille 24.99.23.

Toimintamenojen arvioitu jakautuminen:

	€
Valtakunnansyyttäjänvirasto	2 750 000
Paikalliset syyttäjälaitokset	25 053 000
Atk- ja muut tietohallintopalvelut	1 000 000
Yhteensä	28 803 000

Paikallissyyttäjälle saapui vuonna 2001 yhteensä noin 87 900 asiaa ja asioita ratkaistiin yhteensä noin 85 200. Vuosina 2002 ja 2003 määrän arvioidaan olevan noin 88 000 asiaa vuodessa. Joutuisuustavoitteena on syyteharkinnan suorittaminen tavallisissa rikosasioissa kahdessa kuukaudessa. Vaativat jutut otetaan heti käsittelyyn niin, ettei syyteharkinta niissäkään syyttäjältä riippuvasta syystä kestä yli

kuutta kuukautta. Taloudellisuustavoitteeksi on alustavasti asetettu 292 euroa/ratkaistu asia (toteutuma 294 euroa ja arvio v. 2002 264 euroa/ratkaistu asia).	2003 talousarvio	28 803 000
	2002 talousarvio	28 000 000
	2001 tilinpäätös	27 110 711

70. Vaalimenot

21. Vaalimenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998), saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain (571/1987) mukaisesti eduskuntavaaleista, presidentinvaalista, kunnallisvaaleista, europarlamenttivaaleista, saamelaiskäräjävaaleista ja neuvoa-antavista kansanäänestyksistä sekä niiden tulosten kokoomisesta ja tietojenkäsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2003 toimitettavat eduskuntavaalit ja saamelaiskäräjävaalit ja yleisten vaalien ennakoäänestyksen järjestämisvastuun siirtämisestä kunnille sekä vaalitietojärjestelmän kehittämistä, ylläpidosta ja käytöstä aiheutuvat menot.

2003 talousarvio	13 900 000
2002 talousarvio	673 000
2001 tilinpäätös	458 462

Pääluokka 26

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Tehtävät ja tavoitteet

Sisäasiainministeriö on sisäisen turvallisuuden, alue- ja paikallishallinnon, sekä aluekehityksen ministeriö, joka

— huolehtii aluehallinnon, valtion paikallishallinnon sekä väestökirjanpidon yleisestä kehittämisestä,

— huolehtii kansalaisten itsehallintoon perustuvien kuntien toiminnan lainsäädännöllisistä ja taloudellisista edellytyksistä,

— edistää maan eri osien tasapainoista kehitystä ja tukee alueiden omaehtoista kehittämistä,

— vastaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä,

— vastaa pelastustoimen ohjaamisesta,

— vastaa suomen kansalaisuutta, maahanmuuttoa ja turvapaikkaa koskevista asioista sekä

— vastaa rajavalvonnasta sekä henkilöiden rajatarkastuksista.

Hallinto, kunnat ja aluekehitys

Erityisesti perusoikeuksien toteutumiseen liittyvien, kuntien järjestämistä vastuulla olevien palvelujen arviointimenettelyä parannetaan.

Kuntien toimintaedellytyksiä parannetaan kuntarakennetta vahvistavilla, kuntien yhteistoimintaa lisäävillä ja johtamisjärjestelmiä tehostavilla uudistuksilla.

Jatketaan kuntien ja valtion välisten rahoitussuhteiden periaatteellisten linjausten valmistelutyötä yhdessä asianomaisten ministeriöiden kanssa.

Huolehditaan alueiden tasapainoisesta kehitymisestä sekä pienistä ja keskisuurista kaupunki-seuduista koostuvan aluekeskusten verkoston ja yksittäisten alueiden toimintaedellytyksistä.

Alueiden kilpailukyky pyritään turvaamaan ja sitä vahvistetaan edelleen kohdistamalla entistä suurempia panostuksia taidon, tiedon ja osaamisen kehittämiseen, levittämiseen ja hyödyntämiseen mm. osaamiskeskusohjelman kautta.

EU-tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden toteuttamisessa tavoitteena on entistä laajempien ja vaikuttavampien hankekokonaisuuksien rakentaminen sekä ohjelmien toteutuksen ja seurannan tehostaminen.

Seutukuntia vahvistetaan toteuttamalla lakisääteistä seutuyhteistyökokeilua, laajentamalla ensiksi sen puitteissa seutukuntien päätösvaltaa ja kehittämällä seutukuntajakoa.

Aluehallinnon toimintaedellytyksiä parannetaan siirtämällä sille päätösvaltaa keskushallinnosta, aloittamalla valmistelu aluehallinnon edelleen kokoamiseksi ja tehostamiseksi sekä valmistelemalla ja pyrkimällä käynnistämään Kainuun hallintokokeilu, jossa maakunnalle annettaisiin lisää päätösvaltaa erityisesti kehittämistehtävissä ja jossa kuntien yhteistyötä voimakkaasti lisätään.

Työllisyyden ja kehitysedellytysten tukemiseksi maan eri osissa sekä valtion työvoiman saannin turvaamiseksi valmistellaan tehostettuja linjauksia ja toimenpiteitä keskushallinnon yksikköjen ja toimintojen sijoittamiseksi nykyistä tasapainoisemmin maan eri osiin, erityisesti aluekeskuksiin.

Sisäinen turvallisuus

Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä ennalta estää rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan. Poliisin tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa, jonka takeena on ammattitaitoinen, palvelualtis, luotettava, yhteistyöhaluinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi.

Poliisi toteuttaa huumausaineiden vastaista strategiaa ja jatkaa talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmaa tehtyjen päätösten mukaisesti.

Erityistä huomiota kiinnitetään järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan, ennalta estävään toimintaan ja hälytyspalvelujen saatavuuteen ja laatuun.

Huolehditaan siitä, että pelastustoimen 22 alueeseen perustuva järjestelmä voi aloittaa toimintansa vuoden 2004 alusta.

Onnettomuuksien ehkäisyn tehostamiseksi ryhdytään valmisteluihin eri toimialojen yhteisten onnettomuuksien ehkäisyn ja vahinkojen rajoittamisen tavoitteiden kokoamiseksi valtakunnalliseksi toimintaohjelmaksi.

Valmistellaan siviilikriisinhallinnan kansallisten yhteensovittamistehtävien organisointi Suomessa. Valmiutta osallistua kansainväliseen avustustoimintaan ja siviilikriisinhallintaan kehitetään.

Rajavalvonnan määrän väheneminen pysäytetään Suomen itärajalla ja vilkastuvan rajanylitysliikenteen sujuvuus turvataan.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Sisäasiainministeriö	21 009	25 416	88 178	62 762	247
02. Ulkomaalaisvirasto	7 187	8 157	8 775	618	8
05. Läänihallitukset	46 287	48 682	48 620	- 62	- 0
06. Rekisterihallinto	27 636	26 731	20 564	- 6 167	- 23
07. Kihlakunnat	40 570	40 494	43 223	2 729	7
75. Poliisitoimi	557 016	541 037	533 877	- 7 160	- 1
80. Pelastustoimi	26 521	36 094	41 073	4 979	14
90. Rajavartiolaitos	176 208	187 708	188 055	347	0
97. Avustukset kunnille	246 158	230 502	227 404	- 3 098	- 1
98. Alueiden kehittäminen	135 394	168 588	184 030	15 442	9
Yhteensä	1 283 987	1 313 409	1 383 799	70 390	5
Henkilöstön kokonaismäärä	16 820	17 060	16 830		

01. Sisäasiainministeriö

19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 63 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	63 000 000
------------------	------------

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 066 000 euroa.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	21 002 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	35 000
Muut toimintamenot	20 967 000
Bruttotulot	936 000
Maksullisen toiminnan tulot	35 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	13 000
— muut suoritteet	22 000
Muut tulot	901 000
— yhteishankkeet, EU	850 000
— muut tulot	51 000
Nettomenot	20 066 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon siviilikriisinhallinnan menoina 92 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 24.99.25 ja 92 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 27.10.21.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 66 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 26.06.21 sekä vähennyksenä 140 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 28.01.21 ja 135 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.75.21.

2003 talousarvio	20 066 000
2002 talousarvio	20 304 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	21 009 363

22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 112 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon yhteisen tietoverkon ja yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

2003 talousarvio	5 112 000
2002 talousarvio	5 112 000

02. Ulkomaalaisvirasto

Selvitysosa: Ulkomaalaisvirasto käsittelee ja ratkaisee ulkomaalaisten maahantuloon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä kansalaisuuteen liittyviä asioita. Ulkomaalaisvirasto pitää ulkomaalaisrekisteriä ja tuottaa viranomaisille ja kansainvälisille järjestöille näiden tarvitsemaa tietoa.

Ulkomaalaisvirasto toteuttaa Suomen virallista maahanmuutto- ja pakolaispolitiikkaa, jonka keskeisenä periaatteena on hallitun maahanmuuton edistäminen. Tämä tarkoittaa toisaalta avoimuuden, kansainvälisyyden, ihmis- ja perusoikeuksien, hyvän hallinnon ja oikeusturvan periaatteiden korostamista sekä toisaalta maahanmuuttoon liittyvien väärinkäytösten estämistä.

Hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti ulkomaalaisviraston asiakaspalvelun tavoitteena on sujuva päätöksenteko, aktiivinen tiedottaminen ja selkeä neuvonta.

Sisäasiainministeriö on asettanut ulkomaalaisvirastolle seuraavat tulostavoitteet:

Päätöksenteko on oikeusvarmaa. Päätösten määrä vastaa vähintään vireille tulleiden asioiden määrää.

Vireille tulleiden hakemusten läpivientiajat pyritään pitämään vähintään ennallaan heikentämättä oikeusturvaa käyttämällä sekä henkilö- että teknisiä resursseja joustavasti ja tehokkaasti.

Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia, oikeita ja mahdollisimman yksinkertaisia. Päätösten perusteluissa käytettävä maatiedon määrä ja laatu on riittävää ja oikeaa. Ulkomaalaisrekisteriin talletetut tiedot ovat oikeita, eheitä ja luotettavia.

Ulkomaalaisvirasto suorittaa turvapaikkakuulusteluja osana turvapaikkaa koskevaa päätöksentekoa.

Panostietoja

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 talousarvio	2003 esitys
Nettomenot (t€)	4 351	4 670	5 059	6 199	6 674	8 157	8 775
Tulot (t€)	481	1 391	1 826	1 614	1 745	1 682	1 700
Bruttomenot (t€)	4 832	6 061	6 885	7 813	8 419	9 839	10 475
Henkilötyövuodet	104	120	130	148	172	180	176

Hakemusasiat

Kysyntä

Maahanmuutto

— oleskelu- ja työluvut, lausunnot

lupa-asioissa, maastapoistaminen

15 259 16 592 20 649 19 845 19 301 20 000 21 000

Pakolaisuus

— turvapaikka- ja pakolaisasiat,

perheen yhdistäminen, matkustus-

asiakirjat

4 481 4 993 8 107 8 230 10 064 14 000 13 000

Kansalaisuus

— hakemukset, ilmoitukset,

selvitykset ja tiedustelut

5 006 5 216 5 391 5 076 4 659 5 500 6 000

Yhteensä

24 746 26 801 34 147 33 151 34 024 39 500 40 000

Ratkaisut

Maahanmuutto

— oleskelu- ja työluvut, lausunnot

lupa-asioissa, maastapoistaminen

14 157 15 220 16 729 19 486 21 250 19 000 21 000

Pakolaisuus

— turvapaikka- ja pakolaisasiat,

perheen yhdistäminen, matkustus-

asiakirjat

3 615 4 487 5 539 8 266 11 330 16 400 13 500

Kansalaisuus

— hakemukset, ilmoitukset, selvi-

tykset ja tiedustelut

2 829 6 580 7 431 5 441 4 962 6 400 6 500

Yhteensä

20 601 26 287 29 699 33 193 37 542 41 800 41 000

Ratkaistu vireille tulleista (%)	83	98	87	100	110	109	103
Vireillä				22 522	19 226	15 920	14 920
Maahanmuutto				10 352	8 403	9 400	9 400
Pakolaisuus				6 194	5 150	2 750	2 250
Kansalaisuus				5 976	5 673	3 770	3 270
Ratkaisut/htv	198	219	228	224	218	232	233
Ratkaisut euroa/nettomenot	211	178	170	187	177	195	213
Henkilöresurssien käyttö %							
Maahanmuutto	20	18	18	23	25	24	23
Pakolaisuus	20	18	18	24	26	27	35
Kansalaisuus	17	28	26	17	17	19	18
Tieto- ja tukipalvelut	43	36	38	36	32	30	22

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
8 775 000 euroa.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	10 475 000	2003 talousarvio	8 775 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	2 850 000	2002 talousarvio	8 157 000
Muut toimintamenot	7 625 000	2002 lisätalousarvio	350 000
Bruttotulot	1 700 000	2001 tilinpäätös	7 186 670
Maksullisen toiminnan tulot, julkis- oikeudelliset suoritteet	1 690 000		
Muut tulot	10 000		
Nettomenot	8 775 000		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 543 000 euroa palkkaus- ja muina toimintamenoina ja 100 000 euroa lisäätynneiden DNA-testien tarpeeseen.

05. Lääninhallitukset

Selvitysosa: Lääninhallitus on valtion aluehallinnon monialainen asiantuntijavirasto, jolle valtion keskushallinto osoittaa tehtäviään. Sinne on koottu alueellisia asiantuntija-, turvallisuus- ja hallintotehtäviä. Lääninhallitus luo osaltaan myös edellytyksiä alueen elinkeinojen kehittämiseksi.

Lääninhallitusten suurimmat toimialat ovat sosiaali- ja terveystoimi ja sivistystoimi. Lääninhallituksen poliisiosastojen menot maksetaan poliisin toimintamäärärahoista lukuun ottamatta lääninhallituksen virastona tarjoamia palveluja, joita ovat mm. toimitilat, henkilöstö- ja taloushallinto sekä virastopalvelut. Ahvenanmaan lääninhallituksella on Manner-Suomen lääninhallitusten tehtävistä poikkeavia tehtäviä, jotka johtuvat valtionhallinnon ja maakunnallisen itsehallinnon erityispiirteistä Ahvenanmaalla.

Lääninhallitusten toiminnan yleiset painopisteet vuonna 2003:

Lääninhallitukset tukevat erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä. Huumausaineiden saatavuutta ja käyttöä ehkäistään ja niistä aiheutuvia riskejä vähennetään. Nuorten ja riskiryhmien syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja osallisuuden tukemiseksi edistetään hallinnonalojen ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä.

Lääninhallitukset kartoittavat peruspalvelujen tarjontaa ja tarvetta läänin alueella ja arvioivat palveluverkkojen riittävyttä sekä yleisesti palvelujen saatavuuden ja toimivuuden muutoksia.

Alueellista ja seudullista hyvinvointipolitiikkaa parannetaan kehittämällä viranomaisten ja muiden toimijoiden yhteistyötä. Eri asteisiin poikkeusoloihin varautumista tehostetaan.

Aluehallinnon keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetään menettelytapoja yhteisten tehtäväalueiden tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi.

Lisäksi lääninhallituksia ohjaavat ministeriöt ja keskushallinnon virastot ovat määrittäneet vuodelle 2003 seuraavia toimialakohtaisia painopisteitä:

Kilpailu- ja kuluttaja-asiat

Lääninhallitukset selvittävät etenkin paikallisesti ja alueellisesti vaikuttavia kilpailunrajoituksia.

Lääninhallitukset osallistuvat myös Kilpailuviraston ”Julkinen valta markkinoilla” -hankkeen jatkotyöhön, jossa parannetaan kuntien valmiuksia palvelutuotantonsa markkinaehtoistamisessa.

Kuntien tuoteturvallisuusvalvonnan taso arvioidaan vuoden 2002 tietojen pohjalta. Keskitytään erityisesti palveluiden turvallisuuden valvontaan ja toteutetaan valtakunnallinen valvontaprojekti. Varaudutaan tuoteturvallisuuslain mukaisiin tuotteiden turvallisuutta koskeviin kiireellisiin valvontatehtäviin.

Kuluttajien hintatietoisuuden tueksi tehdään hintavertailuja ja varmistetaan kuluttajien tiedonsaanti niistä. Tehdään euroon siirtymisen hintavaikutusten loppuarvio sekä valtakunnallisia, teemoitettuja valvontakampanjoita.

Huolehditaan talous- ja velkaneuvonnan alueellisesta saatavuudesta sekä ohjataan ja tuetaan kuntia/palvelun tuottajia talous- ja velkaneuvonnan järjestämisessä sekä seurataan laadun ja määrän kehittymistä läänin alueella.

Liikennehallinto

Lääninhallitukset turvaavat julkisen liikenteen palvelut alueellaan taloudellisesti tehokkaalla tavalla. Lääninhallitukset pyrkivät sekä rahoituksen että kehittämistoimien avulla lisäämään joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja esteettömyyttä ja niitä kehitetään esteettömyyden alueelliseksi asiantuntijoiksi. Lääninhallitukset tehostavat yhteistyötä kuntien kanssa ja edistävät henkilöliikenteen logistista osaamista liikenteenhoidon tehostamiseksi. Lisäksi lääninhallitukset toimivat kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen toimintaedellytysten parantamiseksi ja liikenneturvallisuuden edistämiseksi.

Läänin alueen kuntien liikenneturvallisuustyötä tuetaan ja aktivoidaan.

Sivistystoimi

Oppilaitosverkon ja ylläpitojärjestelmän kehittymistä, koulutuksen alueellista saavutettavuutta, tuloksellisuutta ja oppilaan oikeusturvan toteutumista seurataan ja arvioidaan. Erityistä huomiota kiinnitetään elinikäiseen oppimiseen sekä ammattitaitoisen työvoiman tuottamiseen ja koulutuksen jälkeiseen työllistymiseen. Tavoitteena aikuisväestön osalta on ammatillisten tutkintojen hankkiminen niille, joilta puuttuu toisen asteen koulutus sekä tietoyhteiskuntataitojen kehittäminen.

Ammatillisen koulutustarpeen alueellista ennakointia kehitetään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa huomioon ottaen työelämän tarpeet sekä ikääntyvän väestön ja nuorten ikäluokkien koulutuskysyntä. Valtakunnallisissa yhteishakujärjestelmissä kiinnitetään erityistä huomiota neuvontapalveluihin.

Opetustoimen henkilöstökoulutusta toteutetaan ottaen huomioon täydennyskoulutuksen valtakunnallisten ja alueellisten toteuttajien tarkoituksenmukainen työnjako. Koulutusta suunnataan erityisesti tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön edistämiseen.

Kirjasto- ja tietopalvelujen saavutettavuuden ja laadun kehittämistä edistetään ja seurataan sekä arvioidaan palvelujen toteutumista painoalueena kuntien välinen yhteistyö.

Yhteistyössä kuntien ja kansalaisjärjestöjen kanssa tuetaan ja kehitetään koululaisten iltapäivätoimintaa.

Lasten ja nuorten liikunta sekä terveyttä edistävä liikunta ovat painopisteitä liikuntatoimessa. Liikuntapaikkarakentamisessa tuetaan erityisesti lähiliikuntapaikkoja.

Nuorisotoimessa keskeistä on nuorisotyön peruspalvelujen määrittelyn pohjalta peruspalvelut koko maassa turvaavan nuorisotyöorganisaation tukeminen, nuorten alueellisen elinoloindikaattorijärjestelmän hyödyntäminen ja nuorten työpajatoiminnan kehittäminen.

Yhteistyössä alueellisten taidetoimikuntien kanssa arvioidaan kuntien kulttuuritoimintaa taiteen edistämisen näkökulmasta.

Ohjataan ja rahoitetaan opetusministeriön hallinnonalan rakennerahasto-ohjelmahankkeita ottaen huomioon valtakunnalliset ja alueelliset kehittämistavoitteet.

Lääninhallitukset osallistuvat kansainväliseen yhteistyöhön opetuksen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotoimen alueilla osana alueiden Euroopan kehitystä.

Sosiaali- ja terveystoimi

Lääninhallitukset tukevat ja edistävät terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin toteutumista sekä sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyä alueellaan. Lääninhallitusten erityisiä painoalueita vuonna 2003 ovat sosiaali- ja terveydenhuollon etu- ja jälkikäteisvalvonta sekä uuden kehittämishankejärjestelmän toimeenpano.

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun valvontaa ja lupahallintoa kehitetään osana sosiaali- ja terveystoimintaa.

Ympäristöterveydenhuollossa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että kunnat suorittavat vastuullaan olevaa valvontaa riittävästi ja tasapuolisesti.

Eläinlääkintä

Valmiuksia tarttuvien eläintautien ennaltaehkäisyyn ja vastustukseen tehostetaan entisestään koko maassa. Eläinten sivutuotteiden asianmukaisesta hävittämisestä ja käsittelystä huolehditaan. Tehostetaan paikallisten eläinsuojeluvalvontaviranomaisten ohjausta ja eläinten pitoon kohdistuvan eläinsuojeluvalvonnan toimivuutta. Lääninhallitukset valvovat ja ohjaavat lääkkeiden käyttöä eläimille. Kunnallisten eläinlääkäripalvelujen saatavuuden varmistamista jatketaan. Ympäristöterveydenhuollon yksiköiden työnjakoa kehitetään.

Elintarvikevalvonta

Kuntien elintarvikevalvontaa ja -tarkastusta arvioidaan ja tehostetaan kehittämällä edelleen kuntien yhteistyötä. Jatketaan kuntien elintarvikevalvonnan laatujärjestelmien kehittämistä yhdessä Elintarvikeviraston kanssa. Jatketaan yhdessä muiden elintarvikeviranomaisten kanssa elintarvikevalvonnan vaatimustenmukaisuuden arvioinnin pohjustusta.

Alueellisesti merkittävien peruselintarvikkeiden kokonaislaatua valvotaan pelloilta pöytäan periaatteen mukaan. Tavoitteen toteutumiseksi kehitetään valvontahenkilöstön ammattitaitoa ja varmistetaan kuluttajien riittävä tiedonsaanti.

Pelastustoimi

Lääninhallitukset ohjaavat ja valvovat kuntien pelastustoimen palvelutasopäätösten tasoa ja toimeenpanoa. Erityistä huomiota kiinnitetään tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisyyn sekä riskien edellyttämiin palokuntien toimintavalmiuksiin.

Lääninhallitukset seuraavat ja tukevat alueellisten pelastuslaitosten sekä hätäkeskusten suunnittelua ja toteuttamista siten, että voimavarat ja palvelut mitoitetaan alueittain niiden riskien edellyttämällä tavalla ja pelastustoiminnan johtamisjärjestelyt ovat tehokkaat ja selkeät.

Poliisitoimi

Lääninhallitukset varmistavat alueellisten ja paikallisten turvallisuussuunnitelmien toimeenpanon ja seuraavat niiden vaikuttavuutta. Huumausaineiden käyttöä ja saatavuutta ehkäistään ja niihin liittyvää rikollisuutta torjutaan yhteistyössä muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa. Viranomaisyhteistyötä perheväkivaltatapauksen tutkinnassa lisätään.

Oikeushallinto

Lääninhallitukset vastaavat kihlakunnan ulosottovirastojen ja kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastojen toiminnan ohjauksesta muun muassa huolehtimalla ulosottopiirien tarkastamisesta ja kouluttamisesta sekä tulosohtauksesta. Painopistealueena ovat voimaan tulevan ulosottolain kokonaisuudistuksen ja käyttöön otettavan uuden tietojärjestelmän edellyttämän sekä toteutettavan toiminnan muutoksen varmistamiseen liittyvän koulutuksen järjestäminen ulosottopiirien henkilöstölle ja tarkastustoiminnan ja tuloksellisuuden arvioinnin kehittäminen.

Hallinto

Toteutetaan lääninhallitusten organisaation arvioinnin tuloksena syntyneitä kehittämisehdotuksia, jotka koskevat alaisen hallinnon ohjauksen tehostamista, tietohallinnon kokoamista ja hallinnon erityisosaamisen turvaamista.

Ahvenanmaan lääninhallitus tehostaa työtä, jonka tavoitteena on entistä yhtenäisempi, kootumpi ja paremmin palveleva valtionhallinto Ahvenanmaalla.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 48 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot	54 020 000	
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 000 000	
Muut toimintamenot	50 020 000	
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	5 400 000	
Nettomenot	48 620 000	

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 420 000 euroa mielenterveyslain muutoksesta aiheutuneista lisätehtävistä ja 86 000 euroa kahden viran siirtona momentilta 31.24.21 sekä vähennyksenä 321 000 euroa vuoden 2002 kertamenoa.

2003 talousarvio	48 620 000
2002 talousarvio	48 682 000
2001 tilinpäätös	46 287 336

06. Rekisterihallinto

Selvitysosa: Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 37 maistraattia, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Maistraateista 24 toimii kihlakunnan viraston osastona ja 13 erillisenä virastona. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä ja eräitä yleishallintotehtäviä sekä holhousviranomaisen tehtäviä. Väestökirjanpidon keskusviranomaisena toimii Väestörekisterikeskus.

Sisäasiainministeriö on asettanut rekisterihallinnolle yleisesti ja Väestörekisterikeskukselle erikseen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Yhteinen tulostavoite			
Osoitteista vastaa tosiasiallisen kotikunnan ja asuin- paikan osoitetta (%)	98,7	98,5	99
Väestörekisterikeskus			
Muuttoilmoituksista saadaan vuoden lopussa puhelimitse tai verkon kautta (%)	30	35	40
Muiden henkilötietojen konekielistä ilmoitus- liikennettä edistetään siten, että vuoden lopussa viranomaisten tekemistä ilmoituksista tulisi väestö- tietojärjestelmään konekielisesti (%)	49	53	55
Väestötietoja luovutetaan ja käytetään hyväksi yhteiskunnan tietohuollossa (milj. tietoyksikköä)	190	190	190
Väestörekisterikeskuksen antaman tietopalvelun kokonaistulot (milj. €)	8,4	8,4	8,4

Maistraatteja ohjaavat ministeriöt ovat asettaneet maistraateille seuraavat tulostavoitteet:

Maistraatit huolehtivat osoitetietojen korkeasta tasosta ja tarkistavat erityisesti tilapäisten osoitteiden ja postiosoitteiden oikeellisuutta.

Maistraatit tiivistävät paikallistason yhteistyötä osoitetietojen, rakennus- ja huoneistotietojen sekä kiinteistötietojen laadun takaamiseksi.

Maistraatille saapuneet lupahakemukset sekä edunvalvojan ja edunvalvojan sijaisen määräämistä koskevat asiat käsitellään sekä päätöstitil tarkastetaan viipymättä ja vuosittain kohtuullisessa ajassa holhousvoimien hallintoa varten kehitettyä asiankäsittelyjärjestelmää hyväksi käyttäen.

Ote valtakunnallisesta holhousasioiden rekisteristä annetaan asiakkaalle pyydettyä tai viimeistään tilausta seuraavana päivänä.

Asunto-osakeyhtiöitä koskevien kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyaika on keskimäärin alle 0,5 kuukautta.

Väestökirjanpitoon liittyvät, tietokoneella annettavat todistukset ja tavanomaiset julkisen notaarin todistukset annetaan asiakkaalle odottaessa tai ne lähetetään postitse päivän kuluessa. Rekisterihallinnon kaikkia palveluita on saatavilla myös maistraattien palveluyksiköissä. Jokaisessa kihlakunnassa on saatavilla rekisterihallinnon peruspalveluita.

Väestötietojärjestelmän suoritteita ovat ylläpidon osalta henkilötietojen, rakennus- ja huoneistotietojen ja kiinteistötietojen rekisteröinnit. Väestötietojärjestelmän tietopalvelut jakautuvat julkisoikeudelliseen ja liiketaloudelliseen tietopalveluun. Kaupparekisterin suoritteita ovat asunto-osakeyhtiöiden perus- ja muutosilmoitukset sekä tietopalvelu. Lisäksi maistraatit antavat neuvontaa kaupparekisteriasioissa ja välittävät asiakkaiden muita kuin asunto-osakeyhtiöitä koskevia kaupparekisteri-ilmoituksia Patentti- ja rekisterihallitukselle. Yhdistysrekisterin suoritteita ovat ilmoitusten ja rekisteröintipäätösten välitys sekä tietopalvelu. Yleishallintotehtäviä ovat julkisen notaarin palvelut, kaupanvahvistajan palvelut, avioliiton esteiden tutkinta, vihkiminen, perukirjojen osaksluettelon vahvistaminen, venerekisterin ylläpito- ja tietopalvelutehtävät sekä nimenmuutosasiat.

Holhousviranomaisina maistraattien tehtäviin kuuluvat edunvalvojen toiminnan valvonta, lupien myöntäminen edunvalvojalle päämiehen puolesta tehtäviin oikeustoimiin ja holhousasioi-

den rekisterin ylläpito. Lisäksi holhousviranomaisen voi eräissä tapauksissa määrätä henkilölle edunvalvojan. Edunvalvontapalvelun tuottajalle maksetaan korvaus sisäasiainministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Asiaa on selvitetty tarkemmin momentin 26.97.35 perusteluissa.

Vuoden 2003 alusta maistraateille on tulossa uusia tehtäviä, kuten isyyden vahvistaminen.

Väestörekisterikeskuksen tarjoamana varmennepalvelun liiketoimintamalli selvitetään ja tehdään johtopäätökset toiminnan jatkosta ja rahoittamisesta.

Rekisterihallinnon eräitä volyymitietoja (suoritteiden lukumäärä) voidaan kuvata seuraavilla tunnusluvuilla:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio	2003 htv
Väestötietojärjestelmä				376
Ylläpito				
— VRK (tallennetut ilm.)	8 000	8 000		
— Maistraatit (tallennetut ilm.)	2 339 000	2 274 000	2 217 000	
— Konekielisesti (tietoyks. lkm)	935 000	1 100 000	1 221 000	
Tietopalvelu (tietoyks. lkm)				
— VRK (milj. kpl)	220	220	190	
— Maistraatit	996 000	1 002 000	1 060 000	
Kauppa- ja yhdistysrekisteri				61
Kaupparekisteri				
— asunto-osakeyhtiöiden ilmoitukset	16 430	17 060	16 860	
— muut ilmoitukset	17 240	17 710	16 520	
— tietopalvelu (otteiden lkm)	39 000	34 540	31 630	
Yhdistysrekisteri				
— ilmoitukset	6 400	6 530	6 450	
— tietopalvelu (otteiden lkm)	7 420	6 785	6 690	
Holhous (julk.oik. suoritteet)				177
— holhousrekisteristä annetut otteet	9 890	10 720	10 750	
— lupapäätökset	5 470	5 860	6 030	
— tilintarkastukset	24 000	27 540	28 390	
— edunvalvojan määrääminen	3 230	3 730	3 950	
— hakemukset käräjäoikeudelle edunvalvonnan määräämiseksi	5 450	5 000	5 140	
Yleishallinto (todistajapalvelut)				54
— kaupanvahvistukset	10 960	10 800	10 650	
— julkisen notaarin tehtävät	112 530	112 950	113 630	
— venerekisteristä annettavat otteet	18 460	18 490	18 500	
— nimenmuutoshakemukseen annetut päätökset	2 530	2 590	2 630	
— vihkimiset	7 220	7 770	7 850	

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko (1 000 euroa):

	2000	2001	2002	2003
	toteutuma	toteutuma	ennakoitu	arvio
TUOTOT				
Julkisoikeudelliset suoritteet	11 028	10 700	10 260	10 260
Liiketaloudelliset suoritteet	5 255	5 679	4 709	5 871
Tuotot yhteensä	16 283	16 379	14 969	16 131
KUSTANNUKSET				
Julkisoikeudelliset suoritteet	16 389	16 961	13 791	13 750
Liiketaloudelliset suoritteet	3 760	4 332	3 027	3 811
Kustannukset yhteensä	20 149	21 293	16 818	17 561
YLIJÄÄMÄ				
Julkisoikeudelliset suoritteet	-5 361	-6 261	-3 532	-3 490
— % tuotoista	-48,6	-58,5	-34,4	-34
Liiketaloudelliset suoritteet	1 495	1 347	1 682	2 060
— % tuotoista	28,4	23,7	35,7	35
Ylijäämä yhteensä	-3 866	-4 914	-1 850	-1 430
— % tuotoista	-23,7	-30,0	-12,4	-9

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 564 000 euroa.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	36 695 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	17 561 000
Muut toimintamenot	19 134 000
Bruttotulot	16 131 000
Maksullisen toiminnan tulot	
— julkisoikeudelliset suoritteet	10 260 000
— muut suoritteet	5 871 000
Nettomenot	20 564 000

Edunvalvojan määräämisestä holhoustoimilain (442/1999) 12 §:n mukaisesti maistraatti perii valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 3 momentin perusteella omakustannusar-

voa alemman kiinteän maksun. Lisäksi eräät holhoustoimen suoritteet ovat kokonaan maksettomia.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 58 000 euroa kahden viran siirtona momentilta 31.24.21 sekä vähennyksenä 66 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.01.21.

Väestörekisterikeskuksen maksuasetusta tarkistetaan niin, että siihen sisällytetään tarvittavat säännökset varmennepalveluista ja niiden maksullisuudesta. Markkinoille tuotettavat palvelut hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein.

2003 talousarvio	20 564 000
2002 talousarvio	26 731 000
2001 tilinpäätös	27 635 799

07. Kihlakunnat

Selvitysosa: Poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisteritoimen sekä paikallistason yleishallintotehtävät on organisoitu kihlakunnittain. Yhtenäisjärjestelmän mukaiset kihlakunnanvirastot toimivat 77 kihlakunnassa ja erillisvirastot 13 kihlakunnassa. Kihlakunnanvirasto toimii valtion paikallisena yleis- ja erityishallintoviranomaisena kihlakunnan alueella. Tehtäviä hoitaessaan

kihlakunnanvirasto toteuttaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia tavoitteita. Yhtenäisvirastojen kokonaishenkilöstö vuonna 2001 oli noin 6 240.

Sisäasiainministeriö on asettanut kihlakunnanvirastoille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Yhteispalvelua on kehitetty tarkoituksenmukaisen palveluverkon aikaansaamiseksi eri toimijoiden kanssa kiinnittäen huomiota erityisesti viraston omien yksiköiden palvelujen lisäämiseen yhteispalvelupisteissä.

— Kaikille kihlakunnanvirastoille on rakennettu oma kotisivu ja verkkopalveluja on lisätty viraston yksiköiden palvelutarjonnan kautta.

— Yhteiselle henkilöstölle on tehty läänikohtaiset henkilöstöstrategiat ja yhteisen henkilöstön tehtäviä on laajennettu ja yhtenäistetty sekä toimenkuvat on laadittu ja kehityskeskustelut on käyty kihlakunnannimismiehen kanssa säännöllisesti.

21. Kihlakunnanvirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 43 223 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanviraston henkilökunnan palkkauksiin sekä yhteisiin toimitala- ja muihin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on lisäyk-

senä otettu huomioon 2 318 000 euroa toimitilojen peruskorjauksen johdosta.

2003 talousarvio	43 223 000
2002 talousarvio	40 494 000
2001 tilinpäätös	40 570 292

75. Poliisitoimi

Selvitysosa:

Keskeiset toimintaympäristön muutokset

Poliisin tietoon tullut rikollisuus väheni hieman vuodesta 2000 vuoteen 2001. Huumausainerikollisuuden kasvu jatkuu tehostetuista torjuntatoimista huolimatta. Rikollisuuden monimutkaisuus ja ammattimaistuminen lisäävät poliisin työmäärää. Liikennesuoritteiden määrä kasvaa tasaisesti. Poliisin hälytystehtävien ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien tehtävien määrä kasvaa edelleen. Viranomaisyhteistyön merkitys korostuu.

Poliisipalvelujen kysyntä ja saatavuus sekä toiminnan laajuus:

	2000 toteutuma	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Hälytystehtävät, lkm	909 114	922 322	930 000	940 000
Rikoslakirikokset, lkm	528 583	513 061	520 000	525 000
Poliisin selvittämät rikoslakirikokset, lkm	306 742	313 950	320 000	320 000
Keskeiset lupapalvelut, lkm (passit, ajokortit, henkilökortit, aseluvat)	874 326	888 140	900 000	900 000
Toimipaikat, lkm	250	250	225	225
— joista avoimna joka arkipäivä	240	240	220	210

Toimintalinjat ja tavoitteet

Huumausaineiden tarjontaa rajoitetaan ylläpitämällä kiinnijäämisriskiä vuoden 2002 tasolla. Toteutetaan talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaohjelmaa sekä torjutaan rahanpesua.

Torjutaan järjestäytyneitä rikollisuutta sen kaikissa muodoissa.

Toimeenpannaan alueelliset ja paikalliset turvallisuussuunnitelmat ja arvioidaan niiden vaikutavuutta. Toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöstä liikenneturvallisuuden parantamiseksi lisäämällä automaattista liikennevalvontaa. Varmistetaan hälytyspalvelujen saatavuus ja laatu.

Poliisin organisaatiota kehitetään tavoitteena tehostaa voimavarojen käyttöä. Toteutetaan poliisin tietohallintokeskuksen (PTHK) siirto Rovaniemelle vuoteen 2006 mennessä.

Poliisin toiminta on yhteistyöhakuista ja asiakaslähtöistä.

Sisäasiainministeriö on asettanut poliisille seuraavat tavoitteet:

	2000 toteutuma	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Toimintavalmiusaika kiireellisissä A-luokan hälytystehtävissä, keskimäärin min.	11,9	11,2	13	13
Toimintavalmiusaika 70 %:ssa kiireellisissä A-luokan hälytystehtävissä, keskimäärin enintään min.	11	13	13	13
Poliisin paljastamat törkeät huumausainerikokset	740	847	1 000	1 000
Rikosten selvitystaso, %				
— törkeät yksilöön kohdistuvat rikokset	79,7	81,8	80	80
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa				
— % ilmoitetuista rikosvahingoista			15	15
— milj. €	41,4	31,5		
Vakavat tieliikenneonnettomuudet	6 633	6 390	6 800	6 800
Toimintamenomomentilta palkattu henkilöstö				
Poliisimiehet, keskimäärin	8 030	8 186	8 220	8 010
Muu henkilöstö, keskimäärin	2 623	2 637	2 600	2 600
Yhteensä	10 653	10 823	10 820	10 610

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
516 487 000 euroa.

Selvitysosa:

Muut tulot	3 000 000
— yhteishankkeet	2 900 000
— lahjoitusvarat	50 000
— sponsoritulot	50 000
Nettomenot	516 487 000

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	550 164 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	26 076 000
Muut toimintamenot	524 088 000
Bruttotulot	33 677 000
Maksullisen toiminnan tulot	30 677 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	29 842 000
— muut suoritteet	835 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa Poliisin tietohallintokeskuksen siirtoon Rovaniemelle, 15 500 000 euroa tasokorotuksina, 43 000 euroa yhden viran siirtona momentilta 31.24.21 ja 135 000 euroa kahden viran siirtona momentilta 26.01.21 sekä vähennyksenä 1 950 000 euroa hätäkeskustoiminnan meno-

jen siirtona momentille 26.80.21, 28 500 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 25.40.21 ja 6 000 euroa siirtona momentille 24.99.23.

Momentilta palkattavan henkilöstön määrä vuonna 2003 on 10 610.

Määrärahatason nousun rajoittamiseksi sekä poliisin voimavarojen joustavan käytön tehostamiseksi poliisihallinnon organisaatiota kehitetään ja kevennetään aloittaen poliisilaitoksista ja ottamalla tarkasteluun eri yksiköiden ja hallinnontasojen tehtävät ja voimavarat.

Poliisin sähköisestä henkilökortista perittävä maksu nostetaan vuonna 2003 vastaamaan valtiolle kortin tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia.

2003 talousarvio	516 487 000
2002 talousarvio	501 837 000
2001 tilinpäätös	512 782 619

23. (26.75.70) Viranomaisradioverkon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 390 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös viranomaisradioverkon rakentamiseen ja perusparantamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös verkon ylläpitämiseen aiemmin myönnetystä tilausvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu ja määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Viranomaisradioverkko on turvallisuusviranomaisten sisäiseen käyttöön tarkoitettu radioverkko, jota voidaan joustavasti käyttää

myös viranomaisten keskinäisenä yhteistointaverkkona.

Vuodesta 2004 lukien viranomaisradioverkon käyttäjät maksavat verkon ylläpidon ja käytön.

Verkkoa voivat rajoitetusti käyttää vuodesta 2003 lukien ns. ulkopuoliset käyttäjät, joiden käytöstä peritään maksut jo vuonna 2003 ja joilta peritään verkon vaatimat välittömät lisäinvestoinnit toteutuneiden kustannusten mukaisesti. Sisäasiainministeriö vastaa verkon käyttöperiaatteista ja antaa maksuja koskevan asetuksen syksyn 2002 aikana.

Määrärahasta on varattu verkon rakentamiseen ja perusparantamiseen 500 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot		18 560 000
Maksullisen toiminnan erillismenot		104 000
Muut toimintamenot		18 456 000
Bruttotulot		1 170 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet		670 000
Muut tulot, yhteistoiminnan tuotot		500 000
Nettomenot		17 390 000

Määrärahaa on tarkoitus käyttää enintään seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviä varten.

2003 talousarvio	17 390 000
2002 talousarvio	39 200 000
2001 tilinpäätös	44 233 425

80. Pelastustoimi

Selvitysosa:

Tehtävät ja keskeiset toimintaympäristön muutokset

Pelastustoimi lisää kansalaisten ja yhteiskunnan turvallisuutta ehkäisemällä onnettomuuksia, pelastamalla sekä suojaamalla vaaroilta. Se muodostaa yhtenäisen järjestelmän, joka antaa turvallisuuspalveluja sekä normaali- että poikkeusoloissa. Valtiolle kuuluu pelastustoimen yleinen johdanto, ohjaus ja valvonta. Lisäksi valtio huolehtii väestönsuojelutoimenpiteistä, joilla on yleisempi kuin paikallinen merkitys. Kunnat huolehtivat palvelujen paikallisesta tuottamisesta.

Pelastustoimen järjestelmää uudistetaan siten, että pelastustoimen palveluista vastaa kunnan sijasta pelastustoimen alue. Pelastustoimeen muodostetaan 22 lailla määrättyä kuntien yhteistointaan perustuvaa alueellista pelastustointia, jotka aloittavat toimintansa vuoden 2004 alusta.

Valtio vastaa pelastustoimen ammatillisen perus- ja täydennyskoulutuksen järjestämisestä, tiedotus-, valistus- ja tutkimustoiminnasta sekä väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutuksesta. Ministeriön alaisena oppilaitoksena toimii Pelastusopisto. Pelastusalan päällystön ammattikorkeakouluopetuksesta huolehtii Pelastusopisto yhteistyössä Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun kanssa. Palopäällystön ammattikorkeakoulututkinto vakiinnuttaa asemansa alan korkeimpana tutkintona. Pelastustoimen alueellisen järjestelmän tarpeet selvitetään ja huomioidaan koulutuksessa.

Hätäkeskustoiminta siirtyy kunnilta valtion hoidettavaksi hätäkeskuslain mukaisesti vuoteen 2006 mennessä. Hätäkeskuksen tehtävänä on vastaanottaa hätäilmoituksia, välittömiä poliisin toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia ja muita ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuuteen liittyviä välittömiä toimenpiteitä edellyttäviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen niille yksiköille, joille tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuuluu.

Hätäkeskuslaitos vastaa pelastus-, poliisi-, sosiaali- ja terveystoimen hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta. Hätäkeskuslaitokseen kuuluu toimintaa valtakunnallisesti kehittävää hätäkeskussykliä ja alueellisia hätäkeskuksia. Hätäkeskuslaitos on sisäasiainministeriön alainen ja sitä johdetaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Alueilla, jotka eivät vielä kuulu Hätäkeskuslaitokseen, toiminnasta vastaavat kunnat ja kihlakuntien poliisilaitokset.

Toimintalinjat ja tavoitteet

Pelastusosaston toiminta-ajatuksena on vastata pelastustoimen palvelukyvyistä tavoitteena hyvä turvallisuuskulttuuri, vähemmän onnettomuuksia ja pienemmät vahingot, nopea ja tehokas apu onnettomuuksissa ja poikkeusoloissa sekä hyvä yhteistyö.

Pelastusopiston tulostavoitteet

Sisäasiainministeriö on talousarvioehdotuksen yhteydessä asettanut Pelastusopistolle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Pelastustoimen ammattikoulutusta järjestetään niin, että alalle saadaan hyvän peruskoulutuksen omaavia henkilöitä ja heille voidaan antaa ammattitaidon ylläpitämiseksi tarvittava täydennyskoulutus. Koulutuksen laatuun ja laadun kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Pelastusopiston määrälliset tulostavoitteet:

	2000	2001	2002	2003
	toteutuma	toteutuma	ennakoitu	arvio
Aloituspaiikat				
— päällystö AMK (nuoriso)	-	26	30	30
— päällystö AMK (aikuis)	-	20	20	20
— alipäällystö	30	15	15	15
— pelastaja	120	120	105	75
— hätäkeskuspäivystäjä	24	24	20	20
Yhteensä	174	205	190	160
Koulutettavapäivät yhteensä				
— ammatillinen peruskoulutus	68 259	70 793	72 550	73 260
— ammatillinen lisäkoulutus	48 183	49 604	55 050	57 000
— ammatillinen lisäkoulutus	20 076	21 189	17 500	16 260
Koulutettavapäivän hinta (€)	131	125	126	125

Pelastusopiston henkilötyövuodet ja kustannukset (1 000 euroa):

	2000	2001	2002	2003
	toteutuma	toteutuma	ennakoitu	arvio
Henkilötyövuodet	84	85	86,5	87
Bruttomenot ¹⁾	9 265	9 165	9 084	9 498
Tulot	1 115	1 809	1 682	2 067

¹⁾ Luvuissa on huomioitu myös Pelastusopiston saama kehittämismääräraha momentilta 26.80.21.4.

Hätäkeskuslaitoksen tulostavoitteet

Sisäasiainministeriö on talousarvioehdotuksen yhteydessä asettanut Hätäkeskuslaitokselle ja hätäkeskustoiminnalle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskuspalveluiden laadusta, saatavuudesta ja tasapuolisuudesta toiminnassa olevilla hätäkeskusalueilla.

Satakunnan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon hätäkeskukset aloittavat toimintansa. Henkilöstö on koulutettu niin, että toiminnan laatu ja varmuus kyetään takaamaan käynnistysvaiheessa sekä kansalaisten että yhteistoimintaviranomaisten kannalta.

Hämeen, Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan hätäkeskusten käyttöönottoa valmistellaan huolehtimalla keskusten toimitilojen hankinnasta, henkilöstön koulutuksesta ja toimintamallien suunnittelusta vuoden 2004 aikana tapahtuvaa käyttöönottoa varten.

Käynnistetään Uudenmaan hätäkeskuksen sekä Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hätäkeskuksen suunnittelu vuoden 2005 aikana tapahtuvaa käyttöönottoa varten.

Hätäpuheluun vastaamista ja hälyttämistä koskevat tavoitteet:

	2000	2001	2002	2003
	toteutuma ¹⁾	toteutuma ¹⁾	ennakoitu	arvio
90 %:ssa hätäpuheluista vastausaika on alle 10 sek. (keskimääräinen vastausaika)	6,7	6,9 (kaikissa hätäpuheluissa)	10	10
90 %:ssa tehtäväksiantoa edellyttävistä hätäilmoituksista aika ilmoituksesta tehtäväksiantoon, enintään 90 sek. ²⁾	60	115 (kaikissa tehtävissä)	90	90
Hälytystoiminnasta aiheutuvat kustannukset, euroa/asukas/vuosi	8,7	9,1 ³⁾	8,4	8,4

¹⁾ Kyseessä on valtion kokeiluhätäkeskusten tulostavoitteet.

²⁾ Ennen vuotta 2001 tavoitteena oli: "Aika hätäilmoituksesta tehtäväksiantoon, keskimäärin alle (sek.)." Vuosina 2000 ja 2001 tavoite oli 60 sekuntia.

³⁾ Kustannukset sisältävät hätäkeskusjärjestelmän rakentamisesta aiheutuvat investoinnit.

Hätäkeskuslaitoksen henkilötyövuodet ja kustannukset (1 000 euroa):

	2000 toteutuma ¹⁾	2001 toteutuma ¹⁾	2002 ennakoitu	2003 arvio
Henkilötyövuodet	107	140	230	335
Bruttomenot	5 187	8 670	20 553	25 517
Tulot	50	186	143	168

¹⁾ Vuosien 2000 ja 2001 kolmen ensimmäisen kuukauden osalta kyseessä on valtion kokeiluhätäkeskusten henkilötyövuodet sekä kustannukset.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
35 033 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen koulustoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 403 200 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	37 268 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 032 000
Muut toimintamenot	36 236 000
Bruttotulot	2 235 000
Maksullisen toiminnan tulot	603 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	80 000
— muut suoritteet	523 000
Muut tulot	1 632 000
Nettomenot	35 033 000

Muissa tuloissa on huomioitu 1 585 000 euroa Pohjois-Savon ammattikorkeakoulun maksamia korvauksia Pelastusopiston antamasta ammattikorkeakouluopetuksesta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 950 000 euroa hätäkeskustoiminnan toimintamenojen siirtona momentilta 26.75.21 ja 3 095 000 euroa siirtona momentilta 26.97.31 sekä 77 000 euroa pelastustoimen laitteiden valvonnan tukemiseen. Bruttotulojen 410 763 euron lisäys aiheutuu maksullisen toiminnan kasvusta.

2003 talousarvio	35 033 000
2002 talousarvio	30 054 000
2001 tilinpäätös	21 216 907

22. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pelastustoimilain (561/1999) 75 §:n nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen, sekä toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä pelastuspalveluun ja siihen liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta Ilmailulaitokselle, metsäpalojen tähystystoiminnasta sekä kansainvälisen hätäavun antamisesta ja vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta. Määrärahaa voidaan käyttää myös pelastustoimilain 86 §:n 2 momentin mukaisten erityisten palon tai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen avun antamiseen EU:n siviilikriisinhallintajärjestelmien puitteissa sekä YK:n alaisena toimivan katastrofien arviointi- ja koordinoitiryhmän (UNDAC), NATO:n Euro-Atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) asiantuntijoiden, Suomen pelastuspalvelun kansainvälisen komennuskunnan (FRF) kahden- tai monenvälisistä komennuksista johtuviin palkkaus- ja toimintakustannuksiin sekä sisäasiainministeriön määräämistä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin.

*Selvitysosa:***Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:**

	€
Ilma-alusten käyttö pelastuspalveluun	1 080 000
Metsäpalojen tähytystoiminta	286 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	168 000
Pelastustoimilain 86 §:n 2 momentin mukaiset tutkimukset	32 000
Pelastustoimilain 75 §:n mukaiset korvaukset	84 000
Yhteensä	1 650 000
2003 talousarvio	1 650 000
2002 talousarvio	1 650 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	1 082 385

31. Valtionosuudet (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 4 390 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/1975) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen, sekä pelastustoimilain (561/1999) 74 §:n mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

*Selvitysosa:***Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:**

	€
Valtionosuus kunnallisten hätäkeskusten perustamiskustannuksiin	168 000
Valtionosuus pelastustoimen kalustohankintoihin	3 868 000
Pelastustoimilain 74 §:n mukaiset avustukset	354 000
Yhteensä	4 390 000
2003 talousarvio	4 390 000
2002 talousarvio	4 390 000
2002 lisätalousarvio	269 000
2001 tilinpäätös	4 221 517

90. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Rajavartiolaitos kuuluu Suomen sisäiseen turvallisuusjärjestelmään ja on samalla myös ulkoisen turvallisuusjärjestelmän osa.

Rajavartiolaitos huolehtii rajavalvonnasta ja henkilöiden rajatarkastuksista sekä niiden yhteydessä hoidettavista muista valvontatehtävistä. Rajavartiolaitos on johtava meripelastusviranomaisen, joka vastaa meripelastustoimen järjestämisestä ja meripelastustoimeen osallistuvien tahojen toiminnan yhteensovittamisesta. Se johtaa ja suorittaa etsintä- ja pelastustoimintaa sekä antaa meripelastukseen liittyvää koulutusta ja valistusta. Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen, antaa sotilaskoulutusta ja kehittää puolustusvalmiutta. Rajavartiolaitos suorittaa tullilaitoksen ohella tullivalvontaa sekä poliisin pyynnöstä eräitä poliisin tehtäviä.

Rajanylitysliikenteen arvioidaan vilkastuvan ja laittoman maahantulon pyrkimysten lisääntyvän. Rajavalvonnan määrän väheneminen pysäytetään Suomen itärajalalla erityisesti Kaakkois-Suomessa. Rajanylitysliikenteen sujuvuus turvataan kehittämällä rajanylityspaikkojen läpäisykykyä ja kohdentamalla lisähenkilöstöä rajatarkastustehtäviin erityisesti Kaakkois-Suomen vilkkaimmilla rajanylityspaikoilla.

Perustietoja ¹⁾	1997	1999	2001	2003
Toimintamenot (milj. €)	152	164	171	184
Henkilötyövuodet (htv)	3 190	3 108	3 072	3 100

¹⁾ Vuoden 2003 tiedot ovat ennusteita. Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa.

Sisäasiainministeriö on asettanut rajavartiolaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Rajavalvonta

Päätöksentekijöille välitetään ajantasainen ja rajatilannetta vastaava rajatilannekuva. Rajavalvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan. Luvattomat rajanylitykset ja muut merkittävät rajatapahtumat selvitetään viipymättä rajavaltuutettujen käsittelyä ja muita jatkotoimenpiteitä varten.

Perustietoja ¹⁾	1997	1999	2001	2003
Partiointi (tuntia)	553 000	507 000	410 000	410 000
Kiinteä valvonta (tuntia)	575 000	692 000	830 000	850 000
Tarkastukset (kpl)	92 184	84 563	84 582	86 000
Havaittu rajatapahtuma (kpl) ²⁾	85	75	64	80
Havaitut rikkomukset (kpl) ³⁾	2 104	2 591	2 660	2 700
Toimintamenot (milj. €)	102	101	99	104
Henkilötyövuodet (htv)	2 143	1 919	1 782	1 780

1) Vuoden 2003 tiedot ovat ennusteita. Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa.

2) Henkilön, ilma-aluksen tai aluksen luvaton rajanylitys tai muu rajatapahtuma.

3) Valtioraja-, rajavyöhyke-, metsästys-, kalastus-, vene- ja maastoliikenne- jne. rikkomukset ja rikokset.

Rajatarkastukset

Kaikki Schengenin alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. EU/ETA:n kansalaisille tehdään vähimmäistarkastus ja muille perusteellinen tarkastus. Schengenin sisärajoilla valmius rajatarkastuksiin ylläpidetään. Rajatarkastukset toteutetaan laadukkaasti turvaten sujuva rajanylilykuliikenne. Rajatarkastuksissa ja niihin liittyvissä tutkinnoissa ja hallintopäätöksissä huolehditaan henkilön oikeusturvasta.

Perustietoja ¹⁾	1997	1999	2001	2003
Rajatarkastukset ulkorajalla (milj.)	9,5	12,8	14,4	15,6
Tarkastusprosentti ulkorajalla (%)	99	94	99	98
Havaitut rikkomukset (kpl) ²⁾	6 050	7 650	6 740	6 800
Matkustajan odotusaika maa/lento (min)	3	4	6	10
Matkustajan odotusaika meri (min)	15	21	21	30
Toimintamenot (milj. €)	40	53	60	66
Henkilötyövuodet (htv)	845	1 008	1 085	1 120

1) Vuoden 2003 tiedot ovat ennusteita. Toimintamenot ovat kyseisen vuoden hintatasossa.

2) Rajatarkastusten yhteydessä havaitut rikos-, ulkomaalais- ja tieliikennelain rikkomukset ja rikokset.

Meri- ja muu pelastustoiminta

Meripelastussuunnitelmat pidetään ajan tasalla. Välitön johtamisvalmius ylläpidetään. Rajavartiolaitoksen meripelastusyksiköiden suorituskyvystä huolehditaan. Kaikille merihätään joutuville osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustilanteiden havaitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Meripelas-

tuksen toimivuutta tuetaan johtamiskoulutuksella ja vaikuttamalla sidosryhmiin. Naapurimaiden meripelastusta tuetaan ja tarvittaessa apua annetaan ulkomaille.

Perustietoja ¹⁾	1997	1999	2001	2003
Pelastussuoritteet (kpl)	1 690	1 650	1 770	1 700
Harjoitus- ym. suoritteet (kpl)	350	620	550	600
RVL:n yksiköiden toiminta-aika (t)	2 703	2 461	2 680	2 700
Estetyt merionnettomuudet (kpl)	19	9	21	15
Pelastettu avuntarpeesta (hlöä)	2 655	3 300	2 930	3 000
Pelastettu hengenvaarasta (hlöä)	59	157	990	500
Toimintamenot (milj. €)	3	2	3	4
Henkilötyövuodet (htv)	53	39	46	45

¹⁾ Vuoden 2003 tiedot ovat ennusteita. Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustussuunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä kyky joukkojen perustamiseen ylläpidetään. Palvelukseen astunut henkilöstö kotiutetaan tehtävien mukaisesti koulutettuna ja sijoituskelpoisena. Tehtävien edellyttämät rajajoukot tuotetaan. Rajajoukoille varataan tehtävien edellyttämä sotavarustus.

Perustietoja ¹⁾	1997	1999	2001	2003
Koulutusvuorokaudet (vrk)	127 800	134 600	142 400	150 000
Toimintamenot (milj.€)	7	7	9	10
Henkilötyövuodet (htv)	149	142	159	155

¹⁾ Vuoden 2003 tiedot ovat ennusteita. Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 182 318 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon lahjoitus- ja testamenttivarat sekä EU:lta ja yhteishankkeista saatavat tulot.

Määrärahaa saa käyttää myös koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 530 000 euroa siirtona momentilta 31.30.21 meripelastuslain (1145/2001) 24 §:n muutoksesta johtuen.

Maksullisen toiminnan tulot, vuokratulot palvelussuhdeasunnoista, muonitustulot ja muut tulot on merkitty momentille 12.26.90.

2003 talousarvio	182 318 000
2002 talousarvio	181 736 000
2002 lisätalousarvio	530 000
2001 tilinpäätös	170 203 827

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuoden 2000 talousarviossa myönnetystä kahden vartiolaivan tilausvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä tarvittaessa indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuviin hankintasopimuksen mukaisiin menoihin.

Selvitysosa: Vartiolaivojen hankintahinta ilman indeksien ja valuuttakurssien muutosta on 15 810 000 euroa. Hankkeesta on arvioitu aiheutuvan menoja 2 522 000 euroa vuonna 2004. Laivat valmistuvat vuosina 2002 ja 2004.

2003 talousarvio	3 953 000
2002 talousarvio	4 710 000
2001 tilinpäätös	4 288 792

74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 784 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 262 000 euroa vuoden 2001 talousarviossa myönnetyn Raja- ja merivartiokoulun Imatran toimipisteen perusrakennukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 522 000 euroa Porkkalan merivartiokoulun rakentamiseen. Hankkeen hyötyala on 875 m² ja kustannusarvio 1 770 000 euroa eli 2 023 euroa/m².

Selvitysosa: Raja- ja merivartiokoulun Imatran toimipisteen perusrakennus valmistuu vuonna 2004, jolloin hankkeesta on arvioitu aiheutuvan menoja 420 000 euroa. Määrärahalla aloitetaan Porkkalan merivartiokoulun rakentaminen, josta arvioidaan menoja aiheutuvan 842 000 euroa vuonna 2004 ja 406 000 euroa vuonna 2005.

2003 talousarvio	1 784 000
2002 talousarvio	1 262 000
2001 tilinpäätös	1 715 517

97. Avustukset kunnille

Selvitysosa: Valtionosuuksien ja -avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on riittävä suhteessa niiden tehtäviin ja velvoitteisiin. Valtionosuudet ovat lähes 60 prosentissa kuntia vähintään kolmannes verotulojen ja valtionosuuksien yhteismäärästä.

Valtionosuus- ja avustusjärjestelmä muodostuu tehtäväkohtaisista opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista, verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta ja yleisestä valtionosuudesta. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen rahoitusavustus tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Kunnille myönnetään lisäksi valtionosuutta perustamiskustannuksiin ja kehittämishankkeisiin.

Tehtäväkohtaiset valtionosuudet sekä perustamiskustannusten ja kehittämishankkeiden valtionosuudet on budjetoitu sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön hallinnonaloille. Yleinen valtionosuus ja harkinnanvarainen rahoitusavustus on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Lisäksi sisäasiainministeriö voi myöntää kuntajaon muutosten tukemiseksi investointi- ja kehittämishankkeiden tukea.

Valtionosuusjärjestelmässä kuntien oman tulopohjan eroja ja edellytyksiä selviytyä tehtävistään tasataan kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Tasauksesta osa on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle samoin kuin yleinen valtionosuus ja harkinnanvarainen rahoitusavustus. Valtionosuuksien tasauslisää saavat kunnat, joiden laskennallinen verotulo alittaa koko maan tasausrajan, joka on 90 % maan keskimääräisestä verotulosta. Tasausvähennys tehdään, mikäli kunnan verotulo ylittää tasausrajan. Vuoden 2003 valtionosuuksien tasauslaskelma perustuu verovuoden 2001 verotustietoihin. Noin 350 kuntaa kuuluu tasauslisää saaviin kuntiin. Muiden kuntien valtionosuuksiin tehdään tasausvähennys. Tasaukset muuttuvat vuosittain kuntien verotietojen perusteella.

Kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukainen tasaus on jaettu kolmelle edellä mainitulle hallinnonalalle siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon osuus on 57 %, opetus- ja kulttuuritoimen

37 % ja sisäasiainministeriön yleisen valtionosuuden määrärahan momentilta maksettavan tasausten osuus 6 % tasausten kokonaismäärästä. Tasauslisät ovat vuonna 2003 yhteensä 889,9 milj. euroa ja -vähennykset 895,7 milj. euroa. Tasaus vähentää nettomääräisesti valtionosuuksia 5,9 milj. euroa. Tasausten nettovaikutus edelliseen vuoteen verrattuna muuttuu siten, että valtionosuusmenot kasvavat 48,2 milj. euroa.

Verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja -vähennykset ovat hallinnonaloittain seuraavat (euroa):

	lisäykset	vähennykset
Sosiaali- ja terveysministeriö	507 231 240	-510 574 952
Opetusministeriö	329 255 366	-331 425 846
Sisäasiainministeriö	53 392 762	-53 744 732
Yhteensä	889 879 369	-895 745 530

Kuntien yhteisöveron jako-osuutta korotetaan tai alennetaan verontilityslain 12 §:n mukaisesti sen perusteella, miten kuntakohtaisten yhteisöverosuuksien muutos vuonna 1999 voimaan tulleesta uudistuksesta johtuen vuoteen 2001 verrattuna lisää tai vähentää valtionosuusmenoja. Muutos lasketaan vertaamalla verovuoden 2001 perusteella laskettua tasausta verovuoden 2000 vastaavaan laskelmaan. Laskelman perusteella valtionosuusmenojen arvioidaan kasvavan 115,5 milj. eurolla, jota vastaavasti on 2,02 prosenttiyksiköllä alennettava yhteisöveron jako-osuutta.

Valtionosuuksia korotetaan vuonna 2003 puolella täysimääräisestä indeksikorotuksesta eli 1,4 prosenttia. Tämä lisää valtionosuuksia 89 milj. euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 78 milj. euroa. Kuntien yhdistymisavustuksiin sekä investointi- ja kehittämistukeen tarkoitetut määrärahat kasvavat vuonna 2003 kahden voimaantulevan yhdistymisen johdosta. Investointi- ja kehittämistukeen esitetään lisäksi varattavaksi valtuutta vuodelle 2004 viidelle yhdistymishankkeelle 8,4 milj. euroa. Kuntien harkinnanvarainen avustus on 47,1 milj. euroa, mikä on 7,1 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2002.

31. Kuntien yleinen valtionosuus ja verotuloihin perustuvat tasaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 167 459 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen kuntien yleisen valtionosuuden ja verotuloihin perustuvan tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen asukasta kohden myönnettävän euromäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yleisen valtionosuuden perusteena oleva vuodenvaihteen 2001/2002 asukasluku sekä sen ja keskimääräisen euromäärän perusteella määräytyvä yleisen valtionosuuden perusosa sekä valtionosuuslain

mukainen saaristolaisä, syrjäisyyslisä, liikenteen taajamalisä ja kielilisiä.

Yleisen valtionosuuden keskimääräiseen euromäärään on tehty 1,4 %:n kustannustason tarkistus, mikä on otettu huomioon 2 325 000 euron lisäyksenä määrärahan mitoituksessa. Yleisen valtionosuuden asukasta kohti laskettava keskimäärä on 27,55 euroa.

Luvun perusteluihin viitaten momentin laskelmassa on otettu huomioon verotuloihin perustuvat tasauslisät sekä -vähennykset, nettomäärältään -351 970 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon verotuloihin perustuvan tasausten muutos siten, että valtionosuusmenot kasvavat 2 891 000 euroa vuoteen 2002 verrattuna. Luvun perusteluihin viitaten verotuloihin perustuvat tasauslisät ja -vä-

hennykset tehdään tämän momentin lisäksi talousarvion momenteille 29.40.30, 29.90.30 ja 33.32.30.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 095 000 euroa hätäkeskustoiminnan menojen siirtona momentille 26.80.21.

2003 talousarvio	167 459 000
2002 talousarvio	165 556 000
2002 lisätalousarvio	754 000
2001 tilinpäätös	175 946 684

32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 429 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntajaosta annetun lain (1196/1997) mukaisten yhdistymisavustusten ja kuntajakoselvitysten kustannusten maksamiseen.

Vuoden 2003 aikana tehtävien ja vuoden 2004 alusta voimaan tulevien kuntajaon muutosten yhteydessä voidaan vuonna 2003 sitoutua maksamaan vuonna 2004 investointi- ja kehittämishankkeiden tukea enintään 8 410 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kahden, vuoden 2003 alusta voimaan tulevan kokonaisia kuntia koskevan kuntajaon muutoksen perusteella maksettavat laskennalliset yhdistymisavustukset, 4 485 012 euroa, valtionosuuden vähenemisen korvaus 243 976 euroa, investointien kehittämisen tuki 3 364 000 euroa ja kuntajakolain mukaiset selvityskustannukset 336 000 euroa. Vuonna 2003 tehtävien ja vuoden 2004 alusta voimaan tulevien kuntajaon muutosten perusteella myönnettävien investointi- ja kehittämistukien perusteena on arvio viiden yhdistymisen voimaantulosta vuoden 2004 alusta.

2003 talousarvio	8 429 000
2002 talousarvio	6 365 000
2001 tilinpäätös	7 503 084

34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 47 092 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain 13 §:n mukaisten harkinnanvaraisen avustusten maksamiseen kunnille. Avustusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten taloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Siihen vaikuttavina tekijöinä otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet. Sisäasiainministeriö voi asettaa avustuksen myöntämiselle ja käytölle kunnan talouden tervehdyttämistä koskevia ehtoja. Tarkoituksena on, että avustusta voidaan aikaisemman käytännön mukaisesti myöntää myös kunnille, joilla valtionosuuksien siirtymätasauksen päätyminen aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia.

2003 talousarvio	47 092 000
2002 talousarvio	54 157 000
2001 tilinpäätös	58 865 774

35. Valtion korvaus edunvalvontapalvelujen tuottamisesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 742 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisen edunvalvonnan järjestämisestä annetun lain (443/1999) 6 §:ssä tarkoitettuihin edunvalvontapalvelun tuottajille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Edunvalvontapalveluiden tuottajalle maksetaan korvaus sisäasiainministeriön vahvistamien perusteiden mukaisesti. Korvaus maksetaan lähtökohtaisesti asukasluokopohjaista perustetta käyttäen, jolloin korvaus on 0,50 euroa/asukas, kuitenkin siten, että korvaus on vähintään 135 euroa ja enintään 201 euroa edunvalvontaa kohden.

2003 talousarvio	2 742 000
2002 talousarvio	2 742 000
2001 tilinpäätös	2 767 948

80. *Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arvionmääräraha)*

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan talouden vaukauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun lain (658/1994) mukaisten korkotukien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalta on varauduttu tehtyjen korkotukipäätösten mukaisiin menoihin.

2003 talousarvio	1 682 000
2002 talousarvio	1 682 000
2001 tilinpäätös	1 074 910

98. Alueiden kehittäminen

Selvitysosa: Alueellisella kehittämisselitytikalla huolehditaan, että maan kaikki alueet, kaupungit ja maaseutu kehittyvät tasapainoisesti. Kasvatvat alueelliset kehityserot muuttovoitto- ja muuttotappioalueiden välillä asettavat aluepolitiikalle uusia vaatimuksia. Aluepolitiikan keskeisiä tavoitteita ovat muuttoliikkeen tasapainottaminen ja elinvoimaisten aluekeskusten verkoston luominen. Valtioneuvosto päätti alueiden kehittämisestä annetun lain (1135/1993) mukaisesta tavoiteohjelmasta 9.11.2000. Tavoiteohjelma suuntaa ja sovittaa yhteen alueellista kehittämisselityötä ministeriöissä sekä alue- ja paikallishallinnossa vuosina 2000—2003.

Uusi alueiden kehittämislaki (602/2002), jolla kumotaan alueiden kehittämisestä annettu laki (1135/1993), tulee voimaan 1.1.2003. Uuden alueiden kehittämislain tavoitteena on tehostaa kansallisin varoin toteutettavaa aluepolitiikkaa. Lain mukaan alueellisen kehittämisen kohteena on koko maa. Uusi alueiden kehittämislaki lisää välineitä ja menettelytapoja, joiden avulla vahvistetaan alueiden kilpailukykyä ja vähennetään alueiden välisiä kehittyneisyyseroja.

Alueiden kehittämislaki sisältää säädökset alueiden kehittämisessä noudatettavasta suunnittelujärjestelmästä ja alueiden kehittämistä toteuttavista viranomaisista. Alueiden kehittäminen perustuu lain mukaan määräaikaisiin ohjelmiin. Lain tavoitteena on tehostaa eri ohjelmien yhteensovittamista siten, että alueelliset ja valtakunnalliset tavoitteet voidaan paremmin ottaa huomioon ohjelmia laadittaessa. Tarkoituksena on, että alueiden kehittämisestä muodostuu alueiden ja keskushallinnon välillä vuorovaikutteinen kokonaisuus. Laki sisältää myös säännökset EU:n alueellisten rakennerahasto-ohjelmien valmistelusta, hyväksymisestä ja muuttamisesta. Lisäksi lakiin on otettu sisäasiainhallintoa koskevat säännökset tuen hakemisesta, myöntämisestä ja maksamisesta sekä tuen käytön valvonnasta ja tarkastuksesta.

Alueiden tasapainoisesta kehittämisestä sekä pienistä ja keskisuurista kaupunkiseuduista koostuvan aluekeskusten verkoston luomisesta huolehditaan suuntaamalla kehittämistoimenpiteitä ja -varoja nykyistä tuntuvammin näiden aluekeskusten kehittämiseen ja kaupunki-maaseutu vuorovaikutuksen tehostamiseen. Maaseudun kehittämisen rakenteita ja mahdollisuuksia vahvistetaan paikallis-, maakunta- ja valtakunnan tasolla. Lisäksi aluepolitiikan keinoin tehostetaan Suomen kilpailukykyä ja vetovoimaisuutta.

Hallitus on käynnistänyt vuodet 2001—2006 kattavan aluekeskusten kehittämisen ohjelmityön. Ohjelmityö tähtää nykyistä tasapainoisempaan aluerakenteeseen vahvistamalla erikokoisten kaupunkiseutujen edellytyksiä tarjota vetovoimainen ympäristö. Alueet on nimetty aluekeskusohjelmaan vuoden 2003 loppuun saakka. Tuolloin raportoitavan väliarvioinnin perusteella päätetään ohjelmassa jatkavien ja siihen uusina alueina otettavien ohjelmien määrää.

Aluekeskus- ja kaupunkipolitiikka kohdistuu myös suurten kaupunkien erityiskysymyksiin ja kehitysmahdollisuuksiin. Tähän liittyen perusrahoituksella tuetaan myös Helsingin seudun kaupunkiohjelman toteutusta ja laajan metropolialueen kehitystä tasapainottavaa politiikkaa sekä aluekeskusohjelmaan nimettyjen suurten kasvukeskusten keskinäistä verkottumista. Tavoitteena

on pyrkä ratkaisemaan kasvusta aiheutuvia ongelmia, pitkäaikaistyöttömyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä.

Osaamiskeskusohjelman perusrahoitusta vahvistetaan ja se varataan vuonna 2002 aloitetun käytännön mukaisesti yhdelle momentille. Osaamiskeskusohjelman strategisesti tärkeimmät painopisteet ovat vuonna 2003 osaamiskeskusten kansainvälistäminen, innovaatioympäristöjen vetovoimaisuuden lisääminen, osaavan henkilöstön riittävyden turvaaminen sekä yritystoiminnan alkuvaiheen pääomarahoituksen kehittäminen.

EU-osarahoitteista ohjelmatyötä jatketaan ohjelmissa määriteltyjen toimintalinjojen ja tavoitteiden mukaisesti. EU-tavoiteohjelmien 1 ja 2 tavoitteena on hyödyntää entistä tehokkaammin aluehallintoviranomaisten toimivaa yhteistyötä sekä alueiden välistä vuorovaikutusta laajempien hankekokonaisuuksien rakentamiseksi. Euroopan aluekehitysrahaston varojen käytön painopiste on uusien yritysten luomisessa, toimivien yritysten uusiutumiskyvyn tukemisessa, osaamisen kehittämisessä ja verkostoyhteistyön vahvistamisessa. Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien tukitoimien yhteydessä korostetaan yhteisvaikutuksen merkitystä muiden rakennerahastotoimien kanssa. Rakennerahastovarojen ja valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan pitkälle aluehallintoviranomaisten valmisteleminen maakunnan yhteistyöasiakirjojen perusteella, joissa esitetään arviot rakennerahastovarojen ja vastaavan kansallisen valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuudesta hallinnonaloittain tavoite 1 ja 2 -ohjelmissa.

Tavoiteohjelmien väliarviointityö käynnistyi vuoden 2002 aikana ja se saadaan päätökseen vuoden 2003 loppuun mennessä. Väliarviointeja käytetään ohjelmiin mahdollisesti tehtävien tarkistusten sekä suoritusvarausten jaon valmisteluaineistona.

Interreg III ja Urban II -yhteisöaloiteohjelmien hallintomallin mukaan niiden EU-tukiosuudet tuloutuvat suoraan alueille, eikä Euroopan aluekehitysrahaston osuutta budjetoida valtion talousarvioon. EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan ohjelmien hallintokomiteoiden valmisteleminen valtion vastinrahoitustarvearviointien pohjalta.

Keskeiset toimintalinjat ovat seuraavat:

1. Alueiden tasapainoisesta kehittymisestä sekä pienistä ja keskisuurista kaupunkiseuduista koostuvan aluekeskusten verkoston ja yksittäisten alueiden toimintaedellytyksistä huolehditaan suuntaamalla kehittämistoimenpiteitä nykyistä tuntuvammin niiden kehittämiseen ja kaupunki- maaseutu vuorovaikutuksen tehostamiseen.

2. EU-tavoiteohjelmien ja yhteisöaloitteiden toteuttamisessa hyödynnetään entistä tehokkaammin aluehallintoviranomaisten toimivaa vuorovaikutussuhdetta sekä viranomaisten, alueiden ja muiden toimijoiden välistä hyvää yhteistyötä. Tavoitteena on entistä laajempien ja vaikuttavampien hankekokonaisuuksien rakentaminen sekä ohjelmien toteutuksen ja seurannan tehostaminen.

43. Maakunnan kehittämisraha (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 18 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen mukaan lukien osaamiskeskus- ja kaupunkipoliittiset toimenpiteet. Määrärahaa saa käyttää myös maakunnan kehittämisrahasta rahoitettavien ohjelmien ja hankkeiden toteutta-

miseen tarvittavan enintään 20 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämislain (602/2002) 20 §:ssä tarkoitettu maakunnan kehittämisraha.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Osaamiskeskusohjelman toteuttamiseen arvioidaan käytettävän 8 200 000 euroa, aluekeskusten kehittämiseen ja kaupunkipoliittis-

ten toimenpiteiden rahoittamiseen 7 200 000 euroa ja muuhun kansalliseen rahoitukseen 3 100 000 euroa.

2003 talousarvio	18 500 000
2002 talousarvio	16 591 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	8 829 866

61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 142 070 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 128 091 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1 ja 2 toteutavien hankkeiden sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun Euroopan aluekehitysrahastosta maksettavana rahoitusosuutena.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 75 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen tuen varoin.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän maksuksiin tavoiteohjelmissa 1 ja 2 yhteensä 142 070 000 euroa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Vuoden 2000—2002 sitoumukset	104,162	52,194	5,586	-	161,942
Vuoden 2003 sitoumukset	37,908	54,474	32,739	2,970	128,091
Yhteensä	142,070	106,668	38,325	2,970	290,033

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta		Budjetoitu määrärahaa	
		v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2003	v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2003
Tavoite 1	489,875	216,617	69,184	163,314	80,088
Tavoite 2	407,964	177,848	58,907	137,541	61,982
Yhteensä	897,839	394,465	128,091	300,855	142,070

Vuoden 2003 myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan hallinnonaloittain seuraavasti (milj. euroa):

	EU:n osuus			Valtion rahoitusosuus			
	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteensä	Tavoite 1	Tavoite 2	Interreg ja Urban	Yhteensä
SM	9,653	11,456	21,109	6,092	9,148	9,029	24,269
OPM	9,958	10,109	20,067	7,301	9,084	2,835	19,220
MMM	1,404	1,131	2,535	1,089	0,932	1,059	3,080
LVM	3,140	2,031	5,171				
KTM	36,023	23,382	59,405	34,761	29,799	2,266	66,826
STM	0,839	0,172	1,011	0,595	0,154	0,591	1,340
TM	5,010	5,646	10,656	3,235	4,734	2,744	10,713
YM	3,157	4,980	8,137	2,495	3,891	2,817	9,203
VM	-	-	-	-	-	0,095	0,095
Yht.	69,184	58,907	128,091	55,568	57,742	21,436	134,746

Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriön momenteilla 31.24.21, 31.30.21 ja 31.40.21 on siirtomäärärahaa yhteensä 7 251 000 euroa valtion rahoitusosuutta varten.

Tulot on merkitty momentille 12.26.98 ja valtion rahoitusosuus momenteille 26.98.62, 28.01.62, 29.01.62, 30.14.62, 31.24.21, 31.30.21, 31.40.21, 32.30.62, 33.01.62, 34.05.62 ja 35.99.62.

2003 talousarvio	142 070 000
2002 talousarvio	127 377 000
2002 lisätalousarvio	12 583 000
2001 tilinpäätös	108 181 381

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 23 460 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 27 076 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien, tavoite 1 ja 2 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 21 174 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 2 286 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuoden 2001—2002 sitoumukset	15,056	7,428	-	22,484
Vuoden 2003 sitoumukset	8,404	10,830	7,842	27,076
Yhteensä	23,460	18,258	7,842	49,560

Momentin myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain ja ohjelmittain seuraavasti (milj. euroa):

	Tavoite 1	Tavoite 2	Interreg ja Urban	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	6,092	9,148	9,029	24,269
Euroopan sosiaalirahasto	0,658	2,149	-	2,807
Yhteensä	6,750	11,297	9,029	27,076

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valuutena	Budjetoitu valuutta v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valuutus v. 2003	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2003
Tavoite 1	78,779	21,598	6,750	15,820	6,164
Tavoite 2	86,062	31,265	11,297	22,103	8,620
Yhteisöaloitteet ja innovatiiviset toimet	61,033	21,116	9,029	13,640	8,676
EAKR + ESR yhteensä	225,874	73,979	27,076	51,563	23,460

2003 talousarvio	23 460 000
2002 talousarvio	24 620 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	18 382 774

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Puolustusministeriön hallinnonalan toiminnassa otetaan huomioon sotilaallisen maanpuolustuksen kehittämistarpeet, valtiontalouden rahoitusmahdollisuudet, Euroopan turvallisuuspoliittisessa rakenteessa ja sotilaspoliittisessa kehityksessä tapahtuvat muutokset, kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset ja lainsäädännön kehitystyö sekä veloitteet osallistua rauhanturva- ja kriisinhallintayhteistyöhön YK:n, ETYJin, Euroopan unionin sekä NATO:n rauhankumppanuusohjelman puitteissa.

Puolustusministeriön hallinnonalan keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat:

- Puolustuspolitiikan ja puolustuksen vaihtoehdot suunnitellaan ja valmistellaan valtioneuvoston puolustuspoliittisen päätöksenteon tueksi.
- Vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa hyväksytyt puolustusvoimien rauhanajan hallintojärjestelmän rationalisointipäätökset toteutetaan.
- Vuonna 2004 tehtävälle puolustusselonteolle laaditaan tarvittavat perusteet.
- Kiinteistökantaa sopeutetaan toiminnallisten vaatimusten mukaisesti.
- Puolustusmateriaalihankkeissa otetaan huomioon materiaalin NATO-yhteensopivuus.
- Kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset pyritään turvaamaan.
- Suomen kansainvälistä kriisinhallintakykyä ja -valmiutta kehitetään.
- Uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotto aloitetaan.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

		v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
					1000 €	%
01.	Puolustusministeriö	44 121	38 819	176 760	137 941	355
10.	Puolustusvoimat	1 599 398	1 646 285	1 722 260	75 975	5
30.	Kansainvälinen rauhanturvaamis- toiminta	7 957	28 710	44 103	15 393	54
99.	Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot	1 626	1 606	1 610	4	0
Yhteensä		1 653 102	1 715 420	1 944 733	229 313	13
Henkilöstön kokonaismäärä		18 060	18 080	18 060 ¹⁾		

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan olevan lisäksi 37 henkilötyövuotta YK:n käyttöön asetettuja sotilastarkkailijoita, joiden palkan Suomi maksaa.

01. Puolustusministeriö

Selvitysosa: Ministeriön tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat:

- Tuotetaan arvio Suomen turvallisuusympäristön kehittymisestä.
- Ohjataan ja seurataan Suomen kansainvälisen kriisinhallintakyvyn ja -valmiuden kehittämistä erityisesti EU:lle ilmoitetun suorituskyvyn osalta.
- Ohjataan valtioneuvoston vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanoon liittyvien rakennemuutosten toteutusta.
- Koordinoidaan vuoden 2004 selonteon valmisteluun liittyvien tutkimus- ja selvitystehtävien toteutusta.
- Ohjataan voimassa oleviin tilausvaltuuksiin sisältyvien hankkeiden toteutusta kiinnittäen erityistä huomiota siirtyvien erien määrän pienentämiseen ja käynnistetään TTS-kaudella alkaviin tilausvaltuuksiin sisältyvien materiaalihankkeiden ohjaaminen tavoitteena niiden valmiusasteen nostaminen.

Näiden keskeisimpien tulostavoitteiden lisäksi:

- Valmistellaan puolustuspolitiikan ja puolustuksen vaihtoehtoja valtioneuvoston puolustuspolitiikkaa koskevien päätösten perusteeksi sekä ohjataan tähän liittyvää suunnittelutyötä.
- Ylläpidetään ja kehitetään puolustuspolitiikan valmistelun yhteistyöverkostoa ja osallistutaan tehtyjen päätösten toimeenpanon edellyttämään hallinnonalan ohjaukseen.
- Ohjataan ja koordinoidaan kumppanuusohjelman pilottihankkeita sekä valmistellaan niistä saatujen kokemusten pohjalta kumppanuusohjelman seuraavaa vaihetta.
- Osallistutaan valtion keskushallinnon kehittämiseen ja ohjataan siihen liittyviä hallinnonalan hankkeita.
- Toteutetaan valtioneuvoston vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa edellytetyt lainsäädäntöhankkeet.
- Tehostetaan ministeriön roolia alaisen hallinnon ohjauksessa rakentamalla strateginen talouden seurantajärjestelmä.
- Otetaan käyttöön puolustusvoimien uusi palkkausjärjestelmä vähintään yhden uuden henkilöstöryhmän osalta. Muiden kolmen henkilöstöryhmän osalta pyritään saamaan aikaan neuvotte-lutulos.
- Otetaan käyttöön puolustushallinnon kiinteistöuudistuksen mukainen toimintamalli hallinnonalan yhdyskunta- ja ympäristöasioiden hoidossa.

19. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 165 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero-a. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määrärahaa 149 000 000 euroa on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	165 000 000
------------------	-------------

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Länsi-Euroopan puolustusmateriaaliryhmän (WEAG) ja NATOn tiloissa toimivan räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (NIMIC) maksuosuuksien maksamiseen sekä ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä

johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 60 000 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentille 27.10.21.

2003 talousarvio	11 260 000
2002 talousarvio	11 109 000
2001 tilinpäätös	9 221 912

22. Ympäristövahinkojen korvaamisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusvoimien harjoittamasta toiminnasta syntyvien ympäristö-vahinkojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu puolustushallinnon kiinteistöuudis-

tukseen liittyen. Lisäksi momentin määräraha on muutettu arviomäärärahaksi.

2003 talousarvio	500 000
2002 talousarvio	800 000
2001 tilinpäätös	1 009 128

(74.) Uudisrakennukset ja perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Puolustushallinnon jäljellä oleva kiinteistövarallisuus siirtyy kiinteistöuudistukseen liittyen vuoden 2003 alusta lukien Senaatti-kiinteistöille.

2002 talousarvio	26 910 000
2001 tilinpäätös	31 955 706

10. Puolustusvoimat

Selvitysosa: Puolustusvoimat ylläpitää sellaista sotilaallista puolustuskykyä, joka kyettään sopeuttamaan muuttuviin uhkatilanteisiin ja jolla hallitaan eriasteiset kriisitilanteet sekä pystytään torjumaan Suomen alueelle suunnatut eritasoiset sotilaalliset toimenpiteet. Päämäärän toteuttamiseksi ylläpidetään turvallisuusympäristöä vastaava strategisen iskun ennaltaehkäisykyky ja kehitetään strategisen iskun torjuntakykyä. Lisäksi parannetaan edellytyksiä osallistua kriisinhallintaan osana eurooppalaisia kriisinhallintajoukkoja.

Puolustusvoimien menot ja henkilötyövuodet jakautuvat avain- ja tukituloksille seuraavasti:

	2001		2002		2003	
	kassaperust. toteutuma milj. €	htv	ennakoitu milj. €	htv	arvio milj. €	htv
Avaintulokset:						
1. Reaaliaikainen tilannekuva ja alueellisen koskemattomuuden turvaamiskyky	57	752	54	752	46	760
2. Ajanmukainen puolustussuunnitelma ja johtamiskyky	67	1 152	71	1 154	169	1 154
3. Suorituskykyiset joukot	829	6 382	890	6 465	813	6 445
4. Kansainvälinen yhteistyö ja valmius tukea rauhanturvatoimintaa	9	100	13	125	17	130
5. Maanpuolustustahdon ylläpito	16	316	16	307	16	300

Tukitulokset:

6.	Laadukas hallinnollinen tuki ja ohjaus	170	2 886	183	2 850	171	2 832
7.	Laadukas materiaalituki	305	4 800	310	4 819	316	4 868
8.	Tarkoituksenmukainen toimintaympäristö	105	77	109	78	186	81
Yhteensä		1 558	16 465	1 646	16 550	1 734	16 570

Puolustusvoimien menot jakautuvat tuloksiköittäin seuraavasti (milj. euroa):

	2001 kassaperust. toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maavoimat	741	875	846
Merivoimat	189	202	245
Ilmavoimat	463	296	311
Yhteiset menot	165	273	332
Yhteensä	1 558	1 646	1 734

Puolustusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti puolustusvoimille vuodelle 2003 seuraavat tärkeimmät tulostavoitteet:

— Puolustusvoimien valmius- ja suorituskyky muodostavat ajantasaisen ja turvallisuusympäristöä vastaavan ennaltaehkäisevän sotilaallisen pidäkkeen.

— Puolustusvoimien tilannekuva ylläpidetään ajantasaisena siten, että se mahdollistaa oikea-aikaisen puolustussuunnittelun ja päätöksenteon.

— Maavoimien, merivoimien ja ilmavoimien valmiusyhtymiä kehitetään valtioneuvoston selonteon mukaisesti tavoitteena operatiivinen käyttövalmius 2008.

— Vuonna 2004 tehtävälle puolustusselonteolle laaditaan tutkimuksiin, selvityksiin ja arvioihin pohjautuvat perusteet.

— Kertausharjoituksissa koulutettavien määrä on 35 000.

— Vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta kehitetään puolustusvalmiuden lähtökohdista siten, että tuetaan erityisesti paikallispuolustuksen valmiutta.

— Puolustusvoimien henkilöstörakennetta kehitetään vastaamaan kriisin ja rauhan ajan henkilöstötarvetta. Henkilöstövoimavarat tasapainotetaan vastaamaan puolustusvoimien tehtäviä ja kehitettäviä osaamisalueita.

— Puolustusvoimat aloittaa uuden palkkausjärjestelmän käyttöönoton.

— Puolustusvoimien kansainvälistä yhteistoimintakykyä ja kriisinhallintavalmiutta ylläpidetään ja kehitetään vastaamaan Euroopan unionin joukkotavoitteita, PARP:n (Planning and Review Process) mukaisia suoritevaatimuksia ja NORDCAPS:n (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support) yhteydessä sovittuja periaatteita.

— Puolustusvoimat jatkaa kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin tarkoitettujen joukkojen varustamisohjelmaan sisältyvien hankintojen toteuttamista siten, että Euroopan unionille ilmoitettu joukkojen valmius toteutuu.

— Kaikissa puolustusmateriaalihankkeissa ryhdytään soveltamaan käytäntöä, jonka mukaisesti materiaalin on oltava vaatimuksiltaan NATO-yhteensopivaa, tarjouspyynnöt on kohdistettava ensisijaisesti EU-maihin tai muihin Pohjoismaihin ja ulkomailta hankittavan materiaalin osalta on kohteena oltava tuotteita tai järjestelmiä, jotka ovat valmiita ja joiden toiminnallisesta luotettavuudesta on riittävä näyttö. Hankittavan ulkomaisen materiaalin kotimainen modifiointi tulee

kyseeseen vain poikkeustapauksissa. Ennen uuden hankinnan käynnistämistä on selvitettävä mahdollisuudet eurooppalaiseen yhteistoimintaan tarjouspyynnön asettamisessa, hankkeen aikautuksessa sekä elinkaaren hallinnassa huoltovarmuus mukaan lukien. Materiaalihankkeissa on hyödynnettävä täysimääräisesti muiden suorittamia testejä. Kansallisista erityisvaatimuksista on tarvittaessa tingittävä yhteensopivuuden saavuttamiseksi. Näitä periaatteita on sovellettava mahdollisuuksien mukaan myös jo käynnissä oleviin ulkomaisiin hankkeisiin.

— Kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset pyritään turvaamaan riittävästi kotimaisilla tilauksilla ja tuotekehityshankkeilla. Kotimaiselta teollisuudelta tehtävien, ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisyn ja torjunnan joukoille suunnattujen, hankintojen johdosta vähintään puolet puolustusmateriaalihankintoihin käytettävissä olevista määrärahoista kohdistuu kotimaahan ottaen huomioon vastakaupat ja materiaalin elinjaksokustannukset.

— Puolustusvoimien materiaalihankintamäärärahojen käytön valvontaa ja uudelleenkohdistamista on tehostettava siten, että käytettävissä olevat määrärahat saadaan nopeasti vastaamaan hyväksytyjä käyttösuunnitelmia. Tilausvaltuuksien käyttösuunnitelmien muutoksista on neuvoteltava puolustusministeriön kanssa silloin, kun muutoksen arvo on yli 3,64 milj. euroa.

— Käytettävissä olevista materiaalihankintamäärärahoista vuodelle 2004 siirtyvien erien määrä voi olla enintään 15 % ja sitomattomien määrärahojen osuus enintään 5 % varainhoitovuonna käytettävissä olevista määrärahoista.

— Valtioneuvoston selonteossa hyväksytyt rauhan ajan hallintojärjestelmän rationalisointipäätökset toteutetaan. Puolustusvoimien käytössä oleva kiinteistökanava sopeutetaan toiminnallisten vaatimusten mukaisesti.

— Puolustusvoimien maksullisen toiminnan liiketaloudellinen käyttöjäämä on vähintään 10 prosenttia tuotoista.

Maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	10 000	11 538	6 995
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	8 450	8 789	6 287
Käyttöjäämä (t€)	1 549	2 749	708
— % tuotoista	15	24	10
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	845	490	705
Ylijäämä (t€)	704	2 259	3
— % tuotoista	7	20	0
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	108	124	100
Hintatuki (t€)	352	336	336
Ylijäämä % tuotoista, sen jälkeen kun hintatuen vaikutus on otettu huomioon	4	17	-5
Investoinnit (t€)		122	0
— % tuotoista		1	0

16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 519 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston ja välineistön hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja hankintaan välittömästi liitty-

vään tutkimus- ja kehittämistoimintaan, järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen. Määrärahasta saa käyttää 465 255 000 euroa aikaisemmin myönnettyistä tilausvaltuuksista ja niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssi-muutoksista aiheutuvien menojen maksami-

seen sekä 20 145 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Sen johdosta, että aikaisemmissa talousarvioissa hyväksytyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 2003 aikana tehdä sopimuksia sanottujen tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä rahamääriä.

Vuonna 2003 saa tehdä Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämiseksi (Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittämisen ohjelma, STALVA) sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2003—2008 enintään 201 600 000 euroa. So-

pimuksista aiheutuvien vuoden 2003 menojen maksatuksiin varataan 33 600 000 euroa. Sopimuksia varten tarvittavan valtuuden, 168 000 000 euroa (STALVA-tilausvaltuus), käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2004 loppuun mennessä enintään 33 600 000 euroa, vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 67 200 000 euroa, vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 100 800 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 134 400 000 euroa ja vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 168 000 000 euroa.

Uuden tilausvaltuuden enimmäismäärien mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2003 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Tilausvaltuus

	Valtuus milj. euroa	Myönnetty milj. euroa	Myönnetään euroa
07. Valmiusyhtymien varustaminen	1 034,0	541,2	120 371 252
11. Tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmien hankkiminen	448,2	166,0	101 753 698
12. Ilmapuolustuksen tukeutumisen ja toimintamahdollisuuksien turvaaminen	193,4	77,7	27 751 008
13. Merivoimien uudistaminen	333,9	111,8	84 093 963
14. Helikopterien huolto- ja tukeutumisjärjestelmien kehittäminen	180,1	10,4	18 332 484
15. Pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittäminen	218,6	13,3	37 800 000
16. Puolustusvoimien tekninen tutkimus ja tuotekehitys	151,3	16,8	25 200 000
17. Valmiusyhtymien varustamisen täydentäminen	588,7	-	39 400 000
18. Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittäminen	168,0	-	-
Yhteensä			454 702 405

Selvitysosa: Tilausvaltuuksien sopimusten mukaisten maksatusten lisäksi tilausvaltuuksiin liittyvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvien lisätarpeiden ja indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvien vähennysten erotuksesta arvioidaan aiheutuvan 10 552 595 euron menot vuonna 2003.

Aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu menoja 524,5 milj. euroa

vuonna 2004, 489,6 milj. euroa vuonna 2005, 349,0 milj. euroa vuonna 2006 sekä yhteensä 393,0 milj. euroa vuoden 2006 jälkeen.

2003 talousarvio	519 000 000
2002 talousarvio	515 496 000
2002 lisätalousarvio	1 200 000
2001 tilinpäätös	573 184 453

21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 203 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä palvelussuhdeasuntojen vuokrien alentamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 5 200 000 euroa puolustusvoimien toiminnallisista tarpeista aiheutuvien palvelussuhdeasuntojen vuokrausmaksujen maksamiseen sekä enintään 336 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle sekä merkittäville urheilutapahtumille suoritettavan liiketaloudellisin perustein hinnoitellun maksullisen palvelutoiminnan hintojen alentamiseen. Vuonna 2003 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2004 loppuun mennessä enintään 60 000 000 euroa ja vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 75 000 000 euroa.

Sen johdosta, että vuoden 2002 talousarviossa hyväksytyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 2003 aikana tehdä sopimuksia sanottujen tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä rahamääriä.

Selvitysosa: Momentin bruttomenojen arvioidaan jakaantuvan seuraavasti: palkkausmenot 664,5 milj. euroa, varusmiesten päivärahat sekä reserviläispalkat ja -päivärahat 40,2 milj. euroa, vuokrat 183,0 milj. euroa, aineet, tarvikkeet ja tavarat 121,8 milj. euroa, palvelujen ostot 108,3 milj. euroa, muut kulut 71,5 milj. euroa ja investoinnit 23,4 milj. euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän tuloja 9,4 milj. euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 680 000 euroa puolustusvoimien kiinteistöjen omistajille maksamiin käyttöoikeuskorvauksiin ja 60 000 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 27.01.21. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu vähennyksenä huomioon 250 000 euroa puolustusvoimien elokuva-arkiston siirron johdosta kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 29.90.26 sekä 92 000 euroa siirtona momentille 26.01.21 siviilikriisinhallinnan koordinoimien kehittämistä varten perustettavan viran palkkaus- ja muihin menoihin.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 2003 enintään 65 259 598 euroa.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	1 212 709 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 287 000
Muut toimintamenot	1 206 422 000
Bruttotulot	9 449 000
Maksullisen toiminnan tulot	6 995 000
— maksuperustelain mukaiset liiketaloudelliset suoritteet	6 545 000
— erityislakien mukaiset suoritteet	450 000
Muut tulot	2 454 000
Nettomenot	1 203 260 000

Eräitä puolustusvoimien toimintaa kuvaavia tietoja:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Saapumiserien koulutetut varusmiehet	25 287	25 500	25 500
Varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten palvelusvuorokaudet	6 397 183	6 400 000	6 400 000
Kertausharjoitusvuorokaudet	167 000	156 000	182 000
Kertausharjoituksissa koulutetut	32 900	30 000	35 000
Puolustusvoimien palkatun henkilöstön määrä (htv)	16 465	16 550	16 570
Toimitilat (htm ²)	3,5 milj.	3,4 milj.	3,4 milj.
Hornet-torjuntahävittäjiä	64	63	63
Hawk-harjoituskoneita	52	52	52

2003 talousarvio	1 203 260 000
2002 talousarvio	1 130 789 000
2002 lisätalousarvio	435 000
2001 tilinpäätös	1 026 213 602

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta

Selvitysosa: Rauhanturvaamislain (514/1984) mukaan rauhanturvaamistoiminnan määrärahat budjetoidaan ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön päälukissa. Ulkoasiainministeriön päälukassa momentilla 24.99.22 budjetoidaan määrärahat suomalaisten rauhanturvajoukkojen palkkaus- ja koulutusmenoihin ja puolustusministeriön päälukassa tämän luvun momentilla 22 suomalaisten rauhanturvajoukkojen hallinto- ja varustamismenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin.

Kansainvälisen rauhanturvaamistoiminnan keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat:

- Ylläpitää ja kehittää kansainvälistä yhteistoimintakykyä sekä kriisinhallintavalmiutta:
- Kouluttamalla kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin määritellyt joukot sekä osallistamalla kansainvälisiin harjoituksiin
- Jatkamalla kansainvälisiin tehtäviin tarkoitettujen joukkojen kehittämisohjelmaa
- Ottamalla huomioon kansainvälisen yhteistoimintakyvyn vaatimukset puolustusvoimien johtamis- ja henkilöstöjärjestelmän kehittämisessä sekä materiaalihankinnoissa.

22. Rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 103 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen, valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen ja pohjoismaisten rauhantur-

vakurssien menojen maksamiseen sekä Kosovossa olevan suomalaisen rauhanturvajoukon sekä Bosnia-Hertsegovinassa, Kyproksella, Etiopia-Eritreassa ja Afganistanissa olevien Suomen osastojen matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen kan-

sainväliseen kriisinhallintaan nimeämien joukkojen kehittämisohjelmasta aiheutuviin menoihin.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä kansainvälisiin rauhanturvaamistehtäviin ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta tai että Suomi päättää jatkaa osallistumistaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma:	€		
01. Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 865 000		
02. YKSO:n menot (UNFICYP-operaatio)	36 000		
03. Etiopia-Eritrean osaston menot (UNMEE-operaatio)	26 000		
04. SOBH:n menot (SFOR-operaatio)	2 946 000		
05. Suomen Kosovon pataljoonan menot (KFOR-operaatio)	16 062 000		
06. Yhteiset menot	905 000	2003 talousarvio	44 103 000
07. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	16 000 000	2002 talousarvio	28 710 000
10. SOAF:n menot (ISAF-operaatio)	3 709 000	2002 lisätalousarvio	5 370 000
20. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen sekä mahdollisiin uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin	1 554 000	2001 tilinpäätös	7 317 421
Yhteensä	44 103 000		

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu bruttomäärärahaksi. Määräraha on mitoitettu Suomen rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne rauhanturvaamisoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2003. Valmiusjoukko on Suomessa toimintavalmiussitoumuksen tehneistä henkilöistä kansainvälisiä rauhanturvaamistehtäviä varten koottava ja varustettava joukko. Suomi on asettanut YK:n käyttöön aseettomia sotilastarkkailijoita Lähi-itään, Kashmiriin, Irakin ja Kuwaitin väliselle raja-alueelle sekä entisen Jugoslavian alueelle sekä Etiopia-Eritrean alueelle yhteensä 37 sotilastarkkailijaa. Suomalaiset rauhanturvajoukot toimivat Kosovossa KFOR-operaatioissa, Bosnia-Hertsegovinassa SFOR-operaatioissa, Kyproksella UNFICYP-operaatioissa, Etiopia-Eritreassa UNMEE-operaatioissa ja Afganistanissa ISAF-operaatioissa yhteisvahvuudella noin 950—1 000 sotilasta.

92. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle parhaat kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa.

Rakennuslaitoksen ylläpidettävä rakennuskanta on vuonna 2003 yhteensä noin 3,55 milj. htm². Lisäksi ylläpidon kohteena ovat energiaverkostot sekä puolustusvoimien käytössä olevat erilaiset aluerakenteet ja laitteet.

Puolustusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Puolustushallinnon rakennuslaitokselle vuodelle 2003 seuraavat tulostavoitteet:

— Vakiinnutetaan puolustushallinnon kiinteistöjärjestelyjen edellyttämät toiminta- ja sopimusmallit sekä yhdenmukaistetaan ne rakennuslaitoksen uuden vision ja strategian kanssa.

— Määritetään rakennuslaitoksen oman palvelutuotannon laajuus yhdessä puolustusvoimien kanssa.

— Tuotteistetaan rakennuslaitoksen palvelutuotanto hinnoittelun saattamiseksi vertailukelpoiseksi yleisten markkinoiden kanssa.

— Senaatti-kiinteistöjen tilaamat rakennuttamispalvelut (suunnitteluttaminen, urakoitsijoiden kilpailuttaminen ja valvonta) ja omistajapalvelut tuotetaan laadukkaasti ja kilpailukykyisesti tehdyn kumppanuussopimuksen mukaisesti.

Näiden keskeisimpien tulostavoitteiden lisäksi:

— Viimeistellään valmiussuunnitelma puolustusvoimien ohjauksessa.

— Saatetaan ympäristö- ja työturvallisuusasiat osaksi rakennuslaitoksen toimintamallia.

— Nostetaan asiakastyytyväisyyden tasoa.

— Nostetaan työtyytyväisyyden tasoa panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopistealueisiin. Työttyytyväisyysindeksin tavoitearvo on 75 asteikolla 20—80. Nykyinen työttyytyväisyysindeksi on 68,4.

— Toteutetaan kiinteistönhoitopalvelut sopimusten ja palveluliitteen sekä mahdollisten lisä- ja käyttäjäpalvelusopimusten mukaisessa laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

— Parannetaan kiinteistöjen energiatehokkuutta Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehdyn kumppanuussopimuksen mukaisesti teettämällä energiakatselmuksia ja toteuttamalla katselmusten edellyttämät energiansäästötoimet omistajan osoittamien varojen puitteissa.

— Tehdään omistajan tavoitteet huomioiden kunnossapitokorjaukset rakennuksiin, ulkoalueisiin ja rakenteisiin korjausohjelman mukaisesti ja käyttäjän erikseen tilaamat toiminnalliset muutostyöt sovituksessa laajuudessa, aikataulussa ja kustannuksissa.

— Parannetaan toimintavarmuutta ja laadun riittävyttä energiapalveluissa.

— Varmistetaan kustannuskilpailukyky energiapalveluhankinnassa.

— Siirrytään koko laitoksessa ostolaskujen sähköiseen käsittelyyn ja arkistointiin.

— Varmistetaan puolustushallinnon ulkopuolelle tuotettujen palvelujen liiketaloudellinen kannattavuus sisällyttämällä riittävä kate palvelujen hintaan.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tuotto-/kululaskelma (milj. euroa):

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Myyntituotot	161,1	144,0	113,0
Myyntiin oikaisuerät	-3,9	-2,5	-1,1
Liikevaihto	157,2	141,5	111,9
Muuttuvat kulut	-148,2	-131,7	-101,2
Omien toimitilojen ylläpito	1,0	1,0	0,9
Myyntikate	10,0	10,7	11,6
Kiinteät kulut	-9,6	-9,3	-10,1
Käyttökate	0,4	1,4	1,5
Poistot	-1,4	-1,4	-1,5
Jäämä ennen siirtoja pv:lle/pv:lta	-1,0	0,0	0,0
Palautus pv:lle/hintatuki pv:lta	1,8	0,0	0,0
Jäämä	0,8	0,0	0,0

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (milj. euroa):

	Yhteensä		
	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot			
Myyntituotot	150,0	144,0	113,0
Muut tuotot	0,2	0,0	0,0
Tuotot yhteensä	150,1	144,0	113,0
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-38,2	-41,7	-41,1
Henkilöstökulut	-41,7	-42,6	-42,4
Vuokrat	-2,5	-0,9	-3,8
Ulkopuoliset palvelut	-62,7	-52,3	-20,1
Muut erilliskustannukset	-4,4	-5,2	-4,1
Erilliskustannukset yhteensä	-149,5	-142,6	-111,5
Käyttäjämä	0,7	1,4	1,5
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
Poistot koneista ja kalustosta	-1,3	-1,4	-1,5
Korot	-0,4	-0,3	-0,4
Toimitilojen pääomakustannus	-1,5	-1,5	-0,0
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	-3,3	-3,3	-1,9
Kokonaiskustannukset yhteensä	-152,7	-145,9	-113,4
Ylijäämä (+)/alijäämä (-)	-2,6	-1,9	-0,4
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	98	99	100

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot

50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään puolustusvalmiutta tukevaan puolustushallinnon ulkopuoliseen vapaaehtoiseen maanpuo-

lustuskoulutukseen sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toimintaan.

2003 talousarvio	1 600 000
2002 talousarvio	1 598 000
2001 tilinpäätös	1 597 785

95. <i>Kurssivaihtelut</i> (arviomääräraha)	tuksessa ja sotilasiamiestoiminnan tilinpi-	
Momentille myönnetään nettomäärärahaa	dossa syntyviin kurssieroihin.	
10 000 euroa.		
Määrärahaa saa käyttää suomalaisista rau-	2003 talousarvio	10 000
hanturvajoukoista aiheutuvien menojen lasku-	2002 talousarvio	8 000
	2001 tilinpäätös	-36 334

Pääloukka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Kansainvälistynyt toimintaympäristö on lisännyt eri maiden talouskehityksen välisiä riippuvuuksia. EU-tasolla tapahtuva työskentely ei ole enää kansallisesta valmistelusta ja päätöksenteosta erillistä toimintaa vaan yhä enemmän kiinteä osa kokonaisuutta. On tärkeää, että Suomi ja valtiovarainministeriön hallinnonalan eri toimijat ovat tiiviisti mukana vaikuttamassa talouspolitiikan koordinaatioon ja linjauksiin, rahoitusmarkkinoiden kehittämislinjauksiin, verojärjestelmien kehittämiseen, tullipolitiikan, euroalueen tilastotoimen ja hyvän sekä tehokkaan julkisen hallinnon kehittämiseen.

Yhteiskunnan tietotekniikkariippuvuuden lisääntyessä kasvavat myös tietotekniikan hyödyntämiseen liittyvät riskit. Näihin varautuminen edellyttää panostamista mm. tietoturvallisuuteen ja varajärjestelmiin. Valtiovarainministeriön hallinnonalan toiminta on erittäin informaatioteknologiaintensiivistä. Tietotekniikka ei ole enää ainoastaan toimistojärjestelmiä vaan sen ydin on yhä laajemmin verotuksen, ulkomaankaupan, tilastoinnin, valtion rahoituksen ja talouden, tutkimuksen ja talouspolitiikan substanssitoiminnassa.

Työkäinen väestö on jo nyt ikärakenteeltaan vanhaa ja työvoimasta poistuvien määrä ylittää lähivuosina ensimmäisen kerran työvoimaan tulevien määrän. Myös valtion organisaatioiden on kyettävä hallitsemaan henkilöstön ikääntymisen ja suuren vaihtuvuuden vaikutuksia lähivuosina. Valtiotyönantajan tulee samanaikaisesti parantaa kilpailukykyään ja huolehtia ikääntyvän henkilöstön osaamisen ja voimavarojen hyödyntämisestä. Arvioiden mukaan nykyisestä valtion henkilöstöstä poistuu 20 000 henkilöä vuosina 2003—2006. Valtiovarainministeriön hallinnonalalla työskentelevästä reilusta 10 000 henkilöstä poistuu noin 15—20 % vuosien 2003—2006 aikana. Käytännössä poistuma voi olla suurempi, jos siirtymä muiden työnantajien palvelukseen kasvaa nykyisestä tasosta.

Kaikki edellä todettu korostaa edelleen relevantin ja ajantasaisen tutkimus- ja tilastotiedon saatavuutta ja hyödyntämistä koko valtiovarainministeriön hallinnonalan toiminnassa. Kvantitatiivisen tiedon ohella on tärkeää hyödyntää myös kvalitatiivista tietoa sekä näiden yhdistelmänä muodostaa kokonaisnäkemyksiä kehityssuunnista ja toimenpidevaihtoehdoista. Tietoperustan laatu ja saatavuus yhteiskuntapoliittisissa päätöksenteossa on erityisen ajankohtainen vuoden 2003 keväällä käytävien hallitusohjelmaneuvoitteluiden yhteydessä.

Alustavat tulostavoitteet

Valtiovarainministeriön ja sen hallinnonalan toiminta tukee niitä päämääriä ja tavoitteita, jotka on esitetty talousarvion yleisperusteluissa. Valtiovarainhallinnon alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat seuraavat:

Tasapainoinen ja kestävä kasvu

Taluspoliittisen valmistelun päätavoite on vakauden ja kasvumahdollisuuksien turvaamiseksi tarvittavien rakenneuudistusten täsmentämisessä. Tähän liittyvät tavoitteet koskevat työllisyysasteen nosta ja työn tuottavuuden positiivista kehittymistä. Paitsi kansallisesti, niin Suomi pyrkii myös euroryhmän jäsenenä vaikuttamaan euroalueen taluspolitiikan suuntaamiseen.

Valtiontalouden rakenteellisen ylijäämän saavuttaminen on edelleen keskeinen tavoite erityisesti valtion velan alentamisen, ikääntymisestä aiheutuvien menopaineiden ja kokonaisuutena julkisen talouden pitkän ajan kestävyuden kannalta. Tavoitteen toteuttaminen nojautuu vuosittain hyväksyttäviin nelivuotisiin määrärahakehvyksiin ja niiden pohjalte rakentuviin vuotuisiin talousarvioihin.

Verotuksen kokonaisuuden osalta on keskeisenä tavoitteena kilpailukykyisen ja neutraalin verojärjestelmän sekä veropohjien tiivyyden varmistaminen. Verotuksen osalta tullaan tarkastelu-kaudella käymään laajaa keskustelua sen rakenteesta ja tasosta. Keskeisiä teemoja tulevat olemaan tulo- ja varallisuusverotuksen kehittämistarpeet kansainvälisen verojärjestelmän ja talouden sekä kotimaisten tekijöiden taholta tulevien haasteiden näkökulmasta.

Suomen rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin, lainsäädännön ja markkinaoperaatioiden vo-lyymien nopea kehitys jatkuu yhteisen rahan käyttöönoton myötä, kun rahoitusmarkkinat yhdenmukaistuvat. Kehitys heijastuu suoraan euroalueen pörssien, arvopaperien selvityskeskusten, pankkien ja sijoituspalveluja tarjoavien yritysten kilpailuolosuhteisiin ja markkinoiden rakenteisiin. Rahoitusmarkkinoiden osalta tavoitteena on vakauden edistäminen ja mahdollisiin ongelmiin varautuminen.

Valtiontalouden ohjaus

Tavoitteena on, että valtion lainanotto ja valtionvelan hoito sekä valtion kassavarojen sijoittaminen toteutetaan mahdollisimman edullisesti hyväksytyllä riskitasolla kussakin markkinatilanteessa. Rahoitustoimenpiteet toteutetaan tehokkaasti kattavaan analyysiin perustuen. Riskienhallinnan kehittämisessä rahoitusriskiasemaa tarkastellaan kokonaisuutena nettovelkanäkökulmasta. Valtion eläkerahaston sijoitustoimintaa kehitetään monipuolistamalla sijoituskohteita. Tavoitteena on luoda rahastolle pitkántähtäimen suuntaviivat, joiden pohjalta määritellään edelleen sijoitushorisontti. Tavoitteena on myös parantaa eläkerahaston toiminnan läpinäkyvyyttä.

Valtiontalouden tilinpäätös- ja kertomusmenettelyä kehitetään suunnittelukaudella tavoitteena parantaa tulosvastuun ja tilivelvollisuuden toteutumista. Tämän mukaisesti julkisesti saatavilla oleva raportointi valtion toimintayksiköiden toiminnasta korostaa valtionhallinnon vastuuta toiminnastaan hallinnon asiakkaille ja kansalaisille. Seurantaa ja raportointia kehitetään voimakkaasti sähköisiin välineisiin tukeutuen.

Verotuksen toimeenpano

Verohallinto kerää ja välittää tehtäviinsä kuuluvat verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille oikeamääräisinä, oikeaan aikaan ja kustannustehokkaasti. Veronmaksajia palvellaan siten, että he suoriutuvat mahdollisimman vaivattomasti lakimääräisistä velvoitteistaan. Verohallinto luovuttaa verotustietoja niiden saantiin oikeutetuille asiakkaille.

Verotuksen oikeellisuutta ja yhdenmukaisuutta edistetään mm. verotusmenettelyn ohjausta kehittämällä, asiakasanalyysin hyödyntämistä lisäämällä sekä ylläpitämällä ja kehittämällä verotuksen eri osa-alueiden asiantuntijaverkostoja. Vuosina 2000—2002 suoritettujen henkilöverotuksen ja yritysverotuksen oikeellisuus- ja yhdenmukaisuustutkimusten tuloksia hyödynnetään ohjausjärjestelmän ja palvelujen kehittämistyössä.

Verovalvonnassa toiminnan painopistealueena ovat veroja kerryttävä verovalvonta ja harmaan talouden torjunta. Ennakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuudessa tavoitteena on, että kokonaispoikkeama voi olla enintään 11 prosenttia maksuunpannuista veroista ja maksuista.

Verohallitus jatkaa vuonna 2001 aloitettua verotusprosessien kehittämistyötä. Tavoitteena on kustannusten kasvun hillitsemiseksi ja henkilöstön rekrytointitarpeen rajoittamiseksi rationalisoida verotusprosesseja siten, että verotustyössä hyödynnetään yhä enenevässä määrin automaattisia menettelyjä, asiakkaiden kohdevalikointia ja sähköistä tiedonsiirtoa. Selvitystyön valmistuttua tehdään esitykset käynnistettävistä kehittämishankkeista ja niiden rahoituksesta.

Tullitoimi ja sisämarkkinoiden toimivuus

Fiskaalisissa tehtävissään tullilaitos pyrkii määräämään tullit, verot ja maksut oikein ja yhdenmukaisesti sekä enenevässä määrin automaattisia menettelyjä hyödyntäen.

Ulkomaankaupan edistämistehtävissään tullilaitos pyrkii edistämään ulkomaankaupan sujuvuutta kehittämällä kustannustehokkaita tullimenettelyjä ja -toimenpiteitä sekä parantamaan asiakaspalvelua sekä tukemaan yhteisön pyrkimyksiä kehittää tulliyhteistyötä Venäjän federaation kanssa sekä kehittämään eteläisen ja itäisen rajan logistiikkaa ja lähialueyhteistyötä. Tähän liittyen tavoitteena on talouspoliittisen ministerivaliokunnan tekemän linjauksen mukaisesti valmistella rajanylityspaikkojen kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä tullilaitoksen ja rajavartiolaitoksen yhteistyönä niin, että ylityspaikat voidaan avata vuoden 2004 alusta lukien. Tavoitteena on myös luotettavien, monipuolisten ja ajantasaisten ulko- ja sisäkaupan tilastojen tuottaminen.

Yhteiskunnan suojaamisen osalta tavoitteena on torjua korkeasti verotettuihin tuotteisiin kohdistuvia yhteisö- ja veropetoksia sekä muuta talousrikollisuutta harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaohjelman tavoitteiden ja menettelytapojen mukaisesti. Edelleen tavoitteena on voimavaroja suuntaamalla suojata yhteiskuntaa erityisesti huumeiden, aseiden, ydinainesten ja muiden radioaktiivisten aineiden sekä ympäristölle vaarallisten tuotteiden maahantuonnin estämiseksi. Yhteiskunnan suojaamisen osalta tavoitteena on myös toteuttaa terrorisminvastaisia toimenpiteitä EU:ssa yhteisesti päätettävien suuntaviivojen ja toimien mukaisesti.

Tuloksellinen julkinen hallinto

Tavoitteena on, että käynnissä olevan, hallituksen asettaman valtion keskushallinto-hankkeen tuloksena syntyviä ehdotuksia toteutetaan tulevan hallituksen päättämien toimenpiteiden pohjalta.

Valtiovaraministeriössä käynnistetään hanke valtionhallinnon kilpailukyvyyn ja tuottavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on parantaa valtionhallinnon kykyä suoriutua tehtävistään ottaen huomioon kiristynvä rahoitus ja kilpailu työvoimasta sekä tarjoutuvat uudistamismahdollisuudet. Hanke kannustaa valtionhallinnon organisaatioita arvioimaan ja uudistamaan rakennettaan, toimintatapojaan, palvelujaan ja resurssiaan suhteessa tietö- ja viestintäteknologian sekä kehittyvien hallinto-, ohjaus- ja palvelutuotantomallien haasteisiin ja mahdollisuuksiin. Hanke myös edistää uudistustyötä tukevien kannustimien kehittämistä, käynnistää tavoitteensa mukaisia kehittämistoimia sekä tekee valtionhallinnon kilpailukyvyyn ja tuottavuuden parantamiseen tähtäävän toimeenpano-ohjelman.

Valtioneuvoston elokuussa 2001 hyväksymä valtion henkilöstöstrategia linjaa keskeiset toimenpiteet valtiotyönantajan kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Keskeinen osa valtion henkilöstöstrategiaa on palkkausjärjestelmien uudistaminen. Tavoitteena on, että suurin osa valtion virastoista on ottanut uuden palkkausjärjestelmän käyttöön vuoden 2003 aikana. Uudistus aiheuttaa lisäkustannuksia, jotka toteutuvat sopimusten 3—5 vuoden siirtymäkaudella. Rahoitukseen käytetään yleisiin sopimuksiin perustuvat järjestelyvarat ja vastaavat erät, mutta osa jää työnantajan muutoin rahoitettavaksi. Tämä työnantajan osuus rahoitetaan olemassa olevilla toimintamäärärahoilla tai tarvittaessa osittain erillisellä talousarviorahoituksella. Muiden palkkakilpailukyvyyn parantamiseksi tarvittavien toimenpiteiden rahoitus otetaan huomioon sopimuskorotusten talousarviokäsittelyssä. Henkilöstövoimavarojen oikeasuhtaisen mitoittamisen menettelyä kehitetään ja laajennetaan osana kehys- ja talousarviomenettelyjä.

Niin kutsutussa Puron työryhmässä marraskuussa 2001 tehtiin sopimus yksityisalojen eläkejärjestelmien kehittämistä tavoitteena myöhentää keskimääräistä eläkkeelle siirtymisikää 2—3 vuodella ja sopeuttaa eläkejärjestelmä keskimääräisen elinajan jatkuvaan kasvuun. Tavoitteena on Puro -sopimuksen sisällön sovittaminen valtion eläkejärjestelmän kokonaisuuteen.

Informaatio- ja kommunikaatioteknologia (ICT) ja sähköinen asiointi ovat merkittävässä roolissa myös valtiovarainministeriön hallinnonalan kaikkien virastojen ja laitosten toiminnassa. Informaatio- ja kommunikaatioteknologian painopiste on sen toimintalähtöisessä hyödyntämisessä. Siihen liittyy merkittäviä aineellisia ja aineettomia investointeja, joiden hyötyjä ja vaikutuksia tulee arvioida systemaattisesti. ICT:n ja sähköiseen asiointiin liittyvien investointien lähtökohtaisina tavoitteina ovat sekä toiminnan laatutason että kustannustehokkuuden paraneminen.

Tilastotoimi ja talouden tutkimus

Tilastoja kehitetään Euroopan unionin ja erityisesti talous- ja rahaliiton tietotarpeista ja velvoitteista johtuvista syistä. Kansantalouden tilinpidon uudistus ESA-95 mukaiseksi saatetaan loppuun ja tähän liittyen palvelualueiden hintaindeksijärjestelmän sekä muiden rahaliiton tietotarpeita palvelevien tilastojen, erityisesti julkisyhteisöjen neljännesvuositilastojärjestelmän ja useiden muiden suhdannetilastojen kehittämistä ja nopeuttamista jatketaan. Tilastokeskuksen tarjoamia standardipalveluja siirretään verkkopalveluiksi. Maksuttomana kollektiivipalveluna tarjotaan keskeiset yleisen yhteiskuntatilaston tiedot.

Tutkimustyön painopisteiden asettelussa otetaan huomioon kansantalouden tarve sopeutua muuttuvaan toimintaympäristöön globalisaation ja Euroopan integraatiokehityksen myötä. Tutkimuksen alueella keskeisiä kysymyksiä ovat väestön ikärakenteen muutos, verokilpailu ja julkisen talouden pitkän ajan rakenteellisen tasapainon ylläpitäminen muuttuvassa toimintaympäristössä. Koulutuksen ja inhimillisen pääoman rooli yritysten strategisena kilpailutekijänä ja sen vaikutukset julkiseen talouteen on tutkimusalue, jolla on yhtymäkohtansa rakenteellisen työttömyyden selvittämisessä.

Yleisen tasapainon mallit ovat muodostuneet keskeisiksi rakenne- ja kestävä kehityksen politiikan analyysin ja vaikutusarvioiden työvälineiksi. Tavoitteena on kehittää dynaaminen yleisen tasapainon malli talouspolitiikan toimenpiteiden keskipitkän aikavälin vaikutusten arvioimiseksi.

Valtiovarainhallinnon toimialaan kuuluvan omaisuuden hallinta

Ministeriön ohjausvastuulla olevat yhtiöt harjoittavat rahoitus- ja vakuutustoimintaa, teollisuutta, sijoitustoimintaa (erityisesti kiinteistösjointuksia) ja palvelutuotantoa. Valtiovarainministeriö toteuttaa omistajaohjausta määriteltyjen periaatteiden mukaisesti.

Tavoitteena on, että ministeriön vastuulla olevat valtion yhtiöt ja osakkuusyhtiöt saavuttavat toimialan keskitasoa korkeamman pääoman tuottotason. Valtion omaisuuden myynnistä päätetään tapauskohtaisesti eduskunnan myöntämin valtuuksin.

Valtion kiinteistöomaisuutta koskevia hallinnansiirtoja ja omistusjärjestelyjä on toteutettu vuonna 1998 hyväksytyin valtion kiinteistöstrategian mukaisesti. Asetettujen tavoitteiden ja toimenpiteiden tultua toteutetuiksi tarkoituksena on käynnistää valtion toimitilastrategian laatiminen. Tavoitteena on tehostaa toimitilahallintoa, parantaa uusien ja peruskorjattavien toimitilojen suunnitteluperiaatteita ja -perusteita, selkiyttää kumppanuusajattelun pohjalta Senaatti-kiinteistöjen roolia toimitilapalvelujen tuottajana sekä lisätä toimitilakustannustietojen hyväksikäyttöä suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Hallinnonalan ohjaus ja yhteistyö

Hallinnonalan ohjauksen lähtökohtana on yhteiskunnan ja asiakkaiden näkökulmasta positiivisten vaikutusten ja tulosten aikaansaaminen. Tulosten ohella kiinnitetään huomiota myös tulokselliselle toiminnalle edellytyksiä luoviin näkökulmiin kuten resursseihin, prosesseihin ja henkilöstön osaamiseen ja uudistumiseen. Vuoden 2003 osalta ovat erityisinä tavoitteina hallinnonala-

le laadittavan hankintastrategian toteuttaminen sekä internet-pohjaisen tuloksellisuuden raportointijärjestelmän kehittäminen.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Valtiovarainministeriö	24 387	31 533	83 296	51 763	164
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 250	3 468	3 702	234	7
05. Valtiokonttori	37 222	33 230	35 269	2 039	6
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	2 597 549	2 728 543	2 886 044	157 501	6
18. Verohallinto	308 113	318 046	316 030	- 2 016	- 1
39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	176 104	167 782	170 303	2 521	2
40. Tullilaitos	104 560	111 227	119 157	7 930	7
52. Tilastokeskus	35 378	36 458	36 533	75	0
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet	11 528	9 783	9 705	- 78	- 1
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	760 530	831 380	9 330	- 822 050	- 99
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	18 227	7 038	7 060	22	0
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	3 120	1 488	1 488	—	—
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 112 637	1 348 000	1 376 000	28 000	2
99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	1 533	60 965	3 750	- 57 215	- 94
Yhteensä	5 194 138	5 688 941	5 057 667	- 631 274	- 11
Henkilöstön kokonaismäärä	10 580	10 730	10 760		

01. Valtiovarainministeriö

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö vastaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti valtioneuvoston osana, voimavarojen yhteensovittajana ja hallinnonalan ohjaajana tasapainoisen ja kestävä kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta ja tuloksellisesta julkisesta hallinnosta sekä näiden edellyttämästä kansallisesta ja kansainvälisestä yhteistyöstä.

Ministeriö korostaa toiminnassaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuuksien turvaamista.

Valtiovarainministeriö on määrittänyt toiminnan onnistumisen kannalta kriittiset menestystekijät, joihin perustuen asetetaan vuosittaiset tulostavoitteet. Ministeriön toimintastrategiassa korostuu yhteiskunnallisen vaikuttavuuden osalta kriittisinä menestystekijöinä toiminta, joka edistää

talouden vakauden ja kasvumahdollisuuksien turvaamista, kilpailukykyisen verojärjestelmän turvaamista ja julkisen toiminnan kilpailu- ja palvelukykyä.

Ministeriön alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Kasvumahdollisuuksien turvaaminen

— Tavoitteena on talouden vakaata kehitystä ja rakenteellista toimivuutta tukevan talouspolitiikan valmistelu.

— Tavoitteena on finanssipolitiikan mitoittaminen julkisen talouden kestävyuden turvaamiseksi.

Kilpailukykyisen verojärjestelmän turvaaminen

— Tavoitteena on verotuksen rakenteellisten muutostarpeiden analysointi ja etenemisvaihtoehtojen valmistelu.

Julkisen toiminnan kilpailu- ja palvelukyky

— Tavoitteena on valtion keskushallinnon uudistamistoimenpiteiden toteuttaminen hallituksen tekemien linjausten mukaisesti.

— Valtionhallinnon kilpailukyvyyn ja tuottavuuden parantamiseksi on tavoitteena parantaa kykyä suoriutua tehtävistä ottaen huomioon kiristynvä rahoitus ja kilpailu työvoimasta.

— Tavoitteena on valtion henkilöstöstrategian toimeenpano valtiotyönantajan kilpailukyvyyn vahvistamiseksi.

Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiselle luovat edellytyksiä ministeriön ydinprosessit ja rakenteet, resurssien hallinta ja henkilöstön uudistuminen ja työkyky.

Prosessien ja rakenteiden osalta keskeisiä ovat kehys- ja budjettiprosessi, ECOFIN- ja budjettimeuvosto -prosessi, talouspolitiikan valmisteluprosessi, hanke- ja projektityön hallinta, ulkoinen ja sisäinen viestintä sekä hallinnonalan omistaja- ja tulohajaus. Resurssien hallinnan osalta keskeistä on strategialähtöinen resurssien kohdistaminen sekä resurssien ja tavoitteiden keskinäinen yhteensovittaminen. Henkilöstön uudistumisen tukemiseksi ja kannustavuuden lisäämiseksi ministeriössä siirrytään uuteen palkkausjärjestelmään vuoden 2003 aikana.

Edellä esitetyt valtiovarainministeriön tulostavoitteet ovat alustavia ja ne tukevat talousarvioesityksen yleisperusteluissa ja pääluokkaperustelujen selvitysosassa esitettyjen hallinnonalakohdainten tavoitteiden saavuttamista. Alustavat tulostavoitteet täsmennetään vuoden 2003 hallinnonalan tulostavoiteasiakirjassa, kun eduskunta on hyväksynyt vuoden 2003 talousarvion.

Voimavarojen menopohjainen kohdentuminen toiminta-ajatuksessa esitettyjen vastuiden mukaisesti (arvio):

	1 000 € ¹⁾	%
Tasapainoisen ja kestävä kasvun talouspolitiikka	8 795	35
Valtiontalouden hyvä hoito	9 260	37
Tuloksellinen julkinen hallinto	6 945	28
Yhteensä	25 000	100

¹⁾ Ministeriön yhteiset, johto, viestintä, johdon tuki ja hallintoyksikkö on sisällytetty taulukossa oleviin lukuihin.

19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan

virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäve-

roa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 50 000 000

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 25 031 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat tulot sekä Kapiteeli Oy:lle ja Senaatti-kiinteistöille siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot.

Perustetaan finanssineuvoksen, apulaisosastopäällikkönä virka (A30).

Selvitysosa: EU-projektien tuloja arvioidaan kertyvän 350 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 310 000 euroa. Omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 84 000 euroa ja vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 84 000 euroa.

Uuden viran perustamiseen liittyen on tarkoitus lakkauttaa yksi hallitusneuvoksen virka.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 140 000 euroa kahden henkilötyövuoden palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 26.01.21.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	25 530 000
Bruttotulot	499 000
EU-tulot sekä tulot kiinteistöjen väliaikaisesta hallinnasta	434 000
Muut tulot	65 000
Nettomenot	25 031 000

2003 talousarvio 25 031 000

2002 talousarvio 24 960 000

2001 tilinpäätös 23 882 854

22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 260 000 euroa.

Selvitysosa: Momentti sisältää vuoden 2002 alusta valtiovarainministeriössä aloittaneen valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön (VNTHY) keskeisiä tehtäviä ovat:

— Valtioneuvoston tietoliikenneverkon ja sen liittymien ylläpito, käytön tuki ja kehittäminen

— Valtioneuvoston vaihd palvelujen ja vaihteen informaatiopalvelujen ylläpito ja kehittäminen

— Käyttäjä- ja tietohakemistojen sekä käyttäjien valtuuksien ja roolien hallintaratkaisujen kehittäminen valtioneuvoston verkkoympäristöön

— Valtioneuvoston yhteisten järjestelmien tuotantoympäristöjen ylläpito, käyttäjätuki ja kehittäminen

— Julkishallinnon yleisen palveluportaalin Suomi.fi:n ylläpito, sisältötuotannon koordinaatio ja palvelujen kehittäminen

— Valtioneuvoston yhteisten tietovarantojen kehittäminen ja tietopalveluyhteistyö

— Valtioneuvoston yhteisten IT- ja asiointipalvelujen kehittämishankkeiden valmistelu-, koordinaatio- ja vetotehtävät

— Valtioneuvostossa käytettävien järjestelmien ja infrastruktuurin tietoturvallisuuden kehittäminen, tuki ja valvonta

— Valtioneuvoston yhteisten palvelujen osotopimusten koordinaatio ja hankintojen tuki

— Valtioneuvoston tietohallintostrategian valmistelu, ylläpito ja toimeenpano osana valtioneuvoston tietohallinnon johtoryhmän toimintaa

— Sopimus pohjaiset tietohallintopalvelut ministeriöille.

2003 talousarvio 7 260 000

2002 talousarvio 5 560 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arvion määräraha)

Momentille myönnetään 164 000 euroa.

Vuonna 2003 saa tehdä myöntämispäätöksiä yhteensä 95 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002

myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien Interreg-yhteisö-

aloitteiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuoden 2002 sitoumukset	0,135	0,180	-	0,315
Vuoden 2003 sitoumukset	0,029	0,038	0,028	0,095
Yhteensä	0,164	0,218	0,028	0,410

Valtiovarainministeriö päättää vastinrahoituksen käytöstä ministeriön hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

2003 talousarvio	164 000
2002 talousarvio	172 000
2002 lisätalousarvio	—

89. Osakkeiden myyntijärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osake- ja muista omaisuusjärjestelyistä ja omaisuuden hallinnoinnista aiheutuvien sekä valtionyhtiöiden

yksityistämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriön hallinnonalan yhtiöitä, valtion kiinteistövarallisuutta ja muuta valtion omaisuutta koskevat mahdolliset järjestelyt edellyttävät määrärahaa järjestelyistä ja niihin liittyvistä hallinnointi- ja hoitotoimenpiteistä johtuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	841 000
2002 talousarvio	841 000
2002 lisätalousarvio	18 000
2001 tilinpäätös	504 564

03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on soveltavan taloudellisen tutkimuksen yksikkö, joka tuottaa talouspoliittisen päätöksenteon tueksi tutkimustietoa julkisen sektorin voimavarojen tehokkaasta käytöstä ja sopeutumisesta muuttuviin vaatimuksiin sekä julkisen sektorin toimenpiteiden vaikutuksista kansantalouden muiden osien toimintaan.

Valtiovarainministeriö on asettanut tutkimuskeskukselle alustavasti vuotta 2003 koskien seuraavat tulostavoitteet:

Tutkimustyön painopisteiden asettelussa otetaan huomioon kansantalouden tarve sopeutua muutuvaan toimintaympäristöön globalisaation ja Euroopan integraatiokehityksen myötä. Julkisen sektorin tutkimuksessa korostuu kansantalouden kasvu- ja kilpailuedellytysten parantaminen. Pitemmällä aikavälillä julkisen talouden tasapainoista kehitystä uhkaavat väestön ikääntymisen aiheuttamat menopaineet ja suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisestä aiheutuvat työmarkkinoiden sopeutumistarpeet. Työllisyysasteen kohottaminen ja julkisen sektorin toiminnan tehos-

taminen ovat siten tärkeitä talouspolitiikan tavoitteita. Alueellisen tasapainon heikkeneminen ja Kioton ilmastopimukseen liittyvät taloudelliset ongelmat edellyttävät tutkimuksen voimavarojen suuntaamista näihin kysymyksiin. Sekä EU:ssa toimiminen ja EU:n laajeneminen edellyttävät kansainvälisen tutkimusyhteistyön lisäämistä ja tehostamista.

Väestön ja työvoiman ikääntyminen aiheuttaa sopeutumistarpeita työmarkkinoilla. Siksi työmarkkinoille tulevien ja sieltä poistuvien määrällisen epätasapainon uhatessa työmarkkinoiden toimivuuteen ja muutoksiin sopeutumiseen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä tutkimuskohteita. Rakenteelliseen työttömyyteen vaikuttavien tekijöiden tutkimusta jatketaan ja syvennetään. Työmarkkinoiden analysoinnissa tarkastellaan sekä tarjonta- että kysyntäpuolen ilmiöitä, kuten työntekijöiden siirtymiä eri työmarkkinatilojen välillä sekä työpaikkojen syntymistä ja häviämistä. Tulonsiirto- ja verojärjestelmän ja niiden muutosten vaikutusten arviointia jatketaan. Tulonjakoon, syrjäytymiseen ja köyhyyteen liittyvää tutkimusta kehitetään paremmin näissä ilmiöissä tapahtuvien muutosten analysointiin.

Euroopan unionin laajeneminen lähivuosina luo suuria sopeutumishaasteita Suomelle. Tutkimuksessa kartoitetaan tuotannontekijöiden liikkeistä aiheutuvia sopeutumispaineita ja Suomeen mahdollisesti suuntautuvaa muuttoliikettä. EU:n laajeneminen ja talouden globalisaatio lisäävät myös verokilpailupaineita Suomen lähialueilla. Tutkimuksessa arvioidaan näiden muutospainoiden merkitystä Suomen julkiselle taloudelle ja verojärjestelmälle. Julkisen talouden pitkän ajan näkyisiin keskittyvä tutkimus analysoi väestön ikääntymisen ja työikäisen väestön määrän supistumisen merkitystä ja talouspolitiikan mahdollisuuksia vastata niihin. Kansantalouden kasvuedellytyksiä koskevassa tutkimustyössä painottuvat kasvuun, yrittäjyyteen ja laajasti nähtyyn suomalaisen yhteiskunnan kilpailukykyyn liittyvät kysymykset. Erityisesti analysoidaan osaamispuustaisen korkean teknologian kasvustrategian toimintaa ja pienen kansantalouden kansallisen teknologia- ja innovaatiopolitiikan mahdollisuuksia edistää sitä.

Ympäristön ja infrastruktuurien tutkimus keskittyy tarkastelemaan kestävän kehityksen politiikan vuorovaikutuksia erityisesti markkinoiden vapautumisen, teknologisen kehityksen ja ympäristö- ja energiapolitiikan näkökulmasta. Tutkimukset tarkastelevat myös taloudellisen kasvun ja kestävän kehityksen edellytyksiä. Tärkeimmät tutkimushankkeet liittyvät ilmastopolitiikkaan, Itämeren suojeluun ja kansallisen jäteohjelman valmisteluun. Infrastruktuurien tutkimuksessa tarkastellaan taloudellisen ohjauksen vaikuttavuutta ja sen edellytyksiä edistää innovaatioiden leviämistä ja tukea sosiaalisen pääoman hyödyntämistä ja kartuttamista. Pohjoisen ulottuvuuden hankkeessa tarkastellaan uuden kasvuteorian käsitteitä integraatioon, pohjoisiin energia- ja ympäristökysymyksiin ja alueelliseen kehitykseen liittyviä kysymyksiä.

Julkisten palvelujen kysyntää sekä tarjonnan toimivuuden ja tehokkuuden analyysia jatketaan. Erityistä huomiota kiinnitetään väestön ikääntymisen mukanaan tuomien palvelujen järjestämisen ongelmiin. Palvelujen erilaisten rahoitusjärjestelmien tutkimusta jatketaan. Kuntataloustutkimuksessa kiinnitetään huomiota valtionosuusjärjestelmän uudistuksiin ja kuntakoon tuomiin tehokkuusvaikutuksiin julkisten palvelujen järjestämisessä. Aluetutkimuksessa korostetaan aluepoliittisten vaikutusten arviointia sekä alueellisten työmarkkinoiden ja julkisten palvelujen tuottamisen alueellisten erojen tutkimusta. Asuntomarkkinatutkimuksen painopisteenä on vuokramarkkinoiden tutkimus.

Yleisen tasapainon mallit ovat muodostuneet keskeisiksi rakenne- ja kestävän kehityksen politiikan analyysin ja vaikutusarvioiden työvälineiksi. VATT-mallihankkeen tavoitteena on kehittää dynaaminen yleisen tasapainon malli talouspolitiikan toimenpiteiden keskipitkän aikavälin vaikutusten arvioimiseksi. Mallin kehitystyö luo luonnollisia linkkejä VATT:n eri tutkimusprojek-

tien välille. Mallin kehitystyöhön käytetään kahden varttuneen tutkijan sekä yhden tutkimussihteerin työpanos. Mallin käyttöönotto tapahtuu vaiheittain vuosina 2003—2006.

Bruttomenojen kohdentuminen vuonna 2003:

	1 000 €	%
Verotus, sosiaaliturva ja työmarkkinat	1 029	23
Julkinen talous, yritykset ja integraatio	1 355	31
Infrastruktuurit, ympäristö ja taloudellinen toiminta	1 069	24
Julkiset palvelut, alue- ja kuntatalous sekä asuntomarkkinat	962	22
Yhteensä	4 415	100

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 702 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa kokonaistaloudellisen mallin rakennustyötä varten. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon VATT:n muuttokustannuksiin 265 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	4 402 000
Yhteishankkeiden erillismenot	600 000
EU-projektien erillismenot	400 000
Muut toimintamenot	3 402 000
Bruttotulot	700 000
Yhteishankkeet	300 000
EU-projektien tulot	400 000
Nettomenot	3 702 000

2003 talousarvio	3 702 000
2002 talousarvio	3 468 000
2001 tilinpäätös	3 250 063

05. Valtiokonttori

Selvitysosa: Valtiokonttori on laatujohtettu monialainen palveluvirasto. Valtiokonttorin toiminta on vuoden 2002 aikana organisoitu kolmeen tulosityksikköön: Rahoitus, Vakuutus ja Hallinnon ohjaus. Lisäksi Valtiokonttorissa on tulosityksiköille hallinnollisia palveluita tuottava Yhtymähallinto.

Rahoitus -tulosityksikön tehtävänä on valtion lainanotto ja valtionvelan hoito sekä valtion kasvavien sijoittaminen mahdollisimman edullisesti hyväksytyllä riskitasolla kussakin markkinatilanteessa. Tehtävänsä mukaisesti yksikkö vastaa likviditeetin edellyttämästä lainanotosta ja niistä järjestelyistä, joilla voidaan hoitaa markkinaehtoinen rahoitus ja valtionvelkaan liittyvä riskienhallinta jatkuvasti muuttuvassa markkinatilanteessa. Yksikön hoidossa on pääosa valtion varoista myönnettyistä lainoista ja korkotuista sekä osa valtion takauksista. Yksikön tehtävänä on myös valvoa valtion oikeutta perillisittä kuolleen henkilön jäämistöön.

Hallinnon ohjaus -tulosityksikkö palvelee valtiokonsernia talous- ja henkilöstöhallinnon asiantuntijana tuottamalla keskitetysti valtiotasoista tietoa, ohjaamalla hallinnon tietotuotantoa ja menetelmien käyttöä, ohjaamalla ostopalvelujen käyttöä sekä tuottamalla maksullisia palveluja. Tavoitteena on, että yksikkö omalta osaltaan vaikuttaa sellaisen ohjausjärjestelmän syntymiseen, jonka tuloksena julkisesti saatavilla oleva raportointi valtion toimintayksiköiden toiminnasta korostaa valtionhallinnon vastuuta toiminnastaan hallinnon asiakkaille ja kansalaisille.

Vakuutus -tuloksikkö hoitaa luotettavasti ja kilpailukykyisesti valtion virastojen ja laitosten lakisääteiset työeläke-, tapaturma- ja vahinkovakuutukset. Valtion toimintayksiköt saavat yksiköltä monipuolisia henkilöstöriskin hallintaa tukevia palveluja. Yksikkö korvaa rikosvahinkoja ja huolehtii sotilasvammakorvauksista. Yksikkö jakautuu seuraaviin palvelulinjoihin:

— Eläkepalvelut myöntää ja maksaa työhön perustuvat eläkkeet ja perhe-eläkkeet valtion virkamiehille ja työntekijöille sekä eräille muille valtion eläketurvan piiriin kuuluville ammattiryhmille.

— Henkilöstöpalvelut tukee valtion virastoja ja laitoksia työhyvinvoinnin edistämässä tarjoamalla konsultointia, koulutusta sekä työsuojelun ja kuntoutuksen tukipalveluja.

— Vahingonkorvauspalvelut hoitaa valtion puolesta tapaturma- ja liikenevakuutuslainsäädäntöön perustuvat korvaukset, rikosvahinkojen korvaukset sekä muita lainsäädäntöön perustuvia korvauksia ja etuuksia.

— Veteraanipalvelut hoitaa sotilasvammalain mukaisten korvausten myöntämisen ja maksamisen sodassa vammautuneille tai sairastuneille sekä heidän puolisoilleen, leskille ja muille omaisille.

— Kuntoutuksen koordinoitipalvelut huolehtii kuntoutuksen kehittämisestä osana valtion henkilöstöstrategiaa, kuntoutuksen koordinoinnista Valtiokonttorissa, yhteistyöstä työterveyshuollon kanssa sekä työyhteisöjen työkykykoulutuksesta.

— Tilastomatemiikkapalvelut huolehtii eläke- ym. vakuutustoimintoihin kuuluvista laskelmista ja niihin liittyvästä tietotuotannosta.

Uuden organisaatiomallin kanssa samanaikaisesti on otettu käyttöön myös uudistettu johtamismalli, jonka perusteena ovat tasapainotettu tuloskortti sekä eurooppalainen laatupalkintokriteeristö. Ohjausmalli jakautuu neljään ohjausalueeseen: suunta -alueella tarkastellaan yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen sekä strategisten tavoitteiden toteutumiseen liittyviä asioita, asiakkuus -alueella asiakaslähtöiseen toiminnan kehittämiseen ja asiakkaiden tyytyväisyyteen liittyviä asioita, työn organisointi -alueella prosessien toimivuuteen sekä projektien hallintaan ja toimittajayhteistyöhön liittyviä asioita sekä edellytykset -alueella taloudellisia ja henkisiä resursseja, johtamista sekä yhteisökuvaa.

Valtiokonttorin toiminnan keskeiset painopisteet ohjausalueittain ovat seuraavat:

Suunta

Valtion rahoitustarpeesta huolehditaan kustannustehokkaasti hyväksytyillä riskitasoilla ja maksuvalmiutta turvaten. Rahoitustoimenpiteet toteutetaan tehokkaasti kattavaan analyysiin perustuen. Riskienhallinnan kehittämisessä rahoitusriskiasemaa tarkastellaan kokonaisuutena nettovelkanäkökulmasta.

Antolainoja ja lainatukia hallinnoidaan luotettavasti ja oikea-aikaisesti. Valtion antolainoista aiheutuvat luottotappiot minimoidaan valtion kokonaisuutena huomioonottaen.

Tuetaan aktiivisesti sitä, että julkisesti saatavilla oleva raportointi valtion toimintayksiköiden toiminnasta korostaa valtionhallinnon vastuuta toiminnastaan hallinnon asiakkaille ja kansalaisille.

Huolehditaan siitä, että valtiontalouden piiriin kuuluvat omaisuuden ja henkilöstöön kohdistuvat vastuut ja riskit tulevat hoidetuksi korkealla laatutasolla valtiolle edullisella tavalla ja niin, että siitä aiheutuvat kustannukset kohdistuvat asianomaisten yksiköiden kustannuksiksi siten, että maksu motivoi hyvään riskienhallintaan. Palveluja kehitetään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti aiheuttamatta kuitenkaan valtiolle kokonaiskustannusten lisääntymistä.

Huolehditaan sotainvalidien, heidän omaistensa, rintamaveteraanien sekä muiden sotaan osallistuneiden korvauksia, hoitoa ja kuntoutusta koskevista asioista asiakkaiden muuttuvien tarpeiden mukaisesti ja edistetään veteraaniväestön itsenäistä selviytymistä tukevien palveluiden jär-

jestämistä yhteistyössä kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä tarjotaan näissä tehtävissä kertyvä asiantuntemus tulevaisuuden vanhustenhuollon kehittämiseen.

Asiakkuus

Valtiokonttorin palvelut ovat asiakaslähtöisesti, laadukkaasti ja tuloksellisesti tuotettuja ja asiakasyhteistyö on jatkuvaa, joustavaa ja aktiivista. Yhteistyön tavoitteena on palveluiden jatkuva parantaminen sekä laadun ja läpinäkyvyyden edistäminen.

Kehitetään Vakuutustoimialan palvelukonseptia sellaiseksi, että palvelulinjojen välistä synergiaa hyödyntäen tuetaan asiakasorganisaatioiden henkilöstöriskin kokonaishallintaa. Aloitetaan valmistelut vakuutustuotteiden johdonmukaiseen maksullisuuteen pääsemiseksi tarkoituksena parantaa asiakasohjautuvuutta ja kustannusten läpinäkyvyyttä.

Työn organisointi

Prosessien suorituskyky, jota mitataan käsittelyajoilla, oikea-aikaisuudella, tuottavuuden, taloudellisuuden ja kustannusvastaavuuden tunnusluvuilla sekä eurooppalaisen laatupalkintokriteeristön mittareilla, on sovittujen tavoitteiden mukaista.

Edellytykset

Valtiokonttori huolehtii kilpailukyvystään työnantajana niin, että sillä on muuttuvissa tarpeissaan käytettävissään motivoitunut, määrällisesti ja laadullisesti oikea henkilöstö, joka on sitoutunut Valtiokonttorin tavoitteisiin.

Valtiokonttorin laatujohtamista, prosessi- ja projektijohtamista sekä tiimijohtamista koskevia johtamismenettelyjä, niiden soveltamista ja parantamista arvioidaan vuosittain laatupalkintokriteereillä.

Tietotekniikka tukee Valtiokonttorin palvelutoimintaa ja sen mahdollisuuksien soveltaminen luo osaltaan edellytyksiä palvelutoiminnan kehittämiseen. Tietoteknisen kokonaisarkkitehtuurin tulee olla yhtenäinen ja mahdollistaa kustannustehokas ja tarpeita vastaava tietojärjestelmäkehitys.

Valtiokonttorin toiminnan, henkilöstön ja tietojen turvallisuuden hoidolle vahvistetaan tarkoituksenmukaiset periaatteet, jotka informoidaan henkilöstölle ja ylläpidetään turvallisuussuunnitelmassa ja tietoturvastrategiassa.

Niissä toiminnoissa, joissa tuotetaan palveluja, joiden lähtökohtana ovat asiakkaan tarpeet, tavoitteena on kustannusvastaava palveluiden maksullisuus, jolloin palveluiden laatutaso mitoitetaan vuosittain asiakkaan kanssa käytävissä neuvotteluissa. Vakuutusryppisissä tuotteissa kustannusvastaavuuden toteutuminen todennetaan usean vuoden aikavälillä.

Valtiokonttorin kokonaiskustannukset (1 000 euroa)

	2001 tilinpäätös	2002 tulostavoite	2003 esitys	2002/2003 muutos, %
Rahoitus	10 354	12 263	12 586	3
Hallinnon ohjaus	2 953	3 333	3 782	13
Vakuutus	22 043	24 316	24 194	-1
Muut ulkopuolelle tuotetut loppusuoritteet	527	383	392	2
Yhteensä	35 878	40 295	40 954	2

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
34 919 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 240 000 euroa siirtana momentilta 25.01.29 ja 3 500 000 euroa siirtana momentilta 35.70.26.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon Valtiokonttorin vuonna 2002 aloittaman kaikille valtion tilivirastoille hankittavan kirjanpidon tositteiden käsittely- ja arkistointijärjestelmän sekä elektronisen laskujenvälityspalvelun hankinta- ja perustamismenoina 230 000 euroa sekä kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen hyvittämisen aiheutta-

masta lisätyöstä johtuvina toimintamenoina 240 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot		41 145 000
Maksullisen toiminnan erillismenot		1 225 000
Muut toimintamenot		39 920 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot		3 468 000
— julkisoikeudelliset suoritteet		58 000
— muut suoritteet		3 410 000
Nettomenot		37 677 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha		-2 758 000
Määrärahan tarve		34 919 000

Valtiokonttorin alustavat tulostavoitteet vuodelle 2002:

Palvelutavoitteet	2001			2003 esitys
	toteutuma	tavoite	2002	
Sotilasvamma- ja veteraaniasiat				
Uudet peruskorvaukset	kk	4	3	2,9
Elinkoron oikaisut	kk	3,2	2,3	2,5
Sairausapulisät	kk	2,1	1,7	1,9
Muiden korvausten käsittelyaika	kk	0,7	0,7	0,7
Vahingonkorvaukset				
Tapaturmakorvausten käsittelyaika	pv	32	26	30
Tapaturmakorvausten käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä	pv	13	15	15
Rikosvahinkokorvausten käsittelyaika	kk	6,5	5,9	6,0
Muiden korvausten käsittelyaika	pv	30,3	20,2	27,5
Liikennevahinkojen käsittelyaika 80 %:ssa päätöksistä	pv	18	14	18
Eläkkeet				
Eläkepäätöksen käsittelyaika	kk	2	2	2
Palveluksesta eläkkeelle jätäessä eläkkeen maksu alkaa 95 %:ssa tapauksista palvelusuhteen päättymistä seuraavan kuukauden aikana.				

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio	2003/2002 muutos, %
Tuotot (t€)	4 495	8 362	3 468	-59
Kustannukset				
Erillismenot (t€)	1 764	2 502	1 225	-51
Menojäämä (t€)	2 731	5 860	2 243	-62
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	2 232	5 775	1 640	-72
Ylijäämä/Alijäämä (t€)	499	85	603	609
Kustannukset yhteensä (t€)	3 996	8 277	2 865	-65
Tunnusluvut				
Yli-/alijäämä % tuotoista	11	1	17	
Investoinnit (t€)	49	885	100	-89
Investoinnit % tuotoista	1	11	3	

Tuottavuutta seurataan Valtiokonttorin sisäisessä ohjauksjärjestelmässä tavoitteena palvelutason kehittäminen.

2003 talousarvio	34 919 000
2002 talousarvio	33 062 000
2002 lisätalousarvio	500 000
2001 tilinpäätös	37 053 650

22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 350 000 euroa.

2003 talousarvio	350 000
2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	168 188

07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset

05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 797 440 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja niiden lisien sekä viivästyskorotusten ja mahdollisten oikeudenkäyntikulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon arvioitu eläkekannan volyymikasvu. Määräraha on laskettu vuodelle

2003 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2008/2108).

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

Valtion palveluksen perusteella myönnettyt eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	1 954 850 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnettyt eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtion-apulaitosten vastaavat eläkkeet	764 310 000

Kansanedustajain eläkkeet ja perhe-eläkkeet	8 660 000
Toisen korvauslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettut eläkkeet	20 000
Liikelayosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	69 600 000
Yhteensä	2 797 440 000

2003 talousarvio	2 797 440 000
2002 talousarvio	2 637 190 000
2001 tilinpäätös	2 512 402 621

06. Ylimääräiset eläkkeet (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 21 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden myöntämiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saadaan myöntää ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimiville toimihenkilöille sekä Kriminaalihuoltoyhdistyksen palveluksessa oleville niille toimihenkilöille, joiden palkkaukseen myönnetään valtionapua noudattaen soveltuvien osin valtion eläkelain, valtion perhe-eläkelain ja rintamaveteraanien varhaiseläkelain säännöksiä. Eläkkeestä vähennetään samasta palveluksesta työntekijän eläkelain nojalla myönnettävä eläke.

Edelleen määrärahaa saa käyttää valtion palveluksesta aiemmin ylimääräisen eläkkeen saaneiden toimihenkilöiden määräaikaisten eläkkeiden jatkamiseen sekä heidän jälkeensä myönnettävien perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 700 000 euroa ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/1974) mukaisen taiteilijaeläkkeiden ja ylimääräisistä sanomalehtimieseläkkeistä annetun valtioneuvos-

ton päätöksen (37/1977) mukaisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen kuitenkin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Lisäksi määrärahaa saadaan käyttää enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden myöntämiseen Maatalousseurojen Keskusliiton, sittemmin Maatalouskeskusten liiton, ja niiden jäsenjärjestöinä toimineiden maanviljelys- ja talusseurojen päätoimisesta palveluksesta asutussääntöissä annetun toimivallan käyttämistä varten muodostetuissa toimitelmissä. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilöllä on tai olisi ollut oikeus eläkkeeseen valtion varoista tai kunnallisesta eläkejärjestelmästä ns. lisäeläketurvan mukaisesti ja että eläketurva muuten jäisi olennaisesti pienemmäksi siitä, mitä se olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi luettu eläkeajaksi mainittuja eläkkeitä varten.

Eläke myönnetään sen määräisenä, että se yhdessä Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen ja Eläkekassa Maan myöntämän eläkkeen kanssa on yhtä suuri kuin Valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen myöntämä eläke olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi kokonaan luettu eläkeajaksi näitä eläkkeitä varten.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2003 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2008/2108). Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon se, että vuonna 2003 myönnetään uusia taiteilijaeläkkeitä 35 ja sanomalehtimieseläkkeitä 10 kpl. Uusien ylimääräisten eläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ns. paikalta palkattujen ulkomaan kansalaisten Suomen valtion palveluksesta kertyneen eläketurvan maksaminen kertasuorituksena valtioneuvoston päätöksen (VNp 195/1989) nojalla.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Ennen myönnetyt ylimääräiset eläkkeet	20 746 000
Vuoden kuluessa myönnettävät taiteilija- ja sanomalehtimies-eläkkeet (enintään)	700 000
Vuoden kuluessa myönnettävät muut ylimääräiset eläkkeet	255 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	21 710 000
2003 talousarvio	21 710 000
2002 talousarvio	21 380 000
2001 tilinpäätös	18 790 688

07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 30 970 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvellun ajan huomioon ottamisesta eläkekassan myöntämässä eläkkeessä. Edelleen määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Nokia Telecommunications Oy:lle, Vapo Oy:lle, Vamm Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainekeskuksen, 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta näiden yhtiöiden palvelukseen.

Määrärahaa saa käyttää myös korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vamm Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vas-

taavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnantajalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vamm Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä. Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta. Lisäksi määrärahaa saa käyttää eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain mukaisesti.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuna kertasuorituksina. Määrärahaa ei käytetä eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2003 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2108). Määrärahassa on huomioitu laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä (165/12.2.1999; HE 258/1998).

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	24 046 000
Korvaus Nokia Telecommunications Oy:lle	705 200
Korvaus Vapo Oy:lle	1 368 300
Korvaus Vamm Oy:lle	310 600
Korvaus Lapua Oy:lle	449 600
Muut korvaukset	82 600
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään	4 007 700
Yhteensä	30 970 000

2003 talousarvio	30 970 000
2002 talousarvio	37 370 000
2002 lisätalousarvio	1 462 000
2001 tilinpäätös	35 833 650

50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 924 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä mainittuihin korvausjärjestelmiin liittyvän muun lainsäädännön mukaisten korvausten maksamiseen, valtion palveluksessa olleiden henkilöiden ja eräiden heihin verrattavien henkilöiden kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen maksamiseen, valtion virkamieslain ja eroraha-asetuksen mukaisten erorahojen, toistuvien korvausten ja koulutusrahojen maksamiseen sekä valtion palveluksessa oleville virantoimituksesta tai työtehtävien suorittamisesta aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaamiseen, valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä suoritettavien korvausten sekä rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisten korvausten maksamiseen sekä Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain muuttamisesta siten, että virastot maksavat myös virkamiesten osalta tapaturmavakuutusmaksua ja vastaavasti virastoille korvataan virkamiesten tapaturmasta johtuneelta työkyvyttömyysajalta maksetut palkat. Vastaava tulo on otettu huomioon momentin 12.28.25 tuloarviossa. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon valtion virastoille virkamiesten tapaturmasta johtuneelta työkyvyttömyysajalta maksaman palkan korvaamiseen 1 783 000 euroa lain muutoksen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon myös 45 000 euroa työvoimapalvelulain mukaisiin työhönsijoittumisen tukitoimenpiteisiin osallistuvien tapaturmakorvausten maksamiseen sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikan hakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) mukaisiin tapaturmakorvauksiin.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

€

Tapaturmavakuutuslain (608/1948), ammattitautilain (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990), työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), työllisyyslain (275/1987) 17 ja 25 §:n (906/1998), työvoimapalvelulain (1005/1993) 12 ja 13 §:n (857/2000), sotilastapaturmalain (1211/1990), valtion eläkelain (280/1966) 18 b §:n sekä tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvän muun lainsäädännön nojalla maksettavat tapaturmakorvaukset	26 340 000
Liikennevakuutuslain (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset	1 985 000
Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annetun lain (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävästä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (794/1980) nojalla maksettavat valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	67 000
Valtion virkamieslain (750/1994) ja eroraha-asetuksen (1350/1994) nojalla maksettavat virkamiesten erorahat, aikuiskoulutuslisät, toistuvat korvaukset ja ammattikoulutusrahat	3 950 000
Ryhmänhenkivakuutusta vastaavan edun järjestämisestä aiheutuvat menot virkaja työehtosopimusten nojalla sekä kansanedustajana toimineen henkilön, eduskunnan virkamiesten ja rauhanturvaamishenkilöstön vastaavaa etua koskevan lainsäädännön nojalla sekä asevelvollisen kuoltua suoritettava taloudellinen tuki	3 200 000

Valtion liikelaitoksille valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä annetun valtioneuvoston päätöksen (1422/1991) nojalla maksettavat korvaukset	170 000
Rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain (8/1898) nojalla maksettavat korvaukset	150 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	62 000
Yhteensä	35 924 000

2003 talousarvio	35 924 000
2002 talousarvio	32 603 000
2001 tilinpäätös	30 521 691

18. Verohallinto

Selvitysosa: Verohallinto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalan verotuksen keskeisenä organisaationa. Sen asiakkaita ovat veronsaajat, veronmaksajat sekä tieto- ja asiantuntijapalvelujen käyttäjät.

Valtiovarainministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

1. Kysynnän muutokset

Yleistä taloudellista kehitystä sävyttää epävarmuus. Asiakkaiden ja taloudellisen toiminnan kansainvälistyminen lisääntyy kuitenkin jatkossakin, mikä lisää verotustapausten vaikeusastetta ja vaatii uusia yhteistyömuotoja. Suomessa väestön keskittyminen kasvukeskuksiin jatkuu, mikä aiheuttaa työmäärien ja käytettävissä olevien voimavarojen epätasapainoa verovirastoissa. Voimavarojen uudelleenkohdentamisen lisäksi tavoitteena onkin jatkaa vuonna 1999 aloitettua tehtävien siirtoa Uudenmaan verovirastosta muihin verovirastoihin. Vuonna 2003 tehtäviä siirretään yli 50 henkilötyövuoden edestä.

2. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Verohallinto kerää ja välittää tehtäviinsä kuuluvat verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille oikeamääräisinä, oikeaan aikaan ja kustannustehokkaasti. Veronmaksajia palveillaan siten, että he suoriutuvat mahdollisimman vaivattomasti lakimääräisistä velvoitteistaan. Verohallinto luovuttaa verotustietoja niiden saantiin oikeutetuille asiakkaille.

Verotuksen oikeellisuutta ja yhdenmukaisuutta edistetään mm. verotusmenettelyn ohjausta kehittämällä, asiakasanalyysin hyödyntämistä lisäämällä sekä ylläpitämällä ja kehittämällä verotuksen eri osa-alueiden asiantuntijaverkostoja. Vuosina 2000—2002 suoritettujen henkilöverotuksen ja yritysverotuksen oikeellisuus- ja yhdenmukaisuustutkimusten tuloksia hyödynnetään ohjausjärjestelmän ja palvelujen kehittämistyössä.

Verohallinnon keräämien verotulojen kehitys sekä nettomenojen ja verotulojen suhde vuosina 1997—2001 (1 000 euroa):

	1997	1998	1999	2000	2001
Nettomenot	257 652	271 876	285 656	298 210	307 761
Bruttoverotulot	36 954 083	40 256 453	42 430 618	48 862 797	49 765 614
— suhde %	0,70	0,68	0,67	0,61	0,62
Nettoverotulot	30 794 537	33 347 461	34 970 475	39 314 432	39 347 721
— suhde %	0,84	0,82	0,82	0,76	0,78

3. Palvelutavoitteet

Asiakasviestintää selkiytetään ottamalla entistä enemmän huomioon asiakasryhmittelyn vaikutukset viestin sisältöön ja viestintävälineen valintaan. Lisäksi ohjeita kehitetään nykyistä enemmän toimintaohjeiden luonteiseksi. Asiakasviestinnässä ja muissa palveluissa käytetään yhä enenevässä määrin sähköisiä jakelukanavia ja menettelyjä.

Veronmaksaja- ja veronsaaja-asiakkaiden tyytyväisyyttä verohallinnon palveluihin seurataan joka kolmas vuosi tehtävillä asiakastytyväisyystutkimuksilla. Seuraavan kerran tutkimukset tehdään vuonna 2004.

Asiakastytyväisyys (kouluarvosana)

	1995	1998	2001	2004 tavoite
Veronmaksaja-asiakas				
— henkilöasiakas	7,3	7,7	7,8	7,8
— yritysasiakas	ei tutkittu	7,3	7,6	7,7
Veronsaaja-asiakas	ei tutkittu	ei tutkittu	8,1	8,1

4. Valvontatavoitteet

Verovalvonnassa toiminnan painopistealueena ovat veroja kerryttävä verovalvonta ja harmaan talouden torjunta. Ennakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuudessa tavoitteena on, että kokonaispoikkeama voi olla enintään 11 prosenttia maksuunpannuista veroista ja maksuista. Jäämäperinnän kertymä on 40 prosenttia vuoden 2003 aikana perintään otettujen ja niiden vuonna 2002 maksuunpantujen verojen, jotka ovat maksamatta (verojääminä) 1.1.2003, yhteismäärästä.

Harmaan talouden torjunnassa otetaan huomioon valtioneuvoston 20.6.2001 tekemä periaatepäätös hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi. Periaatepäätöksen ja valtiovarainministeriön 18.12.2001 tekemän viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin jatkamispäätöksen mukaisesti verohallinto maksaa viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin menoja vuonna 2003 yhteensä enintään 588 660 euroa.

5. Ylläpito- ja kehittämishankkeet

Vuonna 2003 voimavarat kohdistuvat käytännössä pakollisten, kuten veroperusteiden muutoksista ja tietojärjestelmien vuosihuollosta johtuvien hankkeiden toteutukseen. Hajautettujen tietokantojen keskittäminen ja sovellusten muuttaminen keskitettyä tietokantaa käyttäviksi saatetaan vuonna 2003 loppuun.

Verohallitus jatkaa vuonna 2001 aloitettua verotusprosessien selvitystyötä. Tavoitteena on kustannusten kasvun hillitsemiseksi ja henkilöstön rekrytointitarpeen rajoittamiseksi rationalisoida verotusprosesseja siten, että verotustyössä hyödynnetään yhä enenevässä määrin automaattisia menettelyjä, asiakkaiden kohdevalikointia ja sähköistä tiedonsiirtoa. Selvitystyön valmistuttua tehdään esitykset käynnistettävistä kehittämishankkeista ja niiden rahoituksesta.

Verohallitus jatkaa vuonna 2002 käynnistettyä Pientyönantajien internet-pohjaisen maksujärjestelmän kehittämistyötä sekä Pohjois-Suomen ja saaristokuntien työnantajamaksujen huojoentamisen toteuttamiseen liittyvää valvonta- ja tietojärjestelmätyötä.

6. Henkilöstö

Verohallinnon henkilöstömäärä vähentyi 1990-luvulla noin 700 henkilöllä. Vastaavana ajanjaksona henkilöstön keski-ikä nousi yli 4 vuotta. Vuoden 2001 lopulla verohallinnon työntekijöiden keski-ikä oli 45,9 vuotta. Verohallinto varautuu suurten ikäluokkien eläköitymiseen ja osaaikaeläkejärjestelyiden lisääntymiseen mm. siten, että henkilöstömäärä pysyy lähivuosina noin

6 300—6 350 henkilötyövuodessa. Tämä mahdollistaa rekrytoinnin niille tehtäväalueille, joissa asiantuntijuuden jatkuvuuden turvaaminen on välttämätöntä. Verohallinnon henkilöstön työtyytyväisyyttä seurataan joka kolmas vuosi tehtävällä tutkimuksella.

7. Tuottavuus ja taloudellisuus

Työn tuottavuuden kasvutavoite on 1,0 prosenttia. Taloudellisuus heikkenee jonkin verran vuoden 2002 tasosta.

<i>21. Toimintamenot</i> (siirtomääräraha 2 v)		Bruttotulot	5 640 000
Momentille myönnetään nettomäärärahaa		Maksullisen toiminnan tulot	3 100 000
316 030 000 euroa.		— julkisoikeudelliset suoritteet	2 160 000
<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon		— muut suoritteet	620 000
6 936 000 euroa siirtona momentille 31.20.21.		— erityislakien mukaiset suoritteet	320 000
		EU-tulot	200 000
		Muut tulot	2 340 000
Menojen ja tulojen erittely:	€	Nettomenot	320 130 000
Bruttomenot	325 770 000	Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	-4 100 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 360 000	Määrärahan tarve	316 030 000
Muut toimintamenot	322 410 000	2003 talousarvio	316 030 000
		2002 talousarvio	318 046 000
		2001 tilinpäätös	308 113 049

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuunottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arvioitu määrä lasketaan edellä tarkoitettulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyin perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 160 053 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

2003 talousarvio	160 053 000
2002 talousarvio	158 700 000
2002 lisätalousarvio	1 605 000
2001 tilinpäätös	166 200 695

31. Verohyvitys (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 prosenttia vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2003 talousarvio	8 500 000
2002 talousarvio	8 409 000
2002 lisätalousarvio	-1 654 000
2001 tilinpäätös	9 013 355

40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2003 talousarvio	1 750 000
2002 talousarvio	673 000
2002 lisätalousarvio	1 011 000
2001 tilinpäätös	890 036

40. Tullilaitos

Selvitysosa: Tehtäväalueellaan tullilaitos määrää ja kantaa tullit, verot ja muut maksut, edistää ulkomaankauppaa ja yleistä turvallisuutta ehkäisemällä luvatonta tuontia ja vientiä sekä muuta rikollisuutta ja huolehtii kansallisesta ja unionin edusta sekä elinkeinoelämän tietotarpeista samoin kuin kauppaa-, kilpailu- ja maatalouspoliittisten velvoitteiden ja kuluttajasuojavelvoitteiden toimeenpanosta.

Valtiovarainministeriö on talousarvioehdotuksen yhteydessä asettanut alustavasti tullilaitokselle seuraavat, tavanomaisten tehtävien lisäksi painotetut tulostavoitteet vuodelle 2003:

Fiskaalisissa tehtävissä tavoitteena on

— tullien, verojen ja maksujen oikean ja yhdenmukaisen kannon varmistamiseksi edelleen kehittää tehokkaita toimintamalleja ja hyödyntää enenevässä määrin automaattisia menettelyjä, kuten kansallista valmisteverojärjestelmää sekä edistää yhteisön valmisteverollisten tuotteiden siirtojen valvontajärjestelmän kehittämistä.

Ulkomaankaupan edistämiseksi tavoitteena on

— kehittää edelleen kustannustehokkaita tullimenettelyjä, erityisesti vientitullausjärjestelmää, ja muita tullitoimenpiteitä sekä parantaa asiakaspalvelua,

— edistää tulliyhteistyötä Venäjän federaation kanssa tukemalla muun muassa yhteisön pyrki-
myksiä sekä kehittää eteläisen ja itäisen rajan liikennejärjestelyjä ja parantaa lähialueyhteistyötä.

Yhteiskunnan suojaamistehtävissä tavoitteena on

— torjua korkeasti verotettuihin tuotteisiin kohdistuvia yhteisö- ja veropetoksia sekä muuta talousrikollisuutta muun muassa harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaohjelman tavoitteiden ja menettelytapojen mukaisesti,

— suojata yhteiskuntaa keskittämällä voimavaroja erityisesti huumeiden, aseiden, radioaktiivisten aineiden sekä ympäristölle vaarallisten tuotteiden maahantuonnin estämiseen.

Tavoitteiden saavuttamiseksi muun muassa kehitetään ja uudistetaan tietojärjestelmiä sekä laajennetaan tullilaitoksen ja asiakkaiden välisten ilmoitusmenettelyjen käyttöä. Toimintaa tehostetaan ja voimavaroja kohdennetaan riskianalyysin avulla. Tullivalvonnan painopiste on edelleen maamme itä- ja etelärajan ylittävässä liikenteessä.

Tullilaitoksen resurssien jakautuminen päätoiminnoittain:

Päätoiminto	2000		2001		2002		2003 ¹⁾	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Ulkomaankaupan sujuvuuden edistäminen	967,1	38,496	941,7	38,670	976,8	42,010	989,8	42,891
Yhteiskunnan suojaaminen	424,1	17,889	437,1	19,126	461,5	21,267	476,5	21,767
Fiskaalinen tehtävä	404,6	16,732	418,5	17,978	431,8	19,491	431,8	19,461
Tuki	552,2	25,520	566,7	27,865	593,6	31,531	595,9	30,797
Yhteensä	2 348,0	98,637	2 364,0	103,639	2 463,7	114,299	2 494,0	114,916

¹⁾ Tukitoiminto yht. v. 2003 595,9 htv sisältää: hallinto 216,1 htv, koulutus 153,6 htv, tietohallinto 70,8 htv ja muun tuen 155,4 htv.

Tullilaitoksessa on otettu käyttöön toimintokohtainen tunnuslukujen seurantamalli. Vuonna 2000 laitoksen ne suoritteet, jotka Tullihallituksen ja valtiovarainministeriön kanssa oli sovittu otettavaksi mittausmalliin mukaan, painotettiin suoritekohtaisesti kunkin suoritteiden vaatimalla työpanoksella.

Tullilaitoksen tunnusluvut vuosilta 2000—2003 (vuosi 2002=100)

	2000	2001	2002	2003
Tullilaitoksen menot	83,3	90,7	100	100,5
Tehdyt henkilötyövuodet	95,3	95,9	100	101,2
Työajalla painotetut suoritteet	100,6	98,9	100	101,6
Työn tuottavuus	105,6	103,1	100	100,3
Taloudellisuus: menot/painotetut suoritteet	82,8	91,7	100	99,0

Tullilaitoksen menot kasvavat 0,5 prosentilla verrattuna vuoteen 2002.

Palkkausmenojen kasvu 2,3 % aiheutuu pääosin henkilötyövuosien kasvusta (1,2 %) ja sopimuskorotusten perintövaikutuksesta (0,4 %). Muiden toimintamenojen osalta kasvu on 1,6 %. In-

vestointimenot vähenevät 27,3 %, johtuen vuodelle 2002 ajoittuneista kertaluonteisista investoinneista (tullivene).

Henkilötyövuosien kasvu on 1,2 % (uudet rajanylityspaikat, edi-vientijärjestelmä, huumealvonta).

Työajalla painotetut suoritteet kasvavat 1,6 %.

Työn tuottavuus kasvaa 0,3 %. Tuottavuuden kasvu on pienempi kuin painotettujen suoritteiden kasvu, koska atk-hankkeisiin sidotut henkilöt eivät suorita laitoksen toiminnallista työtä, mutta laskentamallin mukaisesti he ovat kuitenkin mukana henkilötyömäärässä.

Taloudellisuus (menot/työajalla painotetut suoritteet) paranee 1,0 %. Taloudellisuusluku on laskettu menoperusteisesti, jolloin investointeja ei ole jaksotettu vaan ne on kokonaisuudessaan kohdistettu hankintavuodelle (kustannusperusteisesti investoinnit jaksotetaan keskimäärin viidelle vuodelle).

Tullilaitoksen kantamat verot ja maksut

Tullilaitoksen kantamien verojen ja maksujen kokonaismääräksi arvioidaan 7 700 000 000 euroa vuonna 2003, missä on mukana tuonnin perusteella kannettavat verot ja maksut, valmisteverot (ei sisällä alkoholiuomaveroa), muut verot ja maksut, tullilaitoksen sekalaiset tulot, muille viranomaisille tilitettävä kanto, muihin sopimuksiin perustuva kanto ja EU:lle tilitettävät tullit ja maatalousmaksut. Maksullisen palvelutoiminnan tulot on budjetoitu tullilaitoksen sekalaisiin tuloihin ja maksullisen palvelutoiminnan menot sisältyvät toimintamenomomenttiin.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 115 157 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon henkilöstömenojen lisäyksenä 2 025 300 euroa, muiden toimintamenojen lisäyksenä 343 500 euroa ja kertaluonteisten investointimenojen vähennyksenä 1 751 700 euroa. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 100 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 24.99.23, 1 165 000 euroa 33 henkilötyövuoden siirtona momentilta 31.24.21 ja 300 000 euroa siirtona momentilta 35.99.26 sekä vähennyksenä 9 000 euroa siirtona momentille 24.99.23 ja 207 000 euroa viiden henkilötyövuoden siirtona momentille 30.01.21.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot , muut toimintamenot	115 543 800
Bruttotulot	386 800
EU-tuet	336 400
Huumekoiratoiminta	50 400
Nettomenot	115 157 000

2003 talousarvio	115 157 000
2002 talousarvio	111 227 000
2001 tilinpäätös	104 560 247

70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää liikuteltavien läpivalaisulaitteiden hankintaan ja ylläpitomenoihin.

Selvitysosa: Liikuteltavien läpivalaisulaitteiden avulla voidaan turvata nopea, kohdehakuinen ja paikasta riippumaton rekka-autojen ja konttien tullivalvonta.

2003 talousarvio	4 000 000
------------------	-----------

52. Tilastokeskus

Selvitysosa: Tilastokeskus laatii yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtii valtion tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisien kanssa.

Valtiovarainministeriö on asettanut alustavasti talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Tilastokeskukselle vuodelle 2003 seuraavat tulostavoitteet:

1. Vaikuttavuus

Tilastokeskus jatkaa tilastotuotannon kehittämistä Euroopan unionin ja talous- ja rahaliiton tietotarpeisiin ja velvoitteisiin. Kansantalouden tilinpidon uudistus ESA-95 mukaiseksi sekä matkustustaseen ja palvelujen ulkomaankaupan tilastojen kehittäminen saatetaan loppuun sekä jatketaan palvelualojen hintaindeksijärjestelmän ja muiden rahaliiton tietotarpeita palvelevien tilastojen, erityisesti julkisyhteisöjen neljännesvuositilastojärjestelmän ja useiden muiden suhdannetilastojen, kehittämistä ja nopeuttamista.

Tilastokeskus kehittää tietojärjestelmiä, sähköistä tiedonsiirtoa, verkkopalveluja ja tietotekniikkainfrastruktuuria, jatkaa tuotteiden ja palvelujen laadun parantamista sekä palvelukykynsä kehittämistä. Tilastokeskus jatkaa tuotantoprosessien kehittämistä mm. tilastomenetelmällisin ja tietoteknisin keinoin sekä panostamista henkilöstön osaamisen monipuolistamiseen ja kehittämiseen.

Säännöllisesti ilmestyvien tilastotuotteiden¹⁾ keskimääräinen julkistamisnopeus viikkoina tilastoaikajankohdan päättymisestä on seuraava:

	2001	2002	2003
Vuosijulkaisut	41,5	42,9	41,5
¼ -vuosijulkaisut	7,8	9,5	8,5
Kuukausijulkaisut	4,7	5,7	4,7

¹⁾ Tilastotuotteiksi luetaan painetut julkaisut, niiden sähköiset vastineet, tietokantapäivitykset, lehdistötiedotteet, taulukko-/graafiset paketit sekä staattiset verkkosivut.

2. Tuottavuus ja taloudellisuus

Tilastotietojen yksikkökustannukset ja kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista säilytetään vuoden 2001 tasolla. Tuottavuuden arvioidaan kasvavan 2 prosentilla vuodesta 2002.

Tilastokeskuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa):

	2001	2002	2003	Muutos, %
Tuotteet ja palvelut	24 849	25 740	26 740	+3,9
Tietovarannot	24 359	24 860	25 380	+2,1
Kokonaiskustannukset	49 208	50 600	52 120	+3,0

3. Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	8 335	8 578	8 577
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	7 074	7 232	7 286
Käyttöjäämä (t€)	1 261	1 346	1 291
— % tuotoista	15,1	15,7	15,1
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	1 252	1 346	1 291
Ylijäämä/Alijäämä (t€)	+9	0	0
— % tuotoista	+0,1	0	0
Investoinnit % tuotoista	1,6	1,6	1,6

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
36 533 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n jäsenyy-
teen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukses-
sa on lisäyksenä otettu huomioon 50 000 euroa
siirtona momentilta 29.40.25 peruskoulujen
erityisopetustilastojen laatimiseen ja 35 000
euroa siirtona momentilta 31.01.21 televiestin-
tätalaston laatimiseen. Nettobudjetoitavina tu-
loina on otettu huomioon maksullisen toimin-
nan tulot sekä EU:lta ja yhteishankkeista ta-
lousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat
tulot.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	48 058 600
Maksullisen toiminnan erillis- menot	7 490 300
Muut toimintamenot	38 868 300

EU-tehtävistä aiheutuvat menot	1 600 000
Talousarvion ulkopuolinen ra- hoitus yhteishankkeisiin	100 000
Bruttotulot	10 642 600
Maksullisen toiminnan tulot	8 577 000
EU-tulot	1 600 000
Talousarvion ulkopuoliset tulot yhteishankkeisiin	100 000
Muut tulot	365 600
Nettomenot	37 416 000
Edelliseltä vuodelta siirtyvä määräraha	-883 000
Määrärahan tarve	36 533 000

2003 talousarvio	36 533 000
2002 talousarvio	36 458 000
2001 tilinpäätös	35 378 330

60. Senaatti-kiinteistöt*1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet*

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön alainen valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on osana valtioyhteisöä huolehtia sen hallintaan luovutetun kiinteistövarallisuuden omistajuusasi-
oista sekä toiminnallaan turvata ko. kiinteistöjen tehokas käyttö sekä arvon säilyminen ja kehiti-
tyminen. Toimitilatarjonnassa otetaan huomioon sekä liiketaloudelliset tavoitteet että asiakkai-

den tarpeet siten, että rakennuskanta ylläpidetään kysyntää vastaavana. Tavoitteista sovitaan tarkemmin tulosoajauksessa valtiovarainministeriön kanssa.

Valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyjä jatketaan vuonna 2003 siten, että puolustusministeriön hallinnassa ollutta valtion kiinteistövarallisuutta siirretään noin 1 009 milj. euron arvoa Senaatti-kiinteistöjen hallintaan. Siirrettävä omaisuus merkitään lainaehdoin annetuksi vieraaksi pääomaksi. Valtioneuvosto valtuutetaan päättämään tarkemmin siirrettävästä valtion omaisuudesta.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2003 enintään 337 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 300 milj. euroa. Tämän lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö rahoittaa.

Uudisinvestoinnit toteutetaan kysyntää vastaavasti ja ne painottuvat korkeakoulu- ja tutkimusrakennuksiin. Muut investoinnit ovat rakennuskannan arvoa säilyttäviä ja sen toimintakelpoisuutta parantavia korjausinvestointeja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa 100 prosenttisesti omistamilleen tytäryhtiöille lainaa enintään 35 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiönä toimivien kiinteistöosakeyhtiöiden lainoista yhteensä enintään 35 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2003 aikana tehtäviä investointeja varten valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 200 milj. euroa.

Selvitysosa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen tulostavoitteeksi 115 milj. euroa vuodelle 2003. Voitosta tuloutetaan 31 milj. euroa momentille 13.05.01.

Vuokrajärjestelmää kehitetään yhteistyössä käyttäjien kanssa toteutetun selvityksen pohjalta painottaen järjestelmän pitkäjänteisen selkeyden parantamista. Samoin kehitetään käyttäjien tarvitsemia uusia palvelumuotoja sekä edistetään käyttäjien toimitilastrategioiden laadintaa ja kumppanuussopimuksia hyödyt molemmille -periaatteella. Tonttien hyödyntämistä myös muiden investoijien rahoittamiin hankkeisiin jatketaan ja laajennetaan kilpailuneutraalisuutta ja taloudellisuutta edistävällä tavalla varaten samalla yliopistotontit yliopistojen ja niihin läheisesti liittyvien tutkimus- ja kehitysyksikköjen tilantarpeisiin sekä puolustuskiinteistöt puolustusvoimien tilantarpeisiin. Arvokiinteistöille laaditaan toimintapoliittinen strategia. Raportoinnissa parannetaan läpinäkyvyyttä.

Senaatti-kiinteistöille siirtyy 1.1.2003 lukien puolustusministeriön hallinnassa ollutta kiinteistövarallisuutta alustavien selvitysten mukaan seuraavasti:

	milj. €
Maa- ja vesialueet	54
Rakennukset ja rakennelmat	955
Yhteensä	1 009

Omaisuus merkitään valtion lainaehdoin antamaksi vieraaksi pääomaksi. Lainaehdoin annetun vieraan pääoman korko on 5 % ja takaisinmaksuaika 15 vuotta siten, että kaksi ensimmäistä vuotta on lyhennyksistä vapaita.

Senaatti-kiinteistöt varmistaa sille siirtyvien puolustuskiinteistöjen vastuiden haltuunoton kiinteässä yhteistyössä käyttäjän kanssa siten, että uudistukselle asetetut tavoitteet saavutetaan. Siirtyvässä kiinteistökannassa käynnistetään korjausohjelma asettaen etusijalle kiinteistöt, joihin ei liity riskiä puolustuskäytön päättymisestä.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2003 (milj. euroa):

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	150
Uudisrakennusinvestoinnit	187
Yhteensä	337

Ennakoarvioita huomattavasti laajemmaksi osoittautuneen investointikysynnän vuoksi kehitetään investointihankkeiden priorisointia ja selvitetään yhdessä valtiovarainministeriön kanssa tarvetta saattaa investointien taloudellisia perusteita paremmin vertailukelpoiseksi muiden toimittainvestoijien kanssa.

Suurimmat uudisrakennushankkeet vuonna 2003 ovat Teknillisen korkeakoulun tuotantotalouden sekä automaatio- ja systeemitekniikan uudisrakennus, Helsingin yliopiston Kumpulan 4. vaihe, Mittatekniikan keskus, Otaniemi ja Oulun yliopiston lääketieteellisen kampusalueen päärakennus. Huomattavimmat perusparannuskohteet ovat Helsingin yliopiston Porthanian peruskorjaus, joka ajoittuu vuosille 2002—2005, Helsingin Sörnäisissä sijaitsevan kiinteistön korjaaminen Kuvataideakatemia ja oopperan balettioppilaitoksen käyttöön sekä Pasilan virasto-keskuksen kehittäminen.

Tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Liikevaihto (milj. €)	381	396	479
— muutos %	11,1	3,9	21
Vuokratate (milj. €)	272	278	357
— % liikevaihdosta	71,4	70,2	74,5
Liikevoitto (milj. €)	180	184	218
— % liikevaihdosta	47,3	46,5	45,5
Tilikauden tulos (milj. €)	133	137	115
— % liikevaihdosta	34,9	34,6	24
Sijoitetun pääoman tuotto %	4,6	4,7	4,2
Omavaraisuusaste %	75,2	74,8	60
Investoinnit % liikevaihdosta	73,5	78,3	70,4
Henkilöstömäärä	201	202	210

(70.) Hallinnon kehittämiskeskus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

80. Hallinnon uudistaminen ja erät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet

20. Kehittämis- ja koulutustoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 906 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon kehittämisen edellyttämien tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen tuottamis- ja hankintamenojen sekä kehittämis- ja koulutustoiminnasta aiheutuvien ulkomaanmatkajen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää European Institute of Public Administrationin kanssa tehdystä yhteistyösopimuksesta aiheutuvien velvoitteiden maksamiseen ja ulkomailla tapahtuvaan harjoitteluun ja koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansallisten ja EU:n rahoittamien lähialueiden ja tulokasmaiden kehittämishankkeiden organisointiin ja niihin osallistumisen organisointiin ja hanketyön kehittämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 270 000 euroa valtioneuvoston 26.5.2000 tekemässä periaatepäätöksessä tarkoitettuihin hankkeisiin, joiden tavoitteena on edistää yhteistyötoimintaa ja yhteisiä ratkaisuja sähköisen asioinnin ja tietoturvallisuuden kehittämisessä, julkisten hankintojen sähköistämässä ja julkisen sektorin tuottaman tiedon sähköisessä jakelussa. Määrärahaa saa käyttää enintään 336 376 euroa ohjelmistolisenssien hankintaan.

Määrärahaa saa käyttää noin kuutta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2003 talousarvio	2 906 000
2002 talousarvio	3 696 000
2001 tilinpäätös	4 204 698

21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 169 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavista henkilöstön

uudelleen sijoittamisen tukitoimista aiheutuviin menoihin.

2003 talousarvio	169 000
2002 talousarvio	169 000
2001 tilinpäätös	168 188

23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 940 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työsuojelurahastosta annettua lakia (407/1979) vastaavan järjestyksen toteuttamiseksi valtioneuvostossa työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen.

2003 talousarvio	940 000
2002 talousarvio	892 000
2001 tilinpäätös	840 940

24. VEL-perusteinen kuntoutus ja työhyvinvoinnin tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 868 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) mukaisten kuntoutuksista aiheutuvien muiden kuin kuntoutustukien maksamiseen, Valtiokonttorin antamien ohjeiden mukaisesti myönnettävien työhyvinvointia edistävien hankkeiden toteuttamiseen valtion virastoille ja laitoksille sekä kuntoutus- ja työhyvinvointitoiminnan kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

2003 talousarvio	3 868 000
2002 talousarvio	3 868 000
2001 tilinpäätös	3 355 803

25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös ennen vuotta 1992 päätetyn viraston toiselle paikkakunnalle siirron johdosta työpaikan järjestämiseen henkilölle, joka ei ole voinut siirtyä viraston uudelle sijaintipaikkakunnalle.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä edelliseltä vuodelta siirtyväksi arvioitu määrä ja lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vanhuuseläkkeelle arvioidaan siirtyvän vuonna 2003 keskimäärin 17 henkilöä. Määrärahan mitoituksen muutos johtuu aiemmilta vuosilta kertyneen siirtomäärärahan purkamisesta edellisen vuoden talousarviossa.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Lakkautuspalkat	1 133 000
Henkilöstöjärjestelyt	44 000
Yhteensä	1 177 000

2003 talousarvio	1 177 000
2002 talousarvio	570 000
2001 tilinpäätös	2 354 631

60. Valtion maksu koulutus- ja erorahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 645 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/1990) 4 §:n 2 momentin mukaisen valtion maksun maksamiseen koulutus- ja erorahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa työsopimussuhteessa olevan henkilöstönsä osalta sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman prosenttimäärän suuruisen maksun koulutus- ja erorahastolle. Maksun suuruus vuonna 2002 on 0,06 % valtion työsopimussuhteisten palkkasummasta.

Koulutus- ja erorahastolle vuonna 2003 suoritettavan maksun arvioidaan olevan 645 000 euroa.

2003 talousarvio	645 000
2002 talousarvio	588 000
2001 tilinpäätös	603 910

81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot

01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen. Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määrän henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni

maksaa heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 30.4.2002 antamaan päätökseen. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana pääsääntöisesti vain yhden kerran.

2003 talousarvio	1 177 000
2002 talousarvio	1 177 000
2001 tilinpäätös	1 057 475

02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa, sekä valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	168 000
2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	—

(22.) Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha siirrettäväksi momentille 31.70.21.

2002 talousarvio	2 350 000
2001 tilinpäätös	1 513 691

(23.) Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha siirrettäväksi kullekin hallinnonalalle.

2002 talousarvio	820 000 000
2001 tilinpäätös	750 808 365

24. Kehitysyhteistyöstä ja lähialueyhteistyöstä aiheutuvat arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kehitysyhteistyöhön ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustami-

seen käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja Keski- ja Itä-Euroopan maiden avustamista, arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

2003 talousarvio	7 800 000
2002 talousarvio	7 500 000
2001 tilinpäätös	6 872 766

95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

2003 talousarvio	17 000
2002 talousarvio	17 000
2001 tilinpäätös	278 016

96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole määrärahaa.

2003 talousarvio	168 000
2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	—

82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille

Valtioneuvosto oikeutetaan myöntämään Suomen Vientiluotto Oy:lle valtion omavelkaisia takauksia vastavakuutta vaatimatta yhteensä enintään 150 milj. euron suuruisen luotonoton tai vast-arvoltaan saman suuruisen ulkomaan valuutan määräisen luotonoton vakuudeksi.

Selvitysosa: Suomen Vientiluotto Oy on valtion kokonaan omistama rahoitusyhtiö, joka myöntää lainoja suomalaisten vientiyritysten vientikauppojen ja projektiviennin rahoitukseen. Suomen Vientiluotto Oy hoitaa viennin rahoitusta yhteistoiminnassa suomalaisten ja kansainvälisten pankkien kanssa. Yhtiön viennin rahoitustarpeen arvioidaan vuonna 2003 säilyvän nykytasolla tai kasvavan lievästi. Suomen Vientiluotto Oy:n oman rahoituksen valtioneuvostokausiin vuonna 2003 ehdotetaan 150 milj. euron valtuus. Vuodelle 2002 yhtiölle on myönnetty valtioneuvostokausvaltuus, samoin 150 milj. euron luotonotolle.

41. Takauskorvaukset eläkekassa Tuelle (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 2 590 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle antaman lainan valtion takauksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Eka-yhtymän saneerausmenettelyn osana ja Eläkekassa Tuen eläkkeiden turvaamiseksi Eka-yhtymästä johtuva vastuuvajaus Eläkekassa Tuessa on muutettu vakuutetuksi lainaksi, jonka Eka-yhtymän päävelkojat ovat taanneet. Valtio on 16.2.1995 antanut takauksen Eläkekassa Tuen Osuuskunta Eka-yhtymälle antaman lainan enintään 23,6 milj. euron lyhennyksille ja koronmaksuille vuosina 1994—2003. Takaajat joutuvat maksamaan takaamansa määrän Eläkekassa Tuelle. Vuosina 1994—2001 valtion maksusuoritukset olivat 18,2 milj. euroa. Vuoden 2002 osalta menot ovat noin 2,8 milj. euroa. Vuonna 2003 maksettavaksi tulee noin 2,6 milj. euroa.

2003 talousarvio	2 590 000
2002 talousarvio	2 782 000
2001 tilinpäätös	2 975 980

44. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 470 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Pohjoismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Pohjoismaat katsovat Suomen hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 4 470 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna 2001 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisätujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä on sovittu 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovarainministeriöiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden Investointipankin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot. Vuonna 2003 suoritettava isäntämaakorvausta varten momentille ehdotetaan 4 470 000 euroa.

2003 talousarvio	4 470 000
2002 talousarvio	4 256 000
2001 tilinpäätös	4 015 598

84. Kansainväliset rahoitusosuudet

66. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 253 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuviin valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.3.2002 lunastamatta 1,2 milj. euroa.

2003 talousarvio	253 000
2002 talousarvio	253 000
2001 tilinpäätös	218

68. *Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääoman korotuksen vuonna 2003 suoritettavan toisen maksuosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääomaa on tarkoitus korottaa vuosien 2002—2007 aikana 80 milj. eurosta 120 milj. euroon, jotta yhtiön pitkän aikavälin pysyvät toimintaedellytykset voidaan turvata. Suomen osuus korotuksesta on yhteensä 7 400 000 euroa, joka tulee maksettavaksi kuudessa erässä vuosina 2002—2007. Vuonna 2003 suoritettavaa toista maksuerää varten momentille ehdotetaan 1 235 000 euroa.

2003 talousarvio	1 235 000
2002 talousarvio	1 235 000
2001 tilinpäätös	1 120 314

90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille

Euroopan investointipankin valtuusto on 4.6.2002 hyväksynyt esityksen pankin pääoman korottamisesta nykyisestä 100 miljardista eurosta 150 miljardiin euroon. Pääomankorotuksen tarkoituksena on turvata pankin toimintaedellytykset seuraavien viiden vuoden aikana. Korotuksen on määrä tulla voimaan 1.1.2003 alkaen. Korotuksen johdosta Suomen osuus merkitystä pääomasta nousisi 1 404 544 000 eurosta 2 106 816 000 euroon. Pääoman sisään maksettava osuus olisi viisi prosenttia aiemman kuuden prosentin sijaan eli maksettava osuus korotettaisiin 6 miljardista eurosta 7,5 miljardiin euroon. Tämä lisärahoitus rahoitetaan pankin lisärahastoista. Näin ollen pääomankorotuksesta ei aiheudu välittömiä maksuvelvoitteita Suomelle. Suomen vastuu pankin pääomasta kuitenkin lisääntyy korotuksen määrällä.

69. (28.90.66) *Maksut Euroopan unionille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 376 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja brutto-

kansantuloon perustuvien Suomen maksuosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksuosuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä 2000/597/EY.

EU:n omat varat käsittävät sekalaisten tulojen ja perinteisten omien varojen eli tullien ja sokerimaksujen lisäksi jäsenvaltioiden suorittavat arvonlisäveropohjaan perustuvan maksun (ALV-maksu) ja bruttokansantuloon perustuvan maksun (BKTL-maksu). Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät neuvoston asetukseen (EY) N:o 1150/2000 EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta, N:o 1553/89 arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä ja N:o 2223/96 markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määräraha perustuu EU:n komission alustavaan vuoden 2003 talousarvioesitykseen.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	459 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	917 000 000
Yhteensä	1 376 000 000

2003 talousarvio	1 376 000 000
2002 talousarvio	1 348 000 000
2001 tilinpäätös	1 112 636 998

99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot

(51.) *Metallirahamenot* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha otettavaksi huomioon momentille 12.28.51 arvioitujen nettotulojen mitoituksessa.

2002 talousarvio 56 700 000

2003 talousarvio	3 700 000
2002 talousarvio	3 700 000
2001 tilinpäätös	1 021 852

63. *Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitettuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallituksen tai Tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron. Lisäksi määrärahaa saa käyttää tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää tullilaitoksen maksamien verojen, tullien ja muiden maksujen palautuskorkojen maksamiseen.

95. *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion laina- ja takausaatavien perintään ja näiden sekä perintöomaisuuden turvaamiseen ja hoitoon samoin kuin aiheuttomasti maksettujen etuuskien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tarpeen, sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	50 000
2002 talousarvio	60 000
2001 tilinpäätös	6 184

(96.) <i>Hallinnon kehittämiskeskuksen kiinteistömenojen korvaaminen</i> (siirtomääräraha 2 v)	2002 talousarvio	505 000
	2002 lisätalousarvio	-168 000
	2001 tilinpäätös	504 564

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Opetusministeriön hallinnonalan toimintayksiköt vastaavat koulutus-, tie-, de-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan toimeenpanosta. Hallinnonalan arvoja ovat sivistys, hyvinvointi, demokratia ja luovuus. Kansalaisten hyvinvointi, maan taloudellinen menestys ja työllisyyden paraneminen edellyttävät kansakunnan henkisen pääoman tasapainoista kasvattamista.

Vuonna 2003 opetusministeriön hallinnonalan toimintojen painopisteitä ovat:

- Huolehditaan peruspalvelujen saatavuudesta ja laadusta ja kehitetään arviointia.
- Tietoyhteiskuntakehitystä edistetään lisäämällä verkko-opetusta, parantamalla alan tutkimusta ja opettajien osaamista, kehittämällä kansalaisten tietoyhteiskuntataitoja ja -palveluja sekä toteuttamalla sisältötuotantohankkeita. Hallinnonalan palvelujen saatavuutta tietoverkoissa parannetaan.
  - Lisätään sektoritutkimusta ja vahvistetaan hallinnonalan strategista suunnittelua.
  - Alueiden tasapainoista kehitystä edistetään.
  - Koulutus- ja tutkimustoimintaa sekä kulttuuritoimialoja kehittämällä vahvistetaan kansallista innovaatiojärjestelmää.
  - Luodaan edellytyksiä koulutuksen keskeyttämisen vähentämiseksi, korkeakoulututkintojen suoritusaikojen lyhentämiseksi ja suunnataan aikuiskoulutusta toisen asteen ammatillista koulutusta vailla oleville. Koulutuksen yhteyksiä työelämään tiivistetään.
  - Parannetaan kulttuuriperinnön säilymistä ja edistetään alan yhteiskunnallista vaikuttavuutta saattamalla siihen liittyviä aineistoja digitaaliseen muotoon. Rakennusperintöstrategian toteuttamiseen osallistutaan.
    - Kansalaisyhteiskunnan vahvistamiseksi parannetaan kansalaistoiminnan edellytyksiä.
    - Liikunnan eettistä pohjaa ja liikunnan edellytyksiä vahvistetaan.
    - Lastenkulttuuria ja siihen liittyvää osaamista tuetaan.
    - Edistetään uskonnonvapauden toteutumista.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Opetusministeriö	51 078	91 674	250 116	158 442	173
05. Kirkollisasiat	2 005	2 052	2 045	- 7	- 0
07. Opetushallitus	17 687	18 136	17 327	- 809	- 4
08. Kansainvälinen yhteistyö	15 268	15 578	15 344	- 234	- 2
10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 122 706	1 188 163	1 222 258	34 095	3
20. Ammattikorkeakouluopetus	296 597	329 311	327 048	- 2 263	- 1
40. Yleissivistävä koulutus	1 591 452	1 715 146	1 797 061	81 915	5
60. Ammatillinen koulutus	459 622	511 178	550 606	39 428	8
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	297 152	302 451	287 310	- 15 141	- 5
70. Opintotuki	720 704	704 300	716 826	12 526	2
88. Tiede	179 754	189 233	205 419	16 186	9
90. Taide ja kulttuuri	295 533	304 608	311 808	7 200	2
98. Liikuntatoimi	81 622	84 559	84 706	147	0
99. Nuorisotyö	21 129	22 016	22 003	- 13	- 0
Yhteensä	5 152 308	5 478 405	5 809 877	331 472	6

Henkilöstön kokonaismäärä 28 780 29 040 29 500

01. Opetusministeriö

Selvitysosa: Opetusministeriö vastaa osana valtioneuvostoa koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan kehittamisestä ja kansainvälisestä yhteistyöstä. Ministeriö edistää sivistystä, luo edellytyksiä osaamiselle, elinikäiselle oppimiselle, luovuudelle sekä kansalaisten osallistumiselle ja hyvinvoinnille.

Opetusministeriön arvoja ovat asiantuntijuus, vastuullisuus, avoimuus ja yhteistyö sekä tulevaisuuteen suuntautuneisuus.

Ministeriön omaa toimintaa kehitetään siten, että hallinto luo edellytykset laadukkaalle ohjaukselle, päätöksenteolle ja toimeenpanolle.

Opetusministeriön toiminnan painopisteitä vuonna 2003 ovat:

- Opetusministeriön strategia 2010:n toimeenpano aloitetaan.
- Laaditaan koulutus- ja tiedepolitiikan toimialalle kolmivuotiset tulossopimukset. Kulttuurin ja taiteen toimialan virastojen ja laitosten tulohyväksytykset uudistetaan.
- Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma laaditaan vuosille 2003—2008.
- Kulttuurin tietoyhteiskuntakehitystä edistetään kulttuurisen tietoyhteiskunnan strategian 2003—2006 pohjalta.
- Koulutuksen ja tutkimuksen tietoyhteiskuntastrategian toimeenpanoa jatketaan.
- Taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman jatkotoimenpiteet käynnistetään.
- Koulutuksen arviointitoiminnan kehittämiseksi opetusministeriön yhteyteen perustetaan koulutuksen arviointineuvosto.

— Viranomaisten välistä yhteistyötä lisätään muun muassa alueiden kehittämisessä, koulutuksessa ja työelämään motivoimisessa, tutkimus- ja kehittämistoiminnassa, terveysliikunnassa, nuorten elinolojen parantamisessa sekä nuorten yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa ja ennaltaehkäisevässä huumeuudistuksessa.

— Dopingin vastaista toimintaa edistetään.

— Jatketaan uskonnollisten yhteisöjen valtionapujärjestelmän valmistelua.

— Laaditaan opetus- ja kulttuurihallinnon sähköisen asioinnin toimintaohjelma. Valtionavustushakemusten sähköistä vireillepanoa kehitetään edelleen osana uudistettua Kansalaisen verkkolomakepalvelua.

— Opetusministeriössä otetaan käyttöön uusi palkkausjärjestelmä.

— Jatketaan ministeriön toimitilahankkeen suunnittelua, jonka tavoitteena on koota yhteen useisiin toimipisteisiin hajautuneet toiminnot.

10. Eräiden kiinteistöjen käyttö ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnassa olevien kiinteistöjen käytöstä, kunnossapidosta, korjauksista ja niihin liittyvistä lisärakennushankkeista sekä vuokrista aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin käyttötarkoitukseen liittyviä sitoumuksia saa vuonna 2003 tehdä siten, että niistä vuoden 2003 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 840 000 euroa.

Opetusministeriö oikeutetaan luovuttamaan vastikkeetta hallinnassaan olevat Utsjoen kirkon ja kirkkotupien rakennussuojelullisesti, kulttuurihistoriallisesti ja luonnonsuojelun kannalta merkittävät kiinteistöt rakennuksineen, RN:o 893:11:6 ja RN:o 893:12:3, Kuhmon Juminkeko -kiinteistö rakennuksineen, RN:o 34:140:14 ja RN:o 34:140:15 sekä Suomen Kansallisteatterin Oma Pohja -näyttämön käytössä olevat As Oy Mikonkatu 20:n, Helsinki, osakkeet nrot 602—717 niiden nykyisille käyttäjille. Opetusministeriö valtuutetaan päättämään tarkemmat luovutusehdot.

Määrärahaa saa käyttää myös yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määrärahaaikiin tehtäviin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Luovutettavien kiinteistöjen käypä arvo on yhteensä noin 770 000 euroa ja osakkeiden noin 260 000 euroa. Tarkoituksena on luovut-

taa omaisuutta luonnonsuojelun sekä yleishyödyllisen käytön turvaavien ehtojen. Omaisuuden luovutus liittyy valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyihin. Henkilöstön palkkaus liittyy opetusministeriön toimitilahankkeen suunnitteluun.

2003 talousarvio	1 500 000
2002 talousarvio	1 290 000
2001 tilinpäätös	1 580 967

19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 149 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonnalisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonnalisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonnalisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	149 000 000
------------------	-------------

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 19 413 000 euroa.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	19 593 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	120 000
Muut toimintamenot	19 473 000
Bruttotulot	180 000
Maksullisen toiminnan tulot	140 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	110 000
— muut suoritteet	30 000
Muut tulot	40 000
Nettomenot	19 413 000
2003 talousarvio	19 413 000
2002 talousarvio	19 413 000
2001 tilinpäätös	18 663 982

22. *Kehittämistoiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 595 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnonalan kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus- ja tiedotustoiminnasta, koulutuksen arviointitoiminnasta, niihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien toimintamenojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös digitaalisen opetusmateriaalin tuotannon tukemiseen sekä kulttuuriperinnön digitointiin ja muihin sisältötuotantoa palveleviin tarkoituksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus-, koulutus- ja kulttuurihankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:	€
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan hankkeet	2 160 000
Koulutuksen arviointi	500 000
Muut hankkeet	2 935 000
Yhteensä	5 595 000

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 520 000 euroa sisältötuotantoa palveleviin tarkoituksiin valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä 26.5.2000 tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen perusteella. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa siirtona momentilta 29.07.21 koulutuksen arviointineuvoston sihteeristön palkkaus- ja muihin kulutusmenoihin 1.3.2003 lukien. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräiden koulutusta koskevien lakien sekä opetushallituksesta annetun lain muuttamisesta. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa valtion ja kuntien yhteistoimintakokeilua varten nuorten osallisuuden lisäämiseksi.

2003 talousarvio	5 595 000
2002 talousarvio	4 645 000
2001 tilinpäätös	4 245 231

26. *Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 6 222 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttökorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja tutkimustoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 342 000 euroa valokopiointimäärien kasvun johdosta ja korvaustason jälkeensäjäneisyyden korjaamiseksi.

2003 talousarvio	6 222 000
2002 talousarvio	4 880 000
2002 lisätalousarvio	418 000
2001 tilinpäätös	4 036 510

50. *Eräät avustukset* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 503 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionavusta annetun lain (902/1985) mukaisten avustusten ja käyttö-

suunnitelmassa yksilöityjen muiden avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma: €

Svenska Finlands folkting -toiminnan valtionapu, mistä 80 000 euroa utbildningsdelegationin sekä muihin toiminta- ja toimistomenoihin	345 000
Paasikivi-Seura	13 000
Eräiden siirtoväen sankarihautojen hoito	15 000
Kaatuneiden muiston vaaliminen sekä luovutetun alueen hautausmaiden kunnostaminen	130 000
Yhteensä	503 000

2003 talousarvio	503 000
2002 talousarvio	503 000
2001 tilinpäätös	504 556

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 883 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 67 151 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitys- ja sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1, 2 ja 3 -ohjelman sekä Equal-, Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja pilottihankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 18 153 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 49 730 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuosien 2001—2002 sitoumukset	50,141	19,507	-	69,648
Vuoden 2003 sitoumukset	17,742	29,257	20,152	67,151
Yhteensä	67,883	48,764	20,152	136,799

Momentin myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain ja ohjelmittain seuraavasti (milj. euroa):

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Interreg	Urban	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	7,301	9,084	-	2,691	0,144	19,220
Euroopan sosiaalirahasto	13,634	7,344	26,953	-	-	47,931
Yhteensä	20,935	16,428	26,953	2,691	0,144	67,151

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2002	Myöntämis- valtuus v. 2003	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2002	Määräraha v. 2003
	talousarvio+ lisätalousarviot		talousarvio+ lisätalousarviot	
Euroopan aluekehitysrahasto				
Tavoite 1	19,076	7,301	14,727	7,227
Tavoite 2	21,021	9,084	17,185	8,341
Interreg	7,144	2,691	3,149	2,431
Urban	0,320	0,144	0,096	0,154
Yhteensä	47,562	19,220	35,157	18,153
Euroopan sosiaalirahasto				
Tavoite 1	39,863	13,634	30,428	13,400
Tavoite 2	21,187	7,344	14,710	7,176
Tavoite 3	76,907	26,953	51,966	26,372
Equal	6,598	-	0,538	2,782
Yhteensä	144,554	47,931	97,642	49,730
EAKR + ESR yhteensä	192,116	67,151	132,799	67,883

2003 talousarvio	67 883 000
2002 talousarvio	60 943 000
2002 lisätalousarvio	18 420 000
2001 tilinpäätös	22 046 601

05. Kirkollisasiat

Selvitysosa: Luvun määrärahoilla rahoitetaan muun muassa ortodoksisen kirkkokunnan kirkollishallituksen ja kolmen hiippakunnan aluehallinnon palkoista, vuokrasta ja matkoista aiheutuvat menot sekä avustukset eräille ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille sekä Suomen Merimieskirkolle.

21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 658 000 euroa.

2003 talousarvio	1 658 000
2002 talousarvio	1 665 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	1 618 472

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 387 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöityjen avustusten maksamiseen. Suomen Merimieskirkolle myönnettävästä avustuksesta saa käyttää enintään 152 000 euroa Antwerpenin ja Hampurin merimieskirkkojen rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon edellyttäen, että evankelis-luterilaisen

kirkon keskusrahasto suorittaa vastaavat osuudet.

Käyttösuunnitelma:	€
Eräät avustukset ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille	152 000
Avustus Suomen Merimieskirkolle	235 000
Yhteensä	387 000

Selvitysosa: Ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettävät avustukset on tarkoitettu käyttämään muun ohella Suomen ortodoksisen kirkkomuseon, Lapin ortodoksisen seurakunnan ja Valamon konservointilaitoksen toiminnan tukemiseen.

2003 talousarvio	387 000
2002 talousarvio	387 000
2001 tilinpäätös	386 832

07. Opetushallitus

Selvitysosa: Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Opetushallitukselle vuodelle 2003 seuraavat tulostavoitteet:

Opetushallitus toteuttaa kansallista koulutuspolitiikkaa valmistelemalla toimialaansa kuuluvan koulutuksen opetussuunnitelmien ja tutkintojen perusteet, toteuttamalla niihin liittyviä opetuksen kehittämisohjelmia sekä levittämällä innovaatioita. Virasto tuottaa tietoa koulutuksen tilasta ja tarpeista sekä työelämästä. Opetushallitus hoitaa sen tehtäväksi säädetyt ja määrätyt viranomais-tehtävät sekä tuottaa palveluja koulutusalan toimijoille.

Kaikessa toiminnassaan Opetushallitus:

- tukee koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista ja kansainvälisesti tunnustetusti korkealaatuisten ja yhtenäisten koulutuspalvelujen järjestämistä lapsille, nuorille ja aikuisille,
- tähtää syrjäytymisen ehkäisemiseen ja vähentämiseen,
- tukee maahanmuuttajien kotouttamista, koulutusta ja työhön sijoittumista,
- tukee teknologian hyödyntämistä oppimisessa ja koulutuksessa,
- tähtää siihen, että työmarkkinoiden käytettävissä on riittävä määrä ammatillisesti päteviä työntekijöitä,
- tukee opetustoimialan kansainvälistymistä Euroopan unionin sopimien ja kansallisten tavoitteiden mukaisesti sekä
- tuottaa päätöksenteossa, koulutuksen seurannassa, arvioinnissa ja tiedotuksessa tarvittavaa tietoa kansalliseen ja kansainväliseen käyttöön.

Perusopetuksen 1.—9. luokkien ja lukion opetussuunnitelmien perusteet valmistuvat annettavaksi koulutuksen järjestäjille ja kouluille. Lukion uusi opetussuunnitelma otetaan käyttöön vuonna 2004 ja perusopetuksen uusi opetussuunnitelma kokonaisuudessaan viimeistään vuonna 2006. Jatketaan toimenpiteitä, joilla edistetään siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen ja ammatillisesta koulutuksesta työelämään sekä vähennetään keskeyttämistä. Ammatillisiin perustutkintoihin kuuluvien näyttöjen kehittämistä ja työssäoppimisen järjestelyjen tukemista jatketaan. Aikuisten näyttötutkintojen perusteita tarkistetaan ja uudistetaan tavoitteena tutkintojen käytön laajentaminen työelämän kaikilla toimialoilla. Valmistellaan valtionhallinnon kielitutkintojen perusteet siten, että tutkinnot voidaan ottaa käyttöön vuoden 2004 alussa uuden kielilainsäädännön voimaantullessa.

Kehitetään ammatillisen peruskoulutuksen näyttöjärjestelmään perustuva oppimistulosten kansallinen arviointijärjestelmä sekä ammatillisen koulutuksen laadunhallintaa.

Kehitetään koulutuksen perustietojärjestelmää koulutuspoliittista seuranta ja päätöksentekoa sekä koulutuksen arviointia, koulutuksen tilan kuvauksia ja koulutusindikaattorien tuotantoa varten. Kehitetään koulutuksen ennakkointimenetelmiä ja tuotetaan ennakkointitietoa.

Hoidetaan Euroopan unionin koulutus- ja yhteistoimintaohjelmiin sekä tietoverkkoihin liittyviä tehtäviä sekä Euroopan sosiaalirahaston rahoittamien koulutushankkeiden hallinnointia. Hoidetaan tutkintojen kansalliseen ja kansainväliseen tunnustamiseen kuuluvat tehtävät. Osallistutaan Venäjä- ja lähialueyhteistyöohjelmien toimeenpanoon. Tuetaan opetustoimen henkilöstön osamista rahoittamalla usean opintoviikon pitkäkestoista täydennyskoulutusta. Kehitetään koulukirjastotoimintaa.

Opetushallituksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.20.25, 40.25, 60.25 ja 69.25 määrärahoja.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	6 936	5 393	6 251
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	4 373	4 266	4 858
Käyttäjämäärä (t€)	2 563	1 127	1 393
— % tuotoista	37,0	20,9	22,3
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	683	706	833
Ylijäämä (t€)	1 880	421	560
— % tuotoista	27,1	7,8	9,0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
17 327 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppimateriaalin kehittämiseen sekä ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen. Määrärahasta käytetään 253 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	23 778 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 858 000
Muut toimintamenot	18 920 000

Bruttotulot	6 451 000
Maksullisen toiminnan tulot	6 251 000
Muut tulot	200 000
Nettomenot	17 327 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa siirtona momentille 29.01.22.

2003 talousarvio	17 327 000
2002 talousarvio	18 136 000
2001 tilinpäätös	17 686 979

08. Kansainvälinen yhteistyö

22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 752 000 euroa.

Selvitysosa:

<u>Menojen ja tulojen erittely:</u>	€
Bruttomenot	762 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	10 000
Muut toimintamenot	752 000
Bruttotulot	10 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	10 000
Nettomenot	752 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti asettanut Venäjän ja Itä-Euroopan instituutille vuodelle 2003 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Instituutin tehtävänä on avustaa viranomaisia, eri laitoksia, tutkijoita ja muita sidosryhmiä toimialansa kysymyksissä ja tuottaa tietoa päätöksenteon ja tutkimuksen tueksi. Instituutti osallistuu Suomen ja Venäjän välisten kulttuuri-, opetus-, tutkimus- ja arkistoalan yhteistyösopimusten ja -ohjelmien käytännön toteuttamiseen. Instituutin tutkimustoiminnan ensisijaisena maantieteellisenä kohteena ovat itäslaavilaiset alueet (Venäjä, Valko-Venäjä ja Ukraina) ja Baltia. Myös muut entisen Neuvostoliiton osat samoin kuin venäläinen kulttuuriperinne Suomessa sekä Venäjältä ja Itä-Euroopasta Suomeen muuttaneiden kielen ja kulttuurin tukeminen kuuluvat instituutin toimialaan. Instituutti toimii International Council for Central and East European Studies (ICCEES) -järjestön tiedotuskeskuksena.

2003 talousarvio	752 000
2002 talousarvio	751 000
2001 tilinpäätös	731 617

25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 130 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta. Määrärahaa saadaan myöntää ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämisiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettuja avustuksia ja apurahoja henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla. Määrärahaa saa lisäksi käyttää määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavasti.

Selvitysosa:

<u>Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:</u>	€
Monenkeskinen yhteistyö	876 000
Kahdenkeskinen yhteistyö	2 926 000
Euroopan integraatiosta aiheutuvat menot	600 000
Ulkosuomalaisien sivistysolojen edistäminen	1 455 000
Pohjoismainen yhteistyö	920 000
Sukukansaohjelma	353 000
Yhteensä	7 130 000

2003 talousarvio	7 130 000
2002 talousarvio	7 369 000
2001 tilinpäätös	7 324 416

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 017 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma:	€
Kulttuuri-instituuttien toiminta	2 959 000
Kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tukeminen	253 000
Eräiden kulttuuri- ja koulutusyhteistyötä tekevien ulkomaanyhdistysten toiminta	1 805 000
Yhteensä	5 017 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon kertamenona 55 000 euroa Suomi-Venäjä-Seuran vuokramenojen kertaluonteiseen avustukseen vuoden 2002 lisätalousarvion perusteluihin viitaten.

2003 talousarvio	5 017 000
2002 talousarvio	4 962 000
2002 lisätalousarvio	43 000
2001 tilinpäätös	4 961 544

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 445 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisen monenkeskisen sivistyksellisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

<i>Selvitysosa:</i>	
Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:	€
Unescon jäsenmaksu	1 865 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	29 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittaisopimuksesta	6 000
Suomen maksuosuus WIPOlle/Bernin unionille	83 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	20 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuva meno	22 000
OECD/CERI jäsenmaksu	19 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	263 000
Suomen maksuosuus Audiovisuaalisen Eurekan kustannuksista	17 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	20 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	36 000
Suomen maksuosuus WADAlle	65 000
Yhteensä	2 445 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 65 000 euroa Suomen maksuosuutena WADAlle (World Anti-Doping Agency).

2003 talousarvio	2 445 000
2002 talousarvio	2 496 000
2001 tilinpäätös	2 250 178

10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Selvitysosa: Yliopistojen, teknillisten korkeakoulujen, kauppakorkeakoulujen ja taidekorkeakoulujen (jäljempänä yliopistot) kehittäminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämistä annettuun lakiin (1052/1986) ja valtioneuvoston vahvistamaan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1999—2004 (VNp 29.12.1999). Korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain mukaan yliopistojen toimintamomentille osoitettua määrärahaa korotetaan vuosittain vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuisista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua. Lisäksi on säädetty, että määrärahaa korotetaan vuonna 2003 vähintään 30 milj. eurolla ja vuonna 2004 vähintään 20 milj. eurolla. Säännös koskee vuosia 2002—2005.

Yliopistojen budjetoinnissa painotetaan yliopistojen perustehtävien toteuttamista ja mahdollistetaan koulutus-, tutkimus- tai kulttuuripoliittisesti merkittävien valtakunnallisten tehtävien hoitaminen ja toiminnan laadun ja vaikuttavuuden palkitseminen.

Yliopistolaitoksen toimintamenojen perusrahoituksen määräytymisperusteissa on siirrytty kokonaan laskennalliseen menettelyyn. Vuonna 2003 päätetään yliopistojen tulosohjauksen ja rahoitusmallin arviointihankkeen esitysten pohjalta tarvittavista kehittämistoimenpiteistä tulossovimuskautta 2004—2006 varten.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistoimet suunnataan kehittämissuunnitelmassa määriteltyille painoaloille, joita ovat mm. tietoteollisuus, opettajankoulutus, bioteknologia, liiketoimintaosaaminen, virtuaaliyliopisto ja tutkijankoulutus.

Opetusministeriö on asettanut yliopistoille vuodelle 2003 seuraavat tavoitteet:

Yliopistojen toiminnan tavoite on korkea laatu tutkimuksessa, opetuksessa ja taiteellisessa toiminnassa sekä vahvistunut yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vuorovaikutus kulttuuri-, työ- ja elinkeinoelämän kanssa.

Yliopistot edistävät korkeakouluverkon sisäistä profiloitumista tehostamalla yhteistyötä ja työnjakoa. Yliopistot parantavat tutkimuksen ja opetuksen edellytyksiä sekä vahvistavat painoalojaan jatkamalla rakenteellista kehittämistä.

Yliopistot mitoittavat täysimittaisen koulutustarjontansa 18 000—19 000 uudelle opiskelijalle. Yliopistot edistävät aikuisopiskelijoiden opiskelumahdollisuuksia ja hyväksyvät avoimen yliopisto-opiskelun väylän kautta tutkinto-opiskeluun 1 000 opiskelijaa. Kaikissa yliopistoissa ja kaikilla koulutusaloilla vahvistetaan joustavaa sivuaineopiskelua. Yliopistot edistävät valmistuvien työllistymistä.

Yliopistoissa arvioidaan suoritettavan vuosina 2001—2003 keskimäärin 12 700 ylempää korkeakoulututkintoa ja 1 300 tohtorin tutkintoa. Yliopistot kehittävät opintoja kaikilla aloilla siten, että koulutuksen läpäisy tehostuu ja tutkintojen suorittamisajat lyhenevät. Tavoitteena on, että opiskelijoista 5 400 opiskelee osan tutkinnostaan ulkomailla. Arvion mukaan avoimia yliopisto-opintoja opiskelee laskennallisesti keskimäärin 20 000 kokopäiväistä opiskelijaa.

Ulkoapuolisella rahoituksella tuetaan yliopistojen tavoitteita. Yliopistojen liiketaloudellinen maksullinen palvelutoiminta on kokonaisuudessaan kannattavaa. Yliopistoilla arvioidaan olevan käytössä EU:n maataloustuotannon tukia noin 336 000 euroa.

Yliopistokohtaiset tutkintotavoitteet keskimäärin vuosiksi 2001—2003:

	Ylemmät korkeakoulututkinnot		Tohtorintutkinnot	
	toteutuma 2001	tavoite 2002—2003	toteutuma 2001	tavoite 2002—2003
Helsingin yliopisto	2 307	2 380	362	364
Jyväskylän yliopisto	1 122	1 110	109	112
Oulun yliopisto	1 126	1 330	111	153
Joensuun yliopisto	602	700	58	59
Kuopion yliopisto	367	385	60	68
Turun yliopisto	1 058	1 140	113	125
Tampereen yliopisto	983	980	95	94
Åbo Akademi	410	540	48	55
Vaasan yliopisto	299	355	11	16
Lapin yliopisto	328	345	12	11
Teknillinen korkeakoulu	853	1 130	107	117
Tampereen teknillinen korkeakoulu	674	760	48	53
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	363	395	16	23

Helsingin kauppakorkeakoulu	320	380	16	17
Svenska handelshögskolan	238	215	14	9
Turun kauppakorkeakoulu	201	220	8	10
Sibelius-Akatemia	111	125	6	6
Teatterikorkeakoulu	44	45	4	2
Taideteollinen korkeakoulu	128	140	6	5
Kuvataideakatemia	47	25	1	1
Yhteensä	11 581	12 700	1 205	1 300

Yliopistoilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta siitä huolimatta, että Senaatti-kiinteistöt perii yliopistoilta vuokraa näistä tiloista.

21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 122 705 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös yliopistojen opettajille, tutkijoille ja opiskelijoille myönnettävien tutkimusta ja koulutusta edistävien apurahojen maksamiseen, opiskelijoille opintoihin liittyvän harjoittelun järjestämiseen sekä yliopistojen toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista ja rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Vuoden 2003 aikana saa tehdä sellaisia yliopistojen tiloja lisääviä vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja vasta vuoden 2003 jälkeen siten, että nettomenojen lisäys on vuositasolla enintään 4 700 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen yliopistojen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1317/2001) sekä opetusministeriön päätöksiin, kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/1993) ja avoimesta korkeakouluopetuksesta korkeakouluisa perittävistä maksuista (83/1993).

Määräraha on tarkoitus jakaa seuraavasti:

	€
Helsingin yliopisto, mistä	
2 317 000 euroa Svenska social- och kommunalhögskolanille ja 11 269 000 euroa kansalliskirjaston valtakunnallisena osuutena	265 677 000
Jyväskylän yliopisto	87 423 000
Oulun yliopisto	117 735 000
Joensuun yliopisto	51 532 000
Kuopion yliopisto	47 945 000
Turun yliopisto	100 340 000
Tampereen yliopisto	77 110 000
Åbo Akademi	43 704 000
Vaasan yliopisto	17 940 000
Lapin yliopisto	23 163 000
Teknillinen korkeakoulu	103 358 000
Tampereen teknillinen korkeakoulu	54 492 000
Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu	28 249 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	22 845 000
Svenska handelshögskolan	10 746 000
Turun kauppakorkeakoulu	12 205 000
Sibelius-Akatemia	20 941 000
Teatterikorkeakoulu	9 430 000
Taideteollinen korkeakoulu	23 494 000
Kuvataideakatemia	4 376 000
Yhteensä	1 122 705 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 30 000 000 euroa korkeakoululaitoksen kehittämislain perusteella ja 36 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkusten siirtona momentilta 31.24.21.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	1 636 725 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	198 850 000
Yhteishankkeet	288 790 000
Muut toimintamenot	1 149 085 000

Bruttotulot	514 020 000
Maksullisen toiminnan tulot	226 460 000
— liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet	209 600 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	16 860 000
Muut tulot	287 560 000
— yhteishankkeet	272 400 000
— lahjoitukset	14 400 000
— sponsoritulot	600 000
— muut tulot	160 000
Nettomenot	1 122 705 000

Liiketaloudellisen maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	201 560	207 880	209 600
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	165 400	158 433	159 850
Käyttäjäämä (t€)	36 160	49 447	49 750
— % tuotoista	17,9	23,8	23,7
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	27 650	41 828	41 740
Ylijäämä (t€)	8 510	7 619	8 010
— % tuotoista	4,2	3,7	3,8
Tuotot % kustannuksista	104,4	103,8	104,0
Volyymin muutos %	7,8	3,1	0,8

2003 talousarvio	1 122 705 000
2002 talousarvio	1 090 137 000
2002 lisätalousarvio	65 000
2001 tilinpäätös	1 026 519 702

22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 473 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan, näihin liittyvän kansainvälisen yhteistyön sekä työllistymistä edistävän toiminnan, esiopetusudistukseen liittyvän pätevöittämis-koulutuksen ja opettajien kouluttajien täydennyskoulutuksen menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma: €

1. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisu-toiminta	9 276 000
2. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	8 497 000
3. Korvaus Helsingin yliopiston rahastoille	504 000
4. Yliopistojen alueellinen kehittäminen	3 196 000
5. Yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittäminen	3 000 000
Yhteensä	24 473 000

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen käyttöön tarkoitettua oppimateriaalin kustannustoiminnan sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien menojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa voidaan suorittaa Helsingin yliopiston rahastoille 504 000 euroa korvauksena suomen- ja ruotsinkielisten almanakkojen ja kalenterien julkaisemisen yksinoikeuden poistamiseksi lain (1195/1994) johdosta.

Määrärahaa saa käyttää 209 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määrääkäsiksiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 000 000 euroa siirtana momentilta 29.69.31.

2003 talousarvio	24 473 000
2002 talousarvio	22 843 000
2001 tilinpäätös	22 485 380

23. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 650 000 euroa.

Määrärahaa käytetään 2 802 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin, 1 638 000 euroa ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien suomalaisten ulkomaanlehtoreiden ja vierailevien professorien sekä muiden ulkomailla toimivien opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilöä, palkkoja varten soveltuvin osin ulkomailla työskentelevien Suomen kielen ja kulttuurin yliopistonopettajien ohjearannön mukaisesti ja ulkomailla tapahtuvan suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 144 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	8 870 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	514 000
Muut toimintamenot	3 066 000
Yhteishankkeet	850 000
Apurahat ja avustukset	2 802 000
Suomen kielen ja kulttuurin opetus ulkomailla	1 638 000

Bruttotulot	1 220 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	370 000
Muut tulot, yhteishankkeet	850 000
Nettomenot	7 650 000

Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti kansainvälisen henkilövaihdon keskukselle vuodelle 2003 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn tavoitteena on edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa ja työelämässä sekä kulttuuri- ja nuorisotoiminnan alueella. CIMO koordinoi ja toteuttaa stipendi- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa useiden Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta. CIMO järjestää ja kehittää toimialansa neuvonta- ja tietopalvelua sekä koulutusta ja markkinoi suomalaista koulutusta ulkomaalaisille. Ulkomaisten yliopistojen Suomen kielen ja kulttuurin opintojen neuvottelukunta tukee Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa sekä järjestää ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen kursseja Suomessa.

CIMO tukee suomalaisia oppilaitoksia uusiin mahdollisuuksien hyödyntämisessä EU:n koulutus- ja nuoriso-ohjelmien avautuessa eräille Keski- ja Itä-Euroopan maille.

Yhteyksiä yritystoimintaan kehitetään henkilövaihdon keinoin sekä syvennetään erityisesti kansainvälisen harjoittelun suhteita oppilaitoksiin. Ammattikorkeakoulujen kansainvälisen toiminnan kehittämistä tuetaan. Uuden tietotekniikan hyväksikäyttöä lisätään edelleen tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa. EU:n nuoriso-ohjelman toteuttamiseen osallistutaan täysipainoisesti.

Erityistä huomiota kiinnitetään yhteistyön kehittämiseen CIMOn uusien sidosryhmien, mm. yleissivistävän koulutuksen ja aikuiskoulutusorganisaatioiden sekä kulttuurin alan toimijoiden kanssa.

2003 talousarvio	7 650 000
2002 talousarvio	7 703 000
2001 tilinpäätös	7 441 979

24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 67 262 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppilasavustuksista aiheutuvien menojen sekä maksullisen kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut harjoittelukouluille osana yliopistolaitosta seuraavat tulostavoitteet:

Harjoittelukoulujen tavoitteena on opettajan-koulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston kanssa. Harjoittelukoulut huolehtivat opetustyön laadusta sekä kehittävät opetussuunnitelmatyötä, opetusharjoittelua ja opetusteknologian käyttöä. Harjoittelukoulut osallistuvat täydennyskoulutuksen kehittämiseen ja toteuttavat osaltaan Koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategi-aa.

Harjoittelukouluissa on vuonna 2003 keskimäärin 8 250 oppilasta, joista peruskouluasteella 6 000 ja lukiossa 2 250 oppilasta. Harjoittelukouluissa järjestetään noin 3 400 opettajaksi opiskelevan opetusharjoittelu.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	67 747 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	185 000
Yhteishankkeet	213 000
Muut toimintamenot	67 349 000

Bruttotulot	485 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	246 000
Yhteishankkeiden tulot	213 000
Muut tulot	26 000
Nettomenot	67 262 000

Kuntien osuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 15 069 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

2003 talousarvio	67 262 000
2002 talousarvio	67 144 000
2001 tilinpäätös	65 417 703

88. Osakkeiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Joensuun yliopiston toimesta valtiolle merkittävien Joensuun Tie-depuisto Oy:n osakkeiden hankintaan. Osakeyhtiön valtiolle kuuluvia osakkeita hallinnoi Joensuun yliopisto.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Osakkeiden hankintaan on tarkoitus käyttää valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä 26.5.2000 tehdyn valtioneuvoston periaatepäätöksen perusteella yliopistojen alueelliseen kehittämiseen osoitettua rahoitusta.

2003 talousarvio	168 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	840 940

20. Ammattikorkeakouluopetus

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulut asettavat kehittämistoiminnan lähtökohdaksi valtioneuvoston 29.12.1999 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999—2004 määritellyt suuntaviivat ja tavoitteet. Ammattikorkeakoulut vahvistavat yhteyksiään työelämään ja kehittävät aktiivista rooliinsa osana alueellista ja tarvittaessa valtakunnallista kehittämisstrategiaa pitäen tavoitteena kehittää elinkeinoelämää ja muuta työelämää sekä parantaa väestön hyvinvointia ja työllisyyttä. Koulutusta suunnataan kasvualoille, jotka vahvistavat kansallista innovaatiojärjestelmää ja kansainvälisen kilpailukykyimme taloudellista, teollista ja kulttuurista pohjaa.

Ammattikorkeakoulujen keskimääräisen vuosiopiskelijamäärän arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 100 950, josta 81 750 nuorten ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, 15 200 aikuisten tutkintoon johtavassa koulutuksessa, 350 jatkotutkintoon johtavassa koulutuksessa ja 3 650 suorittaa ammatillisia erikoistumisopintoja. Aloituspaiikkoja vuonna 2003 on nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa 24 500 ja ammatillisessa opettajankoulutuksessa 1 445. Ammattikorkeakouluista 7 on kunnan, 11 kuntayhtymän ja 11 yksityisen koulutuksen järjestäjän ylläpitämää.

Opetusministeriö ja ammattikorkeakoulut panostavat erityisesti ammattikorkeakoulujen tukiohjelmaan (henkilöstön kehittäminen, kansainvälistäminen, kirjasto- ja tietopalvelut, tietotekniikan ja tietoverkkojen kehittäminen sekä ura- ja rekrytointipalvelut) sekä tutkimus- ja kehitystyöhön ja virtuaaliammattikorkeakouluun.

Henkilöstön kehittämisessä yhtenä tavoitteena on, että vuonna 2003 noin 1 150 ammattikorkeakoulun opettajaa osallistuu maisteri-, lisensiaatti- tai tohtorikoulutukseen.

Kansainvälistämisessä yhtenä pitkän aikavälin tavoitteena on, että kolmannes ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista on opiskellut tai harjoitellut ulkomailla vähintään kolmen kuukauden jakson. Vuoden 2003 tavoite on 6 500 opiskelijaa. Vaihdon tavoitteena on pitkällä aikavälillä vastavuoroisuus. Vuonna 2003 tavoitteena on, että ammattikorkeakouluissa opiskelee 3 300 ulkomaalaista opiskelijaa. Opettajavaihdossa pitkän aikavälin yhtenä tavoitteena on, että 20 % opettajista työskentelee ulkomailla vähintään kuukauden jakson. Vuonna 2003 tavoitteena on vastavuoroisesti 600 opettajan vaihto.

Kirjasto- ja tietopalvelujen kehittämisessä yhtenä pitkän aikavälin tavoitteena on, että ammattikorkeakoulut käyttävät vähintään 5 % käyttökustannuksistaan näihin palveluihin.

Ammattikorkeakoulujen nuorten koulutuksessa pyritään parantamaan ammatillista koulutusväylää etenevien pääsymahdollisuuksia ammattikorkeakouluopintoihin siten, että heidän osuutensa nousisi asteittain noin 35 %:iin uusista opiskelijoista.

Avoin ammattikorkeakouluopetus vakiinnutetaan. Opiskelijamäärätavoite vuodelle 2003 on 10 400 opiskelijaa.

Ammattikorkeakoulujen opiskelijamäärät vuosina 2001—2003

	Koulujen	Opiskelijoiden lukumäärä			Opisk.mää-
	lkm	2001	2002	2003	rän muutos
	2003				2002/2003
Kunnalliset ammattikorkeakoulut	18	67 720	69 360	68 750	-610
Yksityiset ammattikorkeakoulut	11	32 050	32 640	32 200	-440
Kaikki ammattikorkeakoulut yhteensä ¹⁾ , joista	29	99 770	102 000	100 950	-1 050
— nuorten amk-tutkintoon johtava koulutus		79 900	83 400	81 750	-1 650
— aikuisten amk-tutkintoon johtava koulutus		15 820	14 600	15 200	+600
— jatkotutkinnot ja erikoistumisopinnot		4 050	4 000	4 000	-

¹⁾ Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina.

22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 886 000 euroa.

Määräraha on tarkoitettu ammattikorkeakoulujen tietoyhteysien ja -verkon (FUNET), korkeakoulukirjastojärjestelmien, ammattikorkeakoulujen seurannan ja arvioinnin tietokannan (AMKOTA), ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmän sekä ammattikorkeakoulujen muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2003 talousarvio	4 886 000
2002 talousarvio	4 886 000
2001 tilinpäätös	3 700 134

25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 568 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta ja muista selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutus-

hankkeiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2003 talousarvio	4 568 000
2002 talousarvio	4 579 000
2001 tilinpäätös	3 767 241

30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 317 594 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain (255/1995) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden ja -avustuksen sekä ammattikorkeakoulujen opettajankoulutuksen valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakouluopinnoista annetun lain 23 §:n mukaiseen ylimääräiseen valtionavustukseen ammattikorkeakoulujen tukiohjelmaan, tutkimus- ja kehitystyöhön sekä muihin kehittämishankkeisiin, tuloksellisuusrahoitukseen sekä opiskelijoiden harjoittelun ja avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen enintään 24 849 000 euroa.

*Selvitysosa:***Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:**

€

Laskennalliset kustannukset	
— kunnalliset	405 068 000
— yksityiset	199 352 000
Kuntien rahoitusosuus	-321 262 000
Opettajankoulutuksen valtionavustuksiin	9 587 000
Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen tukemiseen ja valtionavustuksiin (enintään)	24 849 000
Yhteensä	317 594 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 306 900 euroa rikosseuraamusalan ammattikorkeakouluopetuksen siirtona momentilta 25.50.21 ja 4 000 000 euroa siirtona momentilta 29.69.31 aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtavan koulutuksen ja avoimen ammattikorkeakouluopetuksen lisäämiseksi. Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 5 891 euroa (ei sis. alv) mukaisesti.

2003 talousarvio	317 594 000
2002 talousarvio	319 846 000
2001 tilinpäätös	289 129 433

40. Yleissivistävä koulutus

Selvitysosa: Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosiksi 1999—2004 (VNp 29.12.1999).

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus ja taiteen perusopetus) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Toiminnan keskeisiä tavoitteita on varmistaa lasten ja nuorten oikeuksien toteutuminen riittävään ja ammattitaitoiseen opetukseen sekä turvalliseen opiskeluympäristöön ja hyvinvointiin. Oppilashuoltotyöhön oppimisvaikeuksia sekä terveydellisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ongelmia ehkäisevänä ja korjaavana toimintana kiinnitetään erityistä huomiota lainsäädännössä, opetussuunnitelmissa ja kehittämistyössä. Oppilaanohjausta kehitetään koko yleissivistävän koulutuksen alalla. Koululaisten turvallisuudesta ja monipuolisista harastusmahdollisuuksista huolehditaan kehittämällä erilaisia toimintamalleja.

Koulutuksen paikallisen, kansallisen ja kansainvälisen arvioinnin kehittämishanke tähdätään koulutuksen tason turvaamiseen ja parantamiseen. Arvioinnissa painopiste on oppimistulosten arviointijärjestelmän toteutuksessa ja vakiinnuttamisessa sekä kansainvälisissä arviointihankkeissa ja niiden tulosten kansallisessa hyödyntämisessä. Paikallisen arvioinnin toimivuus arvioidaan. Samoin arvioidaan oppilaiden perusoikeuksien toteutumista.

Tasa-arvoisten koulutuspalvelujen edistämishanke, terveyttä ja turvallisuutta edistävä oppimisympäristö -hanke, erityisopetuksen kehittämishanke ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tuki -hanke sekä koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian toteutus jatkuvat. Tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämistä opetuksessa edistetään. Käynnistetään luovuus- ja kulttuurikasvatushanke.

Perusopetuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskevan valtioneuvoston päätöksen mukaiset opetussuunnitelman perusteet vuosiluokille 3—9 valmistuvat. Perusopetuksen uusittu opetussuunnitelma otetaan asteittain käyttöön. Lukiokoulutuksen uudistamista jatketaan opetussuunnitelmien perusteiden käyttöönoton yhteydessä ja ylioppilastutkintoa kehittämällä. Selvitetään ylioppilastutkinnon mahdollisuudet toimia ainakin osana jatkokoulutukseen hakeutumista.

Lukion opetustarjonta ja erityisen tehtävän saaneiden lukioiden määrä säilyvät pääosin nykyisellään.

Koulutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisriskien ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden koulutuspalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämiseen. Opettajien ammatillista osaamista vahvistetaan ja moniammatilliseen yhteistyöhön kehitetään uusia muotoja. Lasten ja nuorten tukipalvelujen kehittäminen jatkuu.

Kestävän kehityksen periaatteet otetaan huomioon eri koulumuotojen opetuksessa ja oppilaitosten toiminnassa. Ympäristökasvatusta kehitetään ottaen huomioon sekä luonto että rakennettu ympäristö.

Perusopetuksen oppimäärän suorittaneista jatko-opintoihin siirtyvien osuutta nostetaan edelleen.

Perusopetuksen oppilasmäärän esiopetus ja lisäopetus mukaanluettuna arvioidaan syksyllä 2003 olevan noin 649 000. Perusopetuksen yhteydessä annettavaan lisäopetukseen (10. luokka) arvioidaan osallistuvan syksyllä 2003 noin 3 000 oppilasta ja valtionosuuteen oikeuttavaan esiopetukseen noin 61 000 oppilasta.

Lukioiden oppilasmäärän arvioidaan lukuvuonna 2003—2004 olevan päivälukioissa noin 115 000 ja aikuislukioissa vastaavasti noin 26 000.

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 2003 noin 80 600 kokeilasta ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 233 000 koetta.

Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun ja Suomalais-venäläisen koulun tulosalueet ovat esiopetus, perusopetus ja lukiokoulutus, joissa painottuvat asianomaisen kielialueen kieli ja kulttuuri. Vuoden 2003 aikana kyseiset koulut kehittävät asianomaisen kielialueen kielen opetusta, venäjän- ja ranskankieliseen opetukseen tarvittavaa oppimateriaalia ja opettajien koulutusta. Oppilaita Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa arvioidaan vuonna 2003 olevan 851 ja Suomalais-venäläisessä koulussa 684. Oppilaitoksissa on tarkoitus suorittaa vuoden 2003 aikana yhteensä 108 perusopetuksen päättötodistusta sekä 92 ylioppilastutkintoa.

Valtion kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisten koulujen tulosalueet ovat perusopetuksen antaminen vaikeasti vammaisille ja monivammaisille oppilaille sekä tukipalvelut. Näiden kahdeksan koulun toimintaa tehostetaan edelleen erityisesti tukipalvelujen alueella. Vuoden 2003 aikana on tarkoitus antaa opetusta noin 485 oppilaalle.

21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 309 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 1 312 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkausmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, vammaisten lasten koulujen palvelu- ja kehittämisskustoimintaan, avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen

rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun, Suomalais-venäläisen koulun ja vammaisten lasten koulujen toimintaan sekä perusopetuksen järjestämiseen valtion koulukodeissa.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Valtion yleissivistävät oppilaitokset:	
Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	4 517 000
Suomalais-venäläinen koulu	4 315 000
Vammaisten lasten koulu	27 694 000
Yhteensä	36 526 000

Muu opetus:

Koulukotien perusopetus	1 875 000
EU:n Eurooppa-koulut	908 000
Yhteensä	2 783 000
Kaikki yhteensä	39 309 000

Valtion yleissivistävien oppilaitosten menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	41 495 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 330 000
Muut toimintamenot	38 165 000
Bruttotulot	2 186 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 018 000
Muut tulot	168 000
Nettomenot	39 309 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 55 000 euroa kahden henkilön palkkausmäärärahojen siirtona momentilta 31.24.21.

Kuntien osuus valtion yleissivistävän koulutuksen kustannuksiin 4 300 000 euroa on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

2003 talousarvio	39 309 000
2002 talousarvio	39 200 000
2001 tilinpäätös	38 251 989

25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 629 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleissivistävän koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 50 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 28.52.21.

2003 talousarvio	1 629 000
2002 talousarvio	1 703 000
2001 tilinpäätös	1 703 387

30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 689 132 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen kunnille.

Määrärahasta saa käyttää enintään 3 855 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa sekä opetusministeriön määräämin perusteiden opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisina avustuksina enintään 8 241 000 euroa avustusten maksamiseen oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja oppilaitosten kansainvälistämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin, ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiopetuksen järjestämiseen sekä avustuksen maksamiseen saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen ja ulkomailta palaavien suomalaisten oppilaiden ulkomailta hankiman kielitaidon ylläpitämiseen peruskoulussa ja lukiossa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää

enintään 136 000 euroa taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaisen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 1,4 euroa asukasta kohti. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 505 000 ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 69 044 tuntia.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen perusopetus	2 684 022 000
— yksityinen perusopetus	56 377 000
— kunnallinen lukio-opetus	495 339 000
— yksityinen lukio-opetus	43 992 000
— taiteen perusopetus (asukaskohtainen)	7 236 000
— esiopetus	241 499 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 897 111 000
Tasauserät	-2 001 000
Valtionosuus taiteen perusopetukseen (opetustuntikohtainen)	45 951 000
Valtionosuus ulkomailla toimivien koulujen käyttökustannuksiin	1 394 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	8 241 000
Tietoyhteiskuntahanke (enintään)	3 855 000
Eräät ulkomaanopetuksen menot	202 000
Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraiset valtionavustukset (enintään)	136 000
Yhteensä	1 689 132 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena harjoittelukouluista ja valtion yleissivistävästä koulutuksesta 19 339 000 euroa.

Määräraha on mitoitettu seuraavien keskimäärien yksikköhintojen mukaisesti (ei sis. alv):

Lukio-opetus	4 123 euroa/opp.
Perusopetus	4 658 euroa/opp.
Esiopetus	3 959 euroa/opp.
Taiteen perusopetus	
— asukaskohtainen valtionosuus	1,4 euroa/as
— opetustuntikohtainen valtionosuus	51 euroa/opetustunti

2003 talousarvio	1 689 132 000
2002 talousarvio	1 592 549 000
2002 lisätalousarvio	3 609 000
2001 tilinpäätös	1 449 562 746

34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 66 470 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perusopetuksen, luokikoulutuksen, taiteen perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2003 saa myöntää valtionosuutta perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 2003 kustannustasossa yhteensä enintään 60 000 000 euroa. Valtionosuuksista yhteensä enintään 21 500 000 euroa saa myöntää toteutusaikaisena. Vuonna 2003 saa edellisen lisäk-

si vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamis-
hankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntä-
mään vuonna 2004 tai sen jälkeen siten, että
arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksis-
ta vuoden 2003 tammikuun kustannustasossa
on yhteensä enintään 60 000 000 euroa.

Selvitysosa:

**Määräraha on tarkoitus käyttää
seuraavasti:** €

Vuonna 2003 myönnettävät valtion- osuudet	
— yleissivistävä koulutus	14 300 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	2 800 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	1 270 000

Vuosina 1993—2002 myönnetyt valtionosuudet	
— yleissivistävä koulutus	29 600 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	17 300 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	670 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet ja muut lakisääteiset menot	
— yleissivistävät oppilaitokset	530 000
— kunnalliset ammatilliset oppi- laitokset	-
— yksityiset ammatilliset oppi- laitokset	-
Yhteensä	66 470 000

**Rakentamisluvista ja myönnettyistä valtionosuuksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle
menoja seuraavasti (milj. euroa):**

	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 hyväksytyt hankkeet				
— yleissivistävät oppilaitokset	28,7	25,9	19,6	34,1
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	16,4	13,7	10,4	14,1
Vuonna 2003 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	3,5	4,1	5,0	21,0
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	1,7	1,7	1,9	7,5
Yhteensä	50,3	45,4	36,9	76,7

Myönnettävistä valtionosuuksista on tarkoi-
tus käyttää vähintään 15 000 000 euroa koste-
us- ja homevaurioista johtuviin hankkeisiin.

2003 talousarvio	66 470 000
2002 talousarvio	67 550 000
2001 tilinpäätös	77 366 446

(35.) *Yleissivistävän koulutuksen valtion-
osuuksien loppuerät (arviomääräraha)*

Selvitysosa: Momentti ja sen määrära-
ha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	13 623 000
2001 tilinpäätös	24 049 312

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä mää-
räraha)

Momentille myönnetään 521 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksami-
seen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville
järjestöille, Kerhokeskus-koulutyön tuki ry:lle,
koulun vapaan harrastustoiminnan tukemi-
seen, Kesälukioseura ry:lle ja eräiden vaihto-
oppilasjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

2003 talousarvio	521 000
2002 talousarvio	521 000
2001 tilinpäätös	518 019

60. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 1999—2004 (VNp 29.12.1999).

Ammatillisen koulutuksen keskeinen haaste on koulutuksen ja työelämän lähentäminen tavoitteena tutkinnon suorittaneiden välitön sijoittuminen työelämään tai jatko-opintoihin. Koulutuksen työelämävastaavuutta pyritään lisäämään toisaalta uudistettuihin oppilaitosmuotoisesti järjestettyihin ammatillisiin perustutkintoihin sisällytetyllä vähintään 20 opintoviikon laajuuisella työssäoppimisella ja toisaalta laajentamalla oppisopimuskoulutusta ammatilliseen perustutkintoon johtavana väylänä. Oppisopimuskoulutuksessa aloittavien osalta tavoitteena on noin 10 %:n osuus kaikista toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen aloittavista.

Työssäoppimisen uudistuksen tueksi ja toteutuksen varmistamiseksi kehitetään ja toteutetaan työssäoppimiseen liittyvää tiedotusta, työpaikkaohjaajien koulutusta, opettajien koulutusta ja pilttiprojekteja yhteistyössä työelämösoapuolten kanssa (työssäoppimisen tukiohjelma). Painopisteenä on työssäoppimisen laatu. Työpaikkaohjaajakoulutuksen tavoitteena on 4 000 koulutettua ja opettajankoulutuksen tavoitteena 2 200 opettajaa vuonna 2003. Lisäksi tavoitteena on, että 450 opettajaa osallistuu oppilaitoksen ulkopuoliselle työelämäjaksolle vuonna 2003. Työssäoppimisen tukiohjelmaan kuuluvia toimenpiteitä toteutetaan etupäässä Euroopan sosiaalirahastohankkeina ja kohdentamalla tarkoitukseen opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahoja.

Valmistellaan toimet näyttöjen käyttöönottamiseksi kaikilla aloilla näyttöpilttiprojektien ja näyttöaineistojen valmisteluprojektien avulla.

Koulutuksen nivelvaiheisiin ja keskeyttämisen vähentämiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen jatkavien osuutta pyritään edelleen lisäämään. Käynnistetään keskeyttämisen vähentämisen toimenpideohjelma. Edistetään perustutkinnon suorittaneiden sijoittumista työelämään ja jatko-opintoihin erityisesti ammatillisen koulutuksen tulosrahoitusta ja ura- ja rekrytointipalveluja kehittämällä.

Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjiä arvioidaan olevan vuoden 2003 alussa 205, joista 45 kuntia, 60 kuntayhtymiä ja 100 yksityisiä koulutuksen järjestäjiä. Lisäksi valtion omistuksessa on viisi erityisopetusta antavaa oppilaitosta, Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus. Järjestäjäverkkoa pyritään kehittämään siten, että ammatillisen koulutuksen järjestäjistä muodostuu riittävän suuria ja monipuolisia tai muutoin vahvoja toimijoita työelämän koulutustarpeiden ja alueellisen kehittämistyön näkökulmasta. Koulutuksen järjestäjien ennakointitoimintaa kehitetään.

Toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen tarjonta mitoitetaan siten, että koko peruskoulun päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi tarjonnan mitoittamisessa otetaan huomioon lukiosta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen siirtyvät, ilman ammatillista koulutusta jääneet nuoret sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevat. Tavoitteeksi vuodelle 2003 asetetaan yhteensä noin 60 000 toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen aloittajaa, joista oppisopimuskoulutuksena ammatillisen perustutkinnon aloittavien osuudeksi arvioidaan noin 6 500.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen keskimääräiseksi opiskelijamääräksi vuonna 2003 arvioidaan yhteensä noin 133 000 opiskelijaa, josta 122 800 opetus suunnitelmaperusteisessa koulutuksessa ja 10 000 näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa. Päättävän opisto- ja ammatillisen korkea-asteen koulutuksen opiskelijoiden määrän arvioidaan olevan tästä enää 200. Oppisopimuskoulutuksessa tavoitteena on yhteensä 30 500 vuotuista opiskelijaa, joista 12 500 opiskelijaa perustutkintoon johtavassa koulutuksessa ja 18 000 opiskelijaa ammatillisessa

lisäkoulutuksessa. Tämän lisäksi EU:n sosiaalirahasto rahoittaa oppisopimuskoulutusta, jonka kansallinen rahoitusosuus myönnetään momentilta 29.01.62. Sääteilyjärjestelmän avulla huolehditaan siitä, että opiskelijamäärät pysyvät talousarvioesityksen tavoitteiden puitteissa.

Toisen asteen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääräarvioissa koulutuksen järjestämislupien täyttöasteeksi on arvioitu keskimäärin 98 %.

Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärät oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa vuosina 2001—2003

	2001	2002	2003	muutos 2002/2003
Valtio koulutuksen järjestäjänä	870	950	980	30
Kunnat ja kuntayhtymät koulutuksen järjestäjinä	108 030	111 650	116 100	4 450
Yksityiset yhteisöt ja säätiöt koulutuksen järjestäjinä	14 610	15 600	15 920	320
Ammatillinen peruskoulutus yhteensä	123 510	128 200	133 000	4 800

21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 623 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ammatillista koulutusta järjestävien valtion oppilaitosten kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniiikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa, maahanmuuttajien tukiopetukseen, valtion erityisopetusta antavien oppilaitosten palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan sekä työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion oppilaitoksissa järjestetyn ammatillisen erityisopetuksen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen toimintaan.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	31 062 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 514 000
Muut toimintamenot	29 548 000
Bruttotulot	2 439 000
Maksullisen toiminnan tulot	1 850 000
Muut tulot	589 000
Nettomenot	28 623 000

Maksullisen palvelutoiminnan toteutuneet tunnusluvut vuodelta 2001 ja ennakoitut tunnusluvut vuosille 2002 ja 2003:

	2001 €	2002 €	2003 €
TULOT			
Muut suoritteet	1 925 737	1 682 000	1 850 067
Maksullisen toiminnan tulot yhteensä	1 925 737	1 682 000	1 850 067

KUSTANNUKSET

Maksullisen toiminnan erilliskustannukset	1 345 095	1 430 000	1 513 691
Käyttöjäämä	580 642	252 000	336 376
— % tuloista	30	15	18
Osuus yhteiskustannuksista	310 364	252 000	336 376
Kustannukset yhteensä	1 655 459	1 682 000	1 850 067
Ylijäämä (+)/Alijäämä (-)	270 278	0	0
— % tuloista	14	0	0

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 760 000 euroa Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen pelastautumisyksikön valmistumisen johdosta sekä lisäyksenä 740 000 euroa opiskelijamäärän ja vaikeasti vammaisten opiskelijoiden määrän kasvun johdosta ja 600 000 euroa siirtona momentilta 29.69.31 ammatilliseen lisäkoulutukseen.

Kuntien osuus valtion ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan opetuksen kustannuksiin 3 402 000 euroa on otettu huomioon momentin 29.60.30 mitoituksessa.

2003 talousarvio	28 623 000
2002 talousarvio	28 100 000
2001 tilinpäätös	22 977 330

24. Työssäoppiminen ja harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toisen asteen ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen rahoittamiseen, työssäoppimiskäytäntöjen kehittämiseen ja opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

2003 talousarvio	3 026 000
2002 talousarvio	3 027 000
2001 tilinpäätös	3 027 383

25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 883 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arvi-

ointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2003 talousarvio	1 883 000
2002 talousarvio	1 899 000
2001 tilinpäätös	1 941 898

30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 417 642 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 5 976 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n 1 momentin ja opetusministeriön määräämin perustein 42 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 1 161 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

*Selvitysosa:***Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:**

	€
Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen ammatillinen koulutus	862 495 000
— yksityinen ammatillinen koulutus	118 767 000
Kuntien rahoitusosuus	-570 757 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	5 976 000
Tietoyhteiskuntahanke (enintään)	1 161 000
Yhteensä	417 642 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena valtion ammatillisista oppilaitoksista 3 402 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 19 894 000 euroa opiskelijamäärän muutoksen johdosta.

Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 7 429 euroa/opiskelija (ei sis. alv) mukaisesti.

2003 talousarvio	417 642 000
2002 talousarvio	374 028 000
2001 tilinpäätös	327 166 249

31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 97 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain ja sen muutamisesta annetun lain (1186/1998) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen. Oppisopimuskoulutuksen enimmäismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 2003 on 20 000.

Selvitysosa: Oppisopimuskoulutuksen järjestetään ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Vuonna 2003 on tavoitteena 32 500 vuotuisia oppisopimusta paikkaa. Tämän lisäksi EU:n sosiaalirahasto rahoittaa oppisopimuskoulutusta, jonka kansallinen rahoitusosuus myönnetään momentilta 29.01.62.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kuntien rahoitusosuutena oppisopimuskoulutuksen peruskoulutukseen 32 078 000 euroa.

2003 talousarvio	97 812 000
2002 talousarvio	88 449 000
2001 tilinpäätös	79 205 097

(35.) Ammatillisen koulutuksen valtionosuuksien loppuerät (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	13 455 000
2001 tilinpäätös	23 740 314

(37.) Valtionavustus kiinteistöjen hankintaan (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	570 000
2001 tilinpäätös	588 658

87. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion tekemän kauppasopimuksen perusteella kunnallistetun Vaasan teknillisen oppilaitoksen sekä Vaasan yliopiston yhteisten laboratoriotilojen kauppahinnan ja koron maksamiseen.

Selvitysosa: Kauppahinta on 13 981 000 euroa. Hankkeeseen on aikaisemmin myönnetty 9,35 milj. euroa. Tehdystä sopimuksesta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 1,6 milj. euroa vuonna 2004, 1,6 milj. euroa vuonna 2005 ja 1,6 milj. euroa vuonna 2006.

2003 talousarvio	1 620 000
2002 talousarvio	1 650 000
2001 tilinpäätös	975 490

69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Aikuiskoulutusta järjestetään lähes tuhannessa julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Tästä luvusta rahoitetaan pääosin vapaan sivistystyön piiriin kuuluvien ja ammatillista lisäkoulutusta järjestävien oppilaitosten (kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, valtakunnalliset ammatilliset erikoisoppilaitokset, ammatilliset erikoisoppilaitokset) sekä sivistys- ja neuvontajärjestöjen toimintaa. Tämän lisäksi aikuiskoulutuksen resursseja sisältyy perusopetuksen ja lukioiden (luku 29.40), ammatillisten oppilaitosten (luku 29.60), ammattikorkeakoulujen (luku 29.20), yliopistojen (luku 29.10) ja liikunnan koulutuskeskusten (luku 29.98) määrärahoihin.

Vuonna 2003 opetusministeriön toimialan aikuiskoulutuksen kehittämisen yleistavoitteena on elinikäisen oppimisen edellytysten ja koulutuksellisen tasa-arvon vahvistaminen, keski-ikäisen aikuisväestön osaamistason nostaminen, riittävien ja vakaiden toimintaedellytysten turvaaminen aikuiskoulutuksen järjestäjille, aikuiskoulutuksen laadun parantaminen ja aikuisopiskelun osallistumisen laajentaminen sekä aikuiskoulutuksen ohjausmenetelmien kehittäminen koulutuksen kaikilla tasoilla. Aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteita ja toiminnan tuloksia koskevaa arviointia kehitetään ottaen huomioon suunnitelmat Koulutuksen arviointineuvoston perustamisesta.

Tavoitteita edistetään erityisesti seuraavilla toimenpiteillä:

— Käynnistetään viisivuotinen lisätoimenpideohjelma ensisijaisesti työssäolevan alhaisen koulutustason omaavan aikuisväestön koulutustason kohottamiseksi.

— Keskitetään ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitus valtionosuusjärjestelmään, josta rahoitetaan toisen asteen ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjien ja vakiintuneesti lisäkoulutusta järjestäneiden vapaan sivistystyön oppilaitosten järjestämää koulutusta. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.

— Vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnan ohjauksen ja seurannan kehittämistoimet valmistellaan yhteistyössä alan keskusjärjestöjen kanssa. Uudistettu ohjausjärjestelmä ja uusi tilastointi- ja seurantajärjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2004. Hallitus on selvittänyt kansalaisopistojen rahoitusperusteena käytettävän asutusrakenneryhmytyksen muuttamista.

— Ammatillisen aikuiskoulutuksen ohjausta vahvistetaan ammatillisessa perus- ja lisäkoulutuksessa muun muassa järjestämislupien avulla. Arviointi- ja kehittämistyössä painotetaan erityisesti alueellista oppilaitos- ja työelämäyhteistyötä ja palvelukykyä sekä kohderyhmän osallistumista tukevia järjestelyjä.

— Tehostetaan aikuiskoulutuksen tiedotus- ja neuvontapalveluja, kehitetään aikuisopiskeluun soveltuvia tutkintoja ja opiskelumuotoja sekä eri tavoin hankitun osaamisen tunnustamisjärjestelyjä ja toimeenpanemalla aikuiskoulutuksen opetus- ja muun henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutusohjelmia.

Ammatillisena, korkeakoulutasoisena ja vapaan sivistystyön opintoina järjestettävän lisäkoulutuksen ja vapaatavoitteisena järjestettävän koulutuksen laskennallinen tavoitevolyyymi on 105 000 vuosiopiskelijapaikkaa.

21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Opetusalan koulutuskeskuksesta annetun lain (1259/1997) mukaisesti koulutuskeskus keskittyy erityisesti opetusalan kehittämisen ja uudistusten edellyttämään opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot , maksullisen toiminnan erillismenot		4 953 000
Bruttotulot , maksullisen toiminnan tulot		4 541 000
Nettomenot		412 000

Maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tulot (€)	3 885 141	3 886 000	4 541 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (€)	4 221 517	4 222 000	4 953 000
Käyttäjäämä (€)	-336 376	-336 000	-412 000
— % tuloista	-9	-9	-9
Osuus yhteiskustannuksista (€)	0	0	0
Alijäämä (€)	-336 376	-336 000	-412 000
— % tuloista	-9	-9	-9

2003 talousarvio	412 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	336 376

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

1. Koulutuspoliittisesti merkittävien alueiden koulutus:

Tieto- ja viestintätekniikan opetus- käytön edistäminen	2 607 000
Oppilaitosten atk-tukihenkilöstön koulutus	500 000
Matemaattis-luonnontieteellisen opetuksen kehittäminen	500 000
Ainekohtaisten taitojen kehittäminen, opetuksen ja oppimisen perusteet	930 000
Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen, mm. huumetyö	168 000
Työssäoppiminen	1 346 000
Kulttuuri ja koulutus	152 000
Kestävä kehitys koulutuksessa	100 000
Työyhteisöllinen johtaminen ja toiminnan laadun varmentaminen	757 000
Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	2 233 000
Opetusministeriön käytettäväksi	672 000
Yhteensä	9 965 000

22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 975 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetustoimen henkilöstön lisäkoulutuksesta, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämisestä sekä lähialueyhteistyöstä ja erityisryhmien koulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin opetusministeriön määräämillä koulutuspoliittisesti merkittävillä alueilla, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpantoon sekä lähialueyhteistyöhön ja erityisryhmien koulutukseen. Erityisesti painotetaan koulutusta tieto- ja viestintätekniikan taitoihin.

2. Ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano:

Ammattitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	1 682 000
Kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	235 000
Yhteensä	1 917 000

3. Lähialueyhteistyö ja erityisryhmien koulutus:

Lähialueyhteistyö	538 000
Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetus	336 000
Romanien aikuiskoulutus ja sen kehittäminen	219 000
Yhteensä	1 093 000

2003 talousarvio	12 975 000
2002 talousarvio	13 657 000
2001 tilinpäätös	13 341 507

25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 246 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n muista kuin rakennerahastoista rahoittamista tutkimus- ja koulutushankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää muun muassa elinikäisen oppimisen edellytyksiä edistäviin hankkeisiin, aikuiskoulutuksen arvioinnin ja seurannan tehostamiseen, aikuisopiskelua tukevien tiedotus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen, opetus- ja muun henkilökunnan osaamisen vahvistamiseen, aikuisten opintosetelikokeiluun ja muihin kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia edistäviin hankkeisiin, aikuisille soveltuvien tutkintojen sekä verkko-opetuksen kehittämiseen sekä muihin aikuiskoulutuksen valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kehittämishankkeisiin.

2003 talousarvio	3 246 000
2002 talousarvio	3 253 000
2001 tilinpäätös	3 397 396

30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 73 298 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa sekä tietoyhteiskunnan koulutushankkeisiin, mukaan lukien opintosetelikokeilu, sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 1 682 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 2 036 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	71 616 000
Valtionavustukset (enintään)	1 682 000
Yhteensä	73 298 000

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 62 euroa opetus tuntia kohti.

Määrärahan ja tuntikiintiön mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa siirtona momentilta 29.69.31 suunnattavaksi ensisijaisesti kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien edistämiseen, maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutuksen vahvistamiseen sekä muihin kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä tukeviin opintoihin.

2003 talousarvio	73 298 000
2002 talousarvio	72 008 000
2001 tilinpäätös	65 859 351

31. (29.69.31 ja 32) *Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen* (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 102 163 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksina maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen enintään 16 192 000 euroa. Määrärahaa saa lisäksi käyttää ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatilliseksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/1990) mukaisten toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankinnan valtionavustuksiin enintään 414 000 euroa. Määrärahasta saa käyttää enintään 505 000 euroa avustuksina tietoyhteiskunnan kehittämishankkeisiin sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin loppusuorituksiin ja oikaisuihin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatyövuosia on 13 469. Opiskelijatyövuosikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	85 052 000
Valtionavustukset maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen	16 192 000
Valtionavustus toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankkimiseen (enintään)	414 000
Tietoyhteiskuntahanke sekä edellisyövuosien loppusuoritukset ja oikaisu (enintään)	505 000
Yhteensä	102 163 000

Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 7 429 euroa opiskelijatyövuotta (ei sis. alv) kohti.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ammatillisen lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän muutoksesta johtuvana lisäyksenä 24 319 000 euroa momentilta 29.69.32 sekä vähennyksenä 18 000 000 euroa, mistä 5 000 000 euroa on siirtoa momentille 29.69.34, 3 000 000 euroa momentille 29.10.22, 4 000 000 euroa momentille 29.20.30, 600 000 euroa momentille 29.60.21, 1 500 000 euroa momentille 29.69.30, 2 000 000 euroa momentille 29.69.50, 1 000 000 euroa momentille 29.69.55, 500 000 euroa momentille 29.69.56 ja 400 000 euroa momentille 29.98.52.

2003 talousarvio	102 163 000
2002 talousarvio	120 556 000
2002 lisätalousarvio	-2 400 000
2001 tilinpäätös	78 945 402

(32.) *Valtionavustus ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestämiseen* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti on poistettu talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentin 29.69.31 mitoituksessa.

(33.) *Ammatillinen lisäkoulutus* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	3 397 000
2002 lisätalousarvio	5 300 000
2001 tilinpäätös	38 683 223

34. *Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää aikuisten koulutustason kohottamiseksi myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus käynnistää vuosia 2003—2007 koskeva lisätoimenpideohjelma ensisijaisesti työssäole-

van, alhaisen koulutustason omaavan aikuisväestön koulutustason kohottamiseksi. Ohjelman tarkoituksena on ennen muuta toisen asteen ammatillisen tutkinnon ja sen edellyttämien opiskeluvalmiuksien sekä työelämän edellyttämien tieto- ja yhteiskuntavalmiuksien tuottaminen. Osa avustuksesta suunnataan tiedotus- ja neuvontapalveluihin. Edellytyksenä valtionavustuksen myöntämiselle on, että koulutuksen järjestäjä järjestää valtionosuusrahoituksella koulutusta siinä laajuudessa, jota opetusministeriö on käyttänyt valtionosuusrahoituksen mitoittamisen perusteena. Ohjelman tavoitteiden mukaisesti suunnataan myös osa momenttien 29.60.31, 69.31 ja 34.06.29 määrärahoista. Avustuksen myöntää lääninhallitus yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa. Määrärahasta 5 000 000 euroa on siirtoa momentilta 29.69.31.

2003 talousarvio 10 000 000

(35.) *Aikuiskoulutuksen loppuerät* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio 6 391 000

2001 tilinpäätös 10 300 068

50. *Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 44 939 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää yhteensä enintään 1 346 000 euroa lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin ja avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintäteknikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa ja ylimääräisiin avustuksiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijaviikkoja on 285 000. Opiskelijaviikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	42 898 000
Valtionavustukset (enintään)	1 346 000
Valtionavut vuokra-arvoihin ja oikaisuerät	695 000
Yhteensä	44 939 000

Määrärahaa on tarkoitus käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamisesta annetun lain perusteella kansanopistojen rahoitusperusteiden mukaisesti rahoitettavan Snellman-korkeakoulu -nimisen vapaan sivistystyön oppilaitoksen valtionosuuden ja -avustuksen maksamiseen. Tämän johdosta määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäksi 108 000 euroa siirtona momentilta 29.69.53.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 2 000 000 euroa siirtona momentilta 29.69.31 suunnattavaksi ensisijaisesti kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien edistämiseen, maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutuksen vahvistamiseen sekä muihin kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä tukeviin opintoihin.

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta opiskelijaviikkoa kohden on noin 265 euroa.

2003 talousarvio 44 939 000

2002 talousarvio 44 045 000

2001 tilinpäätös 43 539 079

51. *Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 672 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 336 000.

Selvitysosa: Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 47 euroa opetus-

tuntia kohti. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ammattilientäjiä kouluttavan ammatillisen erikoisoppilaitoksen toisen toimintavuoden käyttökustannuksia vastaavana kustannusten lisäyksenä 1 177 000 euroa.

2003 talousarvio	15 672 000
2002 talousarvio	14 565 000
2001 tilinpäätös	11 684 209

52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 173 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustusten maksamiseen.

Vuonna 2003 saa myöntää perustamishankkeisiin valtionavustusta yhteensä enintään 950 000 euroa. Edellisen lisäksi vuonna 2003 saadaan määrätä valtionavustuksen enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2004 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on vuoden 2003 tammikuun kustannustasossa yhteensä enintään 1 500 000 euroa.

Selvitysosa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

Vuonna 2003 myönnettävät valtionavustukset	668 000
Ennen vuotta 2003 myönnetty valtionavustukset	505 000
Yhteensä	1 173 000

Myönnettävistä valtionavustuksista arvioidaan vuonna 2004 aiheutuvan valtiolle menoja 282 000 euroa.

2003 talousarvio	1 173 000
2002 talousarvio	1 345 000
2001 tilinpäätös	1 009 128

53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 181 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, järjestöille vapaaseen sivistystyöhön, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle, Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle sekä Kriittiselle korkeakoululle.

Selvitysosa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

Kotitalousneuvontajärjestöille	2 212 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöille	2 527 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön	1 253 000
Laitosmuotoisen sivistystyön keskusjärjestöille ja muille järjestöille	791 000
Suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön sekä järjestöjen muuhun kansainväliseen yhteistyöhön	100 000
Naisjärjestöille, -organisaatioille ja -projekteille	109 000
Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle	84 000
Kriittiselle korkeakoululle	105 000
Yhteensä	7 181 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 108 000 euroa siirtona momentille 29.69.50.

2003 talousarvio	7 181 000
2002 talousarvio	7 289 000
2001 tilinpäätös	7 289 265

55. Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 469 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin ja tie-

toyhteiskunnan kansalaisvalmiuksien lisäämiseen, mukaan lukien opintotestelikeilu, muihin kehittämishankkeisiin ja ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 673 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on 182 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Valtionosuus opintokerhotoimintaan	1 360 000
Valtionosuus muuhun opintotoimintaan	10 436 000
Valtionavustukset (enintään)	673 000
Yhteensä	12 469 000

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta muuhun kuin opintokerhotoimintaan opetustuntia kohden on noin 88 euroa. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on noin 4 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa siirtana momentilta 29.69.31 suunnattavaksi ensisijaisesti kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien edistämiseen, maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutuksen vahvistamiseen sekä muihin kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä tukeviin opintoihin.

2003 talousarvio	12 469 000
2002 talousarvio	12 135 000
2001 tilinpäätös	11 487 917

56. *Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 782 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämishankkeisiin ja tietoyhteiskuntaohjelman kehittämishankkeisiin, mukaan lukien opintotestelikeilu, sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 336 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on 89 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	3 446 000
Valtionavustukset (enintään)	336 000
Yhteensä	3 782 000

Valtionosuuden perusteena oleva yksikköhinta on keskimäärin 68 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa siirtana momentilta 29.69.31 suunnattavaksi ensisijaisesti kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksien edistämiseen, maahanmuuttajien kieli- ja kulttuurikoulutuksen vahvistamiseen sekä muihin kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä tukeviin opintoihin.

2003 talousarvio	3 782 000
2002 talousarvio	3 474 000
2001 tilinpäätös	2 953 448

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta tai aikuisopintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtioneuvoksesta. Opintoraha ja aikuisopintoraha ovat veronalaisia etuuksia. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/1972) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen sopimuksen perusteella korkeakouluissa hoidettavista tehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukea myönnettiin vuonna 2001 seuraavasti:

	Saaja- määrä	Tuki keskimäärin €/kk	Tukimenot yhteensä milj. €
Opintoraha			
korkeakoulut	143 300	250	318,9
muut oppilaitokset	98 400	127	108,7
Asumislisä	149 400	152	209,2
Aikuisopintoraha	2 600	380	8,4
Koulumatkatuki	51 200	88	24,7

Vuonna 2001 opintolainan valtiontakaus myönnettiin 155 843 henkilölle. Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2001 lopussa 1 475 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 413 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden lopussa 375 852 henkilöllä.

Vuonna 2003 opintorahan saajien määräksi arvioidaan 249 800, joista korkeakouluopiskelijoita 148 300 ja muita opiskelijoita 101 500. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 157 000. Koulumatkatuen saajamäärän arvioidaan olevan noin 51 000 opiskelijaa.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät vuonna 2003 ovat seuraavat (€/kk):

Korkeakouluopiskelijat

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38,68
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	105,96
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	126,14
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	259,01

Muissa oppilaitoksissa opiskelevat

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	21,86
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	63,91
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	84,09
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	213,60

Opintorahan enimmäismäärät eivät muutu. Opintotuen asumislisän määrä on 80 prosenttia vuokrasta. Asumislisää ei makseta 214,44 euroa ylittävästä vuokran osasta.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittävät koulumatkakustannukset.

22. *Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 560 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena opintotukiasioissa. Saapuvien valitusten määrän arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 4 000. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on viisi kuukautta.

2003 talousarvio	560 000
2002 talousarvio	560 000
2001 tilinpäätös	523 569

52. *Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 546 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (28/1972) mukaisiin opintolainojen valtiontakausvastuusuorituksiin ja korkotukeen sekä opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiontakauksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon korkoavustusjärjestelmän laajentaminen, jonka tavoitteena on takausvastuusuoritusten väheneminen.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

Opintolainojen korkotuki	500 000
Takausvastuusuoritukset	11 841 000
Maksuvapautukset	4 205 000
Korkoavustukset	7 000 000
Yhteensä	23 546 000

2003 talousarvio	23 546 000
2002 talousarvio	23 546 000
2001 tilinpäätös	35 021 153

55. *Opintoraha ja asumislisä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 650 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon saajamäärän kasvu.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	315 000 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	110 000 000
Asumislisä	225 000 000
Yhteensä	650 000 000

2003 talousarvio	650 000 000
2002 talousarvio	632 400 000
2001 tilinpäätös	636 803 467

(56.) *Aikuisopintoraha* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	5 046 000
2001 tilinpäätös	8 387 948

57. *Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen opiskelija- ja opiskelijaravintoloille alemmaa tai ylempää korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi. Ateriatuen määrä on 1,27 euroa ateriala kohti. Muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle voidaan lisäksi myöntää ylimääräistä avustusta enintään 0,84 euroa sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea, kuitenkin enintään opiskelija- ja opiskelijaravintolasta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä.

2003 talousarvio	15 260 000
2002 talousarvio	15 250 000
2001 tilinpäätös	14 048 461

58. *Avustus tilakustannusten korvaamiseen* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuoltoa varten tarvittavien tilojen vuokrakustannusten korvaamiseen.

2003 talousarvio	1 460 000
2002 talousarvio	1 261 000
2001 tilinpäätös	1 123 942

59. *Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

2003 talousarvio	26 000 000
2002 talousarvio	26 237 000
2001 tilinpäätös	24 794 961

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot

(Luvut 29.88, 90, 98 ja 99)

Selvitysosa: Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja arvioidaan vuonna 2003 kertyvän 396,8 milj. euroa. Lisäksi voittovaroista aikaisemmin myönnettyjen lainojen kuoletuksia ja korkoja arvioidaan kertyvän 1,4 milj. euroa. Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.98.50 urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen 83,2 milj. euroa, momentilta 29.99.50 nuorisotyön edistämiseen 20,4 milj. euroa, momentilta 29.88.53 tieteen edistämiseen 75,7 milj. euroa ja momentilta 29.90.52 taiteen edistämiseen 218,9 milj. euroa.

Arpajaislain (1047/2001) mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Jakosuhteista säädetään raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetulla lailla (1054/2001). Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että mainitun lain mukaisista jakosuhteista luovutaan väliaikaisesti vuonna 2003. Muutos on otettu huomioon momenttien 29.88.53, 29.90.30, 29.92.50, 29.98.50 ja 29.99.50 mitoituksessa.

88. Tiede

Suomen Akatemian momentilta 29.88.50 ja 53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2003 hyväksyä sitoumuksia 148 090 000 euron arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

*Selvitysosa:***Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti:**

Vuosi	Myöntämisvaltuus milj. €	Menot, milj. €				
		2002	2003	2004	2005	2006
1998	99,2	0,8				
1999	112,7	25,0				
2000	112,7	27,5	23,2	20,4		
2001	140,4	44,4	39,3	23,9	12,6	
2002	148,1	23,9	53,6	41,5	21,9	7,2
2003	148,1		21,8	51,8	44,4	30,0
Yhteensä		121,6	137,9	137,6	78,9	37,2

Tieteellisen tutkimuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston vuosiksi 1999—2004 hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan (VNp 29.12.1999) sekä valtion tiede- ja teknologianeuvoston linjauksiin.

Tavoitteena on jatkaa edelleen suomalaisen tieteen tason, laajuuden, näkyvyyden ja vaikuttavuuden myönteistä kehitystä ja edistää tehokkaan ja tasapainoisen tutkimusjärjestelmän kehittämistä.

Tutkimuksen vaikuttavuuden sekä koko tutkimusjärjestelmän tilan ja toimivuuden arviointia, tarvittavaa tietopohjaa ja arviointimenetelmiä kehitetään.

Tutkimuspanostus suunnataan ensisijaisesti laadun perusteella valikoituihin kohteisiin ja turvataan uusien tutkimusalojen käynnistyminen. Tutkijakoulujärjestelmää vahvistetaan.

Edistetään tutkimustulosten kaupallistamista ja uusien liiketoimintojen syntyä sekä teknologian käyttöä ja hyödyntämistä talouden ja työllisyyden hyväksi samoin kuin tieteellisen tiedon julkistamista kansalaisten käyttöön.

Huolehditaan tutkimuksen tukipalvelujen korkean tason säilymisestä ja palvelujen kehittamisestä.

Tietohuollon instituutioita kehitetään siten, että ne voivat hyödyntää uusinta teknologiaa ja tarjota tietoyhteiskunnan edellyttämät korkeatasoiset palvelut sekä turvata kansallisen henkisen perinnön säilymisen.

21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 104 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut Suomen Akatemialle talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Suomen Akatemian tavoitteena on, että suomalainen tutkimus on korkeatasoista, monimuotoista ja uusiutumiskykyistä. Akademia kohdentaa pääosan voimavaroistaan korkeatasoisten tutkimushankkeiden ja -ohjelmien sekä

tutkimuksen huippuyksiköiden rahoitukseen ja huolehtii rahoituksensa kattavuudesta ja pitkäjänteisyydestä niin, että hankkeiden tutkimusedellytykset on riittävästi turvattu.

Suomen Akatemian tavoitteena on, että tutkijankoulutus on korkeatasoista ja tehokasta sekä ammattitutkijoiden uramahdollisuudet ovat kilpailukykyisiä. Akademia tukee tutkijakoulujen toimintaa ja edistää tohtorin tutkinnoille asetettujen määrällisten ja laadullisten tavoitteiden saavuttamista. Painopiste on tohtorin tutkinnon jälkeisen ammattimaisen tutkijanuran edistämisessä, erityisesti nuorten tutki-

joiden ja naisten tutkijanuramahdollisuuksien parantamisessa.

Suomen Akatemian tavoitteena on, että tutkimusta hyödynnetään laajasti kulttuurin, hyvinvoinnin ja talouden parhaaksi. Akatemia suuntaa yhdessä muiden rahoittajien kanssa voimavaroja tärkeille tutkimusaloille ja edistää tutkimustulosten tehokasta hyödyntämistä sekä yhteiskunnan että elinkeinoelämän tarpeisiin.

Suomen Akatemian tavoitteena on kehittää jatkuvasti toimintaansa tehostaakseen keskeisten tavoitteiden toteutumista. Akatemia seuraa ja arvioi oman toimintansa laatua ja tehokkuutta. Päätöksenteon luotettavuutta sekä tutkimushankkeiden arviointi- ja asiantuntijajamennettelyjä kehitetään edelleen.

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.88.50 ja 29.88.53 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön päätökseen Suomen Akatemian eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1109/1993).

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	26 309 150
Maksullisen toiminnan erillismenot	25 000
Yhteishankkeet	113 150
Muut toimintamenot	26 171 000
Bruttotulot	205 150
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	25 000

Muut tulot	180 150
— yhteishankkeet	113 150
— muut tulot	67 000
Nettomenot	26 104 000

2003 talousarvio	26 104 000
2002 talousarvio	26 131 000
2001 tilinpäätös	24 841 189

22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 792 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä arkistolaitokselle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Arkistolaitoksen päätulosalueet ovat arkistoinneksen säilyttäminen ja käytettävyyden kehittäminen, tietopalvelu sekä arkistotoimen yleinen kehittäminen ja ohjaus. Arkistoinneksen hallintaa ja tietopalvelua palveleva arkistotietokanta on pääosin käytössä. Digitointitoimintaa kehitetään ja verkkopalvelujen kehittämisessä ollaan yhteistyössä kirjasto- ja museolaitoksen kanssa. Arkistotoimen ohjauksessa painopisteinä ovat viranomaisten tuottamien sähköisten asiakirjojen käsittelyn ja säilytyksen ohjeistaminen erityisesti pitkäaikais-säilytyksen osalta sekä arkistoinneksien arvonmäärityksen ja seulonnan kriteereiden kehittäminen sekä arkistokoulutus.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 5 000 euroa.

Arkistolaitoksen arvioidaan tuottavan mm. seuraavat palvelut ja suoritteet:

	2001 toteutuma	2002	2003
Tutkijakäynnit	81 126	78 000	78 000
Annetut todistukset ja selvitykset	18 052	19 000	19 000
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 583	1 500	1 500
Annettu koulutus (luentotunteja)	1 040	700	700

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	13 382 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	500 000
Muut toimintamenot	12 882 000
Bruttotulot	590 000
Maksullisen toiminnan tulot	590 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	131 000
— muut suoritteet	459 000
Nettomenot	12 792 000

2003 talousarvio	12 792 000
2002 talousarvio	12 780 000
2001 tilinpäätös	12 119 286

23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 509 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskukselle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen keskeisimpiä tehtäviä ovat tutkimus, suuret sanakirjatyöt ja kielenhuolto. Tutkimuksen keskeisiä aloja ovat nykypuhekielen, viranomaisten tekstien ja muiden institutionaalisten tekstien sekä nimistön tutkimus. Sähköisiä suomen kielen ja suomenruotsin tekstipankkeja laajennetaan ja niiden käytettävyyttä kehitetään. Suomen kielen nauhoitearkiston digitalisointia jatketaan.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.88.53 määrärahoja.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 3 300 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	3 051 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	400 000
Muut toimintamenot	2 651 000

Bruttotulot	542 000
Maksullisen toiminnan tulot	500 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	82 000
— muut suoritteet	418 000
Muut tulot	42 000
Nettomenot	2 509 000

2003 talousarvio	2 509 000
2002 talousarvio	2 509 000
2001 tilinpäätös	2 345 212

24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 451 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö on talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä asettanut alustavasti Varastokirjastolle vuodelle 2003 seuraavat tulostavoitteet:

Varastokirjaston keskeisenä tavoitteena on tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa. Kirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa. Vastaanotettu aineisto käsitellään yleensä kuuden kuukauden kuluessa saapumisesta. Kaukopalvelutilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu kaukopalvelun kehittämishankkeisiin. Palveluiden maksullisuudessa säilytetään nykyinen käytäntö.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 euroa hankintoihin.

2003 talousarvio	1 451 000
2002 talousarvio	1 251 000
2001 tilinpäätös	1 292 188

25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää historiateossarjojen ja elämäkertojen laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

<i>Selvitysosa:</i>	2003 talousarvio	76 163 000
	2002 talousarvio	59 701 000
Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:	2001 tilinpäätös	52 558 727
	€	
J. K. Paasikiven elämäkerran laatiminen	44 000	
J. V. Snellman 200 vuotta -hanke	280 000	
Eräiden muiden teosten laadinta- ja hankintamenoihin	76 000	
Yhteensä	400 000	
2003 talousarvio	400 000	
2002 talousarvio	400 000	
2001 tilinpäätös	398 605	

50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 76 163 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista, apurahoista, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 16 462 000 euroa aikaisempina vuosina tapahtuneen myöntövaltuuden kasvun johdosta. Määrärahaan sisältyy 336 000 euroa yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden rahoitukseen, mitä vastaavat tulot kertyvät momentille 12.29.99.

53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voitot varat tieteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös tieteen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisten menojen, kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen tutkimus-, keruu- ja sanakirjahankkeisiin sekä em. hankkeista aiheutuvien muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	62 050 000
Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisiin menoihin	3 415 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	2 023 000
Tutkimusinstituuttien ja -laitosten, Tiedekeskus Heureka ja eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	6 230 000
Turvallisuuspolitiikan tutkimukseen	353 000
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	618 000
Muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	1 050 000
Yhteensä	75 739 000
2003 talousarvio	75 739 000
2002 talousarvio	76 189 000
2001 tilinpäätös	75 927 147

(54.) *Eräät avustukset* (kiinteä määräraha) *Selvitysosa:* Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	1 123 000
2001 tilinpäätös	1 122 654

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 261 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksu- osuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfy- siikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC) ja Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 112 000 euroa jäsenmaksujen korotusten johdosta. Jäsenmaksuosuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestöjen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.

2003 talousarvio	10 261 000
2002 talousarvio	9 149 000
2001 tilinpäätös	9 148 860

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka

(Luvut 29.90, 98 ja 99)

Selvitysosa: Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan ohjausjärjestelmiä sekä toiminnan ja tulosten laatua ja arviointia kehitetään. EU:n rakennerahastoja sekä kulttuurin ja nuorisotyön puiteohjelmia hyödynnetään tehokkaasti toimialan kehittämisessä. Kulttuurin tietoyhteiskuntastrategian osana toteutetaan taiteen, kulttuurin, liikunnan ja nuorisotyön sisältötuotantohankkeita tavoitteena rakentaa kullekin alueelle riittävät toimintaedellytykset ja vahvistaa suomalaisen kulttuurin kotimaisia markkinoita sekä saavuttaa merkittävä asema kansainvälisillä markkinoilla. Taiteen, kulttuuri-, museo- ja kirjastotoimen, liikunnan ja nuorisotyön valtionrahoituksen määräksi luvuissa 29.90, 98 ja 99 vuodelle 2003 ehdotetaan 418 milj. euroa, mistä 322 milj. euroa eli 77 % myönnetään veikkausvoittovaroista. EU:n kulttuuriohjelmia toteuttavien hankkeiden ja EU:n rakennerahastoista rahoitettavien ohjelmia toteuttavien hankkeiden, pilottihankkeiden ja yh-

teisöaloitteita ja muita EU-ohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen on varattu määrärahoja momenteilla 29.01.22 ja 29.01.62.

Eräisiin käyttötarkoituksiin on varattu määrärahoja veikkausvoittovaroista ja muilta talousarvion momenteilta seuraavasti (euroa):

	Veikkaus- voittovarot	Yleiset budjettivarat	Yhteensä
Valtionosuus ja -avustus teattereille ja orkestereille	36 852 000	5 003 000	41 855 000
Valtionosuus ja -avustus museoille	16 312 000	2 015 000	18 327 000
Valtionosuus ja -avustus kirjastoille	79 837 000	13 642 000	93 479 000
Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan	5 993 000	622 000	6 615 000
Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille sekä kuvataiteen tekijöille	9 161 000	1 636 000	10 797 000
Entistämis- ja korjausavustukset	925 000	1 100 000	2 025 000
Taidetoimikuntien toimintamenoihin sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, koulutus- ja tiedotustoimintaan sekä alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	3 420 000	3 233 000	6 653 000
Valtionosuus kuntien liikuntatoimintaan	15 363 000		15 363 000
Valtionosuus kuntien nuorisotyöhön	6 024 000		6 024 000
Liikunnan koulutuskeskukset	13 428 000	1 081 000	14 509 000
Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja syrjäytymisen ehkäisy	380 000	808 000	1 188 000

90. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Taide- ja kulttuuripolitiikalla pyritään käytettävissä olevien taloudellisten voimavarojen rajoissa luomaan suotuisat toimintaedellytykset taiteen kentän toimijoille, turvaamaan kansalaisille mahdollisuus monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin sekä edistämään kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista. Huolehditaan lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toimeenpanosta ja seurannasta. Parannetaan lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta tukemalla lastenkulttuuriverkoston syntymistä. Huolehditaan taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman ja taiteenalakohtaisten ohjelmien sekä kulttuuriperintöä koskevien ohjelmien ja periaatepäätösten toimeenpanosta ja seurannasta. Taiteen ja kulttuurin toimialan sisältötuotantohankkeiden toteuttamista sekä kirjastopolitiikan lähivuosien toimenpideohjelman toteuttamista jatketaan. Parannetaan audiovisuaalisen tuotannon ja jakelun edellytyksiä. Jatketaan tekijänoikeuslainsäädännön uudistamista ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämistä uuden yhteisöoikeuslainsäädännön ja tietoverkkoympäristön vaatimusten mukaisesti sekä kulttuurisektorin lähialueyhteistyötä alueiden integroimiseksi eurooppalaiseen yhteistyöhön.

21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 233 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausmenoihin, taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen ja avustamiseen

sekä taide- ja kulttuuripoliittikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 10 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 33 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tulosalueet ovat yleinen taide- ja kulttuuripoliittikka, taiteellisen työskentelyn edistäminen, kulttuuriin osallistumisen edistäminen, taide- ja kulttuuripoliittikan selvitys- ja informaatio-toiminta sekä kansainvälinen vuorovaikutus. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä taiteen keskustoimikunnalle ja taidetoimikunnille vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

- suoran taiteilijatuuen kehittäminen
- taiteellisen tuotannon ja jakelun edellytysten kehittäminen
- taiteen alan kansainvälisen yhteistyön ja vuorovaikutuksen edistäminen
- lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteuttaminen
- Terveyttä kulttuurista -toiminnan jatkaminen
- laaja-alaisen taiteilijapoliittisen ohjelmatyön ja taidepolitiikan arvioinnin kehittäminen
- evaluaatiomenetelmien ja tietopalvelun kehittäminen sekä osallistuminen alan, kotimaisen ja kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	3 253 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	30 000
Muut toimintamenot	3 223 000
Bruttotulot	20 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	20 000
Nettomenot	3 233 000

Tarkoitus on, että alueellisten taidetoimikuntien hallintohenkilökunnan tilojen vuokrasta vastaisi sisäasiainministeriö ja läänintaiteilijoi-

den tilojen vuokrasta opetusministeriö. Määrärahaa 701 000 euroa on tarkoitettu alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen.

2003 talousarvio	3 233 000
2002 talousarvio	1 347 000
2001 tilinpäätös	1 225 249

22. *Valtion taidemuseon toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 037 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 4 107 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 65 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion taidemuseon päätulosalueet ovat kuvataiteen kulttuuriperinnön hoito (tulosalue I), näyttely- ja ohjelmistotuotanto sekä muu yleisölle suunnattu toiminta (tulosalue II) ja taidemuseoalan sekä tutkimus- ja muun yhteistyön kehittäminen (tulosalue III). Opetusministeriö on asettanut talousarvion valmistelun yhteydessä Valtion taidemuseolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tulosalueella I taidekokoelmien ja tietovarantojen kartuttamista jatketaan taidekokoelmaohjessaännön ohjelman mukaisesti. Kartuttamisen tavoitteet ovat lähes yksinomaan laadullisia. Kartunta on 150—300 taideteosta vuodessa. Taidekokoelmien hoidossa määrällisenä tavoitteena on noin 460 teokselle tehtävät konservointitoimenpiteet. Kuvataiteen dokumenttien kartuttamisessa pyritään tietovarantojen kasvuun ottaen samalla huomioon sisällölliset painotukset.

Tulosalueen II tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa entisestään Valtion taidemuseon eriyksiköiden roolia monipuolisten ja korkealaatuisten kulttuuripalvelujen tarjoajana niin pääkaupunkiseudun kuin koko maan väestölle terävöittämällä viestintä- ja markkinointipalve-

luja sekä turvaamalla tuotetun tiedon ja elämysten saavutettavuus. Kansainvälinen toiminta muodostaa keskeisen osan museon toimintapolitiikkaa. Näyttely- ja ohjelmistotoiminnan tarjonta pyritään pitämään monipuolisena samalla kun kävijätutkimuksin seurataan yleisön tyytyväisyyttä ja pyritään vastaamaan sen toiveisiin.

Arvioidut näyttelyiden ja julkaisujen määrät ovat seuraavat:

	2001	2002	2003
Kokoelma- ja erikoisnäyttelyt	23	29	29
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut	10	11	14

Näyttelytoiminnan asiakasmäärätavoitteeksi asetetaan vähintään 330 000 kävijää, joista maksavia on noin 210 000. Näyttelytoiminnan asiakastyytyväisyystavoitteena on, että kävijöistä vähintään 80 % on tyytyväisiä palveluihin.

Tulosalueella III Taidemuseoalan kehittämisyksikkö jatkaa koko taidemuseokenttää koskevia kehityshankkeita yhdessä maan taidemuseoiden kanssa.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	18 274 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 344 000
Muut toimintamenot	11 930 000
Bruttotulot	2 237 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	1 732 000
Muut tulot	505 000
Nettomenot	16 037 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 297 000 euroa Sinebryhoffin taidemuseon peruskorjauksen ja laajennuksen aiheuttamaan vuokrakorotukseen sekä uuden interiöörimuseon kasvaneisiin käyttömenotarpeisiin ja 100 000 euroa Kiasman AV-laitteiston korvausinvestointeihin.

2003 talousarvio	16 037 000
2002 talousarvio	15 641 000
2001 tilinpäätös	14 973 267

23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 383 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös rakennusten perusparannustöihin.

Selvitysosa: Suomenlinnan hoitokunnan kaksi tulosaluetta ovat rakennukset ja monumentti.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomenlinnan hoitokunnalle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Rakennusten tulosalue

Rakennusten korjaukset toteutetaan siten, että rakennuttamisen osuus ei ylitä normaalitapauksissa 15 % korjauskustannuksista. Asuinrakennusten kunnostustyö jatkuu kahdella työmaalla. Vuokratilojen käytön markkinointia kehitetään edelleen.

Monumentin tulosalue

Opastusjärjestelmää kehitetään. Suomenlinnaa rakennutetaan vankeinhoitolaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan. Näiden hankkeiden rakennuttamisen kustannus on enintään 15 % Suomenlinnan työsiirtolan vuotuisista kuluista. Maiseman kunnostustöissä painopisteenä on rantamuurien ja laitureiden kunnostaminen.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	5 747 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 449 000
Muut toimintamenot	2 298 000
Bruttotulot	3 364 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	3 364 000
Nettomenot	2 383 000

2003 talousarvio	2 383 000
2002 talousarvio	2 376 000
2001 tilinpäätös	2 283 319

24. *Museoviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 766 000 euroa.

Käyttösuunnitelma:	€
Kansallismuseon toimintamenot	4 891 000
Museoviraston muut toimintamenot	9 875 000
Yhteensä	14 766 000

Selvitysosa: Museoviraston toiminta jakaantuu tulosalueittain seuraavaan kahdeksaan tavoitekokonaisuuteen:

1. Vahvistetaan kulttuuriperinnön painoarvoa yhteiskunnassa ja edistetään kulttuuriperintöalan kehittymistä.

2. Edistetään kansallisen kulttuuriperinnön säilymistä ja säilytetään kulttuuriperintöä sekä sitä koskevaa tietoa.

3. Tuotetaan kulttuuriperintöä koskevaa tietoa tutkimuksella, inventoinnilla ja dokumentoinnilla.

4. Välitetään kulttuuriperintöä koskevaa tietoa näyttelyiden, julkaisujen, valistuksen, neuvonnan ja koulutuksen sekä kirjasto-, arkisto- ja tietopalvelujen kautta.

5. Lisätään kulttuuriperintöä koskevan tiedon saatavuutta tietoverkkojen kautta.

6. Kehitetään Museoviraston rahoitusrakennetta.

7. Kehitetään Museoviraston sisäisen toiminnan laatua ja toimintaedellytyksiä.

8. Ylläpidetään ja kehitetään henkilöstön osaamista ja suorituskykyä.

Näiden tavoitekokonaisuuksien pohjalta opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Museovirastolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kehittämistoiminnan laajentaminen ja voimistaminen (museoalan seuranta ja yleisten toimintaedellytysten parantaminen, strateginen kehittäminen, kansainvälinen toiminta, kehittämistyön koordinointi ja tukipalvelut, tiedonhallintakeskuksen toiminnan vakiinnuttaminen).

Rakennusperintöstrategian toteuttaminen (rakennusperintöportaalin toteuttaminen, valtakunnallinen rakennusperintöinventointi sekä rakennusperintövuoden 2003 järjestelyt).

Esihistoriallisten esinekokoelmien varastoinnin kehittäminen ja konservointi.

Kokoelmien hoidon ja konservointipalvelujen kehittäminen.

Kansallismuseon yleisö- ja näyttelytoimintojen kehittäminen.

Kulttuurien museon toiminnan turvaaminen.

Kulttuurihistoriallisten museoiden yhteistyön edistäminen.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	17 099 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 293 000
Muut toimintamenot	15 806 000
Bruttotulot	2 333 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 317 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	1 314 000
— muut suoritteet	1 003 000
Muut tulot	16 000
Nettomenot	14 766 000

2003 talousarvio 14 766 000

2002 talousarvio 14 705 000

2001 tilinpäätös 14 110 126

25. *Näkövammaisten kirjaston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 079 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 216 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 87 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Näkövammaisten kirjastossa on neljä tulosaluetta: kirjastopalvelut, tuotanto- ja hankintapalvelut, asiantuntijatoiminta sekä hallinto- ja atk-palvelut. Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Näkövammaisten kirjastolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kirjaston antamien lainojen määrä pysyy suunnilleen ennallaan tai laskee hieman muuton aiheuttamien toimintakatkosten takia.

Kirjasto tuottaa 1 300 nimikettä ääni-, piste- tai elektronisia tuotteita.

Kirjasto suunnittelee ja toteuttaa muuton uusiin vuokratiloihin.

Kirjasto jatkaa digitaalisia äänityksiä ja analogisten ääninauhojen digitointia.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	5 113 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	250 000
Muut toimintamenot	4 863 000
Bruttotulot	34 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	34 000
Nettomenot	5 079 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 160 000 euroa postimaksujen hinnankorotuksen ja lainauksen kasvun johdosta ja 68 000 euroa uusien toimitilojen aiheuttamien kiinteistömenojen kasvun johdosta.

2003 talousarvio	5 079 000
2002 talousarvio	4 669 000
2002 lisätalousarvio	148 000
2001 tilinpäätös	4 463 035

26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 387 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 101 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistöjen korjaustöihin.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 26 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Suomen elokuva-arkistolla on kolme tulosaluetta: kokoelma- ja arkistotyö, elokuvakulttuurin edistäminen ja arkistopalvelut.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomen elokuva-arkistolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kokoelma- ja arkistotyön tulosalue

Nitraattifilmiä pelastekopioidaan noin 20 000 metriä, mustavalkoista asetaattifilmiä 25 000 metriä ja kotimaista väriä 15 000 metriä. Kokonaismetrimäärä vastaa noin 22 pitkää elokuvaa.

Lakisääteisen talletusvelvoitteen alainen filmi- ja videotuotanto vuodelta 1998 hankitaan kokoelmiin (noin 400 pitkä ja lyhyttä elokuvaa).

Ulkomainen elokuvakokoelma kasvaa noin 400 kopiolla.

Video- ja DVD-kokoelma lisääntyy vapaa-kappalelain perusteella noin 2 000 nimikkeellä.

Siirretään videolle kotimaisia lyhytelokuvia. Jatketaan elokuvatietokantojen kehittämistä internet-käyttöä varten. Otaniemen varastoluolan II osan valmistuttua jatketaan kokoelmien uudelleen järjestelyjä.

Elokuvakulttuurin edistämisen tulosalue

Suomen kansallisfilmografian 11. osan käsikirjoitus valmistuu.

Julkaistaan kaksi teosta yhteistyössä SKS:n kanssa.

Järjestetään noin 1 000 elokuvaesitystä, joista 840 Helsingissä ja 160 muualla Suomessa.

Järjestetään FIAF 2003 kongressi yhteistyössä Svenska Filminstitutetin kanssa.

Arkistopalvelujen tulosalue

Kokoelmia koskevien palvelutapahtumien määrä on 4 000.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	3 677 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	391 000
Muut toimintamenot	3 286 000
Bruttotulot	290 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	290 000
Nettomenot	3 387 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon puolustusvoimien elokuva-arkiston siirron johdosta 250 000 euroa kolmen henkilötyövuoden palkkausmenojen ja muiden kulutusmenojen siirtona momentilta 27.10.21, Senaatti-kiinteistöille maksettava Otaniemi II -varastoluolan laajennuksen vuokra 215 000 euroa sekä FIAF-2003 kongressin järjestämiseen 84 000 euroa.

2003 talousarvio	3 387 000
2002 talousarvio	2 833 000
2001 tilinpäätös	2 938 243

27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 505 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen toiminnan hintatukeen enintään 182 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 60 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Valtion elokuvatarkastamolla on neljä tulosaluetta: elokuvien ja video-ohjelmien ennakotarkastus, lausuntojen antaminen viranomaisille, rekisteröinti ja ilmoitusten käsittely sekä asiakaspalvelu.

Opetusministeriö on asettanut talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtion elokuvatarkastamolle vuodelle 2003 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Tarkastettujen pitkien elokuvien lukumäärä on 600.

Tarkastettujen lyhytelokuvien lukumäärä on 500.

Tarkastettujen vuorovaikutteisten kuvaohjelmien lukumäärä on 5.

Annettavien esityslupien lukumäärä on 25.

Viranomaisille annettavien lausuntojen lukumäärä on noin 5.

Tarkastusviranomaiselle ilmoitettavia ohjelmia on noin 30 000.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	625 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	302 000
Muut toimintamenot	323 000
Bruttotulot	120 000
Maksullisen toiminnan tulot	120 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	117 000
— muut suoritteet	3 000
Nettomenot	505 000

2003 talousarvio	505 000
2002 talousarvio	504 000
2001 tilinpäätös	508 096

30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 642 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten kirjastojen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää 336 000 euroa kirjastojen sisältötuotannon kehittämiseen.

Selvitysosa: Kirjastojen valtionosuiden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 42 euroa asukasta kohden.

Valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 76 455 000 euroa ja valtionavustuksiin 3 382 000 euroa momentilla 29.90.52.

Määrärahan mitoitukseseen sisältyy vähentävänä tekijänä 128 532 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista ja 169 000 euroa verotuloihin perustuvina tasauserinä.

2003 talousarvio	13 642 000
2002 talousarvio	8 598 000
2002 lisätalousarvio	306 000
2001 tilinpäätös	15 467 739

31. *Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)*

2003 talousarvio	2 015 000
2002 talousarvio	2 015 000
2001 tilinpäätös	1 887 741

Momentille myönnetään 5 003 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on teattereilla enintään 2 399 sekä orkestereilla enintään 1 007. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on teattereilla 30 223 euroa henkilötyövuotta kohden.

Selvitysosa: Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 36 852 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on orkestereilla 30 162 euroa henkilötyövuotta kohden.

2003 talousarvio	5 003 000
2002 talousarvio	5 003 000
2001 tilinpäätös	4 212 603

32. *Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 2 015 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 028.

Määrärahasta saa käyttää enintään 252 270 euroa avustusten maksamiseen museoiden koelmatietojen siirtämiseksi elektroniseen muotoon.

Selvitysosa: Museoiden lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 16 312 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 34 654 euroa henkilötyövuotta kohden.

33. *Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 622 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/1992) mukaista toimintaa varten. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 4,2 euroa asukasta kohden.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain muuttamisesta siten, että sanotusta laista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 2003 käyttää myös veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 5 993 000 euroa momentilla 29.90.52.

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 15 197 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

2003 talousarvio	622 000
2002 talousarvio	622 000
2001 tilinpäätös	624 482

34. *Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2003 saa tehdä opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisia valtionosuuden myöntämispäätöksiä perustamishankkeille tammikuun 2003 hintatasossa yhteensä enintään 5 000 000 eurolla. Vuonna 2003 saa lisäksi vahvistaa mainitun lain 36 §:n tarkoittamia laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2004 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2003 hintatasossa on yhteensä enintään 5 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Valtionosuuden käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:		€
Vuoden 2003 rahoituspäätösten edell. rakennusaik. valtionosuudet		109 500
Vuosien 1993—2002 rahoituspäätösten edellyttämät valtionosuudet		5 840 000
Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet		50 500
Yhteensä		6 000 000

Valtionosuuden myöntämisvaltuudesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2004	2005	2006	Myöh. vuodet yht.
Ennen vuotta 2003 myönnettyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	5 720	5 520	4 440	7 400
Vuonna 2003 tehtävät rahoituspäätökset	280	480	860	4 000
Yhteensä	6 000	6 000	5 300	11 400

2003 talousarvio	6 000 000
2002 talousarvio	6 000 000
2001 tilinpäätös	6 054 765

(35.) *Kulttuuritoimen valtionosuuksien loppuerät* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	1 615 000
2001 tilinpäätös	2 799 104

40. *Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle tavara-liikenteen käyttötappioon ja lainanhoitomeneihin.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen

hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

2003 talousarvio	252 000
2002 talousarvio	252 000
2001 tilinpäätös	230 081

50. *Eräät avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 076 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 19 §:n nojalla sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämistä ja korjausta varten myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää perinteen tallentamistyöhön, avustusten maksamiseen yhdistysten ja järjestöjen seurantaloiden korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön, valistus- ja neuvontatoimintaan sekä kulttuurin tukemiseen liittyvien

avustusten, apurahojen ja palkintojen sekä projekteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysoasa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	663 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämis- ja korjausavustuksiin	252 000
Avustukset seuratalojen korjaustöihin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	185 000
Kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen	99 000
Lehtimiespalkintoihin	34 000
Rauhantyon edistämiseen	420 000
Saamelaiskäräjille saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan	168 000
Vähemmistökulttuurien tukemiseen ja rasmin vastaiseen työhön	252 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	66 000
Vammaisten kulttuuritoimintaan	112 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	757 000
Sibeliuksen kootut teokset -projektin julkaisemistyöhön	68 000
Yhteensä	3 076 000

Entistämis- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 925 000 euroa momentilla 29.90.52, mikä on tarkoitus käyttää seuratalojen korjaustöihin myönnettäviin avustuksiin.

2003 talousarvio	3 076 000
2002 talousarvio	3 328 000
2001 tilinpäätös	3 086 248

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 636 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää taiteilijaprofessorien viroista ja valtion taiteilija-apurahoista an-

netun lain (734/1969) mukaisten 445 apuraha-vuotta vastaavien taiteilija-apurahojen maksamiseen. Vuonna 2003 saadaan myöntää kohdeapurahoina 50 taiteilija-apurahaa vastaava määrä. Momentin määrärahaa saa käyttää myös aikaisemmin myönnettyjen pitkäaikaisen taiteilija-apurahojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Selvitysoasa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

Valtion taiteilija-apurahat ja kohdeapurahat	908 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	728 000
Yhteensä	1 636 000

Taiteilija-apurahoihin, kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin sekä kuvataiteen tekijöiden apurahoihin on lisäksi myönnetty 9 161 000 euroa momentilla 29.90.52.

Taiteilija-apurahat maksetaan palkkaluokan A9 mukaisen vuosipalkkion suuruisina. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvät esitykset taiteilijaprofessorien viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain sekä eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta siten, että sanotuista laeista aiheutuvien menojen rahoittamiseen voidaan vuonna 2003 käyttää taiteen tukemiseen osoitettuja veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja.

2003 talousarvio	1 636 000
2002 talousarvio	1 636 000
2001 tilinpäätös	1 631 648

52. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaravart taiteen edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 218 901 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoimintaan, museoilta, teattereille ja orkestereille sekä kirjastoille. Teattereille ja orkestereille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 1 934 000 euroa teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta annetun lain (1277/1994) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Kuntien kulttuuritoimintaan myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 106 000 euroa rahoituslain 42 §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Kirjastoille myönnettävästä määrärahasta saa käyttää enintään 1 514 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen kirjastoille, enintään 84 000 euroa avustuksen maksamiseen yhteispohjoismaiseen kirjastoautotoimintaan, enintään 135 000 euroa avustuksen maksamiseen kirjastoalan järjestöille ja enintään 1 474 000 euroa yleisten kirjastojen valtakunnallisten tietoverkkopalvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä kirjastohenkilöstön täydennyskoulutukseen sekä 175 000 euroa kirjastojen muihin avustuksiin.

Määrärahalla saadaan palkata neljä määräaikaista projektitutkijaa. Alueelliset taidetoimikunnat saavat palkata 49 määräaikaista ohjaavaa taiteilijaa.

Määrärahasta saa käyttää 841 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Määrärahaa saa käyttää taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen sekä taideteosten hankkimiseen valtion julkisiin rakennuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös museo- ja perinnealan tukemiseen sekä EU:n ohjelmien mukaisten kulttuurihankkeiden rahoitusosuuksien maksamiseen. Momen-

tilla käytettävissä olevia veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja saa käyttää myös Suomen Kansallisteatterin peruskorjauslainan hoitokulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:

	€
Elokuvataiteen edistämiseen	12 213 000
Kirjallisuuden edistämiseen	1 338 000
Kuvataiteen edistämiseen	1 514 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	1 490 000
Rakennustaiteen edistämiseen	308 000
Säveltaiteen edistämiseen	1 980 000
Taideteollisuuden edistämiseen	341 000
Tanssitaiteen edistämiseen	432 000
Valokuvataiteen edistämiseen	362 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin museoilta	13 945 000
Erikoismuseoiden erityisavustuksiin	2 367 000
Museoiden valtionavustuksiin	446 000
Museo- ja perinnealan järjestöille	536 000
Entistämis- ja korjausavustuksiin	925 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	36 852 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin kuntien kulttuuritoimintaan	5 993 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin kirjastoille	76 455 000
Kirjastotoimen valtionavustuksiin Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	7 896 000
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	25 565 000
Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin	2 847 000
Alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	3 420 000
Taiteilijoiden valtionpalkintoihin	336 000

Taiteilija-apurahoihin sekä kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin ja avustuksiin	8 320 000
Kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain mukaisiin apurahoihin	841 000
Säveltaiteen ja kuvittajien kirjasto-apurahoihin	84 000
Avustukset tilojen hankkimiseen, perustamiskustannuksiin ja peruskorjauksiin	873 000
Alvar Aalto-akatemiaalle	135 000
Valtakunnallisiin kulttuuri-tapahtumiin	2 943 000
Taiteen alan tiedotuskeskuksille	1 081 000
Lastenkulttuurikeskuksille	136 000
Muuhun taiteen edistämiseen	3 545 000
Yhteensä	218 901 000

Kirjastojen valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 13 642 000 euroa momentilla 29.90.30, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 5 003 000 euroa momentilla 29.90.31, museoiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 2 015 000 euroa momentilla 29.90.32 sekä kuntien kulttuuritoiminnan valtionosuuksiin ja -avustuksiin 622 000 euroa momentilla 29.90.33. Entistämisen- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 1 100 000 euroa momentilla 29.90.50 sekä taiteilija-apurahoihin sekä kirjailijoiden ja kääntäjien apurahoihin 1 636 000 euroa momentilla 29.90.51.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 500 000 euroa lastenelokuvan kehittämiseen.

2003 talousarvio	218 901 000
2002 talousarvio	218 635 000
2001 tilinpäätös	204 462 079

53. *Valtionavustus tilakustannuksiin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 145 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen eräiden kulttuurilaitosten ja yhteisöjen tilakustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitus käyttää avustuksen maksamiseen Suomen Kansallisoppperan säätiölle, Suomen rakennustaiteen museon säätiölle, Taideteollisuusmuseon säätiölle, Saamelaismuseosäätiölle, Ehrensverd-seuralle ja Savonlinnan Oopperajuhlien kannatusyhdistykselle.

2003 talousarvio	12 145 000
2002 talousarvio	12 070 000
2002 lisätalousarvio	-50 000
2001 tilinpäätös	11 716 370

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 1 009 000 euroa.

Käyttösuunnitelma: €

1. Valtion taidemuseo	49 900
2. Museovirasto	34 600
3. Suomen elokuva-arkisto	33 500
4. Näkövammaisten kirjasto	891 000
Yhteensä	1 009 000

Määrärahaa saa käyttää kalustehankintojen ja näyttelyvarustuksen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen.

2003 talousarvio	1 009 000
2002 talousarvio	639 000
2001 tilinpäätös	588 658

72. *Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 589 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	589 000
2002 talousarvio	589 000
2001 tilinpäätös	588 658

75. *Perusparannukset ja talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 511 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös seitsemää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma: €

1. Museoviraston perusparannukset ja pienet rakennushankkeet	504 000
2. Suomenlinnan perusparannukset	1 007 000
Yhteensä	1 511 000

Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2003 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 336 000 euroa. Käyttösuunnitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2003 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 841 000 euroa.

2003 talousarvio	1 511 000
2002 talousarvio	1 514 000
2002 lisätalousarvio	350 000
2001 tilinpäätös	1 681 879

95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

2003 talousarvio	17 000
2002 talousarvio	17 000
2001 tilinpäätös	—

98. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Opetusministeriö tukee lasten, nuorten ja aikuisten liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, liikuntatieteellistä toimintaa, liikunnan koulutusta, liikuntapaikkarakentamista sekä kansainvälistä liikunta-alan yhteistyötä. Tavoitteena on liikunnan avulla edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Liikuntaedellytysten parantamiseksi kehitetään hallinnonalojen välistä yhteistyötä valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Rakentamisavustuksilla tuetaan erityisesti uimahallien peruskorjausta ja lähiliikuntaedellytysten luomista huomioon ottaen lasten ja nuorten sekä terveyttä edistävän liikunnan olosuhteiden kehittäminen.

Jatketaan lasten ja nuorten liikuntaohjelmaa sekä liikunnan terveysohjelmaa. Luodaan järjestelmä valtionhallinnon toimenpiteiden arvioimiseksi liikunnan alueella. Tehostetaan dopinginvastaista toimintaa.

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarar urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 83 225 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin (1054/1998) sekä vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen.

Kuntien liikuntatoiminnan osalta valtionosuiden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 10,8 euroa asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-aikarakentamisen tutkimukseen, urheilijoiden ja valmentajien apurahoihin, urheilijoiden tunnustuspalkintoihin, dopinginvastaiseen toimintaan, erityisesti urheilijoiden antidopingpassijärjestelmän kehittämiseen, testausten lisäämiseen ja dopinginvastaisen kasvatuksen

tehostamiseen, valtion liikuntaneuvoston sekä sen jaostojen, läänien liikuntatoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikuntalan yhteistyön, kokeilu- ja kehittämistoiminnan sekä liikuntatieteellisen toiminnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 259 877 ja alueellisten koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä 51 000. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 14,8 euroa (sis. alv) opiskelijapäivää kohti. Opiskelijavuorokausien ja opiskelijapäivien enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 400 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 235 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 42 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle.

Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti: €

Valtionosuudet kuntien liikunta-toimintaan	15 363 000
Liikunnan kansalaistoiminta, mistä Suomen Liikunta ja Urheilu ry:lle	
1 245 000 euroa, Suomen Olympiayhdistykselle	2 758 000 euroa, liikuntajärjestöille
22 301 000 euroa, arvokilpailumatkoihin, Euro-cup-kilpailumatkoihin ja tappiontakuisiin	
555 000 euroa ja liikuntajärjestöjen kehittämisavustuksiin	645 000 euroa
Lasten ja nuorten liikuntaohjelma	2 503 000

Urheilijoiden apurahat ja valmentajien tuki	622 000
Urheilijoiden tunnustuspalkinnot	185 000
Liikuntapaikkarakentaminen	13 946 000
Kansainvälinen yhteistyö	710 000
Liikunnan koulutuskeskukset	13 428 000
Liikunnan koulutukseen, tutkimukseen ja tiedonvälitykseen, mistä avustuksiin liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin ja liikuntatieteellisille yhteisöille	3 900 000 euroa, liikunnan antidoping-toimintaan
1 204 000 euroa, Suomen Urheilumuseosäätiölle	235 000 euroa sekä muuhun toimintaan
	347 000 euroa
Liikunnan terveysohjelma	930 000
Valtion liikuntaneuvosto	281 000
Läänien liikuntatoimi	330 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 737 000
Yhteensä	83 225 000

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 68,9 euroa (sis. alv) opiskelijavuorokautta kohti.

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 5 292 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yhden henkilötyövuoden lisäksi urheiluoikeuden hankkeen johdosta.

2003 talousarvio	83 225 000
2002 talousarvio	83 520 000
2001 tilinpäätös	80 694 364

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 481 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 400 000 euroa siirtona momentilta 29.69.31 liikunnan koulutuskeskusten aikuiskoulutukseen. Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin ja

-apuihin on lisäksi myönnetty 13 428 000 euroa momentilla 29.98.50.	2003 talousarvio	1 481 000
	2002 talousarvio	1 039 000
	2001 tilinpäätös	927 388

99. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön peruspalvelujen turvaamiseksi tuetaan kunnallista nuorisotyötä sekä kuntien yhteistyöhön perustuvien seutukunnallisten nuorisotyöraakenteiden kehittämistä. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja nuorten elinolojen parantamiseksi hyödynnetään hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja sovitetaan yhteen nuorisopoliittisia toimenpiteitä valtakunnallisella ja alueellisella tasolla sekä tuetaan vastaavaa kehitystä kunnissa.

Nuorten työpajatoimintaa kehitetään nuorten elämänhallinnan parantamiseksi, koulutukseen ja työelämään motivoimiseksi. Samalla lievennetään nuorisotyöttömyyden seurausvaikutuksia. Ennaltaehkäisevä huume- ja huumetyö on painopiste.

Nuorten kansalaistoimintaa tuetaan tasa-arvon, monikulttuurisuuden, suvaitsevaisuuden ja kestävän kehityksen lähtökohdista painottaen nuorten osallistumista ja yhteiskunnallista vaikuttamista sekä nuorisotoiminnan uusia toteuttamistapoja. Samoista lähtökohdista tuetaan kansalaisyhteiskunnan rakentumista.

Tietohuoltoa ja nuorisotutkimusverkostoa kehitetään nuorten elinolojen näkökulmasta. Koululaisten iltapäivätoimintaa tuetaan ottaen huomioon työnjako sosiaalitoimen vastuulla olevaan koululaisten iltapäivähoitoon.

Nuorisotoimen kansainväliset mahdollisuudet hyödynnetään sekä Euroopan neuvoston nuorisokomiteassa että EU:n alueella. Nuorisopolitiikkaa kehitetään EU:n nuorisopolitiikan valkoisen kirjan pohjalta ja osana EU:n pohjoista ulottuvuutta Barentsin ja Itämeren alueilla.

Huolehditaan EU:n Nuorisotoimintaohjelman toimeenpanosta. Vakiinnutetaan kansainvälinen Award -toimintaohjelma (Avartti) osaksi suomalaista nuorisotyötä.

50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voitot varat nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 355 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annettuun lakiin ja nuorisotyölakiin (235/1995) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden nuorisotyön ja -toiminnan edistämiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on kuntien nuorisotyön osalta 12,3 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös valtakunnallisten nuorisokeskusten tukemiseen, nuorisosiain neuvottelukunnan ja sen jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen avustus-

toimikunnan, läänien nuorisotoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisotalan yhteistyön, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan, nuorison kansainvälisten toimintaohjelmien, ennaltaehkäisevän huume- ja huumetyön, nuorisotutkimuksen, nuorisotyön verkko- ja kehittämisohjelmien ja kehittämistoiminnan menoihin sekä nuorison kulttuuritapahtumien järjestämiseen.

Kansainväliseen yhteistyöhön varatusta määrärahasta nuorten kulttuuriryhmien ulkomaisiin esiintymismatkoihin tarkoitettu määräraha osoitetaan Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen kautta edelleen hakijoille myönnettäväksi.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön	6 024 000
Nuorisoin kansalaistoiminta	7 100 000
Nuorisotyötä tekevät järjestöt	800 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	2 378 000
Kansainvälinen yhteistyö	650 000
Nuorisotutkimus	550 000
Nuorisotyön kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuuri ja muu kehittäminen	990 000
Nuorisotyön verkkomediat	50 000
Koululaisten iltapäivätoiminta	420 000
Nuorisosiain neuvottelukunta ja avustustoimikunta	244 000
Läänien nuorisotoimi	363 000
Nuorten työpajat, syrjäytymisen ehkäisy	380 000
Opetusministeriön käytettäväksi	406 000
Yhteensä	20 355 000

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 2 306 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

2003 talousarvio	20 355 000
2002 talousarvio	20 368 000
2001 tilinpäätös	20 321 745

51. Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 648 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan tukemiseen ja kehittämiseen sekä ennaltaehkäisevään huumetyöhön.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 840 000 euroa ennaltaehkäisevään huumetyöhön ja 808 000 euroa nuorten työpajatoiminnan kehittämiseen.

2003 talousarvio	1 648 000
2002 talousarvio	1 648 000
2001 tilinpäätös	807 302

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala kattaa maa-, puutarha- ja metsätalouden, kala-, riista- ja porotalouden, maaseudun kehittämisen, eläinlääkintähuollon sekä siihen liittyvän eläimistä saatavien elintarvikkeiden valvonnan, vesivarojen käytön ja maanmittauksen.

Hallinnonalan toiminnalla on seuraavat strategiset yleistavoitteet:

- luodaan ja ylläpidetään edellytyksiä uusiutuvien luonnonvarojen kestävälle ja monipuoliselle käytölle sekä niistä saatavien hyödykkeiden hyvän laadun turvaamiselle
- luodaan ja ylläpidetään edellytyksiä maaseudun elinkeinojen ja vapaa-ajan toimintojen kehittämiselle
- turvataan elintarvikkeiden laatu sekä eläinten ja kasvien terveys.

Hallinnonalan toimintaan vaikuttavat vuonna 2003 seuraavat keskeiset muutokset:

- Puun energiakäyttö lisääntyy ja kansainvälisen metsäpolitiikan merkitys kasvaa
- Etelä-Suomen vakavien vaikeuksien tukiratkaisun jatkoneuvottelut 2003
- Agenda 2000 välitarkastelu
- EU:n laajeneminen
- WTO-neuvottelukierros

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menot tehtäväalueittain sekä tulot (luku 12.30) vuosina 2001—2003, milj. euroa (suluissa on viittaus lukuun, jossa ao. määrärahat on budjetoitu vuonna 2003):

	2002		2003 esitys	2002/2003 muutos
	2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio		
Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu yhteensä	2 025	2 095	2 145	+49
— maa- ja puutarhatalouden tulotuki (30.12)	1 745	1 756	1 771	+16
— maatalous- ja puutarhatuotteiden markkinointi (30.13)	159	152	159	+7
— maatilatalouden ja maaseudun rakenteen kehittäminen (30.14)	71	136	161	+25
— tutkimus, neuvonta ja muut menot (30.15 ja 21)	50	51	52	+1
Metsätalous (30.31, 32 ja 33)	140	140	155	+16
Kala-, riista- ja porotalous (30.41 ja 42)	57	56	56	+1
Vesivarat ja maanmittaus (30.51, 61 ja 62)	75	78	78	+1
Elintarvikkeet ja terveys (30.71, 72, 73 ja (74))	37	38	42	+4
Muu toiminta (30.01, 02, 03 ja 04)	61	60	89	+29
Yhteensä, menot	2 395	2 466	2 565	+99
Yhteensä, tulot (luku 12.30)	1 144	890	886	-4

Vuonna 2003 määrärahalisäykset perustuvat pääasiassa Agenda 2000 toimeenpanon edellyttämien hallinnollisten hintojen alentamista korvaavien tukien nousuun, EU:n rakennerahastoista osarahoitettujen vuosia 2000—2006 koskevien ohjelmien ja Kansallinen metsäohjelma 2010 tehostettuun toteuttamiseen sekä BSE-valvontaohjelman täysimääräiseen toteuttamiseen.

Hallinnonalan alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003 tehtävälueittain:

Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu

Vuonna 2001 valmistuneen maatalouden strategiaprojektin pohjalta valtioneuvosto asetti Suomen maatalouspolitiikan kansallisiksi tavoitteiksi vuoteen 2010 mennessä seuraavat kuusi tavoitetta. Niiden saavuttamiseksi hallinnonala toteuttaa vuonna 2003 kunkin kohdalla mainittuja yksityiskohtaisempia toimenpiteitä:

1. Kuluttajalähtöisen toiminnan vahvistaminen koko elintarvikeketjussa.

Hallinnonala varmistaa omalla toiminnallaan ja mm. resursseja suuntaamalla, että elintarvikeketju tuottaa laadukkaita ja turvallisia elintarvikkeita.

2. Markkinoiden toimivuuden parantaminen

Varmistetaan elintarvikeketjun asiakaslähtöinen toiminta myös tuottamalla tietoa kuluttajien ja kansalaisten laatuodotuksista sekä lisäämällä tuotantoketjun osaamista ja yhteistyötä tutkimuksen, koulutuksen, neuvonnan ja kehittämishankkeiden avulla kansallisen elintarviketalouden laustrategian mukaisesti.

3. Maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaaminen

Vuonna 2003 tavoitteena on aikaansaada komission kanssa käytävissä neuvotteluissa Etelä-Suomen kansallisen tuen neuvotteluissa tulos, joka turvaa maataloustuotannon toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuuden sekä mahdollistaa eri alueiden tasapainoisen kehityksen. Lisäksi vaikutetaan yhteisen maatalouspolitiikan välitarkasteluun siten, että tehtävissä päätöksissä otettaisiin huomioon Suomen erityisolosuhteet.

4. Yhteisen maatalouspolitiikan kehittäminen tasapuolisemmaksi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävämmäksi

Valmistaudutaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen täsmentämällä Suomen tavoitteita eri alueiden välisten luontaisten kilpailukykyerojen tasaamisesta siten, että aikaisempaa enemmän kiinnitetään huomiota taloudellisen tuen todelliseen tarpeeseen ottaen huomioon kestävän kehityksen, ympäristönhoidon ja eläinten hyvinvoinnin vaatimukset.

5. Maatalous- ja maaseutupolitiikan vuorovaikutusten tehostaminen

Täsmennetään Suomen kantoja siihen, miten erilaisten maatalouden tuottamien julkishyödykkeiden lisääntyvään kysyntään vastataan ja miten julkishyödykkeiden tuottaminen otetaan maatalous- ja maaseutupolitiikassa huomioon.

6. Maatalouden rakenteen parantaminen

Sukupolvenvaihdosten lisäämiseksi selvitetään käytössä olevien keinojen tehostamismahdollisuuksia.

Metsätalous

Valtioneuvosto päätti 18.11.1999 hallitusohjelmaan sisältyvän Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamisesta metsien taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyys suhteen tasapainoisena kokonaisuutena. Hallinnonalalla toteutetaan kansallista metsäohjelmaa.

Kansallisen metsäohjelman tarkoituksena on vastata Suomen kansallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin kehittämällä metsien hoitoa, käyttöä ja suojelua siten, että metsät antavat suomalaisille mahdollisimman paljon työtä ja toimeentuloa, kehittyvät elinvoimaisina ja monimuotoisina sekä antavat henkistä ja fyysistä virkistystä kaikille suomalaisille.

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena on:

1. Säilyttää metsäteollisuuden toimintaedellytykset Suomessa kilpailukykyisinä niin, että metsäteollisuus lisää vuoteen 2010 mennessä kotimaisen ainespuun vuotuista käyttöä 5—10 mil-

joonalla kuutiometrillä. Vuonna 2003 valtioneuvosto toteuttaa metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä ylläpitävää ja edistävää politiikkaa, erityisesti energia- ja liikennepolitiikkaa.

2. Kaksinkertaistaa vuoteen 2010 mennessä puuteollisuuden viennin arvo 4,2 miljardiin euroon vuodessa ja lisää vuotuista energiapuun käyttöä 5 miljoonalla kuutiometrillä. Vuonna 2003 osallistutaan PuuEurooppa -kampanjaan ja edistetään taloudellisilla ohjauksineilla energiapuun korjuuta, kuljetusta, haketusta ja käyttöä.

3. Huolehtia metsänhoidosta ja metsänparannustöistä siten, että kohoava vuotuinen ainespuun hakkuukertymä on kestäväällä pohjalla. Vuonna 2003 tuetaan momenttien 30.31.44 ja 30.31.83 määrärahoilla yksityismetsien puuntuotannon turvaamistöitä sekä parannetaan metsän uudistamisen laatua.

4. Metsien eliölajien ja elinympäristöjen suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen riittäväällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä. Vuonna 2003 jatketaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelutoimikunta METSO:n työn pohjalta Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden kehittämistä sekä edistetään metsätalouden vesiensuojelua vesiensuojelun tavoiteohjelma 2005:n ja EU:n vesipolitiikan puitteiden edellyttämällä tavalla.

5. Huolehtia siitä, että metsien käytössä ja suojelussa otetaan huomioon metsien perinteiset käyttömuodot ja edistetään metsistä saatavaa monipuolista aineellista ja henkistä hyvinvointia.

6. Parantaa metsäosaamista vahvistamalla edelleen tutkimukseen, koulutukseen ja kansainvälistymiseen perustuvaa metsäalan innovaatiotoimintaa. Vuonna 2003 käynnistetään metsäalan klusteritutkimusohjelman kansainvälisesti verkottunut vaihe, joka koordinoidaan puutuotealan osaamiskeskusverkoston ja Puu-Suomi -toimintaohjelman kanssa.

7. Edistää kestävä metsätaloutta aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, tutkimus- ja koulutusyhteistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä. Vuonna 2003 toteutetaan Suomen kansainvälisen metsäprojektin ministeriryhmän asettamia tavoitteita.

Ohjelman toimenpiteet parantavat julkisen talouden rahoitustasapainoa sekä tukevat työllisyyttä ja maaseudun kehitystä.

Kansallista metsäohjelmaa on toteutettu oppivana prosessina, jota suunnataan ja tarkistetaan toimintaympäristön muutosten ja uuden tiedon perusteella. Ohjelma evaluoidaan vuonna 2002. Evaluoinnin tulokset otetaan huomioon vuoden 2003 toiminnassa.

Kala-, riista- ja porotalous

Keskeisenä lähtökohtana on luonnonvarojen hyödyntäminen kestävä käytön sallimissa rajoissa. Tämä merkitsee ennen muuta sitä, että kalastus ja metsästyminen on mitoittettava kala- ja riistakantojen mukaan ja porokanta laidunten mukaan. Toiminnan kannalta avainasemassa ovat oikeat tiedot kala- ja riistakannoista sekä porolaitumista.

Kalataloutta hoidetaan elinkeinokalatalouden osalta EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Kalavarojen suojelun lisäksi tällöin otetaan huomioon kuluttajien ja kalatalouteen liittyvien elinkeinojen harjoittajien tarpeet. EU:n yhteinen kalastuspolitiikka koskee kalalajista ja vesialueesta riippuen kalataloutta eri tavoin. Elinkeinokalatalous kokonaisuudessaan kuuluu rakennepolitiikan piiriin, mutta resurssipolitiikka, markkinapolitiikka ja valvontajärjestelmät koskevat käytännössä vain merialueen kiintiöityjä kalalajeja.

Elinkeinokalatalouden ohella myös vapaa-ajankalataloudella on suuri merkitys kalavarojen hyödyntämisessä. Vapaa-ajan kalataloutta kehitetään kansallisin toimenpitein ministeriön hyväksymän kehittämisstrategian mukaisesti. Kestävä käytön sallimissa rajoissa lisätään niin vapaa-ajan kalastajien kuin kalastusmatkailijoidenkin kalastusmahdollisuuksia.

Kalavesien ylläpidossa parannetaan kalakantojen hoitotoiminnan tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä kehitetään kalanviljelymenetelmiä.

Riistataloudessa kiinnitetään huomiota erityisesti riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen estämistoimenpiteiden kehittämiseen sekä vahinkoa aiheuttavien riistaeläinten kantojen kasvun rajoittamiseen. Tarve näiden kantojen säätelyyn kasvaa jatkuvasti. Metsäkanalintukantoja pyritään elvyttämään.

Porotaloudessa tärkeimpänä tehtävänä on porotalouden rakenteen kehittäminen ja poromäärien suhteuttaminen laidunten kestokykyyn.

Elintarvikkeet ja terveys

Tavoitteena on edistää elintarviketurvallisuutta ja tuotteiden laatua, eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvinterveyttä sekä viljely-ympäristön laatua ja samalla luoda edellytykset taloudelliselle tuotannolle ja elintarviketuotannon kilpailukykyyn kehittämiselle.

Ihmisten terveyden suojelemiseksi elintarviketurvallisuutta valvotaan elintarvikeketjun kaikilla osa-alueilla. Jatketaan toimenpiteitä kansallisen elintarviketalouden laatustrategian ja koko elintarvikeketjun kattavan laatujärjestelmän toteuttamiseksi ja kehittämiseksi. Luodaan kansallinen riippumattoman tieteellisen neuvonnan järjestely elintarviketurvallisuutta koskevan päätöksenteon tueksi.

Tavoitteena on edistää ja varmistaa valvonta- ja muiden lakisäätteisten tehtävien hoitamisen laatu, tehokkuus ja saatavuus elintarviketurvallisuuden, viljely-ympäristön laadun, eläinsuojelun, tarttuvien eläintautien vastustamisvalmiuden ja kunnallisten eläinlääkäripalvelujen osalta. Tässä tarkoituksessa kehitetään edelleen eläinten terveydenhuoltojärjestelmää, mikrobilääkeresistenssin ehkäisyä sekä luonnonmukaisen tuotannon, kasvusten laadun ja eläimistä ihmisiin leviävien tartuntatautien valvontaa sekä viranomaisten ammattitaitoa. Vahvistetaan elintarvikevalvontaa alue- ja paikallistasolla sekä käynnistetään vaihtoehtoisten organisointimallien kokeiluhanke.

BSE-valvontaohjelmaa toteutetaan tehokkaasti Euroopan yhteisön lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa.

Eläinten ja kasvien hyvän terveystilanteen ylläpitämiseksi kehitetään tehtävien ja kustannusten jakamista sekä toimenpiteitä siten, että valvontaan ja terveyden edistämiseen käytettävissä olevat voimavarat kohdistetaan tarkoituksenmukaisesti riskinarviointiin perustuen.

Eläinsuojelussa keskitytään tuotantoeläinten hyvinvoinnin parantamiseen sekä eläinkuljetusten ja koe-eläintoiminnan kehittämiseen.

Vesivarahtävät

Ministeriön vesivarastrategian mukaisesti tavoitteena on turvata terveydellisesti moitteettoman talousveden saanti sekä asianmukainen viemärinto ja jätevesien puhdistus erityisesti maaseudulla ja haja-asutusalueilla. Tavoitteena on myös huolehtia vesistöjen kestävästä käytöstä, maatalouden ja asutuksen tulvahaittojen ehkäisemisestä ja peruskuivatuksesta sekä valtion vesistöraakenteiden ylläpidosta. Vesivarojen käytön ja hoidon toimenpitein toteutetaan myös EY:n rakenneraho-ohjelmien ja maaseutuohjelmien tavoitteita.

Maanmittaustehtävät

Tavoitteena on osana valtion peruspalvelutehtävää ylläpitää toimivaa kiinteistöjärjestelmää, huolehtia yleisten karttojen valmistamisesta ja kansallisten perusmaastotietojen keräämisestä, edistää paikkatietojen yhteiskäyttöä sekä tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet.

Hallinnon kehittäminen

Hallinnonalan virastot ja laitokset, joilla ei ole käytössä uutta palkkausjärjestelmää, kiirehtivät palkkausjärjestelmien kehittämistä.

Yhteenveto tuloista ja EU:n rahoittamasta toiminnasta maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla

Hallinnonalan toiminnan perusteella arvioidaan vuonna 2003 tuloutuvan talousarvioon (luku 12.30) yhteensä 885,950 milj. euroa. Näistä 95 % eli 841,565 milj. euroa tuloutuu Euroopan unionilta (momentit 12.30.01—04). Lisäksi talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin (Maatalouden

interventiorahasto ja Maatilatalouden kehittämisrahasto) arvioidaan tuloutuvan vuonna 2003 Euroopan unionilta 114,3 milj. euroa.

Vuonna 2003 hallinnonalalle budjetoiduista menoista EU:n tuloja vastaavia menoja on 846,331 milj. euroa ja vastaavia kansallisia menoja 538,249 milj. euroa. Kun otetaan lisäksi huomioon EU:n jäsenyyteen liittyvä maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki 588,620 milj. euroa, hallinnonalan menoista 1 973,2 milj. euroa eli 77 % aiheutuu suoraan EU:n jäsenyydestä.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

		v. 2001	v. 2002	v. 2003	Muutos 2002—2003	
		tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01.	Maa- ja metsätalousministeriö	37 202	36 875	64 361	27 486	75
02.	Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus	9 238	9 832	12 735	2 903	30
03.	Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	526	596	598	2	0
04.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot	13 576	12 406	10 887	- 1 519	- 12
12.	Maa- ja puutarhatalouden tulotuki	1 744 851	1 755 639	1 771 393	15 754	1
13.	Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen	158 506	152 335	159 365	7 030	5
14.	Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen	71 154	136 044	161 488	25 444	19
15.	Muut maatalouden menot	21 039	21 124	22 090	966	5
21.	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus	29 434	30 204	30 241	37	0
31.	Metsätalouden edistäminen ja valvonta	103 745	102 933	118 337	15 404	15
32.	Metsäntutkimuslaitos	36 374	36 895	36 995	100	0
41.	Kala-, riista- ja porotalous	41 677	39 855	40 743	888	2
42.	Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos	15 367	15 661	15 719	58	0
51.	Vesivarojen käyttö ja hoito	26 546	26 807	27 310	503	2
61.	Maanmittauslaitos	45 946	47 970	47 980	10	0
62.	Geodeettinen laitos	2 872	2 929	2 990	61	2
71.	Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos	17 656	17 455	24 762	7 307	42
72.	Elintarvikevirasto	7 718	9 103	5 113	- 3 990	- 44
73.	Kasvintuotannon tarkastuskeskus	11 462	11 704	12 217	513	4
(74.)	Siemenperunakeskus	310	121	—	- 121	- 100
	Yhteensä	2 395 197	2 466 488	2 565 324	98 836	4

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾

5 311

5 395

5 410

¹⁾ Lisäksi hallinnonalan tehtäviä hoitaa toisten pääluokkien henkilöstömäärissä: KTM, TE-keskukset noin 621 EU:n maatalous-, maaseutu- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtävissä, YM: 262 vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, SM: 21 läänineläinlääkäriä, UM: 6 erityisasiantuntijaa, VM: noin 100 tullilaitoksessa EMOTR-T tarkastustehtävissä.

01. Maa- ja metsätalousministeriö

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö luo edellytykset uusiutuvien luonnonvarojen kestäväälle, monipuoliselle käytölle, maaseudun elinkeinojen ja vapaa-ajan toimintojen kehittymiselle, turvaa elintarvikkeiden laadun sekä eläinten ja kasvien terveyden. Ministeriö vastaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanosta Suomessa sekä eläinlääkintä- ja kasvinterveystoimien sopeuttamisesta EU:n säännösten puitteisiin. EU:n vesipolitiikka vaikuttaa myös Suomen vesitalousasioihin.

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön arvioidaan jakautuvan vuosina 2001—2003 tehtävittäin seuraavasti:

	2001		2002		2003	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Maa- ja puutarhatalous sekä maaseutu	207	13,3	223	14,8	230	16,3
Metsätalous	35	2,1	36	2,1	32	2,0
Kala-, riista- ja porotalous	40	2,5	39	2,2	39	2,2
Elintarvikkeet ja terveys	66	3,7	68	4,6	67	4,6
Vesivarat, maanmittaus ja luonnonvarat	24	1,4	24	1,4	24	1,4
Keskitettyt tukitehtävät	93	7,9	74	6,3	76	6,4
Yhteensä	464	31,0	464	31,1	468	32,9

Maa- ja metsätalousministeriön keskeiset alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat:

— Maataloudessa tavoitteena on saavuttaa komission kanssa käytävissä Etelä-Suomen kansallisen tuen jatkamista koskeissa neuvotteluissa tulos, joka turvaa maataloustuotannon toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuuden sekä mahdollistaa eri alueiden tasapainoisen kehityksen.

— Vaikutetaan lisäksi EU:n yhteisen maatalouspolitiikan välitarkasteluun siten, että tehtävissä päätöksissä otetaan huomioon Suomen erityisolosuhteet.

— Pyritään varmistamaan kulumassa olevan ohjelmakauden ympäristötuen rahoitus.

— Valmistellaan elintarvikkeiden ja tuotannon keskeistä tietoa sisältävän laatutietopankin käyttöönottoa.

— Valmistellaan Suomen puutarhatuotannon lähivuosien kehittämisstrategiaa.

— Valmistaudutaan Euroopan yhteisön uuden elintarvikelainsäädännön kansalliseen toimeenpanoon sekä kansallisten lainsäädäntötoimien että hallinnon osalta.

— Maatalouden tuotantopanosten, elintarvikkeiden raaka-aineiden ja valmiiden tuotteiden jäljitettävyyden parantamiseksi kehitetään merkintä- ja rekisteröintijärjestelmiä ja niiden valvontaa.

— Eläinlääkinnällistä rajatarkastusta kehitetään muuttuvan EY-lainsäädännön mukaisesti ja ennaltaehkäistään EY:n ulkopuolelta tulevan tuonnin lisääntymisestä aiheutuvat uhkat.

— Metsätaloudessa tavoitteena on huolehtia Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutus- ja seurantatehtävistä ottaen huomioon ohjelman vuonna 2002 tehdyn arvioinnin tulokset.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat työvoima- ja elinkeinokeskukset, joissa lähinnä niiden maaseutuosastot. Työvoima- ja elinkeinokeskusten tulostavoitteita on tämän pääluokan pääluokka- ja lukuperustelujen lisäksi esitetty myös kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnon luvussa 32.10 siltä osin kuin tavoitteet ovat yhteisiä keskusten muiden osastojen kanssa.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen voimavarat säilyvät suunnilleen ennallaan, noin kolmasosa niistä tarvitaan valvontatoimintaan. Maaseutuosastot suorittavat EMOTR-T:n rahoittamien maatalous- ja maaseutuyrittäjille maksettavien tukien valvonnat, lukuun ottamatta ohjelmaperusteisia maaseudun kehittämishankkeita. Maaseutuosastot suorittavat myös eräiden interventiotuimenpiteiden sekä EMOTR-O:n rahoittamien tavoite 1-alueella myönnettävien investointitukien ja nuorten viljelijöiden aloittamistuen valvonnat sekä kasvintuotannon valvonnat ja tarkastukset. Lisäksi maaseutuosastot suorittavat eräisiin maatalouden kansallisiin tukiiin liittyviä valvontoja. Valvontakäyntien määrä säilyy suunnilleen edellisvuoden tasolla, mutta valvonnan laadun kehittäminen lisää niiden vaatimaa työpanosta.

Myös EU-säännösten edellyttämää kalastuksen sekä kalansaaliiden purkauksen ja kaupan valvontaa on tarkoitus tehostaa.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset vastaavat siitä, että tuki- ja valvonta- ja tarkastusjärjestelmien hoidon edellyttämät voimavarat turvataan rahoituskorjausten ja muiden sanktioiden välttämiseksi.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen välttämättömän henkilöstön arvioidaan jakautuvan tehtävittäin seuraavasti:

	Henkilöstö, htv			
	1994	2001	2002	2003
<i>Maatalous ja maaseutu</i>				
Maaseudun kehittäminen	15	65	65	65
Maatilojen kehittäminen (ml. maanjärjestely)	160	85	91	91
Tuki- ja valvontatehtävät	14	189	214	212
Tuotannonohjaus	39	26	26	26
Ympäristöasiat	12	37	37	37
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	15	25	25	30
Hallintotehtävät	127	106	100	100
Yhteensä	382	533	558	561
<i>Kalatalous</i>				
	51	60	60	60
Yhteensä	433	593	618	621

TE-keskusten maaseutuosastojen kustannukset (ml. yhteiskustannukset) tehtävittäin, milj. euroa:

	2000	2002	2003
		TA	arvio
<i>Maatalous ja maaseutu</i>			
Maaseudun kehittäminen	2,56	2,56	2,56
Maatilojen kehittäminen	3,31	3,59	3,59
Tuki- ja valvontatehtävät	7,01	9,70	9,62
Tuotannonohjaus	1,03	1,02	1,02
Ympäristöasiat	1,46	1,46	1,46
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	0,94	0,99	1,24
Hallintotehtävät	4,12	3,94	3,94
Yhteensä	20,43	23,25	23,43
<i>Kalatalous</i>			
	2,61	2,80	2,80
Yhteensä	23,04	26,05	26,23

Vuonna 2003 työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenoihin käytettävissä oleva määräraha 25,197 milj. euroa on budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön päälukuun momentille 32.10.22.

Suomen liittyttyä EU:n jäseneksi maa- ja metsätalousministeriö on sopinut Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain perusteella valtiovarainministeriön kanssa, että tullilaitos suorittaa eräitä Euroopan unionin maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston vientitukiin, sisämarkkinatukiin ja interventio toimintaan liittyviä tarkastuksia, joiden kustannuksiksi vuonna 2003 arvioidaan 2 356 000 euroa ja joista tullilaitos ei ole perinyt eikä vuonna 2003 peri maa- ja metsätalousministeriöltä maksuja.

19. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 26 000 000

21. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 32 902 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korvausten ja kasvilajikelautakunnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Bruttomenojen lisäys on 4 227 000 euroa, missä on otettu huomioon 1 329 000 euroa kansainvälisestä toiminnasta aiheutuvien matkustus- ja eräiden muiden menojen siirtona momentilta 30.04.26, 1 600 000 euroa EU:n rahoittamina matkustusmenoina, joita aiemmin on käsitelty momentilla 30.04.26, 207 000 euroa viiden henkilön palk-

kaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 28.40.21 ja 67 000 euroa kahden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 32.10.22 sekä 160 400 euroa toimitilavuokrien lisäyksenä. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon lisäyksenä 1 000 000 euroa valvonnassa tarvittavien tietojärjestelmien ylläpitomenoina, erityisesti EU:n edellyttämän peltolohkokesterin ajantasaistamisen ja kehittämisen johdosta. Ilmakuvien uudistamiseksi komissiolle on toimitettu valvonnan tehostamisohjelma vuosille 2002 ja 2003. Vuoden 2003 ohjelman kokonaiskustannukset ovat 651 400 euroa, mistä EU:n arvioidaan rahoittavan 50 % eli 325 700 euroa, mikä on otettu huomioon momentilla 12.30.01.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon kalastuksen valvontamenoina edelleen 420 000 euroa ja kalataloustietojen keruun menoina 740 000 euroa, missä on lisäystä 60 000 euroa. Vastaavat EU-osuuksien tulotukset on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2002 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon 67 000 euroa, missä on lisäystä 16 600 euroa. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 2003 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 220 000 euroa kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.32.21.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon edelleen Maatilatalouden kehittämisrahaston osarahoittamien tutkimushankkeiden tuloina 210 000 euroa ja näitä vastaavina menoina 210 000 euroa.

Kun bruttotulojen lisäys on 2 425 000 euroa, missä on otettu huomioon 1 600 000 euroa EU:n rahoittamina matkustuspalautuksina ja 825 000 euroa maksullisen toiminnan tuloina, jotka on aiemmin budjetoitu momentille 12.30.99, nettomenot lisääntyvät 1 802 000 eurolla.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa maksutta ministeriön eräitä taloushallinto-, tietohallinto- ja muita hallinnon palvelutehtäviä sekä huolehtii ulkopuolisten tietojärjestelmäpalveluiden kustannuksista. Näistä tehtävistä aiheutuvat nettomenot, noin 8 400 000 euroa, on budjetoitu momentille 30.02.21. Ministeriön kansainvälisen toiminnan erillismenot on budjetoitu momentille 30.04.26.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	35 727 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	789 000
Muut toimintamenot	34 938 000
Bruttotulot	2 825 000
Maksullisen toiminnan tulot	825 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	800 000
— muut suoritteet	25 000
Muut tulot	2 000 000
Nettomenot	32 902 000

2003 talousarvio	32 902 000
2002 talousarvio	31 100 000
2002 lisätalousarvio	16 000
2001 tilinpäätös	31 042 446

22. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmien kehittämisestä ja ministeriön hallinnonalan yhteisistä tietohallinnon kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:	€
Viljelijätukijärjestelmät (IACS ym.)	215 000
Kiintiöjärjestelmät	215 000
Peltolohkorekisteri	90 000
Nautaeläinrekisteri	175 000
Eläinlääkintä- ja elintarvikehallinnon järjestelmät	440 000
Elinkeinokalatalouden järjestelmät	215 000
Markkinatukijärjestelmät	260 000
Asiointijärjestelmien yhteinen tekniikka	130 000
Yhteiset järjestelmä rakenteet	260 000
Yhteensä	2 000 000

Määrärahaa käytetään lähinnä Euroopan unionin jäsenyyteen liittyvien maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmien kehittämiseen.

2003 talousarvio	2 000 000
2002 talousarvio	2 186 000
2001 tilinpäätös	2 573 275

41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 945 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kasvinsuojelulain (1203/1994) 9 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös enintään 66 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisesti tarkoitukseen. Määrärahaa saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia menoja ja korvauksia. Määrärahaa saa maksaa myös maaseutuelinkeinojen tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (1336/1992) tarkoitettuja korvauksia Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 130 000 euroa High Grade -tuotantoalueen perunanviljelyn lisäkustannusten maksamiseen varatun määrärahan siirtona momentille 30.12.41. Määrärahaa pääosa arvioidaan käytettävän kasvinsuojelulain perusteella perunan vaalean rengasmädän torjunnasta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Saastunut tila on torjunnan

kohteena viiden vuoden ajan, jolloin se voi haakea korvauksia kustannuksista ja vahingoista. Määrärahaa arvioidaan tarvittavan Ahvenanmaan kunnille maksettaviin korvauksiin niistä tehtävistä, joita ne hoitavat maa- ja metsätalousministeriön ja muiden maaseutuelinkeinoviranomaisten valtion ja Euroopan unionin varoista myöntämiin ja maksemiin avustuksiin, korvauksiin, palkkioihin ja muihin tukiin liittyen. Korvaukset suoritetaan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Manner-Suomen kunnille tehtävistä aiheutuvat menot otetaan huomioon momentin 26.97.31 määrärahan mitoituksessa.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti: €

Perunan vaalean rengasmädän torjunta	1 867 000
Hukkakauran torjunta, enintään	66 000
Ahvenanmaan kunnille maksettava korvaus	12 000
Yhteensä	1 945 000

2003 talousarvio	1 945 000
2002 talousarvio	2 075 000
2001 tilinpäätös	2 019 597

47. Kasvinjalostustoiminnan edistäminen
(arviomääräraha)
Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen ja kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen.

Selvitysosa: Lain 6 §:n mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 673 000 euroa, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.74.

2003 talousarvio	673 000
2002 talousarvio	673 000
2001 tilinpäätös	726 136

48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/1983) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	841 000
2002 talousarvio	841 000
2001 tilinpäätös	840 940

02. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE) on palveluyksikkö, joka huolehtii sille laissa määrätyistä tilasto-, rekisteri- ja tietohallintotehtävistä ja tietohallinnon asiantuntijapalveluista sekä hoitaa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan talous-, henkilöstö- ja muita hallintotehtäviä sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt tai asianomainen virasto ja tietopalvelukeskus ovat sopineet. Tietopalvelukeskuksen toiminnasta pääosa on maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan muiden virastojen ja laitosten vastuulle kuuluvissa tehtävissä tarvittavien palveluiden tuottamista. Tietopalvelukeskus toteuttaa tehtäviä hoitaessaan maa- ja metsätalousministeriön asettamia tavoitteita.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat *tulostavoitteet*:

— Tietopalvelukeskuksen toimintaa koskevan kokonaisarviointin perusteella tietopalvelukeskus ja maa- ja metsätalousministeriö valmistelevat yksityiskohtaiset kehittämistoimenpiteet.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat *palvelutavoitteet*:

— Maa- ja metsätalousministeriö ja tietopalvelukeskus sopivat tulossopimuksessa tietopalvelukeskuksen tehtävistä ja palveluiden mitoituksesta ja laadusta. Tietopalvelukeskus ja asianomainen virasto tai laitos sopivat tulossopimuksen perusteella tehtävissä palvelusopimuksissa tehtävien yksityiskohdat.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen palvelut, milj. euroa:

Palvelu	Toimintamenot (bruttomenot)			Vastaavat tulot		
	2001	2002	2003	2001	2002	2003
	TP	TA	TAE	TP	TA	TAE
Tilasto	2,3	2,0	2,9	0,4	0,3	0,3
Talous	4,3	4,7	4,9	2,7	3,0	3,1
Tietohallinto	6,3	6,7	7,7	1,8	1,8	1,2
Hallinto- ja virastopalvelut	1,1	1,2	1,3	0,0	0,0	0,1
Johto	0,4	0,4	0,5	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	14,4	15,0	17,3	4,9	5,2	4,7

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen palvelujen bruttomenot vuonna 2003 käyttäjittäin (arvio), milj. euroa:

Palvelu	MMM ¹⁾	TIKE	Muut ²⁾	Yhteensä	Jakauma
					%
Tilasto	0,1	2,7	0,1	2,9	17
Talous	4,1	0,7	0,1	4,9	28
Tietohallinto	6,8	0,7	0,2	7,7	44
Hallinto- ja virastopalvelut	0,6	0,6	0,1	1,3	8
Johto	-	0,5	-	0,5	3
Yhteensä	11,6	5,2	0,5	17,3	100
Jakauma (%)	67	30	3	100	

¹⁾ MMM = Maa- ja metsätalousministeriö (sisältää myös aluehallinnon)

²⁾ MUUT = Kasvintuotannon tarkastuskeskus, Geodeettinen laitos ja MAKERA

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma		2002 ennakoitu		2003 arvio	
	Julkisoikeudelliset	Muut	Julkisoikeudelliset	Muut	Julkisoikeudelliset	Muut
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	2 572	354	2 906	429	2 917	476
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	2 356	223	2 654	276	2 655	286
Käyttäjäämä (t€)	216	131	252	153	262	190
— % tuotoista	9	37	9	36	9	40
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	213	135	239	152	240	190
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	3	-4	13	1	22	0
— % tuotoista	0,1	-1,1	0,4	0,2	0,8	0,0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 735 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on huomioitu nettobudjetoituina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 3 345 800 euroa sekä EU:lta saatavina ja muina tuloina 1 264 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu bruttomenojen lisäyksenä huomioon 352 800 euroa palkkaus- ja muiden henkilöstömenojen lisäyksenä, 900 000 euroa kertaluonteisina menoina, mistä 700 000 euroa EU:n maatalouden rakennetutkimuksen suorittamisesta aiheutuvina menoina ja 200 000 euroa EU:n maankäyttöaluetutkimusprojektin jatkamisesta vuonna 2003 aiheutuvina menoina sekä 1 000 000 euroa toimitilavuokrien lisäyksestä sekä tietojärjestelmien ylläpito- ja käyttömenojen kasvusta aiheutuvina menoina eli bruttomenot lisääntyvät yhteensä 2 252 800 euroa.

Kun bruttotulot alenevat 650 200 euroa lähinnä muiden tulojen vähenemisestä johtuen, on nettomenojen lisäys 2 903 000 euroa.

EU:n maatalouden rakennetutkimuksen suorittamisesta saatavat tulot kertyvät vuosina 2004—2005 ja ne tuloutuvat momentille 12.30.04.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	17 344 800
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 155 200
Muut toimintamenot	13 189 600
Bruttotulot	4 609 800
Maksullisen toiminnan tulot	3 345 800
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 916 800
— muut suoritteet	429 000
Muut tulot	1 264 000
Nettomenot	12 735 000

2003 talousarvio	12 735 000
2002 talousarvio	9 832 000
2002 lisätalousarvio	1 000 000
2001 tilinpäätös	9 237 722

03. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen sekä riistanhoitopiirien ja kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja. Vuonna 1998 valituslautakunta antoi päätöksen 432 asiassa, vuonna 1999 päätöksiä oli 390, vuonna 2000 yhteensä 382 kpl ja vuonna 2001 yhteensä 302 kpl. Vuodelle 2002 siirtyi 175 keskeneräistä valitusasiaa. Säännösten moniportaisuus ja tulkinnanvaraisuus sekä alemmanasteisten säännösten ja määräysten usein tapahtunut muuttaminen on edelleenkin vaikeuttanut asioiden valmistelua ja ratkaisemista.

Keskimääräinen valitusasian käsittelyaika oli vuonna 2001 noin 4,5 kk. Ottaen myös huomioon suullisten käsittelyjen ja katselmusten määrä, tavoitteena on jatkossa noin 5 kk:n keskimääräinen käsittelyaika.

Valituslautakunnan päätöksistä voi pääsääntöisesti hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta on aloittanut toimintansa 1.3.2002. Arviolautakunnan tehtävänä on antaa asiantuntijalausuntoja eläinlääkintään liittyvissä vahingonkorvauskysymyksissä.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 598 000 euroa.

Selvitysosa: Arviolautakunnan antamista lausunnoista peritään maksu, josta kertyvät tulot tuloutetaan momentille 12.30.99.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

€

Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta	558 000
Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	40 000
Yhteensä	598 000

2003 talousarvio	598 000
2002 talousarvio	596 000
2001 tilinpäätös	525 755

04. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut menot**25. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)**

Momentille myönnetään 1 330 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eläintautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, korvauksista, eräistä valtionavuista, koulutuksesta, eläinlääkäreiden erikoistumisesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä ja tilapäisen työvoiman palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Tutkimusapurahoja saa myöntää eläinlääkäreille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin. Määrärahaa voidaan käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 69 000 euroa BSE-valvontaohjelman toteuttamista varten. Määrärahaa on tarkoitettu käyttämään kymmentä henkilötyövuotta, josta enintään seitsemän eläinlääkäreiden erikoistumiseen, vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

EMOTR:n tukiosaston rahoitusosuus tuloutuu valtiolle vasta vuonna 2004.

2003 talousarvio	1 330 000
2002 talousarvio	1 261 000
2001 tilinpäätös	2 987 093

26. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 689 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden kulutusmenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen puitteissa, solmituista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialan lähialueyhteistyöhankkeisiin ja niiden valmistelu- ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainvälisen taloudellisen teknologisen yhteistyön edistämiseen tärkeiden soveltuvuustutkimusten yms. selvitysten hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainväliseen toimintaan liittyviin valtionapuihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 369 000 euroa kansainvälisestä toiminnasta aiheutuvina matkustus- ja käännösmenoina, mistä 1 329 000 euroa on siirtoa momentille 30.01.21 ja 40 000 euroa siirtoa momentille 30.73.21.

2003 talousarvio	689 000
2002 talousarvio	2 068 000
2001 tilinpäätös	2 018 255

27. *Yhteistutkimukset* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 5 978 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden organisaatioiden yhteistyönä suoritettavasta hallinnonalan strategista valmistelua sekä maa- ja metsätalousministeriön toimialalla olevien elinkeinojen kehittämistä tukevasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta ja tämän toiminnan ohjauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää tutkimushankkeiden asiantuntija-arvioinneista ja valtion virastoihin tai laitoksiin tapahtuvista sijoitusmenoiksi luettavista laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös eurooppalaisten tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös valtionapuja.

Selvitysoasa:

Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti:	€
Luonnonvarojen kestävä käyttö	271 000
Geoinformaatiotutkimus	271 000
Luonnon monimuotoisuustutkimus	444 000
Maatalous ja elintarvike	1 117 000
Metsätalous	1 034 000
Kala- ja riistatalous	286 000
Vesivarat	350 000
Eurooppalainen tutkimusyhteistyö	477 000
Klusteritutkimus	1 664 000
Hallinnonalan johtamisen ja suunnittelun kehittäminen	64 000
Yhteensä	5 978 000

Luonnonvarojen kestävä käyttö

Määrärahalla toteutetaan ministeriön hallinnonalan luonnonvarojen kestävä käytön strategian mukaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita. Määrärahaa käytetään mm. ilmastopoliittisen ja Kioton pöytäkirjan sekä kansallisen ilmastostrategian hallinnonalan tarpeiden edellyttämiin tutkimuksiin, kuten bioenergian käyttöä koskeviin selvityksiin, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja seurantaan tar-

vittavaan tutkimus- ja selvitystyöhön sekä luonnonvarojen kestävä käytön suunnittelun, seurannan ja mittaamisen perustaksi.

Geoinformaatiotutkimus

Määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa, jolla edistetään kiinteistöjärjestelmän ylläpitoa sekä paikkatietojen yhteiskäyttöä ja kehitetään yleistä karttatuotantoa. Tutkimustietoa käytetään hyväksi tulosohtauksessa ministeriön edunvalvonnan tarpeisiin.

Luonnon monimuotoisuustutkimus

Määrärahalla käynnistetään usean rahoittajan yhteistyönä toteutettava maatalousympäristön ja metsäympäristön biologiseen monimuotoisuuteen keskittyvä tutkimusohjelma. Tutkimusohjelma palvelee maatalouden ympäristötukijärjestelmän kehittämistä ja Etelä-Suomen metsien tutkimustarpeita.

Maatalous- ja elintarviketutkimukset

Määrärahalla rahoitetaan maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan aloitteesta käynnistettyjä laajoja tutkimusohjelmia: Kotieläintuotannon kannattavuutta ja elintarvikkeiden laatua vaarantavat kotieläinten sairaus- ja hyvinvointiongelmat, Isot tuotantoyksiköt maataloudessa sekä Maaperätutkimusohjelma ja Luomututkimusohjelma. Varoja käytetään myös erityisesti elintarvikkeiden laatuun ja turvallisuuteen kohdistuvaan ja säädösvalmistelua sekä tarkastustoimintaa tukevaan tutkimukseen ja menetelmien kehittämiseen. Eläinlääkinnän osalta painoaloina ovat myös eläintautien epidemiologinen tutkimus ja elintarvikkeiden turvallisuus. Uusia tutkimusohjelmia valmistellaan maa- ja metsätalousministeriön uusitun Maatalous- ja elintarviketutkimus 2002—2006 -ohjelman painotusten pohjalta. Uusissa tutkimusohjelmissa painotetaan maatalouspoliittisen ohjelmatyöryhmän ehdottamien tuotealakohtaisten strategioiden kehittämiseen liittyviä tutkimustarpeita. Suomen Akatemian Itämeren tutkimusohjelma tukee osaltaan hallituksen itämeriohjelman toimeenpanoa. Maa- ja metsätalousministeriön toimialalla ohjelma koskee erityisesti maataloutta, kalastusta ja vesivarjoja, johon määrärahoja käytetään.

Metsätaloustutkimukset

Määrärahalla rahoitetaan pääasiassa ajan-kohtaisia metsäpolitiikan valmistelua ja käytännön metsätaloutta palvelevia yhteistutkimuksia. Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutuksen tukeminen ja ohjelman kehittäminen ovat määrärahojen kohdentamisessa etusijalla.

Kala- ja riistataloudelliset tutkimukset

Määrärahalla voidaan rahoittaa esimerkiksi kalanviljelyä palvelevaa tutkimusta, suurjärvitutkimusta sekä uhanalaisten kalalajien hoito- toiminnan järjestämiseen liittyvää tutkimusta. Riistatalouden osalta määrärahalla voidaan rahoittaa muun muassa riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen vähentämiseen tähtäävää tutkimusta sekä edellä mainittujen eläinten liikkumista ja kantojen arvioimista koskevien selvitysten laatimista.

Vesivaroihin liittyvät tutkimukset

Määrärahalla toteutetaan ministeriön hallinnonalan vesivarastrategian sekä vesivarojen käytön ja hoidon tutkimus- ja kehittämistoiminnalle laadittujen suuntaviivojen mukaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita.

Eurooppalainen tutkimusyhteistyö

Määrärahalla on tarkoitus rahoittaa EU:n 5. ja uuden (6.) tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen puiteohjelmaan liittyviä yhteistutkimuksia ministeriön toimialalla. Määrärahalla on tarkoitus myös tukea kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön valmistautuvia tutkijaryhmiä ja tähän yhteistyöhön liittyviä muita hankkeita.

Klusteritutkimus

Määrärahaa käytetään lähinnä elintarvike- ja metsäklustereita koskevien ja edelleen käynnissä olevien hankkeiden vaatimaan jatkorahoitukseen. Metsäklusterin osalta toteutetaan usean rahoittajan yhteistyönä suunniteltua Wood Wisdom II -tutkimusohjelmaa, jonka painopisteinä ovat puun materiaaliominaisuudet ja niihin vaikuttaminen, uudet tuotteet ja koko toimintaketjun sosioekonomiset vaikutukset. Tutkimus edellyttää 2—3 vuoden jatkorahoitusta. Elintarvikeklusterin hankkeiden jatkorahoitustarpeiden lisäksi elintarvikeklusterin rahoitusta suunnataan erityisesti elintarviketurvallisuuden parantamiseen kohdistamalla tutkimusta mm. elintarviketeollisuuden

valmistus- ja pakkausprosessien turvallisuusriskeihin. Elintarvikeklusterin rahoitusta suunnataan valmistuneen ulkopuolisen arvioinnin ja vuonna 2002 yrityksille tehdyn kyselytutkimuksen pohjalta.

Maatalouden vesiensuojeluklusterin määrärahaa käytetään erityisesti sellaiseen tutkimukseen, jolla edesautetaan valtioneuvoston periaatepäätöksessä vesiensuojelun tavoitteiksi vuoteen 2005 (19.3.1998) asetettujen maataloudesta aiheutuvan vesistökuormituksen vähentämistavoitteiden saavuttamista.

Klusteritutkimukseen voidaan myös ohjata muita tämän momentin eri käyttötarkoituksiin varattuja yhteistutkimusvaroja. Eri käyttötarkoitusten määrärahoja voidaan käyttää myös ministeriön sektoritutkimuksen tavoitteita palvelemaan hankkeisiin horisontaalisissa tutkimusohjelmissa kuten esim. Suomen Akatemian globaalimuutoksen tutkimusohjelmassa.

Hallinnonalan johtamisen ja suunnittelun kehittäminen

Määrärahaa käytetään hallinnonalan virastojen vireillä oleviin arviointeihin ja jo tehtyjen arviointien suositusten toteuttamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän noin 95 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2003 talousarvio	5 978 000
2002 talousarvio	6 537 000
2001 tilinpäätös	6 222 953

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 890 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin ulkomaille meneviin maksuihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 350 000 euroa Suomen osuutena Kansainvälisen maata-

louden kasvigeenivaroja koskevan sopimuksen vuosittaisesta rahoituksesta. Sopimus hyväksyttiin marraskuussa 2001 ja sen arvioidaan tulevan ratifioiduksi vuoden 2002 aikana.	2003 talousarvio	2 890 000
	2002 talousarvio	2 540 000
	2001 tilinpäätös	2 347 803

12. Maa- ja puutarhatalouden tulotuki

Selvitysosa: Epäedullisista luonnonoloista ja useimpiin EU-maihin verrattuna epäedullisesta tuotantorakenteesta sekä muista Suomen maatalouden erityispiirteistä johtuen tuotantokustannukset ovat Suomessa korkeat. Markkinoilta saatavilla myyntituotoilla ei pystytä kattamaan tuotantokustannuksia kokonaisuudessaan, ja maatalouden toimintaedellytysten ja tuotannon kannattavuuden turvaamiseksi sekä viljelijäväestön kohtuullisen tulotason varmistamiseksi maa- ja puutarhataloutta tuetaan budjettivaroin. Maa- ja puutarhatalouden tulotukijärjestelmän perustan muodostavat EU:n kokonaan ja osittain rahoittamat tukimuodot, joita täydennetään kansallisilla tuilla.

Maatalouden taloudellisen toimintaympäristön muutos

Agenda 2000 -ratkaisun toimeenpanoon liittyviä hallinnollisten hintojen alennuksia jatkettiin vuonna 2001 peltokasvien ja naudanlihan osalta, ja vuonna 2002 toimeenpano jatkuu edelleen naudanlihan osalta. Hintojen laskun aiheuttamia tulonmenetyksiä korvataan suorilla tuilla. Agenda 2000 -ratkaisuun liittyvä maitoreformi aloitetaan vuonna 2005. Vuonna 2003 Agendassa toteutetaan välitarkastelu. Välitarkastelun kohteina ovat mm. viljojen, naudanlihan ja maidon markkinajärjestelyt, jonka lisäksi tarkasteluun tulee todennäköisesti maaseudun kehittämisen roolin lisääminen yhteisessä politiikassa.

Lähivuosien aikana tehdään Suomen maatalouden kannalta keskeisiä päätöksiä myös yhteisön laajentumisen ja WTO-neuvottelukierroksen yhteydessä. Yhteisön laajentumisesta odotetaan päätöksiä vuoden 2002 lopussa ja uusia jäseniä yhteisöön tulee aikaisintaan vuoden 2004 aikana.

Tulevaisuuden haasteisiin on valmistauduttu kansallisesti laatimalla Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan ja maatalouspolitiikan kansallisten toimien kehittämistä koskeva strategia vuosille 2001—2010. Suomen maatalouden nykytilan ja maatalouden toimintaympäristön haasteiden pohjalta strategiaprojektin johtoryhmä asetti kuluvalle vuosikymmenelle kuusi maatalouspoliittista tavoitetta: kuluttajalähtöisen toiminnan vahvistaminen koko elintarvikeketjussa, maatalouden kannattavuuden ja toimintaedellytysten turvaaminen, yhteisen maatalouspolitiikan kehittäminen tasapuolisemmaksi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävämmäksi, maatalous- ja maaseutupolitiikan vuorovaikutuksen tehostaminen, maatalouden rakenteen parantaminen sekä lisäksi markkinoiden toimivuuden parantaminen.

Suomen EU:n liittymissopimuksen artiklaan 141 perustuva vakavien vaikeuksien tuki päättyy vuoden 2003 lopussa. Strategiaprojektin loppuraportissa todetaan, että Suomen on hyvissä ajoin laadittava uusi tukiohjelma, joka varmistaa tukien jatkumisen tarvittavassa laajuudessa ottaen huomioon yhteisen maatalouspolitiikan mahdolliset muutokset. Tukineuvotteluja valmistelemaan on asetettu työryhmä, jonka tulee valmistella esitys komissiolle annettavaksi uudeksi tukiohjelmaksi perusteluineen siten, että esitys voidaan antaa 30.6.2003 mennessä.

Maataloustulon kehitys

Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman mukaan vuonna 2001 maa- ja puutarhataloudessa viljelijöiden työpalkaksi ja tuotantoon sijoitetun oman pääoman koroksi jäi maataloustuloa 1 136 milj. euroa, mikä oli 105 milj. euroa eli 10 % edellisvuotta enemmän. Maataloustulo oli kasvusta huolimatta alempi kuin vuonna 1995.

Maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotot kasvoivat 173 milj. euroa eli lähes viisi prosenttia. Niitä kasvatti erityisesti lihan ja maidon tuottajahintojen nousu, edellisestä vuodesta lisääntynyt viljan myynti ja siipikarjanlihan tuotannon kasvu. Tukien merkitys tuloissa on keskeinen; niiden osuus tuotoista oli 43 %.

Kustannukset kohosivat edellisestä vuodesta 68 milj. euroa eli 2,5 %. Lisääntyneet kone- ja rakennusinvestoinnit kohottivat poistokustannuksia, ja väkilannoitekustannuksia kasvatti lannoitteiden hintojen nousu.

Maa- ja puutarhatalouden nimellishintainen kokonaislaskelma vuosina 1995—2001, milj. euroa

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Kokonaistuotto yhteensä, josta	3 759,2	3 649,5	3 609,0	3 484,1	3 520,1	3 753,2	3 926,3
— markkinahintaiset myyntitulot	1 917,0	2 015,0	2 055,9	1 999,3	1 973,8	2 027,0	2 186,3
— tuet	1 394,9	1 566,1	1 487,8	1 429,5	1 436,4	1 634,5	1 673,5
— muut tuotot (mm. vuokrat)	447,3	68,4	65,3	55,3	109,9	91,7	66,5
Maatalouden kustannukset yhteensä, josta	2 514,6	2 556,2	2 542,5	2 593,7	2 579,2	2 721,9	2 789,7
— poistot, korot ja vuokrat	947,2	923,0	892,5	903,3	893,4	940,6	961,9
— muut kustannukset	1 567,4	1 633,2	1 650,0	1 690,4	1 685,8	1 781,3	1 827,8
Maataloustulo	1 244,6	1 093,2	1 066,6	890,4	940,9	1 031,3	1 136,6
Muutos edellisestä vuodesta							
— milj. euroa	-162,3	-151,4	-26,6	-176,2	50,5	90,4	105,3
— %	-11,5	-12,2	-2,4	-16,5	5,7	9,6	10,2

Tuottajahintojen kehitys

EU:n yhteismarkkinoilla maataloustuotteiden tuottajahintoihin vaikuttaa elintarviketeollisuuden kilpailukyky sekä EU:n markkina-alueella että vientimarkkinoilla. Kotimaisesta raaka-aineesta maksettava hinta ei siten voi merkittävästi poiketa keskeisten kilpailijamaiden hintatasosta. Käytännössä kotimaiset tuottajahinnat ovat olleet jäsenyyden alkuvuosina monien tuotteiden osalta jopa EU:n keskihintoja alhaisempia, mutta vuonna 2001 sian- ja siipikarjanlihan tuottajahinta oli Suomessa EU:n korkeimpien joukossa.

Tuottajahinnat nousivat maatalouden tuottajahintaindeksin mukaan edelliseen vuoteen verrattuna 1,5 % vuonna 2001. Kasvinviljelytuotteiden hinnat laskivat noin 2 % johtuen mm. viljojen hintojen alenemisesta. Ruokaperunan hinta sen sijaan nousi ja kotieläintuotteiden keskimääräiset hinnat kohosivat lähes 9 %. Sianlihan hinta nousi 16 % ja siipikarjanlihan hinta voimakkaan kotimaisen kysynnän turvin 5 %. Maidon hinta kohosi vajaat 2 %, mutta kananmunien hinta aleni 16 % jatkuneen ylituotannon seurauksena.

Maatalouden tuet

Suomen maatalouden tukijärjestelmä muodostuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisista tukimuodoista, joita täydentävät kansalliset tuet. Tukien merkitys viljelijöiden tulonmuodotuksessa ja maataloustuotannon kannattavuuden turvaamisessa on keskeinen. Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman mukaan tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli 43 % vuonna 2001. Tukien merkitystä tulojen muodostumisessa osoittaa myös se, että tukien määrä oli suurempi kuin viljelijöiden työpalkaksi ja tuotantoon sitoutuneen oman pääoman korkoksi jäävä maataloustulo. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että tuottajahintoina saadut tuotot kattoivat muuttuvat kustannukset kokonaisuudessaan, mutta kiinteät kustannukset vain osittain. Merkittävä osa tuista käytetään siten kustannusten korvaamiseen.

Vuonna 2001 yhdennetyn hallinto- ja valvontajärjestelmän (IACS) kautta tukea maksettiin noin 75 500 tilalle, mikä oli 2 500 tilaa vähemmän kuin vuonna 2000. Vuodesta 1995 tukea saaneiden tilojen määrä on alentunut 20 000 tilalla.

Vuosien 2001—2003 tuotannoille maksettavat maa- ja puutarhatalouden tuet, milj. euroa:

	Vuodelle 2001 maksettu tuki	Arvio vuodelle 2002	Arvio vuodelle 2003
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (mom. 30.12.41)	583,5	588,5	588,6
EU-tulotuki yhteensä (mom. 30.12.43)	398,7	443,1	455,8
Ympäristötuki yhteensä (mom. 30.12.45)	280,7	298,0	305,9
— valtion osuus	123,3	134,8	138,5
— EU:n osuus	157,4	163,2	167,4
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.12.46)	419,3	422,7	422,7 ¹⁾
— valtion osuus	291,4	293,5	285,7
— EU:n osuus	127,9	129,2	137,0
Yhteensä	1 682,3	1 752,3	1 773,0
— valtion osuus	998,3	1 016,8	1 012,9
— EU:n osuus	684,0	735,5	760,1
— EU:n osuus (%)	41	42	43

1) Määräraharapeesta 5 milj. euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla.

Kustannukset

Tuotantopanosten hintaindeksillä mitattuna tuotantopanosten hinnat kohosivat 2 % vuonna 2001. Väkilannoitteiden hinnat kohosivat 8 %, rehujen hinnat 4 % ja investointien tekemiseen vaadittavien koneiden ja kaluston sekä rakennusten hinnat 3 %. Energian hinta laski edellisen vuoden korkeasta tasosta 4 %, mutta jäi kuitenkin selvästi aiempia vuosia korkeammalle tasolle.

Maataloustuotannon määrän ja omavaraisuusasteen kehittyminen

Maidon tuotanto kasvoi 0,3 % edellisestä vuodesta, vaikka maidontuotannon lopetti yli 1 300 tuottajaa ja lypsylehmien määrä väheni 4 600 kappaletta eli 1,4 % vuoden 2001 aikana. Kiintiövuoden 2001/2002 (1.4.2001—31.3.2002) tuotanto oli 2 395 milj. litraa ja maakiintiö ylittyi 66 milj. litraa. Tuotannon kasvun ovat aiheuttaneet mm. lehmien tuotostason kasvu ja hyvä rehusato. Tavoitteena on, että maidontuotanto vastaisi maakiintiötä.

Lihan kokonaistuotanto kasvoi 4 % edellisestä vuodesta ollen 343 milj. kg vuonna 2001. Naudanlihan tuotannon vähenemiseen on vaikuttanut osaltaan lypsylehmien lukumäärän väheneminen, koska naudanlihan tuotanto on Suomessa perinteisesti ollut vahvasti kytköksissä lypsylehmien vasikoiden tuotantoon. Kuluttajien reaktiot Suomen ensimmäiseen ja toistaiseksi ainoaksi jääneeseen BSE-tapaukseen olivat maltilliset ja naudanlihan kulutus laski vain lievästi, noin 6—8 %.

Kotimaisen lammastalouden tuotannon jatkuminen on vaarassa tuotannon vähenemisen jatkuessa. Sianlihan tuotanto puolestaan kasvoi, mutta sen markkinoita alkaa uhata ylitarjonta. Siipikarjanlihan tuotanto lisääntyi lähes 19 % mm. investointien tuottaman lisäkapasiteetin ja vahvan kotimaisen kysynnän ansiosta.

Maataloustuotteiden tuotantomäärien kehitys 2000/2001 ja omavaraisuusaste vuonna 2001:

	Tuotantomäärät		Muutos	Omavaraisuusaste	
	2000 milj. kg	2001 milj. kg	2000/2001 milj. kg	2001 %	2001 %
Maito	2 473	2 480	7,0	0,3	neste 112
Lihantuotanto yhteensä	329,4	343,1	13,7	4,2	101
Naudanliha	91,4	89,9	-1,5	-1,6	97
Sianliha	172,8	176	3,2	1,9	105
Lampaanliha	0,75	0,71	-0,04	-5,3	41
Siipikarjanliha	63,7	75,7	12,0	18,8	100
Kananmunat	59,0	59,5	0,5	0,8	113
Vehnä	538,3	488,9	-49,4	-9,2	..
Ruis	108,2	64,1	-44,1	-40,8	..
Rehuvilja	3 448,6	3 117,3	-331,3	-9,6	..

Viljelykasvien pinta-ala oli yhteensä 1 984 500 hehtaaria vuonna 2001. Siitä nurmikasvien osuus oli 33 % ja leipäviljojen osuus 9 %. Viljasato oli alhaisten keskisatojen ja lähinnä syysviljojen kylvöalojen laskun takia 10 % edellistä vuotta alhaisempi. Luonnonmukaisessa tuotannossa olevan pellon ala oli noin 148 000 hehtaaria, mikä oli 6,7 % koko viljelyksessä olevasta peltoalasta. Viljojen perusala ylittyi ensimmäisen kerran vuonna 2001 ja sen seurauksena tukea jouduttiin alentamaan. Perusalan arvioidaan ylittyvän myös vuonna 2003.

41. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 588 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen tukeen sekä tuotantos suunnan vaihtamisesta aiheutuvien tulonmenetysten korvaamiseksi tehdyistä sopimuksista (väliaikainen tulotuki) aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää tukijärjestelmien suunnittelusta, seurannasta ja kertaluontoisista toimenpanotehtävistä aiheutuviin kulutusmenoihin. Määrärahaa saa käyttää vuonna 2003 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettyjen tukien maksamiseen. Vuonna 2003 ja sitä aikaisemmin tehdyistä päätöksistä saa aiheutua vuoden 2004 määrärahasta maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 130 000 euroa siirtona momentilta 30.01.41.

Momentilta rahoitettavan maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tavoitteena on täydentää EU:n tukijärjestelmiä (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki) sekä omalta osaltaan turvata maatalouden toimintaedellytykset ja maataloustuotannon kannattavuus sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilymistä.

Tukea voidaan maksaa maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaisille tukimuodoille, jotka ovat Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjoinen tuki, kasvinviljelyn kansallinen tuki sekä eräät muut kansalliset tuet. Lähes kaikki maa- ja puutarhataloutta harjoittavat tilat ovat tuen piirissä.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B kotieläintaloudelle ja puutarhataloudelle (kasvihuonetuotannon ja puutarhatuotteiden varastoinnin tuet). C-tukialueilla on voimassa kasvintuotannon (ml. puutar-

hatalous) ja kotieläintalouden kattava pohjoisen tuen järjestelmä. Pääosin Etelä-Suomessa maksettavan kasvinviljelyn kansallisen tuen tavoitteena on turvata kasvintuotannon toimintaedellytykset. Muuhun kansalliseen tukeen sisältyvät mm. perunantuotannon kansallinen tuki, emolehmien kansallinen lisäpalkkio, viljelijöiden opintoraha sekä ns. sokerin välivarastointikorvaus.

Määrärahaa maksettavat tuet ovat kansallisesti rahoitettavia lukuun ottamatta emolehmi-

en kansallista lisäpalkkiota, jonka rahoitukseen EU osallistuu tavoite 1-alueella ja ns. siirtymäkauden tuen alueella. EU:n osuutta vastaava tulo 330 000 euroa on otettu huomioon momentilla 12.30.01. Vuonna 2003 ja sitä aikaisemmin tehdyistä kansallista tukea koskevista päätöksistä saa aiheutua vuonna 2004 maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa. Valtuuden mitoituksessa on otettu huomioon tuotantomäärien vuosittaisen vaihtelun vaikutukset.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2001—2003 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavan vuoden määrärahaa maksettavaksi, milj. euroa:

	2001	2002	2003
Arvioitu tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle	583,5	588,5	588,6
Etelä-Suomen kansallinen tuki	134,9	131,6	128,5
Pohjoinen tuki	354,9	352,6	354,9
Kasvinviljelyn kansallinen tuki	80,5	88,6	89,5
Muu kansallinen tuki	13,2	15,7	15,7
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahaa	59,5	54,4	54,4
Valtuus budjetissa	84,1	84,1	84,1

2003 talousarvio 588 620 000
 2002 talousarvio 588 490 000
 2001 tilinpäätös 588 489 555

43. EU-tulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 455 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin kokonaan rahoittamien maatalouden tulotukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n osuutena euroon siirtymisen vuoksi suorittaman tasaustuen maksamiseen.

Selvitysosa: EU-tulotukien avulla pyritään korvaamaan yhteisen maatalouspolitiikan uudistusten yhteydessä toteutettuja tuottajahintojen laskusta aiheutuvia tulonmenetyksiä. Momentin määrärahan kasvu johtuu Agenda 2000:n myötä tapahtuvasta nykymuotoisten yksikkötukien korotuksesta. Tukea

maksetaan peltokasvien (viljat, öljy- ja valkuaiskasvit, öljypellava, kuitupellava ja -hamppu sekä kesanto ja non food kesanto) osalta neuvoston asetuksen EY 1251/1999 perusteella. Sonni-, härkä-, emolehmä- ja teurastuspalkkiot sekä laajaperäisyyspalkkiot ja laajaperäisyyspalkkio vuoristoalueen lypsylehmille sekä lisätuki (ns. kansallinen kirjekuori) myönnetään neuvoston asetuksen EY 1254/1999 mukaisesti. Perunatärkkelyksen tuotantotuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 1868/94 perusteella ja perunatärkkelyksen tasausmaksu neuvoston asetuksen EY 1766/92 perusteella. Kuitupellavan ja -hampun jalostustuki jalostajalle maksetaan neuvoston asetuksen EY 1673/2000 ja komission asetuksen EY 245/2001 perusteella ja kuivattujen rehujen tuki neuvoston asetuksen EY 603/95 perusteella sekä heinänsiementen tuotantotuki neuvoston asetuksen EY 2358/71 perusteella. Uuhipalkkiot maksetaan neuvoston asetuksen EY 2529/2001 perusteel-

la. Pienten tuottajien tukijärjestelmä perustuu neuvoston asetukseen EY 1259/1999. Tasaustuki perustuu neuvoston asetukseen EY 2799/98.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2003 maksettavat tuet. Vastaavat tulot EMOTR:n tukiosastosta kertyvät momentille 12.30.01.

Peltokasvien tukijärjestelmä kattaa lähes kaikki maataloustuotantoa harjoittavat tilat. Enimmäisala, jolle tukea Suomessa voidaan maksaa on 1,595 milj. hehtaaria. Toteutunut viljelyala ylitti sen vuonna 2001 ensimmäisen kerran ja se saattaa ylittyä myös vuonna 2003. Vuonna 2001 peltokasvien tukea maksettiin enimmäisalan perusteella 64 392 tilalle 327 530 675 euroa. Sonnipalkkiota voidaan vuonna 2003 maksaa enintään 200 000 eläimestä, emolehmäpalkkiota enintään 55 000 eläimestä ja uuhipalkkiota enintään 80 000 eläimestä. Suomelle myönnetty sonni-, härkä-, emolehmä- ja uuhipalkkiokiintiöt ovat aiemmin ylittäneet nykyisen tuotannon määrät. Vuonna 2003 arvioidaan maakohittaisen sonnipalkkiokiintiön ylittyvän, koska Suomen maakiintiötä on vähennetty 50 000 eläimellä. Vuonna 2003 arvioidaan haettavan sonnipalkkiota 210 000 sonnista, emolehmäpalkkiota 29 000 emolehmästä ja uuhipalkkiota 45 000 uuhesta.

2003 talousarvio	455 800 000
2002 talousarvio	443 076 000
2001 tilinpäätös	435 323 031

44. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1214/2000) mukaisen korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia.

Selvitysosa: Satovahinkojen korvaaminen perustuu lakiin satovahinkojen korvaamisesta. Laki on annettu 21.12.2000 ja Euroopan komissio on 25.3.2002 hyväksynyt uudis-

tetun satovahinkojärjestelmän sisällön. Tarkoituksena on saattaa uusi laki voimaan vuoden 2003 alusta.

2003 talousarvio	3 400 000
2002 talousarvio	3 400 000
2001 tilinpäätös	3 363 759

45. Maatalouden ympäristötuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 305 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman ja vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisten maatalouden ympäristötukien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtion kokonaan rahoittamiin useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 100 euroa, maatalouden ympäristötukeen liittyvän koulutuksen maksamiseen enintään 740 900 euroa ja ympäristötuen toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä valtiolle aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen enintään 320 500 euroa sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien laatimisesta aiheutuviin kulutusmenoihin enintään 200 000 euroa.

Vuonna 2003 saa tehdä EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän maatalouden ympäristötukijärjestelmän mukaisia sitoumuksia ja sopimuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2004—2012 menoja yhteensä enintään 60 000 000 euroa. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Selvitysosa: Viljelijöiden halukkuus sitoutua ympäristötukeen on osoittautunut komission vuosille 2000—2006 hyväksymässä horisontaalisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa arvioitua suuremmaksi. Järjestelmän piiriin on tullut noin 96 % peltoalasta ja 91 % viljelijöistä. Vuonna 2003 maatalouden ympäristötukeen arvioidaan tarvittavan 305 900 000 euroa, jolloin myös Suomen Itämeriohjelmassa

sa esitetyt vesiensuojelutavoitteet voidaan saavuttaa. EU:n osarahoitus on tavoite 1-alueella 75 % ja muualla maassa 50 % eli keskimääräiseksi osarahoitusosuudeksi arvioidaan 55 %.

Ympäristötukijärjestelmän vuoden 2003 määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Ympäristötukijärjestelmä yhteensä josta	305 900 000
— EU-osuus	167 367 000
— valtion osuus	137 187 500
— kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus	1 345 500

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 167 367 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista Manner-Suomen maatalouden ympäristötukijärjestelmää varten.

Vuosia 1995—1999 koskevan maatalouden ympäristöohjelman perusteella tehdyistä sitoumuksista ja sopimuksista arvioidaan aiheutuvan menoja 3 090 000 euroa. Vuosille 2000—2006 hyväksytyn maatalouden ympäristötukijärjestelmän perusteella tehdyistä sitoumuksis-

ta ja sopimuksista arvioidaan aiheutuvan menoja 302 810 000 euroa, mistä 12 150 000 euroa on käytettävissä vuonna 2003 tehtävien päätösten ja toimenpiteiden menoihin. Määräraha voidaan uusia vuonna 2003 päättyvät, tuen saamisen ehdot täyttävät erityistukisopimukset sekä tehdä uusia erityistukisopimuksia noin 48 000 hehtaarin alalle. Uusia erityistukisopimuksia tehdään 26.4.2002 hyväksytyn Suomen Itämeren suojeluohjelman mukaisesti suojavyöhykkeiden perustamisesta ja hoidosta, kosteikkojen ja laskeutusaltaiden perustamisesta ja hoidosta, lannan käytön tehostamisesta, luonnonmukaisesta tuotannosta ja sääntösalaajituksesta, säätökastelusta sekä kuivatusvesien kierrätyksestä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat ympäristötuen koulutuksesta, toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä aiheutuvat kulutusmenot, useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtainen suunnittelu sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien laatimisen aiheuttamat kulutusmenot.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmien toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. euroa:

	2003	2004	2005	Myöh. 2006vuod. yht.	
Vuosia 2000—2006 koskeva järjestelmä					
— vuonna 2003 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	12,15	10,55	10,55	10,55	23,74
— vuosina 2000—2002 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	290,66	290,66	33,60	20,34	10,50
Vuosia 1995—1999 koskeva ohjelma, tehdyt päätökset ja toimenpiteet	3,09	1,75	1,75	1,75	17,54
Yhteensä	305,90	302,96	45,90	32,64	51,78

2003 talousarvio	305 900 000
2002 talousarvio	298 000 000
2001 tilinpäätös	295 001 623

46. *Luonnonhaittakorvaus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 417 673 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän toimenpideohjelman ja vuosille 2000—2006 hyväksy-

män horisontaalisen maaseudun kehittämissuhteen mukaisten luonnonhaittakorvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös horisontaalisen maaseudun kehittämissuhteen valtion kokonaan rahoittamasta väliarvioinnista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen enintään 150 000 euroa.

Vuonna 2003 saa tehdä EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän luonnonhaittakorvausjärjestelmän mukaisia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2004—2007 menoja yhteensä enintään 5 520 000 euroa. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämissuhteita vuonna 2003.

Selvitysosa: Vuonna 2003 luonnonhaittakorvauksiin arvioidaan tarvittavan komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämissuhteen mukaisesti 422 673 000 euroa. Kun tähän arvioidaan olevan käytettävissä 5 000 000 euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa, momentille tarvitaan 417 673 000 euroa. Vuonna

2003 EU:n osarahoitus on tavoite 1-alueella 50 % ja muualla maassa 25 % eli keskimääräiseksi osarahoitusosuudeksi arvioidaan 31 %. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös horisontaalisen maaseudun kehittämissuhteen kokonaan kansallisesti rahoitettavasta väliarvioinnista valtiolle aiheutuvien kulutusmenojen maksaminen.

Luonnonhaittakorvauksen rahoituksen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä	422 673 000
josta	
— EU-osuus	136 956 000
— valtion osuus	285 567 000
— kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus	150 000

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 136 956 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista luonnonhaittakorvauksia varten.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menojen seuraavasti, milj. euroa:

	2003	2004	2005	2006	2007-
Vuonna 2003 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	1,380	1,380	1,380	1,380	1,380
Aiempiä vuosina tehdyt päätökset ja toimenpiteet	421,293 ¹⁾	421,293	421,293	6,700	5,520
Yhteensä	422,673	422,673	422,673	8,080	6,900

¹⁾ Määräraharapeesta 5 milj. euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä määrärahalla.

2003 talousarvio	417 673 000
2002 talousarvio	422 673 000
2001 tilinpäätös	422 673 078

13. Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen

Selvitysosa: Maataloustuotteiden vientituesta, interventiovarastoinnista, yksityisen varastoinnin tukemisesta ja eräistä muista maataloustuotteiden markkinoihin vaikuttavista toimenpiteistä aiheutuvat menot rahoitetaan kokonaisuudessaan EMOTR:n tukiosaston varoista.

EU:lta saatavan rahoituksen maksatusviiveen takia tarvittava väliaikainen kansallinen rahoitus on järjestetty Maatalouden interventiorahaston (MIRA) kautta. Rahastolla ei ole toimintansa rahoittamiseksi peruspääomaa, vaan noin 252 milj. euron lainanottovaltuus. Valtion talousarviosta siirretään Maatalouden interventiorahastoon määrä, jonka arvioidaan kattavan ne menot, joita ei EU:n säädösten mukaan kateta EMOTR:n tukiosastosta. Budjettisiirto on 0,9 milj. euroa vuonna 2003.

Interventio toiminnasta rahastolle aiheutuvaksi bruttomääräiseksi maksatusvastuiksi arvioidaan noin 104 milj. euroa vuonna 2003. Rahoituksen kannalta merkittävimpiä toimintoja ovat kotieläintuotteiden, elintarvikejalosteiden, viljatuotteiden ja sokerin vientituki, maidon tukiohjelmat, sokerin ja tärkkelyksen tuotantotuki, ruoka-apu sekä viljan, voin ja maitojauheen interventiovarastointi.

Interventio toiminnasta aiheutuvat menot vuosina 2001—2003, milj. euroa:

	2001 tilinpäätös	2002 arvio	2003 arvio
Vientituet, yhteensä	77,5	78,1	84,1
— kasvituotteet	17,4	13,6	18,6
— maito ja maitovalmisteet	53,7	57,8	58,7
— liha ja kananmunat	0,4	0,3	0,3
— jalosteet	6,0	6,4	6,5
Ohjelmaerusteiset tuet, yhteensä	10,1	10,1	10,2
— koulumaito	4,1	4,6	4,6
— teollisuusvoit	4,4	4,0	4,0
— muut	1,6	1,5	1,6
Yksityinen varastointi, yhteensä	3,2	0,8	0,8
— sokerin varastointituki	2,6	0,1	0,0
— muut	0,6	0,7	0,8
Interventiovarastointikulut	1,6	2,4	1,8
Ruoka-apu	2,6	2,2	2,2
Muut tuet	3,7	3,7	3,7
Takaisinperinnät, myyntikate yms.	-0,9	0,0	0,0
Markkinointi yhteensä (EU)	97,7	97,3	102,8
Muut nettomenot (mom. 30.13.60) ¹⁾	1,3	2,1	0,9
Yhteensä	99,0	99,4	103,7

¹⁾ Korot, hallinnolliset menot, tukien kansalliset osuudet yms. vähennettynä varastoinnin tuotolla ja kansallisilla vakuusperinnöillä.

Luopumistukijärjestelmien tavoitteena on maatalouden rakenteen parantaminen. Keskeisiä päämääriä on edistää maatalojen sukupolvenvaihdoksia, alentaa maatalousyrittäjien keski-ikää sekä parantaa maatalojen elinvoimaisuutta tilakokoa kasvattamalla. Maatalousyrittäjille tarkoitettuja varhaiseläkejärjestelmiä on Suomessa ollut käytössä jo yli 20 vuoden ajan. Vuosina 1995—1999 toteutettiin EU:n osaksi rahoittamaa varhaiseläkejärjestelmää ja vuosina 2000—2002 toteutettiin kokonaan kansallisesti rahoitettua järjestelmää. Vuonna 2003 otetaan käyttöön uusi vuosina 2003—2006 toteutettava edelleen kokonaan kansallisesti rahoitettu järjestelmä. Vuosina 1995—1998 toteutettiin lisäksi kansallisesti rahoitettua kasvihuonetuotannon ja omenantuotannon lopettamistukijärjestelmää ja vuosina 1997—1999 maataloustuotannon lopettamistukijärjestelmää.

Maatalouden erilaisten eläkejärjestelmien piirissä olevien henkilöiden määrä on kehittynyt seuraavasti:

Vuosi	Sukupolvenvaihdos- eläkkeet ¹⁾	Luopumiseläk- keet	Luopumis-korva- ukset	Luopumistuet
1990	15 966	22 760	-	-
1995	11 941	32 011	904	497
1996	10 657	31 052	1 221	2 171
1997	8 989	30 030	1 232	3 490
1998	7 548	29 078	1 240	4 777
1999	6 161	28 103	1 205	6 765
2000	4 828	27 094	1 082	7 711
2001	3 735	26 169	870	8 455

¹⁾ Menot momentilla 33.19.51

Keskimääräiset luopumis- ja sukupolvenvaihdoseläkkeet sekä luopumiskorvaukset vuoden 2000 ja 2001 lopussa olivat seuraavat, euroa/kk

Vuosi	Luopumiseläkkeet			Luopumis- korvaukset
	Täydet eläkkeet	Vähennetyt eläkkeet	Sukupolvenvaihdos- eläkkeet	
2000	390,4	178,4	589,8	457,1
2001	404,7	185,2	632,3	507,6

Vuosina 1995—1999 ja 2000—2002 toteutettavien luopumistukijärjestelmien toteutuminen vuoden 2001 loppuun mennessä:

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut yhteensä v. 2001 loppuun mennessä		Eläkkeitä maksussa v. 2001 lopussa kpl	Keskim. korvaus v. 2001 euroa/kk
	Tiloja	Luopujia		
Maatalousyrittäjien luopumistuki 1995—1999	6 400	8 840	7 343	643,6
Maatalousyrittäjien luopumistuki 2000—2002	852	1 132	1 112	683,8

Maatilojen määrä on 1990-luvulla supistunut n. 5 000 tilalla vuodessa ja keskikoko kasvanut yhteensä yli 10 hehtaarilla. Tilakoon kasvu on osin tilastollista. Viljelijöiden keski-iässä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Ikärakenteen vaatimattomaan kehitykseen on vaikuttanut erityisesti nuorten viljelijöiden määrän voimakas väheneminen. Rakennekehitykseen vaikuttavat varhaiseläkejärjestelmien ohella monet muutkin tekijät.

Maatalousyrittäjien keski-ikä ja tilojen keskipeltoalan kehitys aktiivituloilla vuosina 1990, 1995 ja 2000:

Vuosi	Aktiivimaatiloja kpl (>1 ha)	Viljelijöiden keski-ikä, v.	Keskipeltoala (yli 1 ha tiloilla), ha
1990	129 114		17,34
1995	99 964	46,7	21,68
2000	79 783	47,7	28,03

Eri ikäryhmiin kuuluvien viljelijöiden määrän muutos vuosina 1995—2000:

Vuosi	Alle 40-vuotiaat	40—65-vuotiaat	Yli 65-vuotiaat	Kaikki yht.
1995	24 648	54 680	3 910	83 238
2000	16 979	48 880	2 519	68 378
Muutos	-7 669	-5 800	-1 391	-14 860
%	-31	-11	-36	-18

42. Luopumiskorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luopumiseläkelain (16/1974) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Luopumiskorvauslain voimassaolo päättyi vuoden 1995 lopussa. Luopumiskorvauslaista ja sitä edeltäneestä luopumiseläkelaista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 60 900 000 euroa vuonna 2004, 57 800 000 euroa vuonna 2005 ja 55 300 000 euroa vuonna 2006. Sen jälkeen vuotuiset menot alenevat edelleen asteittain ja loppuvat 2040-luvulla.

2003 talousarvio	64 000 000
2002 talousarvio	66 700 000
2001 tilinpäätös	69 684 072

43. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 642 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen sekä hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen myönnettävien valtion avustusten maksamiseen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perusteiden. Määrärahaa saa lisäksi käyttää neuvoston asetuksen (EY 1221/1997) mukaisesta hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 50 000 euroa Finfood LUOMUlle myönnetyn ammatikeittöille suunnatun kertaluonteisen tuen poistumisen johdosta. Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidaan tarvittavan 235 000 euroa, mistä EU:n osarahoittaman (50 %) tukijärjestelmän kokonaismenoiksi arvioidaan 165 000 euroa. EU:n rahoitusosuus on 82 000 euroa, mikä on merkitty tulona momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttökohteisiin seuraavasti, euroa:

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Kansalliset markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimet	4 407 000	-
Hunajantuotannon ja markkinoinnin edistäminen	235 000	82 000
Yhteensä	4 642 000	82 000

2003 talousarvio	4 642 000
2002 talousarvio	4 692 000
2001 tilinpäätös	4 641 987

44. Laatu järjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 513 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarviketalouden laatu strategian toteuttamiseen liittyvien avustusten, ostopalvelujen ja kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään elintarviketalouden laatu strategian täytäntöönpanoon, elintarviketietojen jäljitettävyyttä ja turvallisuutta edistävien ratkaisujen toteuttamiseen sekä elintarvikealan laatu tietojärjestelmän rakentamiseen. Tavoitteena on, että koko elintarviketietojärjestelmä on systemaattisen ja tarvittaessa todennettavissa olevan laatu työn piirissä vuoteen 2006 mennessä.

Elintarviketalouden laatu strategian toteuttamista koordinoivana ja asioita valmistelevana ryhmänä toimii maa- ja metsätalousministeriön asettama laajasti koko elintarviketietojärjestelmän edustava elintarvikkeiden laatu johtoryhmä.

2003 talousarvio	1 513 000
2002 talousarvio	1 513 000
2001 tilinpäätös	1 177 315

47. Maataloustuotannon lopettamistuet ja pellon metsitystuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 88 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994), kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuesta annetun lain (1297/1994) sekä maataloustuotannon lopettamistuesta annetun lain (1340/1996) perusteella myönnettävien lopet-

tamistukien ja hoitokustannusten sekä EU:n komission vuosiksi 1995—1999 hyväksymän maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n osarahoittamaa maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää toteutettiin Suomessa vuosina 1995—1999. Järjestelmän piiriin tuli yhteensä noin 6 400 tilaa, eli noin 41 % ohjelmassa arvioidusta määrästä. Kaudella 1995—1999 solmituista sopimuksista aiheutuvien menojen maksaminen jatkuu osana horisontaalista maaseudun kehittämisohjelmaa. Luopumistukea arvioidaan vuonna 2003 maksettavan 6 985 saajalle keskimäärin 682 euroa kuukaudessa. Sopimuksiin tarvitaan vuonna 2003 hoitokuluineen 54 240 000 euroa. Tähän sisältyvät myös kustannukset niistä vajaan 20 luopumistukitapauksesta, jotka ohjelmakauden päättymisen johdosta ovat kokonaan kansallisesti rahoitettavia maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muutoksen nojalla. Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyväksi luopumistuen osalta yhteensä 21 160 000 euroa EMOTR:n tukiosaston varoista.

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää jatkettiin vuoden 2000 alusta kokonaan kansallisesti rahoitettavana järjestelmänä vuosille 2000—2002. Tukea maksetaan 55—64-vuotiaalle maatalousyrittäjälle ja porotalouden harjoittajalle, joka lopettaa pysyvästi tuotannon. 50-vuotias puoliso saa uinuvan eläkeoikeuden. Järjestelmässä ei voinut luopua vuokrauksen ja viljelemättömyys sitoumuksen nojalla. Tuen piiriin on tullut 852 tilaa vuosina 2000—2001. Luopujien keski-ikä oli 57,6 vuotta ja jatkajien 29,5 vuotta. Lisämaata hankkineiden keski-ikä oli 39,2 vuotta. Vuonna 2002 järjestelmän piiriin arvioidaan tulevan

800 tilaa ja vuonna 2003 noin 200 tilaa. Luopumistukea arvioidaan vuonna 2003 maksettavan noin 2 573 saajalle keskimäärin 737 euroa kuukaudessa. Järjestelmän menoihin hoitokuluineen arvioidaan vuonna 2003 tarvittavan yhteensä 22 440 000 euroa.

Vuonna 2003 otetaan käyttöön uusi kokonaan kansallinen nelivuotinen luopumistukijärjestelmä. Uuden järjestelmän mukaan vuosina 2003—2004 tapahtuvissa sukupolvenvaihdosluovutuksissa luopujan ikäraja on 55 vuotta, mutta uusissa vuosina 2005—2006 tapahtuvissa luopumisissa 56 vuotta. Lisämaaksi myyvän luopujan on oltava 57-vuotias. Pellon vuokraus luovutustapana tulee mahdolliseksi vuonna 2004 ja koskee 60 vuotta täyttäneitä luopujia. Poroista luopujan ikäraja on 55 vuotta. Tuen piiriin arvioidaan tulevan vuosittain noin 800 luopujaa. Järjestelmästä arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 2003 noin 5 000 000 euroa. Menoihin sisältyy myös järjestelmän hoitokorvaukset.

Maataloustuotannon lopettamistuki oli osa Suomen liittymissopimuksen artiklan 141 mukaista ns. vakavien vaikeuksien tukipakettia ja kokonaan kansallisesti rahoitettava järjestelmä. Tuki voitiin myöntää vuosina 1997—1999 maatalouden harjoittamisesta A- ja B-tukialueilla luopuneille. Kertakorvauksen maksaminen voitiin jaksottaa enintään viidelle vuodelle. Järjestelmän piiriin tuli yhteensä 58 tilaa.

Järjestelmästä aiheutuu kustannuksia 27 000 euroa vuonna 2003.

Kasvihuonetuotannon ja omenantuotannon lopettamistuki voitiin myöntää vuosina 1995—1998 luopuneille yrittäjille. Tuki on kokonaan kansallisesti rahoitettava. Kertakorvauksen maksaminen voitiin jaksottaa enintään viidelle vuodelle. Järjestelmän piiriin tuli yhteensä 159 tilaa. Järjestelmästä aiheutuu kustannuksia 23 000 euroa vuonna 2003.

Maatalouden metsätoimenpideohjelman 1995—1999 mukaisia metsityksiä voitiin hyväksyä vuoden 1999 loppuun saakka. Niitä hyväksyttiin 31 500 hehtaarin alalle, mikä on vain noin puolet ohjelman tavoitteesta. Ohjelman perusteella oli vuoden 2001 loppuun mennessä metsitetty yhteensä 26 700 hehtaaria peltoa. Viimeiset ohjelmassa hyväksytyt metsitykset on saatava valmiiksi kesällä 2002. Vuonna 2001 metsitysmenoihin käytettiin yhteensä 7 678 747 euroa. Ohjelman mukaisia menoja arvioidaan vuonna 2003 maksettavan 6 440 000 euroa. Tulonmenetykskorvausta maksetaan kymmenen vuoden ajan sen jälkeen, kun metsitys on todettu suoritetuksi hyväksyttävällä tavalla. Metsityksen hoitopalkkiota maksetaan 2 ja 4 vuoden kuluttua metsityksen valmistumisen jälkeen. EU:n rahoitusosuus on 50 %. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 3 220 000 euroa EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston varoista.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti, milj. euroa:

	Yhteensä,	mistä EU:n osuus
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 1995—1999	54,24	21,16
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2000—2002	22,44	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	5,00	-
Maataloustuotannon lopettamistuki	0,03	-
Kasvihuonetuotannon ja omenanvilj. lopettamistuki	0,02	-
Maatalouden metsätoimenpiteet, ennen vuotta 2000 tehdyt sitoumukset	6,44	3,220
— metsityskustannukset	-	-
— metsityksen hoitopalkkio	0,67	0,335
— tulonmenetykskorvaus	5,77	2,885
Yhteensä	88,17	24,38

Vuonna 2003 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä maataloustuotannon lopettamistukia koskevista sitoumuksista ja metsätoimenpiteistä arvioidaan aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. euroa:

	2003	2004	2005	2006	2007	Myöh. vuod. yht.
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 1995—1999 sopimukset	54,24	48,38	41,70	32,90	24,26	42,40
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2000—2002 sopimukset	22,44	22,06	21,49	20,37	18,95	68,80
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2003—2006 sopimukset	5,00	13,00	13,00	13,00	13,00	80,00
Maataloustuotannon lopettamistuki	0,03	-	-	-	-	-
Kasvihuonetuotannon ja omenanvilj. lopettamistuki	0,02	-	-	-	-	-
Maatalouden metsätoimenpiteet, ennen vuotta 2000 tehdyt sitoumukset	6,44	6,44	6,27	5,75	5,50	7,58
Yhteensä	88,17	89,88	82,46	72,02	61,71	198,78

2003 talousarvio	88 170 000
2002 talousarvio	77 110 000
2001 tilinpäätös	81 402 956

48. Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen hedelmän- ja vihannestuottajaorganisaatioiden sellaisiin menoihin, jotka aiheutuvat tuotteiden poistamisesta markkinoilta tai hyväksytyjen toimintaohjelmien mukaisista toimenpiteistä. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n ja kansallisten rahoitusosuuksien maksamisen menoihin, jotka aiheutuvat esihyväksytyjen hedelmän- ja vihannestuottajaryhmittymien toiminnan kannustamistoimista.

Selvitysosa: Hedelmien ja vihannesten yhteisestä markkinajärjestelystä annetun neuvoston asetuksen (EY 2200/96) mukaan hyväksytyille tuottajaorganisaatioille maksetaan

tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Ohjelman kustannuksista 50 % katetaan organisaation jäseniltä perittävillä maksuilla ja 50 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. Talousarviosta maksettava tuki, jonka määräksi vuonna 2003 arvioidaan 40 000 euroa, rahoitetaan kokonaan EMOTR:n tukiosastosta. Vuonna 2002 tukeen arvioidaan käytettävän 70 000 euroa.

Mainitussa asetuksessa säädetään myös käynnistystuesta esihyväksytyille hedelmän- ja vihannestuottajaryhmittymille. Tuki maksetaan tuottajaryhmittymän perustamis- ja hallintokustannusten kattamiseen. Käynnistystukea arvioidaan maksettavan 100 000 euroa vuonna 2003. Yhteisön rahoitusosuus on 75 % tavoitteiden 1 ja 2 kohdealueilla ja 50 % muilla alueilla.

Momentille 12.30.01 kertyy EU:n rahoitusosuuksia vastaavasti 90 000 euroa EMOTR:n tukiosastosta.

Määrärahojen arvioidaan jakautuvan seuraavasti, milj. euroa:

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Tuottajaorganisaatioiden toimintatuki	0,04	0,04
Tuottajaryhmittymien käynnistystuki	0,10	0,05
Yhteensä	0,14	0,09

2003 talousarvio	140 000
2002 talousarvio	170 000
2001 tilinpäätös	85 485

60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahaston ottamien lainojen korkojen sekä muiden Maatalouden interventiorahastosta annetussa laissa (1206/1994) ja asetuksessa (1587/1994) sekä maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä (3035/511/99) tarkoitettujen menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosas-

tosta. Määrärahaa saa käyttää myös menekinedistämisestä aiheutuvien menojen valtion rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan niitä Maatalouden interventiorahaston menoja, joita vastaavia tuloja EU:n säädösten mukaan ei tulouteta interventiorahastolle.

Rahastosta maksettavien menekinedistämisen tukiohjelmien valtion rahoitusosuuksiin arvioidaan vuonna 2003 tarvittavan yhteensä 336 000 euroa.

2003 talousarvio	900 000
2002 talousarvio	2 150 000
2001 tilinpäätös	1 345 503

14. Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen

Maatilatalouden kehittämisrahaston (MAKERA) varoista saa käyttää enintään 600 000 euroa rahaston maksuliikenteen, kirjanpidon ja perimistehtävien sekä rahaston toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja seurantaan liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Maaseudun kehittämistoimenpiteiden tavoitteena on maaseutualueiden tasapainoinen kehitys suhteessa koko maan kehitykseen. Erityinen haaste on syrjäisen ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasapainottaminen ja työllisyyden parantaminen. Tätä tuetaan tavoite 1-ohjelma-alueella antamalla näiden alueiden hankkeille etusija sekä Alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) alueella jakamalla varat TE-keskuksille niiden syrjäisen ja ydinmaaseudun väkiluvun suhteessa ja porrastamalla yritysinvestointien tukitasot maaseututyypin mukaan. Paikalliset toimintaryhmät kattavat lähes kaikki Suomen maaseutualueet ja vahvistavat osaltaan maaseudun asukkaiden mahdollisuutta päättää alueensa kehittämisestä.

Maaseudun kestävä kehittäminen rahoittamista koskevat linjaukset EU:n ohjelmakaudella 2000—2006 määritellään asetuksessa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen (EY 1257/1999) sekä kansallisessa maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa (329/1999). Tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmien sekä yhteisöaloiteohjelmien (Leader ja Interreg) osalta noudatetaan edellä mainittujen säännösten lisäksi asetusta rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä (EY 1260/1999). EU-osarahoitteen toiminnan rinnalla on käytössä kokonaan kansallisesti rahoitettavia toimenpiteitä, jolloin luodaan hyvä suomalaista maaseutua ja maataloutta tukeva kokonaisuus.

*Maaseudun kehittämisohjelmien rahoittaminen***Rahoitus ohjelmakauden 2000—2006 aikana yhteensä (milj. euroa):**

Ohjelma	EMOTR:n				
	osasto	EU	Julkinen	Yksityinen	Yhteensä
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (ALMA)	EMOTR-T	116,33	271,44	279,23	667,00
Tavoite 1-ohjelmat	EMOTR-O	197,15	197,15	425,06	819,36
Leader+ -yhteisöaloiteohjelma	EMOTR-O	55,40	55,40	59,66	170,46
Yhteensä		368,88	523,99	763,95	1 656,82

Tavoite 1-alueen ja Ahvenanmaan ulkopuolella toteutettavan *alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA)* tavoitteena on harvaan asutun ja ydinmaaseudun väkiluvun alenemisen pysäyttäminen sekä tasapainoinen väestökehitys ja -rakenne. Ohjelmassa rahoitetaan maataloustuotteiden ensi asteen jalostukseen ja monipuolistamiseen liittyviä maatilainvestointeja, koulutusta, metsätaloustoimenpiteitä sekä maaseudun kehittämis- ja yritystukihankkeita. Tavoitteena on 10 000 uutta työpaikkaa koko ohjelmakauden aikana. Vuonna 2001 ohjelmassa arvioidaan luodun noin 280 uutta työpaikkaa. Toiminnan välilliset työpaikkavaikutukset arvioidaan vuonna 2003 väliarvioinnin yhteydessä.

Tavoite 1-ohjelmissa tavoitteena on maatalouden rakennemuutoksen tukeminen, erittäin harvaan asutun maaseudun ja ydinmaaseudun elinvoimaisuuden säilyttäminen sekä maaseudun elinkeinotoiminnan ja palvelurakenteen monipuolistaminen. Ohjelmassa rahoitetaan alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa vastaavien maaseudun kehittämis- ja yritystukihankkeiden lisäksi laadukkaiden maataloustuotteiden kaupan pitämistä ja maatalouden perusrakenteiden kehittämistä ja parantamista (talousarvio) sekä muita maatalouden investointeja ja nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista (MAKERA). Tavoitteena on näiden toimenpiteiden avulla 15 300 uutta tai säilytettyä/uudistettua työpaikkaa. Vuonna 2001 arvioidaan luodun noin 290 työpaikkaa.

Ohjelmakaudella 2000—2006 toteutetaan myös paikalliseen omaehtoisuuteen perustuvaa *Leader+ -yhteisöaloitetta*. Sen tavoitteena on monipuolistaa maaseudun elinkeinotoimintaa pääasiassa pienimuotoisten, kunkin alueen erityispiirteisiin soveltuviin hankkeiden avulla sekä lisätä yhteistyötä eri tahojen välillä. Leader+ -yhteisöaloiteohjelmaa toteuttavat paikalliset toimintaryhmät. Tavoitteena on 2 400 uutta työpaikkaa koko ohjelmakauden aikana. Ohjelman toimeenpano käynnistyi vuoden 2001 loppupuolella.

Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu ohjelmakaudella 2000—2006 *Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR)* rahoitettavien hankkeiden rahoitukseen myöntämällä valtion rahoitusosuutta tavoite 1- ja 2-ohjelmissa vesistöjen kunnostamiseen, maaseudun vesihuollon edistämiseen ja seudullisen vesihuollon kehittämiseen ja *Interreg-yhteisöaloiteohjelmissa* raja-alueet ylittävän maaseudun kehittämiseen. Interreg-ohjelmien toteutus käynnistyi vasta vuonna 2001.

Kokonaan kansallisia maaseudun kehittämisvaroja on varattu talousarviossa valtakunnallisten tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen momentilla 30.14.63 sekä MAKERAssa. Rahoituksen pääpaino on erityisesti laajojen verkostohankkeiden aikaansaamisessa, millä tuetaan maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän työtä, rakennetaan toimialoittaisia kehittämisohjelmia sekä luodaan koko maassa sovellettavissa olevia ja aluehankkeiden toteuttamista ja verkostoitumista edistäviä kehittämisvälineitä. Kansallinen maaseudun kehittämisrahoitus on lisäksi merkittävä maaseutututkimuksen rahoitusmuoto. Valtakunnallisella maaseudun tutkimus- ja kehittämishankerahoituksella tuetaan myös marraskuussa 2000 valmistuneen kolmannen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toimeenpanoa.

Maatilatalouden rakenteen kehittäminen

Maatilatalouden rakenteen kehittämisen keskeisenä tavoitteena on luoda edellytykset kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen yrityskokoa kasvattamalla. Tilarakenteeseen vaikutetaan suuntaamalla rahoitustuki perheviljelmien ja niiden muodostamien yhteenliittymien hoidettavissa oleville yksiköille. Maatiloille myönnettävän investointituen tavoitteena on edistää tulotason sekä elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteiden parantumista maatiloilla. Tuella pyritään tuotantokustannuksia vähentämällä maatilojen tuottavuuden ja kilpailukykyyn lisäämiseen, ympäristönsuojelun edistämiseen sekä eläinten hyvinvoinnin ja tuotteiden laadun parantamiseen.

Rahoitustuki maatiloilla tehtäviin investointeihin on joko EU:n osarahoittamaa tai kokonaan valtion rahoittamaa tukea. EU-osarahoitteisissa tuissa sekä EU:n että valtion osuus valtionlainoissa ja avustuksissa rahoitetaan Maatilatalouden kehittämisrahastosta (MAKERA) ja EU:n osuus tuloutetaan suoraan rahastoon. Kokonaan valtion varoista rahoitettavissa investointituissa avustukset ja valtionlainat myönnetään samaten MAKERASTA. Korkotukilainat myönnetään talousarviossa osoitetun myöntämisvaltuuden puitteissa.

MAKERAN pääoman arvioidaan olevan vuonna 2003 noin 1 200 milj. euroa. Rahaston käytävissä vuonna 2003 olevien varojen arvioidaan vähenevän vuoteen 2002 verrattuna. Käytettävissä arvioidaan olevan edelliseltä vuodelta siirtyvät varat ja EU:lta tulevat tulot huomioon ottaen noin 245,1 milj. euroa.

MAKERASTA myönnettävä tuki (avustukset ja valtionlainat) ohjataan mm. nuorten viljelijöiden aloitustukeen sekä tuotannollisten investointien, kuten lypsy- ja lihakarjanavetoiden, sikaloiden, lampoloiden ja puutarhatalouden investointeihin. Lisäksi MAKERAN varoin on tarkoitus tukea mm. ympäristösuojeluinvestointeja sekä hygieniää ja eläinten hyvinvointia koskevia investointeja. Samoin tuetaan myös eräitä porotalouden hankkeita. Varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden sekä luontaiselinkeinojen tutkimustoimintaan sekä toimintaryhmätöiminnan tukemiseen.

Tavoite 1-alueella EU-osarahoitteisella investointituella tuetaan perusmaatalouden investoinneista lypsy- ja lihakarjanavetoiden, sikaloiden ja lampoloiden rakentamista, ympäristönsuojeluinvestointeja sekä eräitä porotalouden hankkeita. Muilta osin perusmaatalouden investointeja tuetaan valtion varoin. Lisäksi EU-osarahoitteisesti tuetaan nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista. Tavoite 1-alueen ulkopuolella kaikki tuet rahoitetaan kokonaan valtion varoin.

Vuonna 2003 arvioidaan MAKERASTA myönnettävän avustuksia maatilojen investointeihin ja nuoren viljelijän aloitustukeen yhteensä noin 48,0 milj. euroa ja valtionlainoja noin 110,0 milj. euroa.

Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta arvioidaan tarvittavan noin 151,37 milj. euroa. Korkotukea myönnetään mm. maanhankinnan, eräiden tuotantorakennusten (konehallit, kuivurit, rehuvarastot ym.), maatilojen asuinrakentamisen ja asuntotoiltojen hankinnan sekä konehankintojen rahoittamiseen. Lisäksi korkotukilainoja voidaan myöntää eräisiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisiin kohteisiin.

Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista arvioidaan vuonna 2003 myönnettävän tukea noin 700 nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamiseen, noin 300 navettahankkeeseen ja runsaaseen 100 sikalahankkeeseen.

Euroopan yhteisön maidon ja maitotuotteiden kiintiöjärjestelmän täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta annetun lain perusteella MAKERAN varoja voidaan käyttää tuottajille vahvistettujen meijerimaidon viitemäärien välittämiseen kansallisesta varannosta siten, että viitemääriä myytäessä ostajalta peritään ennakkomaksu ja rahastoon tuloutetut ennakkomaksut käytetään

vastaavan suuruisten viitemäärien ostamiseen valtiolle. Lisäksi maidon viitemääriä voidaan ostaa kansalliseen varantoon MAKERAn varoilla.

MAKERAsta ja talousarviosta myönnettävän rahoitustuen kehittyminen tukimuodoittain vuosina 2000—2003, milj. euroa:

	2000 tilinpäätös	2001 tilinpäätös	2002 arvio	2003 arvio
MAKERA:				
Käytettävissä olevat varat yhteensä	391	421,7	320,5	246,1
— omat tulot (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	132	132,3	126,0	125,5
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	25	13,0	23,2	17,9
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	234	276,4	171,3	102,7
LAINAT, yhteensä	137	323,2	299,2	261,4
MAKERAsta (valtionlainat)	58	155,6	131,0	110,0
Talousarviosta (korkotukilainat, mom. 30.14.49)	79	167,6	168,2	151,4
AVUSTUKSET (MAKERAsta)	45	72,9	61,0	48,0
KORKOTUET, yhteensä	27,3	30,6	27,5	32,6
Puutarhayrityslainoille (mom. 30.14.48)	1,0	0,3	-	-
Korkotukilainojen korkotuki (mom. 30.14.49)	26,3	30,3	27,5	32,6

49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 32 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinosten rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, aikaisemman lainsäädännön mukaisista perusluotoista sekä eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Vuonna 2003 korkotukea saa hyväksyä enintään 151 370 000 euron lainapääomalle. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Selvitysosa: Vuonna 1996 ja sen jälkeen myönnettyistä lainoista korkotuki on enintään 4 tai 5 prosenttiyksikköä lainan myöntämisajankohdasta riippuen, kuitenkin niin, että viljelijän maksama korko on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksetaan korkohyvitystä lainansaajilta perittävän koron muutosten johdosta myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen keskimäärin 3,3 % lainojen maksamatta olevasta pääomasta. Koko lainakanta huomioon ottaen korkohyvitystä arvioidaan vuonna 2003 maksettavan keskimäärin 5,5 % lainapääomasta. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 2001 lopussa yhteensä 759,4 milj. euroa. Korkotukilainoja on tarkoitus myöntää mm. maatilojen asuinrakennusten rakentamiseen, asuntilojen hankintaan, lisämaanostoon sekä konehallien, kuivureiden ja varastojen rakentamiseen. Lisäksi korkotukilainoja on tarkoitus myöntää porotalouden ja

luontaiselinkeinojen rahoituslain mukaisesti lainoille korkotukea maksetaan enintään 4 prosenttia porotalouteen ja luontaiselinkeinoihin. Näille prosenttiyksikköä.

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuosittain seuraavasti, milj. euroa:

	2003	2004	2005	2006	2007	Myöh. vuod. yht.
Aikaisempien vuosien korkotukilainoista	29,4	24,2	20,8	18,3	16,0	45,5
Vuoden 2003 korkotukilainoista	3,2	4,7	5,4	4,9	4,5	18,5
Yhteensä	32,6	28,9	26,2	23,2	20,5	64,0

2003 talousarvio	32 600 000
2002 talousarvio	27 499 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	30 265 663

61. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 838 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 46 755 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 alueellista maaseudun kehittämissuunnitelmaa, tavoite 1-ohjelmia ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelmaa toteuttavien hankkeiden Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) maksettavan EU-rahoituksen maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun EMOTR:n ohjausosastosta (EMOTR-O) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä vastinrahoitusmomentin 30.14.62 määrärahojen kanssa käyttää myös EMOTR:n ohjausosaston (EMOTR-O) osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tar-

vittavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 22 155 000 euroa alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa, 20 542 000 euroa tavoite 1-ohjelmissa ja 10 141 000 euroa Leader+ -yhteisöaloiteohjelmassa.

Alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman ja tavoite 1-ohjelmien päätöksenteko käynnistyi helmikuussa ja maksatukset talousarvioon sisältyvien määrärahojen osalta kesäkuussa 2001. Leader+ -yhteisöaloiteohjelman päätöksenteko käynnistyi syyskuussa ja maksatukset marraskuussa 2001. Vuoden 2001 talousarvion ja vuodelta 2000 lähes kokonaan vuodelle 2001 siirtyneestä 78,825 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 59,905 milj. euroa, joten vuodelle 2002 siirtyi valtuutta käytettäväksi 18,920 milj. euroa. Maksatusten alkamisen viivästymisen vuoksi vuodelle 2001 osoitetusta noin 36,328 milj. euron määrärahasta ehdittiin maksaa vain noin 20,580 euroa, josta vajaa puolet (9,183 milj. euroa) käytettiin ohjelmakauden 1995—1999 viimeisiin maksatuksiin. Tämän vuoksi maksatukset siirryvät ohjelmissa suunniteltua myöhäisemmiksi.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. euroa:

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Vuosien 2000—2002 sitoumukset	41,651	32,635	10,016	-	84,302
Vuoden 2003 sitoumukset	11,187	16,074	13,151	6,343	46,755
Yhteensä	52,838	48,709	23,167	6,343	131,057

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa:

Ohjelma	Kauden	Budjetoitu	Myöntämis-	Käytetty	Budjetoitu		
	2000—2006				valtuutta	määrä-	määrä-
	rahoitus-	v. 2000—2002	valtuus	v. 2000—2001	rahaa	rahaa	raha
	kehys		v. 2003		v. 2002	v. 2003	
	valtuutena						
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (EMOTR-T)	116,330	68,175	17,517	3,902	20,452	22,155	
Tavoite 1-ohjelmat (EMOTR-O)	122,807	51,805	19,643	4,167	16,765	20,542	
Leader+ -yhteisöaloite-ohjelma (EMOTR-O)	55,400	18,156	9,595	0,420	6,341	10,141	
Kauden 1995—1999 ohjelmat (EMOTR-O)	-	-	-	11,531	-	-	
Yhteensä	294,537	138,136	46,755	20,020	43,558	52,838	

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä valtion rahoitusosuus momentille 30.14.62.

2003 talousarvio	52 838 000
2002 talousarvio	43 558 000
2001 tilinpäätös	20 579 913

62. *Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä* (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 73 247 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 62 319 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) rahoitettavien, alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa, tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmia sekä Leader+ - ja Interreg-yhteisöaloiteohjelmia toteuttavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tekniseen apuun yhteisön tukiedellytysten mukaisesti

yhdessä momenteilla 30.14.61 ja 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa sekä alueellisen maaseudun kehittämisohjelman osalta kokonaan kansallisesti rahoitettavana osuutena sisältäen myös ohjelman arviointiin tarvittavat varat. Määrärahaa saa käyttää myös ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen kokonaan valtion varoin. Määrärahaa saa käyttää myös neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 30 (tukikelpoisuus) ja artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 44 423 000 euroa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston (EMOTR-T) hankkeiden valtion rahoitusosuutena, 22 796 000 euroa saman rahaston ohjausosaston (EMOTR-O) hankkeiden valtion rahoitusosuutena sekä 3 247 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hankkeiden valtion rahoitusosuutena. Lisäksi määrärahasta arvioidaan käytettävän 2 581 000 euroa teknisen avun kokonaan kansallisesti rahoitettavana

osuutena sekä 200 000 euroa yhteisön varoista vuosina 1995—1999 sidottujen hankkeiden maksatusten korjaamiseen.

Vuoden 2001 talousarvion ja vuodelta 2000 vuodelle 2001 siirtyneestä 108,419 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 84,169 milj. euroa, joten vuodelle 2002 siirtyi valtuutta

käytettäväksi 24,250 milj. euroa. Maksatusten alkamisen viivästymisen vuoksi vuodelle 2001 osoitetusta noin 42,602 milj. euron määrärahaa ehdittiin maksaa vain noin 15,734 milj. euroa. Tämän vuoksi maksatukset siirtyvät ohjelmissa suunniteltua myöhäisemmiksi.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. euroa:

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Vuosien 1995—1999 sitoumukset	0,200	-	-	-	0,200
Vuosien 2000—2002 sitoumukset	57,423	44,987	17,610	-	120,020
Vuoden 2003 sitoumukset	15,624	19,858	16,573	10,264	62,319
Yhteensä	73,247	64,845	34,183	10,264	182,539

Momentin myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain ja ohjelmittain seuraavasti, milj. euroa:

Rahasto	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö-aloitteet	Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma	Yhteensä
EMOTR-O-osarahoitteinen	15,068	-	7,292	-	22,360
EMOTR-T-osarahoitteinen	-	-	-	35,029	35,029
EAKR-osarahoitteinen	1,089	0,932	1,059	-	3,080
Kokonaan kansallinen	-	-	-	1,850	1,850
Yhteensä	16,157	0,932	8,351	36,879	62,319

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa:

Ohjelma	Kauden 2000—2006		Myöntämisvaltuus v. 2003	Käytetty määrärahaa v. 2000—2001	Budjetoitu määrärahaa v. 2002	Määräraha v. 2003
	rahoitus-kehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2002				
EMOTR-osarahoitteiset:						
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma						
(EMOTR-T)	232,654	136,352	35,029	8,097	47,475	44,423
Tavoite 1 (EMOTR-O)	93,929	40,484	15,068	3,675	13,124	15,960
Leader+ (EMOTR-O)	39,926	13,306	7,292	0,278	3,486	6,836
Yhteensä	366,509	190,142	57,389	12,050	64,085	67,219
Kauden 1995—1999 ohjelma (EMOTR-O)						
Pilottiprojektit	0,225	0,225	-	10,932	0,200	0,200
EMOTR-osarahoitteiset yhteensä	366,734	190,367	57,389	22,982	64,357	67,419

EAKR-osarahoitteiset:

Tavoite 1	7,547	3,410	1,089	1,275	1,180	0,923
Tavoite 2	9,661	4,769	0,932	1,543	1,414	1,201
Interreg	5,662	1,592	1,059	-	0,952	1,123
EAKR-osarahoitteiset yhteensä	22,870	9,771	3,080	2,818	3,546	3,247
Teknisen tuen henkilöstö ja alueellisen maaseudun kehittämissohjelman muu tekninen apu (kokonaan valtion osuutta)	15,853	4,703	1,850	1,494	1,850	2,581 ¹⁾
Kaikki yhteensä	405,457	204,841	62,319	27,294	69,753	73,247

¹⁾ Määräraha sisältää tavoite 1- ja Leader+ -ohjelmien osalta vain ennen vuotta 2003 palkatun henkilöstön.

2003 talousarvio	73 247 000
2002 talousarvio	62 184 000
2002 lisätalousarvio	7 569 000
2001 tilinpäätös	15 733 983

63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 803 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), maaseudun kehittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (609/2000), maaseudun kehittämishankkeisiin myönnettävän tuen kohdentamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen ja maaseudun kehittämistoimenpiteitä tuettaessa noudatettavasta menettelystä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot.

Selvitysosa: Määrärahaa myönnetään valtakunnallisille hankkeille, joilla tuetaan maaseudun kehittämistä ja maaseudun elinkeinotoiminnan edistämistä ja monipuolistamista. Valtakunnallisilla hankkeilla täydennetään alueilla tapahtuvaa kehittämistyötä, edistetään kehittämis- ja tutkimustyön verkostoitumista sekä edistetään kolmannen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteuttamista. Määrärahaa myönnetään hankkeille, joiden rahoittaminen niiden valtakunnallisen luonteen vuoksi ei ole mahdollista EU:n osarahoittamien alueellisten kehittämissohjelmien varoista. Määräraha jaetaan maa- ja metsätalousministeriön päätöksillä maaseutupoliittikan yhteistyöryhmän alaisen hankeryhmän esitysten perusteella.

2003 talousarvio	2 803 000
2002 talousarvio	2 803 000
2001 tilinpäätös	3 901 960

15. Muut maatalouden menot

Selvitysosa: Valtionapua myönnetään maaseudun neuvontajärjestöille maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseen yhteiskunnan kannalta tarpeellisena pidettävällä tavalla. Valtionapua kohdennetaan niin, että neuvonnan vaikutusmahdollisuus alueelliseen kehittämiseen yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa turvataan. Luvun määrärahoilla edistetään myös 4H-toimintaa ja hevostaloutta.

40. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) ja sen nojalla annetun maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti lähinnä neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionapua arvioidaan

myönnettävän seuraavasti:

	€
Maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen kehittäminen	8 552 000
Kotieläinjalostuksen ja -neuvonnan kehittäminen	1 093 000
Maaseutuelinkeinojen rationalisoinnin kehittäminen	193 000
Puutarhatalouden kehittäminen	690 000
Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen	640 000
Yhteensä	11 168 000

Maaseutuneuvonnalle on asetettu seuraavat kolme avaintulosaluetta:

Maaseutuyritysten kilpailukyvyyn sekä tuotteiden, toiminnan ja palvelujen laadun kehittämisessä neuvontajärjestöt osaltaan vaikuttavat siihen, että koko elintarvikeketjun kattava, vapaaehtoinen ja yhteensovitetty laadunvarmistusmalli otetaan käyttöön myös alkutuotannossa. Neuvontatyöllä pyritään erityisesti alentamaan tilojen lopputuotteiden tuotantokustannuksia. Tilakoon kasvaminen tai tuotannon monipuolistuminen asettavat lisäksi uusia vaatimuksia tilan johtamiselle.

Maaseutu ympäristön hoidon ylläpito ja kehittäminen. Ympäristönsuojelua edistetään neuvonnallisin, rahoituksellisin ja viljelijöiden vapaaehtoisuuteen perustuvuin toimin. Neuvonnalliset keinot ovat keskeisiä edistettäessä uusiutuvien luonnonvarojen kestävää hyödyntämistä ja erityisesti maatalouden ympäristönsuojelua. Luonnonmukaisen tuotannon

neuvontaa tehostetaan ja lisätään edelleen erityisesti kotieläintuotannossa. Luomutuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimiin käytetään momentin 30.13.43 varoja.

Maaseudun toimivien ja uusien yritysten sekä kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta edistetään kehittämällä olemassa olevien pienyritysten liiketoimintaa, perustamalla uusia yrityksiä ja monipuolistamalla maatilojen yritystoimintaa. Kehitystä tuetaan mm. perustamalla seutukunnallisia monipalvelupisteitä.

Neuvonnan tavoitteista sovitaan tarkemmin neuvonnan ja maa- ja metsätalousministeriön välisissä tulossopimuksissa. Neuvonnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden varmistaminen edellyttävät asiakasyrityksissä tapahtuvien muutosten seurantaa sekä säännöllisesti toistuvaa neuvontatyötä maatilalla.

2003 talousarvio	11 168 000
2002 talousarvio	11 168 000
2001 tilinpäätös	11 167 678

44. Hevostalouden edistäminen vedonlyönnistä hevoskilpailuissa kertyvillä varoilla (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 6 422 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 18 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain (1055/2001) mukaisesti ja hevostalouden neuvottelukunnan sekä hevostalouden (796/1993) mukaisten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Vedonlyönnistä hevoskilpailuissa arvioidaan valtionosuutena kertyvän 6 590 000 euroa, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.30. Kun valtion osuudesta käytetään luvussa 30.21 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen 168 000 euroa, valtion osuudesta jää tälle momentille 6 422 000 euroa käytettäväksi he-

voskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Avustus hevosjalostusjärjestöjen toiminnan tukemiseen	420 470
Avustus vedonlyöntilaitteiden linja- ja huoltomaksuihin	672 750
Avustus hevoskasvatukseen	1 920 000
Palkintotuki ja muut avustukset	3 205 940
Avustus korjaus- ja korvausinvestointeihin	202 000
Hevosjalostusneuvottelukunnan menot	840
Yhteensä	6 422 000
2003 talousarvio	6 422 000
2002 talousarvio	5 466 000
2001 tilinpäätös	5 548 804

45. *Valtionapu 4H-toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuslain (688/2001) ja sen nojalla annetun maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Järjestö edistää maaseudun elinvoimaisuutta ja siten omalta osaltaan maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteuttamista mm. palvelutarjonnan, yrittäjyyden, ympäristökasvatuksen, asuin ympäristön viihtyisyyden sekä metsä- ja luonto-osaamisen edistämisen avulla. 4H-neuvonnan tavoitteista sovitaan tarkemmin neuvonnan ja maa- ja metsätalousministeriön välisissä tulossopimuksissa.

2003 talousarvio	4 500 000
2002 talousarvio	4 490 000
2001 tilinpäätös	4 322 430

21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Selvitysosa: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) tehtävänä on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden sekä siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi.

Vuoteen 2006 ulottuvalla suunnittelukaudella MTT panostaa taloustutkimuksen ja teknologisen tutkimuksen vahvistamiseen vuoden 2002 alusta alkaen uudistetun poikkitieteellisiin tutkimusohjelma-alueisiin perustuvan strategian pohjalta. Maa- ja metsätalousministeriössä hyväksytyt hallinnonalan strategiat linjaavat MTT:n tutkimusta, jota suunnataan entistä tehokkaammin elintarvikkeiden tuotanto- ja jalostussektorin kilpailukykyä tukevaan, kuluttajan hyvinvointia edistävään sekä maaseudun elinvoimaisuutta ja viihtyisyyttä lisäävään tutkimukseen.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvion valmisteluun liittyen asettanut Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle alustavasti seuraavat tutkimusohjelma-alueittaiset tavoitteet:

Elintarvikkeet ja markkinat

Tutkimuksen lähtökohtana on tukea kotimaisen elintarviketeollisuuden ja sen tarvitseman raaka-ainetuotannon kilpailukykyä edistämistä. Tutkimus kohdistuu koko elintarvikeketjuun ottaen huomioon tuotantoteknologioiden ympäristövaikutukset ja sosioekonomiset kysymykset. Tavoitteena on tutkimus, jonka tuloksia voidaan käyttää koko elintarvikeketjun laadun, tuottavuuden ja talouden kokonaisuohjelmien, tuotantobiologisen ja teknologisen tehokkuuden sekä elintarvikemarkkinoiden toimivuuden ja tehokkuuden parantamiseen. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa elintarvikkeiden lupaavista terveysvaikutteisista biokomponenteista ja niiden tuotantomahdollisuuksista; elintarvikkeiden kokonaislaadusta ja sen kehittämisestä; viljely- ja tuotantomene-

telmien vaikutuksista tuotteiden laatuun, ympäristöön ja yritystalouteen sekä rehuvalkuaistuotannosta ja eri valkuaislähteiden ominaisuuksista. Tutkimus tuottaa 60 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta.

Tuotanto- ja informaatiojärjestelmät

Tutkimuksen lähtökohtana on tukea maatalouden ja maaseudun muiden elinkeinojen kilpailukyvyyn, maatalousyrittäjien monitoimisuuden, tuotanto- ja elinympäristön laadun sekä maaseudun elinvoimaisuuden edistämistä. Tutkimus kohdistuu erityisesti maatilojen ja maaseudun muiden pk-yritysten tuotannonohjauksen, liikkeenjohdon, tiedonhallintamenetelmien ja rakentamisen kysymyksiin. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa em. yrittäjien päätöksenteon tueksi toimintaympäristön muutoksista, tuotteistamisesta, markkinanäkymistä, markkinoinnin strategioista; vaihtoehtoisten tuotantomenetelmien teknologioiden soveltuvuudesta ja vaikutuksesta tuotteiden laatuun, ympäristöön, yritystalouteen ja viljelijän työhön; suurta tietomäärää yhdistävistä tiedonhallintamenetelmistä, ennuste- ja varoitusjärjestelmistä, automatiikasta ja säätötekniikasta sekä suurten ja laajentavien maatilojen rakentamisen ja työympäristön erityiskysymyksistä. Tutkimus tuottaa 50 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta.

Maaseutupolitiikka ja -ympäristö

Tutkimuksen lähtökohtana on tukea viihtyisän ja terveellisen elinympäristön, maatalouden kestävään kehitykseen suuntaavan toiminnan sekä elinvoimaisen maaseudun edistämistä. Tutkimus auttaa varautumaan ilmaston- ja muuhun ympäristömuutokseen, ja se tuottaa vaihtoehtoisia malleja elintarviketaloudelle tulevaisuudessa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa maatalouden kasvavien tuotantoyksiköiden vesiensuojelusta ja vesiympäristön hyödyntämisestä julkishyödyksenäkökulmasta; maatalouden kasvihuonekaasujen mittaamisesta; ruokajärjestelmien vaihtoehtoista ja aluetaloudellisista vaikutuksista sekä Suomen maatalouden erityisolosuhteista ja maatalouden muutoksen vaikutuksista viljelijäväestön tuloihin. Tutkimus tuottaa 15 hallintoa ja yhteiskuntaa palvelevaa tutkimustulosta.

Muu tutkimuksellinen toiminta

Tutkimusohjelma-alueiden lisäksi MTT:ssa on muuta tutkimuksellista toimintaa, kuten esimerkiksi geenipankkitoimintaa, torjunta-ainetarkastuksia, säähavaintotoimintaa, erilaisia viranomaistehtäviä, maatalouskoneiden myyntitilaston kokoamista ja laboratoriotuotantoa.

Kehittämishankkeet

MTT osallistuu maaseudun yrittämistoiminnan kehittämishankkeisiin Agropolis -tiedepuiston kautta. Toiminnassa syntyy uusia yrityksiä, jotka tuotteistavat ja kaupallistavat MTT:n tuottamaa tutkimustietoa ja lisäävät siten tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yrityksiä syntyy Tiedepuistoon vuoden 2003 loppuun mennessä yhteensä kahdeksan kappaletta, ja MTT osallistuu 30 kehittämishankkeen toteuttamiseen.

Julkaisutoiminta

MTT:n julkaisutoiminnan kokonaismäärä vuonna 2003 on 1 300 julkaisua. Asiantuntijatarkastettujen tieteellisten artikkeleiden tavoite on 160 kpl (vuoden 2001 tulos 126 kpl ja vuoden 2002 tavoite 160 kpl).

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen hankkeiden, tulojen, menojen ja henkilötyövuosien arvioidaan jakautuvan vuonna 2003 seuraavasti:

	Hankkeiden lukumäärä	Tulot milj. €	Menot milj. €	Henkilötyö- vuodet
Elintarvikkeet ja markkinat	42	3,3	12,9	241
Tuotanto- ja informaatiojärjestelmät	66	3,3	13,8	259
Maaseutupolitiikka ja -ympäristö	12	0,8	3,5	66

Muu tutkimuksellinen toiminta	30	0,2	1,9	36
Maksullinen palvelutoiminta	-	2,6	2,1	69
Yleisjohto ja palveluyksiköt	-	0,7	6,5	130
Yhteensä	150	10,9	40,7	801

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenomomentille nettoutettujen EU- ja yhteishankerahoitusten sekä lahjoitusvarojen (yhteensä 6 000 000 euroa) lisäksi arvioidaan valtion talousarviossa muiden virastojen ja laitosten pääluokkiin budjetoituja jakamattomia tutkimus- ja muita määrärahoja olevan Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen käytössä yhteensä noin 5 000 000 euroa, johon sisältyy EU:n maataloustuotannon tukia noin 850 000 euroa. Tällä rahoituksella arvioidaan voitavan palkata noin 135 henkilötyövuotta vastaava henkilöstö. Yhteensä Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen ulkopuolista tutkimus- sekä muuta ulkopuolista rahoitusta arvioidaan kertyvän noin 11 000 000 euroa.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen maksullisen toiminnan nettotuloina arvioidaan kertyvän 460 000 euroa momentille 12.30.21. Maksullisen toiminnan erillismenoiksi arvioidaan 2 140 000 euroa ja vastaavasti tuloiksi 2 600 000 euroa.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma		2002 ennakoitu		2003 arvio	
	Julkis- oikeudelliset	Liike- taloudelliset	Julkis- oikeudelliset	Liike- taloudelliset	Julkis- oikeudelliset	Liike- taloudelliset
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	33	2 525	34	2 237	34	2 566
— tuottojen muutos-%	(-23,3)	(5,1)	(3,0)	(-11,4)	(0,0)	(14,7)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	17	2 028	25	1 805	25	2 055
— erilliskustannusten muutos-%	(54,5)	(7,6)	(47,1)	(-11,0)	(0,0)	(13,9)
Käyttäjäämä (t€)	16	497	9	432	9	511
— % tuotoista	48,5	19,7	26,5	19,3	25,8	19,9
— käyttäjäämän muutos-%	(-50,0)	(-4,1)	(-43,8)	(-13,1)	(0,0)	(18,3)
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	20	3 138	23	2 304	23	2 242
— osuuden yhteiskustannuksista muutos-%	(33,3)	(19,9)	(15,0)	(-26,6)	(0,0)	(-2,7)
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-4	-2 641	-14	-1 872	-14	-1 731
— % tuotoista	-12,1	-104,6	-41,2	-83,7	-41,2	-67,5
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	89,2	48,9	70,8	54,4	70,8	59,7
Hintatuki (t€)	-	96	-	96	-	96
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) % tuotoista sen jälkeen, kun hintatuen vaikutus on lisätty tuottoihin	-12,1	-100,8	-41,2	-80,2	-41,2	-65,0
Investoinnit (t€)	0	58	0	20	0	60
— % tuotoista	0,0	2,3	0,0	0,9	0,0	2,3
— investointien muutos-%	(0,0)	(152,2)	(0,0)	(-65,5)	(0,0)	(200,0)

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
29 687 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rakenne-
rahastojen tuella toteutettavien tutkimus- ja ke-
hittämishankkeiden valtion vastinrahoitukse-
na.

Selvitysosa: Bruttomenojen lisäys on
1 272 000 euroa, missä on otettu huomioon
500 000 euroa investointien kasvuna, 200 000
euroa toimitilojen vuokrien nousuna sekä
137 000 euroa muiden kustannusten nousuna.
Bruttotulojen lisäys on 1 270 000 euroa. Tuloi-
na otetaan huomioon muut kuin momenteille
12.30.21, 12.30.74 ja 12.30.99 kertyvät tutki-
muskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot. Net-
tobudjetoitavina tuloina arvioidaan kertyvän
EU:n rahoitusosuutena tutkimushankkeisiin
600 000 euroa sekä tutkimuskeskuksen vas-
tuulla toteutettavista tutkimus- ja yhteistyö-
hankkeista tuloina saatavat muiden hankeosa-
puolten maksuosuudet ja lahjoitustulot
5 400 000 euroa. Lisäksi kertyy muita tuloja
yhteensä 2 300 000 euroa, joka sisältää tutki-
mustoiminnan yhteydessä syntyvien tuotteiden
myyntituloja 1 600 000 euroa, asunto- ja toi-
mitilavuokratuloja 445 000 euroa ja muita tu-
loja 255 000 euroa. Puutarhakasvien jalostus-
maksuina vuonna 2003 kertyvät tulot 84 000
euroa on merkitty momentille 12.30.74 ja pää-
omaluonteiset tulot momentille 12.30.99.
Määrärahasta on tarkoitus käyttää taloustutki-
mukseen kuuluvan kirjanpitoaineiston hankin-
taan noin 631 000 euroa, mistä noin 210 000
euroa aiheutuu kustannuksina kirjanpitotieto-
jen toimittamisesta EU:lle. EU korvaa näistä
kustannuksista noin 135 000 euroa, jotka tu-
loutetaan momentille 12.30.04.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot , muut toimintamenot	37 987 000
Bruttotulot , muut tulot	8 300 000
Nettomenot	29 687 000

2003 talousarvio	29 687 000
2002 talousarvio	29 685 000
2001 tilinpäätös	28 890 313

22. *Torjunta-ainetarkastukset* (arviomäärä-
raha)

Momentille myönnetään 403 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää torjunta-aineasetuk-
sen (515/1998) 18 §:ssä tarkoitettuista toimin-
nasta aiheutuvien menojen maksamiseen.
Määrärahaa saa käyttää keskimäärin enintään
13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön
palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tarkastustoiminnasta ai-
neiden myynnin perusteella kertyvät tulot on
merkitty momentille 12.30.73.

2003 talousarvio	403 000
2002 talousarvio	401 000
2001 tilinpäätös	392 046

74. *Talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 101 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään
Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuk-
sen toiminnasta aiheutuviin muutostöihin sekä
kylmien kevytrakenteisten tutkimuskeskuksen
hallinnassa olevien maatalousrakennusten pie-
nehköihin korjaustöihin, joiden menot laitos
itse suorittaa. Maa- ja elintarviketalouden tut-
kimuskeskuksen varsinaisista talonrakennus-
hankkeista huolehtii Senaatti-kiinteistöt.

2003 talousarvio	101 000
2002 talousarvio	101 000
2001 tilinpäätös	100 913

77. *Maa- ja vesirakennustyöt* (siirtomäärära-
ha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maa- ja elintarvike-
talouden tutkimuskeskuksen maa- ja vesira-
kennustöistä aiheutuvien menojen maksami-
seen.

<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen peltojen peruskunnostuksesta vuonna 2001 tehdyn peltostrategian mukaiset menot.	2003 talousarvio	50 000
	2002 talousarvio	17 000
	2001 tilinpäätös	50 456

31. Metsätalouden edistäminen ja valvonta

Selvitysosa: Luvun määrärahoilla rahoitettavan toiminnan keskeisenä yhteiskunnallisena tavoitteena on toteuttaa Kansallinen metsäohjelma 2010:tä. Ohjelman tavoitteet on kuvattu pääluokan selvitysosassa. Luvun määrärahat mahdollistavat ohjelman toteuttamisen luvun tehtäväalueen osalta vuonna 2003.

Yksityismetsien puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi rahoitettaviin töihin ja metsäviestintään esitetään talousarvioon otettavaksi valtion tukea ja lainaa 60,871 milj. euroa. Puuntuotannon turvaamistöiden painopiste on edelleen nuoren metsän hoidossa ja energiapuun korjuussa sekä kunnostusojituksessa. Seuraavassa esitetään arvio varojen käytöstä:

Valtion rahoitus puuntuotannon kestävyys turvaamistöihin, milj. euroa

Työajiryhmät	2002	2003	2003
	Arvio käytöstä	Käytettävissä olevat varat	Työvoima htv
Nuoren metsän hoito ja energiapuu	24,9	25,1	1 790
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	9,3	11,1	484
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	8,0	8,0	527
Suunnittelu, toteutus selvitykset, kehittäminen, metsäviestintä yms.	17,1	16,7	483
Yhteensä	59,3	60,9	3 284

24. Eräät metsätalouden yhteiskunnalliset palvelut ja yleinen uittoväylätuki (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 436 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Metsähallituksen maa- ja vesialueiden virkistyskäyttöön liittyvien maksuttomien palveluiden tuottamisesta, erävalvonnasta, viranomais tehtävistä ja yleisistä uittoväylätöistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös riista- ja kalatalouden hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä edellä mainittuihin toimintoihin liittyvistä investoinneista ja yhteiskunnallisia palveluja koskevista selvityksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määräraha on tarkoitettu Metsähallituksen eräitä yhteiskunnallisia tehtäviä varten. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 95 000 euroa momentilla 30.32.21 esitettyä vähennystä vastaavasti vuoden 2003 alusta Metsähallitukselle siirtyvän Saariselän matkailualueen virkistyskäyttöä ja retkeilyä tukevien rakenteiden ja palveluvarustuksen ylläpitomenoihin.

2003 talousarvio	5 436 000
2002 talousarvio	5 363 000
2001 tilinpäätös	3 868 322

25. *Metsäpuiden siemenhuolto* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden siemenviljelysten perustamisesta ja nuoruusvaiheen hoidosta sekä metsäpuiden siementen varmuusvarastoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtionapujen maksamiseen edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että Metsähallituksen osuus on 579 000 euroa ja muiden toimijoiden osuus on 331 000 euroa. Metsähallituksen arvioidaan lisäksi saavan noin 673 000 euroa sellaisia yhteiskunnalliseen omaisuuteen kuuluvien siementen myyntituloja, joilla se voi rahoittaa siemenhuoltotöitä maa- ja metsätalousministeriön kanssa tehtävään yhteiskunnallisten tehtävien hoitoa koskevaan sopimukseen perustuen.

2003 talousarvio	910 000
2002 talousarvio	925 000
2001 tilinpäätös	816 246

42. *Valtionapu metsätalouden edistämisen ja valvontaorganisaatioille* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 43 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle säästöjen perusteella aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion valtionaputoiminnan liiketaloudellisiin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen sekä muuna julkisena rahoitusosuutena EU:n rakennerahastohankkeista metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle aiheutuviin menoihin siltä osin kuin näihin menoihin ei voida käyttää EU:n rakennerahasto-osuutta tai vastaavaa valtion rahoitusosuutta.

Määräraha jaetaan alueellisesti työ määrää kuvaavien tekijöiden perusteella. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion määrärahan suu-

ruus määräytyy tulossopimuksessa sovittujen kehittämis- ja asiantuntijapalveluiden ja hallinnollisten palveluiden perusteella.

Selvitysosa: Puutavaranmittauslakia (364/1991) on muutettu 1.8.2002 lukien siten, että Metsäntutkimuslaitos maksaa mittauslautakunnan toiminnasta mahdollisesti aiheutuvat menot. Tämän johdosta tällä momentilla ei ole enää varattu tarkoitukseen määrärahaa. Koska vuonna 2002 varattua määrärahaa ei arvioida käytettävän mittauslautakunnan menoihin, määrärahaa ei muutoksen johdosta siirretä momentille 30.32.21.

Metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiio hoitavat metsien kestävä hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muut niille säädetty viranomaistehtävät.

Määrärahan alueellisessa jaossa käytettäviä työ määrää kuvaavia tekijöitä ovat metsäkeskuksen varsinaisten yksityismetsien pinta-ala, hakkuumäärä ja metsälöiden lukumäärä ja valtion ja teollisuuden metsien pinta-ala sekä vanhojen metsien suojelusta aiheutuvat hakkuumahdollisuuksien menetykset.

Metsäkeskusten viranomaistehtäviä ovat muun muassa kestävä metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa säädetty rahoituspäätökset (noin 40 000 vuodessa), metsälain valvontaan liittyvät metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (noin 100 000 vuodessa, joista osa tarkastetaan myös maastossa) sekä maatilatalouden tuloverolain (543/1967) mukaisten todistusten ja lausuntojen antaminen.

Metsäkeskusten toiminnan tärkein kohde ryhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka omistavat 440 000 metsälöä, joiden yhteispinta-ala on 14,1 milj. hehtaaria. Perheenjäsenet mukaanlukien aikuisväestöön kuuluvia metsänomistajia on 800 000.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti metsäkeskusten val-

tionavulla rahoitettavalle toiminnalle (valtionaputoiminta) seuraavat tulostavoitteet:

Valvonta- ja tarkastustoiminta

Varmistetaan metsälainsäädännön noudattaminen sekä tuotetaan tietoa mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta. Eriyistä huomiota kiinnitetään metsänuudistusalojen valvontaan ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja laatuun. Metsälain valvontaan liittyen metsäkeskukset tarkastavat maastossa vähintään 3 % metsänkäyttöilmoituksista (vuoden 2001 toteutuma 3 %, vuoden 2002 tavoite vähintään 3 %). Lisäksi metsäkeskukset tarkastavat maastossa vähintään 4,5 % kestävän metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa tarkoitetuista hankkeista (vuoden 2001 toteutuma 5 %, vuoden 2002 tavoite vähintään 5 %).

Alueellinen metsäsuunnittelu

Kansallisen metsäohjelman mukainen vuotuinen alueellisen metsäsuunnittelun pinta-alatavoite on 1 000 000 hehtaaria. Vuonna 2003 tavoitteena on 950 000 hehtaarin metsäsuunnitteluala (vuoden 2001 toteutuma 920 000 ha,

vuoden 2002 tavoite 955 000 ha). Toiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi metsäsuunnittelun koordinaatiota neuvonnan kanssa parannetaan.

Neuvonta, koulutus ja tiedotus

Kansallisen metsäohjelman mukainen neuvonnan ja koulutuksen tavoite on antaa muuttuvalle metsänomistajakunnalle riittävät tiedot heidän metsiensä merkityksestä ja mahdollisuuksista. Vuoden 2003 tavoitteena on järjestää 34 000 neuvontatapahtumaa (vuoden 2001 toteutuma 34 000, vuoden 2002 tavoite 34 700).

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnalle seuraavat tulostavoitteet:

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnan tavoitteena on tuottaa ennenkaikkea maa- ja metsätalousministeriölle ja metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja ja hallinnollisia palveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön ja kansallisen metsäohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnan kustannusten, tulojen, valtionavun (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti:

	Vuosi 2002				Vuosi 2003			
	kustannukset	valtionapu tulot	valtionapu mom. 30.31.42	htv	kustannukset	valtionapu tulot	valtionapu mom. 30.31.42	htv
Valvonta- ja tarkastustoiminta	13,7	0,5	13,2	259	13,7	0,5	13,2	259
Alueellinen metsäsuunnittelu	17,2	0,0	17,1	335	17,1	0,0	17,1	331
Neuvonta, koulutus ja tiedotus	9,9	2,0	7,6	165	9,6	2,0	7,6	162
Muu toiminta	13,7	8,1	5,2	203	13,3	8,1	5,2	196
Yhteensä	54,5	10,6¹⁾	43,1	962	53,7	10,6	43,1	948

¹⁾ Sisältää momentin 30.31.42 ulkopuolista julkista rahoitusta 8,8 milj. euroa.

2003 talousarvio	43 100 000
2002 talousarvio	43 100 000
2001 tilinpäätös	42 498 650

43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 285 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden meno-

jen sekä Iijoen ja Hossanjoen vesistön uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen korvausten sekä vahinkojen arvioimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysosa: Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella maksettaviin korvauksiin ja muihin menoihin sekä metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista, arvioidaan tarvittavan 50 000 euroa. Metsähallituksen yhteiskunnallisia tehtäviä ovat Iijoen vesistön ja Hossanjoen vanhoista uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen arvioiminen ja korvaaminen. Määrärahasta arvioidaan myönnettävän Metsähallitukselle näihin tarkoituksiin 235 000 euroa. Iijoen ja Hossanjoen korvauksiin on aikaisemmin myönnetty 7 661 820 euroa vastaavasti valtion varoja.

44. Tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisen valtiontuen maksamiseen. Vuonna 2003 saa tehdä edellä mainitun lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 65 736 000 eurolla, joista saa aiheutua vuoden 2003 jälkeen valtiolle menoja enintään 22 416 000 euroa. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsäviestinnästä eli metsäalan viestinnän edistämishankkeista ja erillisistä tiedotusprojekteista sekä metsäviestintää tukevan aineiston tuottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 720 000 euroa metsäviestinnästä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 14 350 000 euroa, mikä aiheutuu siitä, että momentin määräraha on mitoitettu kansallisen metsäohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi ottaen huomioon kustannustason nousu ja syksyn 2001 myrskytuhoista aiheutuva metsänviljelyn lisääntyminen.

2003 talousarvio	285 000
2002 talousarvio	286 000
2001 tilinpäätös	218 409

Myöntämisvaltuudesta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti, milj. euroa:

	2003	2004	2005	2006	Myöh. vuodet yht.
Vuoden 2003 valtuudesta	43,32	12,61	6,74	2,75	0,31
Aiemmistä valtuuksista	16,31	6,85	2,20	0,20	-
Yhteensä	59,63	19,46	8,94	2,95	0,31

2003 talousarvio	60 350 000
2002 talousarvio	46 000 000
2002 lisätalousarvio	2 341 000
2001 tilinpäätös	49 783 626

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitettua ympäristötuen ja mainitun lain 20 §:ssä tarkoitetuista metsäluonnon hoitohankkeista sekä metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevista valtakunnallisista hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 205 000 euroa.

2003 talousarvio	4 205 000
2002 talousarvio	4 205 000
2001 tilinpäätös	4 204 698

50. Eräät metsätalouden valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 530 000 euroa.

Metsämuseosäätiön puunkorjuun koneellistamisen esittelyhallin rakentamiseen voidaan myöntää vuonna 2004 valtionapua enintään 413 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille.

Käyttösuunnitelma:	€
Föreningen för Skogskultur rf	50 000
Työteho-seura ry	471 000
Metsämuseosäätiö	1 865 000
Mustilan Kotikunnas-säätiö	51 000
Suomen Metsäyhdistys ry	84 000
Euroopan Metsäinstituutti ry	1 009 000
Yhteensä	3 530 000

Selvitysosa: Metsämuseosäätiön määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 1 495 000 euron erityisavustus puunkorjuun koneellistamisen esittelyhallin rakennushank-

keeseen. Tarkoitus on, että Metsämuseosäätiölle myönnettäisiin vuoden 2004 valtion talousarviossa enintään 413 000 euroa esittelyhallin rakennushankkeeseen. Valtionavun ensimmäinen erä 666 000 euroa on osoitettu vuoden 2002 talousarviossa. Valtio myöntäisi näin ollen vuosina 2002—2004 yhteensä enintään 2 574 000 euroa rakennushankkeeseen.

2003 talousarvio	3 530 000
2002 talousarvio	2 718 000
2001 tilinpäätös	2 018 255

83. Lainat puuntuotannon kestävyiden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 521 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 185 000 euroa kansallisen metsäohjelman toteuttamiseksi.

2003 talousarvio	521 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	336 376

32. Metsäntutkimuslaitos

Selvitysosa: Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) tehtävänä on edistää tutkimuksen keinoin metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Metsäntutkimuslaitos tuottaa tieteellistä tietoa metsäluonnosta, metsien eri käyttömuodoista, metsävaroista ja niiden hyödyntämisestä, toimii asiantuntijana metsäalaaan liittyvissä kysymyksissä sekä hoitaa hallinnassaan olevia tutkimusmetsiä ja luonnonsuojelualueita. Metsäntutkimuslaitoksen toiminta on asiakaslähtöistä ja ongelmakeskeistä ja perustuu henkilöstön korkeaan osaamiseen sekä kotimaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Metsäntutkimuslaitokselle seuraavat tulos- ja toimintatavoitteet:

Metsäntutkimuslaitoksen toiminnan kehittämistä jatketaan johtokunnan hyväksymien strategioiden mukaisesti. Toiminnan ja organisaation kehittämisessä otetaan huomioon Joensuun tutkimuskeskuksen kehittäminen, tutkimusyksiköiden vahvistetut tavoiteprofiilit sekä maa- ja metsätalousministeriön johdolla toimineen tutkimusyksikkötyöryhmän ehdotuksien perusteella tehdyt päätökset.

Tutkimustoimintaa kehitetään siten, että se tukee Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutusta. Metsäntutkimuslaitoksen toiminta- ja tulostavoitteet sovitaan tutkimustiedon tuottamisesta, kenttäkoetoiminnasta, laboratoriotoiminnasta, tutkimustiedon välityksestä ja kansainvälisestä toiminnasta sekä tutkimusmetsistä, maksullisesta toiminnasta ja tukipalveluista.

Tutkimustiedon tuottaminen

Tutkimusohjelmiksi koottuja tutkimuksen painoaloja ovat

- valtakunnan metsien inventointi
- suometsien ekologisesti ja taloudellisesti kestävä kasvatus ja käyttö
- metsätalouden suunnittelu
- metsänkasvatuksen vaihtoehdot ja niiden puuntuotannolliset seuraukset
- Suomen metsien hiilivarat, niiden muutokset ja sosioekonomiset kytkennät, ja
- puunkäytön mahdollisuudet ja puutuotteiden menekki.

Tutkimusohjelmien ohella tutkimusta tehdään tutkimuskeskusten ja tutkimusasemien painoalojen mukaisesti profiloituissa hankkeissa. Joensuun tutkimuskeskukseen sekä Muhoksen ja Rovaniemen tutkimusasemille perustettujen uusien professorien virkojen haltijat käynnistävät kansainväliseen metsätalouteen, metsänuudistumisen ekologiaan ja luontomatkailuun liittyviä tutkimuksia.

Tutkimusyhteistyötä Metsähallituksen kanssa tiivistetään erityisesti Pohjois-Suomessa niin luonnonsuojelualueilla kuin talousmetsissäkin. Yhteistyötä kotimaisten yliopistojen ja muiden tutkimusorganisaatioiden sekä pohjoismaisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa lisätään.

Kenttäkoetoiminta

Kenttäkokeiden evaluoinnin perusteella tehostetaan kenttäkokeiden mittauksia ja edistetään mittausaineiston hyväksikäyttöä. Toimintaa kehitetään järjestämällä uudelleen kenttäkoetoiminnan seurantaverkot ja ottamalla käyttöön kenttäkoetoiminnan laatujärjestelmä.

Laboratoriotoiminta

Laboratoriotoimintaa kehitetään ottaen huomioon eri yksiköiden laboratorioden erikoisvalmiudet sekä edistämällä verkostoitumista muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa. Tutkimuskeskusten ja -asemien laboratorioden toiminnan laatua ja kansainvälistä yhteensopivuutta edistetään laatimalla niille laatujärjestelmät Metsäntutkimuslaitoksen keskuslaboratorion mallin mukaisesti.

Tutkimustiedon välitys

Tutkimustulosten käyttökelpoisuutta ja vaikuttavuutta lisätään tukemalla tutkimushankkeita sidosryhmätoiminnassa, kehittämällä olemassa olevia ja uusia tiedonvälityskanavia sekä kouluttamalla henkilökuntaa.

Kansainvälinen toiminta

Metsäntutkimuslaitoksen kansainvälistä toimintaa kehitetään johtokunnan vuonna 2001 hyväksymän kansainvälisen toiminnan strategian perusteella laaditun toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.

Tutkimusmetsät

Tutkimusmetsien bruttobudjetoidun maksullisen toiminnan tulokertymätavoite on 2,4 milj. euroa (vuoden 2001 toteutuma 3,1 milj. euroa, vuoden 2002 tavoite 2,9 milj. euroa). Toiminnan tulot kattavat siitä aiheutuvat menot. Tutkimusmetsien paikkaan sidotun luonnonvaratiedon kattavuutta lisätään ja palvelevuutta kehitetään. Tutkimusmetsien kiinteistörakennetta parannetaan keskittämällä hajanaisia metsäpalstoja paremmin toimiviksi kokonaisuuksiksi.

Nettobudjetoitu maksullinen toiminta

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tulostavoitteeksi asetetaan 1,5 milj. euroa (vuoden 2001 toteutuma 1,1 milj. euroa, vuoden 2002 tavoite 1,5 milj. euroa) siten, että toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko (suluissa muutosprosentti edelliseen vuoteen):

	2001		2002		2003
	toteutuma		ennakoitu		arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	1 121	(-22)	1 514	(+35)	1 500 (-1)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	883	(-23)	1 084	(+23)	1 100 (+1)
Käyttäjäämä (t€)	238	(-21)	430	(+81)	400 (-7)
Käyttäjäämä, % tuotoista	21		28		27
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	343	(-18)	423	(+23)	400 (-5)
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-105	(-23)	7	(+106)	0 (-100)
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-), % tuotoista	-9		0		0
Tuotot % kokonaiskustannuksista, yhteensä	91		100		100

Bruttobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko (suluissa muutosprosentti edelliseen vuoteen):

	2001		2002		2003
	toteutuma		ennakoitu		arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	3 092	(-24)	2 872	(-7)	2 425 (-16)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	1 477	(+8)	1 550	(+5)	1 350 (-13)
Käyttäjäämä (t€)	1 615	(+43)	1 322	(-18)	1 075 (-19)
Käyttäjäämä, % tuotoista	52		46		44
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	506	(+7)	580	(+15)	465 (-20)
Korot ja poistot	1 565	(+21)	1 236	(-21)	1 088 (-12)
Kokonaiskustannukset yhteensä	3 548	(+13)	3 366	(-5)	2 903 (-14)
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-456	(+28)	-494	(-8)	-478 (+3)
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-), % tuotoista	-15		-17		-20
Tuotot % kokonaiskustannuksista, yhteensä	87		85		84

Tukipalvelut

Tukipalveluiden tehtävänä on tuottaa Metsäntutkimuslaitoksen ja tulosityksiköiden tarvitsemat yleis-, talous-, henkilöstö- ja tietohallintopalvelut.

Alueellisilla tulosityksiköillä toteutettavan toiminnan kustannusten arvioidaan olevan 51 % kokonaiskustannuksista (vuoden 2001 toteutuma 49 %, vuoden 2002 arvio 50 %), tulojen 81 % kokonaistuloista (vuoden 2001 toteutuma 82 %, vuoden 2002 arvio 82 %) sekä henkilötyövuosien 56 % työpanoksen kokonaismäärästä (vuoden 2001 toteutuma 54 %, vuoden 2002 arvio 55 %).

87. <i>Maan hankkiminen</i> (siirtomääräraha 3 v) Momentille myönnetään 100 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää maa-alueiden ja rakennusten hankinnasta aiheutuvien menojen maksamiseen.	vaihdoin toteutettavan tutkimusmetsien tilusrakenteen yhtenäistämisen tukeminen.	
<i>Selvitysosa:</i> Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon pääasiassa	2003 talousarvio 2002 talousarvio 2001 tilinpäätös	100 000 67 000 63 911

33. Metsähallitus

1. *Palvelu- ja muut toimintatavoitteet*

Metsähallitus hoitaa hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväällä tavalla siten kuin maa- ja metsätalousministeriön kanssa tulosohtauksessa tarkemmin sovitaan.

Metsähallituksen toimintaa kehitetään Kansallinen metsäohjelma 2010:n ja vuonna 2001 hyväksytyin Metsähallituksen kehittämisstrategia 2001—2007:n mukaisesti.

Metsähallitus tuottaa yhteiskunnallisia retkeilypalveluita ja siemenhuoltotoita sekä ylläpitää uittorakenteita. Lisäksi Metsähallitus toteuttaa erävalvontaa sekä riista- ja kalataloutta koskevia hankkeita.

Kannattavan liiketoiminnan ja laajenevien yhteiskunnallisten palveluiden kautta Metsähallitus tarjoaa työmahdollisuuksia Itä- ja Pohjois-Suomessa sellaisilla alueilla, missä muutoin syntyy vähän uusia työpaikkoja.

Metsähallitus tekee luonnonsuojelualuehankintoja ympäristöministeriön ohjauksessa siten, että luonnonsuojelualueiden hankkimiseen, Metsähallitukselle myynnistä ja hankinnoista syntyviin kuluihin ja maanvaihdon välirahaan käytetään yhteensä 15,1 milj. euroa.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 2003 enintään 0,2 milj. eurolla.

Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden palvelu- ja muut toimintatavoitteet asetetaan pääluokan 35 luvussa 20.

2. *Peruspääoman korotus*

Metsähallitukselle voidaan siirtää Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa olevaa valtion kiinteistövarallisuutta arvoltaan noin 4,7 milj. euroa. Edellä olevan johdosta Metsähallituksen peruspääomaa korotetaan 4,6 milj. eurolla, minkä jälkeen peruspääoman suuruus on 852,5 milj. euroa. Valtioneuvosto valtuutetaan päättämään tarkemmin siirrettävästä omaisuudesta.

3. *Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet*

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2003 enintään 28,1 milj. euroa. Tämän lisäksi Metsähallitus saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö, ympäristöministeriö tai maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa sekä käyttää hallinnassaan olevaa maa- ja vesiomaisuutta vaihtomaina luonnonsuojelualueiden hankintaan. Tärkeimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen ja luonnonsuojelualueiden hankintaan liittyvät maa- ja vesialuehankinnat.

Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2003 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 34 milj. euroa.

4. *Lainanotto ja takaukset*

Metsähallitus oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 34 milj. euroa.

Lisäksi valtioneuvosto saa oikeuttaa Metsähallituksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia siemen- ja taimituotantoa harjoittavan tytäryhtiönsä ottamien yhteensä enintään 4,3 milj. euron lainojen vakuudeksi.

Selvitysosa: Metsähallitus on valtion liikelaitoskonserni, jonka päätoimialat ovat metsätalous ja luonnonsuojelu. Metsätalouden lisäksi liiketoimintoja ovat luontomatkailu (Villi Pohjola), maa-aines- ja maakauppa (Laatumaa) sekä metsäomaisuuden hoidon palvelut (Foria). Metsähallitus tuottaa luonnonsuojeluun, retkeilyyn ja muuhun sen toimialaan liittyviä yhteiskunnallisia palveluja.

Metsähallituksella on kaksi tytäryhtiötä, joista Forelia Oy:n toimialana on siemen- ja taimikauppa ja Metsähallitus Consulting Oy:n toimialana on konsultointi kotimaassa ja ulkomailla. Metsähallitus Consulting Oy:n tytäryhtiö Indufor Oy:n toimiala on sama kuin emoyhtiöllä.

Maa- ja metsätalousministeriö on, ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut tavoitteet asettanut alustavasti Metsähallituksen tulostavoitteeksi 64,2 milj. euroa. Alustavana tavoitteena on, että vuoden 2003 voitosta tuloutetaan vuonna 2004 valtiolle 47,1 milj. euroa, mikä vastaa 5,6 prosentin tuottoa peruspääomalle. Tuloutustavoitetta määriteltäessä voittoon ei ole sisällytetty kiinteistöjen myyntivoittoja, koska myynneistä saadut varat käytetään pääosin luonnonsuojelualueiden hankintaan. Metsähallituksen asettama liikevaihtotavoite on 236,8 milj. euroa.

Vuoden 2003 tulostavoitteiden yhteydessä maa- ja metsätalousministeriö asettaa tavoitearvot valtion maa- ja vesialueiden ekologiselle, taloudelliselle, sosiaaliselle ja kulttuuriselle kestävyydelle käyttäen hyväksi kestävyyttä kuvaavia kriteereitä ja mittareita.

Metsähallitus tukee Itä- ja Pohjois-Suomen työllisyyttä kehittämällä metsätyön sisältöä edelleen nykyistä monipuolisemmaksi niin, että se edistää puuntuotannon tehostamista, puun korjuun kokonaistuottavuuden paranemista ja luonnonhoitotöiden suorittamista. Siten tuetaan Kansallinen metsäohjelma 2010:n tavoitetta parantaa metsien metsänhoidollista tilaa.

Luonnonsuojelualueita hankitaan tulorahoituksella, käyttöpääomalla, käyttöomaisuuden myynnillä ja käyttämällä maa- ja vesiomaisuutta hankintoihin vaihtomaina.

Metsähallituksen yhteiskunnallisten tehtävien hoitamisesta vastaaviin menoihin on lisäksi varattu talousarviossa yhteensä 21,3 milj. euroa. Tästä 15 milj. euroa on ympäristöministeriön pääluokassa (momentit 35.20.22, 35.20.74 ja 35.20.88) ja 6,3 milj. euroa on maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (momentit 30.31.24, 30.31.25 ja 30.31.43). Siemenhuoltotöihin arvioidaan käytettävän lisäksi yhteiskunnallisten siementen myynnistä saatavia tuloja noin 0,7 milj. euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen sekä ympäristöministeriön ja Metsähallituksen kesken tehdään erilliset sopimukset edellä mainituilla rahoilla tuotettavista yhteiskunnallisista palveluista. Lisäksi työministeriön pääluokasta rahoitetaan Metsähallituksen yhteiskunnallisiin palvelutehtäviin liittyviä investointi- ja työllisyystöitä, mikäli työministeriöllä on tähän käyttöön myönnettäviä varoja. Vuonna 2001 työministeriö rahoitti Metsähallituksen investointeja 3,2 milj. eurolla ja muita työllisyystöitä 2 milj. eurolla.

Metsähallituksen käyttöomaisuudeksi siirretään vuoden 2003 alusta Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa olleita maa-alueita mukaan lukien niillä olevat rakennukset ja rakennelmat yhteensä 1 400 ha, joiden arvo on yhteensä 4,7 milj. euroa. Siirrettävä alue käsittää Metsäntutkimuslaitoksen Laanilan tutkimusalueen Saariselän matkailualueen ydinosaan. Maa-alue arvoltaan 4,6 milj. euroa siirretään Metsähallitukselle kokonaisuudessaan liiketoimintakäyttöön. Alueen virkistyskäyttöä ja retkeilyä tukevat rakenteet ja palveluvarustus, tasearvoltaan 0,1 milj. euroa, siirtyvät Metsähallitukselle yhteiskunnallisena omaisuutena. Omaisuudensierrot Metsäntutkimuslaitoksen hallinnasta Metsähallituksen hallintaan merkitään Metsähallituksen taseeseen korottamalla peruspääomaa liiketoiminnan käyttöön tulevien alueiden tasearvolla. Korotuksen jälkeen Metsähallituksen peruspääoman suuruus on 852,5 milj. euroa. Yhteiskunnalliseen käyttöön tuleva omai-

suus luovutetaan Metsähallitukselle kokonaan muun oman pääoman ehdoin, eikä sille siten aseteta tuottovaatimusta.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma on seuraava:		€
Maa- ja vesialueiden ostot		22 700 000
Muut		400 000
Yhteensä		23 100 000

Maa- ja vesialueiden ostoihin sisältyy keskimäärin 1,7 milj. euron arvosta puolustusvoimien käyttöön tulevia alueita.

Metsähallitus tarvitsee oman tulorahoituksen lisäksi valtuudet enintään 34 milj. euron pitkäaikaisen lainan ottamiseen kiireellisiä investointeja ja ennalta arvaamattomia tarpeita varten.

Metsähallituksen kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma ¹⁾	2002 ennakoitu	2003 arvio
Liikevaihto, milj. €	224,8	231,4	236,8
— muutos, %	2,1	2,9	2,3
Liikevoitto, milj. €	73,1	68,5	70,4
— liikevaihdosta, %	32,5	29,6	29,7
Voitto, milj. €	66,9	62,3	64,2
— liikevaihdosta, %	29,8	26,9	27,1
Sijoitetun pääoman tuotto, %	9,1	8,1	8,3
Investoinnit liikevaihdosta, %	13	13	12
Omavaraisuusaste, %	98	99	99
Henkilöstö keskimäärin, htv	1 921	2 000	2 000

¹⁾ Arvioluvuissa ei mukana tytäryrityksiä.

41. Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa: Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 41 milj. euroa, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 29 milj. euroa. Suurimmat tuloerät, joita vastaavat menot on budjetoitu tässä luvussa, ovat EU-tulot, hirvieläinten metsästysmaksut sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät. Lisäksi luvussa on budjetoitu ne valtion rahoitettavaksi jäävät määrärahat, jotka tarvitaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan toimeenpanon edellyttämien ohjelmien ja muiden toimenpiteiden toteuttamiseen Suomessa.

Luvun määrärahojen työllistävyys: Momentin 30.41.62 rakennetukivaroilla aikaansaatii ensimmäisellä ohjelmakaudella 1995—1999 noin 100 uutta työpaikkaa ja säilytettiin useita satoja työpaikkoja. Vuonna 2003 arvioidaan aikaansaattavan noin 20 työpaikkaa. Momentin 30.41.77 välitön työllistämisaikutus arvioidaan 15 työpaikaksi. Lisäksi momenttien 30.41.25 ja 30.41.51 kalanpoikasistutuksiin käytettävillä määrärahoilla on merkittävä työllistämisaikutus kalanviljelylaitoksilla.

25. *Kalakannan hoitovelvoitteet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesioikeudellisten velvoitepäätösten lupaehtojen edellyttämistä kalakannan hoitotoimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentille 12.30.40 on merkitty tulona 2 000 000 euroa. Määrärahan käyttöön kohdistuva arvonlisävero maksetaan momentilta 30.01.23.

2003 talousarvio	2 000 000
2002 talousarvio	2 018 000
2001 tilinpäätös	1 681 865

41. *Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 785 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.35. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja pääsääntöisesti vuonna 2002 aiheutuneiden vahinkojen korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin. Lisäys aiheutuu vahinkojen ja pyyntilupatulojen kasvusta.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti: €

Vahinkojen korvaukset	5 085 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	100 000
Hirvikannan seuranta	500 000
Metsäpeurakannan seuranta ja rotupuh- taustutkimus	100 000
Yhteensä	5 785 000

2003 talousarvio	5 785 000
2002 talousarvio	4 354 000
2001 tilinpäätös	5 784 132

42. *Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsästyslain 87 §:ssä mainittujen maasuorpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta sekä näiden ja merihylkeiden aiheuttamien vahinkojen estämisestä, kysymyksessä olevien eläinkantojen seurannasta ja suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahasta arvioidaan käytettäväksi 1 800 000 euroa petoeläinten aiheuttamista vahingoista maksettaviin korvauksiin ja 500 000 euroa harkinnanvaraisina avustuksina muiden määrärahan perusteluissa mainittujen menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	2 300 000
2002 talousarvio	2 859 000
2001 tilinpäätös	2 859 195

43. *Porotalouden edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 564 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti: €

Porotalouden koetoiminta	50 500
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	722 800
Poroaitasopimusten edellyttämien val- takunnan rajoilla sijaitsevien poroaito- jen rakentaminen ja kunnossapito	790 700
Yhteensä	1 564 000

2003 talousarvio	1 564 000
2002 talousarvio	1 564 000
2001 tilinpäätös	1 816 430

50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 973 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 290 555 vuosina 1999—2001. Riistanhoitomaksun suuruus on 24 euroa. Vuonna 2003 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.39.

2003 talousarvio	6 973 000
2002 talousarvio	6 973 000
2001 tilinpäätös	6 861 058

51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 627 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kalastuslain (286/1982) 91 ja 91 a §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusalue toiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta ja kalastuksenhoitomaksurekisterin pidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kalastuslain 90 §:n mukaan valtion talousarvioon on vuosittain otettava kalatalouden edistämiseen määräraha, joka vastaa ainakin sitä määrää, mikä kolmen edellisen vuoden aikana kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräisen lukumäärän perusteella kalastuksenhoitomaksuina kertyisi. Kalastuksenhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä vuosina 1999—2001 oli 301 539 kpl. Lisäksi seitsemää vuorokautta koskevia maksuja suorittaneita oli vuonna 1999—2001 kes-

kimäärin 17 384 kpl. Kalastuslain 88 §:n mukainen kalastuksenhoitomaksu on vuodelta 15 euroa ja seitsemän vuorokauden jaksolta 5 euroa. Tämän perusteella lain mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 4 610 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myynnistä aiheutuvina menoina. Vuonna 2003 kertyviksi arvioidut kalastuksenhoitomaksut ja kalastuksenhoitomaksurekisterin myyntituotot on merkitty momentille 12.30.37.

2003 talousarvio	4 627 000
2002 talousarvio	4 848 000
2001 tilinpäätös	5 255 536

52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 137 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Tenojoen kalastuslupatuloista osakaskunnille ja muille vesialueen omistajille palautettavan osuuden maksamiseen sekä kalastuslain (286/1982) 89 a §:n mukaisesti viehekalastusmaksujen palautuksina vesialueiden omistajille ja vuonna 2003 kerätävien viehekalastusmaksujen kannosta aiheutuvien kulutus- ja muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2002 kertyväksi arvioidusta Tenojoen kalastuslupatulosta 269 000 eurosta kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille vesialueomistuksen mukaisessa suhteessa palautettavana osuutena noin $\frac{3}{4}$ eli noin 202 000 euroa. Tenojoen kalastusluvista vuonna 2003 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon viehekalastusmaksuista vesialueiden omistajille vuonna 2003 jaettavana määränä 1 800 400 euroa, mikä saadaan, kun vuonna 2002 kertyväksi arvioidusta viehekalastusmaksutuotosta 1 935 000 euroa vähennetään näiden maksujen kannosta valtiolle vuonna 2002 aiheutuvaksi arvioidut kulut, joiden määräksi on arvioitu vuoden 2002 talousarviossa

134 600 euroa. Valtiolle arvioidaan vuonna 2003 aiheutuvan kuluja viehekalastusmaksujen kannosta 134 600 euroa. Vuonna 2003 kertyväksi arvioidut viehekalastusmaksut on merkitty momentille 12.30.36.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan eri käyttötarkoituksiin seuraavasti: €

Tenojoen vesialueen omistajille palautettava osuus	202 000
Viehekalastusmaksuista vesialueen omistajille palautettava osuus	1 800 400
Viehekalastusmaksujen kannosta valtiolle aiheutuva meno	134 600
Yhteensä	2 137 000

2003 talousarvio	2 137 000
2002 talousarvio	1 968 000
2001 tilinpäätös	1 945 539

62. *Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elinkeinokalatalouden kansallisesti rahoitettavista edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineen (KOR) varoista ja Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta (EMOTR-T) rahoitettavien elinkeinokalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 5 700 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina 12 750 000 euroa. Tästä EU:n rahoitusosuutta arvioidaan olevan 7 050 000 euroa ja kansallista rahoitusosuutta 5 700 000 euroa. Määrärahatarpeesta 12 400 000 euroa on vuosille 2000—2006 KOR:sta osaksi rahoitettavien ohjelmien rahoitusosuutta, jonka EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet on vahvistettu komission hyväksymissä ohjelma-asiakirjoissa. Määrärahan EU-osuudessa on kalatalouden rakenneohjelman osalta otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden tähän omassa talousarviossaan. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän 5 718 000 euroa KOR:n rahoitusosuutena kalatalouden tukemiseen. Määrärahasta 350 000 euroa on tarkoitettu kalatalouden markkinajärjestelyistä ml. interventiotoiminta aiheutuviin menoihin, jota vastaava EMOTR-T:n rahoitusosuus kertyy momentille 12.30.01.

Määrärahaa käytetään myös kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/1976) ja kalastusvakuutuslain (331/1958) mukaisten sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perustein avustuksina kalan kuljetuksesta, kalatalouden tiedottamisesta, kalankäytön edistämisestä sekä muusta elinkeinokalatalouden edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 2003 näihin tarkoituksiin varataan 1 850 000 euroa, joka jää kokonaan kansallisesti rahoitettavaksi.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. euroa:

	Kansallinen osuus	EU:n osuus	Yhteensä
Elinkeinokalatalouden rakenneohjelma	4,500	5,500 KOR	10,000
1-ohjelmat	1,200	1,200 KOR	2,400
Markkinajärjestelyt ml. interventiotoiminta	-	0,350 EMOTR-T	0,350
EU-tehtävät yhteensä	5,700	7,050	12,750
Kansalliset toimenpiteet	1,850	-	1,850
Yhteensä	7,550	7,050	14,600

Vuoden 2001 lopussa kalastajalainojen pääomakanta oli 287 260 euroa ja kalan markkinointilainojen pääomakanta 64 750 euroa. Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 4 040 euroa vuonna 2003 ja 3 404 euroa vuonna 2004.

2003 talousarvio	14 600 000
2002 talousarvio	14 514 000
2001 tilinpäätös	14 464 162

77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 757 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luonnonravintolamikkoiden suunnittelu- ja rakentamishankkeiden sekä lähinnä vaelluskalakantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtäävien kalataloudellisten kunnostushankkeiden sekä muiden kalataloutta edistävien rakennushankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös hankkeita koskevissa lupapäätöksissä määrättyjen veloitteiden toteuttamiseen.

2003 talousarvio	757 000
2002 talousarvio	757 000
2001 tilinpäätös	1 009 128

42. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tutkii kalataloutta, riistataloutta ja porotaloutta ja harjoittaa valtion kalanviljelytoimintaa.

Lähivuosina tutkimuslaitos syventää ja monipuolistaa perustehtävänsä, kala- ja riistavarojen kestävää hyödyntämistä tukevaa tutkimusta. Kala- ja riistavarojen runsauden ja hyödyntämisen seurannassa otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön päivitetty strategiset tavoitteet sekä erityisesti kalaston tilan ja riistaeläinten levinneisyyden ja runsauden aiheuttamat muutostarpeet. Vesiviljelyelinkeinojen kehittymistä monipuolisemmaksi, riskejä sietäväksi ja kannattavaksi edistetään. Tutkimuslaitoksen vesiviljelyn ydintehtävä on jatkossakin kalaston monimuotoisuuden ylläpitäminen. Osana kansainvälistä lohien toimintaohjelmaa lohi pyritään palauttamaan kolmeen entiseen lohijokeen. Laajoihin, vaativiin, myös kansainvälisiin tutkimushankkeisiin pystyviä tutkijayhteisöjä kehitetään ja yliopistoyhteistyötä lisätään. Elinkeinojen kehittymistä ja työllisyyttä tukevaa tutkimusta ja palvelutuotantoa vahvistetaan.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Kalantutkimus

Tuotetaan tietoa kalakantojen tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä sekä kala- ja rapukantojen hoitomenetelmistä. Tutkitaan ja kehitetään rakennettujen ja rehevöityneiden vesistöjen kalataloudellisia kunnostusmenetelmiä. Selvitetään istutusten tuloksellisuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tuotetaan tietoa, jota soveltamalla voidaan säilyttää kalakantojen monimuotoisuutta.

Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus

Tuotetaan tutkimustietoa kala-, riista- ja porotalouteen liittyvän hallinnollisen, tuotannollisen ja kaupallisen toiminnan sekä metsästyksen ja kalastusharrastusten tarpeisiin. Analysoidaan eurooppalaisten kalamarkkinoiden toimintaa viimeisen 20 vuoden aikana. Tutkitaan sitä, kuinka kalan kasvatusta elinkeinona on vaikuttanut saaristolaisyhteisöihin ja mikä eri kalastuksen, kalankasvatuksen ja muiden elinkeinojen keskinäinen vuorovaikutus ja merkitys on saariston kehitykselle. Käynnistetään monivuotinen poron taloudellisen hyödyntämisen tutkimusohjelma yhdessä muiden tutkimuslaitosten ja yliopistojen kesken.

Riistantutkimus

Riistantutkimuksessa selvitetään metsän ja viljelysympäristön rakenteen ja talouskäytön vaikutuksia riistan hyvinvointiin. Suurpetotutkimuksessa voimistetaan liikkuvuustutkimusta erityisesti suden ja karhun kanta-arvioiden tarkentamiseksi. Pienpetotutkimusta lisätään. Merihylkeiden ja suurpetojen aiheuttamia vahinkoja seurataan ja niiden estämismahdollisuuksia tutkitaan. Metsäkanalintutkimuksessa selvitetään metsästyksen vaikutusta kantoihin ja vesilintututkimuksessa kantojen runsauden ja tuoton säätelymekanismeja. Lisäksi tutkitaan metsästyksen ekologisen kestävyuden tunnuslukuja ja riistayhteisön monimuotoisuuteen vaikuttavia tekijöitä.

Porontutkimus

Porontutkimuksessa seurataan laidunten tilaa ja tutkitaan poron talvilaidunnusta, ravinnonkäyttöä, vasatuottoa ja -kuolleisuutta sekä muun maankäytön vaikutuksia porotalouteen.

Kala- ja riistavarojen arviointi

Taloudellisesti tärkeimmistä kalavaroista laaditaan kanta-arviot ja saalisennusteet. Resursseja kohdennetaan erityisesti silakkaa ja lohikaloja koskeviin kanta-arviointeihin. Riistakantojen runsaudesta ja tuotosta tuotetaan arviot metsästyksen mitoituksen ja kantojen hoidon pohjaksi.

Tilastotoimi

Tuotetaan viralliset kala- ja riistatilastot, jotka vastaavat sekä EU:n että kotimaisen seurannan ja päätöksenteon tarpeita.

Vesiviljely

Alkuperäisiä, taantuneita kalakantoja ja niiden perinnöllistä monimuotoisuutta ylläpidetään viljelyllä (elävät geenipankit) ja maitipankissa sekä istutuksien avulla. Ylläpidetään viljelykantarekisteriä ja emokalastojen monimuotoisuustietokantaa. Lohen kotiutusohjelmaa (Salmon Action Plan) tuetaan poikasistutuksin. Istutettavien lajien ja kantojen mätiä tuotetaan jatkokasvatukseen. Kehitetään kirjolohen valintajalostusta ja tuotetaan mätiä ja poikasia yksityistä ruokakalanviljelyä varten. Viljelymenetelmien ja -tuotteiden kehittämistä jatketaan. Laadun varmistamiseksi käytössä on ISO-9001:2000 -standardin mukainen laatujärjestelmä.

Vesiviljelyn tuotantomäärät ja yksikkökustannukset vuosina 2001—2003:

	Tuotantomäärä (litraa, 1 000 py)			Yksikkökustannukset (€/mätilitra tai €/poikasyksikkö)		
	k.a. 1999—2001	2002	2003	k.a. 1999—2001	2002	2003
Mäti, litraa	6 300	4 800	5 700	220	294	240
Laitospoikaset, py á 50 g/kpl	2 400	2 100	2 200	0,90	0,97	0,95
Luonnonravintopoikaset, py á 5 g/kpl	2 400	2 000	2 300	0,12	0,13	0,11

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kustannusten, maksullisen toiminnan tulojen, talousarvion ulkopuolisen rahoituksen ja EU-rahoituksen arvioidaan jakautuvan tulosalueille seuraavasti, milj. euroa:

Tulosalue	2001		2002		2003	
	kust.	tulot	kust.	tulot	kust.	tulot
Kalantutkimus	4,82	1,09	4,99	0,46	5,05	0,44
Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus	2,71	0,31	2,79	0,32	2,85	0,25
Riistantutkimus	2,17	0,03	2,19	0,02	2,41	0,02
Porontutkimus	0,65	0,08	0,71	0,07	0,75	0,09
Kala- ja riistavarojen arviointi	2,62	0,01	2,33	0,09	2,42	0,10
Tilastotoimi	0,50	0,05	0,50	0,02	0,50	0,02

Vesiviljely	6,20	1,49	5,48	1,29	5,63	1,30
— Lohikantojen elvytykset ja muu uhanalaisten kalakantojen ja niiden monimuotoisuuden ylläpito	2,87		2,84		2,90	
— Inarin alueen hoito	0,91		0,91		0,95	
— Tuotanto tutk. ja jalostusta varten	0,67		0,60		0,65	
— Muu tuotanto ja toiminta	1,75		1,13		1,13	
Muu palvelutuotanto	0,39	0,56	0,39	0,39	0,39	0,47
Yhteensä	20,06	3,62	19,38	2,66	20,00	2,69

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Tutkimus-, tilasto- ja palvelusuoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	1 002	757	760
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	509	446	450
Käyttöjäämä (t€)	493	311	310
— % tuotoista	49	41	41
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	304	232	230
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	189	79	80
— % tuotoista	19	10	11
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	123	112	112
Vesiviljelytuotteet			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	1 353	1 194	1 180
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	1 087	959	950
Käyttöjäämä (t€)	266	235	230
— % tuotoista	20	20	19
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	653	404	570
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-387	-169	-340
— % tuotoista	-29	-14	-29
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	78	88	78
Hintatuki (t€)	50	50	50
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) % tuotoista sen jälkeen, kun hintatuen vaikutus on lisätty tuottoihin	-25	-10	-25

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 122 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää elvytettävien kalakantojen mädin myynnin hintojen alentamiseen enintään 50 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon bruttomenojen vähenyksenä 50 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtana momentille 30.71.21 sekä lisäyksenä 45 000 euroa toimipaikkaverkoston kehittämiseen ja osaamisyh-

teistyöhankkeisiin liittyvinä investointiluonteisina menoina. Bruttotuloina otetaan huomioon tutkimuslaitoksen tulot, joiden arvioidaan lisääntyvän 33 000 euroa lähinnä EU:n rahoitusosuuden lisääntymisen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 760 000 euroa, vesiviljelytuotteiden myyntituloina 1 180 000 euroa ja muina tuloina 370 000 euroa ja EU-tutkimushankkeiden rahoitusosuutena 380 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:		€	2003 talousarvio	1 117 000
			2002 talousarvio	1 117 000
			2001 tilinpäätös	1 116 768
Bruttomenot	16 812 000			
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 400 000			
Muut toimintamenot	15 412 000			
Bruttotulot	2 690 000			
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	1 940 000			
Muut tulot	370 000			
EU-rahoitusosuus	380 000			
Nettomenot	14 122 000			
2003 talousarvio	14 122 000			
2002 talousarvio	14 124 000			
2001 tilinpäätös	13 829 589			

24. Arvokalojen sopimuskasvatustoiminta
(siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 117 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää istutuspoikasten lunnastamisesta aiheutuvien menojen ja arvokalakantoja koskevista uusista sopimuksista aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen.

74. Kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 480 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maa-, vesi- ja talonrakennustyöt, jotka aiheutuvat tutkimuslaitoksen itsensä suorittamista tutkimus- ja vesiviljelytoiminnassa tarpeellisista muutostöistä ja pienekköistä peruskorjauksista. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi huomioitu vuokrausjärjestelyistä johtuva tutkimuslaitoksen kasvava vastuu viljelylaitteiden ja -rakennelmien hankinnoista ja peruskorjauksista.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen varsinaisista talonrakennushankkeista huolehtii Senaatti-kiinteistöt.

2003 talousarvio	480 000
2002 talousarvio	420 000
2001 tilinpäätös	420 470

51. Vesivarojen käyttö ja hoito

Selvitysosa: Tähän lukuun on budjetoitu määrärahat vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviin vesihuollon edistäminen mukaan luettuna. Ympäristöhallinnossa näissä tehtävissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot on otettu huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvuissa 35.40 ja 35.60. Näiden tehtävien osuuden arvioidaan vastaavan 210 henkilötyövuotta eli noin 7 904 000 euroa alueellisten ympäristökeskusten toimintamenoista ja 35 henkilötyövuotta eli noin 2 186 000 euroa Suomen ympäristökeskuksen toimintamenoista. Nämä henkilöstövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan henkilötyövuosien määrässä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa ympäristöhallinnolle vesivarojen käytön ja hoidon tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoituksen.

Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003 vesivarastrategian päämäärien toteuttamiseksi:

Alueelliset ympäristökeskukset

- Vesivarojen käytön ja hoidon mittaristo otetaan käyttöön.
- Nostetaan rakennuttamisastetta 5 %.
- Kehitetään laatujärjestelmiä siten, että ne vuoteen 2005 mennessä kattavat koko vesivara-tehtävien hoidon.
- Vesihuollon tukitoimenpiteillä turvataan maaseudulla hyvälaatuinen ja riittävä talousvesi sekä asianmukainen viemäröinti ja jätevesien käsittely 5 000 taloudelle.

- Edistetään vesihuoltolainsäädännön uudistuksen täytäntöönpanoa kunnissa.
  - Huolehditaan siitä, että vesistöhankeet ja niiden lupaehdot ovat ajanmukaisia ja rakenteet kunnossa.
  - Huolehditaan patojen turvallisuudesta ja toimintavalmiudesta erityisesti poikkeustilanteiden varalta.
  - Parannetaan valmiutta suurista tulvista aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi.
  - Tehdään EY:n vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanemiseksi tarvittavat selvitykset.
- Suomen ympäristökeskus*
- Tuetaan vesivarojen käytön ja hoidon mittariston käyttöönottoa.
  - Kehitetään haja-asutuksen vesihuollon menetelmiä ja ratkaisumalleja.
  - Tutkitaan pohja- ja tekopohjaveden käytettävyyttä vedenhankinnassa ja pohjavedenoton vaikutuksia.
  - Tuetaan laatujärjestelmien soveltamista vesivaratehtävien hoidossa.
  - Jatketaan vesivarojen käytössä ja hoidossa tarvittavien mallien ja tietotekniikkasovellusten kehittämistä.
  - Tuetaan valmiuden parantamista suurista tulvista aiheutuvien vahinkojen vähentämiseksi.
  - Tuotetaan vesialan erityisosaamista vaativat asiantuntija-, viestintä- ja koulutuspalvelut ottaen huomioon myös kansainvälisistä sopimuksista sekä lähialueyhteistyöstä aiheutuvat tarpeet.
  - Tehdään EY:n vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanemiseksi tarvittavat selvitykset.
- Momenttien 30.51.31 ja 77 määrärahoilla tuettavien ja toteutettavien investointien investointivaiheen työllisyysvaikutus on yhteistyösopuolten osuus mukaan luettuna noin 880 henkilötyövuotta.

22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	5 116 000
	2002 talousarvio	5 128 000
	2001 tilinpäätös	5 022 428

Momentille myönnetään 5 116 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin erillismenoihin sekä määräraikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan eri käyttö-tarkoituksiin seuraavasti:

	€
Patoturvallisuus, tulvantorjunta ja vesistöjen säännöstely	630 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	520 000
Vesihuollon kehittäminen	620 000
Pohjavesiselvitykset	1 200 000
Valtion vesistö rakenteiden käyttö ja kunnossapito	700 000
Valtion kompensatio-, tarkkailu- ym. velvoitteet	800 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	646 000
Yhteensä	5 116 000

30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) nojalla, vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja 9—16 lainavuosien aikana kaksi prosenttiyksikköä. Korkohyvitys on kuitenkin enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen. Kiinnitysluottolaitosten obligatiovaroista vuonna 1987 tai sitä ennen myönnettyjen korkotukilainojen korkohyvityksen määrä on sama kuin vuonna 1987. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Vuoden 2001 lopussa korkotukilainakanta oli

84 376 166 euroa. Vuosina 1986—2001 myönnettyistä korkotukilainavaltuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 2 350 000 euroa vuonna 2004, 1 900 000 euroa vuonna 2005, 1 530 000 euroa vuonna 2006 ja sen jälkeen yhteensä 4 350 000 euroa.

2003 talousarvio	3 000 000
2002 talousarvio	2 489 000
2001 tilinpäätös	3 311 407

31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 709 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/1980) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemärintiä edistäviin toimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesihuoltolainsäädännön uudistuksen toimeenpanon edistämiseen erityisesti maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla ottaen huomioon myös vapaa-ajan toimintojen tarpeet. Määrärahalla edistetään myös pohjaveden käytön lisäämistä ja yhdyskuntien vedenhankinnan turvaamista poikkeustilanteissa. Tuettavien hankkeiden investointivaiheen työllisyysvaikutus yhteistyösopuolten osuus mukaan luettuna on noin 460 henkilötyövuotta eli noin 15 % enemmän kuin vuonna 2002.

2003 talousarvio	4 709 000
2002 talousarvio	4 205 000
2001 tilinpäätös	3 700 134

43. Eräät valtion maksettavaksi määräytyt korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovitujen korvausten sekä päätös- maksujen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio voi joutua vesilain (264/1961) mukaisten päätösten, ennen päätöksiä vahingonkärsijöiden kanssa tehtyjen sopimusten tai valtioiden välisten sopimusten perusteella maksamaan korvauksia hankkeiden varsinaisen lupakäsittelyn jälkeen. Myös mahdolliset vesistöjen poikkeusjuoksutukset saatavat vesilain nojalla aiheuttaa valtiolle korvasvelvollisuuden.

2003 talousarvio	420 000
2002 talousarvio	420 000
2001 tilinpäätös	47 381

77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 14 065 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) 15 §:n mukaisten vesistö- ja vesihuoltohankkeiden toteutuksesta, vesistö rakenteiden peruskorjauksista, velvoitetöistä ja uppouiden poistosta sekä vesistö hankkeiden suunnittelusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti (1 000 euroa):

Hanke tai käyttötarkoitus	Kokonais-		Myönnetty aikaisemmin	Myönnetään
	kustannusarvio	Valtion osuus		
1. Uudet ja keskeneräiset hankkeet				
— Uudet hankkeet				
Heinola—Lusi yhdysvesijohto ja siirtoviemäri, Heinola	1 020	500		100
Rautavaara—Kangaslahti yhdysvesijohto, Rautavaara	840	500		100

Vägvik—Bergö yhdysvesijohto, Korsnäs ja Maalahti	1 150	540		100
Uudet hankkeet yhteensä	3 010	1 540		300
— Keskeneräiset hankkeet yhteensä	101 430	74 910	61 115	7 500
Yhteensä	104 440	76 450	61 115	7 800
2. Perusparannukset				1 750
3. Velvoitetyöt ja uppopuiden poisto				2 000
4. Hankekohtainen suunnittelu				515
5. Pienehköt vesistö- ja vesihuoltotyöt				2 000
Yhteensä	104 440	76 450	61 115	14 065

Keskeneräisten hankkeiden määrärahoista vesistöiden arvioitu osuus on 2 800 000 euroa ja vesihuoltotöiden 4 700 000 euroa.

Töiden valtion osuutta rahoitetaan työmäärärahojen lisäksi keskimäärin noin 5 % valtion osuuden kustannusarviosta ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.40 budjetoiduista alueellisten ympäristökeskusten toimintamäärärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkausmenoina. Momentin määrärahalla to-

teutettavien hankkeiden investointivaiheen työllisyysvaikutus on yhteistyösapuolten osuus mukaan luettuna noin 420 henkilötyövuotta eli noin 2 % vähemmän kuin vuonna 2002.

2003 talousarvio	14 065 000
2002 talousarvio	14 565 000
2001 tilinpäätös	14 464 162

61. Maanmittauslaitos

Selvitysosa: Maanmittauslaitos vastaa Suomen kiinteistöjärjestelmästä ja yleisistä kartastotiedoista. Maanmittauslaitoksen toiminta keskittyy maanmittaustoimituksiin, kiinteistö- ja maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpitoon ja niiden ajantasalla pitämiseen, ilmakuvapalveluihin sekä paikkatietojen yhteiskäytön edistämiseen. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa em. tehtäviin liittyviä muita palveluja.

Yhteiskunnan tietotekniseen kehitykseen liittyvä paikkatietoaineistojen ja -teknologian käytön yleistyminen vaikuttavat voimakkaasti Maanmittauslaitoksen toimintalinjoihin vuoteen 2006 asti. Arvioiden mukaan tulevaisuudessa yli 80 % maastoa ja luonnonvaroja kuvaavista tiedoista sisältää koordinaattitiedon tai muun sijaintitiedon, mikä luo edellytyksiä paikkatietoteknologian hyväksikäytölle monissa eri toiminnoissa. Maanmittauslaitoksen tulee vastata näihin tietoyhteiskunnan odotuksiin ja vaateisiin huolehtimalla kiinteistöjä ja maastoa koskevien peruspaikkatietojen saatavuudesta ja käytettävyydestä sekä osallistua aktiivisesti paikkatietoteknologian käyttöä edistäviin hankkeisiin. Kehitys alalla on nopeaa ja vaatii Maanmittauslaitoksen ylläpitämiltä digitaalisilta aineistoilta entistä parempaa ajantasaisuutta, laadullista eheyttä, valtakunnallista kattavuutta ja yhteiskäyttöisyyttä. Maanmittauslaitoksen toimintaa suuntaavat lisäksi yleisten kartastotöitten strategiassa 2001—2010 vuosille 2003—2005 ajoitetut kehittämistoimenpiteet.

Maanmittaustoimitusten kysynnän arvioidaan pysyvän vuonna 2003 nykyisellä tasolla. Huippuvuoden 1999 jälkeinen nopea kysynnän supistuminen tasoittuu, vaikkakin jatkunee vielä lievästi. Verkkoitsepalvelujen kysyntä kasvaa edelleen. Muu maksullinen toiminta on vähenemässä.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteina ovat laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekisterien kattavuus, ajantasaisuus ja laatu. Aineistot tuotetaan yhteensopivasti. Tavoitteena on saada aineistot mahdollisimman laajaan käyttöön yhteiskunnassa.

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta ovat jatkuvasti ajantasalla. Maastotiedoista ajantasaistetaan vuosittain tiedot, muut kohteet 5—10 vuoden välein.

Maastotieto- ja kiinteistöraja-aineistoja perusparannetaan niin, että kaikki tiedot perustuvat kuva- ja maastomittauksiin. Tavoitteena on saada maastotietojen perusparannus valmiiksi vuoden 2006 loppuun mennessä. Koko maan kattavuudesta puuttuva Ylä-Lapin alue on tavoitteena saada maastotietokantaan samoin vuoden 2006 loppuun mennessä. Aineistojen perusparannuksen yhteydessä parannetaan myös maasto- ja rajatietojen keskinäistä yhteensopivuutta sekä kohteiden korkeustietoja. Perusparannettu ja maastotietojen kanssa yhteensovitettu raja-aineisto kattaa koko maan vuosikymmenen loppuun mennessä.

Yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa jatketaan kiinteistötietojen moninkertaisen rekisteröintityön poistamiseksi. Kiinteistörekisterin perusparannustyössä painopistealueita ovat yleiseltä kannalta tärkeiksi arvioitujen yhteisten alueiden osakasluetteloiden laatiminen ja alueellisten yksityistietoimitusten tekeminen.

Palvelutavoitteet

Maanmittaustoimitusten alueellisia palvelutasoeroja tasoitetaan ja toimitusten kestoajaa lyhennetään. Lohkomisten keskimääräinen kestoajaa on viime vuosina kasvanut lohkomisten korkean kysynnän seurauksena. Kysynnän taitumisesta ja toiminnan tehostumisesta johtuen edellytykset kestoajan lyhenemiselle ovat olemassa. Vuonna 2002 siirryttiin käyttämään kestoajan seurannassa mediaania keskiarvon sijasta. Tavoitteena on vuonna 2003 lyhentää kestoajaa 8,2 kuukauteen. Vuoden 2002 kestoajatavoite on 8,7 kk, joka vastaa keskiarvona noin 11 kuukauden kestoja. Vuonna 2001 kestoajaa oli 9,5 kk, joka vastaa 11,9 kuukauden keskiarvoa.

Maastotiedon ajantasaisuutta parannetaan lyhentämällä tuotantoprosessin kestoajaa. Vuoden 2003 kestoajatavoite ilmakuvauksesta maastotietokannan valmistumiseen on 2,5 vuotta, kun se vuonna 2001 oli 2,6 vuotta.

Verkkopalvelujen saatavuutta lisätään ja monipuolistetaan tietoyhteiskunnan tarpeiden mukaisesti.

Taloudellisuustavoitteet

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 tavoite
Maanmittaustoimitukset, euroa/toimitus	1 460	1 466	1 450
Maastotietokannan perusparannus, euroa/km ²	307	266	266

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Julkisoikeudellisten suoritteiden tavoitteena on kattaa tuloilla kustannukset. Muiden suoritteiden ylijäämätavoite on 5 % tuotoista.

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Tuotot (t€)	36 109	36 880	36 328
Kustannukset (t€)	36 174	36 819	36 264
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-65	61	64
— % tuotoista	-0	0	0
Muut suoritteet			
Tuotot (t€)	10 320	9 575	9 699
Kustannukset (t€)	9 084	9 093	9 218
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	1 236	482	481
— % tuotoista	12	5	5

Keskeisimmät kehittämishankkeet

Valtakunnallisessa kiinteistöietopalvelussa jatketaan Maanmittauslaitoksen, oikeusministeriön ja kuntien yhteistyönä uuden kiinteistöietojärjestelmän kehittämistä. Tavoitteena on uudistaa teknisesti vanhentunut järjestelmä ja samalla mahdollistaa karttakäyttöliittymä, tietojen sijaintipohjainen käsittely ja kartalliset tulosteet. Uuden kiinteistöietojärjestelmän ensimmäisessä vaiheessa valmistuu järjestelmän ns. kiinteistöosa käyteenotettavaksi vuonna 2005. Maanmittauslaitos käynnistää yleisten kartastotöiden strategiassa 2001—2010 vuosille 2003—2005 ajoitettuja kehittämishankkeita, joilla tähdätään maastotietojen ja -karttojen käytettävyyden, palvelevuuden ja yhteiskäyttöisyyden edelleen kehittämiseen.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 44 980 000 euroa.

Selvitysosa: Nettobudjetoinnissa on otettu tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä yhteishankkeista muilta hankeosapuolilta saatavat tulot.

Bruttomenot kasvavat 1 220 000 euroa, mistä on otettu huomioon lisäyksenä 1 275 000 euroa uuden palkkausjärjestelmän johdosta ja 509 000 euroa maksullisen tuotannon kasvun johdosta sekä vähennyksenä 840 000 euroa uuden kiinteistöietojärjestelmän kehittämismenoihin. Bruttotulot kasvavat 1 351 000 euroa, mistä tuotannon kasvusta aiheutuva tulojen lisäys on 764 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	91 414 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	26 798 000
Muut toimintamenot	64 616 000

Bruttotulot	46 434 000
Maksullisen toiminnan tulot	46 027 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	36 328 000
— muut suoritteet	9 699 000
Muut tulot	407 000
Nettomenot	44 980 000

2003 talousarvio	44 980 000
2002 talousarvio	45 111 000
2002 lisätalousarvio	656 000
2001 tilinpäätös	42 834 087

80. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981) ja vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppalloissa annetun lain (218/1962) mukaisten menojen, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoit-

tuksesta ja eräistä vesitilusjärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, vesistöhankeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:n mukaisten menojen maksamiseen sekä kiinteistömuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilusjärjestelyjen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 1 000 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 2 000 000 euroa.

2003 talousarvio	3 000 000
2002 talousarvio	2 859 000
2001 tilinpäätös	3 111 477

62. Geodeettinen laitos

Selvitysosa: Geodeettisen laitoksen tehtävänä on tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet maassamme tekemällä tutkimustyötä geodesian, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin sekä niihin liittyvien tieteiden aloilla. Laitos tekee valtakunnalliset geodeettiset perusmittaukset sekä sitoo ne vastaaviin naapurimaiden ja kansainvälisiin järjestelmiin. Laitos huolehtii paikkatietojen metrologiasta ja toimii pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaallaboratoriona. Lisäksi laitos edistää geodeettisten, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin menetelmien ja laitteiden käyttöönottoa erityisesti paikkatietojen hankinnassa ja käsitelyssä.

Geodeettisen laitoksen toiminnan tavoitteisiin vuoteen 2006 asti vaikuttaa voimakkaasti tarve kehittää laitosta kartastoalan tutkimuslaitoksena siten, että se palvelee tehokkaasti julkista hallintoa ja elinkeinoelämää. Laitoksen toimintaa suuntaavat lisäksi yleisten kartastotöitten strategiassa 2001—2010 vuosille 2003—2005 ajoitetut kehittämistoimenpiteet.

Voimavaroja joudutaankin kohdentamaan tutkimuslaitteiden hankintaan Metsähovin tutkimusasemalle, geodynamiikan tutkimukseen, kartoitus- ja kartanvalmistusmenetelmien kehittämiseen sekä kartoitukseen liittyvän metrologian, standardisointityön ja laadunvalvonnan menetelmien kehittämiseen. Näin Geodeettinen laitos kykenee luomaan maahamme perusedellytykset tarkkojen koordinaattijärjestelmien ylläpitämiseksi, tehokkaalle kartantuotannolle ja numeeristen paikkatietojen joustavalle yhteiskäytölle.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Geodeettiselle laitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Turvataan laitoksen tuottamien tutkimus- ja asiantuntijapalvelujen avulla elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon tarvitsemien paikkatietojen laatu:

— laitos luo toiminnallaan perusedellytykset sille, että maassamme on tarkka ja ajantasainen valtakunnallinen koordinaattijärjestelmä kartoituksen, paikkatietojen käytön sekä navigoinnin tarpeisiin. Kunnollinen ja muiden maiden vastaaviin järjestelmiin liitetty koordinaattijärjestelmä on oleellinen perusta nykyaikaisen tietoyhteiskunnan ja sen palvelujen kehittämiseksi Suomessa,

— jatketaan kolmatta tarkkavaaitusta siten, että mittauksen loputtua voidaan uudistaa valtakunnallista korkeusjärjestelmää sekä selvittää maannousun nopeus ja suuruus, millä on suuri merkitys rakennustoiminnalle, vesitaloudelle ja liikenteelle,

— kehitetään laitoksen toimintaa pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaallaboratoriona edelleen siten, että se luontevasti liittyy kansalliseen ja kansainväliseen mittanormaalityöntehtävään, joka on välttämättömyys kansainvälistä kauppaa käyvälle teollisuusvaltiolle,

— tutkimuksella tuetaan kartoitus- ja paikkatietotehtävissä käytettävien menetelmien, tiedonhallintatapojen, tuotteiden ja palveluiden teknistä ja laadullista kehittämistä sekä yleisten kartastotöiden strategian 2001—2010 mukaisten päämäärien saavuttamista,

— kehitetään kartoituksen ja karttojen laadunarviointimenetelmiä, jotta paikkatietojen yhteiskäyttöä voidaan kehittää hallinnon ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavasti,

— laitos perustaa Kaakkois-Suomeen RIMS -aseman (Ranging and Integrity Monitoring Station), jotta mahdollistetaan Euroopan unionin oman paikannussatelliittijärjestelmän havaintotietojen hyvä saatavuus ja hyödyntäminen koko maan alueella.

Palvelutavoitteet

Pysyvänä tavoitteena on toimia tehokkaasti kartastoalan valtakunnallisena tutkimuslaitoksena ja tehdä ajankohtaista, kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta geodesian, geoinformatiikan ja kaukokartoituksen tutkimusaloilla. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää kartastoalalla yleisesti, yritystoiminnassa ja erityisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Laitos tiedottaa ja tarvittaessa opastaa uuden valtakunnallisen koordinaattijärjestelmän käyttöönottoon liittyvissä asioissa.

Laitos tarjoaa toimialaansa liittyviä kalibroitimittauksia sekä kotimaahan että ulkomaille kansallisena mittanormaalilaboratoriona.

Metsähovin tutkimusaseman toimintaa jatketaan kaukokartoitus- ja paikannussatelliittien mitta-asemana, jolloin saadaan tietoja kansainvälisenä yhteistyönä tapahtuvaan satelliittien radanmääritykseen.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 990 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tutkimushankkeisiin laitoksen ulkopuolelta saatavat sekä muut laitoksen toiminnasta kertyvät tulot, jotka ovat tilapäisesti lisääntyneet Euroopan unionilta saatavan tutkimusrahoituksen myötä. Lisäksi on otettu huomioon lisäyksenä eurooppalaista paikannussatelliittia varten tehtävän maa-aseman perustamis- ja ylläpitokulut.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	3 542 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	510 000
Muut toimintamenot	3 032 000
Bruttotulot	552 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	552 000
Nettomenot	2 990 000
2003 talousarvio	2 990 000
2002 talousarvio	2 929 000
2001 tilinpäätös	2 871 977

Elintarvikkeiden turvallisuus

(Luvut 30.71, 72 ja 73)

Selvitysosa: Elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi, kuluttajien suojaamiseksi ja luottamuksen säilyttämiseksi puhtaisiin ja turvallisiin elintarvikkeisiin valvontajärjestelmän toimivuutta tulee parantaa. Valvonnan kattavuus tulee varmistaa koko tuotantoketjun osalta ja viranomaisvalvontaa tulee tehostaa. Valvonnan laatua ja organisaatioita tulee kehittää sekä varmistaa yhtenevät menettelytavat elintarvikkeetjuun liittyvissä terveysvaaratilanteissa. Elintarviketurvallisuuteen liittyvä valvonta ja tarkastus ovat osa EU:n tarkastus- ja valvontajärjestelmää ja niitä tulee kehittää EU:n asettamien vaatimusten ja suuntaviivojen mukaisesti. Elintarviketurvallisuuteen liittyvät tavoitteet toteuttavat osaltaan Suomen elintarviketalouden laatustrategiaa.

Elintarvikeviraston, Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen ja Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen yhteisinä elintarviketurvallisuuden varmistamiseen liittyvinä tavoitteina ovat:

1. Elintarvikkeiden tuotantoponosten, raaka-aineiden ja valmiiden tuotteiden jäljitettävyyden parantaminen koko tuotantoketjussa sekä kuluttajien tiedon lisääminen jäljitettävyydestä;
2. Elintarvikeväliaineiden ja eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien erityisesti TSE-tautien tehokas seuranta ja torjunta;
3. Elintarvikkeissa ja rehuissa esiintyvien haitallisten aineiden erityisesti dioksiinipitoisuuksien seuranta ja saannin vähentäminen riskinarviointiin perustuvien toimenpiteiden avulla;
4. Mikrobilääkeaineiden käytön ja mikrobilääkeaineresistenssin seurannan jatkaminen koko elintarvikeketjussa;
5. Geenitekniikalla muunnettujen ja geenitekniikalla muunnetuista raaka-aineista valmistettujen elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantoponosten kansallisen valvontaohjelman luominen;
6. Elintarviketurvallisuuteen ja laatuun liittyvän alueellisen ja paikallisen valvonnan ja palveluiden parantaminen kehittämällä kuntien välistä yhteistyötä, tukemalla paikallisen valvonnan vaihtoehtoisten organisoitumismallien kokeiluhanketta ja kehittämällä elintarvikevalvonnan laatu- ja järjestelmiä, elintarvikevalvonnan vaatimustenmukaisuuden arviointia sekä omavalvontaa;
7. Valvontahenkilöstön ammattitaidon ylläpitäminen ja parantaminen;
8. Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen toimintaa täydentävän, kansallista riskinarviointia kehittävänsä asiantuntijaverkoston toimintaedellytysten parantaminen;
9. Kriisivalmiuteen ja erityisesti bioterrorismin vastustamiseen liittyvien valmiuksien kehittäminen; ja
10. Kansallisen elintarviketurvallisuutta käsittelevän selonteon aloittaminen.

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos

Selvitysosa: Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen (EELA) tehtävänä on eläintautien tutkimus ja seuranta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eläimistä saatavien elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden tutkimus sekä niihin liittyvä riskinarviointi ja vertailulaboratoriotoiminta.

Laitoksen keskeinen toiminta liittyy eläimistä ihmisiin tarttuviin tauteihin, helposti leviäviin eläintauteihin ja eläinten hyvinvointiin. Laitos tarjoaa diagnostiikka- ja analyysipalveluja, neuvontaa, tutkimustietoa sekä asiantuntijapalveluja omalla alueellaan. Asiakkaita ovat tuottajat, eläinten omistajat, eläinlääkärit, elintarviketeollisuus, viranomaiset ja kuluttajat. Osaamista hyödynnetään kansallisessa ja kansainvälisessä päätöksenteossa.

Tutkimuspoliittisen ohjelman mukaisesti laitoksen tieteellinen tutkimustyö jakaantuu kolmeen tavoitteelliseen kokonaisuuteen: eläintautien ehkäisy, elintarvikkeiden turvallisuus ja zoonoosien hallinta. Neljäs strateginen tutkimusala, riskinarviointi, edesauttaa kaikkien edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Eläinten terveydenhuoltojärjestelmää kehitetään ja toteutetaan elinkeinon kanssa sovitun työnjaon mukaisesti osana kansallista elintarviketalouden laatustrategiaa ja laitoksen diagnostiset resurssit suunnataan palvelemaan järjestelmän tavoitteita.

— TSE-valvonta toteutetaan EU:n edellyttämän valvontaohjelman mukaisesti. Toiminnan kehittämisessä huomioidaan alueelliset erityistarpeet ja tietoliikenneyhteyksien parantaminen.

— Kehitetään sekä terveydelliset että taloudelliset vaikutukset huomioonottavia eläintautien ja eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien riskinarviointimalleja yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa.

— Hyvän tautitilanteen säilyttämiseksi on laitoksella ajan tasalla olevat nykyaikaiset menetelmät sekä kyky reagoida nopeasti hyödyntäen laitoksen kansallista asiantuntemusta.

— Elintarvikkeiden turvallisuuden takaamiseksi laitos osaltaan vastaa kansallisen tason kemiallisesta ja mikrobiologisesta analytiikasta toteuttaen pellolta pöytään -periaatetta yhteistyössä viranomaisten ja muiden tutkimustahojen kanssa.

— Keskeiset eläintautien seurantaohjelmat arvioidaan uudelleen hyödyntäen laitoksen epidemiologista asiantuntemusta tavoitteena mahdollisimman tehokas resurssien suuntaaminen.

— Kriisivalmiutta kehitetään yhdessä eri asiantuntijatahojen kanssa erityisenä tavoitteena taata mahdollisimman nopea ja tehokas toiminta kriisitilanteissa.

— EELAn asiantuntemusta raivotaudin ennaltaehkäisyssä hyödynnetään lähialueyhteistyössä, millä pyritään estämään raivotaudin leviäminen Suomeen.

Palvelutavoitteet

— Laitoksen tavoitteena on tuottaa merkittävää tietoa eläintaukeista ja elintarvikkeiden turvallisuudesta ja laadusta kuluttajien, elinkeinon, viranomaisten ja EU:n päätöksenteon tueksi.

— Tietohallintoa ja tietoliikennettä kehitetään erityisenä tavoitteena ottaa käyttöön läheteiden ja tutkimusvastausten sähköinen siirto.

Toiminnalliset tavoitteet

— Organisaation osaaminen ja työkyky varmistetaan kehittämällä henkilöstön ammattitaitoa ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset ja sidosryhmien tarpeet. Johtamiskoulutuksen painopiste on henkilöstöjohtamisessa.

— Toimintaa ohjaavat laitoksen ydinalueille luodut strategiat, joiden tavoitteena on mahdollisimman taloudellinen ja tehokas toiminta sekä riittävien tieteellisten tutkimukseen suunnattujen resurssien varmistaminen.

— Toimitaan aktiivisesti yhteistyössä muiden hallinnonalan laitosten kanssa synergiaetujen saavuttamiseksi. Erityisesti pyritään kehittämään yhteistyötä Helsingin yliopiston sekä Elintarvikeviraston ja Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen kanssa synergiaetujen saavuttamiseksi Viikkiin rakennettavien toimitilojen suunnittelussa.

— Toteutetaan eläimistä saataviin elintarvikkeisiin liittyvien kemiallisten riskinarviointi- ja riskinhallintatehtävien eriyttäminen EVIn ja EELAn välisillä toimenpiteillä.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen arvioidut menot, tulot ja henkilöstö vuonna 2003:

	Menot 1 000 €	Tulot 1 000 €	Htv
Eläintauti- ja elintarviketutkimus	18 551	1 346	257
Hallintotoiminnot	4 361	-	34
Eläinrokototoiminta	1 850	1 979	4
Yhteensä	24 762	3 325	295

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	513	555	572
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	462	454	445
Käyttäjäämä (t€)	51	101	127
— % tuotoista	9,9	18,2	22,2
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	150	147	144
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-99	-46	-17
— % tuotoista	-19,4	-8,3	-3,0
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	83,8	92,3	97,0
Investoinnit (t€)	36	17	17
— % tuotoista	7,0	3,0	3,0
Hintojen muutos-%	-	8,3	3
Volyymin muutos-%	-	-	-
Tuottavuuden muutos-%	-1,4	1,7	2
Muut suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	2 662	2 724	2 752
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 299	2 569	2 595
Käyttäjäämä (t€)	-637	155	157
— % tuotoista	-23,9	5,7	5,7
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	530	290	292
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-1 168	-135	-135
— % tuotoista	-43,9	-4,9	-4,9
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	69,5	95,3	95,3
Hintatuki (t€)	135	135	135
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€) sen jälkeen, kun hintatuen vaikutus on lisätty tuottoihin	-1 032	0	0
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) % tuotoista sen jälkeen kun hintatuen vaikutus on lisätty tuottoihin	-38,8	0,0	0,0
Investoinnit (t€)	79	84	84
— % tuotoista	3,0	3,1	3,1
Hintojen muutos-%	-	2,4	1
Volyymin muutos-%	-2,5	-	-
Tuottavuuden muutos-%	-	22,1	-1,0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 912 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon yhteishankkeista EU:lta ja muilta hankeosapuolilta saatavat tulot.

Määrärahasta saa käyttää hyötyeläinten sairauksien ja kuolinsyyn tutkimuksen ja seurannan sekä maksullisten terveystarkkailuohjelmien maksullista toimintaa koskevien hintojen alentamiseen enintään 135 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 180 000 euroa siirtona momentille 30.72.21 Elintarvikevirastoon siirtyneen elintarvikevalvonnan osaston henkilöstömenojen mitoituksen oikaisun johdosta sekä lisäyksenä 7 500 000 euroa laajennetun BSE-valvontaohjelman kustannusten johdosta ja 50 000 euroa yhden henkilön palkkausmenojen siirtona momentilta 30.42.21. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon budjetin ulkopuolisen rahoit-

tuksen tutkimushankkeiden bruttomenoina 504 000 euroa ja vastaavina tuloina 504 000 euroa sekä EU:n tutkimushankkeiden bruttomenoina 126 000 euroa ja vastaavina tuloina 126 000 euroa. Maksullisen palvelutoiminnan tulot on merkitty momentille 12.30.71 lukuunottamatta BSE-testauksesta EU:lta saatavaa tuloa, joka on merkitty momentille 12.30.01.

Määrärahaa voidaan käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta.

Liiketaloudellisin perustein määräytyvien hintojen alentaminen on tarpeen Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen perustoiminnan tukemiseksi erityisesti hyötyeläinten sairauksien ja kuolinsyyn tutkimuksen ja seurannan sekä maksullisten terveystarkkailuohjelmien osalta, jotta laitokselle voidaan turvata yleisen edun vaatiman eläintautiseurannan kannalta riittävä näytemateriaalin saanti sekä mahdollisimman laaja terveystarkkailuohjelmiin liittyminen. Kyseiset tutkimukset ja terveystarkkailuohjelmat ovat erittäin tärkeitä koko maan eläintautitilanteen seurannan ja eläintautien vastustamisen kannalta.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot		23 577 000
Nettoutetun tutkimustoiminnan menot		630 000
Muut toimintamenot		22 947 000
Bruttotulot		665 000
Nettoutetun tutkimustoiminnan tulot		630 000
— EU-yhteishankkeet		126 000
— muut yhteishankkeet		504 000
Muut tulot		35 000
Nettomenot		22 912 000

2003 talousarvio	22 912 000
2002 talousarvio	15 605 000
2002 lisätalousarvio	8 120 000
2001 tilinpäätös	15 875 258

28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaisten rokotteiden ja seerumeiden hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.71.

2003 talousarvio	1 850 000
2002 talousarvio	1 850 000
2001 tilinpäätös	1 780 484

72. Elintarvikevirasto

Selvitysosa: Elintarvikeviraston (EVI) tehtävänä on johtaa, suunnitella, kehittää ja suorittaa elintarvikevalvontaa ja elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien tarvikkeiden valvontaa sekä näihin liittyvää riskinhallintaa ja riskiviestintää etenkin elintarvikkeiden tuotannon ja kaupan osalta. Keskeiset tehtävät määritellään elintarvikelaissa, terveydensuojelulaissa, ja laissa eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta sekä EU:n uusielintarvike- ja luomusetuksissa. Virastolle on lisäksi annettu tehtäväksi EU-tukien valvontaan liittyviä tehtäviä sekä eräitä muita EY:n yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain mukaisia tehtäviä.

Euroopan yhteisö on tehostanut elintarviketurvallisuutta koskevaa säädösvalmistelua. Uutta lainsäädäntöä on valmistunut runsaasti ja useita tärkeitä lainsäädäntöhankkeita on valmisteltavana. Tämä edellyttää Elintarvikevirastolta ja muilta kansallisilta viranomaisilta jatkuvaa osallistumista sekä säädösvalmisteluun että valmiin lainsäädännön voimaan saattamiseen kansallisella tasolla. Elintarvikevirastolla on merkittävä asema Suomen johtavana valvontaviranomaisena uuden yhteisölainsäädännön edellyttämässä kansallisessa valvonnassa ja käytäntöön soveltamisessa.

Elintarvikevirasto on elintarvikevalvontaa johtava viranomainen, jonka toimialueena on koko maa. Sen vastuulle kuuluu maamme elintarvikevalvonnan kehittäminen, elintarvikkeiden turvallisuuden varmistaminen ja niiden koostumuksen ja laadun seuranta ja arviointi. Elintarvikevalvonnan päämääränä on elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun varmistaminen kuluttajille.

Muuttuvassa tilanteessa valtiollisen ja kunnallisen valvonnan tehtävät ja vastuujako on arvioitava uudelleen. Arvioinnin perusteella mahdollisesti tehtävät ratkaisut tulevat vaikuttamaan viraston tehtäviin ja muun muassa tieteellinen riskinarviointi ja valvonnan laadun kriteerit on otettava nykyistä enemmän huomioon.

Elintarvikeviraston tehtäväkenttä on selkeä ja suhteet muihin viranomaisiin on järkevästi rajattu. Virastolla on myös toimivat suhteet Euroopan unionin toimielimiin ja jäsenmaihiin sekä kolmansiiin maihin.

Elintarvikeviraston tulosoajauksesta vastaavat yhdessä maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriöt ovat vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettaneet alustavasti Elintarvikevirastolle seuraavat tulosta-voitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Arvioidaan ja tehostetaan kuntien elintarvikevalvontaa ja -tarkastusta kehittämällä edelleen kuntien yhteistyötä ja tukemalla paikallisen valvonnan vaihtoehtoisia kokeiluhankkeita.

— Jatketaan kuntien elintarvikevalvonnan laatuajrjestelmien kehittämistä sekä vaatimustenmukaisuuden arvioinnin pohjustusta.

— Kehitetään raaka-aineiden ja valmiiden tuotteiden, myös luomu- ja geeniteknikalla muunnettujen tuotteiden, jäljitettävyyttä elintarvikeketjussa.

— Tehostetaan elintarvikevälitteisten ja eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien, erityisesti TSE-tautien seurantaa ja torjuntaa.

— Tehostetaan elintarvikkeissa esiintyvien haitallisten aineiden, erityisesti dioksiinien seurantaa ja pyritään vähentämään saantia riskinarviointiin perustuvien hankkeiden.

— Valvotaan alueellisesti merkittävien peruselintarvikkeiden ja kasvien kokonaislaatua pelolta pöytään periaatteen mukaisesti.

— Aloitetaan muiden elintarvikevalvontaviranomaisten kanssa yhteisen kansallisen elintarviketurvallisuutta käsittelevän selonteon valmistelu.

— Ollaan mukana luomassa yhteistä kansallista ja kansainvälistä asiantuntijaverkkoa, joka pystyy suorittamaan kattavaa ja luotettavaa riskinarviointia, joka sovitetaan Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen toimintaan.

— Tehostetaan yritysten omavalvontaa ja hygieniaosaamista yhteistyössä elinkeinon kanssa.

Palvelutavoitteet

— Kehitetään valvontahenkilöstön ammattitaitoa ja varmistetaan kuluttajien riittävä tiedon-saanti.

Toiminnalliset tavoitteet

— Toteutetaan eläimistä saataviin elintarvikkeisiin liittyvien kemiallisten riskinarviointi- ja riskinhallintatehtävien eriyttäminen EVIn ja EELAn välisillä toimenpiteillä.

— Valmistaudutaan reagoimaan palkkapolitiikalla joustavasti toiminnan muutoksiin. Päämääränä on siirtyä kannustavaan palkkapolitiikkaan perustuvaan palkkausjärjestelmään.

— Suunnitellaan yhteistyössä muiden maa- ja metsätalousministeriön laitosten ja Helsingin yliopiston kanssa uusia toimitilaratkaisuja Viikin alueelle.

— Kehitetään laskentatointa edelleen yhdessä Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen (EELA) kanssa siten, että taloushallinnon tietojärjestelmät tuottavat oikeaa ja riittävää tietoa toiminnan tarpeisiin ja tuloksellisuuden mittaamiseen.

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 113 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon yhteishankkeista muilta hankeosapuolilta saatavat tulot.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 180 000 euroa siirtona momentilta 30.71.21 sekä 157 000 euroa dioksiinien sekä uuselintarvikkeiden ja erityisesti geeniteknikalla muunneltujen elintarvikkeiden valvonnan uusien ja lisääntyvien tehtävien menoina.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos hoitaa maksutta viraston eräitä talous-, tieto- ja henkilöstöhallinnon palvelutehtäviä.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.30.72.

<u>Menojen ja tulojen erittely:</u>	€
Bruttomenot	5 145 000
Nettoutetun tutkimustoiminnan menot	30 000
Muut toimintamenot	5 115 000

Bruttotulot	32 000
Nettoutetun tutkimustoiminnan tulot, muut yhteishankkeet	30 000
Muut tulot	2 000
Nettomenot	5 113 000

2003 talousarvio	5 113 000
2002 talousarvio	4 785 000
2002 lisätalousarvio	208 000
2001 tilinpäätös	3 732 763

(22.) *Lihantarkastustoiminnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha on otettu huomioon momentille 12.30.72 arvioituja nettotuloja vähentävänä tekijänä.

2002 talousarvio	4 318 000
2002 lisätalousarvio	360 000
2001 tilinpäätös	3 985 213

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus

Selvitysosa: Kasvintuotannon tarkastuskeskus (KTTK) vastaa rehu-, lannoite- ja torjunta-ainevalmisteiden sekä kylvösiementen ja taimiaineistojen tuotannon, markkinoinnin, maahan tuonnin, maastaviennin ja eräiltä osin käytön valvonnasta, kasvien terveyteen, luonnonmukaiseen tuotantoon, kasvisten markkinointia koskeviin vaatimuksiin, metsänviljelyaineiston kauppaan ja viljan interventio toimintaan liittyvästä tarkastus- ja valvontatoiminnasta sekä kotimaisen viljasadon käyttölaadun kartoittamisesta. Kasvintuotannon tarkastuskeskus toimii lisäksi kasvinsuojelulaissa tarkoitettuna kasvinsuojeluviranomaisena, siemenkauppalaissa tarkoitettuna sertifiointiviranomaisena, kasvisten laatuluokituksen valvonnasta vastaavien viranomaisten keskustoimistona, hoitaa torjunta-aineiden ennakkotarkastukseen ja rekisteröintiin liittyviä tehtäviä ja vastaa eläinjätelaitosten valvonnasta eläintautilain perusteella. Tarkastuskeskukselle on lisäksi annettu eräitä EU-tukien hallinnointiin ja valvontaan liittyviä tehtäviä.

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tehtävät liittyvät keskeisesti Suomen elintarvikkeiden laatustrategian toteuttamiseen yhdessä maa- ja metsätalousministeriön, Elintarvikeviraston ja Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen kanssa. Tarkastuskeskuksen toiminnan tavoitteena on osana tätä kokonaisuutta varmistaa maa-, metsä- ja puutarhatalouden tuotannon edellytyksiä ja edistää elintarviketurvallisuutta ja tuotteiden laatua, maa- ja elintarviketalouden kilpailukykyä sekä ympäristönsuojelua. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa kuluttajien luottamusta hyvälaatuisiin ja turvallisiin elintarvikkeisiin ja valvontajärjestelmän kattavuuteen ja toimivuuteen sekä nor-

maalioloissa että elintarvikeketjun toimintaan liittyvissä terveysvaara- ja muissa poikkeuksellisisa tilanteissa.

Toimintalinjat vuoteen 2006

Yleisenä tavoitteena toiminnassa on toteuttaa Suomen elintarviketalouden laatustrategiaa ja kehittää elintarvikeketjun valvontaa yhdessä muiden elintarvikeketjun valvonta- ja tutkimuslaitosten kanssa. Tavoitteena on ylläpitää ja parantaa hyvää kasvinterveyden tilaa, varmistaa maatalouden tuotantopanosten, ts. rehujen, lannoitteiden, torjunta-aineiden, kylvösiementen ja taimiaineistojen, sekä kasvien ja metsänviljelyaineiston vaatimustenmukaisuus ja hyvä laatu sekä tukea luonnonmukaisen tuotannon pitkäjänteistä kehittämistä. Lisäksi tavoitteena on kehittää viiraston toimintaa ja johtamista, tulosohjausta, valvontajärjestelmiä ja valvonnan laatua sekä palvelua.

Maa- ja metsätalousministeriö on vuoden 2003 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen asettanut alustavasti Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen pysyvänä yhteiskunnallisena tavoitteena edistetään hyvää alkutuotannon turvallisuus- ja laatuasoa ihmisten ja eläinten terveyden ja ympäristön suojelemiseksi sekä kotimaisen tuotannon toimintaedellytysten ja kilpailukyvyn edistämiseksi.

— Kasvin- ja eläintuotannon onnistumiseksi ja elintarvikkeiden ja ympäristön hyvän laadun turvaamiseksi varmistetaan maatalouden tuotantopanosten sekä kasvien ja viljan laadun valvonnalla tuotteiden vaatimustenmukaisuus, turvallisuus ja korkea laatu, edistetään maamme kasvuolosuhteisiin soveltuvien tuotantopanosten tarjontaa ja parannetaan tuotantopanosten ja tuotteiden jäljitettävyyttä elintarvikkeiden tuotantoketjussa. Erityistä huomiota kiinnitetään BSE-taudin ehkäisemiseen, rehujen sisältämien haitallisten aineiden ja mikrobilääkeaineiden käytön valvontaan ja seurantaan sekä eläinperäisten jätteiden, biojätteiden ja teollisuuden sivutuotteiden lannoitekäytön valvontaan kansallisen eläinjättestrategian ja rehustrategian toimenpide-ehdotusten mukaisesti.

— Ylläpidetään ja parannetaan kansalliseen kasvinterveysstrategiaan perustuen hyvää kasvinterveystilannetta ja Suomen suoja- ja erityisalueita estämällä vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen Suomeen ja huolehtimalla niiden torjunnasta. Tehostetaan erityisesti perunan ja metsäpuiden tuhoojien torjuntaa.

— Tuetaan luonnonmukaisen tuotannon pitkäjänteistä kehittämistä toteuttamalla ja tehostamalla luonnonmukaisen tuotannon valvontaa ja tuotantoehtojen noudattamista luonnonmukaisen tuotannon valvonnan kehittämistä selvittäneen työryhmän toimenpide-ehdotusten mukaisesti.

— Kehitetään kasvien laadunvalvontaa oma-valvontatyöryhmän toimenpide-ehdotusten mukaisesti.

— Valmistaudutaan järjestämään geneettisesti muunnettujen maatalouden tuotantopanosten valvonta ja osallistutaan asiaa koskevan kansallisen valvontaohjelman luomiseen.

— Kehitetään yhteistyössä hallinnonalan muiden toimijoiden kanssa riskinarviointia ja sen perusteena olevaa tiedonkeruuta sekä osallistutaan tieteellisen asiantuntijaverkoston luomiseen. Painotetaan valvonnassa ongelmien ennaltaehkäisyä ja järjestelmällistä ja perusteltua riskien hallintaa kehittäen samalla valmiuksia elintarvikeketjuun liittyvien terveysvaara- ja muiden poikkeuksellisten tilanteiden varalta.

— Avustetaan ministeriötä erikseen sovittavalla tavalla toimialan lainsäädännön valmistelussa ja EU-asioiden valmistelussa EU-toimielimissä.

Palvelutavoitteet:

— Parannetaan valvonnan laatua ja sen saatavuutta. Kehitetään valvontajärjestelmiä, erityisesti omavalvontaa.

— Kehitetään sähköistä asiointia sekä tietohallintoa ja -verkkoja tukemaan viraston tuloksellista toimintaa ja asiakaspalvelua ottaen huomioon hallinnonalan yhteiset tavoitteet.

— Laajennetaan asiakaspalautejärjestelmä kattamaan kaikki tarkastuskeskuksen palvelut ja kehitetään toiminnan arviointijärjestelmiä.

Toiminnalliset tavoitteet:

— Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sekä toiminnan tehokkuuden ja taloudellisuuden parantamiseksi kehitetään tarkastuskeskuksen toimintaa ja johtamista viraston toiminnan kehittämiseksi toteutetun strategiayön tulosten perusteella.

— Osallistutaan aktiivisesti yhteistyöhön ja suunnitteluun muiden elintarvikeketjun valvontaja tutkimuslaitosten kanssa valvonnan tehostamiseksi, työnjakojen selkeyttämiseksi sekä synergiaetujen saavuttamiseksi toimintoja kehitettäessä erityisesti Viikkiin suunnitelluksi sijoitettavien toimintojen ja toimitilojen osalta.

— Kehitetään edelleen tulosohjausta sekä valvontasuunnitelmia ja niiden toteuttamista. Tarkastuskeskus tekee tehtäväalueitaan koskevat tulossopimukset TE-keskusten maaseutuosastojen kanssa ja ohjaa niitä toimialan tarkastus- ja valvontatehtävissä. TE-keskuksille varataan riittävät resurssit näiden tehtävien hoitamiseen.

— Luotettavan ja palvelukykyisen toiminnan varmistamiseksi ylläpidetään ja parannetaan henkilöstön ammattitaitoa ja työkykyä.

Viraston toimintamenojen ja henkilötöyvuosien arvioidaan jakautuvan vuonna 2003 tehtävittäin seuraavasti:

1)	Menot milj. €	Tulot milj. €	Htv
Kasvinsuojelu ja taimituotannon valvonta	1,419	0,437	34
Kasvisten laadunvalvonta	0,155	0,005	2
Metsänviljelyaineisto	0,120	0,020	2
Torjunta-aineiden rekisteröinti	0,784	1,682	12
MKO, torjunta-ainetehtävät	0,135		2,5
Rehuvalvonta	2,091	0,717	35
Lannoitevalvonta	0,417	0,269	8
MKO:n liiketaloudelliset palvelut	0,232	0,184	7
Muut MKO:n tehtävät	0,570	0,023	11,5
Siementuotannon sertifiointi	3,356	2,297	50,5
Luonnonmukaisen tuotannon valvonta	1,310	1,501	7,5
STO:n liiketaloudelliset palvelut	0,100	0,100	3
Viljan laadun tarkastus	0,472	0,069	8
Muut tehtävät	1,056		22
Yhteensä	12,217²⁾	7,304	205

1) MKO = Maatalouskemian osasto, STO = Siementarkastusosasto.

2) Menoja arvioidaan kertyvän yhteensä 12,721 milj. euroa. Tästä 0,484 milj. euroa arvioidaan katettavan vuodelta 2002 siirtyvällä määrärahalta.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksuperustelain mukainen julkisoikeudellinen toiminta:			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	3 990	4 682	5 000
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 781	3 942	4 210
Käyttäjämää (t€)	209	740	790
— % tuotoista	5,2	15,8	15,8
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	1 064	1 040	1 057
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-855	-300	-267
— % tuotoista	-21,4	-6,4	-5,3
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	82,3	94	94,9
Maksuperustelain mukainen liiketaloudellinen toiminta:			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	365	315	353
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	347	296	332
Käyttäjämää (t€)	18	19	21
— % tuotoista	4,9	6,0	5,9
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	204	205	207
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-186	-186	-186
— % tuotoista	-51,0	-59,0	-52,7
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	66,2	63,0	65,5
Hintatuki (t€)	186	186	186
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€) tuotoista sen jälkeen kun hintatuen vaikutus on lisätty tuottoihin	0	0	0
Erillislakien mukainen julkisoikeudellinen toiminta (torjunta-ainelaki ja lannoitelaki):			
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	1 917	1 951	1 951
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	612	624	631
Käyttäjämää (t€)	1 305	1 327	1 320
— % tuotoista	68,1	68,0	67,7
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	240	255	256
Muiden viranomaisten kustannukset (t€)	818	818	818
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	247	254	246
— % tuotoista	12,8	13,0	12,6
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	114,7	115	114,4

21. (30.73.21 ja 74.22) *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 12 217 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon yhteishankkeista muilta hankeosapuolilta saatavat tulot sekä torjunta-aineiden tehoaineiden arviointitoiminnan maksutulot.

Määrärahasta saa käyttää myös rehu- ja lannoitevalmisteiden ja torjunta-aineiden analyysitoiminnan suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 186 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 150 000 euroa BSE-valvontaohjelman menoina, 43 000 euroa dioksiinien valvonnan menoina ja 150 000 euroa muiden EU:n edellyttämien uu-

sien ja lisääntyvien valvonta- ja tarkastustehtävien menoina. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä torjunta-ainerekisterin sekä henkilöstöhallinnon edellyttämien tietojärjestelmien uusimisesta ja kehittämisestä aiheutuvina menoina 100 000 euroa, siirtona momentilta 30.04.26 ulkomaanmatkojen menoina 40 000 euroa sekä Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen palvelumaksun korotuksesta aiheutuvana lisämenona 34 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäksi talousarvion ulkopuolisten tahojen rahoittamien tutkimushankkeiden bruttotuloina 390 000 euroa ja näitä vastaavina bruttomenoina 390 000 euroa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän maksullisen palvelutoiminnan menoihin 5 692 000 euroa. Rehuvalvonnassa valvonta-analyyseistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista sekä rehulain ja eläintautilain perusteella tapahtuvista hygieniaan liittyvän omavalvonnan tarkastuksista valtiolle aiheutuvista kokonaiskustannuksista jätetään valtion vastuulle 30 %. Rehujen, lannoitteiden ja torjunta-aineiden palveluanalyysien hintatuki on välttämätöntä alan kilpailevien laboratorioiden voimakkaan subvention johdosta. Liikeperiaatteiden mukaan

hinnoiteltavan rehu-, lannoite- ja torjunta-ainevalvonnan analyysivalikoima on pidettävä laajana virallista valvontaa varten. Ilman tukea analyysien määrä laskee ja viranomaisanalyysien yksikkökustannukset nousevat. Torjunta-aineiden rekisteröinnin ja valvonnan maksullisen toiminnan menot ovat 887 000 euroa. Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.73.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	12 649 000
Nettoutettujen tutkimushankkeiden menot	390 000
Muut toimintamenot	12 259 000
Bruttotulot	432 000
Nettoutettujen tutkimushankkeiden tulot	390 000
Muut tulot	42 000
Nettomenot	12 217 000

2003 talousarvio	12 217 000
2002 talousarvio	11 704 000
2002 lisätalousarvio	152 000
2001 tilinpäätös	11 462 343

(74.) Siemenperunakeskus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta Siemenperunakeskuksen lakkauttamisen johdosta.

(21.) Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	121 000
2002 lisätalousarvio	-121 000
2001 tilinpäätös	310 139

(22.) Tutkimus- ja vienninedistämismenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha otettavaksi huomioon momentin 30.73.21 laskelemissa.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysoasa: Henkilö- ja tavaraliikenteen arvioidaan kasvavan noin 2 % vuonna 2003. Sen jälkeen vuosikasvuksi arvioidaan edelleen noin 2 % kansantuotteen kasvusta riippuen. Viestinnän kasvu on taloudellisen notkahduksen aiheuttamasta kasvun hidastumisesta huolimatta nopeampaa. Viestinnän kasvuksi lähivuosina arvioidaan noin 6 % vuodessa.

Hallinnonalalla korostuu viestintä- ja liikenneyhteysien merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyyn ja kansalaisten hyvinvoinnin edistämiskeinona sekä eri alueiden ja väestöryhmien tasa-arvoisten mahdollisuuksien takaajana. Liikennepolitiikan lähtökohtana on kestävä kehityksen periaate.

Hallitusohjelman mukaisesti edistetään tietoyhteiskunnan kehitystä. Viestintäverkkojen ja -palvelujen tehokkuutta ja verkkoliiketoimintaa sekä liikenteen turvallisuutta, sujuvuutta ja tehokkuutta edistetään. Toimenpiteillä vaikutetaan myönteisesti elinkeinoelämän kilpailukykyyn, talouden ja työllisyyden kasvuun, alueellisesti tasapainoiseen kehitykseen ja ympäristön tilaan.

Suomi säilyttää asemansa tietoyhteiskuntakehityksen eturivissä maailmassa. Tietoyhteiskuntapolitiikan valmistelu on poikkihallinnollista ja edellyttää laajaa yhteistyötä ja kansallista koordinaatiota. Liikenne- ja viestintäministeriön tavoitteena on varmistaa viestintäverkkojen ja -palvelujen avoimuus ja kansainvälinen yhteentoimivuus, edistää nopeiden tiedonsiirtoyhteysien kaupallista tarjontaa ja kysyntää sekä turvata kilpailun avulla viestintäverkkojen ja -palvelujen korkea laatu ja edulliset hinnat. Tietoyhteiskuntapalvelujen tarjonnan sääntelyssä ja sen täytäntöönpanossa pyritään ratkaisuihin, jotka eivät perusteettomasti suosi tai haittaa yhdenkään kilpaillevan teknologian tarjontaa tai kysyntää. Viestinnän ja tietojärjestelmien käyttäjien tietoturva edistetään luomalla maahan ajanmukainen tietoturvahallinto.

Laadultaan hyvät, alueellisesti tasa-arvoiset ja käyttäjälle edulliset postipalvelut varmistetaan. Verkkoliiketoimintaa edistettäessä otetaan huomioon tehokkaiden postipalvelujen keskeinen merkitys sähköisen kaupankäynnin kannalta. Postipalvelulaki saatetaan voimaan ja alan liberaalisointia jatketaan. Erityisesti huolehditaan postitoiminnan yleispalvelun saatavuudesta kaikkialla maassa.

Suomalaisen tuotannon kilpailukyvyyn varmistamiseksi tarvittavat kuljetukset tulee hoitaa mahdollisimman vähäisellä liikenteellä ja mahdollisimman pienin yhteiskuntataloudellisin kustannuksin. Tätä toteutetaan kehittämällä logistisia järjestelmiä mm. tietotekniikan hyväksikäyttöä lisäämällä sekä edistämällä vähän liikennettä synnyttävän alue- ja yhdyskuntarakenteen kehitystä. Myös muuta liikenteen telematiikkaa kehitetään ja kuljetusmuotojen yhteistyötä lisätään.

Tavoitteena on luoda sellainen toimintaympäristö, jossa yritykset voivat kestäväällä tavalla kehittää toimintaansa uuden talouden muuttuvien vaatimusten mukaisesti. Logistisia kustannuksia alennetaan kohti kilpailijamaiden tasoa.

Venäjän liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta pyritään edelleen parantamaan yhteistyössä Venäjän viranomaisten kanssa. Suomen kautta kulkevien kuljetusten kilpailukyky pyritään turvaamaan löytämällä kahdenvälisellä ja kansainvälisellä tasolla ratkaisuja kuljetuksia haittaaviin ongelmiin. Kotimaisen kuljetuselinkeinoon kilpailukykyä varmistavia toimia jatketaan.

Suomen kauppalaivaston kilpailukykyä pyritään turvaamaan ja suomalaisen tonniston osuus Suomen kansainvälisissä merikuljetuksissa säilyttämään ottaen huomioon mm. EY:n vahvistamat merenkulun valtiontuen suuntaviivat.

Joukkoliikenteen palveluja turvataan. Joukkoliikenteen houkuttelevuutta ja soveltuvuutta eri käyttäjäryhmille edistetään kehittämällä julkisen liikenteen laatua ja esteettömyyttä, matkakassuksia, informaatiota, kuljetusten yhdistelyä ja uusia palvelutasoltaan parempia palveluja sekä vaikuttamalla lippujen hintatasoon.

Valmistaudutaan rautatieliikenteen asteittaiseen ja hallittuun kilpailun avaamiseen EY:n lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Lentoliikenteen ja merenkulun turvallisuusjärjestelyjä laittomien tekojen ehkäisemiseksi kehitetään kansainvälisessä yhteistyössä.

Liikenneverkkoa ylläpidetään ja kehitetään koko maassa siten, että verkon päivittäinen liikennöitävyys turvataan. Tieverkon kunnan heikkeneminen pysäytetään, rataverkon kunnan palauttamista jatketaan ja meriväylät pidetään kunnossa. Liikenneverkon arvo, joka on noin 19 mrd. euroa, pidetään sellaisena, että yhteiskunnan ja käyttäjän kustannukset ovat mahdollisimman pienet. Verkon kehittämisellä edistetään turvallisia ja sujuvia yhteyksiä sekä elinkeinoelämän kuljetusten toimintavarmuutta. Kehittämistoimenpiteissä otetaan huomioon yhteiskunnallisen kehityksen edellyttämät muutostarpeet.

Valtioneuvoston periaatepäätöstä tieliikenteen turvallisuuden lisäämiseksi toteutetaan. Tieliikenteen turvallisuustavoitteena on supistaa liikenteessä kuolleiden määrä nykyisestä noin 400 henkilöstä alle 250 henkilöön vuoteen 2010 mennessä. Rautatieliikenteessä tavoitteena on nostaa turvallisuus Euroopan maiden huipputasolle lähivuosina. Radanpidossa tämä edellyttää mm. kulunvalvontalaitteiston rakentamista meneillään olevan ohjelman mukaisesti sekä tasoristeysten vähentämistä. Merenkulun turvallisuutta parannetaan mm. kansainvälisellä yhteistyöllä ja kehittämällä liikenteen ohjaus- ja valvontajärjestelmiä, kuten Itämeren suojeleohjelmassa on esitetty. Kiireellisenä tavoitteena on ottaa käyttöön 1.7.2004 lukien Suomenlahden meriliikenteen ohjausjärjestelmä. Lentoliikenteessä tavoitteena on, ettei ammattimaisessa liikenteessä tapahdu lainkaan onnettomuuksia.

Liikenteen ympäristöohjelman toimenpiteitä toteuttamalla luodaan edellytyksiä ekologisesti kestäväälle, mahdollisimman vähän luonnonvaroja käyttävälle liikenteelle. Liikenteen hiilidioksidipäästöjen vähentämistä toteutetaan kansallisen ilmastostrategian mukaisesti. Tavoitteena on, että hiilidioksidipäästöt vuonna 2010 ovat enintään samat kuin vuonna 1990. Tavoitteen saavuttamiseksi kiinteitetään edelleen eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Ympäristö- ja terveystuotusten ottaminen huomioon saatetaan yhä kiinteämmäksi osaksi liikennejärjestelmän ja yksittäisten hankkeiden suunnittelua ja toteuttamista.

Hallintoa ja hallinnonalan organisaatorakenteita sekä tehtäviä kehitetään muuttuvien olosuhteiden ja tehtävien painopisteiden muutosten edellyttämällä tavalla. Tämä edellyttää myös osaaamisen muutoksia ja laajentamista. Hallinnonalan virastojen ja laitosten asiakastyytyvääsyyttä sekä henkilöstön tyytyväisyyttä seurataan.

Kansainvälisessä toiminnassa pyritään huolehtimaan kansallisten etujen turvaamisesta liikenteessä ja viestinnässä sekä edistämään suomalaisten tuotteiden ja palvelujen vientiä varsinkin viestintäalalla. Yhteistoiminnan kohdemaita viestinnässä ovat EU:n jäsenmaiden ja Venäjän lisäksi Kiina, Japani sekä Pohjois-Amerikka.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta painottuu hallinnonalan tutkimus- ja kehittämisstrategian mukaisesti pitkäjänteisiin ohjelmiin, tutkimustoiminnan laadun parantamiseen ja tulosten käyttöönoton varmistamiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö vastaa osaltaan yhtiöittensä ja liikelaitostensa kautta kilpailukykyisten liikenne- ja viestintäpalveluiden tuottamisesta elinkeinoelämälle, yhteiskunnalle ja kansalaisille sekä yhtiöitten ja liikelaitosten kannattavasta toiminnasta. Säätelijänä valtio kohtelee kaikkia yrityksiä tasapuolisesti.

Yhtiöltä ja liikelaitoksilta edellytetään kannattavuutta niin, että ne pystyvät investoimaan strategiseen kasvuun, säilyttämään rahoitusrakenteensa terveenä ja täyttämään tulos- ja voitonjakotavoitteet. Tavoitteena on pitkäjänteinen, tasaisesti kasvava osinkokehitys. Pitkävaikutteisilta yhteiskunnallisilta infrastruktuuriliikelaitoksilta edellytetään tulosta, joka on 3 % koko omalle pääomalle. Tuloutusta ja osinkoa määritettäessä otetaan huomioon valtioneuvoston valtion omistajapolitiikkaa koskeva periaatepäätös. Liikelaitosten voitontuloutuksen lähtökohtana on vähintään 35 %:n osuus voitosta. Omistajapolitiikan tavoitteissa noudatetaan hyvälle hallintotavalle asetettavia vaatimuksia.

Hallinnonala osallistuu EU:n osittain rahoittamiin tutkimus-, kehittämis- ja liikennehankkeisiin. Trans European Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 18,5 milj. euroa. Aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin sekä yhteisöaloitteisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja momentilta 26.98.61 5,7 milj. euroa, mitä vastaavaa kansallista rahoitusosuutta varten on osoitettu momenteille 31.24.21, 30.21 ja 40.21 yhteensä 7,25 milj. euroa.

Hallinnonalalle myönnetään määrärahoja 1 637,6 milj. euroa.

Tienpitoon myönnetään määrärahoja yhteensä 758,0 milj. euroa. Uutena hankkeena aloitetaan Nuijamaan raja-aseman tieyhteydet.

Merenkulkulaitoksen menoihin myönnetään nettomäärärahaa yhteensä 22,7 milj. euroa. Uutena hankkeena aloitetaan Naantalin väylän syventäminen. Merenkulkuelinkeinon tukemiseen myönnetään 69,1 milj. euroa.

Radanpitoon myönnetään nettomäärärahaa yhteensä 376,9 milj. euroa.

Joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja tukemiseen myönnetään yhteensä 81,8 milj. euroa.

Sanomalehdistön tukemiseen myönnetään edelleen 12,6 milj. euroa.

Vuosaaren sataman liikenneyhteyksien rakentamiseen myönnetään valtuutta 207,4 milj. euroa ja määrärahaa yhteensä 9 milj. euroa.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003 1000 €	%
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	20 536	21 929	22 107	178	1
20. Ajoneuvohallintokeskus	—	—	9 777	9 777	0
24. Tiehallinto	686 703	737 844	757 990	20 146	3
25. Tienpidon valtionavut	8 409	10 100	11 100	1 000	10
30. Merenkulkulaitos	34 667	26 390	22 683	- 3 707	- 14
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	40 917	56 713	69 058	12 345	22
40. Ratahallintokeskus	306 029	330 577	376 870	46 293	14
52. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut	5 584	5 575	5 575	—	—
60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	81 036	80 721	81 841	1 120	1
70. Viestintävirasto	—	—	776	776	0
72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	12 614	12 614	12 614	—	—
80. Ilmatieteen laitos	26 007	26 510	26 781	271	1
81. Merentutkimuslaitos	7 171	7 350	7 162	- 188	- 3
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	533 265	1 287	233 287	232 000	18 026
Yhteensä	1 762 939	1 317 610	1 637 621	320 011	24
Henkilöstön kokonaismäärä	4 323	4 220 ¹⁾	4 160		

¹⁾ Vuoden 2001 alussa tiehallinto jaettiin liikelaitokseksi toimivaan Tieliikelaitokseen ja valtion virastona toimivaan Tiehallintoon.

01. Liikenne- ja viestintäministeriö

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	13 698 000
Momentille myönnetään 13 698 000 euroa.	2002 talousarvio	13 397 000
<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 279 000 euroa, mistä 182 000 euroa aiheutuu vuonna 2002 käyttöön otettuun, uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisestä sekä 97 000 euroa uusien toimitilojen vuokraamisesta vuonna 2003. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 35 000 euroa siirtona momentille 28.52.21 televiestintätalastovastuun siirron johdosta.	2002 lisätalousarvio	198 000
	2001 tilinpäätös	12 850 230

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 409 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää tutkimus- ja kehittämismenoihin sekä palkkioihin. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen.

Selvitysosa: Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu liikenteen kysyntään, infrastruktuuriin, tavara- ja henkilöliikenteeseen, liikenneturvallisuuteen, ympäristöhaittojen vähentämiseen, ajoneuvotekniikkaan, vaarallisten aineiden kuljetuksiin, viestintään ja tietoverkkoihin, liikenteen telematiikkaan, lähi-alueyhteistyöhön, omistajastrategiaan sekä hallinnon kehittämiseen.

Määrärahasta 1 059 000 euroa on valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä 26.5.2000 tehdystä valtioneuvoston periaatepäätöksestä aiheutuvaa menoa ja tarkoitettu nk. Digiroad-tietojärjestelmän kehittämistä varten.

2003 talousarvio	8 409 000
2002 talousarvio	8 532 000
2001 tilinpäätös	7 686 188

20. Ajoneuvohallintokeskus

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen keskeiset tehtävät ovat ajoneuvojen rekisteröinti, ajoneuvojen vuotuinen verotus, katsastustoiminnan valvonta, kuljettajatutkintojen järjestäminen, ajokorttien rekisteröinti sekä tieliikenteen tietopalvelu.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ajoneuvolaiksi ja siihen liittyviksi säädöksiksi. Katsastustoiminnan maksuun sisällytetään nk. tienvarsikatsastuksesta aiheutuvat kustannukset. Tulojen lisäys on 0,8 milj. euroa.

Ajoneuvohallintokeskuksen toimintojen volyymissa ei ole odotettavissa olennaisia muutoksia. Merkittävimpien toimintojen kuten rekisteröintisuoritteiden, kuljettajatutkintojen ja ajokorttien volyymien ennustetaan pysyvän vuoden 2002 tasolla.

Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan perustana on tieliikenteen rekistereistä koostuva tieliikenteen tietojärjestelmä. Vuoden 2000 aikana aloitettu palvelujen kokonaisuudistushanke (PALKO) jatkuu. Kokonaisuudistus toteutetaan vuoden 2004 loppuun mennessä. Hankkeen kustannusarvio on 25,5 milj. euroa. Hankkeen vuosittaisia investointimenoja rahoitetaan toimintojen ylijäämillä. Vuonna 2003 ylijäämät ovat yhteensä 6,8 milj. euroa investointimenojen ollessa 6,6 milj. euroa. PALKO -hankkeen valmistuttua hinnoittelussa otetaan huomioon aiemmin suoritettu investoinnin rahoitus. Ajoneuvoverotustehtävän määräraharahatarve nousee ajoneuvoverouudistuksen johdosta noin 7 milj. eurosta noin 9 milj. euroon. Verotustehtävän määräraha siirretään verohallinnolta Ajoneuvohallintokeskukselle.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Ajoneuvohallintokeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

— Teknisten vikojen osuus riskitekijänä tai avaintapahtumana kuolemaan johtaneissa liikenneonnettomuuksissa on alle 25 %.

— Katsastustoimipaikkojen hylkäysprosentit eivät perusteettomasti poikkeakaan enempää kuin -3 tai +7 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvosta. Tavoitetason mukaiset hylkäysprosentit saavutetaan 75 prosentilla katsastustoimipaikoista.

— Uusien kuljettajien liikennemenestys indeksillä mitattuna on vähintään 101.

— Ajoneuvorekisterin muutostiedot on päivitetty alle viidessä päivässä. Rekisteröinnin yksikkökustannus on enintään 9,40 euroa.

— Ajoneuvojen vuotuisten verojen kanto voidaan toteuttaa verohallinnon vaatimusten mukaisesti.

— Verotusjärjestelmän kustannukset/lähetetty verolippu ovat enintään 1,50 euroa.

— Tietopalvelutoiminnan tulos on 1,75 milj. euroa.

Toimintatavoitteet

— Rekisteritiedon sähköisen käytön suhteellinen osuus on vähintään 20 %.

— Jokaisella AKEn ydinprosessilla on vähintään yksi sähköisesti hoidettava lupa- ja lausunto-prosessin tuote.

— PALKO -hankkeessa pysytään arvioiduissa kustannuksissa ja aikatauluissa asetetut sisältö-tavoitteet saavuttaen.

Asiakastavoitteet

— Asiakastytyvyisyys AKEn palveluihin mitattuna asteikolla 1—5 on keskimäärin vähintään 3,6.

— Hakemusasioiden käsittelyaika on keskimäärin enintään kahdeksan päivää.

Henkilöstötavoitteet

— Henkilöstön työtyytyvyisyys on vähintään 61.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa):

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
TUOTOT			
Julkisoikeudelliset suoritteet	35 181 000	36 949 000	41 655 000
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala ¹⁾	22 816 000	26 006 000	25 582 000
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	-	-	4 406 000
— Kuljettaja -toimiala	12 365 000	10 943 000	11 667 000
Liiketaloudelliset suoritteet	5 239 000	5 092 000	5 450 000
Tuotot yhteensä	40 420 000	42 041 000	47 105 000
KUSTANNUKSET			
Julkisoikeudelliset suoritteet	28 804 000	31 481 000	36 843 000
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala ¹⁾	18 080 000	22 068 000	22 982 000
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	-	-	3 707 000
— Kuljettaja -toimiala	10 724 000	9 413 000	10 154 000
Liiketaloudelliset suoritteet	3 136 000	2 832 000	3 419 000
Kustannukset yhteensä	31 940 000	34 313 000	40 262 000
YLIJÄÄMÄ (+) / ALIJÄÄMÄ (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	6 377 000	5 468 000	4 812 000
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala ¹⁾	4 736 000	3 938 000	2 600 000
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	-	-	699 000
— Kuljettaja -toimiala	1 641 000	1 530 000	1 513 000
Liiketaloudelliset suoritteet	2 103 000	2 260 000	2 031 000
Ylijäämä / alijäämä yhteensä	8 480 000	7 728 000	6 843 000
KUSTANNUSVASTAAVUUS %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	122	117	113
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala ¹⁾	126	118	111
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	-	-	119
— Kuljettaja -toimiala	115	116	115
Liiketaloudelliset suoritteet	167	180	159
Kustannusvastaavuus % yhteensä	127	123	117

¹⁾ Vertailutiedot vuosina 2001—2002 ovat Ajoneuvotoimialan lukuja.

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	40 420	42 041	47 105
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	27 968	28 553	32 795
Käyttäjämää (t€)	12 452	13 488	14 310
— % tuotoista	31	32	30
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	3 972	5 760	7 467
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	8 480	7 728	6 843
— % tuotoista	21	18	15
Tuotot %:a kokonaiskustannuksista yhteensä	127	123	117
Investoinnit (t€)	7 068	7 003	6 560
— % tuotoista	17	17	14
Hintojen muutos-%	4	6	17
Volyymin muutos-%	2	0	0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 777 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin bruttomenot ja bruttotulot on aiemmin budjetoitu momentille 12.31.(20).

Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Ajoneuvohallintokeskuksen maksuista (1260/2001). Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Ajoneuvohallintokeskuksen verotustehtävien 6 936 000 euron määrärahan siirto momentilta 28.18.21. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäykseen huomioon 2 015 000 euroa ajoneuvoverouudistuksen johdosta. Tuloihin sisältyy arvio muualla kuin ETA-valtiossa rekisteröityjen ajoneuvojen massa- ja mittapoikkeuslupien tuotoista 826 000 euroa.

Menoihin sisältyy arvio raskaan kaluston kuljettajien ajo- ja lepoaikojen seurannassa

käytettävien laitteiden uusimisesta aiheutuvina investointimenoina 353 000 euroa. Toiminnasta arvioidaan kertyvän tuloja vasta vuonna 2004. Lisäksi menoihin sisältyy PALKO -investoinnin aiheuttamana menona 6,2 milj. euroa.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	56 892 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	46 822 000
Muut toimintamenot	10 070 000
Bruttotulot	47 115 000
Maksullisen toiminnan tulot	47 105 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	41 655 000
— muut suoritteet	5 450 000
Muut tulot	10 000
Nettomenot	9 777 000

2003 talousarvio

9 777 000

24. Tiehallinto

Selvitysosa: Tiehallinto vastaa Suomen yleisistä teistä. Tiehallinto tarjoaa asiakkaillensa liikkumis- ja kuljetustarpeisiin sujuvia, turvallisia ja ympäristöystävällisiä tieyhteyksiä yhteistyössä liikenteen eri osapuolten kanssa. Tiehallinnon organisaatio muodostuu keskushallinnosta ja yhdeksästä tiepiiristä.

Tienpito koostuu tiestön hoidosta, ylläpidosta, tieinvestoinneista ja suunnittelusta sekä liikenteen hallinnasta. Tiehallinto hankkii tienpidon tuotteet markkinoilla toimivilta palvelujen tuottajilta siten, että kilpailun avaamista laajennetaan suunnitelmien mukaisesti. Kilpailu on kokonaan avattu vuonna 2004.

Tiehallinto on vastuussa 78 000 kilometrin pituisesta yleisestä tieverkosta, jonka arvo on noin 15 mrd. euroa. Tieliikenteen ajokustannukset tällä tieverkolla ovat noin 10 mrd. euroa vuodessa.

Hallitusohjelman mukaan liikenneverkkojen kunto ja pääoma-arvo tulee säilyttää. Tieverkon kunto on kuitenkin heikentynyt etenkin alempiluokkaisella tieverkolla.

Vuosina 2002—2003 liikenteen arvioidaan lisääntyvän 2—3 % vuodessa. Vuoteen 2020 mennessä henkilöautoliikenteen ennustetaan kasvavan 25 % ja kuorma-autoliikenteen 30 %, mikä entisestään lisää tien rakenteiden ja päällysteiden kulumista sekä investointitarpeita. Toiminnan kehittämishankkeilla ja kilpailun lisäämisellä on pystytty ja pystytään edelleen osittain vastaamaan tähän haasteeseen.

Yleisistä teistä on päällystetty noin 50 000 km. Päällystetyt tiet jaetaan eri kuntoluokkiin urien, tasaisuuden, vaurioiden ja kantavuuden perusteella. Huonokuntoisia ja uusimista vaativia päällystettyjä teitä on noin 6 500 km (13 %). Vuodesta 1995 vuoteen 2001 päällystettyjen huonokuntoisten teiden määrä on lisääntynyt lähes 700 km. Lisäksi lähes 2 200 km hyväkuntoisista teistä on heikentynyt tyydyttäväkuntoisiksi. Teiden päällysteitä on viime vuosina kyetty uusimaan noin 2 500 km vuodessa (alle 5 % päällysteistä), kun taloudellisesti kestävä tienpito edellyttäisi päällysteiden uusimista 10—12 vuoden välein eli 4 000—4 500 kilometriä (8—9 %) vuosittain. Lisäksi huonokuntoisia päällystettyjä teitä on jouduttu palauttamaan sorapintaisiksi noin 100 km vuodessa.

Sorateitä tieverkolla on noin 28 000 km, joista lähes 10 000 km on joka kevät alttiina kelirikolle. Liikennettä haittaavaa runkokelirikkoa esiintyy noin 1 000 kilometrillä sorateistä. Tiestön käyttöä joudutaan rajoittamaan kelirikkoaikoina 3 000—4 000 kilometrillä vuosittain, mikä on noin 14 % soratieverkosta. Tieverkolla on 13 900 siltaa, joista on vuosina 2002—2020 tulossa peruskorjausikään noin 7 000. Painorajoitus on 210 huonokuntoisella sillalla. Siltoja on kyetty viime vuosina korjaamaan 170—180 vuodessa (1,3 %), kun tarve olisi lähes kaksinkertainen.

Perustienpidossa asetetaan etusijalle tiestön jokapäiväinen liikennöitävyys, tieverkon kunnosta huolehtiminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen. Nimettyjä käynnissä olevia tieverkon kehittämishankkeita toteutetaan vilkkaimmalla päätieverkolla ja kaupunkiseuduilla.

Päivittäisen liikennöitävyyden takaavaan tiestön hoitoon varataan nykyisen palvelutason edellyttämä rahoitus. Perustienpidon määräraha arvioidaan käytettävän hoitoon vuonna 2003 noin 205 milj. euroa eli 34 %. Päätieverkon palvelutaso säilyy ennallaan. Alemman tieverkon palvelutasoa ei ole mahdollista parantaa tienkäyttäjiltä saadusta runsaasta asiakaspalautteesta huolimatta.

Tieverkon käyttö ja taloudellinen ylläpito turvataan riittävin ylläpitotoimin ja korvausinvestoinnein siten, että kunnan heikkeneminen pysähtyy. Tiestön kunnan heikkenemisen pysäyttämiseksi ylläpito- ja korvausinvestointeihin käytettävää osuutta on lisätty vuonna 2002, jolloin noin 50 milj. euron lisämääräraha on käytetty lähes täysin ylläpito- ja korvausinvestointeihin. Ylläpito- ja korvausinvestointeihin arvioidaan käytettävän vuonna 2003 noin 196 milj. euroa eli 32 % perustienpidon määrärahaa. Kunnan hidas parantaminen edellyttäisi noin 40 milj. euron lisäystä vuosittain tai määrärahan voimakkaampaa kohdentamista ylläpito- ja korvausinvestointeihin.

Hoito sekä ylläpito- ja korvausinvestoinnit ovat ensisijaisia rahankäyttökohteita. Jäljelle jäävällä osuudella voidaan tehdä laajennus- ja uusinvestointeja, joilla parannetaan yhteiskunnan muutosten edellyttämää tiestön palvelutasoa pienekköillä alueellisilla hankkeilla, parannetaan liikenneturvallisuutta sekä pidetään tiestön palvelutaso lisääntyneen liikenteen edellyttämällä kohtuullisella tasolla. Hankkeisiin arvioidaan käytettävän vuonna 2003 noin 90 milj. euroa, josta kuntien

osuus on noin 15 milj. euroa. Osa rahasta on sidottu aiemmin aloitettuihin hankkeisiin sekä yhteisiin ohjelmiin. Uusiin alueellisiin hankkeisiin arvioidaan jäävän käytettäväksi noin 30 milj. euroa.

Liikenneturvallisuuden koko 1990-luvun jatkunut hyvä kehitys on turvallisuustoimien priorisoinnista huolimatta pysähtynyt. Turvallisuutta pyritään parantamaan tulevaisuudessa pienehköjen liikenneympäristöä parantavien toimien lisäksi alentamalla nopeusrajoituksia ja lisäämällä automaattista nopeusvalvontaa aiempaa enemmän.

Useat tärkeät pääteiden yhteysvälit vaatisivat nykyaikaistamista sekä liikenteen toimivuuden kannalta että erityisesti liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Useat alueelliset tärkeät elinkeinoelämän toivomat hankkeet jäivät toteuttamatta. Jotta tieliikenteen turvallisuutta pystyttäisiin parantamaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti sekä toteuttamaan kiireellisimpiä elinkeinoelämän muutosten edellyttämiä ja aluetason tärkeinä pitämiä hankkeita, lisätarve laajennus- ja uusinvestointeihin on noin 50 milj. euroa vuodessa tai määrärahan voimakkaampaa kohdentamista näihin hankkeisiin.

Vuonna 2003 aloitetaan uutena kehittämisinvestointina Nuijamaan raja-aseman tieyhteydet. Lisäksi Tiehallinto koordinoi Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamishanketta, jota varten Tiehallinnon käyttöön osoitetaan momentin 31.99.78 määräraha. Aiempina vuosina aloitettuja kehittämisinvestointeja on budjetoitu momenteille 31.24.77 ja 79.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Tiehallinnolle seuraavat toiminnan vaikuttavuutta, yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä toiminnan taloudellisuutta ja tehokkuutta koskevat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuus

Hoidon ja ylläpidon palvelutaso säilyy nykytasolla. Tieverkon kunto säilyy nykyisellään. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä on alle 6 500 km (n. 13 %) tiepituudesta. Sorateiden runkokelirikon liikenteelle aiheuttamaa haittaa vähennetään 8 %.

Tiehallinnon toimin vähennetään tienkäyttäjien riskiä joutua vakavaan liikenneonnettomuuteen toteuttamalla valtioneuvoston tieliikenteen turvallisuuden parantamista koskevan periaatepäätöksen mukaisesti vuotta 2003 koskevat toimet. Tienpidon toimenpiteiden laskennallinen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä on 40. Tiehallinto osallistuu yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa alueellisen liikenneturvallisuustyön kehittämiseen.

Joukko- ja kevyen liikenteen toimivuutta parannetaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Tärkeimmät pohjavesialueet suojataan tehtyjen suunnitelmien mukaisesti ja pohjavesien ympäristövaikutuksia vähennetään pienentämällä suolan käyttöä. Vuonna 2003 toteutetaan 2—3 pohjavesien suojauskohdetta. Suolan käyttö on alle 85 000 tonnia.

Asiakaslähtöisyys

Tienkäyttäjätyytyväisyystutkimuksella mitattava asiakastyytyväisyys on vähintään hyvällä tasolla. Tyytyväisyys hoidon tasoon ei heikkene. Tiehallinnon asiakassuhteiden hoito on systematisoitu vuonna 2002 valmistuvan asiakkuusstrategian mukaisesti.

Toiminnan taloudellisuus ja tehokkuus

Perustienpidon yksikkömenot ovat laajennus- ja uusinvestoinnit sekä suunnittelu poislukien nykyisellä palvelu- ja kuntotasolla 6 560 euroa tiekilometriä kohti. Yksikkömenot voivat kasvaa vain palvelu- tai kuntotasoa parannettaessa. Tiehallinnon toimintamenot eivät reaalisesti lisäänty. Tiehallinnon prosessien toiminta on vakiintunut ja niiden suorituskykyä voidaan mitata.

Tienpidon kilpailuttamisella ja Tiehallinnon uusien toimintatapojen avulla saavutetaan vuoden 2004 loppuun mennessä Tielaitosuudistuksen edellyttämä 50 milj. euron vuosisäästö.

Tienpidon menojen ja tulojen erittely (milj. euroa):

	2002		2003 esitys
	2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	
Perustienpito (21)	552,4	606,1	603,7
Tulot	21,3	14,3	15,0
— Maksullisen toiminnan tulot	1,7	0,8	0,8
— Muut tulot ¹⁾	19,6	13,5	14,2
Menot	573,7	620,4	618,7
— Hallinto	78,4	78,2	79,2
— Hoito	206,2	205,2	205,0
— Ylläpito ja korvausinvestoinnit	136,0	187,9	196,3
— Laajennus- ja uusinvestoinnit	97,9	89,0	89,9
— Suunnittelu	25,5	27,0	25,0
— Liikenteen hallinta	6,0	5,9	6,0
— Palveluprojektit ²⁾	19,7	21,9	12,6
— Sopeuttaminen	2,3	4,5	3,9
— Maksullisen toiminnan menot	1,7	0,8	0,8
Kehittämisinvestoinnit (77, 78, 79, 87)	134,3	131,7	154,3
— Tieverkon kehittäminen (77)	87,5	59,9	30,4
— Eräät tiehankkeet (78)	-	10,0	23,0
— Tieverkon jälkirahoitus- ja kokonaisrahoitus- hankkeet (79)	26,9	38,3	77,4
— Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (87)	19,9	23,5	23,5
LUVUN 31.24 NETTOMENOT	686,7	737,8	758,0

1) Sisältää ulkopuoliset maksusuodet

2) Tielikelaitoksen henkilöstön työllistäminen tienpitoa tukevissa tehtävissä

21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 603 654 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisten teiden perustienpidosta ja yleisiksi teiksi otettavien yksityisteiden kuntoonpanosta, maa-ainesalueiden hankinnoista sekä Tiehallinnon kiinteistönpidosta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää Tieliikelaitoksen henkilöstön sopeuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin määrärahaalla saa myös rahoittaa ns. lähialueyhteistyöhankkeita. Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisiin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitus-

osuuksien maksamiseen valtion osalta sekä pi-lottihankkeita ja yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten osuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahaa on varattu 6 100 000 euroa näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n TEN-hankkeiden menoihin.

Selvitysosa: Osa määrärahaa on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon yhteensä 2 089 000 euroa henkilöstösiirtojen takia seuraavasti: 28 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 25.10.23, 86 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.05.21, 58 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.06.21, 43 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille

26.75.21, 1 165 000 euroa 33 henkilötyövuoden siirtona momentille 28.40.21, 36 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.10.21, 55 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.40.21, 322 000 euroa kymmenen henkilötyövuoden siirtona momentille 32.10.22, 48 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 32.40.24 ja 248 000 euroa seitsemän henkilötyövuoden siirtona momentille 35.40.21.

Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 500 000 euroa ja Tieliikelaitoksen henkilöstön sopeuttamisesta aiheutuviin menoihin varataan 3 868 000 euroa. Vuosina 2003—2004 käytetään henkilöstön sopeuttamiseen yhteensä enintään 5 096 000 euroa.

2003 talousarvio	603 654 000
2002 talousarvio	606 085 000
2002 lisätalousarvio	-1 986 000
2001 tilinpäätös	552 370 571

77. Tieverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 424 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina momentin määrärahalla aloitettujen tieverkon laajennus- ja uusinvestointien toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto saa tehdä näitä hankkeita koskevia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle vuoden 2003 jälkeen menoja enintään 5,9 milj. euroa.

Selvitysosa:

Hanke-erittely:

	Valmis liikenteelle	Kustannusarvio milj. €	Käytetty aiemmin milj. €	Kustannukset v. 2003 milj. €
KESKENERÄISET TIEHANKKEET				
1. UUSINVESTOINNIT				
Vt 1 Paimio—Muurla (E 18)	2003	171,2	139,4	25,9
Vt 21 Kemi—Tornio	2001	71,9	70,6	1,3
2. LAAJENNUSINVESTOINNIT				
Tasoristeysten poisto pääradoilta	2003	22,2	19,0	3,2
Keskeneräiset hankkeet yhteensä		265,3	229,0	30,4

2003 talousarvio	30 424 000
2002 talousarvio	59 866 000
2002 lisätalousarvio	1 620 000
2001 tilinpäätös	87 533 911

78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnetyn Lohja—Lohjanharju -tien sopimusvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnetyn valtuuden

mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty asianomaisena myöntämisvuonna.

Määrärahaa saa käyttää myös Nuijamaan raja-aseman tieyhteyksien rakentamismenoihin. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan sopimus Nuijamaan rajanylityspaikan tiejärjestelyistä enintään 14,5 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Hanke-erittely:

		Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Määrärahaa käytetty milj. €	Määräraha v. 2003 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
KESKENERÄISET TIEHANKKEET						
E 18	Lohja—Lohjanharju	2005	58,9	10,0	20,0	28,9
UUDET TIEHANKKEET						
Vt 13	Nuijamaan raja-aseman tieyhteys	2005	14,5	-	3,0	11,5
Tiehankeet yhteensä			73,4	10,0	23,0	40,4

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2004 noin 27,8 milj. euroa ja vuonna 2005 noin 12,6 milj. euroa.

Uusien hankkeiden perusteluna esitetään seuraavaa:

Nuijamaan raja-aseman tieyhteydet. Rajan ylittävä liikenne Nuijamaalla, Saimaan kanavan varressa, on kasvanut erittäin merkittäväksi. Vuonna 2001 rajan ylitti keskimäärin 2 300 autoa/vrk, minkä ennustetaan kaksinkertaistuvan 10—15 vuodessa. Ajoneuvojonot ovat usein kilometrien pituisia ja odotusajat varsin pitkiä. Nykyisen rajanylityspaikan laajentaminen kanavan ja Nuijamaan taajaman välisessä ahtaassa tilassa ei ole käytännössä mahdollista. Läpikulkuliikenteen sekä jonotuksesta aiheutuvan melun ja päästöjen haittoja on päinvastoin saatava lievennettyä taajamassa.

Valtatie 13:n uusi linjaus on suunniteltu kulkevaksi Nuijamaan taajaman länsipuolelta. Suomen puolella rakennettava osuus on noin 0,7 km. Lisäksi Suomen puolelle rakennetaan uusi raja-asema, jonka kaista-, liikenteenohjaus- ja pysäköintijärjestelyt kuuluvat tiehankekokonaisuuteen. Venäjän puolella rakennettava osuus on noin 2,8 km, jonka rahoittaa Venäjä.

Tieyhteyden lyhenemisen ja nopeutumisen perusteella laskettu H/K-suhde on 1,5. Hanke myötävaikuttaa merkittävästi myös rajamuo-

dollisuuksien nopeutumiseen, mutta sen hyötyvaikutusta ei ole arvioitu rahassa. Huoltoliikenne Saimaan kanavan vuokra-alueelle nopeutuu. Ympäristöhaitat Nuijamaan taajamassa poistuvat.

2003 talousarvio	23 000 000
2002 talousarvio	10 000 000

79. Tieverkon jälkirahoitus- ja kokonaisrahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 77 366 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty asianomaisena myöntämisvuonna.

Selvitysosa: Seuraavassa taulukossa ovat hankkeet, joihin on myönnetty sopimusvaltuus aikaisempien vuosien talousarviossa. Hankkeet ovat keskeneräisiä ja osa niistä edellyttää lisämäärärahaa myöhempinä vuosina. Rahoituksen loppuosa eli 207 500 000 euroa on tarkoitus rahoittaa seuraavasti: 40 400 000 euroa vuonna 2004 ja 167 100 000 euroa myöhemmin.

Hanke-erittely:

			Budjetoitu			
		Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	määrärahaa aiemmin milj. €	Määräraha v. 2003 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
KESKENERÄISET TIEHANKKEET						
Jälkirahoitushanke:						
Vt 4	Järvenpää—Lahti ¹⁾	1999	252,3	51,6	16,8	183,9
Kokonaisrahoitushankkeet:						
E 18	Kehä III Lentoasema— Tikkurila	2004	60,5	25,2	18,5	16,8
Vt 6	Koskenkylä—Kouvola	2004	48,8	16,8	25,2	6,8
Vt 4	Liminka—Oulu	2003	30,8	30,8	-	-
Vt 9	Orivesi—Muurame	2003	43,7	26,9	16,8	-
Yhteensä			436,1	151,3	77,3	207,5

¹⁾ Sopimuskausi päättyy v. 2012.

2003 talousarvio	77 366 000
2002 talousarvio	38 347 000
2001 tilinpäätös	26 910 068

87. *Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 546 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisistä teistä annetun lain (243/1954) ja asetuksen (487/1957) mukaisten maa-alueiden ja korvausten sekä

kiinteistöoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistöoimitusmaksujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman vahvistamista.

2003 talousarvio	23 546 000
2002 talousarvio	23 546 000
2001 tilinpäätös	19 888 663

25. Tienpidon valtionavut

50. *Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionapujen maksamiseen, yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää haja-asutusalueiden teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrära-

haa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen ja pysyvän asutuksen sekä perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen niiden merkityksen suhteessa.

Valtionapuun oikeutettuja teitä on noin 60 000 km, avustettavia kohteita on vuosittain noin 630 ja keskimääräinen avustus on 13 250 euroa. Tuen enimmäisosuus voi olla 75 % todellisista hyväksytyistä kustannuksista. Määräraha on mahdollistanut noin 60 prosentin mukaisen tuen kuntien tuen ollessa kyseisiin

kohteisiin noin 20 %. Valtion tuki kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttoihin.	2003 talousarvio 2002 talousarvio 2001 tilinpäätös	11 100 000 10 100 000 8 409 396
--	--	---------------------------------------

26. Tieliikelaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Tieliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Tieliikelaitos varmistaa tasapuolisen koko maan kattavan palvelutarjonnan yleisten teiden kunnossapidossa ja lossiliikenteen hoidossa.

Tieliikelaitos kehittää tuotteita ja palveluita, jotka parantavat elinympäristön tilaa ja ovat ympäristöystävällisiä.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Tieliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2003 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Tieliikelaitos saa tehdä vuonna 2003 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 30 milj. euroa. Tärkeimmät investointikohteet ovat tuotantotoiminnassa tarvittavien maa-alueiden hankinnat, koneiden ja laitteiden korvaus- ja uusintainvestoinnit sekä toimintojen kehittämiseen liittyvät investoinnit.

3. Lainanotto

Tieliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 30 milj. euroa.

Selvitysosa: Ottaen huomioon eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet valtioneuvosto on talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Tieliikelaitoksen tulostavoitteeksi 6,5 milj. euroa ja tuloutustavoitteeksi 1,3 milj. euroa vuonna 2003.

Tulos- ja tuloutustavoitteessa on otettu huomioon Tieliikelaitoksen siirtymäkauden toimintaan liittyvät erityiset ehdot ja toiminnan rajoitukset. Liikelaitoksen perustamisen yhteydessä määriteltiin, että siirtymäkauden aikana 2001—2004 liikelaitoksen tuloutustavoite nostetaan asteittain markkinoiden avautumisen mukaisesti 10 prosenttiin peruspääomasta eli 1,7 miljoonaan euroon vuodessa.

Tuloina valtion talousarvioon otetaan 1,9 milj. euroa Tieliikelaitoksen voiton tuloutuksena sekä valtion lainaehtoisen rahoituksen korkona. Voiton tuloutukseksi vuonna 2003 on rahoitussuunnitelmassa ennakoitu 0,9 milj. euroa vuoden 2002 voitosta ja lainan korkoina 1,0 milj. euroa. Valtioneuvoston tekemän päätöksen mukaan valtion lainaehtoisen rahoituksen korko on siirtymäkauden ajan alennettu ja kolmen ensimmäisen vuoden aikana lainasta maksetaan vain korkoa.

Tulostavoitteen asettamisessa on otettu huomioon tienpidon hoidon kilpailuttamisen asteittainen lisääminen sekä tienpidon rakentamisen aukeaminen kokonaan kilpailulle. Näiden ennakoitua alentavan Tieliikelaitoksen toiminnan liikevaihtoa lähes 90 milj. eurolla edellisen vuoden toteutumaan verrattuna.

Toiminnan kustannuksia sopeutetaan alenevaan volyyymiin Tieliikelaitoksen perustamisen yhteydessä hyväksytyjä periaatteita noudattaen.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää 30 milj. euroa, joka rahoitetaan kokonaisuudessaan eduskunnalle esitettävien lainavaltuuksin rahalaitoksilta otettavilla luotoilla.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2003		milj. €
Tuotannolliset maa-alueiden, koneiden ja laitteiden hankinta		25
Tietojärjestelmien ja muun käyttöomaisuuden hankinta		5
Yhteensä		30

Tunnuslukutaulukko

	2001 toteuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Liikevaihto (milj. €)	552,1	506,2	462,0
— muutos %		-8,3	-8,7
Käyttökate (milj. €)	41,6	24,7	26,6
— käyttökate % liikevaihdosta	7,5	4,9	5,8
Voitto (milj. €)	24,3	8,0	6,5
— voitto % liikevaihdosta	4,4	1,6	1,4
Sijoitetun pääoman tuotto %	17,5	5,8	6,6
Tuotto peruspääomalle, %	140,4	46,2	37,4
Tuotto koko pääomalle, %	29,6	11,0	8,3
Omavaraisuusaste %	40,4	37,1	40,5
Investoinnit % liikevaihdosta	2,1	4,9	6,5
Henkilöstön määrä	4 156	3 800	3 500

30. Merenkululaitos

Selvitysosa: Merenkululaitos vastaa valtion vastuulla olevien vesiväylien hoidosta ja kehittämisestä, merikartoituksesta sekä jäänmurto- ja luotsaustoiminnasta. Lisäksi Merenkululaitos vastaa saariston yhteysalusliikenteestä sekä alusturvallisuuden kuuluvista viranomaistehävistä.

Ylläpidettävien kauppamerenkulun väylien pituus on 5 614 km ja muiden väylien 10 160 km. Talvikauden liikenne pyritään varmistamaan 23 talvisatamaan. Saimaan syväväylät pidetään auki myös talvikaudella.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Merenkululaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Tulostavoitteet:

	2001	2002	2003
	toteuma	tavoite/ennuste ³⁾	tavoite
PALVELUTASO			
Väylänpito			
— Väylien kunto			
— parannettavien kauppamerenkulun väylien määrä, km			50
— Navi-kriteerit täyttävien väylien osuus % ¹⁾			
— kauppamerenkulun väylät	n. 35	45	55
— matalaväylät	n. 10	15	20
Luotsaus			
— Luotsauspalvelujen odotusaika, tuntia	ei ole	enint. 2	enint. 2
Talvimerenkulun avustaminen			
— Jäänmurtopalvelujen odotusaika, tuntia	alle 4	enint. 4	enint. 4
— Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus %	94,1	90—95	90—95
MERENKULUN TURVALLISUUS			
Suomen aluevesillä ja suomalaisille aluksille tapahtuneet onnettomuudet, enintään (neljän vuoden keskiarvo)	50	50	49
TALOUDELLISUUS²⁾			
Rannikon kauppamerenkulun palvelut			
— Kustannukset € /kuljetettu tonni	1,14	1,14	1,12
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin € /väyläkilometri	2 674	2 624	2 605
Sisävesien kauppamerenkulun palvelut			
— Kustannukset € /kuljetettu tonni	6,6	6,8 ³⁾	6,6
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin € /väyläkilometri	8 710	8 657 ³⁾	8 330
Muun vesiliikenteen palvelut			
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin € /väyläkilometri	971	849 ³⁾	824
Yhteysalusliikenne			
— Kustannukset € /matkustaja	30	31 ³⁾	31
— Kustannukset € /vakituinen asukas	7 824	7 666 ³⁾	7 772
Luotsaus			
— Kustannukset € /maili	50	52	52
KUSTANNUSVASTAAVUUS²⁾			
Väylämaksu (sis. VTS) %	96	94	96
Luotsausmaksu (ei sis. VTS) %	93	86	90
— rannikko	100	95 ³⁾	98
— Saimaa	43	40 ³⁾	40
Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut suoritteet %	103	102	103

KEHITTÄMINEN

— Laitos jatkaa toimintonsa kehittämistä toteuttamalla organisaationsa sisäisen jaon tilaajaviranomaiseen ja tuotantoon sekä valmistelemalla esitykset varustamoliikelaitoksen ja luotsausliikelaitoksen perustamiseksi sekä yhteysalusliikenteen uudelleen organisoimiseksi.

— Suomenlahden ja siihen liittyvän kansainvälisen vesialueen liikenteen ohjaus- ja seurantapalvelu (VTMIS) valmistuu Suomen osalta vuoden 2003 aikana. Palvelu otetaan käyttöön yhteistyössä Venäjän ja Viron kanssa vuonna 2004.

- 1) Navi tarkoittaa väylästä koskevien tietojen kuntoonpanoa siten, että tiedot täyttävät uusien navigointijärjestelmien, numeerisen karttatutannon ja muun numeerisen paikkatiedon vaatimukset.
- 2) Vuoden 2001 toteutumatiетоjen laskennallisena korkona on käytetty Valtiokonttorin ko. vuodelle ilmoittamaa korkoprosenttia 5,3 %. Vuoden 2002 tavoitteiden laskennallisena korkona on käytetty vuoden 2001 korkoa 5,3 % ja ennusteiden osalta Valtiokonttorin vuodelle 2002 ilmoittamaa korkoa 4,9 %. Vuoden 2003 tavoitteiden laskennallisena korkona on käytetty vuoden 2002 korkoa 4,9 %.
- 3) Ennuste

Liikenteen ja laitoksen suoritteiden määrän sekä vastaavan tulokertymän ennakoidaan kehittyvän seuraavasti:

	2001	2002	muutos %	2003	muutos %
Väylämaksuilla katettava toiminta:					
Ulkomaan tavaraliikenne, milj. tonnia	84,5	86,2	2,0	87,9	2,0
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	15,6	15,5	-0,6	15,5	0,0
Väylämaksut, milj. €	68,2	67,7	-0,7	68,5	1,2
Luotsausmaksuilla katettava toiminta:					
Luotsausten määrä, kpl	33 019	31 600	-4,3	31 350	-0,8
Luotsatut mailit	677 396	649 850	-4,1	643 000	-1,1
Luotsaustulot, milj. €	30,9	29,1	-5,8	30,3	4,1

Merenkululaitoksen tuotot ja kustannukset tehtävittäin:

	Toiminta-			Lasken-		Kustannus-	Kustannus-
	Tuotot	kustannukset	Poistot ¹⁾	nalliset	Kustannukset		
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	korot	yhteensä	Alijäämä	vastaavuus
				1 000 €	1 000 €	1 000 €	%
Meriväylät							
Väylämaksulla katettavat tehtävät yhteensä	69 275	41 150	17 552	13 754	72 456	-3 181	96
— väylänpito		21 391	8 201	6 501	36 093		
— jäänmurto		19 759	9 351	7 252	36 362		
Muut väylät	60	6 303	1 045	660	8 008	-7 948	1
Sisävesien väylät	691	13 433	4 117	3 926	21 476	-20 785	3
Luotsaus	30 427	30 930	1 491	1 248	33 669	-3 242	90
Yhteysalusliikenne	660	6 271	1 012	606	7 889	-7 229	8
Liiketoiminta	14 834	13 031	760	655	14 446	388	103
— josta monitoimimurtajat	12 110	10 474	726	630	11 830	280	102

Alusturvallisuus	1 762	5 695	98	16	5 809	-4 047	30
Muut viranomaistehtävien kaltaiset tehtävät	695	5 259	467	373	6 099	-5 404	11
YHTEENSÄ	118 404	122 072	26 542	21 237	169 852	-51 448	70

1) Poistot on laskettu hankintahintaisista arvoista, jolloin käytetty korko on 4,9 %.

Laskelman luvut eroavat menomomenttien loppusummista, koska investoinnit näkyvät siinä poistoajan puitteissa poistoina ja laskennallisina korkoina. Toimintakustannukset sisältävät palkkakustannuksia, aine- ja tarvikehankintoja, palvelujen ostoja, muita lyhytvaikutteisia juoksevia kustannuksia sekä sisäisiä kustannuksia.

Väylämaksutulokertymässä on otettu huomioon transito -liikenteen väylämaksualennusten tuloja lisäävänä vaikutuksena 1,5 milj. euroa. Luotsausmaksutulokertymässä on otettu huomioon luotsausmaksujen keskimäärin viiden prosentin korotuksen vaikutuksena 1,2 milj. euroa.

Monitoimimurtaajien kaupallisen toiminnan tulot on mitoitettu avovesikauden offshore -toiminnan mukaisesti. Hinnoittelussa on otettu huomioon toimintakustannusten lisäksi offshore-toiminnan vaatiman lisävarustuksen pääomakustannukset. Markkinatilanteen sekä talviolosuhteiden niin sallieissa aluksia voidaan käyttää myös talvikaudella kaupalliseen toimintaan, jolloin tulot ja vastaavasti menot lisääntyvät nettobudjetoidulla toimintamenomomentilla. Tällöin kuitenkin varmistetaan korvaavan kapasiteetin saanti. Hinnoittelussa otetaan huomioon alusten kaikki kyseisen ajanjakson pääomakustannukset. Väylämaksulla katettaviin kustannuksiin sisällytetään korvaavasta kapasiteetin käytöstä aiheutuvat kustannukset. Monitoimimurtaajat voivat toimia myös muualla kuin Pohjanmerellä.

Merenkululaitoksen menojen ja tulojen erittely (milj. euroa):

	2002		2003 esitys
	2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	
Toimintamenot, netto (21)	10,0	13,5	9,1
Tulot toiminnasta	122,9	114,3	117,9
Toimintamenot	132,9	127,8	127,0
Alusten hankinta (70)	20,0	10,3	9,0
Väyläverkon kehittäminen (77)	4,6	2,5	4,5
Maa- ja vesialueiden hankinta (87)	0,03	0,1	0,1
LUVUN 31.30 NETTOMENOT	34,7	26,4	22,7

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 139 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia sekä yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu 151 000 euroa näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhde-asuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Toiminnan tuloja ovat väylämaksutulot, yhteysalusliikenteen tulot, luotsaus tulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, monitoimimurtaajien tulot, karttatuotannon tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, vuokratulot sekä Saimaan kanavan lupamaksut. Momentilta maksetaan myös Saimaan kanavan hoitokunnan menot. Rannikon jäänmurtotoiminnan menot on mitoitettu 650 toi-

mintapäivän mukaisesti eli nk. leudon talven mukaan, jolloin jääpeitettä on Perämerellä sekä rannikkoseuduilla.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 530 000 euroa siirtona momentille 26.90.21 meripelastuslain (1145/2001) 24 §:n säädösmuutoksiin liittyen sekä 1 200 000 euroa luotsausmaksujen korotuksen johdosta.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 152 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtona momentilta 31.70.21 ja vähennyksenä vastaavan suuruinen tulojen lisäys.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	127 071 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	96 947 000
Muut toimintamenot	30 124 000
Bruttotulot	117 932 000
Maksullisen toiminnan tulot	117 512 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	101 598 000
— muut suoritteet	15 914 000
Muut tulot	420 000
Nettomenot	9 139 000

2003 talousarvio	9 139 000
2002 talousarvio	13 541 000
2002 lisätalousarvio	-530 000
2001 tilinpäätös	9 998 920

70. Alusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 971 000 euroa.

Selvitysosa: Vuosina 1993 ja 1994 hankittujen jäänmurtaajien hankinta- ja rahoitusmenot ovat 210 731 000 euroa ja niihin on aikaisemmin myönnetty 201 760 000 euroa. Vuonna 2003 maksettavaksi tulevaa loppusuo-ritusta varten tarvitaan 8 971 000 euroa.

2003 talousarvio	8 971 000
2002 talousarvio	10 259 000
2001 tilinpäätös	20 014 363

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kustannusarvioltaan merkittävien väylä- ja kanavaverkon laajenus- ja uusinvestointien ja laitehankintojen sekä niitä vastaavien myöhemmin toteutettavien hankkeiden suunnittelusta ja muista valmis-televista töistä aiheutuviin menoihin. Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan sopimus Naantalin väylän syventämisestä enintään 6 500 000 euron kokonaiskustannusten määräästä.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu käytettäväksi 2 523 000 euroa liikenteen-ohjaus- ja radionavigaatiojärjestelmähankin-toihin sekä 2 000 000 euroa Naantalin väylän syventämiseen. Hankkeen kustannusarvio on 6 500 000 euroa ja sen hyötykustannussuhde on 3,5. Hanke valmistuu vuonna 2004.

2003 talousarvio	4 523 000
2002 talousarvio	2 523 000
2001 tilinpäätös	4 625 168

87. Maa- ja vesialueiden hankinta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden han-kintamenojen sekä vesilain (246/1961) mu-kaisten korvausten maksamiseen.

2003 talousarvio	50 000
2002 talousarvio	67 000
2001 tilinpäätös	28 743

32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

40. Lastialusten hankintojen tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 556 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ennen vuotta 1996 sekä vuonna 2000 myönnettyjen korkotukilainavaltuuksien perusteella suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa:

Korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007
Ennen vuotta 1996 myönnettyistä korkotukilainoista	556 000	280 000	19 000		
Vuonna 2000 myönnettyistä korkotukilainoista		950 000	950 000	950 000	950 000
Yhteensä	556 000	1 230 000	969 000	950 000	950 000

Ennen vuotta 1996 myönnettyjen lainojen korkotuen maksaminen päättyi vuonna 2005. Vuonna 2000 myönnettyjen lainojen korkotuen maksaminen alkaa vuonna 2004 sekä päättyy vuonna 2008. Korkotuen määrä on enintään kaksi prosenttia ja sitä maksetaan viisi vuotta siitä kun lainan ensimmäinen erä on maksettu.

2003 talousarvio	556 000
2002 talousarvio	959 000
2001 tilinpäätös	1 250 302

41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 861 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille lastialuksille ja kolmansien maiden välillä liikennöiville matkustaja-aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä edellä tarkoitettua alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten ja maksettujen työnantajan sosiaaliturvamaksujen määrää sekä merimieseläkevakuutus-, työttömyysvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen samoin kuin vapaa-ajan ryhmähenkivakuutuksen ja vapaa-ajan lisävakuutuksen työnantajaosuuden määrää. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon vuoden 2001 lopussa merkittyjen 110 aluksen bruttovetoisuus oli 1 031 479 tonnia eli 61,5 % koko tonnistosta maksetun tuen ollessa 38,7 miljoonaa euroa. Tuen suuruus oli keskimäärin alusta kohden 351 800 euroa ja osuus tuen kohteena olevasta verotettavasta merityötulosta 42,6 %. Vuonna 2003 alusten määrän arvioidaan säilyvän vuoden 2001 tasolla ja tuen kohteena olevien kustannusten hieman nousevan, jolloin tuki alusta kohden nousee 362 200 euroon.

2003 talousarvio	39 861 000
2002 talousarvio	40 954 000
2001 tilinpäätös	38 725 335

42. *Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille muille kuin kolmansien maiden välisessä liikenteessä toimiville matkustaja-aluksille ja matkustaja-autolautoille.

Selvitysosa: Hallituksen tarkoituksena on antaa talousarvioesitykseen liittyvä esitys laiksi kauppa-alusluettelosta annetun lain muuttamisesta siten, että alusten 20 vuoden ikärajavaatimus alusluetteloon merkitsemisen edellytyksenä poistetaan.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annettua lakia on muutettu siten, että tukea maksetaan 1.1.2002 lukien myös ulkomaanliikenteen matkustaja-aluksille ja -autolautoille. Tukea maksetaan määrä, joka vastaa 97 prosenttisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä. Tuen piiriin kuuluvia aluksia on noin 15 ja vuositasolla määrärahan tarve on 27 682 000 euroa. Tukea maksetaan puolivuositain jälkikäteen, minkä vuoksi määrärahan tarve kaksinkertaistuu vuoteen 2002 verrattuna. Tuen suuruuden alusta kohden arvioidaan olevan 1 845 466 euroa ja osuuden verotettavasta merityötulosta noin 19,7 %.

2003 talousarvio	27 682 000
2002 talousarvio	13 841 000

44. *Saaristoliikenteen avustaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 286 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattua rahoitusta.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä Merenkululaitoksen yhteysalusliikennettä. Tuki kohdistuu lähinnä Kotkan, Porvoon ja Tammi-saaren yhteysalusreiteille pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakujiusten järjestämiseen. Tuettavan liikenteen matkustajamäärä on vuosittain noin 5 000 ja kuljetettava rahti noin 300 tonnia.

2003 talousarvio	286 000
2002 talousarvio	286 000
2001 tilinpäätös	285 919

50. *Lästimaksuista suoritettavat avustukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset myönnetään Merenkululaitoksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02.

2003 talousarvio	673 000
2002 talousarvio	673 000
2001 tilinpäätös	655 022

40. Ratahallintokeskus

Selvitysosa: Radanpidon tavoitteena on edistää rautatieliikenteen toimintaedellytyksiä tehokkaana, turvallisena ja ympäristöystävällisenä liikennemuotona niin kotimaassa kuin osana kansainvälistä kuljetusjärjestelmää sekä tarjota kilpailukykyinen liikenneväylä rautatieliikenteen käyttöön. Rataverkon parantamisessa ja ylläpidossa otetaan huomioon taloudellisuus- ja liikennepoliittiset tavoitteet.

Suomessa radat ovat pääosin ns. sekaliikenne- eli henkilö- ja tavaraliikenne kulkevat samoilla raiteilla. Tavaraliikenteessä rautatieliikenteen osuus on 25 % koko maan kuljetussuoritteesta. Vuonna 2001 tavaraa kulki rautateitse 41,7 miljoonaa tonnia. Kuljetetun tonnimäärän arvioidaan vuonna 2002 kasvavan noin 1 % vuoden 2001 tasosta. Vuonna 2003 tonnimäärän arvioidaan nousevan noin 1 %. Henkilöliikenteessä tehtiin vuonna 2001 lähes 55 miljoonaa matkaa. Kaukomatkojen määrä oli 11,6 miljoonaa matkaa ja lähimatkojen määrä 43,4 miljoonaa matkaa. Matkojen määrässä odotetaan noin 1 %:n kasvua vuonna 2002 ja 2 %:n kasvua vuonna 2003.

Rataverkon kunnan palauttaminen on edistynyt myönteisesti viime vuosina. Panostaminen rataverkkoon näkyy kunnan kohentumisena. Vuoden 2002 korvausinvestointien rahoitus on noin 130 milj. euroa, jolloin kunnostustyö hidastuu. Tässä esityksessä korvausinvestointiin voidaan käyttää 113 milj. euroa. Perusradanpidon painopiste on edelleen 1960- ja 1970-luvuilla perusrannettujen ja loppuun käytettyjen rataosien päällysrakenteen uusimisessa. Junaturvallisuutta parannetaan myös poistamalla tasoristeyksiä tärkeimmillä pääradoilla ja vaarallisten aineiden kuljetusreiteillä sekä turvallisuusohjelman mukaisia muita vaarallisia tasoristeyksiä. Uusia kehittämishankkeita ei esitetä.

Rautatiejärjestelmän teknisiä vaatimuksia ja hyväksymismenettelyä koskeva laki Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteensopivuudesta tuli voimaan vuonna 2002. Lain nojalla säädetään rautatiejärjestelmässä käytettävistä teknisistä järjestelmistä ja niiden käyttöönoton hyväksymisestä. Hallituksen tarkoituksena on antaa eduskunnalle esitys laiksi, jolla pannaan täytäntöön ns. EY:n ensimmäinen rautatiepaketti, jossa säädetään rautatiekuljetusmarkkinoiden perusrakenteista ja rataverkon käytön hallinnosta. Ratahallintokeskuksen tehtävä ja rooli rautatieliikenteen kuljetusmarkkinoiden säätelijänä vahvistuu.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Ratahallintokeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Rataverkon laajuus ja palvelutaso

Laajuudessa ei tapahdu muutoksia.

Vuoden 2003 lopussa päärataverkko jakautuu palvelutasoluokkiin seuraavasti:

Palvelutasoluokka	Henkilöliikenne		Ratakilometrit		Tavaraliikenne		Ratakilometrit	
	Suurin sallittu nopeus km/h	2002	2003	Palvelutasoluokka	Suurin sallittu akseli-paino ja nopeus km/h	2002	2003	
H1	yli 140	477	477	T1	25 t ja 60—100	115	115	
H2	130—140	1 349	1 349	T2	22,5 t ja 100	3 839	3 812	
H3	110—120	1 565	1 565	T3	22,5 t ja 50—80	1 051	1 078	
H4	enintään 100	593	593	T4	20 t ja 40	638	638	
H5	ei säännöllistä henkilöliikennettä	1 659	1 659					
Yhteensä		5 643	5 643			5 643	5 643	

Rataosa Ylivieska—Nivala siirtyy palvelutasoluokasta 2 luokkaan 3, mikä merkitsee tavaraliikenteen nopeuksien alentamista.

Liikenteen sujuvuus

Radanpidosta aiheutuneiden yli 5 minuutin myöhästymisten määrä henkilöliikenteen junista on korkeintaan 6 %.

Turvallisuuden parantaminen

Junaliikenneonnettomuuksissa ei kuole matkustajia. Tasoristeysvahinkojen määrä on enintään 40. Radasta aiheutuneiden vahinkojen määrä on enintään viisi.

Taloudellisuus

Kunnossapidon yksikkökustannukset alenevat 2 %.

Suunnittelua kehitetään siten, että investointien kustannusarviot pysyvät ja hankkeet etenevät aikataulussa.

Kiinteistötoimen tulot ylittävät ylläpidosta aiheuvat vuotuiset menot vähintään 30 %.

Ratahallintokeskuksen tulojen ja menojen erittely (milj. euroa):

	2001 tilinpäätös	2002 varsinainen talousarvio	2003 esitys
Perusradanpito (21)	253,0	230,2	230,9
Tulot	69,3	69,0	70,9
— Ratamaksu	53,0	55,5	56,0
— Kiinteistöpidon tulot	10,3	9,3	9,8
— Muut tulot	6,0	4,2	5,1
Menot	322,3	299,1	301,8
— Hallinto	7,2	7,7	8,7
— Liikenteenohjaus	37,2	35,8	38,0
— Kiinteistöjen ylläpito ja investoinnit	10,6	9,1	10,0
— Radan kunnossapito ja käyttö	120,8	121,1	126,5
— Suunnittelu, tutkimukset	4,0	3,9	4,7
— Korvausinvestoinnit	142,5	121,5	113,9
Kehittämisinvestoinnit (77, 78, 79, 87)	60,8	100,4	146,0
Rataverkon kehittäminen (77)	51,4	43,0	30,4
Eräät ratahankkeet (78)	7,9	30,3	114,9
Radioverkon rakentaminen (79)	-	22,2	-
Rataverkon maa-alueet (87)	1,5	4,9	0,7
LUVUN 31.40 NETTOMENOT	313,8	330,6	376,9
LUVUN 31.40 BRUTTOMENOT	383,1	399,5	447,8

21. *Perusradanpito* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 230 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon lisäksi kiinteistönpidosta aiheutuviin ylläpito- ja investointimenoihin, joukkoliikenteen tarkastusmaksutoiminnan kuluihin, EU:n TEN-hank-

keiden tutkimus- ja suunnittelumenojen maksamiseen sekä lähialueyhteistyöhön.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n aluekehitysrahastosta rahoitettavia tavoiteohjelmia sekä yhteisöaloitteita toteuttavien hankkeiden kansallisten rahoitusosuuksien maksamiseen valtion osalta. Määrärahasta on varattu

1 000 000 euroa näiden hankkeiden kansallista rahoitusosuutta varten.

Selvitysosa: Ratahallintokeskus perii liikennöitsijältä ratamaksua, joka määrätään rataverkon käytön, rataverkon tason ja markkinatilanteen sekä radanpidon kustannusten perusteella. Ratamaksun perusmaksu lasketaan kuljetettujen tavaraliikenteen tonnimäärien mukaan ja muuttuva maksu henkilö- ja tavaraliikenteen toteutuneiden bruttotonnikilometri- en mukaan siten kuin asetuksella erikseen säädetään.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 milj. euroa ratamaksun korotuksen johdosta.

Menojen ja tulojen erittely:		€
Bruttomenot		301 800 000
Maksullisen toiminnan erillismenot		11 900 000
Muut toimintamenot		289 900 000
Bruttotulot		70 900 000
Maksullisen toiminnan tulot		11 600 000
Ratamaksu		56 000 000
Muut tulot		3 300 000
Nettomenot		230 900 000

Perusradanpidon alustava toimenpiteittäinen suunnitelma on seuraava:

	Valmis	Kustannus- arvio milj. €	Käytetty milj. €	Arvioidut v. 2003 kustannukset milj. €
Korvausinvestoinnit				113,9
Helsinki—Tampere, perusparannus	2003	343,0	327,9	15,1
Tampere—Orivesi—Jyväskylä, perusparannus	2006	57,5	28,5	7,0
Kouvola—Pieksämäki, perusparannus	2006	145,7	120,0	6,0
Seinäjoki—Oulu, päällysrakenne	2008	122,7	24,5	4,0
Lappeenranta—Parikkala, perusparannus	2004	62,0	43,1	14,0
Oulu—Rovaniemi, perusparannus	2004	33,4	17,3	14,5
Tasoristeykset				11,8
Muut korvausinvestoinnit				41,5
Muu perusradanpito				187,9
Perusradanpito yhteensä				301,8

Hankkeiden kustannusarvioita ja valmistuksen ajoitusta on tarkistettu. Merkittävin kustannusarvion nousu on Lappeenranta—Parikkala -hankkeessa, jonka kustannusarvio nousee 53,8 milj. eurosta 62 milj. euroon. Kustannukset ovat nousseet suunnitelmien tarkentumisen takia ja mm. sen johdosta, että turvalaitteet tulevat kalliimmiksi. Vuoden 2002 talousarviossa oleva Pieksämäki—Kuopio välin päällysrakenteen uusiminen siirtyy myöhemmin toteutettavaksi.

2003 talousarvio	230 900 000
2002 talousarvio	230 171 000
2002 lisätalousarvio	26 820 000
2001 tilinpäätös	245 266 099

77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina momentilta aloitettujen radanpidon kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ratahallintokeskus saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhemminä vuosina enintään 41 400 000 euroa.

*Selvitysosa:***Kehittämisinvestointien alustava suunnitelma on seuraava:**

	Valmis	Kustannus- arvio milj. €	Käytetty milj. €	Arvioidut v. 2003 kustannukset 1 000 €
Oulu—Rovaniemi, sähköistys	2004	48,1	18,7	15,2
Kulunvalvonnan III-vaihe	2005	50,5	8,1	15,2
Kehittäminen yhteensä		98,6	26,8	30,4

Valtuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 2004 noin 20 milj. euroa, vuonna 2005 noin 21,4 milj. euroa ja vuonna 2006 noin 14,4 milj. euroa.

2003 talousarvio	30 400 000
2002 talousarvio	43 029 000
2002 lisätalousarvio	1 800 000
2001 tilinpäätös	51 371 320

78. Eräät ratahankkeet (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 114 900 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty asianomaisena myöntämisvuonna.

*Selvitysosa:***Hanke-erittely:**

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Määrärahaa käytetty milj. €	Määräraha v. 2003 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
KESKENERÄISET HANKKEET					
Oulu—Iisalmi/Vartius, sähköistys	2006	70,6	4,0	15,0	51,6
Tikkurila—Kerava, 4. raide	2004	40,4	13,7	19,9	6,8
Kerava—Lahti, oikorata	2006	331,0	12,6	80,0	238,4
Yhteensä		442,0	30,3	114,9	296,8

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2004 noin 108,5 milj. euroa, vuonna 2005 noin 97,2 milj. euroa ja vuonna 2006 noin 91,1 milj. euroa.

2003 talousarvio	114 900 000
2002 talousarvio	30 300 000
2001 tilinpäätös	7 904 833

(79.) Radioverkon rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	22 200 000
------------------	------------

87. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 670 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käyttämisestä annetun

lain mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.	2003 talousarvio	670 000
	2002 talousarvio	4 877 000
	2001 tilinpäätös	1 486 455

50. Ilmailulaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen tavoitteena on toimialansa ja tehtäviensä mukaisesti huolehtia siitä, että ilmailutoiminta tapahtuu mahdollisimman turvallisesti, tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Ilmailulaitoksen tulee huolehtia palvelujensa tarjonnasta ja kehittämisestä kannattavan liiketoiminnan edellytysten mukaisesti. Palveluiden tarjonnassa ja kehittämisessä on otettava huomioon asiakkaitten, mukaan lukien sotilasilmailu, sekä yhteiskunnan tarpeet. Suomen lentoasemia ja lennonvarmistusjärjestelmää ylläpidetään ja kehitetään yhtenä kokonaisuutena ja niitä kehitetään niiden palvelujen kysyntää vastaavasti. Ensisijaisesti pyritään turvaamaan säännöllisen reittiliikenteen edellyttämät palvelut.

Ilmailulaitoksen tavoitteena on hyödyntää liiketoiminnassaan lentoasemien läheisyydessä olevia laitoksen maa-alueita lentoliikenteen ja yhteiskunnan kannalta mahdollisimman tehokkaasti ja pitää lentoasemien hyvää toimintaa ensisijaisena lähtökohtana.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2003 enintään 60 milj. euroa. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 2003 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 100 milj. euroa. Tärkeimmät investoinnit ovat Helsinki—Vantaan lentoaseman terminaalitoimintojen kehittäminen ja Helsinki—Vantaan lentoaseman pelastusasemien sivutuki- ja kunnossapitorakennusten rakentamisen aloittaminen sekä lennonvarmistusjärjestelmän uusimisen loppuun saattaminen. Muuten investoinnit ovat korvaavia ja toimintaa ylläpitäviä hankkeita.

Valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottavien tytäryhtiöidensä tai Ilmailulaitoksen toimialaan liittyvien kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 50 milj. euron lainojen vakuudeksi.

3. Lainanotto

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (627/1987) 8 §:n 2 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 25 milj. euroa.

4. Omaisuuden luovuttaminen

Valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyjä jatketaan siten, että vuonna 2003 puolustusministeriöltä siirretään kiinteistöjä, rakennuksia, rakennelmia ja verkostoja Ilmailulaitoksen hallintaan. Siirrettävän omaisuuden arvo on noin 8 milj. euroa. Omaisuus merkitään muuhun omaan pääomaan eikä sille aseteta tuottovaatimusta. Valtioneuvosto oikeutetaan päättämään tarkemmin siirrettävästä omaisuudesta.

Ilmailulaitos saa luovuttaa käyvällä hinnalla perustettavalle Ilmailulaitoksen omistukseen kokonaan tulevalle tytäryhtiölle vuonna 2003 puolustusministeriöltä Ilmailulaitokselle vuoden 2003 alusta siirtyvää varallisuutta enintään 8,0 milj. euron arvosta.

Selvitysosa: Ottaen huomioon toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet valtioneuvosto on talousarvioesityksen antamisen yhteydessä asettanut alustavasti Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 6 milj. euroa vuonna 2003.

Tulostavoitetta arvioitaessa on otettava huomioon Ilmailulaitoksen tulokseen sisältyvinä erinä sellainen liiketaloudellisesti arvioiden kannattamaton toiminta, jonka rahoittaminen osana Ilmailulaitosta on yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaista. Tämä toiminta sisältää Ilmailulaitoksen vähäliikenteisten lentoasemien ylläpidon, viranomaistehtävien hoidon, Ilmailulaitoksen hoitaman ammatillisen koulutuksen sekä valtiolle kuuluvan kansainvälisen toiminnan. Näiden toimintojen tulosvaikutus Ilmailulaitokselle on yhteensä noin 15 milj. euroa vuosittain.

Jotta siviili-ilmailua ei rasiteta siihen kuulumattomilla erillä, maksaa valtio Ilmailulaitokselle sotilasilmailulle annettavista palveluista erillisen palvelusopimuksen mukaan määräytyvät maksut.

Ilmailulaitoksen viranomaisyksikön lentoturvallisuushallinnon palveluiden hinnoittelussa huomioidaan liikenneturvallisuuden vaatimukset, ilmailun edistäminen ja kansainvälinen maksutaso.

Vuonna 2003 viranomaisyksikön arvioidut tuotot ulkopuolisilta asiakkailta ovat 0,9 milj. euroa ja muut tuotot 0,8 milj. euroa. Viranomaisyksikön arvioidut käyttötoiminnan kulut ovat 5,3 milj. euroa. Ilmailulaitoksen oman toiminnan viranomaisvalvonnasta aiheutuneet kulut, noin 0,7 milj. euroa, lentoturvallisuushallinto laskuttaa liikelaitokselta. Lentoturvallisuushallinnon talouden alijäämä 3,8 milj. euroa katetaan Ilmailulaitoksen liiketoiminnalla.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa viranomaisyksikölle toiminnalliset tavoitteet.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 60 milj. euroa, josta noin 70 % rahoitetaan tulorahoituksella.

Helsinki—Vantaan lentoaseman terminaalitoimintojen kehittämisen kustannusarvio on 10 milj. euroa ja Helsinki—Vantaan lentoaseman pelastusasemien sivutuki- ja kunnossapitorakennusten rakentamisen kustannusarvio on noin 4 milj. euroa. Lisäksi uusitaan navigaatiolaitteita 5 milj. eurolla.

Puolustusministeriön hallinnasta siirretään vuoden 2003 alusta Ilmailulaitoksen käyttöomaisuudeksi puolustusvoimien käytössä olevia maa-alueita, rakennuksia rakennelmia ja verkostoja. Siirtyvän omaisuuden arvo on yhteensä noin 7,8 milj. euroa. Omaisuuden siirrot merkitään Ilmailulaitoksen taseeseen korottamalla taseen muuta omaa pääomaa siirtyvän omaisuuden arvolla. Luovutetulle omaisuudelle ei siten aseteta tuottovaatimusta. Ilmailulaitos voi perustaa omaisuuden hallintaa varten tytäryhtiön, jolle se siirtää hallinnansiirrolla saamansa omaisuuden lukuun ottamatta maa-alueita. Liikelaitoslain 23 §:n mukaisesti valtioneuvosto päättää yhtiön perustamisesta. Tytäryhtiö toimii itsekannattavuusperiaatteella.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2003:

	milj. €
Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus	21
Lentokenttien talonrakennustyöt	27
Lentokenttien maa-alueet ja rakentaminen	12
Yhteensä	60

Tunnuslukutaulukko

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Liikevaihto, milj. €	206,8	203,3	220,0
— muutos %	5,6	-1,8	8,3
Käyttökate, milj. €	60,0	51,0	58,0
— käyttökate % liikevaihdosta	29,2	25,1	26,3
Voitto, milj. €	12,2	2,0	6,0
— voitto % liikevaihdosta	5,9	1,0	2,7
Sijoitetun pääoman tuotto %	3,1	1,6	1,8
Tuotto peruspääomalle, %	6,6	2,4	2,9
Tuotto koko pääomalle, %	1,9	0,7	0,8
Omavaraisuusaste %	74,9	73,0	74,9
Investoinnit % liikevaihdosta	23,4	30,8	27,3
Henkilöstömäärä	1 826	1 850	1 860

52. Ilmailukenteen korvaukset ja valtionavut

41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 90 prosentin suuruisen valtionavun maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) ja Mikkelin säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevien lentopaikkojen rakenteiden ja laitteiden parantamiseen sekä kenttien ylläpidon avustamiseen ja lentopaikkojen rakentamiseen otettujen lainojen kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Avustusten suuruudessa otetaan huomioon lentopaikkojen liikenteellinen merkitys. Määräraha on mahdollistanut nettokäyttömenoista noin 70 %:n tuen ja investointimenoista noin 40 % tuen eli yhteensä kaikista mennoista keskimäärin 58 %:n tuen.

2003 talousarvio	1 000 000
2002 talousarvio	1 000 000
2001 tilinpäätös	1 009 128

43. Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 575 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maksuna Ilmailulaitokselle siviili- ja sotilasliikennettä palveleville lentoasemille sotilasilmailusta aiheutuvien kiinteiden kustannusten kattamiseksi sekä Rajavartiolaitoksen meripelastuspalvelun yöaikaisten kustannusten kattamiseksi.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö korvaa yhteistoimintalentoasemien pääomakustannuksista sotilasilmailulle kohdistetun osuuden sekä yhteistoimintalentoasemien valmiuspalvelun. Turun lentoaseman yöaikaisen aukiolon turvaamiseksi Rajavartiolaitoksen meripelastuspalvelua varten momentin perusteluja esitetään täydennettäväksi.

2003 talousarvio	4 575 000
2002 talousarvio	4 575 000
2001 tilinpäätös	4 574 712

60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet

42. *Valtionavustus koulutuksesta* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu VR-Yhtymälle suoritettavaan korvaukseen. Korvaus määräytyy laskennallisena opetustuntien määrän mukaisesti. Nk. pitkäkestoisesta koulutuksesta tuetaan 80 % tuntien määrästä ja lyhytkestoisesta 50 % tuntien määrästä. Yksikköhintana käytetään koulutuksesta riippuen 55,50 euroa ja 194,30 euroa. Vuonna 2001 tunteja on ollut yhteensä 41 247 ja oppilaiden määrä 657. Koulutuksen määrän arvioidaan säilyvän.

2003 talousarvio	841 000
2002 talousarvio	841 000
2001 tilinpäätös	2 186 443

63. *Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 81 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luvanvaraista henkilöliikennettä koskevan lain (343/1991) 23 ja 23 a §:n mukaisesti. Määrärahasta saa myöntää myös joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (64/2002) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille valtionapua.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion osuutena Merenkurkun laivaliikenteen ostomenoihin.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahaa käytetään joukkoliikenteen palvelujen ostamisesta ja lipun hinnoista yritysten kanssa tehdyistä sopimuksista aiheutuvien korvausten maksamiseen sekä joukkoliiken-

teen kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahojen käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	€
Kaukoliikenteen ja junien lähiliikenteen palvelujen osto	37 500 000
Alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus	26 800 000
Kaupunki- ja seutulippualueennusten valtionavustus	9 700 000
Kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeet	6 000 000
Merenkurkun liikenne	1 000 000
Yhteensä	81 000 000

Liikennepalvelujen ostoilla edesautetaan liikenteen peruspalvelujen säilymistä sekä alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon toteutumista ja siten edistetään tasapainoista ja kestäväää alueellista kehitystä. Junaliikenteen ostoilla turvataan henkilöjunaliikenteen alueellista kattavuutta rataverkolla ja mahdollistetaan YTV-alueen ulkopuolisessa Helsingin lähiliikenteessä korkeampi palvelutaso kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt VR Osa- ja viestintäministeriön kanssa sopimuksen liikenteen ostosta vuosille 2000—2004. Kyseisessä junaliikenteessä tehdään noin 15 miljoonaa matkaa vuonna 2003. Matkaa kohti laskettuna rahoitus on keskimäärin noin 2,5 euroa ja junakilometriä kohti keskimäärin noin 3 euroa. Ostoliikenteen osuus henkilöliikenteen junakilometreistä on noin 45 %.

Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa runkoliikennettä, jota ei voida ylläpitää asiakastuloin, ja jota kunnat omilla palveluostoillaan täydentävät. Matkustajia lääninhallitusten ostamassa liikenteessä arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 8,2 miljoonaa. Matkustajaa kohti ostarahoitus on keskimäärin noin 2,7 euroa.

Joukkoliikenteen palvelutasoa turvataan ja joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä pyritään lisäämään myöntämällä kunnille valtionavustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuksiin. Paikallisliikennettä avustetaan noin 60—70 kunnassa ja lippualennuksia noin 300 kunnassa. Valtion rahoitusosuus on enintään yhtä suuri kuin kunnan.

Kehittämistoiminnalla turvataan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeilla luodaan edellytyksiä joukkoliikenteen palvelujen säilymiselle, joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailukyvyn parantamiselle ja yhteiskunnan maksamisen kuljetuskustannusten nousun hillitsemiselle. Liikenne- ja viestintäministeriön ja lääninhallitusten rahoittamissa kehittämishankkeissa painopisteenä ovat palvelulinjojen ja kutsujoukkoliikenteiden käynnistäminen, matkojen

yhdistelykeskuskokeilut, joukkoliikenteen informaatiojärjestelmien kehittäminen ja matkakeskusten toteuttaminen.

Merenkurkun liikenteen ostosta aiheutuviin menoihin Suomen valtio osallistuu vuonna 2003 1 milj. euron määrärahalta. Tarkoitus on, että valtion osallistuminen liikenteen ylläpitämisestä aiheutuviin menoihin on määräaikaista vuosina 2003—2005. Myös alueelliset tahot osallistuvat liikenteen rahoittamiseen.

Määrärahasta 1,68 milj. euroa on valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä 26.5.2000 tehdystä valtioneuvoston periaatepäätöksestä aiheutuva menoa ja tarkoitettu sähköisen matkustajainformaatiojärjestelmän kehittämistä varten.

2003 talousarvio	81 000 000
2002 talousarvio	79 880 000
2001 tilinpäätös	78 849 695

70. Viestintävirasto

Selvitysosa: Viestinnän ja tietoverkkojen tekninen kehitys jatkuu nopeana. Televiestintä, tietotekniikka ja joukkoviestintä lähentyvät toisiaan. Sähköinen kaupankäynti lisääntyy ja teletoinnin tietoturvallisuus muodostuu entistä tärkeämmäksi. Elinkeinoelämän ja yhteiskunnan toimintojen riippuvuus televiestinnästä kasvaa. Kilpailu viestinnän toimialalla ja uusien viestintäpalvelujen valikoima lisääntyy.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen viestintämarkkinalainsäädännön muuttamisesta EU:n viestintädirektiivien voimaan saattamiseksi ja viestintävirastotehtävien tarkistamiseksi.

Radiolaitteiden määrän nopean kasvun takia radiotajuuksien kysyntä jatkuu voimakkaana. Radiolaitteiden määrän kasvua edistävät uusien radioverkkojen tarjoamat entistä monipuolisemmat palvelut ja radiolaitteiden ja -palvelujen hintojen lasku.

Viestintäviraston asemaa ja tehtäviä kehitetään yleisen tietoyhteiskuntakehityksen vaatimalla tavalla. Tavoitteena on, että Viestintävirastosta kehittyy viestinnän ja tietoyhteiskuntapalvelujen hallintoasioiden yleinen hallintoviranomainen.

Viestintäviraston toiminnan tavoitteena on Suomen tietoyhteiskuntakehityksen edistäminen.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Viestintävirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Viestintämarkkinat ja palvelut

Valmistellaan yhteistyössä liikenne- ja viestintäministeriön kanssa viestintämarkkinasäännösten jatkomuutoksia viestintädirektiivien kehitykseen ja kansallisiin uudistustarpeisiin perustuen.

Kehitetään viestintädirektiiveihin perustuvien säännösten soveltamisen harmonisointia muiden viestintähallintojen ja komission välisenä yhteistyönä tarkoitukseen perustettavassa hallintojen ja EU:n yhteistyöelimessä ERG:ssä.

Valmistellaan ja otetaan käyttöön uudella viestintämarkkinalailla säädettävät ns. HMOV-yritysten määrittely- sekä muut lainsäädännön asettamat hallinto-, valvonta- ja tarkastusmenettelyt ja sopeutetaan valitusten käsittelyajat lainsäädännön asettamiin määräaikoihin.

Annetaan uuteen viestintämarkkinasäännöstöön perustuvat lisäohjeet viestintäyritysten toimintojen taloustarkastuksista, suoritetaan taloustoimintojen tarkastuksia riittävä määrä sekä annetaan viestintäyrityksille tarkastusten nojalla tarpeelliset lisäohjeet.

Kehitetään markkinoiden valvonnan edellyttämää viranomaisyhteistyötä Kilpailu- ja Kuluttajaviraston kanssa.

Postipalvelutoiminta

Varmistetaan, että postipalvelulain velvoitteita noudatetaan. Painopistealueina ovat palvelujen vähimmäisehtojen toteutumisen valvonta (toimipaikkaverkko, postilähetysten toimitusnopeus ja varmuus).

Teletoinnin ohjaus ja valvonta

Valvotaan televisio- ja radiotoimintalainsäädännön sekä toimilupaehtojen noudattamista. Painopistealueina ovat valtakunnalliset analogiset ja digitaaliset tv-kanavat.

Verkkotunnukset

Jatketaan vireillä olevan verkkotunnuslain mukaiseen toimintamalliin perustuvan tunnusten rekisterijärjestelmän kehittämistä ja otetaan uusi järjestelmä käyttöön lain voimaan tullessa.

Tunnusten rekisteröinnin hinnoittelu muutetaan uutta toimintamallia vastaavaksi.

Viestintäverkkojen toimivuus ja turvallisuus

Varmistetaan, että viestintäyritykset noudattavat viestintämarkkinalakia, lakia sähköisistä allekirjoituksista, lakia yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoinnin tietoturvasta sekä lakia eräiden suojausten purkujärjestelmien kieltämisestä samoin kuin näiden lakien nojalla annettuja säädöksiä ja määräyksiä. Toimenpidepyynnöt hoidetaan asetetuissa määräajoissa.

Varmistetaan rajallisten tunnusresurssien tehokas käyttö ja huomioidaan tulevaisuuden tarpeet sekä varmistetaan numerointi- ja osoitejärjestelmien käyttäjäystävällisyys.

Varmistetaan teknisillä säädöksillä ja valvonnalla telepalvelujen käyttäjien yksityisyyden suoja ja mahdollisuudet saada keskenään kilpailevia, laadukkaita, edullisia ja turvallisia telepalveluja.

Kehitetään tietoturvaloukkausten havainnointia ja ennaltaehkäisemistä (CERT) ja varmennepalveluiden valvontaa sekä vahvistetaan Viestintäviraston roolia tietoliikenneturvallisuuden (COMSEC) hallintoviranomaisena. Edistetään alan yleistä kehitystä ja parannetaan verkkoviestinnän tietoturvaa tiedottamisella, ohjeistuksella ja valvonnalla.

Standardointi

Varmistetaan, että Suomen kansalliset edut saadaan koordinoitusti mukaan toimialan kansainväliseen standardointiin.

Radiotaajuuksien käytön yleissuunnittelu ja taajuuksien osoittaminen asiakkaille

Valmistellaan ja päätetään Suomen kansalliset tavoitteet ITUn vuoden 2003 maailman radioviestintäkonferenssiin (WRC-2003) sekä vuosien 2004 ja 2005 digi-TV-taajuuksien suunnittelu- konferensseihin sekä vaikutetaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kartoitetaan yhdessä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa yhteiskunnan tulevia taajuuksien käyttötarpeita erityisesti teollisuuden, kaupan, kuljetussektorin, palvelualojen ja kunnallistekniikan osalta. Vaikutetaan eurooppalaiseen taajuuksienkäyttösuunnitelmiin siten, että elinkeinoelämällä on Suomessa jatkuvasti käytettävissä radiotaajuuksia kysyntää vastaavasti.

Tuetaan UMTS-verkkojen ja R-GSM-verkon suotuisaa käynnistymistä taajuus- ja lupa-asioiden osalta. Kansainvälisissä järjestöissä tuetaan aktiivisesti hankkeita, jotka edistävät UMTS:n suotuisaa käynnistymistä. Vaikutetaan yhdessä kansallisten intressiryhmien kanssa kansainväliseen päätöksentekoon siten, että UMTS:n lisätaajuudet ovat koko Euroopassa käytettävissä tarkoituksenmukaisella tavalla mahdollisimman aikaisin.

Varmistetaan, että radiolaitteiden käyttäjien pätevyystutkintojen vaatimukset ovat jatkuvasti kansainvälisten sopimusten ja suositusten mukaiset. Vaikutetaan siihen, että kansainväliset vaatimukset ovat tarkoituksenmukaisia ja nykyaikaisia. Tutkintoja järjestetään ja pätevyystodistuksia myönnetään kysyntää vastaavasti.

Uusitaan lupakäsittelyjärjestelmä (RAHAS-hanke) siten, että käsittelykustannukset alenevat, käsittelyajat lyhenevät ja saadaan käyttöön sähköinen asiointi. Hankkeen toteutusta jatketaan siten, että ensimmäinen ohjelmistokokonaisuus on testattavissa vuoden 2004 alkupuolella.

Lupa- ja taajuushakemusten käsittely hoidetaan kaikilta osin siten, että asiakastyytyväisyys on hyvä.

Huolehditaan markkinavalvonnan ja radiotaajuuksien käytön valvonnan avulla siitä, että radioviestinnän häiriöiden määrä ei Suomessa kasva.

Televisionmaksujen hallinto

Vuoden 2003 lopussa on vähintään 2 022 000 kpl televisionmaksun maksajaa ja kampanjoinnilla, televisionmaksutarkastuksella ja telemarkkinoinnilla hankitaan vähintään 65 000 kpl uutta televisionilmoitusta.

Varautumistoiminta

Viestintävirasto pyrkii varmistamaan teknisellä ohjeistuksella ja valvonnalla teleyritysten ja postin toiminnan sekä viestintäverkkojen käytettävyyden myös poikkeusoloissa.

Laaditaan valmiiksi kriisitilanteiden taajuusjärjestelyjä koskevat suunnitelmat.

Taloustavoitteet

Teletoinnin ja tietoturvallisuuden ohjauksen ja valvonnan sekä telealan standardoinnin kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja vuonna 2003 ovat korkeintaan 0,60 euroa/yleisen televerkon liittymä. Liittymien määrä sisältää kiinteän puhelinverkon ja matkaviestinverkon liittymät vuoden lopussa.

Televisionmaksuhallinnon kustannukset suhteessa kerättyihin televisionmaksutuloihin ovat korkeintaan 3 %.

Viestintäviraston maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustavoite vuonna 2003 on 104 %.

Viestintäviraston toiminnan kehittäminen

Virastosta suoritettujen evaluointien tulosten pohjalta käynnistetään tarvittavat toimintojen kehittämishankkeet.

Viestintävirasto kehittää palvelujensa laatua ja tehostaa toimintatapojaan niin, että asiakastyytyväisyyden avulla seurattava asiakastyytyväisyys paranee.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (euroa):

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Tuotot			
Radiohallinto	10 731 000	10 688 000	11 847 000
Viestintäverkot	3 531 000	3 052 000	3 708 000
Televisionmaksuhallinto	9 845 000	10 420 000	11 023 000
Viestintämarkkinat ja palvelut	1 947 000	3 637 000	4 569 000
Tuotot yhteensä	26 054 000	27 797 000	31 147 000

Kustannukset			
Radiohallinto	9 538 000	10 342 000	10 515 000
Viestintäverkot	3 344 000	3 337 000	3 688 000
Televisiomaksuhallinto	9 845 000	10 420 000	11 023 000
Viestintämarkkinat ja palvelut	1 873 000	3 637 000	4 569 000
Kustannukset yhteensä	24 600 000	27 736 000	29 795 000

Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Radiohallinto	1 193 000	346 000	1 332 000
Viestintäverkot	187 000	-285 000	20 000
Televisiomaksuhallinto	-	-	-
Viestintämarkkinat ja palvelut	74 000	-	-
Ylijäämä/alijäämä yhteensä	1 454 000	61 000	1 352 000

Kustannusvastaavuus %			
Radiohallinto	113	103	113
Viestintäverkot	106	91 ¹⁾	101
Televisiomaksuhallinto	100	100	100
Viestintämarkkinat ja palvelut	104	100	100
Kustannusvastaavuus % yhteensä	106	100	105

1) Viestintäverkot -tulosalueen kaikkia kustannuksia ei vuonna 2002 kateta tuotoilla, vaan osa toiminnan kehittämiseksi suoritetuista investoinneista rahoitetaan aikaisempien vuosien ylijäämän palautuksella.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 776 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin bruttotulot ja bruttomenot on aiemmin budjetoitu momentille 12.31.(70). Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston maksuista (1245/2001) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998). Radiolähtimien lupamaksut ja taajuusmaksut on budjetoitu laskutusperusteisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 000 000 euron siirto momentilta 28.81.(22) ja vähennyksenä alusten radioasemien katsastustoiminnan kahden henkilö-

työvuoden palkkaus- ym. menoina, mistä 152 000 euroa on siirtoa momentille 31.30.21.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot , maksullisen toiminnan erillismenot	31 941 000
Bruttotulot	31 165 000
Maksullisen toiminnan tulot	31 155 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	31 133 000
— muut suoritteet	22 000
Muut tulot	10 000
Nettomenot	776 000

2003 talousarvio 776 000

72. Viestinnän korvaukset ja avustukset

42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 614 000 euroa.

Määrärahan tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta.

Määrärahasta saa käyttää 7 568 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin puolueille lehdistön ja sitä vastaavan sähköisen julkaisu- ja tiedotustoiminnan tukemiseen sekä Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen samojen jakoperusteiden mukaan kuin puoluelain (10/1969) 9 §:ssä tarkoitettu avustus.

Määrärahasta saa käyttää 5 046 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin avustusten maksamiseen sanomalehtien kuljetus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi.

2003 talousarvio	12 614 000
2002 talousarvio	12 614 000
2001 tilinpäätös	12 614 094

80. Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä yhdistäen osaamistaan palveluiksi, joita tuotetaan tehokkaasti yleisen turvallisuuden edistämiseksi sekä ihmisen ja luonnon hyvinvoinnin edistämiseksi. Laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä sekä tuottaa tietoa ilmakehän entisestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Laitos tekee tutkimusta erityisesti painopistealueilla, joita ovat ilmakehämallitutkimus, globaalimuutostutkimus, avaruustutkimus ja kaukokartoitusmenetelmien kehittäminen sekä osallistuu aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos jatkaa erityistoimin maan lähiavaruudessa olevien uusien ympäristösatelliittien mittaustulosten hyväksikäyttöä sekä tuottaa avaruustutkimuksen hallinnollisia ja teknisiä tukipalveluja. Laitos ottaa toiminnassaan huomioon kestävän kehityksen edistämisen.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Ilmatieteen laitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Palvelutoiminta

— Viranomaisille sekä kansalaisille yleisesti tuotettujen sääennusteiden laatutaso pidetään seuraavilla tasoilla:

— Lämpötilaennusteiden tulee olla oikein vähintään 80 %:sesti yhden vuorokauden ennusteiden ja vähintään 72 %:sesti kahden vuorokauden ennusteiden osalta.

— Sateen todennäköisyyden ennusteiden osuvuuden tulee olla yhden vuorokauden ennusteissa vähintään 83 % ja kahden vuorokauden ennusteissa vähintään 78 %.

— Kovan tuulen (≥ 14 m/s) varoitusten tulee Suomen merialueiden osalta olla yhden vuorokauden ennusteissa oikeita vähintään 78 % tapauksista eikä aiheettomien varoitusten osuus saa ylittää 22 %. Vastaavasti kahden vuorokauden ennusteissa varoitusten tulee olla oikeita vähintään 70 % tapauksista eikä aiheettomien varoitusten osuus saa ylittää 30 %.

— Säähän liittyviä turvallisuuden parantamiseen tähtääviä kehittämishankkeita toteutetaan kiinteässä yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa.

— Pelastus- ja turvallisuuspalveluja varten tuotetaan luotettavia ja reaaliaikaisia säätietoja sekä normaali- että poikkeusoloissa.

— Säämallien tietojen toimitusta sisäisille ja ulkoisille asiakkaille nopeutetaan vuoden 2002 tasosta. Tutka- ja satelliittijärjestelmien käytettävyyttä pidetään vähintään 96 % tasolla, perussääasemien toimitusvarmuus vähintään 98 % tasolla ja tietojärjestelmien käytettävyyttä vähintään 99 % tasolla.

— Maksullisen toiminnan asiakastytyväisyysindeksi kasvaa ja laitoksen liiketoiminnan markkinaosuus säilyy vuoden 2001 tasolla.

— Maksullisia ja maksuttomia verkkopalveluja lisätään ja monipuolistetaan.

Tutkimustoiminta

— Keskeiset tutkimusohjelmat tutkimuksen painopistealueilla ovat:

— Ilmakehämallitutkimus:

— numeerisen sääennustusmallin kehittäminen 1—2 vrk ennusteita varten yleisen ja turvallisuuspalvelun parantamiseksi ja

— radioaktiivisten aineiden ja ilman epäpuhtauksien Euroopan alueella tapahtuvaa leviämistä kuvaavien mallien kehittäminen turvallisuuden parantamiseksi ja terveysvaikutusten arvioinnin perustaksi;

Gloaalimuutostutkimus:

— Ilmaston ja sen muutoksesta aiheutuvien vaikutusten tutkimus Suomessa ja lähialueilla yhteiskunnallisen suunnittelun tarpeisiin,

— Otsonikadon ja siihen liittyvän haitallisen UV-säteilyn tutkimus terveysvaikutusten arvioinnin pohjaksi sekä päästörajoitusten vaikutusten seuraamiseksi ja

— Kasvihuonekaasujen ja pienhiukkasten tutkimus boreaalisella vyöhykkeellä ihmisen osuuden arvioimiseksi globaalimuutoksessa;

Kaukokartoitustutkimus:

— Tutka- ja satelliittipohjaisten mittausten käyttö muun havaintoaineiston kanssa ilmakehän ja maanpinnan fysikaalisen ja kemiallisen tilan määrittämiseksi ja

— Laskentamenetelmien kehitys kaukokartoitustietojen soveltamiseksi otsoni-, säämalli- ja ilmastotutkimuksessa;

Avaruustutkimus:

— Tutkimus Auringon aktiivisuuden vaikutuksesta maan lähiavaruudessa tavoitteena parantaa valmiuksia ennustaa mm. sää-, paikannus- ja tietoliikennesatelliitteja häiritseviä avaruussäätöitä,

— Globaalin kuvan tuottaminen yläilmakehän otsonin ajallisista ja paikallisista vaihteluista ilmastomuutoksen ja otsonikadon tutkimukseen ja

— Avaruussään ja ilmakehän vuorovaikutus maan, Marsin ja komeettojen ympäristöissä.

— Laitos verkostoituu muiden koti- ja ulkomaisten sektoritutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa osallistuen yhteistutkimushankkeisiin. Hankkeiden määrä ylittää sadan.

— Tutkimusohjelmat tuottavat noin 100 kansainvälisesti ennakkotarkastettua artikkelia. Julkaisuaktiivisuusindeksillä mitataan tutkimustulosten näkyvyyttä erikseen sekä tiedeyhteisössä että julkisuudessa. Tavoitteena on vuoden 2001 indeksin arvon 7 946 saavuttaminen.

Talous

— Liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen toiminnan tulot ovat 6 559 000 euroa ja toiminta tuottaa 84 000 euron ylijäämän. Julkisoikeudellisten suoritteiden tulot ovat 622 000 euroa ja tuotot vastaavat aiheutuneita kustannuksia. Yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ovat 1 631 000 euroa.

— Keskeisten vakiotuotteiden yksikkökustannukset pidetään edellisen vuoden tasolla.

— Ulkopuolinen tieteen ja tekniikan tutkimuksen rahoitusorganisaatioilta hankittu rahoitusosuus säilyy 40—50 %:n tasolla tutkimuksen kokonaisuudesta.

Toiminnan kehittäminen

— Liiketoiminnan organisointia koskevaa selvitystyötä jatketaan ja suoritetaan tarvittavat toimenpiteet.

— Edistetään prosessijohtamista laatimalla suunnitelmallisesti prosessikuvauksia osana laitoksen laatujärjestelmän kehittämistä. Tasapainotettua toiminnan ohjaus- ja seurantajärjestelmän mittaristoa kehitetään ulkoisen ja sisäisen ohjauksen tarpeisiin.

— Laitoksen alueellista toimintaa kehitetään alueelliset tarpeet ja lähtökohdat huomioon ottaen yhteistyössä eri asiantuntijayhteisöjen kanssa.

Henkilöstö ja osaaminen

— Työtyytyväisyysindeksi nousee vuoden 2001 tasosta.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa):

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Tuotot			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	604 000	555 000	622 000
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	7 110 000	6 559 000	6 559 000
Tuotot yhteensä	7 714 000	7 114 000	7 181 000
Kustannukset			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	588 000	555 000	622 000
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	7 203 000	6 475 000	6 475 000
Kustannukset yhteensä	7 791 000	7 030 000	7 097 000
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	16 000	-	-
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	-93 000	84 000	84 000
Ylijäämä/Alijäämä yhteensä	-77 000	84 000	84 000
Kustannusvastaavuus %			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	103	100	100
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	99	101	101
Kustannusvastaavuus % yhteensä	99	101	101

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 781 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määräytyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukseensa on otettu huomioon lisäyksenä 100 000 euroa avaruussään tutkimisen jatkamiseksi sekä 100 000 euroa siirtona momentilta 35.99.21 laitoksen toimimisesta ilmanlaadun kansallisen vertailulaboratoriona maksetun korvauksen siirtämiseksi määrärahaksi.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	35 711 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 200 000
Yhteishankkeiden tuloilla katettavat menot	1 631 000
Muut toimintamenot	29 880 000
Bruttotulot	8 930 000
Maksullisen toiminnan tulot	7 181 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	622 000
— liiketaloudelliset suoritteet	6 559 000
Muut tulot	1 749 000
— yhteishankkeet	1 631 000
— muut tulot	118 000
Nettomenot	26 781 000

2003 talousarvio	26 781 000
2002 talousarvio	26 510 000
2001 tilinpäätös	26 007 404

81. Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Merentutkimuslaitos on kansallinen merentutkimuksen keskus, joka tekee luonnontieteellistä perustutkimusta sekä soveltavaa tutkimusta merenkulun ja sen turvallisuuden, meriympäristön tilan seurannan ja selvitysten sekä muun käytännön elämän tarpeita varten viranomaisille, elinkeinoelämälle ja kansalaisille. Merentutkimuslaitoksella on yhteiskunnallinen vastuu eettisesti korkeatasoisen, objektiivisen ja luotettavan merialueita koskevan tiedon tuottajana. Laitoksen toiminta kohdistuu ensisijaisesti Suomea ympäröivän merialueen, mutta myös yleisesti polaarimerien tutkimukseen. Tutkimuksen painopistealueita ovat merien dynamiikka ja meri-ilmakehävuorovaikutus, meren sisäiset prosessit, meren pitkäaikaismuutokset ja globaaliseen muutokseen liittyvät tutkimukset. Laitoksen tavoitteissa otetaan huomioon EU:n vesipolitiikan puitteiden direktiivien toimintalinjat. Merentutkimuslaitos ottaa toiminnassaan huomioon meriympäristön kestävä kehityksen periaatteet ja suuntaa toimintaansa uusille alueille ja reagoi yhteiskunnan ja tutkimuksen muuttuviin tarpeisiin. Uusi meripelastuslaki (1145/2001) lisää laitoksen viranomaistehtäviä ja edellyttää valmiustason nostoa onnettomuustilanteiden varalle. Erityisesti parannetaan kaukokartoituksen ja mallien sovelluksia sekä tiedonvälitysjärjestelmien käyttöä sekä palvelutoiminnassa että tutkimustyössä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Merentutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Palvelutoiminta

— Palvelutoiminnassa keskitytään meriliikenteen — erityisesti talvimerenkulun — turvallisuuden, sujuvuuden ja tehokkuuden parantamiseen sekä Itämeren rehevöitymisen ja levä- ja ympäristömyrkköjen seurantaan. Arktiseen tutkimukseen, talvimerenkulkuun ja arktiseen logistiikkaan liittyvää palvelua tarjotaan myös Itämeren ulkopuolelle.

— Meripelastuslaki siirsi aikaisemmin maksullisen palvelutoiminnan piiriin kuuluneita tehtäviä, kuten aallokkoennusteet, viranomaistehtäviksi. Lain edellyttämää toimintavalmiutta ja muun muassa kulkeutumisennusteita kehitetään yhdessä muiden meripelastusviranomaisten kanssa.

— Pohjoisen Itämeren ja Selkämeren aallokon sekä rannikkoalueiden, erityisesti Helsingin edustan, vedenkorkeuden tiedotuspalvelu toteutetaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa. Aallokkopalvelussa ja vedenkorkeuspalvelussa on tavoitteena 95 %:n toimintavarmuus. Aallokkoennusteiden osuvuustarkkuus on 85 %. Jääpalvelun keskipitkien ennusteiden tavoitteena on vähintään 75 %:n osuvuustaso.

— Jääpalvelu välittää jäänmurtajille kaikki käyttökelpoiset satelliittikuvat. RADARSATin SAR-kuvista 75 % välitetään jäänmurtajille viimeistään neljän tunnin kuluessa satelliitin ylityksestä.

— Itämeren tilan seuranta jatketaan kansallisten ja kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

— Palvelutoimintaa ja tiedottamista kehitetään asiakaspalautteiden ja Internet -palvelun pohjalta.

Tutkimustoiminta

— Tutkimusjulkaisujen ja tutkimusraporttien tavoitetaso on 60 julkaisua, joista puolet kansainvälisissä esitarkastetuissa julkaisusarjoissa. Opinnäytetöiden määrä pidetään nykytasolla, tavoitteena on kolme väitöskirjaa.

— Merien dynamiikkaa ja meri-ilmakehävuorovaikutusta koskevissa tutkimuksissa kehitetään Itämeren jäätilanteen ennustusmalliin liittyvää jään puristumisen ja valliutumisen mallimodulia ja parannetaan meren, jään ja ilmakehän mallikykentää. Arktisella alueella tutkitaan Pohjois-Atlantin ja Pohjoisen Jäämeren vedenvaihtoa sekä arktisen merijään dynamiikkaa ja jääpeitteen vaihteluita. Rahoitustavoitteena on merkittävä EU-rahoitusosuus ja ulkomaisten laitosten osallistuminen.

— Meren sisäisten prosessien tutkimuksessa valmistellaan arviota sateen ja valuman muutosten vaikutuksesta meriveden kemiallisiin ominaisuuksiin, erityisesti happamoitumisen vastustuskykyyn. Tutkitaan ja mallinnetaan haitallisten leväkukintojen syntyyn liittyviä yleisiä tekijöitä ja selvitetään nodulariinimyrkkyjen kertymistä, muuntumista ja vaikutuksia Itämeren ravintoketjussa.

— Eläinplanktonin alueellista ja ajallista vaihtelua Itämeren pintakerroksessa tutkitaan.

— Selvitetään metallien sedimenttiprosessien merkitystä Itämeren rehevöitymisprosesseissa. Ensivaiheen tavoitteena on arvio Suomenlahden sisäisen ravinnekuormituksen suuruudesta.

— Ekosysteemimallien kykyä kuvata Itämeren erityispiirteitä kehitetään kansainvälisessä yhteistyössä painottaen planktonekologista validaatiota seurantahavaintoja käyttäen ja ekosysteemin monimuotoisuutta. Korkean erotuskyvyn Itämerimallia käytetään pitkäaikaissimulointeihin. Mallia tarkennetaan uusien jäljittimien avulla koko Itämeren alueelle.

— Tutkimus- ja palvelutoiminnan sekä laboratoriotoiminnan vaikuttavuuden mittareita sovelletaan ja kehitetään edelleen.

Talous

— Maksullisen toiminnan tulotavoite on 490 000 euroa ja se tuottaa 90 000 euron ylijäämän kattamaan Arandasta aiheutuvia pääomakustannuksia.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 162 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Etelä-Manner-toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Merentutkimusalan Arandan hinnoittelussa ei ole otettu huomioon aluksen pääomakustannuksia. Etelämanner-toimintaan on varattu 841 000 euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväliseen sopimukseen. Suomen toiminnan logistisesta toteutuksesta vastaa Merentutkimuslaitos.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	8 303 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	300 000
Muut toimintamenot	8 003 000
Bruttotulot	1 141 000
Maksullisen toiminnan tulot, liiketaloudelliset suoritteet	490 000
Muut tulot	651 000
— yhteishankkeet	650 000
— muut tulot	1 000
Nettomenot	7 162 000
2003 talousarvio	7 162 000
2002 talousarvio	7 350 000
2001 tilinpäätös	7 170 524

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot

19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 223 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen

ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 223 000 000

40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 782 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikenne- ja viestintäalan yhteisöjen ja museotoiminnan tukemiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi liikenne- ja viestintäalan museoiden tukemiseen, laajaa ja yleistä valistus- sekä tiedotustoimintaa harjoittavien yhteisöjen toiminnan tukemiseen sekä Suomen Ilmailuliitto ry:n toiminnan tukemiseen ja viranomais-tehtävissä avustamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen.

Määräraha on tarkoitettu käyttä- seuraavasti:

	€
Liikenne- ja viestintäalan museot	505 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n tuki	193 000
Liikennealan yhteisöt	34 000
Viestintäalan yhteisöt	50 000
Yhteensä	782 000

2003 talousarvio 782 000

2002 talousarvio 782 000

2001 tilinpäätös 782 074

78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamisesta ja alueiden hankkimisesta sekä korvauksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Hankkeen toteuttami-

seen liittyviä sitoumuksia saa tehdä yhteensä enintään 207 400 000 euron määrästä. Määrärahaa saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa: Sataman tarvitsemien valtion vastuulla olevien yleisten liikenneväylien kustannusarvio on maaliskuun maanrakennuskustannusindeksin mukaan 207,4 milj. euroa (aiempi kustannusarvio 205 milj. euroa). Tiehankkeen osuus on noin 60,4 milj. euroa, ratahankkeen noin 130 milj. euroa ja meriväylän noin 17 milj. euroa. Väylähankkeet on tarkoitus toteuttaa yhtenä kokonaisuutena, jota Tiehallinto koordinoi, ja jonka käyttöön osoitetaan momentin määrärahat. Hankkeen toteuttamiseen osallistuvat myös Ratahallintokeskus ja Merenkululaitos. Virastoille aiheutuu hankkeesta muita toimintamenotyyppisiä menoja, jotka rahoitetaan kunkin viraston toimintamenomäärärahaa.

Rakentamisen kustannusjaoksi on sovittu valtion ja Helsingin kaupungin kesken 50/50, joten valtion osuus rakentamisen kustannuksista on 103,7 milj. euroa. Kaupungin osuus 103,7 milj. euroa sekä vastaavat arvonlisäverot noin 22 milj. euroa tuloutetaan momentille 12.31.99. Hankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2003 noin 9 milj. euroa, vuonna 2004 noin 51 milj. euroa, vuonna 2005 noin 40 milj. euroa, vuonna 2006 noin 35 milj. euroa, vuonna 2007 noin 35 milj. euroa sekä vuonna 2008 noin 37,4 milj. euroa. Vastaavat tuloarviot eli puolet edellä mainituista menoista mitoitetaan vuosittain vastaavalle tulomomentille. Menot sekä tulot on budjetoitu suoriteperiaatteella. Kauppamerenkululta perittävää väylämaksua määrättäessä otetaan kustannuksena huomioon valtion osuus rahoituksesta ja poistojen sisällyttäminen kustannuksiin aloitetaan vuonna 2008 koko satamahankkeen valmistuttua. Väylien rakentamisesta valtiolle aiheutuvien menojen rahoittamiseksi tarkoituksena on myydä valtion maa-alueita Keski-Pasilan kaavamuu-
tosten jälkeen, jolloin myyntitulot tuloutetaan valtion talousarvioon. Ilman hanketta myyntitulot eivät toteutuisi.

Hankkeen perusteluna esitetään seuraavaa:

Helsingin tavarasatamatoimintojen siirtäminen Vuosaareen on valtakunnallisesti tärkeä hanke, joka mahdollistaa Helsingin satamatoimintojen yhdistämisen, välityskyvyn kasvattamisen 12 miljoonaan tonniin vuodessa sekä asuin- ja toimitilarakentamisen Länsisataman ja Sörnäisten sataman tilalle. Nykyisten satamien liikenne kuormittaa pääkaupunkiseudun ruuhkaisimpia liikenneyhteyksiä ja aiheuttaa haittaa asutukselle laajalla alueella. Varsinaisen satamainvestoinnin toteuttaa Helsingin kaupunki 239 milj. eurolla (ilman arvonnalisävero).

Vuosaaren satama-alueelle on nykyisin vain katuyhteys, joka ei sovellu runsaalle raskaalle liikenteelle. Suunnitelmana on rakentaa yleisenä tienä 2-ajoratainen ja 3,5 km pitkä väylä, joka liitetään Kehä III:n itäpäähän eritasoliittymällä. Tie alittaa Porvarinlahden Natura-alueen 1,5 km:n pituisessa tunnelissa. Tiehankkeeseen sisältyy lisäksi Kehä III:n täydentäminen 2-ajorataiseksi Itäväylän ja Porvoon moottoritien välillä kahden kilometrin matkalta.

Satama-alueelle ei ole nykyisin rautatieyhteyttä. Suunnitelmaan sisältyy tavaraliikenteen tarpeisiin rakennettava yksiraiteinen, sähköistetty rata. Radan pituus on noin 19 km ja se yhtyy pääraataan Savion kohdalla. Rata kulkee Porvoon moottoritien pohjoispuolella noin 14 km pitkässä tunnelissa. Rata ylittää Porvarin-

lahden sillalla ja alittaa Labbackan mäen tunnelissa.

Vuosaaren nykyiselle telakka-alueelle tuleva 7,5 metrin laivaväylä on liian matala. Suunnitelmaan sisältyy uuden 11 metrin kulkusyvyisen väylän rakentaminen Vuosaaresta Helsingin majakalle. Väylän pituus on 35 km ja sen rakentamisen yhteydessä tehdään ruoppaustöitä.

Satamahankkeen kokonaishyödyksi on 30 vuoden laskenta-ajalla diskontaten arvioitu 1 147 milj. euroa, jolloin hyöty-kustannussuhde kaikki hankkeen osat huomioon ottaen on 2,4. Hyödyistä tulee sataman ulkoiselle tavara-liikenteelle 411 milj. euroa ja muulle pääkaupunkiseudun liikenteelle 343 milj. euroa. Muut hyödyt liittyvät varsinaisiin satamatoimintoihin.

2003 talousarvio	9 000 000
------------------	-----------

88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden ja valtion liikelaitosten omistusjärjestelyistä sekä osakkeiden hankinnasta ja myynnistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	505 000
2002 talousarvio	505 000
2002 lisätalousarvio	5 000 000
2001 tilinpäätös	531 810 223

Pääluokka 32

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 5 prosenttia. Uusia turvavarastointilainoja saa hyväksyä vuonna 2003 enintään 8 409 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastointiavustuksia saa myöntää vuonna 2003 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Kauppa- ja teollisuusministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan kaikkien yksiköiden kanssa hallituksen elinkeinopoliittisia tavoitteita. Elinkeinopoliitiikalla vaikutetaan erityisesti yritysten toimintaympäristön laatuun. Uuden talouden keskeisiä haasteita ovat erityisesti osaamisen ja teknologian kehittäminen, jotka tähtäävät yritysten kilpailukyvyn parantamiseen. Käynnissä oleva alueellinen muutos korostaa alueellisen elinkeinopoliitiikan merkitystä. Lisäksi työvoiman nopea ikääntyminen tuo haasteeseen oman ulottuvuutensa. Talouden rakenteiden muuttuessa yhä keskeisempään rooliin nousevat yritysten ja työntekijöiden valmiudet hyödyntää uusia avautuvia mahdollisuuksia.

Kansallinen ilmastostrategia annettiin eduskunnalle selontekona maaliskuussa 2001. Strategia tähtää Suomelle asetettujen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisvelvoitteiden täyttämiseen. Yhtenä keskeisenä lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energianlähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Sähkönhankintaa koskevilla ratkaisuilla on myös suuri merkitys päästöjen vähentämisessä.

Teknologiapolitiikalla kehitetään innovaatioympäristöä, joka mahdollistaa elinkeinotoiminnan kilpailukyvyn pitkäjänteisen parantamisen. Elinkeinorakenteen monipuolistamista jatketaan tehostamalla tutkimustulosten hyödyntämistä ja parantamalla uusien yritysten perustamis- ja kasvedellytyksiä. Ministeriö vahvistaa teknologiapolitiikan ja -rahoituksen vaikuttavuuden arviointityötä.

Yrittäjyyden edistämisessä huomio kiinnitetään yritysten toimintaympäristön laatuun, yrittäjyyttä suosivan ilmapiirin luomiseen, markkinoille pääsyn varmistamiseen ja aloitusvaiheessa olevien yritysten kasvun edistämiseen.

Valtio harjoittaa aktiivista ja pragmaattista omistajapolitiikkaa pyrkien hoitamaan yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti. Valtion omistamien yhtiöiden tulee toimia tehokkaasti ja kannattavasti. Tavoitteena on saada valtion sijoituksille hyvä tuotto ja arvonnousu sekä tehdä yhtiöistä kiinnostavia myös yksityisille sijoittajille. Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden corporate governancen eli hyvän hallintotavan kehittäminen on keskeisessä asemassa ministeriön omistajapolitiikan toteuttamisessa.

Kansainvälistymisen edistämisellä turvataan Suomen etuja globaaleilla markkinoilla. Vientiä ja kansainvälistymistä tukevia toimia suunnataan asiasta valmistuneen mietinnön suositusten mukaisesti.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikalla lisätään kuluttajien hyvinvointia ja edistetään tehokkaasti toimivien ja terveiden tuote- ja palvelumarkkinoiden muotoutumista. Elinkeinotoiminnan harjoittamisen keskeinen edellytys on esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy.

Hallinnonalan keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat seuraavat:

— Elinkeinopolitiikka korjaa markkinoiden toiminnan puutteita ja vaikuttaa erityisesti yritysten toimintaympäristön laatuun.

— Teknologia-politiikka vahvistaa innovaatioympäristön kehittymistä.

— Energiapolitiikka tukee kansallisen ilmastostrategian toteuttamista.

— Alueellisessa elinkeinopolitiikassa hyödynnetään alueiden omia vahvuuksia.

— Kuluttajien asema yhteiskunnassa ja hyödykemarkkinoilla vahvistuu.

— Markkinoiden kilpailu on tervettä ja toimivaa.

Tulostavoitteita seurataan asetettujen arviointikriteerien mukaisesti.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
10. Hallinto	113 926	111 791	171 324	59 533	53
20. Teknologia-politiikka	489 404	500 940	494 140	- 6 800	- 1
30. Yrityspolitiikka	160 913	168 563	204 258	35 695	21
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	14 711	15 698	17 283	1 585	10
50. Kansainvälistymispolitiikka	57 636	57 127	57 842	715	1
60. Energiapolitiikka	20 245	19 864	22 873	3 009	15
70. Omistajapolitiikka	61 389	1 382	7 942	6 560	475
Yhteensä	918 224	875 365	975 662	100 297	11
Henkilöstön kokonaismäärä	6 700	6 740	6 700		

10. Hallinto

Selvitysosa: Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa elinkeinopolitiikan asiantuntijaorganisaationa yritysten kilpailukykyisistä toimintaedellytyksistä tavoitteena toimivat markkinat, riittävä ja edullinen energia ja osaamisen korkea taso, sekä kansalaisten aseman turvaamisesta markkinoilla ja valtion yritysomaisuuden hyvästä hoidosta. Jatkuvasti ajantasalla pidettävä ministeriön strategia toimii lähtökohtana hallinnonalan tulosohtauksessa ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnissa.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat toiminta-ajatuksensa mukaan alueensa elinkeinojen, työmarkkinoiden ja maaseudun muuttuviin tarpeisiin vastaavia valtion kehittämis- ja palvelukeskuksia.

TE-keskusten yhteiset strategiset tavoitteet ovat:

— saavuttaa vuonna 2003 työllisyysasteessa lähes 70 % taso sekä nostaa työllisyysastetta kaikkien TE-keskusten alueella

— kestävä talouskasvu Suomessa ja kunkin TE-keskuksen alueella
 — tasapainoinen aluerakenne ja maaseudun elinvoimaisuus Suomessa ja kunkin TE-keskuksen alueella.

TE-keskukset kehittävät toimintaansa alueellisia vahvuuksia hyödyntävinä itsenäisinä virastoina. Palvelujen seutukunnallista ja paikallista saatavuutta kehitetään edelleen. Teknologian kehittäminen on alueiden kilpailukyvyyn parantamisen keskeisiä keinoja.

Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa keskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta. TE-keskukset toimivat eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan asianomaisten ministeriöiden (KTM, MMM ja TM) sekä Teknologian tutkimuskeskuksen ohjauksessa. Maaseutuosastojen ja työvoimaosastojen tulostavoitteita on esitetty myös maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön hallinnonalojen pääluokissa.

Hallinto -luvun määrärahat jakautuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2002		
	v. 2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	v. 2003 esitys
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	-	-	61 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 219	22 362	22 565
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	66 531	68 555	68 797
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 728	5 628	4 628
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	6 712	7 633	7 200
92. Korvaus valtion ydinjätehuolto-rahastolle (arviomääräraha)	7 022	7 603	7 124
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	9	10	10
(97.) Tileistä poistot (kiinteä määräraha)	349	-	-
(99.) Vahingon korvaukset (arviomääräraha)	4 357	-	-
Yhteensä	113 926	111 791	171 324

19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 61 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 61 000 000

21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 565 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 17 000 euroa kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten.

Määrärahaa saa käyttää myös korvaukseen Huoltovarmuuskeskuksesta puolustustaloudellisen suunnittelukunnan menoja varten ja EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 13 000 euroa siirtana momentille 24.99.23.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle on alustavasti asetettu seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Ministeriön päätöksenteko ja vaikuttaminen perustuu elinkeinopolitiikan asiantunteemukseen ja verkottuneeseen toimintatapaan.

— Ministeriön hallinnonalan tuloksellisuutta kuvaavat menettelyt ja arviointikeinot paranevat.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	23 057 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	156 000
Muut toimintamenot	22 901 000
Bruttotulot	492 000
Maksullisen toiminnan tulot	432 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	402 000
— muut suoritteet	30 000
Muut tulot	60 000
Nettomenot	22 565 000

2003 talousarvio	22 565 000
2002 talousarvio	22 362 000
2002 lisätalousarvio	174 000
2001 tilinpäätös	22 219 307

22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 68 797 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös euroneuvontakeskuksista ja Teknologian kehittämiskeskusten projektiluontoisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysostojen järjestämistä pk-yritysten kehittämispalveluista, pk-yrityksille suunnatuista neuvonta- ja informaatiopalveluista sekä näi-

den palvelujen kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös yritysneuvonnan asiantuntijapalvelujen ostamiseen ja yritysneuvontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalvelujen ostamiseen sekä porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 682 000 euroa pk-yritysten kehittämispalveluihin. Määrärahaa saa käyttää neuvonta-, koulutus-, konsultointi- ja muiden kehittämispalvelujen maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 3 860 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen kehittämispalvelun toiminnan tulot.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon KTM Toimiala-Infomedian tulot, julkaisutoiminnan tulot sekä asiantuntijatehtävien tulot, jotka perustuvat KTM:n asetukseen (16/2001).

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 322 000 euroa kymmenen henkilötyövuoden siirtana momentilta 31.24.21, sekä 90 000 euroa seutukuntahankkeen käynnistämismenoihin ja vähennyksenä 67 000 euroa kahden henkilötyövuoden siirtana momentille 30.01.21.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, työministeriö) ovat alustavasti asettaneet työvoima- ja elinkeinokeskuksille seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

- yrittäjyyden ja yritysten perustamisen edistäminen,
- toimivien yritysten kasvun ja kansainvälisen kilpailukyvyyn edistäminen,
- alueellisen innovaatiojärjestelmän kehittäminen,
- osaavan työvoiman saatavuuden ja työssä pysyvyyden turvaaminen,

- maatalouden kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantaminen,
- alueiden puhtauden, viihtyisyyden ja vetovoimaisuuden parantaminen,
- työpaikkojen laadukas täyttyminen,
- työllistymisen nopeuttaminen sekä
- syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden edistäminen.

Palvelutavoitteet:

- parannetaan asiakkaan kokemaa palveluiden hyödyllisyyttä ja tunnistetaan entistä paremmin asiakkaiden tarpeet,
- parannetaan palveluiden saatavuutta ja aktiivista tarjontaa sekä
- edistetään asiakastyytyväisyyttä palvelujen laatua kehittämällä.

Toimintamääräraha jaetaan eri kohteisiin ja alueittain kauppa- ja teollisuusministeriön, työministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hyväksymän suunnitelman perusteella.

Pk-yritysten kehittämispalvelut

Kilpailukykyinen alueellinen elinkeinotoiminta edellyttää panostamista osaamisen parantamiseen. Pk-yritysten kehittämispalvelujen strategiatyöhön perustuvalla neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalvelutarjonnalla vastataan asiakastarpeisiin ja pyritään poistamaan markkinoiden toimintapuutteita kehittämispalvelujen kysynnässä ja tarjonnassa. Tarjonnan kattavuus varmistetaan toimimalla yhteistyössä muiden pk-yrityksille vastaavia palveluja tuottavien organisaatioiden kanssa.

Pk-yritysten kehittämispalvelujen painopisteitä vuonna 2003 ovat yrittäjyyden ja uusperustannan edistäminen, yritysten johto- ja avainhenkilöiden liikkeenjohtotaitojen kehittäminen, markkinointi- ja kansainvälistymisvalmiuksien parantaminen sekä yritysten sukupolvenvaihdosten tukeminen. Toiminnassa painottuu myös yritysten verkostoitumisen sekä uuden teknologian ja tietotekniikan hyväksikäytön lisääminen pk-yrityksissä. Lisäksi tehostetaan kehittämispalvelujen seutukunnallista ja alueellista palvelutarjontaa. Kehittämispalveluilla jatketaan myös valtakunnallisessa yrittäjyushankkeessa käynnistettyjen toimenpiteiden käytännön toteutusta.

Kehittämistoimenpiteisiin osallistuvilta perittävinä maksuina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 774 000 euroa. Maksullisista tuotteista määrättävät maksut muodostavat yhteensä vähintään yhden kuudesosan siitä määrästä, mikä niiden tuottamisesta ja kehittämisestä syntyviin menoihin on kokonaisuudessaan valtion kunkin vuoden talousarviossa osoitettu (KTM:n asetus 16/2001).

Nettomenojen arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

€

TE-keskusten yhteiset menot ja johtaminen	8 220 000
Yritysosastot	15 730 400
Maaseutuosastot	25 197 200
Työvoimaosastot	17 967 400
Pk-yritysten kehittämispalvelut	1 682 000
Yhteensä	68 797 000

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	69 235 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	243 000
Muut toimintamenot	68 992 000
Bruttotulot	438 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	184 000
Muut tulot	254 000
Nettomenot	68 797 000

2003 talousarvio	68 797 000
2002 talousarvio	68 555 000
2001 tilinpäätös	66 530 603

24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 628 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa palveleviin tutkimus- ja selvityshankkeisiin. Määrärahaa saa myös käyttää ydinenergia-alan valvontaa tukevien selvitysten ja tutkimusten toteuttamiseen, teknisen infrastruktuurin ja turvallisuuden sekä laadun kehittämiseen, kansainväliseen teknistaloudelli-

seen yhteistyöhön sekä kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja muiden yhteistyöorganisaatioiden kanssa valmisteltaviin ja toteutettaviin hankkeisiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja selvityshankkeiden toteuttamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen.

Määrärahaa saa käyttää edellä mainituista tehtävistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, laite- ja ohjelmistohankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin vastaaviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut tutkimus- ja selvitystoiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Strategisen päätöksenteon ja elinkeinopoliittisen suunnittelun tietopohjan vahvistaminen.

— Ministeriön tulosalueille asetettujen tavoitteiden toteuttamisen tukeminen tutkimuksen, selvityksen ja arvioinnin sekä kansainvälisen yhteistyön keinoin.

Määrärahaa käytetään tutkimus- ja selvitystoimintaan, joka liittyy muun muassa:

- kansainvälistymiseen,
- kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaan,
- kilpailukyvyyn, elinkeino- ja yritystoiminnan toimintaedellytysten kehittämiseen sekä yrittäjyyden edistämiseen,
- teknologian, elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vuorovaikutusta käsittelevän tutkimusohjelman toteuttamiseen sekä ennakoinnin ja vaikuttavuuden arviointitoiminnan kehittämiseen,
- innovaatiotoimintaan, tekniseen turvallisuuteen ja laadun kehittämiseen,
- energia- ja ilmastopolitiikkaan,
- ydinturvallisuus- ja ydinjätehuollon valvontaa tukeviin tutkimusohjelmiin,
- ministeriön hallinnonalan läpäisevien hankkeiden toteuttamiseen,

- ministeriön hallinnonala koskeviin arviointeihin sekä
- tehtävälueiden ja yritystukiohjelmien vaikuttavuuden arviointeihin.

2003 talousarvio	4 628 000
2002 talousarvio	5 628 000
2001 tilinpäätös	6 727 517

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti:	€
Pohjoismainen ydinturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	300 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	600 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 170 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	747 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	430 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	44 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	2 200 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	352 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	1 357 000
Yhteensä	7 200 000
2003 talousarvio	7 200 000
2002 talousarvio	7 633 000
2001 tilinpäätös	6 711 786

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)

2003 talousarvio	7 124 000
2002 talousarvio	7 603 000
2001 tilinpäätös	7 021 507

Momentille myönnetään 7 124 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/1987) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Selvitysosa: Ydinenergialain nojalla on valtion ydinjätehuoltorahastossa olleita varoja siirretty vuosina 1989—1996 valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainattu jätehuoltovelvollisille. Vuodesta 1997 alkaen siirtojen sijasta valtio lainaa varat rahastolta. Valtiovarastoon siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa.

Korko on 4,157 % ajalta 1.1.—2.4.2002 ja 3,807 % ajalta 3.4.—31.12.2002.

95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maanomistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

2003 talousarvio	10 000
2002 talousarvio	10 000
2001 tilinpäätös	8 830

20. Teknologiapolitiikka

Selvitysosa: Teknologiapolitiikan tavoitteena on kehittää innovaatioympäristö, jonka puitteissa on mahdollista jatkuvasti parantaa elinkeinotoiminnan kilpailukykyä ja yhteiskunnan hyvinvointia. Keskeisiä toiminnallisia tavoitteita ovat tutkimus- ja kehitysrahoituksen riittävyys, innovaatioympäristön sisäinen tehokkuus ja verkottuminen, kilpailukykyä tukeva kansainvälinen yhteistyö, hyvin toimiva tekninen infrastruktuuri ja turvallisuusjärjestelmä sekä laatu- ja ympäristöpolitiikka.

Elinkeinorakenteen monipuolistamista jatketaan tehostamalla tutkimustulosten hyödyntämistä ja parantamalla uusien yritysten perustamis- ja kasvuedellytyksiä. Nykyisten kasvualojen kilpailukyky ja kehittymismahdollisuudet turvataan huolehtimalla muun muassa osaamispuheen jatkuvasta paranemisesta. Talouden kokonaiskehityksen kannalta keskeistä on myös perinteisten alojen kilpailukykyyn parantaminen uusien teknologioiden avulla. Yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan myös kehittämällä teknistä turvallisuutta, laatua sekä kaupankäynnin sujuvuutta edistäviä perusjärjestelmiä.

Elinkeinorakenteen muutos on siirtänyt painopisteen kiinteistä investoinneista aineettomiin investointeihin. Kansainväliset vertailut osoittavat Suomessa viime vuosikymmenillä toteutetun tiede- ja teknologiapolitiikan olleen onnistunutta. Suotuisan kehityksen jatkuminen vaatii tutkimuksen, teknologisen osaamisen ja koulutuksen vahvistamista edelleen. Tutkimus- ja kehittämis-toiminnan kasvun jatkuminen yrityksissä on tärkeää. Julkisen sektorin tehtävänä on huolehtia erityisesti perusosaamisen vahvistamisesta, koulutuksesta, suotuisasta innovaatioympäristöstä ja sen jatkuvasta sisäisestä kehittämisestä. Julkisella t&k-panostuksella voidaan varmistaa elinkeinotoiminnan ja muun yhteiskunnan tarvitseman teknologisen perustietämyksen riittävyys.

Innovaatioympäristön tehokkuuden ratkaisee sen kyky toimia kokonaisuutena. Sen vuoksi järjestelmän eri osapuolten välistä yhteistyötä parannetaan edelleen. Entistä parempia ja tehokkaampia toimintatapoja haetaan jatkamalla teknologia-alan toimintojen ja organisaatioiden arviointeja. Hallinnonalan yksiköt arvioivat jatkuvasti itse toimintaansa ja sen vaikuttavuutta. Tek-

nologiasijoitusten vaikuttavuus pyritään osoittamaan eri intressiryhmille. Teknologiapolitiikan toimijat ennakoivat jatkuvasti tulevaisuutta ollakseen valmiita reagoimaan yritysten ja yhteiskunnan tarpeiden mukaan.

Toimiva ja tehokas kansallinen ja alueellinen innovaatioympäristö varmistaa sen, että Suomi pysyy kansainvälisesti kilpailukykyisenä. Siihen liittyy olennaisena osana eurooppalaisen tutkimus- ja teknologiayhteistyön hyödyntäminen sekä muu kansainvälinen elinkeino- ja teknologia-politiikkaa tukeva kansainvälinen yhteistyö.

Teknologia-, turvallisuus- ja laatuoliittisiin selvityksiin, teknologian elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vuorovaikutuksia tutkivaan ProAct -ohjelmaan sekä innovaatioympäristön toimivuuden ja vaikutusten arviointiin on varattu määräraha momentille 32.10.24.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut teknologiapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Määrätietoinen ja pitkäjänteinen teknologiapolitiikka tukee innovaatioympäristön kehittämistä ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä.

— Julkinen t&k-panostuksen riittävä rahoitus turvataan.

— Tunnistetaan riittävän varhain muutoksia ja uusia ilmiöitä sekä niiden luomia mahdollisuuksia. Teknologian ennakoinnin tuloksia hyödynnetään elinkeinoelämän kilpailukykyyn ja kansalaisille tarkoitettujen palvelujen kehittämisessä. Teknologian tutkimus puolestaan auttaa ymmärtämään innovaatiojärjestelmän ja -prosessien sisäistä dynamiikkaa sekä teknologian, elinkeinotoiminnan ja yhteiskunnan vuorovaikutusta.

— Alueiden elinkeinotoiminnan kehittäminen perustuu entistä enemmän osaamiseen ja teknologiaan. Yhteistyössä hallinnonalan laitosten kanssa aktivoidaan alueita teknologian ja osaamisen hyödyntämiseen.

— Tutkimustulosten kaupalliseksi hyödyntämiseksi kiinnitetään erityistä huomiota teknologian siirtoon ja alkavan yritystoiminnan mahdollisiin esteisiin.

— Kansainvälinen yhteistyö edistää teknologiapolitiikan kansallisten tavoitteiden saavuttamista sekä EU:n tutkimus- ja teknologiapolitiikan toteuttamista. Yhteistyötä maailman johtavien teknologiamaiden ja muiden suomalaisten teknologian tärkeiden markkina-alueiden maiden kanssa lisätään.

— Tekninen turvallisuus ja laatuoliittikka vahvistavat elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja kansainvälistä kilpailukykyä. Teknisen infrastruktuurin sekä luotettavuus- ja turvallisuusjärjestelmän uudistustyötä jatketaan.

Ministeriö yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa ennakoi ja analysoi teknologian kehitysmahdollisuuksia, kehittää teknologiapolitiikan välineitä elinkeinotoiminnan ja yhteiskunnan tarpeiden mukaisesti sekä toteuttaa teknologiapolitiikan toimenpiteitä. Teknologiapolitiikalle asetettavien tulostavoitteiden toteuttamiseen osallistuvat ministeriön lisäksi seuraavat hallinnonalan yksiköt ja sopimusyhteisöt:

— Geologian tutkimuskeskus, Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Turvatekniikan keskus, Kulluttajatutkimuskeskus, Mittatekniikan keskus, Teknologian kehittämisskeskus sekä Keksintösäätiö, Suomen Standardisoimisliitto ja Laatuokeskus/Suomen laatu yhdistys ry.

Teknologiapolitiikan mukaiset tavoitteet varmistetaan kehittämällä edelleen tulosohjausta sekä teettämällä innovaatioympäristön toiminnan ja toimijoiden kansainvälisiä arviointeja.

Teknologiapolitiikka -luvun määrärahat jakautuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2002		v. 2003 esitys
	v. 2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	37 274	37 850	37 595
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	62 601	64 095	63 138
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 232	9 408	9 314
24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 715	1 765	1 740
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 783	3 866	5 063
26. Teknologian kehittämisseskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 581	24 051	23 983
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	135 427	133 885	134 857
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	10 091	11 996	11 996
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	132 642	135 317	130 457
41. Keksintö, laatu- ja standardisointitoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 156	5 656	5 806
70. Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta (arviomääräraha)	-	253	336
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	66 903	72 798	69 855
Yhteensä	489 404	500 940	494 140

21. *Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 37 595 000 euroa.

Selvitysosa: Geologian tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen toimintaa ohjaavana tavoitteena on hyödyn tuottaminen yhteiskunnalle, sidosryhmille ja ennen kaikkea elinkeinoelämälle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Geologian tutkimuskeskukselle (GTK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Toiminnan vaikuttavuustavoitteena on pitkällä aikavälillä varmistaa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitsemien maankamaran

raaka-ainevarojen saatavuus ja niiden kestävä käyttö, edistää ympäristöhaittojen vähentämistä ja luoda edellytyksiä alan teolliselle kehitykselle ja työllisyydelle.

— Tutkimuskeskuksen raaka-ainetutkimuksia suunnataan strategisten painotusten mukaisesti perusmetallien, kullan, platinaryhmän metallien ja teollisuusmineraalien sekä turve-, maa-aines- ja pohjavesivarojen kartoitukseen. Tutkimuskeskus keskittyy perustietoa tuottavaan raaka-aine-etsintään, jolla on tutkimukseen ja mallintamiseen perustuva tavoitteenasettelu. Maankamaran raaka-ainevarojen etsinnässä hyödynnetään ulkopuoliseen rahoitukseen perustuvia yhteistyömalleja. Syväseismistä heijastusluotausta jatketaan osana Suomen ja Venäjän välistä velkakompensatio-ohjelmaa.

— Maankäyttö- ja ympäristökysymyksiin liittyvän geologisen kartoituksen ja tutkimuksen osuutta vahvistetaan. Ympäristösektorilla tutkimuskeskus etsii ratkaisuja yhteiskunnan ja asiakkaiden ympäristöongelmiin kestävän kehityksen periaatteen pohjalta. Tutkimuskeskuksen roolia maankamaraan liittyvien ympäristökysymysten puolueettomana asiantuntijana vahvistetaan.

— Tiedonhallinnassa tavoitteena on tutkimuskeskuksen tietoaineistojen järjestäminen numeerisiin geologisen paikkatiedon varastoihin. Digitaalisten tuotteiden välitystä sidosryhmille tietoverkon kautta tehostetaan.

— Kansainvälistä toimintaa toteutetaan tutkimuskeskuksen tavoitteita edistävällä tutkimus- ja kehitystoiminnalla sekä kehittämällä uusia yhteistyömuotoja ja yhteistyöverkostoja.

— Monivuotinen laatujärjestelmän käyttöönottohanke jatkuu vielä vuoden 2003 ajan. Yhtenäisen laatupolitiikan tavoitteena on varmistaa toiminnan korkeatasoisuus ja palvelukyky.

— Maksullista toimintaa ja yhteisrahoitteisista hankkeista saatavan muun toiminnan tulorahoituksen osuutta lisätään.

— Maksullisen toiminnan ylijäämätavoite vuodelle 2003 on 450 000 euroa, joka on 7 % tuotoista.

Geologian tutkimuskeskuksen toiminnan tuloksena kauppa- ja teollisuusministeriö myy vuosittain keskimäärin viisi malmi- tai teollisuusmineraalياهوetta koti- ja ulkomaisille yrityksille. GTK:n luonnonkiviraaka-aine-esiintymien etsintäprojektien tuloksena on 1990-luvulla paikannettu yli 100 esiintymäaihetta, joiden pohjalta on syntynyt 15 uutta kovan kiven louhimoa. Tutkimuskeskus on mukana myös useiden vuolukivi-esiintymien tutkimisessa ja käyttöönnotossa. GTK:n suorittaman Suomen kiviaineskartoituksen tulokset muodostavat taloudellisen ja kestävän kiviaineskäytön perustan. Suomen kokonaisenergiasta tuotetaan turpeella 5—6 %, GTK:n turvekartoituksilla varmennetaan energialaitosten kotimainen raaka-ainereservi pitkälle tulevaisuuteen. GTK:n kehittämiä geofysikaalisia tutkimusmenetelmiä sovelletaan perinteisten käyttöalojen lisäksi muun muassa ympäristön tilan arviointiin. Pohjoismaiden ainoa akkreditoitu geolaboratorio tarjoaa analyttisiä palveluja sekä tutkimuksen että teollisuuden tarpeisiin. GTK:n keräämä ja ylläpitämä kartoitustieto yhdistettynä monipuoliseen osaamiseen tuottaa ratkaisuja muun muassa maankäyttöön liittyviin ongelmiin.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma ¹⁾	2002 ennakoitu ¹⁾	2003 arvio ¹⁾
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	6 861 (+20)	6 391 (-7)	6 559 (+3)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	4 521 (+11)	4 743 (+5)	4 837 (+2)
Käyttäjäämä (t€)	2 340 (+43)	1 648 (-30)	1 722 (+4)
—% tuotoista	34	26	26
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä (t€)	1 532 (+23)	1 223 (-20)	1 232 (+1)
Ylijäämä (t€)	808 (+103)	425 (-47)	490 (+15)
— % tuotoista	12	7	7
Tuotot % kokonaiskustannuksista	113	107	108

¹⁾ Suluissa muutos-% edelliseen vuoteen.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	46 004 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	4 837 000
Muut toimintamenot	41 167 000
Bruttotulot	8 409 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	6 559 000
Muut tulot	1 850 000
—yhteishankkeet	1 520 000
—muut tulot	330 000
Nettomenot	37 595 000
2003 talousarvio	37 595 000
2002 talousarvio	37 850 000
2001 tilinpäätös	37 274 145

22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 63 138 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden tutkimushankkeiden menojen maksamiseen, jotka jokin muu valtion virasto hankkeen toimeksiantajana rahoittaa.

Selvitysosa: Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) tehtävänä on luomalla ja soveltamalla teknologiaa lisätä aktiivisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä sekä yhteiskunnan hyvinvointia. VTT:n toiminta muodostuu oma- ja yhteisrahoitteisista hankkeista sekä maksullisista toimeksiannoista. VTT:n tutkimus- ja kehitystoiminta kattaa koko innovaatioketjun.

VTT osallistuu yritysten uusien ja nykyistä kilpailukykyisempien tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen, teollisuuden nykyistä tehokkaiden, turvallisempien ja ympäristöystävällisempien laitteiden ja tuotantoprosessien kehittämiseen sekä yritysten tietopohjan ja teknologisen osaamisen vahvistamiseen. VTT:n tuotosten kautta syntyy myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka kohdistuvat luonnonvarojen käytön, energian kulutuksen ja ympäristöhaittojen vähentämiseen sekä koulutukseen, yritysten kasvuun, uusien yritysten syntyyn ja työllisyyteen.

Määrärahalta katetaan 28 % VTT:n kokonaismenoista. Muu osa hankitaan ulkopuolisina tuloina.

VTT toteuttaa kansallisia teknologiapolitiittisia toimia kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa sovittujen tavoitteiden mukaisesti.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut VTT:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Tieteellistä osaamis- ja tietoperustaa vahvistetaan teknologialähtöisissä strategisissa tutkimushankkeissa ja sitä hyödynnetään uuden käytännön sovellusten kehittämisessä. VTT:n osaamista kehitetään myös siten, että entistä paremmin hallitaan elinkeinoelämän vaatimuksia yhdistää muita tieteitä ja johtamista teknologiaan. Osaamisen korkea taso ja työn laatu varmistetaan kansainvälisillä arvioinneilla ja asiakastyytyväisyyskyselyillä.

— Budjettirahoitus suunnataan ensisijaisesti uusiin teknologioihin ja kohdistetaan suhteellisesti eniten tutkimusintensiivisille elektroniikan, tietotekniikan sekä biotekniikan toimialoille sekä haasteellisiin teknologiateemoihin, joita ovat tulevaisuuden tiedonsiirtoteknologiat, älykkäät tuotteet ja järjestelmät, puhdas maailma sekä turvallisuus ja käyttövarmuus. Budjettirahoitusta käytetään myös perinteisten teollisuudenalojen t&k-toiminnan kilpailukykyä ja uusiutumista kannustaviin hankkeisiin.

— Tietotekniikan ja elektroniikan tutkimuksessa lisäpanostukset suunnataan mikro- ja nanoteknologian sekä optoelektroniikan kehittämiseen Espoossa ja Oulussa. Tarkoituksena on kehittää kolmannen sukupolven ja tulevaisuuden mobiilisovellutuksia sekä uusia mahdollisuuksia ohjelmistoliiketoiminnalle. Myös kolmannen sukupolven korvaavaan tai sen jälkeiseen monitekniikaympäristöön soveltuvia menetelmiä kehitetään. Kehitystyötä tehdään yhteistyössä korkeakoulujen, yliopiston ja alueen yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Pk-yrityksille tulee Espoon ja Oulun uusien elektroniikan toimitila- ja laiteinvestointien myötä mahdolliseksi työskentely VTT:n tutkimusympäristössä koetuotantotiloissa.

— Biotekniikan tutkimusta kohdistetaan biomolekyylien, -prosessien sekä bioinformatiikan ja -analytiikan kehittämiseen prosessi- ja lääketeollisuudelle sekä bioalan tutkimusintensiivisille pk-yrityksille. Tähän liittyen biotekninen tutkimus laajenee Turussa kohdistuen lääkekehityksen alkuvaiheeseen. Biotekniikan ja elektroniikan yhdistämisen sovellusmahdollisuuksia selvitetään. Uutta teknologiaa sovelletaan myös turvallisten ja terveellisten elintarvikkeiden tuotekehityksessä.

— Energiatutkimuksessa painoalueita ovat uusiutuvien energiamuotojen, erityisesti puun ja jätteen käytön edistäminen, energiansäästö, energian ympäristö- ja kansantaloudelliset vaikutukset sekä energiateknologian viennin edistäminen ja energiapolitiikkaa tukevat teknistaloudelliset analyysit.

— VTT osallistuu noin 60 kansalliseen teknologiaohjelmaan, joista kaksi kolmasosaa on Teknologian tutkimuskeskuksen ja loput ministeriöiden ja Suomen Akatemian ohjelmia. Ohjelmissa luodaan uutta tietoa ja teknologiaa, joita jo ohjelmien käynnissä ollessa siirretään yrityksiin.

— Kansainvälistä toimintaa vahvistetaan elinkeinoelämän tutkimustavoitteiden ja teknologiatarpeiden mukaisesti. Siihen kuuluu olennaisena osana eurooppalaisen tutkimus- ja teknologiayhteistyön hyödyntäminen. VTT osallistuu kaikkiaan noin 500 julkiseen kansainväliseen hankkeeseen, joista noin 65 % on EU-hankkeita. Alkavaan EU:n kuudenteen tutkimuksen puiteohjelmaan osallistutaan aktiivisesti. Yhteistyötä lisätään erityisesti johtavien teknologiamaiden, USA:n ja Japanin, kanssa. Kansainvälistä verkottumista tehostetaan ja teknologian siirtoa ja tutkijoiden liikkuvuutta lisätään. Kansainvälistä markkinointia lisätään

muutaman valitun teknologiapalvelun osalta. Kehittämistoimenpiteet näkyvät yksityisen sektorin tuottojen kasvuna sekä kotimaassa että ulkomailla.

— Tiedon ja osaamisen hyödyntämistä yritysten ja yhteiskunnan muihin tarpeisiin lisätään. Viestintää VTT:n osaamisesta, teknologian mahdollisuuksista sekä tutkimustuloksista ja niiden vaikutuksista tehostetaan.

— Julkaisujen tavoitemäärä on noin 2 600 kappaletta, josta noin 15 % on kansainvälisiä tieteellisiä julkaisuja. Uusia keksintöilmoituksia tehdään noin 160 kappaletta, uusien patenttien määrä on noin 60 kappaletta, ja spin-off-yrityksiä perustetaan 2—5 kappaletta.

— VTT:llä on lähes 7 000 asiakasta, joista noin 55 % koostuu pk-yrityksistä. Ulkopuolisista tuotoista noin 50 % hankitaan kotimaiselta yksityiseltä sektorilta, 35 % kotimaiselta julkiselta sektorilta ja 15 % ulkomailla.

— VTT edistää aluekehitystä aktiivisella palvelutarjonnalla ja yhteistyöllä alueella toimivien yritysten, ammattikorkeakoulujen, työvoima- ja elinkeinokeskusten sekä muiden tiedon ja osaamisen tuottajien ja hyödyntäjien kanssa. VTT lisää alueellisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin perustuvia yhteistyömuotoja, jotka tehostavat palvelutarjontaa myös pk-yrityksille. Espoossa, Oulussa, Tampereella ja Jyväskylässä sijaitsevien päätoimipisteittensä lisäksi VTT:llä on toimintaa useilla paikkakunnilla kuten Outokummussa, Lappeenrannassa, Nurmijärvellä, Vaasassa, Turussa ja Raahessa.

— Maksullisen toiminnan osuus VTT:n toiminnasta on vähintään 40 %. Maksullinen toiminta pidetään jatkuvasti kannattavana. Mahdollisella ylijäämällä vahvistetaan tutkimusvalmiuksia.

Toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
	toteutuma ¹⁾	ennakoitu ¹⁾	arvio ¹⁾
Kustannukset (t€)	213 671	224 501	228 684
	(0,4)	(5,1)	(1,9)
Tuotot yhteensä (t€)	148 348	156 046	165 546
	(-0,8)	(5,2)	(6,1)
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	88 019	92 900	99 500
	(3,9)	(5,5)	(7,1)
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	53 006	58 800	62 975
Käyttöjäämä (t€)	35 013	34 100	36 525
— % tuotoista	39,8	36,7	36,7
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä (t€)	30 742	34 100	36 525
Kokonaiskustannukset yhteensä (t€)	83 748	92 900	99 500
Ylijäämä (t€)	4 271	0	0
— % tuotoista	4,9	0	0
Tuotot % kustannuksista	105,1	100	100
Yhteisrahoitteisen sopimustutkimuksen tuotot ja muut ulkopuoliset tuotot (t€)	60 329	63 146	66 046
	(-6,9)	(4,7)	(4,6)
Tuotot/kustannukset, %	69	70	72
Tuotot/htv (t€)	53	54	57
Käyttöomaisuusinvestoinnit (t€)	14 121	15 137	15 978
— % kustannuksista	6,6	6,7	7,0

¹⁾ Suluisa muutos-% edelliseen vuoteen.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	228 684 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	62 975 000
Muut toimintamenot	165 709 000
Bruttotulot	165 546 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	99 500 000
Muut tulot	66 046 000
Nettomenot	63 138 000

2003 talousarvio	63 138 000
2002 talousarvio	64 095 000
2001 tilinpäätös	62 601 228

23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 314 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteishankkeista muilta hankeosapuolilta saatavat tulot.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 70 000 euroa siirtona momentilta 35.99.26 otsonikerrosta heikentävien aineiden valvontaan liittyviin tehtäviin.

Turvatekniikan keskuksen tehtävänä on valvoa ja edistää sähkölaitteisiin ja laitteistoihin, painelaitteisiin, terveydelle ja ympäristölle vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, pelastustoimen laitteisiin, räjähteisiin, kaivoksiin, CE-merkittyihin rakennustuotteisiin ja vaarallisten aineiden kuljettamiseen liittyvää turvallisuutta. Lisäksi keskus

valvoo ja edistää mittaamisvälineisiin ja jalometallituotteisiin liittyvää luotettavuutta sekä laitteiden energiatehokkuutta. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin. Päämääränä on ylläpitää kansainvälisesti korkeaa turvallisuustasoa ja samalla edistää elinkeinoelämän tasapuolisia kilpailuolosuhteita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Tuotteiden ja laitosten turvallisuus- ja luotettavuustaso säilyy korkeana. Pidemmän aikavälin tavoitteena on vähentää vaatimustenmukaisuutta koskevia vakavia puutteita ja onnettomuustapausten vakavuutta ja määriä. Toiminnallisia tavoitteita vuodelle 2003 ovat:

— varmistaa, että toimialueen valvontakohteissa noudatetaan säädösten turvallisuusvaatimuksia ja niissä on käytössä toimintatavat, jotka tukevat laitosten ja laitteistojen turvallista toimintaa

— varmistaa, että turvallisuudesta ja luotettavuudesta huolehtiminen on otettu huomioon yritysten toimintaperiaatteissa ja tuotteiden ensivalvonta on suoritettu kattavasti

— ehkäistä ja vähentää virheellisestä käytöstä ja käyttäytymisestä johtuvia onnettomuuksia ja riskejä; erityisesti prosessiteollisuuden onnettomuuksia, sähköpaloja ja -iskuja sekä nestekaasun ja ilotulitteiden käytön aiheuttamia onnettomuuksia.

— Elinkeinoelämän edellytykset ja kansalaisten mahdollisuudet tunnistaa, hallita ja ennaltaehkäistä turvallisuus- ja luotettavuusriskejä parantuvat. Kansalaisten turvallisuusmyönteisyys sekä laitteiden, laitteistojen ja laitosten turvallinen käyttö ja kunnossapito lisääntyvät. Toiminnallisia tavoitteita ovat:

— huolehtia, että toiminnanharjoittajilla on käytettävissään ajantasaista tietoa säästömuutoksista ja niiden vaikutuksista

— kohdistaa turvallisuusviestintää sekä kehittämisen- ja tutkimustoimintaa kulutta-

jien turvallisuuden kannalta ongelmallisimpiin kohteisiin.

— Toimialan säännöstö on ajan tasalla, veloitteet on suhteutettu oikein ja säädösten soveltamiskäytännöt ja -menettelyt ovat tarkoituksenmukaiset. Toiminnallisena tavoitteena on tukea paikallisten viranomaisten toimintaa niiden valvontatoiminnassa.

— Teknillisen turvallisuuden ja luotettavuuden edistämiseksi on kansallinen ja kansainvälinen yhteistyöverkosto. Toiminnallisia tavoitteita ovat:

— ylläpitää ja hyödyntää hyviä yhteyksiä pohjoismaisiin vastinviranomaisiin ja aktivoida pohjoismaista yhteistyötä tukemaan EU- ja kansainvälistä yhteistyötä

— lisätä sisämarkkinaviranomaisten yhteistyötä valvonnan tehostamiseksi.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot, muut toimintamenot	9 330 000
Bruttotulot, muut tulot	16 000
Nettomenot	9 314 000

2003 talousarvio	9 314 000
2002 talousarvio	9 408 000
2001 tilinpäätös	9 232 340

24. (32.40.22) *Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 740 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajatutkimuskeskus tuottaa ja välittää tutkimustietoa, jonka avulla voidaan edistää kuluttajien ja kotitalouksien hyvinvointia ja vaikutusmahdollisuuksia, vahvistaa kuluttajien ja elinkeinoelämän yhteistyötä, edistää käyttäjälähtöisen teknologian sekä talouden kestävästä kehityksestä ja kansallista kilpailukykyä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Kuluttajatutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet:

— Kuluttajatutkimuskeskus tukee tutkimuksen ja tietopalvelun avulla teknologia-, kuluttaja- ja kilpailupoliittista päätöksentekoa ja osallistuu kansallisen kuluttajapoliittisen ohjelman toteutukseen. Tutkimuskeskus tuottaa eri hallinnonalojen ja viranomaisten käyttöön tutkimustietoa kuluttajien toimintatavoista ja käsitksistä koskien tuotteiden ja palveluiden laatua.

Toiminnalliset tavoitteet:

— Ydinosaamista vahvistetaan siten, että tutkimuskeskus on kansallisesti kilpailukykyinen ja kehittyä kansainvälisesti tunnetuksi tutkimuslaitokseksi. Tutkimustietoa tuotetaan seuraavilta painopistealueilta:

- uudet markkinat ja käyttäjätarpeet,
- kotitalouksille suunnattujen julkisten ja yksityisten palvelujen kehittäminen,
- hintaerot ja kilpailullisuus markkinoilla,
- kuluttajat muuttuvassa elintarviketaloudessa sekä
- kotitalouksien toimintatapojen muutokset.

— Tutkimuskeskuksen tietopalvelu edistää kansallisen kuluttajatutkimuksen hyödyntämistä sekä sähköisen palvelutuotannon avulla että tutkimustiedoista jalostetuilla uusilla tietotuotteilla.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	2 605 500
Maksullisen toiminnan erillismenot	8 000
Muut toimintamenot	2 597 500
Bruttotulot	865 500
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	10 000
Muut tulot (yhteishankkeet)	855 500
Nettomenot	1 740 000

2003 talousarvio	1 740 000
2002 talousarvio	1 765 000
2001 tilinpäätös	1 714 508

25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 063 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisestä toteuttamisesta, kansallisten mittanormaali-laboratorioiden toiminnan ohjauksesta, kehittämisestä ja hallinnoinnista, kansallisen kalibrintipalvelun järjestämisestä sekä mittatekniikan ja akkreditoinnin edistämisestä aiheutuviin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 247 000 euroa Espoon Otaniemeen vuonna 2003 valmistuvien uusien toimi- ja laboratoriotilojen vuokra- ym. kustannuksiin.

Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrintitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä osallistua mittatekniikkaan liittyviin tutkimushankkeisiin ja niiden koordinointiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Toiminnan kehittämisessä edetään kansallisten mittanormaali- ja akkreditointijärjestelmille vahvistettujen strategisten linjausten mukaisesti:

- asiakkaiden pätevyystaso ja kilpailukyky paranevat,
- keskuksen toimialan kansainvälisten sopimusten tavoitteet toteutuvat Suomessa sekä
- keskuksen vastuualueeseen liittyvä tekninen luotettavuus ja turvallisuus edistyvät Suomessa.

— Keskuksen kehittämis-, palvelu- ja tutkimustoiminta vastaavat vahvistettujen linjausten mukaisesti sekä julkishallinnon että markkinoiden tarpeita ja täyttävät kansalliset ja kansainväliset tasovaatimukset:

- kehitystoiminta on korkeatasoista, sovellettavaa ja muutoshakuista,
- asiakkaille lisäarvoa tuottavat palvelut ovat saatavilla ja saavutettavissa,
- metrologian tutkimusohjelmat etenevät kansallisten prioriteettien mukaisesti,
- johtaminen ja toimintaprosessit vastaavat toiminnan vaatimuksia sekä
- keskuksen tunnettuus lisääntyy.

— Keskuksen tiedot, osaaminen ja menettelyt ovat tarkoituksenmukaisia ja vastaavat toimialan kansainvälisiä vaatimuksia ja sopimuksia:

- palvelutoiminnalla hankittava rahoitusosuus kasvaa,
- henkilöstön ammattitaidosta ja hyvinvoinnista huolehditaan henkilöstöstrategian mukaisesti sekä
- kehitetään uusia ja innovatiivisia toimintamalleja.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	7 249 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 908 000
Muut toimintamenot	5 341 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	2 186 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	1 545 000
— muut suoritteet	641 000
Nettomenot	5 063 000

2003 talousarvio	5 063 000
2002 talousarvio	3 866 000
2001 tilinpäätös	3 782 546

26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 983 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat tulot sekä Teknologian ke-

hittämiskeskuksen vastuulla toteutettavista kansainvälisistä ja muista yhteishankkeista tuloina saatavat muiden hankeosapuolten mak-suosuudet.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin sekä ulkomaan rahaliikenteestä johtuviin laskennallisiin kursivaihteluihin.

Selvitysosa: Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) tehtävänä on edistää teollisuuden ja palveluelinkeinojen kilpailukykyä teknologian keinoin. Toiminnan tulee monipuolistaa tuotantorakenteita ja kasvattaa tuotantoa ja vientiä, luoda perustaa työllisyydelle ja yhteiskunnan hyvinvoinnille sekä vaikuttaa tuottavuuteen ja kestävään kehitykseen. Teke-sin vaikuttavuus syntyy asiantuntemuksen ja teknologiarahoituksen kohdentamisesta sellaisiin tutkimus- ja tuotekehityshankkeisiin, joiden tuloksena syntyy merkittävää teknologista osaamista, kansainvälisesti kilpailukykyisiä tuotteita, tuotantomenetelmiä ja palveluita ja joiden kautta suomalainen innovaatioympäristö vahvistuu.

Momentin määrärahoja kohdistetaan erityisesti toimintaan, jolla Tekes

— valmistelelee ja koordinoi kansallisesti merkittäviä teknologiaohjelmia,

— aktivoi yrityksiä haasteelliseen, pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan,

— verkottaa erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä toistensa, suurten yritysten, tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti,

— kehittää ja vahvistaa erilaisia kansainvälisen yhteistyön muotoja, joilla nopeutetaan yritysten ja tutkimuksen kansainvälistymistä,

— uudistaa Suomessa tarjolla olevia innovaatiopalveluita ja -rahoitusta yhteistyössä alueellisten, kansallisten ja kansainvälisten toimijoiden kesken siten, että kokonaisuus palvelee innovaatiotoimintaa harjoittavien yritysten tarpeita,

— tuottaa uutta tietoa teknologiarahoituksen vaikuttavuudesta, viestii siitä sekä hyödyntää tietoa toimintansa kehittämisessä,

— viestii teknologian kehityksestä ja sen mukanaan tuomista mahdollisuuksista,

— parantaa osaamisen ja tietämyksen hallintaa, jotta kaikki olennainen osaaminen ja tietämys voidaan hyödyntää tehokkaasti Tekesin vaikuttavuuden aikaansaamisessa sekä

— tehostaa toimintaansa siten, että se vastaa vaikuttavuudeltaan, laadultaan ja ripeydeltään asiakkaiden, omistajan ja sidosryhmien odotuksia.

Tekes toimii kattavasti koko maassa siten, että kaikki rahoitusta hakevat ovat sijainnistaan riippumatta tasa-arvoisessa asemassa.

Tutkimus- ja kehitystoiminta on luonteeltaan pitkäjänteistä toimintaa, jonka tulokset näkyvät vasta useiden vuosien päästä. Kauppa- ja teollisuusministeriö ohjaa Tekesiä asettamalla toiminnalle pitkän aikavälin tavoitteet. Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti tarkentanut näitä pitkän aikavälin tulostavoitteita vuodelle 2003 seuraavasti:

— Kansallinen osaamis pohja vahvistuu kansantalouden ja yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeisillä sektoreilla ja tärkeissä klustereissa.

— Teknologiaa kehittäviä ja hyödyntäviä yrityksiä on aiempaa enemmän ja ne kasvavat nykyistä nopeammin. Tutkimus- ja kehittämissankkeet ovat nykyistä haasteellisempia ja pitkäjänteisempiä.

— Tutkimus- ja kehittämistoiminta tuottaa kaupallisesti potentiaalisia tuloksia ja nämä tulokset kyetään hyödyntämään entistä nopeammin.

— Teknologiapolitiikka tukee alueiden omaehtoista kehittymistä.

— Teknologiapanojen todellinen vaikutavuus pystytään osoittamaan, hyödyntämään Tekesin toiminnan kehittämisessä sekä viestimään siitä eri kohderyhmille.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi Tekesillä on käytettävissään tämän momentin lisäksi momenttien 32.20.27, 32.20.28, 32.20.40 ja 32.20.83 määrärahat.

Rahoituksella ennakoidaan vahvistettavan tutkimus- ja kehittämistoimintaa yli 1 000 yrityksessä, joista valtaosa on pieniä tai keskisuuria yrityksiä. Kokonaisuudessaan valtuuksilla arvioidaan rahoitettavan yli 2 000 projektia, joiden kokonaislaajuus on yhteensä yli 850 miljoonaa euroa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan määrän arvioidaan Suomessa nykyvauhdilla kasvavan vuoteen 2003 mennessä 6,5 miljardiin euroon. Rahoitettavista hankkeista valtaosa toteutetaan verkostomaisesti yhteistyössä useiden organisaatioiden kesken ja lähes puolet sisältää kansainvälistä yhteistyötä. Valtuuksista rahoitettava tutkimus- ja kehittämistoiminta toteutetaan vuosina 2003—2006 ja tuotekehityshankkeiden tulokset alkavat näkyä yritysten liiketoiminnassa täysmääräisesti vasta vuodesta 2008 eteenpäin. Tutkimushankkeiden tulokset hyödynnetään yritysten liiketoiminnassa vieläkin pidemmällä aikajänteellä.

Toiminnasta kertyvät maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot , muut toimintamenot	24 143 000
Bruttotulot	160 000
— EU:lta saatava rahoitus	84 000
— Muut tulot	76 000
Nettomenot	23 983 000

2003 talousarvio	23 983 000
2002 talousarvio	24 051 000
2001 tilinpäätös	23 580 620

27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 134 857 000 euroa.

Vuonna 2003 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 135 709 000 eurolla.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää sellaiseen teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen perusosaamisen syntymistä ja kehittymistä tutkimus-, kehittämis- ja koulutusorganisaatioissa elinkei-

noelämän kehittymiseen vaikuttavilla alueilla. Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

- valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä hankkeiden valmisteluun,
- viranomaisten välisenä yhteistyönä toteutettaviin klusterihankkeisiin ja muuhun yhteistyöhön,
- kansainvälisen yhteistyön ja ohjelmien ja hankkeiden osallistumismaksuihin, laitetoimi-

tuksiin ja Tekesin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Tekesin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin,

- valtion ja kuntasektorin laitosten uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen ja
- EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Valtuutta ja määrärahaa on tarkoitus käyttää seuraavasti (1 000 euroa):

	Määräraha	Valtuus
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	119 157	121 209
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut: pakolliset ja valinnaiset ohjelmat	15 700	14 500
Yhteensä	134 857	135 709

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005	2006
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	61 574	12 797	5 611	2 674
Vuoden 2003 sitoumukset	73 283	43 427	10 857	8 142
Yhteensä	134 857	56 224	16 468	10 816

Vuonna 2003 myönnettävien rahoitusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 131,6 milj. euroa.

2003 talousarvio	134 857 000
2002 talousarvio	133 885 000
2001 tilinpäätös	135 426 694

28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 996 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää teknologian siirtoa, teknologian hyödyntämistä ja uusien liiketoimintojen syntyä edistävien palvelujen ja hanke- ja ohjelmatoimintaan välittömästi liittyvien tilaustutkimusten, selvitysten sekä asiantuntija-, arviointi- ja tiedotuspalvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään hanke- ja ohjelmatoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Menojen välittömänä vastikkeena Tekes saa palveluja oman toiminnan täydennykseksi. Tällaisia palveluita ovat:

- Tilaustutkimukset, joilla hankitaan tärkeää tietoa Tekesin omaan ja muiden käyttöön.

- Selvitykset ja asiantuntijapalvelut, joita tarvitaan teknologiaohjelmien ja hankkeiden valmisteluun ja koordinointiin sekä uusien teknologiayritysten synnyttämiseen tähtääviin ja muihin aktivointitoimenpiteisiin.

- Arviointipalvelut, joita käytetään ohjelmien ja toiminnan arvioinnissa.

- Tiedotuspalvelut, jotka koskevat teknologiaohjelmia ja muuta teknologiatiedotusta palvelevia erityisprojekteja.

2003 talousarvio	11 996 000
2002 talousarvio	11 996 000
2001 tilinpäätös	10 091 276

40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 130 457 000 euroa.

Vuonna 2003 uusia avustuspäätöksiä saa tehdä enintään 151 687 000 eurolla.

Avustuksia saa myöntää valtionavustuslain (688/2001) valtioneuvoston päätöksen (461/1998) ja EU:n komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) mukaisesti yrityksille ja yhteisöille tuotteita, tuotantomenetelmiä ja palveluiden kehittämistä koskevaan teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen. Avustuksia saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhoidon teknologioiden kehittämiseen sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten liiketaloudelliseen hyödyntämiseen.

Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden sekä voittoa tavoittelemattomien yritysten ja yhteisöjen tutkimushankkeista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaava määrä.

Selvitysosa: Avustuksilla kannustetaan yrityksiä yhteisiin teknologiahankkeisiin

ja -ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä ja tehostamaan resurssien käyttöä ja saamaan sekä suuret että pienet yritykset mukaan teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon hankkeiden vaativuus, uuden teknologian hyväksikäyttö hankkeiden alkuvaiheessa, uuden teknologia liiketoiminnan kehittämisen tarpeet sekä alkavien, pienten ja keskisuurten yritysten erityistarpeet. Avustuksia myönnetään ensisijassa pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehitykseen sekä hankkeiden valmisteluun.

Avustuksia myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Yritysten ja yhteisöjen kehityshankkeiden esiselvityksiin, asiantuntijapalveluihin sekä hankkeiden valmisteluun.

— Uusia teknologiayrityksiä ja liiketoimintoja koskeviin selvityksiin ja asiantuntijapalveluihin sekä liiketoiminnan käynnistämiseen.

— Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden tutkimushankkeisiin.

— Voittoa tavoittelemattomien yritysten tai yhteisöjen tutkimushankkeisiin, erityisesti teknologian tutkimukseen.

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	116 635	67 105	27 167	7 166	852
Vuoden 2003 sitoumukset	13 822	49 834	42 317	29 132	16 582
Yhteensä	130 457	116 939	69 484	36 298	17 434

Vuonna 2003 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 138,7 milj. euroa.

2003 talousarvio	130 457 000
2002 talousarvio	135 317 000
2001 tilinpäätös	132 641 817

41. Keksintö-, laatu- ja standardisointitoiminnan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 806 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien keksintö-, laatu- ja standardisointitoiminnan edistämiseen ja niiden edistämisen hallintomenoihin. Keksintötoiminnan tukemisesta ja edistämisen hallintomenoista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti. Valtionavustuslakia (688/2001) sovelletaan yleislakina avustuksia myönnettäessä. Ministeriön päätöksillä määrätään avustuksen käytöstä ja käytön valvonnasta.

Selvitysosa: Keksintötoiminnan avustus ohjataan keksintöjen ja keksinnöllisyyden edistämiseen ja toiminnasta aiheutuviin hallintomenoihin. Standardisointitoiminnan avustuksella edistetään eri tahojen standardien valmistelutyötä. Laatutoiminnan avustus kohdistetaan laatutoiminnan edistämiseen ja kokonaisvaltaisen laadunhallinnan kehittämiseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa kunin yhteisön valtionaputoiminnalle ministeriön elinkeino- ja teknologiapolitiikkaa tukevat tavoitteet ja seuraa tulosohejauksella aikaan saatujen tulosten kehittymistä ja vaikuttavuutta.

Keksintötoiminta

Teknologiapolitiikan tavoitteena on innovaatioympäristöä kehittämällä luoda edellytyksiä elinkelpoiselle yritystoiminnalle. Kauppa- ja teollisuusministeriö kanavoi yksityishenkilöiden ja pienyritysten tekemien keksintöjen alkuvaiheen kehityksen ja kaupallistamisen edistämisen Keksintösäätiön kautta.

Keksintösäätiön tehtäviä ovat neuvonta, keksintöjen arviointi, keksintöjen suojauksen, tuotekehityksen ja markkinoinnin rahoitus sekä keksintöjen kaupallistamisen edistäminen. Lisäksi säätiö vastaa keksinnöllisyyden yleisestä edistämisestä tukemalla valtakunnallisia ja alueellisia keksijäjärjestöjä sekä osallistumalla keksintökilpailujen ja yhteisprojektien toteut-

tamiseen. Säätiö edistää keksintöpalvelujen saatavuutta paikallisella tasolla tukemalla kaikissa TE-keskuksissa toimivien keksintöasiamiesten ja useissa yliopistoissa toimivien innovaatio-asiamiesten toiminnallisia edellytyksiä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut Keksintösäätiölle seuraavat pitkän aikavälin tavoitteet:

— yleinen ilmapiiri on keksinnöllisyydelle myönteinen,

— yksityishenkilöiden ja pienyritysten edellytykset kehittää ja hyödyntää keksintöjään ovat mahdollisimman hyvät koko maassa,

— tehdyistä keksinnöistä löytyy helposti tietoa,

— keksintö- ja innovaatioasiamiehet saavat tarvitsemansa tiedon ja henkisen tuen sekä

— säätiön toiminta on taloudellista ja tehokasta, ja se kehittää edelleen toimintaansa ja henkilöstöään.

Standardisointitoiminnan edistäminen

Suomen Standardisointiliitto (SFS) osallistuu kansainväliseen tekniseen standardisointityöhön, ja edustaa Suomea kansainvälisissä järjestöissä. Se huolehtii siitä, että Suomeen luodaan maan tarpeita vastaavat kansalliset standardit. Lisäksi SFS ylläpitää alan tietojärjestelmää ja tiedottaa standardeista. SFS toimii myös pohjoismaisen ympäristömerkintäjärjestelmän ylläpitäjänä sekä Euroopan yhteisön ympäristömerkintäjärjestelmän toimivaltaisena elimenä Suomessa. Kauppa- ja teollisuusministeriö on sopinut SFS:n kanssa useiden tehtäväkokonaisuuksien hoitamisesta.

Laatutoiminnan edistäminen

Laatutoiminta on tärkeää elinkeinoelämän kilpailukyvyyn parantamisessa. Ministeriön tehtävänä on teollisen laatutoiminnan edistäminen sekä laatupoliittista päätöksentekoa tukevien laatuhankeiden valmistelu ja tukeminen. Keskeinen kokonaisvaltaisen laadunhallinnan työkalu on laatupalkintojärjestelmä, jonka kehittämiseen ja ylläpitämiseen määrärahaa käytetään. Ministeriö sopii vuosittain Laatuokeskuksen/Suomen Laatu yhdistys ry:n

kanssa konkreettisista tehtäväkokonaisuuksista ja tavoitteista.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Keksintötoiminta	3 976 000
Standardisointitoiminta	1 610 000
Laatutoiminta	220 000
Yhteensä	5 806 000
2003 talousarvio	5 806 000
2002 talousarvio	5 656 000
2001 tilinpäätös	6 155 678

70. *Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merigeologisessa kartoitus- ja tutkimustoiminnassa käytettävän aluksen hankintaan tarvittavine laitteistoinen yhteishankintana merivoimien tutkimuslaitoksen kanssa. Geologian tutkimuskeskus saa tehdä vuonna 2003 sitoumuksia enintään 341 000 euron arvosta koskien hankintakokonaisuuden vielä tilaamatonta osuutta.

Selvitysosa: Aluksen hankintamenot mukaan lukien hankintakokonaisuuteen kuuluvat tutkimus- ja mittauslaitteistohankinnat ovat 841 000 euroa Geologian tutkimuskeskuksen osalta.

Valtuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	100	100	47
Vuoden 2003 sitoumukset	236	68	37
Yhteensä	336	168	84

2003 talousarvio	336 000
2002 talousarvio	253 000

83. *Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 69 855 000 euroa.

Vuonna 2003 uusia lainoja saa myöntää enintään 75 890 000 euroa, josta vieraan pääomanehtoisena 44 016 000 euroa ja oman pääoman ehtoisena 31 874 000 euroa.

Lainoja saa myöntää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), valtioneuvoston päätöksen (461/1998) ja EU:n komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) mukaisesti. Lainoja saa myöntää joko vieraan pääoman ehtoisina (riskilainat) tai oman pääoman ehtoisina (pääomalainat) yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehitykseen, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotan-

tomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista.

Lainoja saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristötekniikan ja terveydenhoidon teknologioiden kehittämiseen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan tulosten liiketaloudelliseen hyödyntämiseen. Lainoja saa myöntää ensisijaisesti konkreettiseen riskipitoiseen tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen lähinnä pk-yrityksille. Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, teknologian tutkimuskeskuksella on lainansaajan hakemuksesta oikeus antaa lainansaajalle valtioneuvoston päätöksen (461/1998) määrittelemien ehtojen puitteissa lisää takaisinmaksuaikaa tai poikkeustapauksessa jättää lainan maksamaton pääoma ja korot osittain tai kokonaan takaisin perimättä. Muiden kuin pk-yritysten kohdalla

näin voidaan menetellä vain erityisen painavasta syystä.

Selvitysosa: Rahoitusta myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Uusien teknologiayritysten ja liiketoimintojen käynnistämiseen.

— Pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Korkean teknologian tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa.

— Pääomallinaa myönnetään erityisesti yrityksille, jotka ovat perustamisvaiheessa tai joiden toiminnan tulorahoitus on vielä vähäistä tai olematonta.

Pääomallinan ehdot määräytyvät osakeyhtiölain (145/1997) mukaisesti.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	51 002	21 246	5 065	819	60
Vuoden 2003 sitoumukset	18 853	27 624	15 875	5 700	7 838
Yhteensä	69 855	48 870	20 940	6 519	7 898

Vuonna 2003 myönnettävien lainojen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 25,1 milj. euroa.	2003 talousarvio	69 855 000
	2002 talousarvio	72 798 000
	2001 tilinpäätös	66 903 097

30. Yrityspolitiikka

Selvitysosa: Yrityspolitiikka pyrkii muokkaamaan yritysten toimintaedellytykset sellaisiksi, että yritysten perustamis- ja kasvumahdollisuudet on hyvät muihin maihin verrattuna. Yritysten uudistumiselle on tärkeintä, että ne ovat alttiina kilpailulle. Keskeistä on markkinoiden sujuva toiminta. Yrityspolitiikka keskittyy sellaisiin palveluihin ja rahoitukseen, joita muutoin ei olisi tarjolla. Yritysten perustamisessa erityisesti rahoitusmahdollisuudet, yritystoiminnan tuntemus ja hallinnollisten menettelyjen sujuvuus ovat avainasemassa. Kasvavat ja kansainvälistyvät yritykset tarvitsevat näiden lisäksi muun muassa takuita vientiriskin pienentämiseksi. Yrityspolitiikan keinoin vahvistetaan myös tasapainoista alueellista kehitystä.

Yrityspolitiikan välineitä ovat investointi- ja kehittämistuet, takuut, neuvontapalvelut ja säädökset. Yrityspolitiikkaa toteutetaan merkittävältä osin työvoima- ja elinkeinokeskusten (TE-) ja Finnvera Oyj:n sekä osaltaan myös Teknologian tutkimuskeskuksen (Tekes) ja Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toimenpitein.

Yritystuet ja kehittämisspalvelut

Kilpailukykyinen alueellinen elinkeinotoiminta edellyttää panostamista osaamisen parantamiseen. Pienten ja keskisuurten (pk-) yritysten kehittämisspalvelujen strategiatyöhön perustuvalla neuvonta-, koulutus- ja kehittämisspalvelutarjonnalla vastataan asiakastarpeisiin ja pyritään poistamaan markkinoiden toimintapuuotteita kehittämisspalvelujen kysynnässä ja tarjonnassa.

Kehittämisspalvelujen painopisteitä ovat yrittäjyyden ja uusperustannan edistäminen, pk-yritysten henkilöstön liikkeenjohtotaitojen kehittäminen, markkinointi- ja kansainvälistymisvalmiuksien parantaminen sekä yritysten sukupolvenvaihdosten tukeminen. Toiminnassa painottuu myös yritysten verkostoitumisen sekä uuden teknologian, erityisesti viestintäteknologian hyväksikäytön lisääminen pk-yrityksissä. Huomiota kiinnitetään kasvukykyisten ja -haluisten mikro- ja pk-

yritysten hallitun kasvun edistämiseen. Lisäksi edistetään ulkomaisia investointeja Suomessa, parannetaan elinkeino- ja pk-yritystoiminnan edellytyksiä sekä tuetaan yritystoimintaa edistävien yhteisöjen harjoittamaa neuvonta-, koulutus- ja muuta kehittämispalvelutoimintaa sekä näiden palvelujen kehittämishankkeita. Kehittämispalvelujen seutukunnallista ja paikallista tarjontaa tehostetaan.

Yritystukia myönnetään laadullisesti korkeatasoisiin aineellisiin ja aineettomiin hankkeisiin, joissa tuella voidaan arvioida olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen. Yritystukia suunnataan kasvuhakuisten, erityisesti aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin, pk-yritysten osaamiseen ja verkottumisen edistämiseen sekä uusia kehittyviä aloja edustavien pk-yritysten kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin. Lisäksi tuetaan pk-yritysten tarvitsemien palvelujen kehittämiseen liittyviä hankkeita.

Huomattava osuus yritystuista ja kehittämispalveluista rahoitetaan EU:n rakennerahasto-ohjelmien kautta. Alueellisten tavoiteohjelmien rahoituskehyksistä keskimäärin puolet kohdistuu joko suoraan tai välillisesti yritystoiminnan kehittämiseen. Ministeriö on keskeinen toimija alueellisissa EU-ohjelmissa 1 ja 2, joiden tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja vahvistaminen ja sitä kautta yritystoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Ministeriön osuus alueohjelmien Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osarahoitteisesta toiminnasta on runsas puolet. Lisäksi rahoitetaan tavoite 3 -ohjelmassa ja alueohjelmissa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoitteisia hankkeita. Ministeriön osuus näiden ohjelmien ESR-osarahoitteisista hankkeista on yhteensä vajaat kymmenen prosenttia. Suurin osa EU-ohjelmista rahoitettavien hankkeiden rahoituspäätöksistä tehdään TE-keskuksissa. Myös Tekesin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin suunnattava EAKR-rahoitus ja valtion vastinosuusmäärärahat osoitetaan TE-keskusten kautta. Yritystoiminnan kehittämisen osuus näissä ohjelmissa on noin viidennes.

Erityisrahoitus

Rahoituksen saatavuus on tärkeä toimintaedellytys yrityksille. Pk-yritysten ja viennin rahoituksessa on kuitenkin puutteita, joita julkisen vallan on perusteltua paikata omalla tarjonnallaan. Julkinen erityisrahoitus pyrkii investointien rahoittamisen ohella erityisesti osaamisen kasvattamiseen ja hyödyntämiseen yrityksissä. Keskeinen erityisrahoituslaitos tässä suhteessa on Finnvera Oyj.

Erityisrahoitustoiminta pyrkii itsekannattavuuteen, mutta elinkeino- tai aluepoliittisten tavoitteiden takia siihen liittyy usein valtion tuen tarvetta. Tuki pyritään kohdistamaan mahdollisimman läpinäkyvästi. Finnvera Oyj:n pk-yritysten rahoitukseen kohdistetaan sekä korkotukea että riskinottoon liittyvää valtion luotto- ja takaustappiokorvausten muodossa maksamaa tukea. Yhtiön pk-lainoitusta rahoitetaan osittain myös Euroopan aluekehitysrahastosta. Näiden lisäksi valtio tukee Finnvera Oyj:n kehittämis-, palvelu- ja neuvontatoimintaa. Vientitakuu- ja takaustappiot katetaan valtioneuvoston rahastosta. Lisäksi Finnveran tytäryhtiö Fide Oy hoitaa julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmän hallinnointia.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut yrityspolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Yrittäjyyden ja pk-yritystoiminnan toimintaympäristön kehittäminen siten, että suomalaisille yrityksille turvataan tasavertaiset aloitus-, kasvu- ja kilpailuedellytykset EU:n sisämarkkinoilla.

— Yritysten kehittämispalveluja tarjotaan ministeriön elinkeino- ja yrityspolitiikan asettamien tavoitteiden pohjalta laaditun kehittämispalvelustrategian mukaisesti ja ottamalla toteutuksessa huomioon alueelliset tarpeet.

— Yrityksille suunnattujen neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalvelujen tarjonnan sopivuus pk-yritysten kehittämistarpeisiin varmistetaan ja toimitaan yhteistyössä yrityksille vastaavia palveluja tarjoavien muiden organisaatioiden kanssa.

— Yritystukiohjelmien toimenpiteiden ohjausta sekä toimenpiteiden vaikutusten seurantaa tehostetaan ja valvontaa kehitetään.

— Erityisrahoituksessa pyritään itsekannattavuuteen. Finnveran omistaja- ja elinkeinopoliittisella ohjauksella varmistetaan elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteutuminen.

— Varmistetaan, että pk-yritystoiminnan rahoituksen saatavuus lisääntyy julkisen erityisrahoituksen osuuden ja riskinjaon vaikutuksesta. Erityisesti julkisen vallan toiminta ja riskinotto vaikuttaa viennin rahoitukseen sekä nopean kasvun edellyttämien aineettomien investointien rahoituksen saatavuuteen.

— Toimitaan siten, että vientiteollisuudelle tarjotut vientitakuupalvelut, julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasaus ja muu julkisesti tuetun viennin rahoitusjärjestelmä ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä ja niiden alueellinen saatavuus on hyvä.

Yrityspolitiikka -lunun määrärahat jakautuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2002		v. 2003 esitys
	v. 2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	
21. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	96	1 177	1 177
41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	336	336	336
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	27 501	23 452	19 800
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	15 137	10 428	21 100
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	3 747	3 364	3 364
45. Yritysten investointi- ja kehittämiss Hankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	13 086	16 147	16 483
(46.) Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi (siirtomääräraha 3 v)	26 069	17 660	-
47. Valtionavustus kehittämisspalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	3 561	3 561	3 561
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	2 137	9 000	7 300
49. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)	2 103	1 700	1 400
(50.) Korkotuki pk-yritysten investointeihin (arviomääräraha)	333	33	-
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	-	17	35 017
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppaa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	66 807	81 688	94 720
Yhteensä	160 913	168 563	204 258

21. Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toimintamenojen lisäksi myös kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuihin ja teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen, kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin sekä INNOSUOMI -toi-

mintaan ja -palkintoihin. Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenetelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksu-
rusteella.

Selvitysosa: Teollisoikeuksien ja yritys- ja yhteisötoiminnan asiantuntijaorganisaationa Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää ja kehittää innovatiivisuutta, yrittäjyyttä ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti. PRH tukee henkistä pääomaa ja edistää teknistä ja taloudellista kehitystä varmistamalla sen, että yritykset, yhdistykset ja säätiöt voivat toimia oikeudellisesti Suomessa; keksijät, tutkijat, tuotekehittäjät, valmistajat ja markkinoijat voivat saada patentin, tavaramerkin, mallioikeuden tai muun teollisoikeudellisen suojan, ja että suomalaisten edut turvataan kansainvälisesti. PRH varmistaa myös sen, että neuvonta ja tietopalvelu ovat luotettavia ja nopeasti saatavissa. Virasto uudistaa palvelujaan sähköistä asiointia lisäämällä.

PRH:lle jätettyjen hakemusten ja ilmoitusten kokonaismäärän arvioidaan kasvavan 3 %. Tilinpäätös- ja säätiöilmoitusten kasvuksi arvioidaan 7 % ja kaupparekisteri-ilmoitusten kasvuksi 3 %. Yhdistysrekisteri-ilmoitusten, yri-

tsykiinnityshakemusten sekä EU-tavaramerkkitoimiston tutkimuspyyntöjen määrän arvioidaan pysyvän ennallaan. Kansallisten tavaramerkkihakemusten arvioidaan laskevan 5 %. Kansainvälisten tavaramerkkihakemusten, joissa kohdemaana on Suomi, määrän arvioidaan kasvavan 2 %. Patentti- ja hyödyllisyysmallihakemusten määrän arvioidaan kasvavan 2 %. Mallioikeushakemusten määrän arvioidaan laskevan 15 %, koska yhteisömalliasetuksen odotetaan tulevan voimaan vuoden 2003 aikana.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Patentti- ja rekisterihallitukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuus

— Vaikuttavuutta parannetaan erityisesti osallistumalla alan kansainväliseen yhteistyöhön ja pitämällä yllä sidosryhmäsuhteita. Tietopalvelua ja sähköistä asiointia lisätään. Vaikuttavuutta parannetaan myös palvelukykyä ja aluepalveluita kehittämällä sekä jatkamalla INNOSUOMI -kampanjan kaltaista toimintaa.

Asiakaspalvelun joutuisuus:

	2001 toteutuma	2002 tavoite (tulossopimus)	2003 tavoite
Kotimaiset patenttihakemukset	2,6 v	2,1 v	2,5 v
Ulkomaiset patenttihakemukset	7,6 v	6,5 v	6,8 v
Hyödyllisyysmallihakemukset	3,0 kk	3,0 kk	3,0 kk
Kansalliset tavaramerkkihakemukset	12,0 kk	11,0 kk	13,0 kk
Kansainväliset tavaramerkkihakemukset (kohdemaana Suomi)	11 kk	1 v 3 kk	1 v 3 kk
EU-lausuntopyyntö	2,5 kk	2,5 kk	2,5 kk
Mallioikeushakemukset	9,5 kk	9,5 kk	9,5 kk
Kaupparekisteri-ilmoitukset	0,8 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yrityskiinnityshakemukset	0,8 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yhdistysrekisteri-ilmoitukset ¹⁾	3,0 kk	2,5 kk	2,0 kk
Uudet yhdistysrekisteri-ilmoitukset	2,0 kk	2,0 kk	2,0 kk
Säätiörekisteri-ilmoitukset	0,5 kk	0,5 kk	0,5 kk

¹⁾ Keskiarvoon eivät sisälly nimenkirjoittajien muutokset, joiden keskimääräinen käsittelyaikataavoite on 0,1 kk.

	2001 toteutuma	2002 tavoite	2003 tavoite
	(tulossopimus)		
Työn tuottavuus:			
Tuottavuuden muutos keskimäärin	-2,6 %	+1,0 %	+1,5 %
Taloudellisuus:			
Yksikkökustannusten muutos keskimäärin	+16,7 %	+3,5 %	+0,5 %
Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:			
	2001 toteutuma ¹⁾	2002 ennakoitu ²⁾	2003 arvio ³⁾
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	30 424	31 483	32 154
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	26 984	27 832	28 635
Käyttäjäämä (t€)	3 440	3 651	3 519
— % tuotoista	11,3	11,6	10,9
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	5 693	6 271	6 569
Ylijäämä/alijäämä (t€)	-2 253	-2 620	-3 050
— % tuotoista	-7,4	-8,3	-9,5
Tuotot % kustannuksista	93,1	92,3	91,3
Volyymin muutos %	-5,6	+6,9	+4,4
Tuottavuuden muutos %	-2,6	+1,0	+1,5

1) Luvut sisältävät momentit 32.10.23, 4.00.32.10.23 (PRH) ja 4.00.28.81.22 (Nettobudjetoitujen virastojen toiminnan kehittäminen).

2) Luvut sisältävät momentit 32.30.21 ja 4.01.32.10.23 (PRH)

3) Luvut sisältävät momentin 32.30.21 (PRH)

Tulojen perintä perustuu lakiin Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista (1032/1992) ja kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksiin Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista (1027/2001).

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperusteisesti patentti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, hyödyllisyysmallioikeus-, kaupparekisteri- ja yhdistysrekisteritulot sekä suoriteperusteisesti yritys kiinnitys-, säätio-, kaupparekisteriote- ja tilinpäätösasiakirja- ja liiketaloudellisesta toiminnasta aiheutuvat tulot.

Nettomäärärahaa on tarkoitus käyttää Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenojen kattamiseen. Määrärahan tarve johtuu yhdistysrekisterin toiminnasta, jossa maksuille ei ole ase-

tettu yhteiskuntapoliittisista syistä omakustannustavoitetta.

Momentin tuloennusteet perustuvat sille olettamukselle, että maksut pysyvät toimintavuonna ennallaan. Jos maksujen kysyntäennusteet poikkeavat huomattavasti arvioidusta, varaudutaan niiden osalta arvioimaan niin korotustarvetta kuin alentamistarvetta erikseen.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot , maksullisen toiminnan menot	33 396 000
Bruttotulot	32 219 000
Maksullisen toiminnan tulot	32 111 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	31 098 000
— muut suoritteet	1 013 000
Muut tulot	108 000
Nettomenot	1 177 000

2003 talousarvio	1 177 000
2002 talousarvio	1 177 000
2001 tilinpäätös	96 280

41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n toimintakuluihin valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisesti.

Selvitysosa: Toimintatuella korvataan valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisesti Finnvera Oyj:lle erikseen määritellyistä valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetuista palveluista aiheutuvia kuluja. Valtioneuvoston sitoumuksessa on määritelty miltä osin valtio korvaa yhtiön palveluja. Kauppa- ja teollisuusministeriö ja yhtiö tekevät vuosittain palvelujen tuottamista koskevan sopimuksen.

Määräraha liittyy osin Kera Oyj:n myöntämien luottojen perusteella maksettavaan poistuvaan ja vuosittain alenevaan peruskorkotukeen, johon sisältyi toimintatukea.

2003 talousarvio	336 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	336 376

42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) ja valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia luottoja erityisrahoitusyhtiö saa myöntää vuonna 2003 enintään 117 732 000 euroa ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia lainoja yhteensä enintään 100 912 000 euroa, johon sisältyvät myös naisryttäjälainat.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksaa yhtiölle korkotukea. Korkotuki voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille vuosittain alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Erityiskorkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

Vuonna 2003 korkotukea maksetaan valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisena alueellisena korkotukena ja erityiskorkotukena Finnvera Oyj:n vuonna 1999 tai sen jälkeen myöntämille luotoille. Korkotukea maksetaan lisäksi Kera Oyj:n ennen vuotta 1999 myöntämille luotoille Kera Oyj:stä annetun lain nojalla annettujen voimassa olevien valtioneuvoston sitoumusten mukaisena peruskorkotukena ja lisäkorkotukena.

Alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvien luottojen myöntämisvaltuudet koskevat myös sitä osaa myönnettyistä luotoista, joiden korkotukea rahoitetaan Euroopan aluekehitysrahastosta. Näiden luottojen korkotuen kansallinen valtion rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 26.98.61.

Finnvera Oyj:lle maksettava sen edelleen luotonsaajille siirtämä alueellinen korkotuki ja

erityiskorkotuki maksetaan yhtiölle samana vuonna kuin yhtiö hyvittää sen asiakkaalle.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	18,6	14,5	8,5	4,7	2,3
Vuoden 2003 sitoumukset	1,2	1,6	1,4	0,5	0,4
Yhteensä	19,8	16,1	9,9	5,2	2,7

Vuonna 2003 korkotuesta kohdistamattoman korkotuen (peruskorkotuki) laskennallinen osuus on 6,22 milj. euroa ja kohdistetun korkotuen 13,58 milj. euroa.

Vuoden 2003 myönnettävien tukien kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 4,8 milj. euroa.

2003 talousarvio	19 800 000
2002 talousarvio	23 452 000
2001 tilinpäätös	27 500 985

43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n ja Kera Oyj:n luotonanto- ja takaustoiminnassa syntyneiden tappioiden korvaamiseen Kera Oy:stä annetun lain (65/1971) ja valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksessa tarkemmin määriteltujen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö myöntää 1.1.1999 alkaen. Tätä ajankohtaa ennen myönnettyistä luotoista ja takauksista, jotka Kera Oyj on myöntänyt, korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oy:stä annetun lain mukaan annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Finnvera Oyj:n vuonna 2003 myöntämistä luotoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja ensimmäisen kerran vuonna 2004.

Finnvera Oyj:n myöntämien investointi- ja käyttöpääomalainoista syntyvien luottotappioiden korvaamiseen kohdistetaan myös Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusta. Kansallinen rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 26.98.61.

2003 talousarvio	21 100 000
2002 talousarvio	10 428 000
2001 tilinpäätös	15 136 535

44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 364 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain (954/1981) sekä saaristokuljetusten tukemisesta annetun valtioneuvoston päätöksen (311/1982) mukaisen kuljetustuen maksamiseen pk-yrityksille. Määrärahasta saa käyttää enintään 13 500 euroa saariston kuljetustuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Kuljetusten alueellisesta tukemisesta annettu laki on voimassa vuoden 2003 loppuun.

Kuljetustukea maksetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnissa sijaitsevien pk-yritysten kuljetusten tukemiseen.

Kuljetustuen tavoitteena on parantaa edellytyksiä tuotannon määrän nostamiseen, uuden

tuotantotoiminnan aikaansaamiseen sekä tuotannon jalostusasteen kohottamiseen.

2003 talousarvio	3 364 000
2002 talousarvio	3 364 000
2001 tilinpäätös	3 746 951

45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arvionääräraha)

Momentille myönnetään 16 483 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) ja yritystuesta annetun lain (1136/1993) mukaisten tukien sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (2/022/1998) mukaisten kansainvälistymistukien maksamiseen.

Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain mukaista investointitukea, pk-yritysten kehittämistukea ja yritysten toimintaympäristötukea sekä maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistukea saa vuonna 2003 myöntää yhteensä 16 819 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysten investointihankkeisiin, pk-yritysten kehittämishankkeisiin, yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin sekä maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettäviin avustuksiin.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain mukaisten tukien tavoitteena on parantaa erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kilpailukykyä sekä yritysten toimintaympäristöä. Tavoitteena on suunnata tuki hyvät kasvuedellytykset omaaville käynnistys- ja kasvuvaiheen pk-yrityksille. Tukia suunnataan laadullisesti korkeatasoisiin hankkeisiin, joissa tuella voidaan arvioida olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen.

Investointitukea myönnetään käyttöomaisuusinvestointien toteuttamiseen yrityksen

aloittaessa tai laajentaessa toimintaansa taikka uudistaessa käyttöomaisuuttaan. Investointitukea voidaan myöntää koko maassa pienille yrityksille. Kehitysalueella tukea voidaan myöntää myös pientä yritystä suuremmille yrityksille. Investointituen tavoitteena on parantaa yritysten tuotteiden ja tuotannon teknistä tasoa, paikkakunnan tai alueen työn tuottavuuden tasoa, vahvistaa tuotantorakenteeltaan ongelmallisten alueiden elinkeinorakennetta sekä parantaa työllisyyttä ja yritysten kansainvälistymistä.

Pk-yritysten kehittämistukea voidaan myöntää koko maassa laissa määritellyn pk-yrityskokorajan mukaisille pk-yrityksille. Tukea voidaan myöntää pk-yritysten merkittäviin kehittämis- tai kansainvälistymishankkeisiin. Pk-yritysten kehittämistuen tavoitteena on parantaa pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukykyä sekä kansainvälistymistä.

Yritysten toimintaympäristötukea voidaan myöntää koko maassa hankkeisiin, joilla kehitetään tai aikaansaadaan pk-yritysten tarvitsemia palveluja, parannetaan yritysten ja oppilaitosten välistä yhteistyötä ja yritysten verkottumista sekä teknologian siirtoa. Tukea myönnetään pääsääntöisesti muille kuin yrityksille eli lähinnä julkisille yhteisöille kuten oppilaitoksille, tutkimuslaitoksille sekä kunnille.

Tukea suunnataan myös Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelusta aiheutuvien talous- ja työllisyysvaikutusten kompensointiin suojelun vaikutuspiirissä olevilla alueilla valtioneuvoston periaatepäätökseen vanhojen metsien suojelemisesta (3/500/96; 27.6.1996) sisältyvän kompensatio-ohjelman mukaisesti.

Maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistukea myönnetään koko maassa maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin.

Myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan vuonna 2003 eri käyttökohteisiin seuraavasti:

	€	Arvio yrityksistä	Uusia työpaikkoja	Uusitut työpaikat	Hankkeiden toteuttamisesta työpaikkoja
Investointituki	3 400 000	160	390	130	60
Pk-yritysten kehittämistuki	6 700 000	270	340	1 010	190
Toimintaympäristötuki	3 400 000	30	120	120	50
Maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistuki	3 319 000	50	150	280	135
Yhteensä	16 819 000	510	1 000	1 540	435

**Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti
(1 000 euroa):**

	2003	2004	2005	2006	2007
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	14 128	8 746	2 186	841	-
Vuoden 2003 sitoumukset	2 355	6 055	5 045	2 187	1 177
Yhteensä	16 483	14 801	7 231	3 028	1 177

Vuonna 2003 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 15,6 milj. euroa.

2003 talousarvio	16 483 000
2002 talousarvio	16 147 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	13 086 040

(46.) *Avustus telakkateollisuuden kilpailuedellytysten turvaamiseksi* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	17 660 000
2001 tilinpäätös	26 069 129

47. *Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 561 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen valtionapuun ja lähinnä pk-yritysten kehittä-

mispalvelujen tuottamiseen sekä ulkomaisien investointien edistämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille, pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen, yrittäjyyden edistämiseen ja alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin.

Momentin käyttötarkoituksessa mainittuihin ulkomaisten investointien edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen johdosta myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti. Myös pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen, yrittäjyyden ja yritysten eettisen vastuun edistämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin voidaan erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perusteella myöntää valtionapua kustannusten täyttä määrää vastaavasti.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin päättämien perusteiden mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Kauppa- ja teollisuusministeriö hyväksyy kunkin järjestön toiminnalle asetetut ministeriön yrityspolitiikkaa tukevat tavoitteet ja seuraavalla toiminnalla aikaan saatujen tulosten kehittymistä ja vaikuttavuutta.

Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavasti: €

Ulkomaisten Investointien Edistämissäätiö	1 598 000
Suomen Taideteollisuusyhdistys	685 000
PKT-säätiö	505 000
Suomalaisen Työn Liitto	252 000
Muut valtionavustukset	521 000
Yhteensä	3 561 000

Momentin määrärahaa käytetään ulkomaisien investointien edistämiseen liittyvien palvelujen tuottamiseen sekä pk-yrityksille tarkoitettujen asiantuntijapalvelujen käytön ja yrittäjyyden edistämiseen. Määrärahaa käytetään myös elinkeino- ja pk-yritystoiminnan edellytysten parantamiseen, pk-yritysten kilpailukykyä edistäviin hankkeisiin kuten pk-yritysten koulutus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeisiin, kehittämispalvelujen tarjonnan monipuolistamiseen sekä teollisen muotoilun hyväksikäytön edistämiseen pk-yrityksissä. Lisäksi määrärahaa käytetään alueellisen elinkeinotoiminnan edistämiseen.

2003 talousarvio	3 561 000
2002 talousarvio	3 561 000
2001 tilinpäätös	3 560 538

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen maksamiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annetun lain (1136/1996) tarkoittamalle yhtiölle Fide Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen sekä valtiokonttorille korontasausopimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suojaukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuonna 2003 Fide Oy:n arvioidaan tekevän uusia vientiluottoja koskevia korontasausopimuksia 300 milj. euron arvosta. Alusluottoja koskevia korontasausopimuksia ei arvioida tehtävän vuonna 2003. Vuoden 2003 jälkeen julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausopimuksia arvioidaan tehtävän vuosittain yhteensä noin 600 milj. euron arvosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annetun lain muuttamisesta siten, että vienti- ja alusluottoja koskevien korontasausopimusten ja -tarjousten myöntämisaikaa ehdotetaan jatkettavaksi vuodesta 2002 vuoteen 2005.

Korontasausopimuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Vientiluottojen korkotuki	7 300	8 300	9 100	9 500	15 400
Alusluottojen korkotuki	-	800	4 000	6 700	18 000
Yhteensä	7 300	9 100	13 100	16 200	33 400

2003 talousarvio	7 300 000
2002 talousarvio	9 000 000
2001 tilinpäätös	2 136 936

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien rakennerahastokauden 2000—2006 tavoite 1, 2 ja 3 -ohjelmien sekä Interreg III -yhteisöaloitteiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU:n osuuksien kanssa. Lisäksi määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää neuvonta-, koulutus-, konsultointi- ja muiden kehittämisspalvelujen maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 6 728 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lopulliselle edunsaajalle aiheutuvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Rakennerahasto-ohjelmissä käytettävästä kansallisesta rahoituksesta säädetään muun muassa laissa yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Laki on voimassa ohjelmakauden 2000—2006 loppuun saakka. Lisäksi tuis- ta säädetään energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annetuissa valtioneuvoston päätöksissä (45/1996 ja 29/1999), Tekesin tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja teknisen tutkimuk-

sen hankerahoitusta koskevissa säädöksissä (VNp 461/1998), laissa valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998). Tuista säädetään myös Euroopan yhteisöjen komission hyväksymien yrittäjäkoulutuksen ja alueellisten kehittämisprojektien tukiohjelmien (EU 548 ja 549/11.10.1996) maksullisia suoritteita koskevissa säädöksissä (KTM:n asetus 16/2001) ja valtionavustuslais- sa (688/2001). Lisäksi kaikkien rakennerahasto-ohjelmien hallinnoinnista säädetään laissa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999) ja asetuksessa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

Kauppa- ja teollisuusministeriö päättää valtion vastinrahoituksen käytöstä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

Rahoituksella toteutetaan pk-yritysten koulutus- ja kehittämisspalveluja, joihin osallistuvilta perittävänä maksuina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 1 340 000 euroa. Maksullisista suoritteista määrättävät maksut muodostavat yhteensä vähintään kuudesosan siitä määrästä, mikä niiden tuottamisesta ja kehittämisestä syntyviin menoihin on kokonaisuudessaan valtion kunkin vuoden talousarviossa osoitettu (KTM:n asetus 16/2001).

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 81,680 milj. euroa Euroopan aluekehitysrahastosta osarahoitettujen hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 13,040 milj. euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Vuosien 2000—2002 sitoumukset	75,877	27,388	3,796	-	107,061
Vuoden 2003 sitoumukset	18,843	37,770	21,012	2,487	80,112
Yhteensä	94,720	65,158	24,808	2,487	187,173

Vuonna 2003 myönnettävien rahoitusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 76,1 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain ja ohjelmittain seuraavasti (milj. euroa):

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Interreg III	Yhteensä ¹⁾
Euroopan aluekehitysrahasto	34,761	29,799	-	2,266	66,826
Euroopan sosiaalirahasto	1,568	1,865	8,507	-	11,940
Yhteensä	36,329	31,664	8,507	2,266	78,766

¹⁾ Vuoden 2003 myöntämisvaltuudesta puuttuvat tulot 1,346 milj. euroa

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena ¹⁾	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot ²⁾	Myöntämis- valtuus v. 2003 ³⁾	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot ⁴⁾	Määräraha v. 2003 ⁵⁾
	Euroopan aluekehitys- rahasto				
Tavoite 1	254,830	117,138	34,761	73,483	46,946
Tavoite 2	207,732	92,141	29,799	56,611	32,742
Interreg	13,032	5,759	2,266	3,934	1,992
Yhteensä	475,594	215,038	66,826	134,028	81,680
Euroopan sosiaalirahasto					
Tavoite 1	12,927	5,622	1,568	4,748	1,738
Tavoite 2	11,314	4,557	1,865	3,249	1,622
Tavoite 3	74,390 ¹⁾	24,460	8,507	17,574	8,340
Yhteensä	98,631	34,639	11,940	25,571	11,700
EAKR + ESR yhteensä	574,225	249,677	78,766	159,599	93,380

¹⁾ Kauden 2000—2006 rahoituskehityksessä mukana arvio tuloista 13,738 milj. euroa

²⁾ Vuosien 2000—2002 valtuuslukuista puuttuvat tulot 5,651 milj. euroa

³⁾ Vuoden 2003 myöntämisvaltuudesta puuttuvat tulot 1,346 milj. euroa

⁴⁾ Vuosien 2000—2002 ta + Ita:t eivät sisällä ennen vuotta 2000 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja

⁵⁾ Vuoden 2003 arviomäärärahaluvusta puuttuvat tulot 1,340 milj. euroa

2003 talousarvio	94 720 000
2002 talousarvio	81 688 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	66 806 916

40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka

Selvitysosa: Kuluttaja- ja kilpailupolitiikalla parannetaan markkinoiden toimintaa. Toimivilla markkinoilla tuotteet ja palvelut ovat laadukkaita ja edullisia. Esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy on kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan harjoittamisen keskeinen edellytys. Hyvin toimivat markkinat kannustavat yrityksiä innovaatioihin, panostamaan uusille, kuluttajien tarpeet huomioon ottaville liiketoiminta-aloille sekä kehittämään joustavia toimintatapoja. Talouden globalisaatio ja verkottuminen, viestintä- ja muun teknologian kehittyminen sekä julkisen sektorin monet rakenteelliset muutokset tuovat kuluttaja- ja kilpailupolitiikalle uusia haasteita. Kansalaisen ja kuluttajan näkökulma korostuu myös monissa muissa talous-, sosiaali- ja elinkeinopolitiikan piiriin kuuluvissa kysymyksissä.

Talouden kehityspiirteet sekä lisäävät yritysten keskinäistä kilpailua että aikaansaavat laajalaisempia ja vaikeammin analysoitavia kilpailunrajoituksia. Kilpailupolitiikan kehittämistarpeiden, -tavoitteiden ja -keinojen arviointia jatketaan. EU-maissa sovelletaan lisääntyvässä määrin kansallisen kilpailulainsäädännön rinnalla EU:n kilpailulainsäädäntöä. Valtiontukisääntöjen soveltamista ja valvontaa on asteittain siirretty kansallisille viranomaisille. Vaikuttaminen EU-tason kehittämistyöhön on yhä keskeisempää sekä kilpailu- että kuluttaja-asioissa.

Kuluttajat tarvitsevat rationaalisten kulutus päätösten perustaksi monipuolista markkinainformaatiota. Kuluttajapolitiikassa kiinnitetään huomiota erityisesti lasten asemaan hyödykemarkkinoilla ja turvallisten hyödykkeiden käyttäjinä. Velkaneuvonnan toimivuus, ennaltaehkäisevä talousneuvonta ja kuluttajaneuvonta ovat seurannan ja kehittämisen kohteina. Kuluttajien luottamuksen säilyttäminen viranomaisten palvelukykyyn on tärkeää, mistä syystä kuluttajaviranomaisten toimintaa kehitetään jatkuvasti. Kuluttajapolitiikkaa toteutetaan vuosille 2000—2003 laaditun kuluttajapoliittisen ohjelman mukaisesti.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Kuluttajapoliittisen ohjelman toteutuminen varmistetaan. Kuluttajien asema yhteiskunnassa ja markkinoilla vahvistuu. Kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä ristiriitoja ehkäistään ja ratkaistaan.

— Kilpailupolitiikalla varmistetaan markkinoiden avoimuus ja kilpailun hyötyjen siirtyminen myös asiakkaille ja kuluttajille. Kansainvälisen lainsäädännön kehitystä seurataan sekä vaikutetaan päätöksentekoon siten, että elinkeinoelämän tiedonsaanti ja toimintaedellytykset tulevat turvatuksi.

— Elintarvikelainsäädäntö on selkeää ja helposti ymmärrettävää ja siinä otetaan tasapuolisesti huomioon alan nopea kehitys ja kuluttajansuojan korkean tason säilyttäminen.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka -luvun määrärahat jakaantuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2001 tilinpäätös	v. 2002	
		varsinainen talousarvio	v. 2003 esitys
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 403	5 530	5 524
24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 207	1 313	1 415
(25.) Elintarvikeviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	342	-	-

26.	Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 974	4 571	4 511
31.	Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (arviomääräraha)	3 111	3 611	5 160
50.	Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673	673	673
Yhteensä		14 711	15 698	17 283

21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 524 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston ja kuluttaja-asiamiehen tehtävänä on kuluttajien taloudellisen, terveydellisen ja oikeudellisen aseman turvaaminen sekä Suomen, Pohjoismaiden ja EU:n kuluttajapoliittisten toimintasuunnitelmien toteuttaminen. Kuluttajavirasto edistää ja toteuttaa kuluttajavalistusta ja -kasvatusta, ohjaa kunnallista kuluttajaneuvontaa sekä talous- ja velkaneuvontaa, tekee kuluttajakysymyksiin liittyviä selvityksiä ja vertailuja sekä esityksiä ja aloitteita kuluttajansuojan ja kuluttajapolitiikan kehittämiseksi. Kuluttajaviraston ylijohtaja toimii kuluttaja-asiamiehenä, jonka tehtävänä on markkinoinnin, perinnän, takauksen ja sopimusehtojen lainmukaisuuden valvonta sekä kuluttajan avustaminen tuomioistuimissa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

— Toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta lisätään suuntaamalla toiminta aloille, joilla on kuluttajan kannalta huomattavaa merkitystä tai joilla voidaan olettaa yleisimmin esiintyvän ongelmia kuluttajien asemassa. Painopistealueet ovat:

— lasten aseman vahvistaminen kulutus-
hyödykemarkkinoilla ja turvallisten hyödykkeiden käyttäjänä,

— kuluttajavelallisten aseman parantaminen rahoitusmarkkinoilla,

— kuluttajan asemaan vaikuttaminen viestintäpalveluiden käyttäjänä.

Palvelutavoitteet:

— Kuluttajaviraston ja kuluttaja-asiamiehen palvelujen saatavuus ja saavutettavuus varmistetaan ja saapuvat ilmoitukset käsitellään nopeasti palvelusitoumuksia noudattaen,

— ilmoitusten ja tiedustelujen käsittelytapojen kehittäminen,

— alue- ja paikallishallinnon toimintojen parantaminen.

Hintatuki on tarpeen puolueetonta kuluttajainformaatiota jakavan Kuluttaja-lehden levikin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	6 189 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	720 800
Muut toimintamenot	5 468 200
Bruttotulot	665 000
Maksullisen toiminnan tulot	655 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	109 000
— muut suoritteet	546 000
Muut tulot	10 000
Nettomenot	5 524 000

2003 talousarvio 5 524 000

2002 talousarvio 5 530 000

2001 tilinpäätös 5 403 374

(22.) Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 32.20.24.

24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 415 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 48 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtana momentilta 31.24.21.

Kuluttajavalituslautakunta antaa kirjallisia ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinoharjoittajien välisiin, yksittäisiä kulutushyödykesopimuksia koskeviin tai muihin kulutushyödykkeen hankintaan liittyviin erimielisyyksiin, jotka kuluttajat ovat saattaneet lautakunnan käsiteltäväksi. Lisäksi lautakunta antaa ratkaisusuosituksia takaus- ja panttaussitoumuksia ja asuntokauppaa koskeviin riita-asioihin. Lautakunta sovittelee riitoja. Lautakunta antaa myös lausuntoja tuomioistuimille, neuvontaa ja koulutusta kuluttajaneuvojille ja muille sidosryhmille ja vastaa kansalaisten kirjallisiin tiedusteluihin sekä tiedottaa ratkaisuisaan.

Kuluttajavalituslautakunnan suoritteet ovat vireille tulleet ja päätetyt valitusasiat. Lautakunta ei voi itse suoraan vaikuttaa saapuvien valitusten määrään, minkä vuoksi suoritteiden määrää ei voida tarkasti ennakoita. Kokonaisuudessaan määrä ja vaikeusaste riippuvat lähinnä ulkoisista tekijöistä. Tilastointiin satunnaisesti vaikuttavien tekijöiden vaikutusten vähentämiseksi suoritteet lasketaan kahden vuoden keskiarvona. Vuosina 2000—2001 suoritteita oli 5 802, joista jaosto- tai täysistunto- sekä yksinkertaisessa käsittelyssä tehtyjä ratkaisuja 1 714 vuonna 2000 ja 1 987 vuonna 2001. Sovintojen määrä oli 559 eli 17,8 % päättäneistä asioista. Yhden suoritteen keskimääräinen hinta vuonna 2001 oli 230 euroa ja yhden päätetyn valituksen hinta 427 euroa, kun muuta toimintaa ei oteta huomioon.

Valitusten määrä lisääntyi hieman vuonna 2001 ja sen ennustetaan olevan noin 3 000 vuonna 2003.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kuluttajavalituslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Jaostojen käsittelyaika on keskimäärin 10 kuukautta.

— Täysistuntokäsittely täysistuntoon siirtämisen jälkeen kestää keskimäärin 2,5 kuukautta.

— Yksinkertaisen käsittelyn osuus ratkaisuista on noin 10 %.

— Sovintojen osuus päättäneistä asioista on 25 %.

— Suositusten noudattamisaste on 70—80 %

2003 talousarvio	1 415 000
2002 talousarvio	1 313 000
2001 tilinpäätös	1 207 085

26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 511 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on talouden tehokkuuden lisääminen kilpailua edistämällä ja sen esteitä poistamalla. Virasto tutkii sekä oma-aloitteisesti että toimenpidepyyntöjen perusteella kansantalouden suorituskyvyn kannalta olennaisia, taloudelliselle kilpailulle vahingollisia kilpailurajoituksia sekä yksityisessä että julkisessa elinkeinotoiminnassa. Lisäksi virasto valvoo yrityskauppoja ja hoitaa sen vastuualueelle kuuluvat kansainväliset tehtävät.

Markkinoiden toimivuutta edistetään sekä perinteisesti puuttamalla kilpailunrajoituksiin että yleisemmin vaikuttamalla kilpailun toimivuuteen. Tavoitteena on lisätä ennaltaehkäisevän ja konsultoivan toiminnan osuutta suhteessa jälkikäteisvalvontaan. Toimintaa terävöitetään suuntaamalla pääosa resursseista valituille painopistealueille. Tutkittavaksi ei oteta vähämerkityksellisiä asioita.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Julkisen tuotantotoiminnan osalta selvitetään palvelutuotannon markkinaehtoistamisen edellytyksiä. Sidoryhmäsuhteita syventämällä kehitetään julkisen omistaja-, hyvinvointi- ja kilpailupolitiikan koordinaatiota.

— Energia-, viestintä- ja finanssimarkkinoilla keskitytään erityisesti selkeisiin hintasyrjintätapauksiin sekä estetään kilpailijoiden ja uu-

sien toimintamuotojen keinotekoinen poissulkeminen.

— Kaupan ja teollisuuden aloilla puututaan erityisesti ostovoiman väärinkäyttöön sekä kilpailua poissulkeviin hinnoittelu-, logistiikka-, laadunvalvonta- ja kierrätysjärjestelyihin.

— Yrityskauppavalvonnan avulla suojataan kuluttajien ja asiakkaiden etua sellaisilta yrityskeskittymiltä, joiden tuloksena syntyy kilpailua oleellisesti estävä määräävä markkina-asema. Yrityskauppoja tarkastellaan niiden kotimaassa ilmenevien vaikutusten mukaan, mutta arvioinnissa otetaan huomioon myös ulkomainen kilpailu.

— Kansainvälisissä asioissa keskitytään EU:n kilpailusääntöjen uudistuksiin sekä Suomen ja EU:n kilpailupolitiikan kannalta keskeisiin kilpailunrajoitusasioihin.

— Ulkoisella viestinnällä tuetaan viraston strategioiden toteutumista. Tavoitteena on, että elinkeinoelämän piirissä ymmärretään kilpailulainsäädännön tavoitteet ja niistä johdetut käytännön toimet ja että kaikilla viraston kannalta keskeisillä sidosryhmillä on oikeansisältöinen ja riittävän kattava ja selkeä käsitys viraston toiminnasta.

Palvelu-, tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet

— Ratkaisujen taloudellista ja analyttistä perustaa vahvistetaan.

— Toimenpidepyyntöjen sekä puuttumattomuustodistus- ja poikkeuslupahakemusten käsittely on nopeaa ja johdonmukaista. Yrityskaupat ratkaistaan kilpailunrajoituslaissa asetettujen määräaikojen rajoissa.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

2003 talousarvio	4 511 000
2002 talousarvio	4 571 000
2001 tilinpäätös	3 974 449

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen

korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille.

Määrärahaa saa käyttää myös projektihenkilöstön palkkaukseen Kuluttajavirastoon sekä velkaneuvojien koulutukseen.

Selvitysosa: Talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia menoja kuitenkin siten, että korvauksesta voidaan käyttää muihin kuin talous- ja velkaneuvonnan henkilöstökuluihin keskimäärin 15 prosenttia toteutuneiden henkilöstökulujen kokonaismäärästä. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palvelun tuottajalle. Korvauksen maksatuksesta huolehtii Kuluttajavirasto ja muulle palvelun tuottajalle lääninhallitus. Määrärahalla tuetaan myös määräaikaista ohjelmaa, jolla edistetään vapaaehtoisten velkaneuvontajien aikaansaamista. Määrärahan arvioidaan kattavan noin 130 päätoimisen talous- ja velkaneuvojan palkkaamisesta aiheutuvat menot.

2003 talousarvio	5 160 000
2002 talousarvio	3 611 000
2002 lisätalousarvio	645 000
2001 tilinpäätös	3 111 311

50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin kuluihin.

Selvitysosa: Kuluttajajärjestöt ovat kuluttajien etujärjestöjä, jossa ominaisuudessa ne neuvovat kuluttajia sekä jakavat ja välittävät niille kuluttajatietoa. Työtehoseuran kotitalousosasto edistää tutkimuksella kotitalousosaston toimivuutta ja tehokkuutta sekä kuluttajien omien toimintaedellytysten parantamista.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:	€	2003 talousarvio	673 000
		2002 talousarvio	673 000
		2001 tilinpäätös	672 752
Suomen Kuluttajaliitto ry	479 000		
Kuluttajat-Konsumenterna ry	25 000		
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	169 000		
Yhteensä	673 000		

50. Kansainvälistymispolitiikka

Selvitysosa: Kansainvälistymispolitiikan lähtökohtana on suomalainen intressi, jonka mukaan vientiä ja kansainvälistymistä tukevien toimien tulee edistää taloudellista kehitystä, työllisyyttä ja hyvinvointia Suomessa. Julkisista peruspalveluista muokataan helposti saatavilla oleva kokonaisuus sekä kotimaassa että ulkomailla. Palvelutavoitteena on innovatiivinen ja kilpailukyinen yritys ympäristö, joka mahdollistaa kansainvälistymistaitojen asteittaisen omaksumisen.

Viennin ja kansainvälistymisen edistämistä laajasti arvioineen ns. VKE-toimikunnan työtä jatkamaan asetettu Vientifoorumi keskittyy kansainvälistymisen palvelukokonaisuuden kehittämiseen sekä yhteisöjen ja yritysten tarpeiden yhteensovittamiseen.

Ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro ry tarjoavat kansainvälistymisen alkutaipaleen yrityksille maksutonta perusneuvontaa sekä kokeneemmille viejille osin maksullisia asiantuntijapalveluita. Ministeriö vahvistaa vuosittain järjestöjen tulostavoitteet ja seuraa säännöllisesti asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Toimialoittaisella kansainvälistymistuella täydennetään asiantuntijaverkoston palveluja. Toimialakohtaiset kansainvälistymishankkeet ovat osoittautuneet tehokkaaksi toimintamalliksi verkostoituneen toimintatavan lisäämisessä. Talouden kasvua ja työllisyyttä voidaan parhaiten tukea panostamalla nopeasti kehittyville kasvualoille, joita ovat muun muassa hyvinvointi- ja bioteknologia sekä muut korkean teknologian ja informaatioteknologian toimialat. Uutena palveluna käynnistetään kokeilu pitkäkestoisesta kansainvälistymisen kumppanuusohjelmista pienten yritysten verkottumisen tukemiseksi.

Ministeriö jatkaa vuonna 2005 Aichissa Japanissa järjestettävän kansainvälisen maailmannäytelyn osallistumisen valmisteluja.

Matkailuyritysten toimintaedellytyksiä parannetaan matkailualan elinkeinopoliittisten linjausten mukaisesti. Matkailun edistämiskeskus vastaa Suomeen suuntautuvan matkailun käytännön edistämistyöstä ja tukee matkailupalvelujen kehittämistä Suomessa yhteistyössä matkailuyritysten ja järjestöjen sekä matkailun viranomaisten kanssa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut kansainvälistymispolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

- Pienille yrityksille suunnatun vientikumppanuusohjelman kokeilu.
- Maksuttomien peruspalvelujen ja osin maksullisten asiantuntijapalvelujen saatavuutta ja laatua parannetaan.
- Kansainvälistymispalvelujen kehittämisessä otetaan huomioon suomalainen intressi ja Vientifoorumin esitykset.
- Verkottumista edistävien yhteishankkeiden ja vientirenkaiden määrä kasvaa.
- Toimialakohtaista tukea suunnataan ensisijassa sellaisille kasvukykyisille ja teknologiain-
tensiivisille toimialoille, jotka parhaiten auttavat tuotannon ja viennin monipuolistumista.

**Kansainvälistymispolitiikka -luvun määrärahat jakautuvat seuraavasti
(1 000 euroa):**

	v. 2001 tilinpäätös	v. 2002 varsinainen talousarvio	v. 2003 esitys
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 003	16 081	15 973
40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)	17 414	17 500	18 273
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	24 219	23 546	23 596
Yhteensä	57 636	57 127	57 842

21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 973 000 euroa.

Selvitysosa: Matkailun edistämiskeskus (MEK) tekee Suomea tunnetuksi, kehittää ja markkinoi Suomen matkailupalveluja ulkomailla, vientivalmentaa matkailun pk-yrityksiä sekä kehittää kotimaanmatkailua. MEK toimii yhdessä Suomen matkailuelinkeinon ja muiden sidosryhmien kanssa. MEK pyrkii mahdollisimman laajapohjaiseen työskentelyyn, jossa keskeistä on olemassa olevien tutkimusaineistojen hyödyntäminen, tiivis keskustelu ja yhteistyö suomalaisen matkailuelinkeinon ja matkailuviranomaisten kanssa ja toiminnan mittaamisen menetelyjen parantaminen sekä MEKin organisaation tarkistaminen vahvistettujen tavoitteiden ja painopisteiden saavuttamiseksi.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut Matkailun edistämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet:

Matkailun kokonaiskehitystä kuvaavat tavoitteet, joihin MEKin toimenpiteillä on vain osittainen vaikutus:

— rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset kasvavat 4 %,

— ulkomaisesta matkailusta saatavat tulot (ilman kuljetustuloja) kasvavat 4 %,

— Suomen markkinaosuus Pohjoismaihin saapuvasta matkailusta on 14 %.

Palvelutavoitteet:

Matkailuelinkeinon panostusosuuden MEKin toiminnoissa arvioidaan vuonna 2003 olevan 9 milj. euroa, jolloin ulkopuolinen rahoitus maksulliset palvelut mukaan lukien on 9,2 milj. euroa. Lisäksi palvelutavoitteena on asiakastyytyvyyden pysyminen korkealla tasolla (keskiarvo 8,0).

Tuottavuus- ja taloudellisuustavoitteet:

Tuottavuutta parannetaan toiminnan keskitämällä strategisiin painopistealueisiin, joiksi on valittu kaupunkilomat, kierto- ja kulttuurimatkailu, perhematkailu, talvituoitteet sekä kannuste- ja kokousmatkailu. Keskeisimmät kohdemaat ovat Ruotsi, Saksa, Iso-Britannia ja Venäjä. Näiden lisäksi tärkeitä kohdemaita ovat Alankomaat, Italia ja Ranska.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	20 038 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	76 000
Kampanjamenot	3 875 000
Muut toimintamenot	16 087 000
Bruttotulot	4 065 000
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	168 000
Kampanjatulot	3 875 000
Muut tulot	22 000
Nettomenot	15 973 000

2003 talousarvio	15 973 000
2002 talousarvio	16 081 000
2001 tilinpäätös	16 003 081

40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 273 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysryhmien yhdessä toteuttamiin vientiä ja kansainvälistymistä edistäviin sekä yritysten kansainvälistä kilpailukykyä kehittäviin yhteishankkeisiin, joihin voivat osallistua Suomessa rekisteröidyt eri toimialojen teollista tuotantoa harjoittavat yritykset sekä palvelualuejen yritykset. Toimialakohtaisten hankkeiden toteuttajina on yhteisöjä, toimialaliittoja ja yrityksiä.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälistymisen uusien kumppanuusohjelmien pilottivaiheen kuluihin. Kumppanuusohjelmiin voi osallistua vain pieniä yrityksiä. Määrärahaa saa käyttää myös PuuEurooppa -hankkeen yritysten kansainvälistymistä ja ulkomaista markkinoitua tukeviin toimiin, joihin osallistuu yrityksiä. Valtionavustuslakia (688/2001) sovelletaan yleislakina toimialakohtaista yritysten kansainvälistymistukea myönnettäessä. Tuen myöntämisen yleisistä ehdoista on annettu valtioneuvoston asetus (1155/2001).

Myöntämisvaltuutta ja määrärahaa saa käyttää myös Japanin Aichissa toteutettavan kansainvälisen maailmannäyttelyn valmisteluvaiheen kuluihin.

Avustuksia voidaan myöntää korkeammin prosenttiosuusin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistuta yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yritys­kohtaisesti kohdennettavissa tai jos tapahtu-

man hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritys­jouk­kolle tai hanke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

Uusia avustuksia saa vuonna 2003 myöntää 17 238 000 euroa.

Selvitysosa: Toimialakohtaisella kansainvälistymistuella täydennetään ministeriön maksuttoman ja osin maksullisen asiantuntijaverkoston toimia. Tuella kehitetään pk-yritysten valmiuksia kansainvälisen kilpailukyvyn ylläpitämiseen ja parantamiseen. Kansainvälistymisen kumppanuusohjelman kokeilu parantaa yritysten valmiuksia kohdata kiristyvä kansainvälinen kilpailu. Kumppanuusohjelma ohjaa osallistuvia pieniä yrityksiä verkottuneeseen työskentelytapaan. Toimialakohtaisella tuella aloitettujen vientirenkaiden ja muiden yhteishankkeiden määrää lisätään. Avustuksella luodaan uusia ja säilytetään olemassa olevia työpaikkoja. Painopiste asetetaan kansainvälistymisen riskialttiissa alkuvaiheessa oleviin yrityksiin. Tukea myönnettäessä otetaan huomioon viennin pohjan laajentaminen sekä viennin monipuolisuuden säilyttäminen. Lisäksi otetaan huomioon PuuEurooppa -hankkeen monien toimialojen menekinedistämis­hankkeet. Tuen vaikuttavuutta seurataan arvioimalla kunkin toimialan viennin kehitystä ja kasvunäkymiä.

Yhteishankkeiden toteuttajien ja niihin osallistuneiden yritysten määrä on kasvanut nopeasti. Vuonna 2001 hankkeita koordinoi 70 toimijaa, hankkeita toteutettiin yhteensä 1 200 ja niihin osallistui 3 000 yritystä. Valtaosan hankkeista toteuttivat Finpro ja muut ulkomaankauppaa edistävät järjestöt sekä kauppakamarit, toimialaliitot ja yksittäiset yritykset.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	8,0	5,0	3,0	1,0	
Vuoden 2003 sitoumukset	10,3	4,0	1,7	0,7	0,5
Yhteensä	18,3	9,0	4,7	1,7	0,5

Vuonna 2003 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 16,4 milj. euroa.

2003 talousarvio	18 273 000
2002 talousarvio	17 500 000
2001 tilinpäätös	17 414 075

41. *Avustus ulkomaankauppaa edistävälle järjestöille ja Finpro ry:lle* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 23 596 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen tarjoaman perusneuvonnan ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseen. Avustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin päättämien perusteiden mukaisesti. Avustusta voidaan myöntää korkeammin prosentiosuusin tavanomaista riskialttiimpaan osaan ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen toiminnoista.

Selvitysosa: Ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro ry tarjoavat viennin ja kansainvälistymisen edistämistä selvittäneen toimikunnan suositusten mukaisesti kansainvälistymisen alkutaipaleella oleville yrityksille maksutonta perusneuvontaa sekä kehittyneemmille viejille suunnattuja osin maksullisia asiantuntijapalveluita. Tuen käytössä painopisteinä ovat hankkeet, jotka edistävät järjestöjen välisen yhteistyön lisäämistä ja kehittämistä. Finpro ry:n valtionavustuksen osuus on 75 %. Yhdistyksestä omaksi osakeyhtiökseen irtautunut yksikkö ei saa toimintaansa yleisavustusta. Hankeneuvontapalvelut on yhdistetty Finpro ry:n tukeen. Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskuksen Tieken toimintaa tuetaan jatkossa toimialakohtaisilla erityisavustuksilla. Kauppa- ja teollisuusministeriö vahvistaa kunkin järjestön toiminnan tulostavoitteet vuosit-

tain ja seuraa säännöllisesti tulostavoitteiden toteutumista.

Määräraha on tarkoitettu käyttäen seuraavasti:		€
<hr/>		
Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus		
Fintra	2 200 000	
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	470 000	
Suomalais-venäläinen kauppakamari	490 000	
Osuuskunta Viexpo	270 000	
Finland Convention Bureau	280 000	
Finpro ry	19 886 000	
Yhteensä	23 596 000	

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut tehtäväalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Maksuttomien perusneuvontapalveluiden käyttäjien määrä lisääntyy.

— Osin maksullisista asiantuntijapalveluista enin osa kohdistetaan pk-yrityksille.

— Ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja muiden kansainvälistymistä edistävien organisaatioiden välinen yhteistyö tehostuu.

— Hyödynnetään uusia teknologisia ratkaisuja maksuttomien perusneuvontaan liittyvien palveluiden riittävän saatavuuden turvaamiseksi niin kotimaassa kuin ulkomailla.

— Viennin ja kansainvälistymisen edistämistä arvioineen toimikunnan työtä jatkamaan asetetun Vientifoorumin suositukset otetaan toiminnassa huomioon.

2003 talousarvio	23 596 000
2002 talousarvio	23 546 000
2001 tilinpäätös	24 219 061

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Suomen energiapolitiikan lähtökohtia ovat energian saatavuuden turvaaminen, kilpailukykyinen hinta ja syntyvien ympäristöpäästöjen saaminen kansainvälisten sitoumusten rajoihin. Energiapolitiikan toimintaympäristöön vaikuttavista tekijöistä merkittävin on kansainvälinen yhteistyö kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Muita tekijöitä, joilla on ollut

tai on merkitystä energiapolitiikan muotoiluun ovat esimerkiksi tavoitteet vähentää muita ympäristöhaittoja, tavoitteet sopeuttaa taloudellista toimintaa kestäväen kehityksen periaatteisiin, tuontien energian hinta- ja saatavuusnäkömät sekä voimakkaasti kasvanut ylikansallinen päätöksenteko.

Valtioneuvosto hyväksyi maaliskuussa 2001 kansallisen ilmastostrategian, joka annettiin selontekona eduskunnalle. Eduskunta katsoi lausunnossaan, että selonteon pohjalta voidaan aloittaa Suomen ilmasto-ohjelman toteuttaminen, vaikka ohjelmaa tulee vielä täsmentää ja kehittää. Strategian tavoitteena on täyttää Suomelle asetetut kasvihuonekaasujen vähentämistavoitteet. Ilman lisätoimenpiteitä energian säästämiseksi ja kasvihuonekaasujen vähentämiseksi Suomen kasvihuonekaasupäästöt kasvaisivat seurantajaksolla 2008—2012 selvästi yli Kiotossa vuonna 1997 ja EU:n taakanjakosopimuksessa keväällä 2002 vahvistetun tavoitteen. EU:n jäsenmaat ovat ratifioineet Kioton pöytäkirjan keväällä 2002.

Energian käytön ja tuotannon hiilidioksidipäästöt ovat avainasemassa kansallisen tavoitteen saavuttamisessa. Ilmastostrategian yhtenä keskeisenä lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Sähkönhankintaa koskevilla ratkaisuilla on myös suuri merkitys päästövähennyksessä. Ohjaukeinoista tärkeimmät ovat teknologian kehittäminen, energiaverot, tuet, normiohjaus ja tiedottaminen.

Ilmastostrategia tukeutuu energiapolitiikan osalta pääosin aikaisempiin linjauksiin kuten vuoden 1997 energiastrategiaan. Vuoden 2000 energiansäästöohjelma ja vuoden 1999 uusiutuvien energialähteiden edistämishjelma toteutetaan osana ilmastostrategiaa. Toteuttaminen edellyttää julkisen rahoituksen lisäämistä muun muassa energiatukiin. Lisäksi huolehditaan siitä, että teknologiapolitiikan määrärahoissa otetaan ilmastostrategian linjaukset huomioon.

Suuria hallinnollisia vaikutuksia voi olla EU:n päästökauppadirektiivillä, josta komissio teki ehdotuksen vuonna 2001. Päästökaupan ja muiden ilmastopolitiikan viranomaistoimien kansallista organisointia varten kauppa- ja teollisuusministeriö on asettanut toimikunnan, joka tekee ehdotuksensa vuoden 2002 aikana. Toimikunnan ehdotusten mahdollinen toimeenpano ajoittuu vuoteen 2003.

Hallituksen ja eduskunnan hyväksymän ilmastostrategian perusteella kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut energiapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

- Kansallisen ilmastostrategian toimeenpano ja seuranta on käynnistetty tehokkaasti.
- Energiamarkkinat toimivat hyvin ja toimintasäännöt ovat selkeitä.
- Sähkön hinta pysyy kohtuullisena ja samalla halukkuus investoida kapasiteettiin säilyy.
- Energian käyttö on entistä tehokkaampaa ja uusiutuvan energian käyttö laajempaa sekä uuden teknologian käyttöönotto on nykyistä korkeammalla tasolla.
- Energiapolitiikan valmistelua ja päätöksentekoa varten tuotettava tausta-aineisto ja tukitieto ovat laadukkaita ja oikea-aikaisia sekä energiaverotus kehittyi ilmastostrategian linjausten mukaisesti.

- Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.

- Energiantuotannon ja -käytön päästöt ovat mahdollisimman alhaisella tasolla.

Momentille 32.10.24 on lisäksi varattu määräraha ilmastostrategiaan liittyviin tutkimuksiin, selvityksiin ja evaluointeihin sekä ydinturvallisuusalan viranomaistoimintaa tukevaan tutkimus- ja selvitystyöhön.

Energiapolitiikka -luvun määrärahat jakautuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2002		
	v. 2001 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	v. 2003 esitys
21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	186	206	208
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 2 v)	2 523	3 407	3 400
40. Energiatuki (arviomääräraha)	17 360	16 146	19 200
45. Energiainvestointien korkotuki (arvio- määräraha)	93	55	15
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	84	50	50
Yhteensä	20 245	19 864	22 873

21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 208 000 euroa.

Selvitysosa: Energiamarkkinaviraston toiminta-ajatus sähkö- ja maakaasumarkkinoin-
ta valvovana viranomaisena on turvata terve ja
toimiva kilpailu sähkö- ja maakaasukaupassa
sekä kohtuulliset ja tasapuoliset palveluperi-
aatteet luonnollisen monopolin muodostavien
sähkö- ja maakaasuverkkojen toiminnassa.
Energiamarkkinaviraston toiminta palvelee
kauppa- ja teollisuusministeriön energiapoliti-
ikan keskeistä tavoitetta turvata hinnaltaan kil-
pailukykyisen energian saatavuus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen
kauppa- ja teollisuusministeriö on alustavasti
asettanut Energiamarkkinavirastolle seuraavat
tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Virasto valvoo, että sähkön ja maakaasun
siirtotariffit täyttävät sähkö- ja maakaasumark-
kinalaissa säädetyn kohtuullisuus- ja tasapuo-
liusvaatimuksen.

— Virasto valvoo, että yritykset eivät käytä
sähkö- ja maakaasuverkkotoimintaa sähkö- ja
maakaasukaupan kilpailun rajoittamiseen tai
tukemaan kilpailun piiriin kuuluvia toimintoja.

— Virasto tuottaa ja julkaisee sähkö- ja maa-
kaasuverkkopalveluiden sekä toimitusvelvolli-
suuden piirissä tapahtuvan sähkön vähittäis-

myynnin ja maakaasun myynnin hinnoittelua
koskevaa seuranta- ja vertailutietoa.

— Virasto kehittää sähkö- ja maakaasumark-
kinoiden valvontajärjestelmien tehokkuutta ja
toimivuutta.

— Virasto pyrkii valvontaviranomaisena
Suomen kannalta toimivien kansainvälisen
kaupan pelisääntöjen kehittämiseen pohjois-
maisilla sähkömarkkinoilla sekä sähkön ja
maakaasun sisämarkkinoilla

Menojen ja tulojen erittely:

Bruttomenot	1 292 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	1 084 000
Muut toimintamenot	208 000
Bruttotulot	
Maksullisen toiminnan tulot, julkis- oikeudelliset suoritteet	1 084 000
Nettomenot	208 000

2003 talousarvio	208 000
2002 talousarvio	206 000
2001 tilinpäätös	185 848

27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian
käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirto-
määräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiansäästöön,
energian tehokkaaseen käyttöön sekä uusiutu-

van energian käyttöön ja tuotantoon liittyvästä informaatiotoiminnasta ja selvityksistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää uuden säästöteknologian markkinoiden edistämiseksi ja muusta energia-alan tiedottamisesta ja tietohuollon järjestämisestä sekä kansallisen ilmastostrategian toteuttamiseen liittyvästä tiedottamisesta aiheutuviin menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Kansallisen ilmastostrategian yhtenä keskeisenä lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Tavoitteiden saavuttamiseksi kauppa- ja teollisuusministeriö jatkaa energiansäästöohjelman (vuodelta 2000) ja uusiutuvien energianlähteiden edistämishankkeiden (vuodelta 1999) toteutusta osana kansallista ilmastostrategiaa. Ohjelmien toteuttamisessa Motiva Oy:llä on keskeinen asema, ja valtaosa määrärahasta on tarkoitettu käyttämään Motivan toiminnan rahoitukseen. Motiva aktivoi energian säästöä, energian tehokasta käyttöä ja uusiutuvien energialähteiden markkinointia. Motiva kokoaa, jalostaa ja jakaa tietoa, kehittää menetelmiä ja vauhdittaa uuden teknologian käyttöönottoa sekä pyrkii verkottamaan alan organisaatioita, jotta resurssien käyttö olisi mahdollisimman tehokasta.

Ilmastostrategiaa koskevassa lausunnossaan vuonna 2001 eduskunta korosti, että strategian täsmennys- ja kehittämistarpeita on muun muassa ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevassa tiedotuksessa. Kauppa- ja teollisuusministeriö aloitti tiedotuskampanjan ilmastonmuutoksesta ja sen edellyttämistä torjuntatoimenpiteistä yhteistyössä kolmen muun ministeriön kanssa vuonna 2002 ja tiedotusta jatketaan vuonna 2003.

2003 talousarvio	3 400 000
2002 talousarvio	3 407 000
2001 tilinpäätös	2 522 819

40. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiatalouden kehittämiseen ympäristömyönteisemmäksi, uuden teknologian käyttöönoton edistämiseen sekä energiahuollon varmuuden ja monipuolisuuden edistämiseen. Tukea voidaan myöntää energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista sekä uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä edistävien sekä energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentäviin sekä energiahuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin. Etusija annetaan uuden teknologian kaupallistamista edistäville hankkeille. Energiatukea ei myönnetä valtionosuutta saaviin perustamishankkeisiin. Energiatuen myöntämisestä päättää kauppa- ja teollisuusministeriö ja energiatauen myöntämisen yleisistä ehdoista annetun valtioneuvoston asetuksen (625/2002) mukaisesti myös työvoima- ja elinkeinokeskukset.

Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille. Tuen enimmäismäärää harkittaessa ei oteta huomioon kunnan tai muun yhteisön rakentamisesta ja omistamisesta energiahankkeissa kyseisten tahojen oman rahoituksen osuutta, jos se ei sisällä sellaista taloudellista etuutta, joka olisi katsottava EY:n lainsäädännössä tarkoitetuksi valtiontueksi. Sama koskee kunnan tai muun yhteisön omistamien kiinteistöjen katselmustoiminnan tukemista. Rahoituksella, jonka ei katsota olevan valtiontukea tai muuta julkista tukea, tarkoitetaan esimerkiksi markkinaehdoin myönnettävää rahoitusta tai omarahoitusta.

Valtionavustuslakia (688/2001) sovelletaan yleislakina energiataukea myönnettäessä. Energiatauen myöntämisen yleisistä ehdoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (625/2002) säädetään tuen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä. Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa erikseen päätöksen muiden kuin valtioneuvoston asetuksessa mainittujen hankkeiden tai ohjelmien tukemisesta ja myönnettävän tuen enimmäismäärästä saatuaan valtioneuvoston raha-

asiainvaliokunnan lausunnon asiasta. Määrärahaa saa käyttää lisäksi energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston päätösten (29/1999 ja 45/1996) ja energiaavustuksista annetun lain (1607/1991) nojalla aiemmin myönnettujen tukien maksamiseen.

Vuonna 2003 tukea saa myöntää enintään 29 228 000 euroa.

Selvitysosa: Energiatuen tavoitteena on vähentää energian tuotannon ja käytön ympäristöhaittoja sekä edistää energiahuollon

varmuutta ja monipuolisuutta. Tukea myönnetään ensisijaisesti hankkeisiin, jotka toteuttavat määräaikaan ja tavoitteisiin sidottuja poliittisia ohjelmia kuten Suomen kansallista ilmastostrategiaa ja sen osana toteutettavia uusiutuvienergialähteiden edistämishjelmaa, energiansäästöohjelmaa ja energiansäästösopimusjärjestelmää. Etusijalla ovat uuden teknologian ja uusiutuvien energialähteiden tuotantoa tai käyttöä edistävät hankkeet.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (1 000 euroa):

	2003	2004	2005	2006	2007-
Ennen vuotta 2003 tehdyt sitoumukset	16 200	7 100	2 500	900	
Vuoden 2003 sitoumukset	3 000	14 600	7 300	2 900	1 428
Yhteensä	19 200	21 700	9 800	3 800	1 428

Vuonna 2003 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 27,2 milj. euroa.

2003 talousarvio	19 200 000
2002 talousarvio	16 146 000
2002 lisätalousarvio	480 000
2001 tilinpäätös	17 359 787

45. Energiainvestointien korkotuki (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 15 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 2 §:n mukaisten korkotukilainojen korkotuen maksamiseen. Vuonna 2003 ei uusia korkotukilainoja hyväksytä.

Korkohyvityksen määrä on neljän ensimmäisen lainavuoden aikana 4 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana 2 prosenttia korkotukilainan määrästä. Erittymisestä syistä voi korkotukilainan korkohyvityksen määrä olla neljän ensimmäisen lainavuoden aikana enintään 6 prosenttia korkotukilainan määrästä ja lainavuosien 5—8 aikana enintään 4 prosenttia korkotukilainan

määrästä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta. Korkohyvitys on aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Määrärahasta maksetaan korkotukea ennen vuotta 1993 hyväksytyille korkotukilainoille. Energiainvestoinneille ei vuoden 1992 jälkeen ole myönnetty korkotukea.

2003 talousarvio	15 000
2002 talousarvio	55 000
2001 tilinpäätös	92 745

50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan. Tällä tarkoitetaan erityisesti sellaista toimintaa, jolla edistetään energian säästöä ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä kotimaisten polttoaineiden tuotantoa. Avustus on tarkoitettu ensisijaisesti pienet taloudelliset resurssit omaaville järjestöille ja muille yhteisöille. Avustusta voidaan myöntää joko yleisavustuk-

sena järjestön sääntömääräisen toiminnan tukemiseen tai erityisavustuksena tiettyyn hankkeeseen.

Valtionavustuslakia (688/2001) sovelletaan yleislakina eräitä energiataloudellisia avustuksia myönnettäessä. Tarkemmat säännökset tuen talousarvion mukaisesta myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä on annettu valtioneuvoston asetuksella (56/2002).

Selvitysosa: Avustuksilla edistetään hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevien yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaa. Ensisijaisia tavoitteita ovat tuulivoi-

man ja muiden kotimaisten uusiutuvien energialähteiden käytön edistäminen sekä bioenergian ja muiden kotimaisten polttoainetuotannon ja käytön edistäminen. Lisäksi on mahdollista tukea energian säästön ja tehokkaan käytön edistämistä. Avustusten käytön painopiste on taloudellisilta resursseiltaan pienten yhteisöjen toiminnan tukemisessa.

2003 talousarvio	50 000
2002 talousarvio	50 000
2001 tilinpäätös	84 094

70. Omistajapolitiikka

Selvitysosa: Omistajapolitiikkaa kehitetään hallitusohjelman ja valtioneuvoston syyskuussa 1999 tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Valtionyhtiöiden ja soveltuvin osin myös valtion osakkuusyhtiöiden omistus- ja toimialajärjestelyissä noudatetaan valtioneuvoston vuonna 1999 hyväksymiä menettelytapoja. Valtion omistajapoliittiset toimenpiteet harkitaan edelleen aina yhtiökohtaisesti yhtiöiden asema ja tilanne sekä markkinaolosuhteet huomioon ottaen.

Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden strategian kehittämisen lähtökohtana on hyvän kannattavuuden ja tuloskehityksen ylläpitäminen sekä siten riittävän osingonmaksukyvyyn turvaaminen ja omistuksen arvon kasvattaminen. Yhtiöiden suhteellisen hyvän kannattavuus viime vuosina on vakiinnuttanut yhtiöiden rahoitusaseman ja taannut myös niiden investointi- ja kehittymisedellytykset. Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden pääomahuoltoon osakeantoihin ei näyttäisi lähivuosina olevan kasvavia tarpeita. Teollisuuden kustannustehokkuuden ja kansainvälisen kilpailukykyyn lisääminen on pysyvä tehtävä ja on todennäköistä, että erilaiset omistus- ja rakennejärjestelyt jatkuvat edelleen myös valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä. Nämä järjestelyt saattavat edellyttää joissakin tapauksissa myös valtion suoria sijoituksia samoin kuin Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toiminnan kehittämisedellytysten parantamista.

Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden corporate governancen eli hyvän hallintotavan kehittäminen on keskeisessä asemassa ministeriön omistajapolitiikan toteuttamisessa.

Aktiiviseen osinkopolitiikkaan kuuluu paitsi yhtiöiden osingonmaksukyvästä huolehtiminen myös riittävien kansainvälisesti kilpailukykyisten osingonmaksutavoitteiden asettaminen, joilla parannetaan yhtiöiden kiinnostavuutta houkuttelevana sijoituskohteena. Osinkopolitiikalla ei kuitenkaan vaaranneta yhtiöiden mahdollisuutta muun muassa investointien riittävään omarahoitukseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaj- ja teollisuusministeriö on alustavasti asettanut omistajapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

— Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden omistajaohjausta tehostetaan muun muassa yhtiöiden hallintoa kehittämällä, noudattamalla aktiivista ja tavoitteellista osinkopolitiikkaa sekä kehittämällä edelleen johdon ja henkilöstön kannustejärjestelmiä.

— Suomen teollista ja muuta elinkeinorakennetta kehitetään sekä vahvistetaan yhtiöiden kilpailukykyä ja nostetaan niiden arvoa muun muassa omistus- ja toimialajärjestelyjen avulla.

Omistajapolitiikka -luvun määrärahat jakautuvat seuraavasti (1 000 euroa):

	v. 2001 tilinpäätös	v. 2002		v. 2003 esitys
		varsinainen talousarvio		
80. Lainat Airbus -yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)	-	-		6 560
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	19 342	1 382		1 382
(89.) Sijoitukset valtion pääomasijoitus- yhtiöön (siirtomääräraha 3 v)	42 047	-		-
Yhteensä	61 389	1 382		7 942

80. *Lainat Airbus -yhteistyöhankkeille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 560 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Patria Finavicomp Oy:lle vuonna 2001 myönnetyn lainan maksamiseen.

Selvitysosa: Eduskunta on vuoden 2001 lisätalousarviossa hyväksynyt myönnettäväksi Patria Finavicomp Oy:lle lainaa enintään 18 838 000 euroa yhtiön osallistumiseksi A 380 -hankkeeseen. Laina on myönnetty vuoden 2001 joulukuussa. Hankkeen tavoitteena on tuoda markkinoille eurooppalainen vaihtoehto matkustajakoneiden suurimpaan kokoluokkaan.

2003 talousarvio	6 560 000
2002 lisätalousarvio	9 419 000
2001 tilinpäätös	—

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtionyhtiöiden osakeannissa. Määrärahaa saa käyttää myös muista tarpeellisista osakejärjestelyistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä valtionyhtiöiden yksityistämiseen ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vaihtovelkakirjalainojen merkintähinnan maksamiseen. Vaihtovelkakirjalaina saadaan merkitä vakuutta vaatimatta.

2003 talousarvio	1 382 000
2002 talousarvio	1 382 000
2001 tilinpäätös	19 341 612

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtävänä on edistää väestön hyvää terveyttä ja toimintakykyä sekä terveellistä työ- ja elinympäristöä ja turvata riittävä toimeentulo ja sosiaali- ja terveystaloudet.

Valtion talousarvion kautta rahoitetaan kaikista sosiaalimenoista noin kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on runsas viidennes, koska sosiaalimenoihin kuuluvia eriä rahoitetaan muidenkin pääluokkien kautta. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille.

Eläketurvan ja sosiaali- ja terveystalouksien kysynnän kasvusta huolimatta sosiaalimenojen kehitys on ollut maltillista. Sosiaalimenojen bruttokansantuotteeseen suhteutettu osuus sekä henkeä kohden lasketut ostovoimakorjatut sosiaalimenot ovat Suomessa alle EU-maiden keskitason; vuonna 2003 osuuden odotetaan hieman kasvavan ja olevan 26,2 %.

Sosiaaliturvan lähivuosien kysyntään ja kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat väestön ikääntyminen ja toimintakyky, kansantalouden yleinen kehitys, Euroopan integraatio, työllisyysaste ja pitkäaikaistyöttömyyden taso, köyhyys ja syrjäytyminen, uuden teknologian käyttöönotto, maan alueellinen kehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön muutokset. Sosiaaliturvan kestävä rahoituksen kannalta työssä jatkaminen sekä väestön työ- ja toimintakyvyn ylläpito korostuvat lähivuosina. Euroopan unionin maita yhdistävät samantyyppiset sosiaaliturvan haasteet. Yhteisötason toiminta, kuten tavoitteiden asettelu, eri alueiden toimintaohjelmat sekä politiikan tuloksia kuvaavat vertailuindikaattorit, on tiivistynyt sosiaaliturvan alueella.

Sosiaaliturvan avaintehtävänä on hidastaa elatussuhteen — työllisten ja ei-työllisten välisen suhdeluvun — heikkenemistä. Keinona on väestön työ- ja toimintakyvyn ylläpito. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen on myös lähivuosien suuria kysymyksiä. Mikäli tässä onnistutaan, voidaan köyhyyden ja syrjäytymisen riskiä vähentää merkittävästi. Väestön ikääntyessä palvelujärjestelmän toimivuus, hyvä kattavuus ja kestävä rahoitus korostuvat. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen turvaaminen kaikille väestöryhmille edellyttää kuntatalouden tasapainoista kehittämistä, vaikeuksissa olevien ryhmien palvelujen saatavuudesta huolehtimista, kuntien yhteistyötä ja uusien toimintamallien käyttöönottoa sekä palvelutuotannon taloudellisten kannustimien lisäämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö määritteli sosiaali- ja terveyspolitiikan lähivuosien kehittämisen strategiset linjaukset vuonna 2001 julkaistussa raportissaan "Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2010 — kohti sosiaalisesti kestäväää ja taloudellisesti elinvoimaista yhteiskuntaa". Raportin mukaan sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisen asiakokonaisuudet voidaan tiivistää seuraaviin neljään päälinjaukseen:

- Väestön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen
- Työelämän vetovoiman lisääminen
- Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito
- Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva.

Hallinnonalan vuotta 2003 koskevan tavoitteenasettelun muita tausta-asiakirjoja ovat valtioneuvoston periaatepäätös Terveys 2015 -kansanterveysohjelmasta, Sosiaalimenojen rahoitusta selvittäneen toimikunnan (Somera) toimenpidelinjaukset sekä valtioneuvoston periaatepäätös terveydenhuollon turvaamiseksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta on vielä voimassa hallituksen vuonna 1999 hyväksymä sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma vuosille 2000—2003. Työsuojelun tausta-asiakirjana on vuonna 1998 hyväksytty Työsuojelustrategia.

Edellä mainituissa linjausasiakirjoissa kirjattujen tavoitteiden edellyttämät konkreetit toimenpiteet sisältyvät pääluokan luku- ja momenttiperusteluihin. Hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa laadittavissa tulossopimuksissa sovitaan tavoitteiden toteuttamista koskevista laitosten vastuista.

Hallinnonalan tulossopimusmenettelyä uudistetaan vuodesta 2003 lähtien siten, että käyttöön otetaan Balanced Scorecard -viitekehikon mukainen neljä näkökulmaa sisältävä tulossopimusten rakenne. Näkökulmat ovat yhteiskunnallinen vaikuttavuus, prosessit ja rakenteet, henkilöstön uudistuminen ja työkyky sekä resurssit ja talous. Tulossopimusten yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet johdetaan edellä mainituista strategisista asiakirjoista. Tulossopimusten tavoitteenasettelun aikajännettä muutetaan siten, että sovitaan pitkän aikavälin, enimmillään neljä vuotta, tavoitteista ja vuositason tavoitteista. Tavoitteiden toteutumista seurataan erikseen sovittavien kriteerien avulla.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Sosiaali- ja terveysministeriö	45 716	50 905	65 290	14 385	28
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	19 838	22 980	20 610	- 2 370	- 10
03. Työttömyysturvalautakunta	1 648	1 697	1 725	28	2
04. Tarkastuslautakunta	1 458	1 552	1 556	4	0
06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	3 825	3 860	4 300	440	11
07. Työterveyslaitos	33 334	34 320	35 210	890	3
08. Kansanterveyslaitos	30 274	33 929	34 584	655	2
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	4 242	4 377	4 570	193	4
10. Säteilyturvakeskus	9 593	10 417	11 109	692	7
11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	1 246	1 333	2 549	1 216	91
12. Valtion koulukodit	588	588	588	—	—
13. Työsuojelun piirihallinto	19 995	20 730	21 306	576	3
14. Valtion mielisairaalat	265	607	607	—	—
15. Perhekustannusten tasaus	1 377 538	1 368 000	1 360 700	- 7 300	- 1
16. Yleinen perhe-eläke	41 104	42 000	41 000	- 1 000	- 2
17. Työttömyysturva	538 358	663 200	698 200	35 000	5
18. Sairausvakuutus	529 060	695 500	683 100	- 12 400	- 2
19. Eläkevakuutus	1 430 171	1 483 575	1 508 500	24 925	2
20. Tapaturmavakuutus	12 769	12 500	13 000	500	4
21. Rintamaveteraaniläkkeet	122 957	118 000	107 000	- 11 000	- 9
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	268 585	263 293	261 950	- 1 343	- 1
23. Muu sodista kärsineiden turva	3 114	3 280	3 030	- 250	- 8
28. Muu toimeentuloturva	11 067	12 100	18 196	6 096	50
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	2 560 989	2 719 656	2 967 549	247 893	9
33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	—	5 900	10 900	5 000	85
53. Terveyden edistäminen ja terveysvalvonta	9 210	9 345	9 500	155	2
57. Lomatoiminta	182 631	186 000	193 300	7 300	4
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	346 299	377 285	390 585	13 300	4
Yhteensä	7 605 874	8 146 929	8 470 514	323 585	4

Henkilöstön kokonaismäärä 3 440 3 520 3 530¹⁾

¹⁾ Tästä maksullisen toiminnan osuus on 1 415 henkilötyövuotta.

01. Sosiaali- ja terveysministeriö

Selvitysosa:

Perustehtävien ohella sosiaali- ja terveysministeriö keskittyy pääluokkaperustelujen selvitysosassa asetettujen hallinnonalan strategisten linjausten konkretisointiin.

Vuonna 2003 ministeriön kaikkien tulosalueiden toiminnassa korostuvat:

- Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2010 -linjausten toimeenpano.
- Terveys 2015 -kansanterveysohjelman toteuttaminen.
- Sosiaaliturvan rahoitusta selvittäneen sosiaalimenotoimikunnan (Somera) periaatelinjausten konkretisointi.

— Kansallisen terveydenhuollon hankkeen ehdotusten toimeenpano ja seuranta.

Tulosaluekohtaiset erityistavoitteet

— Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman toimeenpano, seuranta ja arviointi sekä vuosia 2004—2007 koskevan ohjelman valmistelu.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevan lainsäädännön uudistamisstrategian laatiminen.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työolosuhteiden, työ- ja toimintakyvyn sekä ammattitaidon ja osaamisen kehittäminen.

— Hallinnonalan laatu- ja laatupolitiikan vahvistaminen.

— Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vastaisen kansallisen toimintasuunnitelman 2003—2005 laatiminen.

— Syrjäytymisen ehkäisyn tehostaminen eri toimijoiden yhteistyötä parantamalla.

— Alueellisen yhteistyön, palvelutuotannon ja osaamisen kehittäminen.

— Kansallisen huumausainestrategian toimenpiteiden toteutus.

— Lasten ja nuorten hyvinvointiselonteon toimenpide-ehdotusten toteuttaminen.

— Perhe- ja työelämän yhteensovittamiseen liittyvät toimenpiteet.

— Työttömyysturvan kehittäminen kannustavaan suuntaan.

— Eläkejärjestelmän kehittäminen työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan.

— Asumisperusteisen sosiaaliturvan selkeyttäminen EU-lainsäädäntöön.

— Työsuojelustrategian sisältämien toimintalinjausten toteuttaminen painottaen erityisesti ikääntyvän työvoiman työkyvyn ylläpitoa.

— Työelämän vetovoimaa ja työikäisen väestön toimintakykyä edistävän ohjelman (VETO-ohjelma) laajentaminen, työtaturmaohjelman ja työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelman toimeenpano.

— Tietotekniikan hyväksikäyttö kehitettäessä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintoja ja palveluja.

— Hallinnonalan tulosohjauksen kehittäminen.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon tietouudistus 2005 valmistelu.

— Organisaation toiminnan kehittämistä koskevien osastrategioiden (eSTM, henkilöstöstrategia, viestintästrategia) toimeenpano.

Taloudellisuustavoitteet

Voimavarojen nettomenopohjainen kohdentaminen tulosalueille:

	1 000 €	%
Johto ja erillisyksiköt	3 730	11,7
Johdon tuki		
— Hallinto-osasto	9 531	29,9
— Talous- ja suunnitteluosasto	3 315	10,4
Vakuutusosasto	2 710	8,5
Perhe- ja sosiaaliosasto	3 602	11,3
Terveysosasto	3 985	12,5
Työsuojeluosasto	5 005	15,7
Yhteensä	31 878	100,0

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain net-tobudjetointiin. Toimintamomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä raha-automaattivastuksista annetun lain (1056/2001) 45 §:n mukaisia korvauksia Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Maksullisen toiminnan (julkisoikeudelliset) kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003 ¹⁾
Maksullisen toiminnan tuotot	513	695	733
Erilliskustannukset	479	655	659
Käyttäjäämä	34	40	74
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	44	40	39
Kokonaiskustannukset yhteensä	523	695	698
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-10	0	35

¹⁾ Osa työsuojeluhallinnon maksullisesta toiminnasta siirtyy vuonna 2003 julkisoikeudellisten suoritteiden osalta työsuojelun piirihallinnolle. Kustannusvastaavuustiedot sisältyvät tämän johdosta talousarvioluvussa 33.13 esitettyihin laskelmiin.

Maksullisen toiminnan (liiketaloudelliset) kustannusvastaavuuslaskelma, Työsuojeluhallinto (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot	98	96	96
Erilliskustannukset	77	77	77
Käyttäjäämä	21	19	19
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	2	0,1	0,1
Kokonaiskustannukset yhteensä	79	77,1	77,1
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	19	18,9	18,9

**Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko
(julkisoikeudelliset ja liiketaloudelliset suoritteet):**

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	611	791	829
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	556	732	736
Käyttäjäämä (t€)	55	59	93
— % tuotoista	9	7,5	11,2
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	46	40,1	39,1
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	9	18,9	53,9
— % tuotoista	1,5	2,4	6,5
Tuotot % kokonaiskustannuksista	102	103	107

Maksullisen toiminnan tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroä. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio 16 000 000

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 878 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisen vertaanipäivän pääjuhlan järjestämiseen, lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 270 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja

työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lisäyksenä on otettu huomioon 160 000 euroa työsuojelupiirien voimavarojen kehittämismenoina.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 75 000 euroa JOPA-hankkeita koskevana siirtona momentille 33.13.21.

Menojen ja tulojen erittely:

	€
Bruttomenot	32 724 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	783 000
Muut toimintamenot	31 941 000
Bruttotulot	846 000
Maksullisen toiminnan tulot	829 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	733 000
— muut suoritteet	96 000
Muut tulot	17 000
Nettomenot	31 878 000

2003 talousarvio 31 878 000

2002 talousarvio 32 046 000

2001 tilinpäätös 30 977 861

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 474 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 3 374 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1, 2 ja 3-ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden Equal, Interreg ja Urban sekä innovatiivisten toimien valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen

tarvittavan enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU- osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 2 137 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 3 337 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Vuoden 2000—2002 sitoumukset	4,590	3,126	-	-	7,716
Vuoden 2003 sitoumukset	0,884	1,392	0,755	0,343	3,374
Yhteensä	5,474	4,518	0,755	0,343	11,090

Momentin myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain ja ohjelmittain seuraavasti (milj. euroa):

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Yhteisöaloite	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	0,595	0,154	-	0,591	1,340
Euroopan sosiaalirahasto	0,236	0,044	1,754	-	2,034
Yhteensä	0,831	0,198	1,754	0,591	3,374

2003 talousarvio	5 474 000
2002 talousarvio	2 796 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	466 676

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämis-

hankkeiden rahoittamiseen sekä ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 12 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

*Selvitysosa:***Määräraha on tarkoitus käyttää seuraavien hankkeiden toteuttamiseen:****Käynnissä olevien hankkeiden jatkaminen ja tehostaminen:**

Sosiaalisen luototuksen toteutus ja toimeenpano
 Sosiaalipoliittisten lähiöhankeiden toimeenpano
 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyn toimintaohjelman toimeenpanohanke
 Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmaan liittyvät hankkeet
 Verkostoituvat erityispalvelut -hanke
 Hyvinvointiklusteritoiminta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategian toteuttaminen
 Työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelma
 Valtakunnallinen työtaturmaohjelma
 Terveys 2015 -kansanterveysohjelma
 Perhevapaista tiedottaminen
 Kansallinen hanke terveydenhuollon turvaamiseksi -toimeenpano

EU:n puite- ja aihealueittaiset ohjelmat:

DAPHNE-ohjelman kansallinen rahoitusosuus
 EU:n tasa-arvo-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

Uusien hankkeiden käynnistäminen:

Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen
 VETO-ohjelma
 Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyohjelman toimeenpano
 Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen
 Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu

2003 talousarvio	6 000 000
2002 talousarvio	8 410 000
2002 lisätalousarvio	300 000
2001 tilinpäätös	7 047 074

taan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein.

Määrärahaa saa käyttää enintään yhtä henkilövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

64. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen sekä hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimin-

Selvitysosa: Määräraha perustuu valtioneuvoston 26.5.2000 tekemään periaatepäätökseen valtion omaisuuden myynnistä vuosina 2000—2003 saatavien tulojen käytöstä. Määrärahan käyttö jakautuu useammalle vuodelle ja sen avulla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämistä. Avustusta maksetaan kunnille, kuntayhtymille ja muille palvelujen tuottajille. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asu-

mista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologi-an käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa.

2003 talousarvio	1 682 000
2002 talousarvio	3 364 000
2001 tilinpäätös	3 363 759

67. *Kansainväliset jäsenmaksut ja maksu-osuudet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 256 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2003 talousarvio	4 256 000
2002 talousarvio	4 289 000
2001 tilinpäätös	3 860 780

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä toimii laadukkaiden ja tuloksellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi koko väestölle yhtäläisin perustein. Tässä tarkoituksessa se tuottaa ja välittää sosiaali- ja terveysalan tietoa ja osaamista päättäjille ja alan toimijoille. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön strategisia tavoitteita (Sosiaali- ja terveyspolitiikan strategiat 2010), joista Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kannalta keskeisiä ovat toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva, syrjäytymisen ehkäisy ja hoito sekä terveyden ja toimintakyvyn edistäminen.

Toimintaympäristön muutos

Vuonna 2003 Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintaan vaikuttavat Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma ja Terveys 2015 -kansanterveysohjelma, joita palvelemaan Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus suuntaa tutkimus- ja kehittämishankkeita sekä tietotuotantoa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus jatkaa toiminnan kehittämistä vuonna 1999 valmistuneen kansainvälisen arvioinnin ja sen vuonna 2001 toteutetun seurantaraportin sekä vuonna 2000 laaditun selvityshenkilöraportin ehdotusten mukaisesti. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus kehittää tuotteitaan ja palveluitaan yhdessä keskeisten yhteistyökumppaneiden ja asiakkaiden kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuus

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus suuntaa tutkimus- ja kehittämistyötä, tietotuotantoa sekä tiedonvälitystä tukemaan erityisesti seuraavia sosiaali- ja terveysalan tavoitteita:

- Sosiaali- ja terveyspalvelut toimivat asiakaslähtöisesti ja saumattomasti.
- Sosiaali- ja terveysala käyttää toiminnan taloudellisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parantavia menetelmiä.
- Alueelliset ja sosiaaliset hyvinvointierot pysyvät hallinnassa.
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa.
- Sosiaali- ja terveysalan tieto-ohjaus toimii vuorovaikuttaisesti ja tuloksellisesti.

*Palvelutavoitteet***Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen arvioidaan tuottavan maksullisena palvelutoimintana seuraavat palvelut asiakkailleen vuonna 2003:**

	2001	2002	2003
Koulutuspäivät	233	240	250
Julkaisujen määrä			
— kirjat	28	28	28
— monisteet	43	43	43
Julkaisujen levikki	29 361	30 000	30 000

*Taloustavoitteet***Maksuttoman toiminnan (budjettirahoitteinen ja yhteisrahoitteinen toiminta) jakautuminen (1 000 euroa):**

	2001 tilinpäätös	2002 ennakoitu	2003 tavoite
Palvelut	6 926	7 000	6 925
Hyvinvointi	5 630	5 400	5 330
Tieto	5 014	5 504	5 320
Hallintopalvelut	7 699	8 102	7 963
Hedec	-	558	558
Alkoholitutkimussäätiö	542	542	542
Toimitalohanke	-	2 508	-
Yhteensä	25 811	29 614	26 638

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen Ulkomaanavun yksikkö (Hedec) antaa sosiaali-, terveys- ja väestöalan kehitysyhteistyöhön ja muuhun ulkomaanapuun liittyviä asiantuntijapalveluja sekä toteuttaa alan hankkeita. Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden osalta kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— Maksullisen toiminnan myyntituotot	5 966	6 000	6 000
— Maksullisen toiminnan muut tuotot	6	100	100
Tuotot yhteensä	5 972	6 100	6 100

Maksullisen toiminnan kustannukset

Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	268	90	90
— henkilöstökustannukset	1 552	1 300	1 300
— vuokrat	168	180	180
— palvelujen ostot	2 417	1 980	1 980
— muut erilliskustannukset	2 188	2 100	2 100
Erilliskustannukset yhteensä	6 593	5 650	5 650
Käyttäjäämä	-621	450	450
Maksullisen toiminnan osuus yhteis-			
kustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	479	420	420
— pääomakustannukset	35	30	30
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	514	450	450
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 107	6 100	6 100
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-1 135	0	0

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko (julkisoikeudelliset ja liiketaloudelliset suoritteet):

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	5 972	6 100	6 100
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	6 593	5 650	5 650
Käyttäjäämä (t€)	-621	450	450
— % tuotoista	-10	7	7
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	514	450	450
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-1 135	0	0
— % tuotoista	-19	0	0
Tuotot % kokonaiskustannuksista	84	100	100

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 610 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten ulkopuolella toimeksiannosta tai yhteishankkeena toteutettavasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Alkoholi-

tutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen ja Alkoholitutkimussäätiön toiminnasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseksi aiheutuvien menojen maksamiseen sekä täydennyskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on varattu 542 473 euroa Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon vuoden 2002 talousarvioon kertaluonteisena menona sisällynyt 2 508 000 euroa uuden toimitilan muuttokustannuksina.

Bruttotulot	11 870 000
Maksullisen toiminnan tulot	6 100 000
Yhteishankkeet ¹⁾	5 720 000
Muut tulot	50 000
Nettomenot	20 610 000

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	32 480 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 100 000
Yhteishankkeiden erillismenot	5 720 000
Muut toimintamenot	20 660 000

¹⁾ Ulkoasiainministeriön hallinnonalan jakamattomien momenttien käyttöoikeus on otettu huomioon tulona.

2003 talousarvio	20 610 000
2002 talousarvio	22 980 000
2001 tilinpäätös	19 837 598

03. Työttömyysturvalautakunta

Selvitysosa: Työttömyysturvalautakunta toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, työttömyyskassan jäsenyyttä, työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia, vuorottelukorvausta, työttömän omaehtoisen koulutuksen tukea ja kotoutumistukea koskevissa asioissa sekä eräissä palkkaturva-asioissa. Lisäksi se on ainoa muutoksenhakuaste koulutus- ja erorahalain mukaisissa asioissa.

Vuonna 2001 vireille tuli 7 572 valitusasiaa. Vuonna 2002 vireille arvioidaan tulevan noin 8 500 ja vuonna 2003 noin 9 000 valitusasiaa. Vireille tulevien asioiden määrää lisää sekä taloudellinen epävarmuus että työttömyysturvalainsäädännön uudistaminen.

Työttömyysturvalautakunnan suoritteet eli valitusten johdosta annetut päätökset ovat maksuttomia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työttömyysturvalautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Työttömyysturvalautakunta edistää kansalaisten oikeusturvaa yhdenmukaisilla ja oikeudenmukaisilla päätöksillä. Tavoitteena on pitää ratkaisujen laatu sellaisella tasolla, että työttömyysturvalautakunnan tekemien valitusratkaisujen muutosaste vakuutus oikeudessa pysyy ennallaan, noin 12 prosentissa.

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
<i>Palvelutavoitteet</i>			
Valitusten käsittelyaika (kk)	5,7	5,0	5,0
<i>Taloustavoitteet</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	189	190	190
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	263	260	285

Kehittämistavoitteet

Työn tuottavuutta ja laatua parannetaan edelleen kehittämällä palkkausjärjestelmää ja edistämällä siten henkilöstön pysyvyyttä.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	1 725 000
Momentille myönnetään 1 725 000 euroa.	2002 talousarvio	1 697 000
	2001 tilinpäätös	1 648 073

04. Tarkastuslautakunta

Selvitysosa: Tarkastuslautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava lautakuntatyypinen muutoksenhakuelin, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea koskevissa asioissa sekä ylimpänä muutoksenhakuasteena sairausvakuutusasioissa ja eläkkeensaajien asumistukea, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, so-tilasavustusta ja äitiysavustusta koskevissa asioissa.

Vuonna 2001 tarkastuslautakuntaan saapui 10 551 valitusta. Vuonna 2003 arvioidaan valitusten määrän pysyvän samalla tasolla. Lainsäädännössä ei talousarviovuonna tapahdu olennaisia muutoksia. Muutoksenhakuasteiden päätösten perusteluihin on viime aikoina kiinnitetty entistä enemmän huomiota. Päätöksiin vaaditaan enemmän yksilöllisiä perusteluja, joka hidastaa valitusten käsittelyä lautakunnassa.

Tarkastuslautakunnan kaikki suoritteet ovat maksuttomia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut tarkastuslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Tarkastuslautakunta edistää oikeusturvaa toimeentuloa koskevissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti oikeita, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia päätöksiä. Tavoitteena on pitää ratkaisujen laatu sellaisella tasolla, että tarkastuslautakunnan ratkaisujen muutosaste vakuutus-oikeudessa säilyy ennallaan, noin 20 prosentissa. Ratkaisujen muutosasteeseen vaikuttavat vakuutus-oikeuden saamat lisäselvitykset.

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
<i>Palvelutavoitteet</i>			
Valitusten käsittelyaika (kk)	5,6	5,0	7,0
<i>Taloustavoitteet</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	174	155	173
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	314	344	310

Kehittämistavoitteet

Työn tuottavuutta ja laatua parannetaan edelleen kehittämällä palkkausjärjestelmää ja kiinnittämällä huomiota henkilökunnan koulutukseen. Näillä toimenpiteillä edistetään henkilökunnan pysyvyyttä.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	1 556 000
Momentille myönnetään 1 556 000 euroa.	2002 talousarvio	1 552 000
	2001 tilinpäätös	1 457 853

05. Vakuutusvalvontavirasto

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston tehtävänä on vakuutus- ja eläkelaitosten sekä vakuutusvälittäjien valvonta ja tarkastus, työttömyysetuuksien toimeenpanon ohjaus ja valvonta sekä vakuutusalan tieteellisen tutkimuksen edistäminen ja harjoittaminen yhteistyössä korkeakoululaitoksen kanssa.

Toimintaympäristön muutokset

Maailmantalouden kasvun selkeästä hidastumisesta seurannut kansainvälinen vakuutuslaitosten aseman heikkeneminen edellyttää nopeaa reagointia mahdollisiin valvottavien ongelmiin.

Finanssisektorin merkittävistä rakennemuutoksista syntyviin mahdollisiin sääntelyn muutostarpeisiin virasto reagoi aloitteellisesti. Osa viraston valvottavista kuuluu kotimaisiin tai rajat ylittäviin vakuutusyhtiöryhmittymiin tai vakuutus- ja rahoitusryhmittymiin, joiden valvonta edellyttää tiivistä yhteistyötä Rahoitustarkastuksen sekä muiden maiden vakuutus- ja rahoitusalan yritysten valvojien kanssa.

Toiminnan painopisteet

Vakuutusvalvontaviraston toiminnan tavoitteena on, että Suomen vakuutusmarkkinat ovat vakaat ja ne tuottavat turvallisia ja kilpailukykyisiä vakuutuspalveluja. Valvonnassa panostetaan siihen, että valvottavien talous on kunnossa, tuotteet ja markkinointi täyttävät säädösten vaatimukset ja vakuutusten korvauskäsittely on asianmukaista. Varmistetaan, että vakuutusvälittäjien toiminta on säännösten mukaista sekä työttömyysturvan soveltamiskäytäntö linjakasta ja tehokasta.

Keskeisimmät tulostavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Vakuutusvalvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Valvottavat analysoidaan tietokantapohjaisen analyysityökalun avulla, erityisinä tarkastuskohteina ovat sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Merkittävät uudet tuotteet ja niiden markkinointi tarkastetaan henki- ja vahinkovakuutusyhtiöissä. Vakuutusyhtiöiden korvausprosessit tarkastetaan. Vakuutusvälittäjien toimintaedellytysten täyttyminen tarkastetaan. Virasto panostaa voimakkaasti rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvontaan.

Työttömyyskassojen talouden ja hallinnon sekä soveltamiskäytännön valvonnan dokumentointia kehitetään kiinnittäen samalla huomiota työttömyysetuuksien väärinkäyttöksiä ehkäisevään toimintaan.

Palvelutavoitteet

Palvelutasotavoitteena on hakemusten ja kanteluiden nopea ja johdonmukainen käsittely kehittämällä edelleen ohjeistusta ja käsittelyrutiineja. Erityisesti panostetaan tietokantojen tehokkaaseen ja integroituun hyödyntämiseen tarkastustoiminnassa sekä sähköisten asiointipalvelujen käyttöönottoon.

Taloustavoitteet

Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjettiin ja sen bruttomenot ja -tulot on budjetoitu momentilla 12.33.05. Nettobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta ei synny ylijäämää.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— Maksullisen toiminnan myyntituotot	3 811	4 766	5 010
— Maksullisen toiminnan muut tuotot	1	2	0
Tuotot yhteensä	3 812	4 768	5 010
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	60	84	95
— henkilöstökustannukset	2 599	3 244	3 400
— vuokrat	454	585	620
— palvelujen ostot	546	612	650
— muut erilliskustannukset	93	142	145
Erilliskustannukset yhteensä	3 752	4 667	4 910
Käyttäjäämä	60	101	100
Maksullisen toiminnan osuus yhteis-			
kustannuksista			
— poistot	89	101	100
— korot	21	15	25
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	110	116	125
Kokonaiskustannukset yhteensä	3 862	4 783	5 035
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-50	-15	-25
Lisäyksenä investointimenot	56	101	100
Vähennyksenä poistot, laskennalliset korot ja lomapalkkavelan muutos	-106	-116	-125
Kokonaiskustannukset yhteensä	3 812	4 768	5 010
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	0	0	0

Maksullista toimintaa kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	3 812	4 768	5 010
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 752	4 667	4 910
Käyttäjäämä (t€)	60	101	100
— % tuotoista	1,6	2,1	2,0
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	110	116	125

Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-50	-15	-25
— % tuotoista	-1,3	-0,3	-0,5
Tuotot % kokonaiskustannuksista yhteensä	98,7	99,7	99,5
Investoinnit (t€)	56	101	100
— % tuotoista	1,5	2,1	2,0
Kokonaiskustannukset ilman poistoja, korkoja ja lomapalkkavelan muutosta + investoinnit yhteensä ¹⁾ (t€)	3 812	4 768	5 010
Tuotot % em. kustannusten ja investointien yhteismäärästä	100,0	100,0	100,0
Vakuutustarkastusmaksujen laskutusylijäämä ¹⁾ (t€)	1 036	0	0

1) Vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) nojalla hyvitetään seuraavan vuoden laskutuksessa.

Kustannustiedot tehtävälueittain (1 000 euroa):

Valvottavaryhmä	2001	2002	2003
	tilinpäätös	varsinainen talousarvio	esitys
Henkivakuutusyhtiöt	646	875	921
Vahinkovakuutusyhtiöt	812	1 037	1 092
Työeläkevakuutusyhtiöt	711	899	947
Eläkesäätiöt ja eläkekassat	489	494	521
Muut vakuutus-kassat	154	166	175
Lailla perustetut eläkelaitokset	59	63	67
Kuntien eläkevak. ja Valtion eläkerah.	67	72	76
Eläketurvakeskus	14	15	16
Vakuutusyhdistykset	169	235	248
Vakuutusvälittäjät	89	86	91
Työttömyyskassat	584	795	837
Tyött.vak.rahas-to ja Koulutus- ja erorah.	10	12	12
Muut valvottavat	11	8	8
Yhteensä	3 815	4 759	5 010
Henkilötyövuosia yhteensä	54,4	65	66
Kustannukset 1 000/htv	70	73	76

06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus

Selvitysosa: Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä osaltaan huolehtia kansalaisille annettavien terveyspalvelujen laadusta ja potilasturvallisuudesta. Lisäksi Terveydenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii kuolemansyynselvittämistä sekä oikeuspsykiatriaa, raskaudenkeskeyttämistä ja sterilisointia koskevassa tai muussa lainsäädännössä sille säädettyistä tai määrättyistä tehtävistä sekä muista terveydenhuoltoon liittyvistä tehtävistä, jotka asianomainen ministeriö sille määrää.

Toimintaympäristön muutos

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäväksi saapuvien asioiden määrä:

	2001 toteutuma	2002 tavoite	2003 tavoite
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistaminen	6 500	7 000	7 000
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteröiminen	4 000	4 500	4 500
Kanteluiden määrä	235	235	250
Hoitovirhe-epäilylausunnot	110	125	140
Muut valvonta-asiat	106	140	160

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus kehittää ja yhtenäistää terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontamenetelmiä sekä yhteistyötä ja työnjakoa lääninhallitusten kanssa siten, että järjestetään säännönmukaisesti yhteisiä työkokouksia, kehitetään Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen ja lääninhallitusten yhteistä valvonta-asioiden tilastointi- ja seurantajärjestelmää sekä yhteistä valvonta-asioiden ratkaisulyhennelmäjulkaisua.

— Terveydenhuollon oikeusturvakeskus kehittää terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnan laatua ja sisältöä yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa siten, että valvon-
nassa kertyvää tietoa voidaan käyttää nykyistä enemmän hyväksi järjestämällä informaatio- ja yhteistyötilaisuuksia opetusviranomaisten sekä sairaanhoitopiirien ja terveyskeskusten johtavien viranomaisten kanssa.

— Terveydenhuollon oikeusturvakeskus lisää toimintansa vaikuttavuutta ja edistääkseen osaltaan potilasturvallisuutta ja terveystalouden laatua kehittämällä toimintansa läpinäkyvyyttä.

*Palvelutavoitteet***Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle saapuvien lupa- ja valvonta-asioiden käsittelyajat pidetään keskimäärin seuraavalla tasolla:**

	2001 toteutuma	2002 tavoite	2003 tavoite
1. Luvat			
— Suomessa tutkinnon suorittaneiden ammattihenkilöiden laillistaminen	1— 3 pv	1— 3 pv	1— 3 pv
— raskauden keskeyttämisistä koskevat hakemukset	1— 5 pv	1— 5 pv	1— 5 pv
2. Muut lupa-asiat			
— ilman lisäselvityksiä ratkaistavat lupa-asiat	1— 3 pv	1— 3 pv	1— 3 pv
— lausuntoja ja lisäselvityksiä vaativat lupa-asiat, enintään	90 pv	90 pv	90 pv
3. Mielentilaa koskevat lausuntoasiat (sisältää tutkimusjakson)	3— 4 kk	3— 4 kk	3— 4 kk
4. Valvonta			
— kanteluasiat, joissa potilas on kuollut	-	-	3— 4 kk
— kanteluasiat	6— 12 kk	6— 18 kk	6— 12 kk
— muut valvonta-asiat	6— 24 kk	6— 24 kk	6— 24 kk

Taloudellisuustavoitteet

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen vuoden 2003 talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille nettoutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1992) ja asetuksen (1121/1992) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	378	497	500
— muut MPL suoritteet	28	20	20
Tuotot yhteensä	406	517	520
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	14	15	15
— henkilöstökustannukset	277	298	300
— muut erilliskustannukset	96	96	100
Erilliskustannukset yhteensä	387	409	415
Käyttöjäämä	19	108	105
Maksullisen toiminnan osuus yhteis-			
kustannuksista			
— poistot	2	2	2
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	1	1	1
— muut	66	67	70
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	69	70	73
Kokonaiskustannukset yhteensä	456	479	488
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-50	38	32

Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	406	517	520
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	387	409	415
Käyttöjäämä (t€)	19	108	105
— % tuotoista	4,7	20,9	20,2
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	69	70	73
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-50	38	32
— % tuotoista	-12,3	7,4	6,2

Viraston kokonaiskustannusten jakautuminen:

	2001 tilinpäätös	2002 tavoite	2003 tavoite	2002/2003 muutos, %
Bruttobudjetoitu toiminta (t€)	2 035	2 260	2 400	6,2
Henkilötyövuodet (htv)	27,4	27,9	29,6	
Nettobudjetoitu toiminta (t€)	476	513	520	1,3
Henkilötyövuodet (htv)	8,6	9,1	9,1	

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2003 talousarvio	2 400 000
Momentille myönnetään nettomäärärahaa	2002 talousarvio	2 260 000
2 400 000 euroa.	2001 tilinpäätös	2 033 897

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 140 000 euroa yhden uuden viran perustamisesta ja atk-järjestelmien hankkimisesta aiheutuvina menoina sekä muusta menojen lisääntymisestä johtuen.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	2 920 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	520 000
Muut toimintamenot	2 400 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	520 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	500 000
— muut suoritteet	20 000
Nettomenot	2 400 000

26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen valtion mielisairaaloille ja vankeinhoitolaitoksen sairaalayksiköille. Määrärahaa saa käyttää myös Terveystieteiden tutkimuskeskuksen tilaamista mielentilalausunnoista maksettavien korvausten maksamiseen.

2003 talousarvio	1 900 000
2002 talousarvio	1 600 000
2001 tilinpäätös	1 790 604

07. Työterveyslaitos

Selvitysosa: Työterveyslaitos on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. Työterveyslaitos edistää maamme työikäisen väestön työterveyden, työturvallisuuden ja työolojen parantamista tavoitteenaan hyvä työkyky, työelämän laatu sekä työkyvyttömyyden ehkäisy. Työterveyslaitos tuottaa, kokoaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa työn ja terveyden välisestä vuorovaikutuksesta sekä edistää tiedon soveltamista käytäntöön. Tutkimus luo perustan Työterveyslaitoksen asiantuntemukselle. Koulutuksen, tiedonvälityksen ja työpaikoille suuntautuvan palvelutoiminnan avulla tietoa muutetaan käytännön vaikuttavuudeksi. Määräaikaiset toimintaohjelmat keskittyvät ajankohtaisten ongelmien ratkaisemiseen.

Toimintaympäristön muutos

Työelämän keskeisiä muutosvoimia ovat lähivuosina globalisaatio, kansainvälinen kilpailu, tieto- ja viestintäteknologian soveltaminen sekä väestön ikääntyminen. Työelämän muutoksen menestyksellinen hallinta on nousemassa keskeiseksi kilpailutekijäksi innovaatiokyvyn, osaamisen

ja toiminnan tehokkuuden rinnalle. Kiire koetaan edelleen tärkeimmäksi työelämän ongelmaksi. Työssä jaksamisen vaikeudet näkyvät ikääntyvien työntekijöiden varhaisena eläköitymisellä ja mielenterveyden häiriöiden osuuden kasvuna työkyvyttömyyseläkkeiden perusteena. Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut strategisen tavoitteen, jonka mukaan työssä jatketaan tulevaisuudessa 2—3 vuotta kauemmin kuin nykyään. Työterveyslaitos tukee toiminnallaan tavoitteen saavuttamista.

Työterveyshuoltolaki on uudistunut ja selkeyttänyt työterveyshuollon tehtäviä ja toimintatapoja. Vireillä oleva työturvallisuuslain uudistus tuo erityisesti henkisen työsuojelun kysymykset lain piiriin. Työpaikat, palvelujärjestelmä ja viranomaiset tarvitsevat lakiuudistusten toteuttamiseen uusia toimintamalleja sekä koulutusta. Työterveyshuollon ja työsuojelun ammattihenkilöstö ikääntyy, mutta nykyinen koulutusjärjestelmä ei pysty vastaamaan tuleviin tarpeisiin. Esimerkiksi työterveyshuollon erikoislääkärien koulutustoimia tarvitaan ainakin kaksinkertainen määrä nykytilanteeseen verrattuna.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet ja toiminnan painoalueet vuonna 2003:

Ammattitautien ja työhön liittyvien sairauksien ehkäisy: Painopisteinä ovat allergiat, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä työperäiset syövät. Työterveyslaitos tutkii ammattitautipotilaat valtakunnallisten ja alueellisten vastuidensa mukaisesti. Työterveyslaitos osallistuu Terveys 2000 -hankkeen tulosten analysointiin.

Työympäristön laadun parantaminen: Työterveyslaitos kehittää vaarojen kartoituksen ja riskien arvioinnin menetelmiä sekä turvallisuuskriteerejä ja malliratkaisuja tapaturmien ja työympäristöperäisen altistumisen vähentämiseksi. Kemikaalien riskinarviointeja tehdään viranomaisten toimeksiannosta. Työterveyslaitos osallistuu alan normiston ja standardien kehittämiseen. Työympäristö 2005 -toimintaohjelmassa kartoitetaan kokonaisvaltaisesti suomalaisten työympäristöaltistumista. Käynnissä ovat myös toimintaohjelmat Ionisoimattoman säteilyn terveysriskien ehkäisy sekä Puupöly -altistuminen ja terveyshaitat.

Työntekijän henkisten voimavarojen kehittäminen: Työterveyslaitos tutkii psyykkistä ylikuormittumista ja työssä jaksamista ja kehittää käytännön ratkaisumalleja uupumisen ehkäisemiseksi. Henkilöstön osaamisen kartoittamiseksi ja kehittämiseksi luodaan toimintamalleja. Kelpo työtoimintaohjelmassa selvitetään voimavarojen kehittämismahdollisuuksia työuran eri vaiheissa. Työterveyslaitos tutkii eri työaikamuotojen vaikutuksia työkuormitukseen, toimintakykyyn sekä elämäntilanteeseen, erityisesti perhe-elämään.

Työyhteisöjen kehittäminen: Työterveyslaitos kehittää työorganisaatioille toimintamalleja, jotka edistävät oppimista sekä työyhteisöjen terveyttä ja toimivuutta. Työterveyslaitos tutkii organisaatioiden menestyksen edellytyksiä. Työterveyslaitos selvittää tasa-arvon toteutumista työpaikoilla ja kehittää toimintatapoja työelämän tasa-arvon edistämiseksi, erilaisuuden hyödyntämiseksi ja suvaitsevaisuuden lisäämiseksi. Väkivalta- ja konfliktitilanteiden ehkäisemiseksi kehitetään toimintamalleja.

Työkykyä ylläpitävän toiminnan edistäminen: Työterveyslaitos kehittää työkykyä ylläpitävän toiminnan menetelmiä, soveltaa niitä interventiohankkeissa ja arvioi niiden vaikuttavuutta. Ikääntyvien työkyky ja hyvän ns. kolmannen iän edellytysten luominen ovat työtoiminnan erityiskohteita. Sosiaali- ja terveysalan sekä turvallisuusammattien työoloja ja työkykyä kehitetään toimintaohjelmissa. Painoalueelle suunnitellaan myös sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan yhteistä kehittämissuunnitelmaa.

Informaatiotyön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen: Työterveyslaitos tutkii tietoinen-
tensiivisen työn terveysvaikutuksia ja kehittää informaatioteknologian terveys-, turvallisuus- ja

käytettävyysskriteerejä. Ihminen ja tietotyö -toimintaohjelma on yksi Sitran tietoyhteiskuntakehityksen kärkihankkeista.

Nuorten työterveyden parantaminen: Työterveyslaitos tutkii nuorten työ- ja toimintakykyyn vaikuttavia tekijöitä ja kehittää toimintamalleja nuorten työelämänvalmiuksien parantamiseksi. Työterveyslaitos osallistuu työterveyden ja työsuojelun ammatillisen opetuksen kehittämiseen ja edistää koulutyöympäristöjen turvallisuutta ja terveellisuyttä. Painoalueelle käynnistyy toimintaohjelma vuoden 2003 aikana.

Työterveysshuollon ja työsuojelun laadun ja vaikuttavuuden parantaminen: Työterveyslaitos kehittää työterveysshuollon toimintatapoja ja työmenetelmiä; tavoitteena on tukea kokonaisvaltaista ja systemaattista työskentelytapaa ja kehittää työterveysshuollon kattavuutta. Työterveyslaitos kouluttaa työterveys- ja työsuojelualan ammattihenkilöstöä.

Palvelutavoitteet:

	Tavoite
Tieteelliset julkaisut	540
Yleistajuiset julkaisut	400
Asiantuntijapalvelutyö (päiviä)	60 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	45 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 500
Koulutettavapäivät	18 000

Työterveyslaitoksen kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 60 000 000 euroa, myönnetään valtionapua 35 200 000 euroa. Valtionavun lisäys johtuu lähinnä koulutuskeskuksen, työterveysshuolto-poliklinikan ja rakennusalan työterveysshuoltoyksikön kehittämisestä.

Laitoksen toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2003 seuraavaksi (milj. euroa):

Tulosalue	Menot	Tulot	Valtionapu
Työntekijän terveys	30	12	18
Työympäristö	21	9	12
Työyhteisöt	9	4	5
Yhteensä	60	25	35
Rahoitusosuus %	100	42	58

Arvioidaan, että noin 604 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta ja noin 260 henkilötyövuotta rahoitetaan kokonaan oman toiminnan tuotoilla. Henkilötyövuosien kokonaismääräksi arvioidaan siten noin 864.

50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan

valtionavun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että valtion kiinteistö-

laitokselle maksettavan toimitilan vuokraa ja	2003 talousarvio	35 210 000
arvonlisäveroa vastaava osuus myönnetään	2002 talousarvio	34 320 000
edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla	2001 tilinpäätös	33 333 502
lisättyinä valtionapuna.		

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkausmenoihin 22 487 euroa ja muihin menoihin 12 723 euroa.

08. Kansanterveyslaitos

Selvitysosa: Kansanterveyslaitoksen tavoitteena on väestön terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy. Kansanterveyslaitos seuraa, valvoo ja tutkii väestön terveyttä ja sairauksien yleisyyttä sekä osallistuu väestön terveyden edistämiseksi tarvittavaan selvitys- ja kokeilutoimintaan. Laitos huolehtii myös väestön rokotehuollon edellyttämien rokotteiden hankinnasta, laadunvalvonnasta ja jakelusta sekä ministeriön määräämistä seulontatehtävistä ja oikeuslääketeollisista laboratoriomäärityksistä.

Toimintaympäristön muutokset

Kansanterveyslaitoksen toiminnan laajuus pysyy edeltävän vuoden tasolla, mutta sisällöllisiin painotuksiin vaikuttavat tarve saada lisää tutkimustietoa päihdeongelman ratkaisemiseksi, terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja muut väestön ikääntymisen aiheuttamat tehtävät sekä tarve uudistaa yleistä rokotusohjelmaa.

Kansanterveyslaitos suorittaa tehtävänsä tekemällä budjettirahoituksella tutkimustyötä ja asiantuntijatehtäviä, huolehtimalla yleisen rokotusohjelman toimeenpanosta ja niin kutsuttujen harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta, sekä

- 1) tekemällä tutkimustyötä yhteisrahoitteisina sopimustutkimuksina EU:n ja muiden tutkimusrahoittajien kanssa sovittavalla tavalla,
- 2) tekemällä maksulliset asiakkaiden tilaamat laboratoriomääritykset,
- 3) osallistumalla tartuntatautilaissa (583/1986) säädettyyn viranomaisvalvontaan,
- 4) toteuttamalla viranomaisille erillisten sopimusten mukaan maksuttomia ja yhteisrahoitteisia määritys-, valvonta- ja asiantuntijapalveluja,
- 5) toteuttamalla erilliseen sopimukseen perustuvat maksulliset tilaustutkimukset.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Kansanterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Vuonna 2003 toiminnan painopisteitä ovat laitoksen eri tulosalueilla:

Infektiotaudit: Rokotehuollolla ja tartuntatautien seurannalla ja tutkimuksella vaikutetaan väestön terveyteen siten, että vähennetään kyseisten tautien ilmaantuvuutta ja estetään vaarallisten tartuntatautiepidemioiden synty. Tartuntatautien seurantajärjestelmän kehittäminen, rokotusohjelman uudistaminen sekä uusien rokotteiden kehittäminen ja arviointi, mikrobien merkityksen selvittäminen kroonisten sairauksien syytekijänä sekä sairaalainfektioiden ja mikrobien lääkereistenssin lisääntymisen ehkäisy ovat laitoksen keskeisiä tavoitteita infektiotautien alueella.

Terveys ja kansantaudit: Kansanterveyslaitos tutkii ja seuraa kroonisten kansantautien ja niiden syiden yleisyyttä sekä ehkäisymahdollisuuksia pyrkien samalla edistämään riskitekijöitä vähentäviä ja terveyttä edistäviä väestön elintapamuutoksia. Laitoksen keskeisiä tavoitteita ovat tiedon hankkiminen suurten kansantautien syntytekijöistä, väestöryhmien välisten terveyserojen syiden

selvittäminen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitomahdollisuuksien tutkiminen sekä elämäntapojen ja ravitsemuksen muutosten ja niiden terveydellisten vaikutusten seuranta.

Ympäristöterveys: Ympäristössä esiintyviä haitallisia tekijöitä tunnistamalla ja tutkimalla arvioidaan näiden kansanterveydellistä merkitystä ja siten tietoa tuottamalla ehkäistään niiden aiheuttamia terveyshaittoja. Sisäilman terveysvaikutusten selvittäminen, pienhiukkasaltistuksen sekä dioksiinien terveysriskien arviointi ovat keskeisiä ympäristöterveydellisiä tutkimuskohteita.

Taloudellisuustavoitteet

Laitoksen kustannuksista kohdistuu arviolta 38 % infektioitautien tulosalueelle, 49 % terveyden ja kroonisten kansantautien tulosalueelle ja 13 % ympäristöterveyden tulosalueelle.

Maksullisen palvelutoiminnan kannattavuustavoitteena on, että tulot kattavat kustannukset sekä syntyy ylijäämä, joka käytetään seuraavana vuonna tuotekehitykseen ja investointeihin. Yhteisrahoitteisen ulkopuolisen rahoituksen maksuosuuksien osalta tavoitteena on saada hankittua budjetoitu määrä yleishyödyllistä tutkimusrahoitusta laitoksen keskeisille tutkimusalueille. Yhteisrahoitteisen (mukaan lukien EU-rahoitus) tutkimusrahoituksen osuuden arvioidaan olevan 35 % koko toimintamenorahoituksesta.

Kansanterveyslaitoksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin, jossa on nettoutettu edellä kohdissa 1), 2), 4) ja 5) oleva toiminta.

Liiketaloudellisesti hinnoiteltavien suoritteiden kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Tuotot	3 322	3 196	3 196
Kustannukset			
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	629	505	505
— henkilöstökustannukset	1 305	1 261	1 261
— ostetut palvelut	183	168	168
— vuokrat	208	151	151
— muut erillismenot ja -kustannukset	396	387	387
Erilliskustannukset yhteensä	2 721	2 472	2 472
Käyttöjäämä	601	723	723
Osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	533	488	488
— korot ja poistot	95	101	101
Yhteiskustannukset yhteensä	628	589	589
Kokonaiskustannukset yhteensä	3 349	3 061	3 061
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-27	135	135

Nettobudjetoitua maksullisen palvelutoiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	3 322	3 196	3 196
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	2 721	2 472	2 472
Käyttäjäämä (t€)	601	723	723
— % tuotoista	18,1	22,6	22,6
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	628	589	589
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-27	135	135
— % tuotoista	-0,8	4,2	4,2
Tuotot % kokonaiskustannuksista	99,2	104,4	104,4
Hintojen muutos %	1	3	3
Volyymin muutos %	0	0	0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 28 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon päärakennuksen peruskorjauksesta johtuva vuokramenojen nettolisäys 89 000 euroa, peruskorjauksesta johtuvasta väistötiloihin siirtymisestä tilavuokriin ja muuttokuluihin lisäystä 648 000 euroa ja päärakennuksen peruskorjauksesta johtuva laitehankintojen lisätarve 252 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös peruskorjauksesta johtuva laitehankintojen vähennys 252 000 euroa (kertameno).

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 49 000 euroa siirtona momentille 33.09.21.

Nettobudjetoinnissa on otettu tuloina huomioon sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän harvinaisten rokotteiden myynnin ja välitystoiminnan menoihin 56 000 euroa. Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	40 981 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	2 136 000
Yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan erillismenot	9 250 000
Muut toimintamenot	29 595 000
Bruttotulot	12 581 000
Yhteisrahoitteisen tutkimustoiminnan tulot	9 250 000
Maksullisen palvelutoiminnan tulot	3 196 000
Muut sekalaiset tulot	135 000
Nettomenot	28 400 000

2003 talousarvio	28 400 000
2002 talousarvio	27 745 000
2001 tilinpäätös	26 721 361

26. Rokotteiden hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 184 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta, velvoitevarastoinnista sekä muihin yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen sekä Suomen lääkevahinkokorvausosustuksen jäsenmaksuun. Määrärahaa saa käyttää myös rokotteiden hankkimisesta ja edelleen

toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 5 700 000 euroa ja rokotteiden välitystoiminnasta 484 000 euroa. Rokotteiden välitystoiminnan aiheuttamat muut menot on merkitty momentille 33.08.21. Tulot rokottei-

den myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

2003 talousarvio	6 184 000
2002 talousarvio	6 184 000
2001 tilinpäätös	3 552 181

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminta-ajatuksena on ehkäistä alkoholipitoisista aineista, tupakasta ja kemikaaleista aiheutuvia haittoja sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus toteuttaa kahta sosiaali- ja terveysministeriön päästrategiaa: terveyden ja toimintakyvyn edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäisy ja hoito. Välineinä näiden strategioiden pohjalta laadittujen tavoitteiden toteuttamisessa ovat lupahallinto, valvonta ja vaikuttaminen sekä alue- ja paikallishallinnon ohjaus ja koulutus.

Toimintaympäristön muutokset

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tehtävät laajenevat merkittävästi vuonna 2003. Virastoon siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä terveydensuojelulain (763/1994) ja geenitekniikkalain (377/1995) täytäntöönpanotehtäviä. Tupakoinnin vähentämisestä annetun lain (693/1976) mukaiset testauslaboratorioiden hyväksymistehtävät ovat alkaneet jo syksyllä 2002. Lisäksi alkoholin kulutuksen kasvun ennakoidaan voimistuvan erityisesti matkustajien tuonti-kiintiöiden kasvamisen seurauksena.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus vaikuttaa ihmisten elin- ja työympäristöön sekä alkoholipitoisten aineiden ja tupakan käyttöön liittyviin elämäntapoihin. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toiminnassa on keskeisessä asemassa elinkeinotoimintaan kohdistuvan hallinnonalan ohjauksen ja valvonnan tehostaminen sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden ehkäiseminen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tulosalueittain seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuus

Alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisy: Alkoholin aiheuttamia haittoja ehkäistään ennakolta ihmisten terveyden ja elinympäristön huomioon ottavalla lupahallinnolla sekä edistämällä elinkeinonharjoittajien vastuullista toimintaa muun muassa omavalvontajärjestelmien avulla. Alkoholijuomien anniskelun lupahallintoa siirretään lääninhallituksille, jolloin tehtävien siirron edellyttämä ohjaustarve korostuu. Majoitus- ja ravitsemisalalla esiintyvään talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen puututaan tehokkaasti lupahallinnon ja valvontayhteistyön keinoin. Nuorten alkoholinkäyttöä ehkäistään käytettävissä olevin lupahallinnon ja valvonnan keinoin.

Tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tehtävänä on ohjata ja tukea valvontaviranomaisia tupakkalain tavoitteiden toteuttamisessa. Tavoitteena on erityisesti ravintoloiden savuttomien tilojen varmistaminen ja tupakoinnin haittavaikutusten laaja tiedostaminen. Nuorten tupakoinnin vähentämiseksi varmistetaan vähittäismyynnin omavalvontasuunnitelmien riittävä seuranta. Tupakkatuotteiden päällysmarkintöjä ja mittauksia koskevan direktiivin voimaantulon edellyttämä ohjeistus ja koulutus toteutetaan vuoden 2003 aikana.

Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy: Kemikaaleista aiheutuvia terveysriskejä vähennetään vaarojen ja riskien arvioinnilla sekä myynnin ja käytön tehokkaalla valvonnalla. EU-säädösten edellyttämät torjunta-aineiden riskinarviointitehtävät toteutetaan yhteistyössä Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ohjaa ja tukee valvontaviranomaisia tehokkaan markkina- ja tuotevalvonnan toteuttamiseksi.

Elinympäristön terveellisyys edistäminen: Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen uusina tehtävinä on osallistua terveydensuojelulain ja geenitekniikkalain toimeenpanon valvontaan sekä terveydensuojelulain osalta ohjata kuntia yhdenmukaisten valvontakäytäntöjen kehittämisessä. Terveydensuojelulain valvonnassa kuntien toimintaedellytyksiä on parannettu lisäämällä kuntien yhteistyömahdollisuuksia ja oikeuksia peria maksuja muun muassa asuntojen terveysvalvonnasta. Terveydensuojelun valvonnan ohjauksen keskittäminen Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukseen yhdessä kuntatasolla tapahtuneiden muutosten myötä antaa Suomelle nykyistä paremmat mahdollisuudet selviytyä muun muassa EU:n edellyttämistä valvontatehtävistä. Geenitekniikkalain valvontavastuiden siirto Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukseen lisää valvonnan tehokkuutta saamalla synergiaetuja esimerkiksi virastossa jo olevan kemikaalivalvonnan kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriöllä säilyy kuitenkin edelleen puheenaolevien lakien valvonnan ylin johto sekä suunnittelu ja norminanto.

Terveydensuojelulain (763/1994) osalta muutos toteutetaan ottamalla lakiin maininta Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta valvontaviranomaisena ja valtuuttamalla Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus antamaan valvontaa koskevia ohjeita. Tämän lisäksi eräät yksittäiset valvontatehtävät, joista on erikseen mainittu terveydensuojelulaissa ja jotka nykyisin kuuluvat joko sosiaali- ja terveysministeriölle tai kunnille, siirretään Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen vastattavaksi.

Geenitekniikkalakiin lisättävällä säädöksellä täsmennetään geenitekniikkalain valvontatehtävien jakaantuminen eri valvontaviranomaisten kesken (Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus, Suomen ympäristökeskus ja Kasvintuotannon tarkastuskeskus). Valvontaviranomaisten toimivaltajaosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Taloudellisuustavoitteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttotulot on budjetoitu momentille 12.33.09. Tampereella sijaitsevan nettobudjetoidun kemikaalirekisterin erillismenot katetaan ilmoitusten käsittelystä saatavilla maksuilla.

Maksullisen nettobudjetoidun toiminnan (kemikaalien tuoterekisteri) kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot	667	614	650
Maksullisen toiminnan kustannukset			
— henkilöstökustannukset	412	417	447
— vuokrat	-	-	47
— muut erilliskustannukset	156	197	156
Erilliskustannukset yhteensä	568	614	650
Käyttöjäämä	99	0	0

Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	119	37	90
— poistot ja muut yhteiskustannukset	-	17	-
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	119	54	90
Kokonaiskustannukset yhteensä	687	668	740
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-20	-54	-90

Maksullisen nettobudjetoidun toiminnan (kemikaalien tuoterekisteri) kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	667	614	650
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	568	614	650
Käyttäjäämä (t€)	99	0	0
— % tuotoista	14,8	0	0
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	119	54	90
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-20	-54	-90
— % tuotoista	-3,0	-8,8	-13,8
Tuotot % kokonaiskustannuksista	97,1	91,9	87,8
Hintojen muutos %	0	0	0
Volyymin muutos %	0	0	0

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 570 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina kemikaalirekisterin rekisterimaksut.

Menojen ja tulojen erittely:	€
Bruttomenot	5 220 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	650 000
Muut toimintamenot	4 570 000
Bruttotulot , maksullisen toiminnan tulot	650 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	650 000
Nettomenot	4 570 000

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 70 000 euroa harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tehostamiseen kohdistuvana menona ja 134 000 euroa torjunta-aineiden EU-riskinarviointiin kohdistuvana menona.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä myös otettu huomioon 250 000 euroa siirtona momentilta 33.53.23 ja 49 000 euroa momentilta 33.08.21.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.09.

2003 talousarvio	4 570 000
2002 talousarvio	4 377 000
2002 lisätalousarvio	103 000
2001 tilinpäätös	4 242 204

10. Säteilyturvakeskus

Selvitysosa: Säteilyturvakeskuksen toiminta-ajatus on säteilyn vahingollisten vaikutusten estäminen ja rajoittaminen. Keskeisenä tehtävänä on säteilyn ja ydinenergian käytön turvallisuusvalvonta sekä tutkimus, viestintä ja valmiustoiminta. Kansainvälisen yhteistyön painopiste on turvallisuuden parantaminen itäisessä Euroopassa, erityisesti Suomen lähialueilla.

Vaikuttavuustavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Suomen ydinvoimalaitoksilla ei satu turvallisuutta vaarantavia tapahtumia. Säteilylähteiden käytössä ei satu vakavia säteilyonnettomuuksia ja henkilökohtaiset säteilyaltistukset pysyvät pieninä. Säteilytilannetta Suomen alueella koskevat tiedot ovat jatkuvasti ajan tasalla ja valmiustoiminta voidaan käynnistää 15 minuutin kuluessa ensitiedon saamisesta. Tutkimustoiminta tuottaa uutta tietoa turvallisuusvalvonnan ja valmiustoiminnan tueksi.

Taloudellisuustavoitteet

Säteilyturvakeskuksen talousarvio perustuu nettobudjettiin. Maksullisen suoritettuotannon hinnoittelu perustuu valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettuun sosiaali- ja terveysministeriön päätökseen.

Tulosaluekohtaiset kustannukset ja henkilötyövuodet:

	2001		2002		2003	
	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €	htv
Ydinturvallisuusvalvonta	7,2	61,2	6,5	55,0	8,3	62,0
Säteilyn käytön valvonta	1,8	19,0	1,8	20,0	2,0	20,0
Ympäristön säteilyvalvonta	0,9	8,4	0,8	8,0	0,9	8,0
Tutkimus	6,8	72,7	6,5	69,0	6,7	73,0
Valmiustoiminta	1,0	9,3	0,8	8,0	1,0	9,0
Palvelut	4,5	26,3	4,7	26,0	4,1	26,0
Viestintä	0,9	10,1	1,0	8,0	0,8	8,0
Hallinto	1)	36,7	1)	38,0	1)	37,0

1) Vyörytetty muille tulosalueille.

Julkisoikeudellisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustaulukot:

Ydinturvallisuusvalvonta (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	5 777	5 214	5 800
— maksullisen toiminnan muut tuotot	21	0	0
Tuotot yhteensä	5 798	5 214	5 800

Maksullisen toiminnan kustannukset

Erilliskustannukset

— henkilöstökustannukset	1 791	1 850	1 880
— vuokrat	78	101	101
— palvelujen ostot	1 334	1 009	1 500
— muut erilliskustannukset	118	151	151

Erilliskustannukset yhteensä	3 321	3 111	3 632
-------------------------------------	--------------	--------------	--------------

Käyttäjämä	2 477	2 102	2 168
-------------------	--------------	--------------	--------------

Osuus yhteiskustannuksista

— tukitoimintojen kustannukset	2 477	2 102	2 168
--------------------------------	-------	-------	-------

Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	2 477	2 102	2 168
--	--------------	--------------	--------------

Kokonaiskustannukset yhteensä	5 798	5 214	5 800
--------------------------------------	--------------	--------------	--------------

Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	0	0	0
---	----------	----------	----------

Kustannusvastaavuus-%	100	100	100
------------------------------	------------	------------	------------

Säteilynkäytön valvonta (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
--	------	------	------

Maksullisen toiminnan tuotot

— maksullisen toiminnan myyntituotot	1 251	1 009	1 300
--------------------------------------	-------	-------	-------

Tuotot yhteensä	1 251	1 009	1 300
------------------------	--------------	--------------	--------------

Maksullisen toiminnan kustannukset

Erilliskustannukset

— aineet, tarvikkeet ja tavarat	3	17	17
— henkilöstökustannukset	482	421	509
— vuokrat	51	42	42
— palvelujen ostot	14	8	8
— muut erilliskustannukset	37	17	17

Erilliskustannukset yhteensä	588	505	593
-------------------------------------	------------	------------	------------

Käyttäjämä	663	505	707
-------------------	------------	------------	------------

Osuus yhteiskustannuksista

— tukitoimintojen kustannukset	580	442	644
--------------------------------	-----	-----	-----

— poistot	48	59	59
-----------	----	----	----

— korot	3	4	4
---------	---	---	---

Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	630	505	707
--	------------	------------	------------

Kokonaiskustannukset yhteensä	1 218	1 009	1 300
--------------------------------------	--------------	--------------	--------------

Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	33	0	0
---	-----------	----------	----------

Kustannusvastaavuus-%	103	100	100
------------------------------	------------	------------	------------

Julkisoikeudelliset suoritteet yhteensä (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	7 028	6 223	7 100
— maksullisen toiminnan muut tuotot	21	0	0
Tuotot yhteensä	7 049	6 223	7 100
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	3	17	17
— henkilöstökustannukset	2 274	2 271	2 389
— vuokrat	129	143	143
— palvelujen ostot	1 347	1 017	1 508
— muut erilliskustannukset	155	168	168
Erilliskustannukset yhteensä	3 909	3 616	4 225
Käyttäjäämä	3 140	2 607	2 875
Osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	3 057	2 544	2 812
— poistot	48	59	59
— korot	3	4	4
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	3 107	2 607	2 875
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 016	6 223	7 100
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	32	0	0
Kustannusvastaavuus-%	100	100	100

Muiden suoritteiden osalta tavoitteena on kannattavuus.

Liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	4 569	4 373	4 543
— maksullisen toiminnan muut tuotot	-8	0	0
Tuotot yhteensä	4 561	4 373	4 543

Maksullisen toiminnan kustannukset

Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	143	134	135
— henkilöstökustannukset	929	1 009	1 106
— vuokrat	138	151	151
— palvelujen ostot	2 022	1 734	1 752
— muut erilliskustannukset	130	252	252
Erilliskustannukset yhteensä	3 362	3 280	3 396
Käyttäjäämä	1 199	1 093	1 147
Osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	998	945	999
— poistot	92	135	135
— korot	11	13	13
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	1 101	1 093	1 147
Kokonaiskustannukset yhteensä	4 463	4 373	4 543
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	98	0	0
Kustannusvastaavuus-%	102	100	100

Maksullinen toiminta yhteensä (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	11 597	10 596	11 643
— maksullisen toiminnan muut tuotot	13	0	0
Tuotot yhteensä	11 609	10 596	11 643
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	146	151	152
— henkilöstökustannukset	3 203	3 280	3 495
— vuokrat	267	294	294
— palvelujen ostot	3 370	2 751	3 260
— muut erilliskustannukset	285	420	420
Erilliskustannukset yhteensä	7 271	6 896	7 621
Käyttäjäämä	4 339	3 700	4 022

Osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	4 055	3 489	3 811
— poistot	140	194	194
— korot	13	17	17
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	4 208	3 700	4 022
Kokonaiskustannukset yhteensä	11 479	10 596	11 643
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	130	0	0
Kustannusvastaavuus-%	101	100	100

**Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko
(julkisoikeudelliset suoritteet):**

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	7 049	6 223	7 100
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 909	3 616	4 225
Käyttäjäämä (t€)	3 140	2 607	2 875
— % tuotoista	45	42	40
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	3 107	2 607	2 875
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	33	0	0
— % tuotoista	0	0	0
Tuotot % kokonaiskustannuksista	100	100	100
Investoinnit (t€)	40	50	50
— % tuotoista	1	1	1
Hintojen muutos %	3	1	3
Volyymin muutos %	11	-12	14

**Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko
(liiketaloudellisesti hinnoiteltavat suoritteet):**

	2001	2002	2003
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	4 561	4 373	4 543
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 362	3 280	3 396
Käyttäjäämä (t€)	1 199	1 093	1 147
— % tuotoista	26	25	25
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	1 101	1 093	1 147
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	98	0	0
— % tuotoista	2	0	0
Tuotot % kokonaiskustannuksista	102	100	100
Investoinnit (t€)	21	168	50
— % tuotoista	0	4	1
Hintojen muutos %	3	2	3
Volyymin muutos %	-10	-4	4

**Maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko
(yhteisrahoitteiset hankkeet) (1 000 euroa):**

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Yhteisrahoitteisten hankkeiden tuotot	969	1 009	1 009
Yhteisrahoitteisten hankkeiden erilliskustannukset	2 362	2 271	2 287
Osuus yhteiskustannuksista	1 318	1 430	1 430
STUK:n kokonaiskustannus yhteishankkeisiin	2 711	2 691	2 707
Yhteisrahoitteisten hankkeiden kokonaiskustannus	3 680	3 700	3 717

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 11 109 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan lisäyksenä on otettu huomioon ionisoimattoman säteilyn tutkimukseen tarvittava proteiini-analyysaattori. Laite on suunniteltu hankittavaksi vuonna 2003 ja sen kustannusarvio on 168 000 euroa (kertameno).

Määrärahan lisäyksenä on myös otettu huomioon 500 000 euroa A-laboratoriosuunnitelman toimeenpanemiseksi sekä laitoksen alueellisen mittausvalmiuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Määrärahan vähennyksenä on huomioitu vuoden 2002 talousarviossa kertaluonteisena menona ionisoimattoman säteilyn ominaisabsorptionopeuden mittaamiseen tarkoitetun laitteen hankintahinta 135 000 euroa.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot	23 769 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	7 721 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	4 275 000
— liiketaloudelliset suoritteet	3 446 000
Yhteishankkeiden erillismenot	2 287 000
Muut toimintamenot	13 761 000
Bruttotulot	12 660 000
Maksullisen toiminnan tulot	11 643 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	7 100 000
— liiketaloudellisen toiminnan suoritteet	4 543 000
Yhteishankkeiden tulot	1 009 000
Muut tulot	8 000
Nettomenot	11 109 000

2003 talousarvio	11 109 000
2002 talousarvio	10 417 000
2001 tilinpäätös	9 592 935

11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Lääkelaitoksen tehtävänä on ylläpitää ja edistää lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä verivalmisteiden käytön turvallisuutta. Lääkevalvonta- ja myyntilupajärjestelmät EU:ssa perustuvat kansallisten viranomaisten asiantuntemukseen ja työhön. Valvontaa toteutetaan lupamenettelyin sekä tarkastustoiminnan ja jälkivalvonnan keinoin.

Toimintaympäristön muutos

Koveneva kilpailu tuo valmisteita yhä nopeammin viranomaisten arvioitavaksi, potilaiden käyttöön ja tehokkaan markkinoinnin ja jälkivalvonnan kohteeksi. EU-jäsenyyden aikana Suomessa voimassaolevien myyntilupien kokonaismäärä on olennaisesti kasvanut (37 % vv. 1995—

2001) ja eräiden hakemustyyppien määrät jopa moninkertaistuneet. Uutta teknologiaa hyödyntävät lääkkeet ja laitteet ovat erityisiä haasteita arviointi- ja valvontatyössä myös vuonna 2003. EU:n komission ehdotus lääkevalvonnan uudistamisesta tulee vaikuttamaan myös jäsenvaltioiden lääkevalvonnan kehittämiseen. Valmisteilla oleva ehdotus EU:n parlamentin ja neuvoston direktiiviksi laatu- ja turvallisuusvaatimusten asettamisesta ihmisveren ja veren komponenttien keräämistä, tutkimista, käsittelyä, säilytystä ja jakelua varten voi tultuaan voimaan aiheuttaa muutoksia veripalvelutoiminnan tarkastustiheyteen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on alustavasti asettanut Lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikuttavuustavoitteet

Lääkevalvonta: Lääkevalmisteiden ennakkovalvonnan tavoitteena on varmistaa väestön käyttöön tulevien lääkkeiden teho, turvallisuus ja laatu. Vakaviin haittavaikutuksiin ja tuotevirheisiin liittyvät ongelmatilanteet hoidetaan välittömästi. Lääketutkimuksen ilmoitusmenettelyllä varmistetaan, että Suomessa tehdään tieteellisesti ja eettisesti korkeatasoista tutkimusta.

Terveystieteiden laitteet ja tarvikkeet: Terveystieteiden laitteiden ja tarvikkeiden turvallisuudessa havaitut puutteet ja väärinkäytökset selvitetään ja vaaralliset tuotteet poistetaan markkinoilta. Lääkelaitos selvittää terveystieteiden laitteisiin ja tarvikkeisiin liittyviä riskejä erityisesti ihmisen kehoon asetettavien materiaalien osalta. Laadunhallinnan käyttöönottoa edistetään erityisesti kotiympäristössä käytettävien laitteiden ja tarvikkeiden osalta.

Hallinto ja sisäiset palvelut: Lääkelaitoksen tietoympäristön sisällöllisen hallinnan, tiedonhaun ja tiedonvälityksen parantamista jatketaan siirtymällä enenevässä määrin sähköisessä muodossa olevan tiedon käyttöön. Lääkelaitos lisää lääkevalmisteita koskevan tiedon saatavuutta ja kehittää sähköistä asiointia lääkkeiden myyntilupajärjestelmään. Lääkelaitos osallistuu aktiivisesti EU:n valvontaviranomaisten tietoverkossa olevien seurantajärjestelmien kehittämiseen.

Palvelutavoitteet

Myyntilupien ja niihin liittyvien muutosten käsittelyssä, kommentoinnissa ja arvioinnissa noudatetaan määrättyjä tai EU:n jäsenvaltioiden kesken sovittuja käsittelyaikoja. Lääketehaat tarkastetaan EU:n ohjeistuksen mukaisesti vähintään kahden vuoden välein eikä tarkastusväli saa ylittää kolmea vuotta.

Henkilöstö

Henkilöstön toimintaedellytyksiä parannetaan työkykyä edistävän ja ylläpitävän toimintaohjelman mukaisesti.

Taloudellisuutta koskevat tavoitteet

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjettiin. Lääkelaitoksen menot katetaan pääosin valvonta- ja palvelutoiminnasta saatavilla maksuilla. Maksullisen toiminnan kannattavuustavoitteena on että suoritteet tuotetaan omakustannushintaan. Terveystieteiden laitteiden ja tarvikkeiden valvonta on ei-maksullista toimintaa. Lääkelaitoksen suoritteista perittävät maksut määräytyvät Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitettua maksua lukuun ottamatta valtion maksuperustelain mukaisesti. Tuloarvio perustuu vuonna 2003 voimaan tulevaan maksuasetukseen.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat (1 000 euroa):**Maksuperustelain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet**

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— MPL julkisoikeudelliset suoritteet	7 295	7 592	8 209
— MPL mukaiset liiketaloudelliset suoritteet	15	31	10
Tuotot yhteensä	7 310	7 623	8 219
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	212	214	255
— henkilöstökustannukset	4 080	4 175	4 398
— vuokrat	479	497	571
— palvelujen ostot	1 076	1 205	1 333
— muut erilliskustannukset	429	428	446
Erilliskustannukset yhteensä	6 276	6 519	7 003
Käyttäjäämä	1 034	1 104	1 216
Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	699	628	539
— poistot	221	140	213
— korot	17	28	30
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	937	796	782
Kokonaiskustannukset yhteensä	7 213	7 315	7 785
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	97	308	434

**Erillislain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet
(Läkelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukainen maksu)**

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— erillislain mukaiset julkisoikeudelliset suoritteet	1 166	1 144	1 228
Tuotot yhteensä	1 166	1 144	1 228
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	88	49	83
— henkilöstökustannukset	554	574	626
— vuokrat	115	122	120
— palvelujen ostot	141	86	102
— muut erilliskustannukset	20	23	19
Erilliskustannukset yhteensä	918	854	950
Käyttäjäämä	248	290	278

Maksullisen toiminnan osuus yhteiskustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	154	131	115
— poistot	77	68	103
— korot	16	13	19
Osuus yhteiskustannuksista yhteensä	247	212	237
Kokonaiskustannukset yhteensä	1 165	1 066	1 187
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	0	78	41

Koko maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	8 477	8 767	9 447
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	7 195	7 373	7 953
Käyttöjäämä (t€)	1 282	1 394	1 494
— % tuotoista	15	16	16
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	1 184	1 008	1 019
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	97	386	475
— % tuotoista	1	4	5
Tuotot % kokonaiskustannuksista	101	105	105
Investoinnit (t€)	596	400	461
— % tuotoista	7	5	5

Tämän luvun momentin 22 selvitysosassa mainituilla lainsäädännöllisillä muutoksilla on tarkoitus perustaa **Lääkehoidon kehittämiskeskus**.

Keskus toimii Lääkelaitoksen yhteydessä, mutta itsenäisenä ja erillisenä keskuksena. Se käyttää Lääkelaitoksen tietovarastoja ja ostaa tarvittavat tukipalvelut Lääkelaitoksesta.

Lääkehoidon kehittämiskeskuksen perustaminen edellyttää johtajan viran ja kahdeksan muun viran perustamista 1.3.2003 lukien.

Lääkehoidon kehittämiskeskuksen tehtävänä on edistää tehokasta, turvallista, taloudellista ja tarkoituksenmukaista lääkehoitoa seuraamalla, arvioimalla ja jakamalla lääkehoitoa koskevaa tietoa sekä saattamalla tietoa tarkoituksenmukaisin keinoin käytännön toiminnaksi.

Vuonna 2003 toiminnan painopisteinä ovat yksikön organisatorinen järjestäytyminen, alueellisten kouluttajien hankinta, kouluttaminen ja heidän toimintansa käynnistäminen, paikallisten ja alueellisten yhteistyöverkostojen luominen sekä yhteistyömuotojen luominen viranomaisten, erityisesti Lääkelaitoksen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut Lääkehoidon kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Vaikutavuustavoitteet

Seuraavan neljän vuoden aikana Lääkehoidon kehittämiskeskuksen yleistavoitteena on edistää rationaalista lääkehoitoa. Tähän kuuluu erityisesti lääkäreiden lisääntyvä tietoisuus rationaalisen lääkehoidon edistämistavoista, lääkärien käyttämän lääkevalikoiman järjevöittäminen, lääkkeiden uusimiskäytännön parantaminen, edullisten rinnakkaisvalmisteiden käytön lisääminen ja kalliiden mutta vain marginaalisesti vertailulääkettä parempien lääkkeiden käytön hillitseminen.

Palvelutavoitteet

Vuoden 2003 aikana Lääkehoidon kehittämiskeskus toiminta käynnistyy. Keskus kokoaa asiantuntijoiden yhteistyöverkoston kattamaan kaikki sairaanhoitopiirit.

Luodaan yhteistyömuodot terveydenhuollon ammattiryhmien, asiantuntijoiden ja viranomais-ten kanssa. Lääkelaitoksen ja Kansaneläkelaitoksen kanssa sovitaan tavoista, joilla Lääkelaitos ja Kansaneläkelaitos toimittavat tietoa Lääkehoidon kehittämiskeskuselle.

Aktiivisen tiedottamisen, julkaisu- ja koulutuksen avulla tuetaan yhteistyöverkoston toimintaa rationaalisen lääkehoidon edistämiseksi.

Taloudellisuus- ja tuottavuustavoitteet

Lääkehoidon kehittämiskeskus on bruttobudjetoitu. Lääkehoidon kehittämissyksikön suoritteet ovat maksuttomia.

21. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkelaitoksen hyväksymien, laitoksen ulkopuolella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitetut tulot.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	10 696 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	8 414 000
Muut toimintamenot	2 282 000
Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	9 447 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	9 437 000
— muut suoritteet	10 000
Nettomenot	1 249 000

Bruttotulojen lisäys aiheutuu lääkevalmisteiden myyntilupahakemusmäärien arvioidusta kasvusta ja menojen lisäykset hakemusten käsittelyn vaatimista resurssilisäyksistä.

2003 talousarvio	1 249 000
2002 talousarvio	1 333 000
2002 lisätalousarvio	-84 000
2001 tilinpäätös	1 246 104

22. Lääkehoidon kehittämiskeskus- toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 300 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Lääkehoidon kehittämiskeskus- perustamisesta 1.3.2003 lukien ja tähän liittyen hallituksen esityksen laiksi lääkelain (395/1987) ja sairausvakuutuslain (364/1963) muuttamisesta.

2003 talousarvio	1 300 000
------------------	-----------

12. Valtion koulukodit

Selvitysosa: Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto, johon kuuluu myös peruskouluopetus ja ammatillinen koulutus tai sen tukeminen. Koulukodit voivat lisäksi järjestää mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lu-kuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa.

Toiminnan tarkoituksena on sosiaalisin, terapeuttisin ja kasvatuksellisin keinoin edistää nuoren ja hänen perheensä omiin voimavaroihin perustuvaa selviytymiskykyä. Koulukodit monipuolistavat edelleen palveluitaan ja toimivat osana sekä valtakunnallista että alueellista verkostoa. Lasten ja nuorten psykiatristen toimipisteiden kanssa kehitetään psykososiaalista hoitoa.

Valtion koulukodeille on alustavasti asetettu seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Huume-, lääke- ja alkoholiongelmista sekä mielenterveyshäiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen tulee koulukotitoiminnan kehittämisessä kiinnittää yhä enemmän huomiota. Voimavaroja tulee suunnata koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Kansainvälistä yhteistyötä lisätään muun muassa maahanmuuttajalapsien koulukotihoiton lisääntyvän tarpeen vuoksi.

Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen¹⁾:

	2001	2002	2003
Hoitovuorokausi	35 328	35 178	36 450
Asumis- ja hoitopalvelut (vrk)	17 287	16 813	16 300
Erytishoitopalvelut	1 189	1 500	650
Kriisihoito (vrk)	6 002	6 500	8 500
Koulupaikka	27 390	19 780	27 020
Jälkihoito (pv)	1 859	6 986	1 200
Koulutus, työnohjaus ja konsultointipalvelu	0	1 220	12
Perhekuntoutusleiri	0	0	8
Ravintolapalveluiden ulkopuolinen käyttö	2 294	2 294	2 250
Maahanmuuttajat	0	0	1 095

¹⁾ Maksulliset palvelut on luokiteltu uuden koulukoteja koskevan maksuasetuksen mukaisesti.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	10 591	11 242	11 695
— maksullisen toiminnan muut tuotot	2 098	2 322	2 432
Tuotot yhteensä	12 689	13 564	14 127
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	946	1 149	1 134
— henkilöstökustannukset	8 822	9 194	9 514
— vuokrat	1 561	1 680	1 721
— palvelujen ostot	1 208	965	1 058
— muut erilliskustannukset	323	562	700
Erilliskustannukset yhteensä	12 860	13 550	14 127
Käyttöjäämä	-171	14	0
Kokonaiskustannukset yhteensä	12 860	13 550	14 127
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-171	14	0

Koulukotien maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot			
— hoitomaksutuotot (t€)	10 591	11 242	11 695
— muut tuotot (t€)	2 098	2 322	2 432
Tuotot yhteensä (t€)	12 689	13 564	14 127
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	12 860	13 550	14 127
Käyttöjäämä (t€)	-171	14	0
— % tuotoista	1,3	0,1	0
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-171	14	0
Tuotot % kustannuksista	99	100	100

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös koulukotien sisällölliseen kehittämiseen ja toiminnan tukemiseen sekä koulukotitoimintaan erikoistuvaan nuorisopsykiatriaan. Lisäksi määrärahaa saa käyttää perhetoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen, koulukotien maatala- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kansainväliseen ja lähialueyhteistyöhön. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen sekä koulukotien yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuselle aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun

lain (635/1998) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten.

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liikeloudellisin perustein.

Nettobudjetoinnissa on otettu tuloina huomioon maatalousavustuksina saatavat tulot.

Menojen ja tulojen erittely:

€

Bruttomenot , maksullisen toiminnan erillismenot	14 715 000
Bruttotulot	14 127 000
Maksullisen toiminnan tulot	11 695 000
Muut tulot	2 432 000
Nettomenot	588 000

2003 talousarvio	588 000
2002 talousarvio	588 000
2001 tilinpäätös	588 153

13. Työsuojelun piirihallinto

Selvitysosa: Työsuojelun piirihallinto koostuu työsuojelupiireistä, jotka valvovat työsuojelua koskevien säädösten noudattamista ja edistävät turvallisuutta ja terveyttä työssä sekä työpaikan omaa työsuojelutoimintaa yhteistyössä työelämän osapuolten ja asiantuntijoiden kanssa. Työsuojelupiirit ehkäisevät ja vähentävät työolojen aiheuttamia terveydellisiä haittoja vaikuttamalla välillisesti työolosuhteisiin.

*Toimintaympäristön muutokset***Eräiden työoloja kuvaavien tunnuslukujen kehitys¹⁾:**

	1993	1999	2000	2001
Korvatut työtapaturmat ja ammattitaudit, 1 000 kpl	114	128	125	127
Korvatut työtapaturmat milj. työtuntia kohden, kaikki toimialat	33	31	31	..
— rakentaminen	76	79	83	..
— teollisuus	50	45	45	..
— kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	43	41	40	..
Tutkintaan otetut työpaikkakuolemat	28	27	30	..
Ammattitaudit, Työterveyslaitos	7 006	5 182	4 993	..

¹⁾ Tapaturmaluvuissa ovat mukana työmatkatapaturmat.

Lähde: Tapaturmavakuutuslaitosten Liitto

Tutkimusten mukaan työyhteisöissä koettu jaksamisongelma on kasvanut merkittäväksi haasteeksi. Työelämässä tapahtuneet muutokset ovat lisänneet tapaturmariskejä. Myös työvoiman ikääntyminen on vaikuttanut sairastavuutta lisäävästi ja työkykyä alentavasti.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut työsuojelun piirihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Strategiset tavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoteen 2010 suuntaavien strategioiden sekä työsuojelustrategian mukaisesti työsuojelupiirit vaikuttavat työoloihin tavoitteena työntekijöiden terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn ylläpito sekä työtapaturmien, ammattitautien ja muiden työperäisten terveyden menetysten ehkäisy. Tavoitteissa ja toiminnassa korostuu myös työpaikkojen omatoimisen työsuojeluasioiden hoitamisen vahvistaminen ottaen huomioon myös ikääntyvät työntekijät sekä toisaalta lainsäädännön vähimmäistason valvonta.

Valvontatavoitteet

Viranomaisaloitteinen työssä jaksamista ja jatkamista tukeva valvonta: Työpaikkoja aktivoidaan ja opastetaan tuki- ja liikuntaelinsairauksia aiheuttavien olosuhteiden tunnistamisessa ja valvotaan niitä aiheuttavien tekijöiden poistamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti käsin suoritettavien nostojen ja näyttöpäätetyön aiheuttamien tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyyn sekä toistotyöhön.

Varmistetaan ulkoisen väkivallan uhan hallitsemiseksi tarvittavien toimien aikaansaaminen ja olemassaolo niillä toimialoilla, joilla ulkoisen väkivallan aiheuttamia ongelmia erityisesti esiintyy. Työn aiheuttamaa liiallista henkistä kuormitusta ehkäistään työssä jaksamisen riskialoilla valvomalla työaikasäännösten noudattamista. Henkiseen terveyteen liittyviä asioita otetaan esille tarkastuksilla.

Kehitetään työpaikkojen, työsuojeluviranomaisten ja työterveyshuollon yhteistyötä erityisesti tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyssä sekä henkisen hyvinvoinnin sekä työkykyä ylläpitävän toiminnan edistämisessä.

Suunnataan työtapaturmien torjuntaa erityisesti tapaturmavaarallisille toimialoille, kuten rakentamiseen ja teollisuuteen sekä vaarallisiin töihin ja työmenetelmiin päämääränä tapaturmataajuuden pieneneminen. Valvotaan turvallisuuden hallintaa usean työnantajan yhteisillä työpaikoilla.

Työssä jaksamista ja jatkamista tukeviin keskeisiin tavoitteisiin käytetään vähintään 45 % työsuojelupiirien viranomaisaloitteisen toiminnan resursseista.

Viranomaisaloitteinen vähimmäisolosuhteiden valvonta: Varmistetaan erityisesti ongelmallisilla toimialoilla, että työolosuhde- ja työsuhdelainsäädäntöä noudatetaan ja turvataan terveellisyyden ja turvallisuuden vähimmäistaso, mikä osaltaan luo tasavertaiset toimintaedellytykset yrityksille ja laitoksille. Työsuhdelainsäädännön osalta valvotaan erityisesti työaikaan koskevia säännöksiä. Työolosuhdevalvonnassa varmistetaan, että markkinoille luovutettavat koneet, laitteet ja henkilösuojaimet samoin kuin työssä käytettävät kemikaalit on luovutettu säännösten mukaisesti. Valtakunnallista lainsäädännön muutoksista tiedottamista täydennetään alueellisella tiedottamisella.

Valvotaan työterveyshuoltolainsäädännön noudattamista ja edistetään työterveyshuollon toimivuutta yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Työsuojelupiirien keskeisenä toimintaperiaatteena on työpaikkojen oman työsuojelutoiminnan vahvistaminen muun muassa valvomalla, että työpaikoilla on käytössä työsuojelun toimintaohjelma sekä tukemalla turvallisuusasioiden järjestelmällistä hallintaa. Toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota ikääntyneiden työntekijöiden työssä jaksamiseen ja jatkamiseen.

Asiakasaloitteisen toiminnan tavoitteet: Työsuojelun piirihallinto tekee asiakkaiden pyynnöstä työsuojelutarkastuksia, antaa ohjeita ja neuvoja työolosuhde-, työsuhde- ja lupahallintoasioissa sekä tutkii työtaturmat ja ammattitaudit. Ylläpidetään maksullista työsuhteisiin palvelupuhelinta. Tavoitteena on, että asiakaspalveluun vastataan ministeriön vahvistamia toimitusaikoja noudattaen. Toiminnan laatua seurataan erilaisilla selvityksillä.

Kehittämistavoitteet

Voimavarojen käytön tehostamiseksi piirien välistä työnjakoa ja yhteistyötä kehitetään. Erityisasiantuntemusta vaativien työpaikkojen ja toimialojen valvontaa ja valvonnan koordinoitua keskitetään yhden tai muutaman työsuojelupiirin tehtäväksi.

Yhteistyötä aluetyöterveyslaitosten kanssa kehitetään siten, että aluelaitosten asiantuntemus on joustavasti työsuojelupiirien käytettävissä valvontatoiminnan tukena.

Toiminnan laatua ja toimintatapoja kehitetään piirien toiminnan evaluoinnin perusteella. Kehitetään työsuojelupiirien tulostajasta ja selvitetään siihen soveltuvat johdon tietojärjestelmät.

Henkilöstö

Työsuojelupiirien henkilöstömäärä on vuonna 2003 noin 440 htv. Määrä väheni 1990-luvulla ja on pysynyt viime vuosina lähes ennallaan. Vuoden 2001 lopussa henkilöstön keski-ikä oli 49,6 vuotta. Koulutustasoa nostetaan ja vahvistetaan asiantuntemusta ja osaamista erityisesti keskeisillä painoalueilla — henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisyssä ja työtaturmien torjunnassa. Henkilöstön työkyvyn ylläpitämisestä huolehditaan ja työtyytyväisyyttä seurataan joka toinen vuosi tehtävällä selvityksellä.

Voimavarojen käyttötavoite

Voimavarojen suuntaamista ja käyttöä strategianpainoalueilla seurataan. Voimavarojen käytölle asetetaan seuraavat tavoitteet:

Voimavarojen tavoitteellinen käyttö (% kokonaistyöajasta):

	2001	2002	2003
Viranomaisaloitteinen toiminta	47	50	52
Asiakasaloitteinen palvelutoiminta	23	23	23
Muut työsuojelutehtävät sekä hallinto- ja tukitoiminnot	30	27	25
Hallinto- ja tukitoiminnot koko työajankäytöstä	20	20	18

Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tavoitteena on, että julkisoikeudellisten suoritteiden maksut vastaavat kokonaiskustannuksia ja suoritteet ovat tarkoituksenmukaista laatutasoa. Liiketaloudellisen suoritetuotannon tavoitteena on kokonaiskannattavuus, johon yltäminen ei ole mahdollista ilman valtakunnalliselle työsuhteasiain palvelupuhelimelle talousarviossa myönnettyä hintatukea. Panoistajalupien myöntäminen on siirretty vuonna 2002 piirihallinnon tehtäväksi.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	42 665	37 716	88 929
— maksullisen toiminnan muut tuotot	240	240	240
Tuotot yhteensä	42 905	37 956	89 169
Maksullisen toiminnan erillis-			
kustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	3 786	3 643	3 907
— henkilöstökustannukset	61 628	62 735	115 620
— vuokrat	563	413	450
— palvelujen ostot	2 597	2 687	2 824
— muut erilliskustannukset	1 750	1 923	2 115
Erilliskustannukset yhteensä	70 323	71 400	124 916
Käyttöjäämä	-27 418	-33 444	-35 747
Maksullisen toiminnan osuus yhteis-			
kustannuksista			
— tukitoimintojen kustannukset	13 688	13 994	14 661
Osuus yhteiskustannuksista			
yhteensä	13 688	13 994	14 661
Kokonaiskustannukset yhteensä	84 011	85 394	139 578
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	-41 106	-47 438	-50 409
Kustannusvastaavuus-%	51	44	64

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 306 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelupuhelintoiminnan hintojen tukemiseen enintään 47 300 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain (131/

1973) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 670 000 euroa toimitilavuokra- ja muuttomenoina (kerta-menoa 168 000 euroa), työsuojelupiirien voimavarojen kehittämismenoina, kalustohankintoina sekä työsuhteasiain palvelupuhelimen hintatukena. Määrärahan mitoituksessa on li-

säyksenä otettu myös huomioon 75 000 euroa siirtona momentilta 33.01.21.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	21 395 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	89 000
Muut toimintamenot	21 306 000

Bruttotulot, maksullisen toiminnan tulot	89 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	63 000
— muut suoritteet	26 000
Nettomenot	21 306 000

2003 talousarvio	21 306 000
2002 talousarvio	20 730 000
2001 tilinpäätös	19 995 358

14. Valtion mielisairaalat

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden tehtävänä on tuottaa valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion mielisairaaloissa suoritetaan mielentilatutkimuksia, hoidetaan mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä henkilöitä ja muita mielenterveyden häiriöitä potuvia, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai vaikeaa. Valtion mielisairaalat huolehtivat oikeuspsykiatrian perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä terveystieteellisestä tutkimuksesta. Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana. Niuvanniemen sairaala varautuu käynnistämään vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön 1.10.2003 lukien.

Valtion mielisairaaloille on alustavasti asetettu seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Sairaaloiden toiminnassa painottuu yhä enemmän oikeuspsykiatrisen erityisosaaminen ja tieteellisen tutkimustyön merkitys kasvaa. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään huomiota terapeutteja valmiuksia lisäämällä ja saattamalla laadunvarmennusohjelmat osaksi sairaaloiden normaalitoimintaa. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä. Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivaa hoitotyötä ja työhönohjausjärjestelmää. Toiminnan vaikuttavuutta tehostetaan oikeuspsykiatrisen tietotaidon lisäämisen sekä henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksen avulla. Toiminnan taloudellisuutta toteutetaan siten, että vaativan erityistason sairaanhoidon kustannukset säilyvät kilpailukykyisellä tasolla.

Valtion mielisairaaloiden kannattavuustavoitteena on, että tuotoilla katetaan kustannukset ilman voiton tavoittelua.

Eräitä valtion mielisairaaloiden toiminnan laajuutta kuvaavia suoritteita¹⁾:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Hoitopotilaiden hoitopäiviä	141 247	138 580	138 535
Mielentilatutkimushoitovuorokausi	4 990	4 845	4 910
Lääkärin todistus ja lausunto	64	65	65
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	0	0	552

¹⁾ Maksulliset palvelut on luokiteltu uuden mielisairaaloita koskevan maksuasetuksen mukaisesti.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa):

	2001	2002	2003
Maksullisen toiminnan tuotot			
— maksullisen toiminnan myyntituotot	30 121	31 917	33 743
— maksullisen toiminnan muut tuotot	510	503	509
Tuotot yhteensä	30 631	32 420	34 252
Maksullisen toiminnan kustannukset			
Erilliskustannukset			
— aineet, tarvikkeet ja tavarat	2 432	2 506	2 590
— henkilöstökustannukset	23 491	24 971	26 709
— vuokrat	2 321	2 541	2 705
— palvelujen ostot	1 679	1 684	1 560
— muut erilliskustannukset	574	580	647
Erilliskustannukset yhteensä	30 497	32 282	34 211
Käyttäjäämä	134	138	41
Kokonaiskustannukset yhteensä	30 497	32 282	34 211
Tilikauden ylijäämä (+) / alijäämä (-)	134	138	41

Valtion mielisairaaloiden maksullisen toiminnan kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko:

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)			
— myyntituotot	30 121	31 917	33 743
— muut tuotot	510	503	509
Tuotot yhteensä	30 631	32 420	34 252
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	30 497	32 282	34 211
Käyttäjäämä (t€)	134	138	41
— % tuotoista	0,4	0,4	0,1
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	0	0	0
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	134	138	41
— % tuotoista	0	0	0
Tuotot % kokonaiskustannuksista	100	100	100

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa 607 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen

maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön käynnistämiseksi ja palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuneiden menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia

vastaavien menojen maksamiseen sekä sairaaloiden yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (743/1992) annetun lain mukaisesti.

Nettobudjetoinnissa on otettu tuloina huomioon maatalousavustuksina saatavat tulot.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	34 859 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	34 211 000
Tutkimus- ja opetustoiminnan menot	648 000
Bruttotulot	34 252 000
Maksullisen toiminnan myyntitulot	33 743 000
Muut tulot	509 000
Nettomenot	607 000

2003 talousarvio	607 000
2002 talousarvio	607 000
2001 tilinpäätös	265 396

15. Perhekustannusten tasaus

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta ja lapsilisistä. Näiden perhepoliittisten tukimuotojen tarkoituksena on korvata lapsiperheille lasten syntymästä ja eläntuksesta, ottolapseksi ottamisesta sekä kansainvälisistä adoptioista aiheutuvia kustannuksia. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille perheen tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko rahana tai äitiyspakkauksena. Äitiysavustuksen suuruudesta päättää valtioneuvosto. Avustuksen määrää on viimeksi tarkistettu 1.3.2001 lukien. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälaisissa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Lapsilisien määrät ovat olleet muuttamatta 1.7.1995 lukien euromuunnoksen yhteydessä tehtyjä vähäisiä tarkistuksia lukuun ottamatta.

Etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen sekä tuen maksamiseen kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahasta maksetaan myös äitiyspakkauksista menevä arvonlisävero ja yleiskulut.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Äitiysavustuksen määrä on 140 euroa vuonna 2003. Avustusten lukumäärän arvioidaan vuonna 2003 olevan 56 800. Äitiysavustuksen

ottaa äitiyspakkauksena noin 78 % siihen oikeutetuista äideistä muiden nostaessa avustuksen rahana.

Äitiysavustuslakia on muutettu siten, että osa kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvista kustannuksista korvataan 1.12.2002 lukien ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle valtion varoista. Nämä kustannukset ovat lapsen kotimaasta riippuen noin 3 200—15 000 euroa. Tuen suuruus on vastaavasti 1 900, 3 000 tai 4 500 euroa lapsen kotimaan mukaan. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 prosenttia säädetystä tuesta. Vuonna 2003 kor-

vauksen saajia arvioidaan olevan 200. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 700 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Äitiysavustusta maksetaan 1.3.2003 lukien korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi. Toisesta samanaikaisesti syntyvästä tai ottolapseksi otettavasta lapsesta äitiysavustus suoritetaan kaksinkertaisena, kolmannesta samanaikaisesti syntyvästä tai ottolapseksi otettavasta lapsesta kolminkertaisena jne. Äitiysavustuksen maksaminen korotettuna edellyttää äitiysavustuksen suuruuden vahvistamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (98/2001) muuttamista. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 112 000 euroa uudistuksesta johtuen.

2003 talousarvio	10 500 000
2002 talousarvio	9 900 000
2001 tilinpäätös	9 611 222

52. *Lapsilisät* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 1 350 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 2003 keskimäärin 1 038 100 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 157 500. Yksinhuoltajalle lapsilisiä maksetaan korotettuna 33,60 eurolla jokaisesta lapsesta. Lapsilisiä saavia perheitä arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 571 200.

Lapsilisien määrät ovat vuonna 2003 seuraavat:

	lasten arvioitu lkm	lapsilisiä euroa/kk
1. lapsi	571 000	90,00
2. lapsi	318 600	110,50
3. lapsi	103 400	131,00
4. lapsi	25 700	151,50
5. jne. lapsi	16 000	172,00

2003 talousarvio	1 350 200 000
2002 talousarvio	1 358 100 000
2001 tilinpäätös	1 367 926 575

16. Yleinen perhe-eläke

50. *Yleinen perhe-eläke* (arviomääräraha)
Momentille myönnetään 41 000 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää perhe-eläkelain (38/1969) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Perhe-eläkkeitä arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan 35 400, jois-

ta leskeneläkkeitä on 9 800 ja lapseneläkkeitä 25 600.

2003 talousarvio	41 000 000
2002 talousarvio	42 000 000
2001 tilinpäätös	41 104 364

17. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatukilain perusteella maksettava työmarkkinatuki (mom. 34.06.52). Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansioon suhteutettuna ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden

oikeus päivärahaan on päättynyt. Työttömyysturvan peruspäivärahaa arvioidaan maksettavan vuonna 2003 keskimäärin 22,49 euroa päivältä yhteensä 5,0 miljoonalta päivältä ja ansioturvan mukaista päivärahaa keskimäärin 40,8 euroa päivältä yhteensä 32,5 miljoonalta päivältä.

Pitkään työelämässä olleiden työttömien omaehtoisen ammatillisen opiskelun ajalta maksetaan koulutuspäivärahaa sekä työelämässä oleville aikuiskoulutustukea.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Suomi on ratifioinut ILO:n sopimuksen nro 168, jossa asetetaan vaatimuksia työttömyysturvan tasolle ja on täten sitoutunut ILO:n sopimuksen mukaisen turvan tasoon. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työttömyysturvaa on viime vuosina kehitetty ja työttömyysturvaa sekä työvoimapolitiikkaa kehitetään edelleen työllistymistä tukevaan suuntaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota pitkäaikaistyöttömien ja ikääntyneiden työttömien tarvitsemiin erityistoimiin. Tehtyjen muutosten vaikutusta seurataan, jotta muutoksista ei aiheutuisi työttömien toimeentuloturvaan väliinputoamistilanteita.

Osana eläkejärjestelmän uudistamista työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi myös työttömyysturvajärjestelmää uudistetaan. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta 1.1.2003 lukien. Eroraha korvattaisiin maksamalla korotettua ansiopäivärahaa enintään 130 päivän ajalta. Lisäksi ansiopäivärahan saamisedellytyksiä muutettaisiin työssäoloehdon, sovitellun päivärahan sekä yrittäjien päivärahan osalta. Työttömyyseläkkeen lakkauttamisen johdosta 59—65-vuotiaille työttömille myönnettäisiin oikeus saada lisäpäivärahaa. Uudistus koskee 1.1.1950 jälkeen syntyneitä ja vaikuttaa pääosin v. 2009 jälkeen. Lisäpäivärahaa korotetaan pitkän työhistorian omaavien henkilöiden osalta. Erillisellä esityksellä lisäpäivien rahoitusta uudistetaan siten, että työnantajien rahoitusvastuu säilyy vastaavana kuin työttömyyseläkkeissä.

50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 594 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvasta annetun lain, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998), työttömyyskassalain (603/1984) ja vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain (1663/1995) mukaisen valtionosuuden maksamiseen työttömyyskassoille.

Selvitysosa: Ansioon suhteutettu päiväraha rahoitetaan siten, että työttömyyskassojen osuus on 5,5 %, ja valtio vastaa peruspäivärahaa vastaavasta osuudesta. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautusajalta ja ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen.

Viitaten lukuperustelujen selvitysosaan on määrärahan mitoituksessa otettu lisäyksenä huomioon 22 000 000 euroa eduskunnalle annetusta hallituksen esityksestä työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta johtuen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijän eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.2003 lukien siten, että eläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä.

2003 talousarvio	594 000 000
2002 talousarvio	589 000 000
2001 tilinpäätös	501 020 187

51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvasta annetun lain mukaisen peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain (1663/1995) mu-

kaisen valtionosuuden maksamiseen Kansaneläkelaitokselle.

Selvitysosa: Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä tilitetään Kansaneläkelaitokselle. Tämä alentaa määrärahan tarvetta 25 000 000 euroa.

Vuonna 2003 peruspäivärahan määrää tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Arvion mukaan täysimääräinen peruspäiväraha nousee 0,39 eurolla 23,14 euroon vuonna 2003. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 800 000 euroa.

Viitaten lukuperustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon hallituksen esityksestä työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta johtuen 6 000 000 euroa.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentilla 34.06.52.

2003 talousarvio	89 000 000
2002 talousarvio	66 000 000
2001 tilinpäätös	29 769 263

53. *Valtionosuus työttömän omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvasta annetun lain mukaisen koulutuspäivärahan maksettavan peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työttömyysturvasta annetun lain mukaisen koulutuspäivärahan maksettavan ansiopäivärahan rahoitukseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain sekä työttömyyskassalain mukaan on säädetty valtion osuuden maksamisesta.

Määrärahaa saa käyttää myös pitkäaikaisyöttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (709/1997) mukaisen vuosien 1997—1999 valtion tuen maksatusten oikaisuihin.

Selvitysosa: Työttömän koulutuspäiväraha rahoitetaan samoin kuten vastaavat

työttömyysetuudet. Tällöin valtio kustantaa kokonaan peruspäivärahaa vastaavan osuuden. Perusturvana maksettavan koulutuspäivärahan kustannus on arviolta 2 000 000 euroa ja ansioturvana maksettava osuus 9 400 000 euroa vuonna 2003. Valtion osuus ansioturvana maksettavasta menosta olisi tällöin 4 500 000 euroa ja valtion osuus yhteensä siten 6 500 000 euroa.

Työttömän omaehtoisen koulutuksen tukemiseen on käytettävissä yhteensä arviolta 6 400 000 euroa edellisiltä vuosilta siirtyvää määrärahaa.

Viitaten lukuperustelujen selvitysosaan on määrärahan mitoituksessa otettu huomioon hallituksen esityksestä työttömyysturvalaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta aiheutuva vähäinen vaikutus.

Keskimäärin koulutuspäivärahan saajia arvioidaan vuonna 2003 olevan 1 100, joista ansioturvian piirissä 790 ja peruspäivärahan piirissä 310 henkilöä.

2003 talousarvio	2 000 000
2002 talousarvio	2 200 000
2002 lisätalousarvio	—
2001 tilinpäätös	4 204 698

54. *Valtionosuus aikuiskoulutustuesta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio rahoittaa aikuis-koulutustuen perusosan ja koulutus- ja erorahasto ansio-osan. Valtion osuudeksi kustannuksista on arvioitu 13 200 000 euroa.

Aikuiskoulutustukea on maksettu 1.8.2001 lukien ja sitä arvioidaan maksettavan vuonna 2003 keskimäärin 2 500 saajalle.

2003 talousarvio	13 200 000
2002 talousarvio	6 000 000
2002 lisätalousarvio	4 600 000
2001 tilinpäätös	3 363 759

18. Sairausvakuutus

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johdettavista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 683 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sairausvakuutuslain (364/1963), Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/1991) ja kuntoutusrahain (611/1991) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaisen harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannuksiin saa käyttää sairausvakuutusrahaston varoista enintään 95 000 000 euroa.

Selvitysosa: Sairausvakuutus rahoitetaan vakuutetuilta ja työnantajilta perittävien maksuin. Valtio rahoittaa äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahojen sekä erityishoitorahojen vähimmäispäiväraha-kustannukset. Valtio korvaa lisäksi ETA- ja EU-sopimusten nojalla ulkomaille maksettavat sairaanhoitokustannukset sekä sopimuksista aiheutuvien kustannusten korvaukset. Valtion on suoritettava ns. takuusuorituksena sairausvakuutusrahastoon sellainen määrä, että rahaston rahoitusomaisuus on kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista maksetuista kokonaismenoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutuksen maksuvalmiuden. Vuonna 2003 on myös mahdollista siirtää kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän ylittävää rahoitusomaisuudesta varoja sairausvakuutusrahastoon.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen vakuutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruuden säätävien lakien muuttamisesta. Esityksen mukaan eläketuloa saavan ylimääräinen sairausvakuutusmaksu 0,4 % poistetaan. Tällöin kaikkien vakuutettujen sairausvakuutusmaksu olisi 1,50 %. Eläketuloa saavan

ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen alentaa vuoden 2003 maksutuloa arviolta 39 000 000 euroa. Edelleen erillisen esityksen mukaan eräiden kuntien yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen sosiaaliturvamaksu poistetaan vuosilta 2003—2005. Kansaneläkelaitoksen rahastoihin syntyvä maksutuoton vaje katetaan korottamalla 1.1.2003 lukien työnantajien sairausvakuutusmaksua 0,014 prosenttiyksiköllä. Tällöin yksityisen sektorin työnantajan, valtion liikelaitoksen, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu olisi 1,614 %, valtion ja sen laitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan maksu olisi 2,864 %. Esityksellä ei ole vaikutusta momenttien 33.18.60 ja 33.19.60 määrärahojen yhteismäärään.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen ulkomailta olevien ja eräiden muiden henkilöiden sosiaaliturvan rahoitusta koskevan lainsäädännön muuttamisesta 1.1.2003 lukien siten, että ulkomailta oleskelevan, Suomen sosiaaliturvan säilyttävän henkilön osalta peritään vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 9 500 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Työntekijäin eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu otetaan huomioon päivärahoissa ja eräissä muissa etuuksissa 1.1.2003 lukien siten, että maksujen vaikutus otetaan huomioon kuntoutus-, sairaus- ja vanhempainpäivärahaan sekä työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 40 000 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta 1.1.2003 lukien siten, että sairausvakuutuksen päivärahojen vähimmäistasoa korotetaan sekä määräytymisperusteita muutetaan työttömien osalta. Lisäksi sairaanhoito-

korvausten omavastuita tarkistetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 9 600 000 euroa päivärahojen tarkistamisen johdosta ja vähennyksenä 16 900 000 euroa sairaanhoitokorvausten tarkistamisen johdosta. Määrärahan mitoituksessa on myös otettu huomioon vähennyksenä 1 600 000 euroa vuonna 2002 tehdyn laboratoriotaksojen rakenteen uudistamisen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen perhe- ja työelämän yhteensovittamisen edistämiseksi sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta 1.1.2003 lukien muun muassa siten, että isyysrahakautta pidennetään ja perhevapaiden käyttöä joustavoitetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 15 000 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lääkelain (395/1987) ja sairausvakuutuslain muuttamisesta 1.1.2003 lukien siten, että lääkekustannusten kasvua rajoitetaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 15 000 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Harkinnanvaraisen kuntoutuksen osuuden mitoituksessa on varauduttu jatkamaan ikäntyvien pitkäaikaistyöttömien palvelutarveselvitystä sekä lasten ja nuorten psykiatrasta kuntoutusta. Lisäksi on otettu huomioon aktiivisen sosiaalipolitiikan ohjelman mukaisen kokeilun johdosta 4 400 000 euroa. Aktiivisen sosiaalipolitiikan ohjelman hitaan käynnistymisen vuoksi ohjelman kokeiluhankkeet jatkuvat vielä vuonna 2004.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi liikenne- ja tapaturmavakuutuslaitoksilta vuodelta 2003 perittävästä maksusta, jolla täyskustannusvastuun huomioonottaminen toteutetaan vuoden 2003 osalta perimällä maksu, joka keskimäärin vastaa julkisessa terveydenhuollossa aiheutuneita kustannuksia. Maksun tuotoksi arvioi-

daan 51 600 000 euroa, mikä on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2003, jonka mukaan Kansaneläkelaitos saa vuonna 2003 arvonnalisäveron tuotosta 1 000 000 000 euroa, josta 300 000 000 euroa on vähennyksenä otettu huomioon määrärahan mitoituksessa, ja loput momentilla 33.19.60.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2003 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa):

Menot	
Sairauspäivärahat	621
Vanhempainrahat yhteensä	581
Sairaanhoitokorvaukset	1 221
Kuntoutusmenot	272
Muut etuusmenot	173
Toimintamenot	195
Yhteensä	3 063

Tulot	
Vakuutettujen maksut	942
Työnantajamaksut	955
Eriyistytuotot	352
Muut tulot	18
Rahastosiirto kansaneläkerahastosta	128

Valtion osuudet	
— Sopimusten nojalla maksettavat sairaanhoitokustannusten korvaukset	5
— Vähimmäispäivärahat	47
— Valtion osuus kokonaisuudesta, ns. takuusuoritus	629
— Maatalousyrittäjien työterveyshuolto	2
Yhteensä	3 078

2003 talousarvio	683 100 000
2002 talousarvio	695 500 000
2001 tilinpäätös	529 059 848

19. Eläkevakuutus

Selvitysosa: Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat pääosin talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä. Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalalla valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäläkkeiden ja maatalousyrittäjäläkkeiden rahoitukseen.

Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin neljännes kokonaiseläkemenosta rahoitetaan pääasiassa työnantajan vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.

Työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi eläkejärjestelmää uudistetaan asteittain vuodesta 2005 lukien. Osa-aikaeläkkeen ehtoja muutetaan. Työttömyyseläkkeestä ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä luovutaan, mutta samalla vanhuuseläkkeen alkamisajankohtaa muutetaan siten, että eläkkeelle voi jäädä joustavasti 62—68-vuotiaana. Työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksissä huomioidaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta ikääntyvillä ja pitkän työuran omaavilla henkilöillä. Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä tehostetaan ja kuntoutujan toimeentuloturva parannetaan. Myös eläkkeen määräytymissääntöjä muutetaan.

Vuonna 2001 maksettiin eläkkeitä seuraavasti (milj. euroa):

— kansaneläkkeitä ¹⁾	2 333
— valtion eläkkeitä	2 479
— kuntien eläkkeitä	1 887
— yksityisen sektorin työeläkkeitä	7 045
— kirkon eläkkeitä	82
— muita eläkkeitä	716
Yhteensä	14 542

¹⁾ Ei sisällä eläkkeensaajien asumistukia.

50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 33 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (72/1956) 4 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenosta on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan noin 9 000.

2003 talousarvio	33 500 000
2002 talousarvio	31 000 000
2001 tilinpäätös	29 167 468

51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaisista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 413 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 13 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 2003 olevan 79 %.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan noin 214 000 ja vakuutettuja noin 94 000.

2003 talousarvio	413 000 000
2002 talousarvio	399 000 000
2001 tilinpäätös	383 140 076

52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 55 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjien eläkelain (468/1969) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentti on oletettu olevan 21,3 % vuonna 2003, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 522 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoiksi arvioidaan 542 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitettavat avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 102 000 000 euroa.

Yrittäjien eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan noin 136 000 ja vakuutettuja 188 000.

2003 talousarvio	55 000 000
2002 talousarvio	55 000 000
2001 tilinpäätös	52 306 445

60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 007 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansaneläkelain (347/1956) 59 §:n ja 62 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen ja lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969), vammaistuesta annetun lain (124/1988) sekä eläkkeensaajien asumistuesta annetun lain (591/1978) mukaisten etuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen osuus kansaneläkkeiden kustannuksista on 71 % ja valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Lisäksi valtio rahoittaa eläkkeensaajien asumistuet, lapsen hoitotuet ja vammaistuet kokonaisuudessaan.

Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena kansaneläkerahastoon sellainen määrä, että kansaneläkerahaston rahoitusomaisuus on kalenterivuoden päättyessä vähintään 4 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista maksetuista kokonaismenoista. Lisäksi valtio turvaa

kansaneläkerahaston maksuvalmiuden. Vuonna 2003 on myös mahdollista siirtää kansaneläkerahaston rahoitusomaisuuden vähimmäismäärän ylittävistä rahoitusomaisuudesta varoja sairausvakuutusrahastoon.

Vuonna 2003 yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen kansaneläkemaksu on 1,35, 3,55 ja 4,45 % palkoista riippuen poistojen määrästä ja suhteesta maksettaviin palkkoihin. Valtion ja sen laitoksen sekä Ahvenanmaan maakunnan kansaneläkemaksu on 3,95 % palkoista ja muiden julkisen sektorin työntantajien maksu on 2,4 % palkoista.

Viitaten momentin 33.18.60 perustelujen selvitysosaan on määrärahan mitoituksessa otettu huomioon eräiden kuntien yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen sosiaaliturvamaksun poistamisen vaikutus.

Viitaten momentin 33.18.60 perustelujen selvitysosaan on määrärahan mitoituksessa otettu vähennyksenä huomioon 7 000 000 euroa vakuutetun sairausvakuutusmaksun ja työnantajan sosiaaliturvamaksun määräytymisperusteiden muuttamisen johdosta.

Viitaten momentin 33.18.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 700 000 000 euroa Kansaneläkelaitokselle tilitettävän arvonnäkökulman tuoton johdosta.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2003 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa):

Menot	
Kansaneläkemenot	2 651
Muut etuusmenot	118
Toimintamenot	130
Yhteensä	2 899

Tulot	
Työnantajamaksut	1 310
Erytistuet	700
Muut tulot	21
Rahastosiirto sairausvakuutusrahastoon	-128

Valtion osuudet	1 007
Valtion osuus kansaneläkkeestä (29 %)	619
Valtion osuus lapsen hoitotuista, vammaistuista ja eläkkeensaajien asumistuista (100 %)	388
Valtion osuus kokonaismenoista (KEL 59 §)	0
Yhteensä	2 910

Kansaneläkkeensaajia arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan 780 400, joista 502 000 on vanhuuseläkkeensaajia, 150 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajia, 24 000 työttömyyseläkkeensaajia ja muiden eläkkeiden saajia 104 400.

2003 talousarvio	1 007 000 000
2002 talousarvio	998 575 000
2001 tilinpäätös	965 557 092

20. Tapaturmavakuutus

53. *Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 32,95 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Vuonna 2003 Kansaneläkelaitoksen

osuus on kokonaiskustannuksista 25,90 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 14,95 %.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Täyskustannusvastuusta johtuva kokonaiskustannus on maatalousyrittäjän tapaturmavakuutuksessa arviolta 2 800 000 euroa, josta aiheutuva valtion osuus on otettu määrärahan mitoituksessa huomioon.

Tapaturmavakuutustapahtumia arvioidaan olevan noin 7 000 ja omavastuun päiväraha-tapauksia noin 15 000 vuonna 2003.

2003 talousarvio	13 000 000
2002 talousarvio	12 500 000
2001 tilinpäätös	12 769 172

21. Rintamaveteraaneläkkeet

Selvitysosa: Rintamaveteraanien ja heidän omaistensa toimeentuloturva- ja terveydenhuoltoa käsitellään luvuissa 33.21 ja 22. Luvun 33.21 momenteilta maksetaan toimeentuloturvetuudet ja luvun 33.22 momenteilta maksetaan muun muassa sotainvalideille ja heidän omaisilleen korvauksia sekä korvataan ja maksetaan rintamaveteraanien ja heidän puolisoitensa kuntoutuksesta aiheutuvia menoja ja rahoitetaan sotainvalidien sairaskotien ja kuntoutus- ja hoitolaitosten ylläpitoa.

52. *Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 107 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamasotilaseläkelain (119/1977) nojalla suoritettavien rintamalisien, eläkkeensaajien asumistukilain (591/

1978) nojalla rintamalisien saajille suoritettavien asumistukien sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Rintamalisän saajia arvioidaan olevan vuoden 2003 lopussa 112 500 ja ylimääräisen rintamalisän saajia 60 000.

2003 talousarvio	107 000 000
2002 talousarvio	118 000 000
2001 tilinpäätös	122 957 097

22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille, sotilasinvalidideille ja heidän puolisoilleen sekä rintamaveteraaneille maksettavista etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroja (luku 33.92).

Eräitä sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevia laajuustietoja

	2002 arvio	2003 arvio
Sotainvalidien määrä	19 620	17 480
Sotilasinvalidien määrä	3 180	3 120
Rintamaveteraanien määrä	103 900	94 290
Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	16 100	15 560
Rintama-avustusta saavien määrä	450	400
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	6 500	6 600
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoitten ja leskien määrä	8 100	7 700
Sotainvalidien laitosten, hoitopaikkojen ja -päivien lukumäärä		
— hoitopaikkoja	1 563	1 563
— laitoshoitopäiviä	314 600	316 700
— laitoskuntoutuspäiviä	227 200	209 800

50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 259 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sotilasvammalain muuttamisesta siten,

että kunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelujen valtion korvauksen edellytyksiä lievennetään alentamalla korvaukseen oikeutavaa haitta-astetta nykyisestä 30 prosentista 25 prosenttiin. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 5 400 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan noin 38 900, joista elinkoron saajia on 22 800.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2003 talousarvio	259 000 000
2002 talousarvio	260 400 000
2001 tilinpäätös	265 675 580

56. Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien puolisojen ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2003 olevan 1 440, josta sotaleskien osuus on 250. Kuntoutusjakson pituus on 2—3 viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2003 talousarvio	2 600 000
2002 talousarvio	2 523 000
2001 tilinpäätös	2 522 819

57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 182 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön määräämin perustein rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olo-

suhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille. Rintama-avustusta voidaan myöntää myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Rintama-avustuksen määrä on 455 euroa. Avustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2003 olevan 400 henkilöä.

2003 talousarvio	182 000
2002 talousarvio	202 000
2001 tilinpäätös	218 644

59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 35 628 000 euroa, joka rahoitetaan Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.92.59.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä kysymyksistä.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2003 olevan 34 600.

2003 talousarvio	168 000
2002 talousarvio	168 000
2001 tilinpäätös	168 188

23. Muu sodista kärsineiden turva

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Maikkulan vanhainkodista eri laitoksiin hoidettavaksi siirrettyjen huollettavien huolto- ja hoitokustannusten korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrä vähenee ja sen arvioidaan vuonna 2003 olevan 90.

Määräraha jakautuu sekä korvauksennakoiden että loppuerien maksamiseen.

2003 talousarvio	3 030 000
2002 talousarvio	3 280 000
2001 tilinpäätös	3 113 909

28. Muu toimeentuloturva

Selvitysosa: Muu toimeentuloturva muodostuu sotilasavustuksesta ja maahanmuuttajan erityistuesta.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että tämä on avustuksen tarpeessa. Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka eräänntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin kohtuullisiin menoihin.

Erityistukea voidaan maksaa 1.10.2003 lukien sellaiselle Suomessa asuvalle 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Luvun etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

50. Sotilasavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 13 600 henkilöä.

2003 talousarvio	13 700 000
2002 talousarvio	12 100 000
2001 tilinpäätös	11 066 766

51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 496 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajan erityistuesta annettavan lain mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi maahanmuuttajan erityistuesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Erityistukea on tarkoitettu maksaa 1.10.2003 lukien sellaisille 65 vuotta täyttäneille tai työkyvyttömille Suomessa asuville maahanmuuttajille, jotka olisi-

vat muutoin pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa. Erityistuen saajia arvioidaan vuoden 2003 lopussa olevan noin 3 700 henkilöä.

Uudistuksen toteuttamisen johdosta kuntien toimeentulotukimenojen arvioidaan alenevan 3 480 000 euroa vuonna 2003, mikä on otettu

vähennyksenä huomioon momentilla 33.32.30. Valtion menojen nettolisäykseksi muodostuu tällöin 1 016 000 euroa vuonna 2003.

2003 talousarvio

4 496 000

32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun momentit 30, 31 ja 36 kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992, STVOL) piiriin. Lisäksi tämän luvun momentti 35 rahoitetaan STVOL:ssa säädettyllä tavalla. Momentin 30 osalta on oheisessa taulukossa esitetty eräitä toiminnan laajuutta koskevia tietoja.

Ehkäisevä toiminta

Tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. Tavoitteisiin pyritään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä rakentamalla paikallista toimintaa terveellisten elämäntapojen edistämiseksi ja sosiaalisen tuen vahvistamiseksi.

Erityisesti sosiaalityössä ja neuvola- ja kouluterveydenhuollossa vahvistetaan vanhemmuuden ja perheiden tukemista, varhaista puuttumista lasten ja nuorten ongelmiin, mielenterveyden edistämistä ja sosiaalisten ongelmien ehkäisyä.

Kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi kunnissa jatketaan hyvinvointipoliittisten ohjelmien laatimista ja toteuttamista yhteistyössä eri hallintokuntien, järjestöjen ja muiden tahojen kanssa. Toimenpiteiden sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointi otetaan osaksi kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua.

Huumausaineiden käytön ehkäisytoimia tehostetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa toteuttamalla huumausainepoliitiikan tehostamiseksi vuosille 2001—2003 laadittua toimenpideohjelmaa. Samoin vahvistetaan päihdepolitiikan rakenteita ja vastuuta erityisesti paikallisella tasolla ja toteutetaan kansallista alkoholiohjelmaa.

Paikallisten ympäristöohjelmien valmistelua jatketaan ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantamiseksi. Asuntojen kosteus- ja mikrobihaittojen tutkimiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

Tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveyspalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Terveyskeskusten, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon seudullista ja alueellista yhteistyötä ja työnjakoa lisätään tavoitteena toimivat palveluketjut, kansallisiin hoitosuosituksiin perustuvat alueelliset hoito-ohjelmat ja kattavat alueelliset tietojärjestelmät.

Sosiaalihuollon alueellista yhteistyötä edistetään turvaamalla vuoden 2002 alusta toimintansa aloittaneiden sosiaalihuollon osaamiskeskusten toimintaedellytykset ja kehittyminen yhdessä kuntien ja muiden alueellisten toimijoiden kanssa.

Erityistä huomiota kiinnitetään ikääntyvän väestön tarvitsemiin palveluihin, mielenterveystyöhön, huumeiden käyttäjien ja päihdeäitien hoitoon, syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palvelujen kehittämiseen ja sosiaalityöhön sekä yleensä avopalvelujen parantamiseen.

Palvelujen ja toimintojen laadun hallintaa kehitetään. Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelman 2000—2003 toimenpidesuosituksen mukaisesti jatketaan laatusuositusten valmistelua.

Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön riittävyteen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä ammattitaidon kehittämiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2002 arvio	2003 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva		
Toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	265 000	265 000
Toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	442 000	442 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	30 000	30 000
Elatustuki, saajia 31.12.	107 000	106 000
Sosiaalipalvelut		
Lasten päivähoito, paikkojen määrä 31.12.	194 000	191 000
Lasten kotihoidon tuki, saajia keskimäärin kuukaudessa	69 000	68 000
Lasten yksityisen hoidon tuki, saajia keskimäärin kuukaudessa	14 300	15 000
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	125 000	125 000
Tukipalvelut, saajia vuoden aikana	125 000	125 000
Vanhainkodit, paikkojen määrä 31.12.	20 000	19 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	23 000	23 000
Vanhusten palveluasuminen, asuntojen määrä 31.12.	24 000	25 000
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	6 000	7 000
Kehitysvammaisten laitoshuolto, paikkojen määrä 31.12.	2 900	2 900
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	70 000	73 000
Kansanterveystyö		
Sairaansijat (laskennalliset)	20 900	21 100
Hoitopäivät (milj.)	7,6	7,7
Avohoitokäynnit (milj.)		
— Lääkärin luona	10,1	10,0
— Muun ammattihenkilön luona	14,9	15,0
— Hammashuollon käynnit	4,9	4,9
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,5	3,5
Erikoissairaanhoido		
Sairaansijat (laskennalliset)	14 600	14 000
Hoitopäivät (milj.)	5,3	5,1
Päättyneet hoitajakset	865 000	842 000
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	6,2	6,1
Avohoitokäynnit (milj.)	6,2	6,2

30. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 753 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annettussa asetuksessa hyväksytyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kuntien valtionosuuslain mukaisten tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta korotetaan 1,51 prosenttiyksiköllä nykyisestä 25,36 prosentista 26,87 prosenttiin. Korotuksesta 0,05 prosenttiyksikköä liittyy vuonna 2002 toteutettuun kuntien verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasausjärjestelmän uudistamiseen siten, että perustamishankkeiden arvonlisäverojen kuittamiseen ja seutukunnallisten kehittämishankkeiden toteuttamiseen kertaluonteisesti irrotettu määräraha palautetaan valtionosuuksiin. Hyvinvointipalvelujen parantamiseksi, erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, valtionosuutta korotetaan 0,92 prosenttiyksiköllä. Sosiaali- ja terveystalouden järjestelmän toimivuuden turvaamiseksi, ottaen huomioon Kansallisen terveydenhuollon hankkeen toimeenpano, sekä sosiaalityön ja lastensuojelun voimavarojen lisäämiseksi valtionosuutta korotetaan 0,54 prosenttiyksiköllä. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 159 526 000 euroa, josta 4 832 000 euroa aiheutuu valtionosuuden 0,05 prosenttiyksikön korotuksesta, 97 694 000 euroa 0,92 prosenttiyksikön korotuksesta sekä 57 000 000 euroa 0,54 prosenttiyksikön korotuksesta.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 3 695 000 euroa johtuen hammashuollon järjestämiseen liittyvän ikärajo-

tuksen asteittaisesta poistamisesta 1.12.2002 mennessä.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 016 000 euroa 1.4.2002 toteutetun toimeentulotuen etuoikeutettua tuloa koskevan uudistuksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 25 000 euroa johtuen teratologisen tietopalvelun toiminnan siirtämisestä osaksi Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa toimivan Myrkytystietokeskuksen toimintaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain (36/1973) sekä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) muuttamisesta 1.1.2003 lukien siten, että oikeus valita kunnan järjestämä lasten päivähoitopaikka tai sen vaihtoehtona lasten kotihoidon tai yksityisen hoidon tuki laajennetaan koskemaan myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ensimmäistä oppivelvollisuusvuotta. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 153 000 euroa lainmuutosten johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalisesta luototuksesta. Sosiaalinen luototus on tarkoitus järjestää 1.1.2003 lukien kunnan sosiaalihuollossa, sillä sosiaalisella luototuksella on kiinteä yhteys sosiaalityöhön sekä tarveharkintaiseen toimeentulotukeen ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Kunta vastaa sosiaalisen luototuksen pääomasta, luottotappioista ja toimeenpanosta. Kunta voi järjestää sosiaalisen luototuksen toteuttamisen yksin tai yhdessä muiden kuntien kanssa alueellisena yhteistyönä. Valtionosuuden lisäys perustuu sosiaalisen luototuksen aiheuttamaan sosiaalityön henkilötyövuosien lisäykseen. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 433 000 euroa lain voimaantumisen johdosta.

Momentin 33.28.51 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2003 lukien siten, että maahanmuuttajan erityistuen toimeen-

tulotukimenoja vähentävä vaikutus otetaan vähennyksenä huomioon kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden määrässä. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 3 480 000 euroa lainmuutoksen johdosta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta korotetaan 0,67 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden.

Valtion korvausten maksamiseksi lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 6 253 000 euroa siirtona momentille 33.32.35 siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta korotetaan 1,20 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden.

Valtionosuuden perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin on tehty 1,4 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 39 901 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Luvun 26.97 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja vähennyksenä verotuloihin perustuvat tasausvähennykset. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 33 487 000 euroa vuoteen 2002 verrattuna.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset

laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2003 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	4 214,16
7—64-vuotiaat	301,46
65—74-vuotiaat	561,64
75—84-vuotiaat	3 288,21
85 vuotta täyttäneet	9 287,50

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työtöntä kohden ovat 384,36 euroa ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 35,09 euroa vuonna 2003.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat terveydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2003 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	523,99
7—64-vuotiaat	596,14
65—74-vuotiaat	1 412,92
75—84-vuotiaat	2 705,41
85 vuotta täyttäneet	4 661,61

Sairastavuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 260,12 euroa vuonna 2003.

Lisäksi kunnan laskennallisiin kustannuksiin voi vaikuttaa syrjäisyyskerroin.

Kunnan omarahoitusosuus on 1 547,42 euroa kunnan asukasta kohden vuonna 2003. Kunnan omarahoitusosuutta on korotettu yhteensä 25,73 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden vuonna 1998 toteutetun asumistuen ja muiden ensisijaisten etuuksien yhteensovittamisesta, vuonna 1999 toteutetun lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän rahoittamisesta, vuonna 2002 toteutettujen asumistuen normivuokrien korotuksen ja työmarkkinatuen lapsikorotuksen korottamisen

toimeentulotukimenoja vähentävästä vaikutuksesta sekä vuonna 2003 toteutettavasta erityistuen toimeentulotukimenoja vähentävästä vaikutuksesta johtuen.

2003 talousarvio	2 753 000 000
2002 talousarvio	2 514 830 000
2002 lisätalousarvio	15 315 000
2001 tilinpäätös	2 351 433 902

31. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin (arvionääräraha)

Momentille myönnetään 17 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetun asetuksen mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamishankkeisiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Vuonna 2003 saadaan vahvistaa kokonaiskustannuksiltaan vähintään 270 000 euron määräisiä perustamishankkeita sekä STVOL:n 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hankkeita siten, että niiden valtionosuuteen oikeuttavat enimmäiskustannukset ovat yhteensä enintään 33 200 000 euroa.

Selvitysosa: Kunnille ja kuntayhtymille suoritetaan perustamishankkeiden kustannuksiin valtionosuutta 25—50 % vahvistetuista kustannuksista. Vuonna 2002 ja sen jälkeen vahvistettavien hankkeiden valtionosuus suoritetaan arvonnalisäverottomiin kustannuksiin.

Vuonna 2003 perustamishankkeena vahvistetaan toteutettavaksi vain pieniä hankkeita. Pieniä hankkeita ovat kokonaiskustannuksiltaan 270 000—3 450 000 euron määräiset perustamishankkeet.

Vuonna 2003 vahvistettavista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 9 700 000 euroa vuonna 2003, 4 500 000 euroa vuonna 2004 ja 800 000 euroa vuonna 2005. Vuosina 2000—2002 vahvistetuista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 7 500 000 euroa vuonna 2003 ja 400 000 euroa vuonna 2004.

2003 talousarvio	17 200 000
2002 talousarvio	26 600 000
2001 tilinpäätös	41 706 774

32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidon mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 48 747 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 47 ja 47 b §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä asetuksessa säädetyille muille terveydenhuollon toimintayksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein korvausta yliopistotaisoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 8 000 000 euroa siirtona momentille 33.32.33.

2003 talousarvio	48 747 000
2002 talousarvio	56 747 000
2001 tilinpäätös	56 746 606

33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arvionääräraha)

Momentille myönnetään 82 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 47—47 b §:n mukaisen valtion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärikoulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 54 400 000 euroa lääkärin ja hammaslääkärin perus- ja erikoistumiskoulutuksen tutkintokorvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä asetuksessa säädetyille muille terveydenhuollon toimintayksiköille, jotka antavat lääkärin ja

hammaslääkärin peruskoulutusta ja erikoistumiskoulutusta, lääkärin perusterveydenhuollon ja siihen rinnastettavaa lisäkoulutusta, lailistetun hammaslääkärin käytännön ja siihen rinnastettavaa palvelua sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/1994) 14 §:ssä tarkoitettua koulutusta, suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus koulutuksen aiheuttamiin kustannuksiin.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 8 000 000 euroa siirtana momentilta 33.32.32.

2003 talousarvio	82 170 000
2002 talousarvio	74 170 000
2001 tilinpäätös	73 444 667

34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pohjoismaisen sosiaalipalvelusopimuksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen kertaluonteisena 17 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina otettu huomioon 2 140 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 230 000 euroa, josta 68 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

2003 talousarvio	2 370 000
2002 talousarvio	2 370 000
2001 tilinpäätös	2 129 992

35. Valtion korvaus lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 37 462 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lastensuojelulain (683/1983) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) perusteella lastensuojelun suurten kustannusten tasaamiseksi suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Tasausjärjestelmän piirissä arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 5 000 lastensuojeluperhettä. Valtio suorittaa korvauksen kehitysvammahuollon erityishuoltopiirien kuntayhtymille, jotka huolehtivat järjestelmän toimeenpanosta. Valtion korvaus on 50 % tasattavien lastensuojelukustannusten arvioidusta kokonaismäärästä.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 6 253 000 euroa siirtana momentilta 33.32.30 vuonna 2001 toteutuneiden kustannusten mukaisten valtion korvausten maksamiseksi.

2003 talousarvio	37 462 000
2002 talousarvio	31 209 000
2001 tilinpäätös	27 751 008

(36.) Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti on siirretty momentiksi 33.33.31.

36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 030 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetun asetuksen mukaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Kunta tai kuntayhtymä voi saada valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisten toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävien tai muutoin laajalti hyödynnettävien hankkeiden toteuttamiseen. Kehittämishankkeen kokonaiskustannusten tulee olla vähintään 50 000 euroa, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Toiminnallisiin kehittämishankkeisiin valtionavustus on enintään 50 % avustuksen määräämisen perusteena olevista kustannuksista.

Kunta tai kuntayhtymä voi saada valtionavustusta myös perustamishankkeeseen, jos hanke on välttämätön kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi tai toiminnallisen kehittämishankkeen toteuttamiseksi. Lisäksi edellytetään, että perustamishankkeen kokonaiskustannukset ovat vähintään 300 000 euroa. Tätä pienempi perustamishanke voidaan hyväksyä valtionavustukseen oikeuttavaksi vain STVOL:n 21 §:n 2 momentissa tarkoitettussa tapauksessa. Perustamishankkeisiin suoritettava valtionavustus on 25—50 % vahvistetuista kustannuksista.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 8 000 000 euroa palvelujärjestelmän rakenteellisten ja toiminnallisten kehittämishankkeiden tukemiseen valtioneuvoston terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamisesta tekemän periaatepäätöksen mukaisesti.

2003 talousarvio	16 030 000
------------------	------------

(37.) *Valtionavustus kunnille lasten ja nuorten psykiatrian palveluihin sekä tutkimus- ja hoitotoimien purkamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2002 talousarvio	3 160 000
2002 lisätalousarvio	25 000 000
2001 tilinpäätös	7 568 457

38. *Valtionavustus kunnille huumeiden käyttäjien hoitoon* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 570 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää huumeiden käyttäjien hoidosta aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu myönnettäväksi hoitoon hakeutuneiden huumeiden käyttäjien palveluohjauksen järjestämiseen, hoidon ja kuntoutuksen tehostamiseen sekä opioidiriippuvaisten henkilöiden vieroitus-, korvaus- ja ylläpito-hoidon lisäämiseen valtioneuvoston asetuksella tarkemmin määräämin perustein.

2003 talousarvio	7 570 000
2002 talousarvio	7 570 000

39. *Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perustein.

Selvitysosa: Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta käynnistyi pysyväisluonteisena toimintana vuoden 2002 alusta. Koko maan kattavat alueelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlands-svenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

2003 talousarvio	3 000 000
2002 talousarvio	3 000 000

33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot

31. (33.32.36) *Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.

2003 talousarvio	200 000
2002 talousarvio	200 000

32. *Valtionavustus kunnille syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palveluihin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää syrjäytymisuhan alaisten lasten ja nuorten palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen kunnille ja kuntayhtymille valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävien perustein.

Selvitysosa: Avustus on tarkoitettu myönnettäväksi lapsen kasvun ja perheiden hyvinvoinnin tukiverkostojen ja moniammatillisen yhteistyön vahvistamiseen kunnissa. Avustuksella tuetaan muun ohella kasvatus- ja

perheneuvolatoimintaa lasten ja nuorten ongelmiin varhaisvaiheessa puuttumiseksi ja ongelmien kriisiytymisen ehkäisemiseksi, sekä lasten päivähoidossa erityistä tukea tarvitsevien lasten hoidon ja kasvatuksen järjestämiseen.

2003 talousarvio	5 000 000
------------------	-----------

63. *Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen valtion korvauksen maksamiseen lääninhallitusten tekemien erillisten sopimusten perusteella kuntien ja kuntayhtymien ylläpitämille sairaaloille ja terveyskeskuksille sekä lääkärikoulutusta antaville yliopistoille. Määrärahaa saa käyttää oikeuslääkeopillisten tutkimusten toimittamisesta tulevasta korvauksesta annetun asetuksen (1425/2001) mukaisten palkkioiden ja korvausten maksamiseen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittaneelle lääkärille.

2003 talousarvio	5 700 000
2002 talousarvio	5 700 000

53. Terveyden edistäminen ja terveysturvonta

Selvitysosa: Momentin 33.53.23 määrärahaa käytetään terveydensuojelulain, elintarvikelain, geenitekniikkalain, kemikaalilain ja säteilylain edellyttämien tehtävien hoitamiseen. Terveysturvontaan tavoitteena on ihmisen elinympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen. Erityisesti vuonna 2003 parannetaan edelleen kunnallisen terveysturvontaan toimintaedellytyksiä asuntojen valvonnassa ja muussa terveydensuojelulain toimeenpanossa sekä lisätään elintarvikevalvontaa. Geenitekniikan valvontaa lisätään EU:n edellyttämällä tavalla.

Momentin 33.53.24 määrärahaa käytetään tartuntatautilain mukaiseen valvontaan ja valistukseen. Tavoitteena on tartuntatautiin leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen. Vuoden 2003 painopisteinä ovat ruiskuhoitojen käyttöön liittyvien infektioiden leviämisen ehkäiseminen ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Momentin 33.53.50 määrärahaa käytetään toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain tarkoittamaan tupakoinnin vähentämiseen ja terveyskasvatukseen sekä raittiustyölain tarkoittamaan päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen. Lisäksi määrärahaa käytetään myös alkoholitiedotukseen ja valistukseen sekä huumeiden käytön ja niiden aiheuttamien haittojen torjuntaan. Vuonna 2003 painopisteenä on EU:n tupakkadirektiivin ja uudistetun tupakkalain toimeenpano, alkoholin käytön kasvun pysäyttäminen ja huumeiden vastaisen työn vahvistaminen.

23. Terveysvalvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (361/1995), geenitekniikkalain (377/1995) ja kemikaalilain (744/1989) ja säteilylain (592/1991) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä ionisoimattoman säteilyn valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettävien harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös paikallisten ympäristöterveysohjelmien valmisteluun. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja niistä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon terveydensuojelulain edellyttämät asuntojen terveysvalvonnasta, kunnallisen terveysvalvonnan tehostamisesta, ruokamyrkytysten torjunnasta sekä EU:n alueella tapahtuneesta geenitekniikan valvonnan aktivoitumisesta aiheutuvat kulut. Osa menoista voidaan kattaa tuloilla, jotka on otettu huomioon momentilla 12.33.99.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 250 000 euroa siirtona momentille 33.09.21.

2003 talousarvio	850 000
2002 talousarvio	1 100 000
2001 tilinpäätös	925 034

24. Tartuntatautien valvonta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistus-toiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettäviin harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tartuntatautien ehkäisytöiden tehostaminen, erityisesti kansainvälisen yhteistyön lisääntyneet toimet. EU:n kasvava panostus tartuntatautien torjuntaan ja seurantaan vaatii myös kansallisen seurantajärjestelmän arviointia ja edelleen kehittämistä erityisesti uusien tautien tullessa ajankohtaisiksi. Lähialueiden edelleen vaikeutunut tartuntatautilanne vaatii kansallisen työn vahvistamista erityisesti HIV-infektion torjunnassa.

2003 talousarvio	1 100 000
2002 talousarvio	1 100 000
2001 tilinpäätös	935 071

50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveyskasvatuksesta sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 27 §:ssä tarkoitettusta toiminnasta ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:n 1 kohdan nojalla päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavasta toiminnasta aiheuttuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää alkoholitiedotuksesta ja -valistuksesta aiheutuviin menoihin sekä huumausainepolitiikka tehostavista toimenpiteistä aiheutuviin menoihin.

hin. Edellä mainittujen harkinnanvaraisina valtionavustuksina myönnettävien lisien lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen sekä sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveyden edistämiseksi ja tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Terveyden edistämisen rakenteiden vahvistaminen

Tavoitteena on jatkuva voimavarojen käytön tehostaminen ja toimintojen kehittäminen. Tähän pyritään lisäämällä terveyden edistämisen peruslähtökohtien tuntemusta ja niihin liittyvää osaamista, kehittämällä terveyden edistämisen ohjausta, suunnittelua, toteutusta ja arviointia, tukemalla alan toimijoiden yhteistyötä erityisesti yhteishankkeissa, kehittämällä työvälineitä kuntien käyttöön, edistämällä terveyden edistämisen osaamiskeskusten syntyä sekä soveltuvien osin toimeenpanemalla vuonna 2002 valmistuneen terveyden edistämisen politiikan ulkoisen arvioinnin tuloksia.

Tupakoimattomuus

Tavoitteena on tupakoimattomuuden edistäminen, erityisesti lasten ja nuorten tupakoinnin aloittamisen ehkäisy osana tervettä kasvua ja kehitystä, tupakansavulle altistumisen ehkäisy, tupakoinnin lopettamisen tukeminen sekä tupakkalain muutoksien toimeenpanon tukeminen.

Päihdehaittojen vähentäminen

Tavoitteena on nuorten huumausainekokeilujen ehkäisy ja nuorten alkoholin humalakäytön väheneminen sekä alkoholin kokonaiskulutuksen kasvun hidastaminen.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen

Tavoitteena on väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että liikapainoisten väestöosuuden lisääntyminen pysähtyy, suolan käyttö edelleen vähenee, ravintokuitujen käyttö lisääntyy ja rasvan laatu kehittyy terveyttä edistävään suuntaan. Yhtenä keskeisenä kehittämisalueena on joukkoruokailun laadun pa-

rantaminen ja joukkoruokailun seurannan ja arvioinnin kehittäminen.

Tuki- ja liikuntaelämistön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteena on kehittää tuki- ja liikuntaelämistön terveyttä ja toimintakykyä edistäviä menetelmiä. Tavoitteena on myös terveyttä edistävän liikunnan, erityisesti arkiliikunnan lisääntyminen eri väestö- ja ikäryhmissä.

Tapaturmien ehkäisy

Tavoitteena on kehittää tapaturmien torjuntatyötä tukevia tietojärjestelmiä sekä toimivia organisatorisia rakenteita ja malliohjelmiä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyyn. Tapaturmien ehkäisyyn pyritään aktivoimaan uusia toimijoita.

Mielenterveyden edistäminen

Tavoitteena on kehittää mielenterveyspolitiikkaa osana kokonaisvaltaista terveyden edistämistyötä sekä etsiä, kehittää ja tutkia toimintamalleja käytännön ehkäisevään mielenterveystyöhön ja mielenterveyden edistämiseen. Toiminnalla pyritään tukemaan erityisesti lasten ja nuorten psykososiaalista kehitystä, mielenterveyttä ja sosiaalista integraatiota.

Seksuaaliterveyden edistäminen

Tavoitteena on nuorten ihmissuhde- ja sukupuolikasvatuksen tehostaminen sekä seksuaaliväkivaltaväestön ehkäisy- ja perhesuunnittelupalvelujen kehittäminen sosiaali- ja terveydenhuollossa muun muassa siten, että aborttien lisääntyminen pysähtyy.

Terveyden edistämistä toteutetaan laajoin toimin, jotka voivat vaikuttaa samanaikaisesti moniin tulostavoitteisiin. Kaikkien tavoitteiden alueella kiinnitetään erityistä huomiota suurimmassa riskissä oleviin väestöryhmiin.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaisesti valtion tulo- ja menoarvioon on otettava määräraha, joka vastaa vähintään 0,45 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha on vähintään 0,07 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2003 talousarvion määräraha vastaa 0,75 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha vastaa 0,10 euroa asukasta kohti laskettuna. Alkoho-

litiedotuksen määräraha on 1 510 000 euroa ja	2003 talousarvio	7 550 000
huumausaineiden käytön ehkäisyn ja huumausaineiden käyttäjien hoidon tehostamisen	2002 talousarvio	7 145 000
määräraha 1 010 000 euroa.	2001 tilinpäätös	7 349 812

57. Lomatoiminta

Selvitysosa: Lomatoiminta käsittää maatalousyrittäjien lomituspalvelut.

Maatalousyrittäjillä on oikeus vuosilomaan ja sijaisapuun. Vuosiloma kuuluu vain karjataloutta harjoittaville. Sijaisapua voi saada myös kasvinviljelyn harjoittaja. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrittäjien hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittaja-apua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Vuoden 2000 alusta Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle siirtyi vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta. Palvelujen paikallishallinnosta vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat eläkelaitoksen kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Nämä huolehtivat paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Maatalousyrittäjillä on oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä palveluja vai järjestääkö itse lomituksensa, jolloin hänelle korvataan tästä aiheutuneita kustannuksia. Lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kunnille kokonaan valtion varoista.

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 178 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 175 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 23 päivää.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon lomituspäivän keston piden-

tymisen vuoksi 2 000 000 euroa, sijaisavun ja maksullisen lomituksen käytön lisääntymisen vuoksi 300 000 euroa sekä 7 000 000 euroa maatalouslomittajien palkkatarkistusten johdosta. Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä on otettu huomioon 4 000 000 euroa maatalousyrittäjien määrän vähenemisen aiheuttamana kustannussäästönä.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 111 300 000 euroa, sijaisaputoimintaan 60 700 000 euroa ja maksulliseen lomittaja-apuun 6 800 000 euroa.

Määrärahaa arvioidaan tarvittavan 172 300 000 euroa valtion korvausten ennakoiden ja 6 500 000 euroa valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelutoimintojen laajuustietoja

	2002 arvio	2003 arvio
Vuosilomaan oikeutettuja	42 700	41 000
Vuosilomapäivien lukumäärä	929 000	894 000
Sijaisavun saajia	14 950	14 950
Sijaisapupäivien lukumäärä	554 000	555 000
Maksullisen lomittaja-avun käyttäjiä	11 000	11 000
Maksullisten lomittaja-apatuntien lukumäärä	497 000	516 000

2003 talousarvio	178 800 000
2002 talousarvio	171 600 000
2001 tilinpäätös	168 523 018

50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 14 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n

nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 100 000 euroa käyttökustannusten nousun johdosta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 1 100 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen ja 13 400 000 euroa kuntien lomituspalvelujen hallinnon kustannuksiin.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	2002 arvio	2003 arvio
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	7
Paikallisyksiköitä lomituspalvelujen toteutuksessa	233	228
Kokopäiväisiä virkoja kunnissa	117	117
Osapäiväisiä virkoja kunnissa	116	111
Johtavia lomittajia	222	225
Vakinaisia lomittajia kunnissa	5 250	5 250

2003 talousarvio	14 500 000
2002 talousarvio	14 400 000
2001 tilinpäätös	14 108 117

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut arpajaislain (1047/2001) nojalla Raha-automaattiyhdistykselle rahapeliluvan yksinoikeudella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Rahapelilupa perustuvalla toiminnal-

la Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakoehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta ja käytön valvontaa raha-automaattivastuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattivastuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettiin vuonna 2002 avustuksia 279,5 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 59,7 milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 35,628 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 2,45 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä 377,278 milj. euroa. Vuoden 2001 tuottoa jäi myöhemmin käytettäväksi 48,6 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2003 yhteensä 390,585 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 292,8 milj. euroa momentilta 33.92.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön 59,7 milj. euroa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin, 35,628 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja 2,45 milj. euroa eräiden Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Vuoden 2002 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi 64,6 milj. euroa.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 292 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 1 ja 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti sopinut Raha-automaattiyhdistyksen kanssa seuraavista tulostavoitteista avustustoiminnalle yleisesti ja tulosalueittain vuodelle 2003:

Avustustoiminnalla on kaksi päälinjaa: 1. avustusten suuntaaminen ongelmia ehkäisevään toimintaan ja 2. heikoimmassa asemassa olevien tuen ja palveluiden turvaaminen ja omaehtoisen aktiivisuuden edistäminen.

Ehkäisevän toiminnan painopiste on suurten kansanterveysongelmien ehkäisemisessä ja syrjäytymiskehityksen katkaisemisessa. Avustuksia suunnataan terveyttä edistävään toimintaan, työ- ja toimintakyvyn edistämiseen sekä toimintoihin, joilla luodaan edellytyksiä huono-osaisuuden havaitsemiselle, syrjäytymisen

ehkäisyyn ja jo passivoituneiden kansalaisten ja perheiden saamiselle palvelujen ja tukijärjestelmien piiriin.

Heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien tuen ja palveluiden turvaamisessa keskeisiä kohderyhmiä ovat ne, joiden osalle sosiaaliset ja taloudelliset vaikeudet, pitkäaikainen työttömyys, päihde- tai mielenterveysongelmat, epävarmuus ja turvattomuus, köyhyys ja ylivelkaantuminen, vammaisuus tai vaikeat pitkäaikaissairaudet kasaantuvat. Kohderyhmiin kuuluvat myös paljon apua ja tukea tarvitsevat ikääntyvät kansalaiset. Lasten ja nuorten elinoloihin ja turvallisuuteen sekä perheiden selviytymisen edistämiseen kiinnitetään lisääntynyttä huomiota. Avustuksilla edistetään tuen ja palvelujen saatavuuden turvaamista ja toimintamallien kehittämistä sellaisiksi, että ne entistä paremmin vastaavat moniongelmaisten kansalaisten ja perheiden tarpeisiin, auttavat estämään tai katkaisemaan syrjäytymiseen johtavien ongelmien kasaantumisen ja luovat edellytyksiä perheiden itsenäiselle selviytymiselle ja elämänhallinnalle.

jatoiminta, palveluntuottajien yhteistyötä edistävä yöpartioiminta, tehostettu kotipalvelu.

— Omaishoitajien toimintakyvyn ylläpitoon lisätään avustuksia; koulutus, työnohjaus, lomitukset ja vertaisryhmätoiminta.

— Itsenäistä asumista tukevassa toiminnassa painotetaan järjestöjen erityisosaamista ja vapaaehtoistyön ja tukihenkilötoiminnan hyödyntämistä joustavien palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi.

— Lastensuojelu- ja moniongelmaisperheille kotiin annettavaa perhetyötä lisätään.

— Järjestöjen tukihenkilö- ja vapaaehtoistoimintaa lisätään eri sektoreissa, kohderyhminä erityisesti omaishoitajat, moniongelmaiset perheet, syrjäytymisvaarassa olevat nuoret, mielenterveys- ja päihdeongelmaiset, huumeongelmaiset, yksinäiset vanhuksat ja vammaiset, maahanmuuttajaperheet.

Päivä- ja työtoiminnat

— Mielenterveys- ja päihdeongelmaisten sekä monivammaisten, vanhusten (dementoituneet, mielenterveys- ja muistihäiriöiset) mielekkästä päivätoimintaa lisätään ja kehitetään toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista edistävään tavoitteelliseen suuntaan.

— Lasten syrjäytymistä ehkäisevää kouluisten iltapäivätoimintaa lisätään, matalan kynnyksen auttamis- ja kohtaamispaikkoja lisätään erityisesti alueilla, joissa on paljon tukea tarvitsevia lapsiperheitä ja maahanmuuttaja- tai pakolaisperheitä.

— Vajaakuntoisten, nuorten ja pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleiden työllisty-

mishankkeita, työtoimintoja, toimintakeskuksia ja työpajoja lisätään.

Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta

— Kurssi-, leiri- ja lomatoimintaa eri sektoreissa kehitetään entistä tavoitteellisempaan ja perheiden elämänhallintaa lisäävään suuntaan.

— Kurssi-, leiri- ja lomatoimintajaksojen niveltämistä elämänhallintaa edistävien muiden toimintojen kokonaisuuksiin tehostetaan.

Kriisipalvelut

— Valmiuksia reagoida monenlaisiin akuuteihin ongelmatilanteisiin edistetään (perhekriisit, päihteiden tai lääkkeiden liikakäyttö, mielenterveyshäiriöt, äkilliset sairastumiset, yksinäisyys, onnettomuudet, rikoksen uhriksi joutuminen, väkivalta tai sen uhka, prostituutio jne.). Lääkäri- ja pelastushelikopteritoiminnan tukemista jatketaan.

— Ehkäisevän ja hoitavan väkivaltatyön kehittämiseen ja nuorten itsemurhia ehkäisevään kriisityöhön, vanhusten yksinäisyyteen, turvattomuuteen, leskeytymiseen ja pahoinpitelyihin liittyvien kriisien ehkäisemiseen ja hoitamiseen lisätään avustuksia.

— Palvelujen helpon saatavuuden ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi edistetään järjestöjen ja kuntien yhteistoimintaa ja monipuolisten palveluverkostojen kehittämistä paikallistasolla. Kriisipalvelujen kehittämisessä painotetaan sosiaali- ja terveystyön hallinnolliset rajat ylittävän moniammatillisen yhteistyön lisäämistä.

Määrärahan käyttö vuosina 2000—2003 (milj. euroa):

	2000	2001	2002	2003
Kansalaisjärjestötoiminta	71,0	77,5	85,2	88,6
Palvelu- ja tuettu asuminen	55,9	58,5	64,3	74,3
Kuntoutus	35,7	44,8	50,7	50,6
Kotona selviytymisen ja omaisten tukeminen	20,1	20,8	22,8	22,8
Päivä- ja työtoiminta	17,0	18,1	19,3	19,3
Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta	18,3	18,8	19,2	19,2
Kriisipalvelut	15,7	16,0	18,0	18,0
Yhteensä	233,8	254,5	279,5	292,8

2003 talousarvio	292 800 000
2002 talousarvio	279 500 000
2001 tilinpäätös	254 468 333

55. *Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 59 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 2003 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjäyhteisöjen pääsääntöisesti 10 prosentin omavastuuta lukuun ottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan yhteensä 1 563 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuina hoitopäiviä yhteensä 444 300. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella.

2003 talousarvio	59 707 000
2002 talousarvio	59 707 000
2001 tilinpäätös	57 183 895

58. *Eräät kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja eräissä Suomen

sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 1 800 henkilöä vuonna 2003. Määrärahan lisäyksellä voidaan nopeuttaa kuntoutuskiertoa 2—3 vuoden välein tapahtuvaksi. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoito- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2003 talousarvio	2 450 000
2002 talousarvio	2 450 000
2001 tilinpäätös	2 018 255

59. *Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 35 628 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.22.59.

2003 talousarvio	35 628 000
2002 talousarvio	35 628 000
2001 tilinpäätös	32 628 458

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työhallinnon toiminta-ajatuksena on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työorganisaatioiden kehittymistä, työllisyyttä sekä maahanmuuttajien kotoutumista.

Työllisyyden kehitysarvio

Useita vuosia jatkunut työttömyyden nopea aleneminen hidastui loppuvuodesta 2001 ja hidas työttömien määrän väheneminen on jatkunut vuoden 2002 alkupuoliskolla. Vuoden 2003 talouden ja työllisyyden kehitysarvioita leimaavat lukuisat kansainväliseen talouteen liittyvät epävarmuustekijät. Talouden kasvun vauhdittuminen näkyy joka tapauksessa työllisyyskehityksessä viiveellä.

Vuosia jatkuneen myönteisen työllisyyskehityksen hidastumisen seurauksena myös pitkäikaistyöttömyyden alentaminen on entistä haasteellisempaa. Pitkittyvään työttömyyteen liittyvä rakenteellisen työttömyyden kasvu puolestaan vaikeuttaa mm. ikärakenteesta aiheutuviin ja lähivuosina korostuviin työvoiman saatavuusongelmiin vastaamista.

Työpolitiikan strategiset tavoitteet

Työhallinnon vuosia 2002—2003 koskevassa tarkistetussa strategiassa päätavoitteena pidetään edelleen työllisyysasteen nostamista lähelle 70 prosenttia. Vuosien 2001—2002 suhdannekehityksestä johtuen tavoite saavutettaneen kuitenkin vasta vuosikymmenen puolessa välissä. Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelmassa vuodelle 2002 on asetettu EU:n työllisyysuuntaviivojen mukaisesti kansallisia tavoitteita, joilla tuetaan EU:n yhteisten työllisyysastetavoitteiden saavuttamista. Tavoitteena on, että työllisyysasteessa saavutetaan Suomessa yli 70 prosentin taso vuonna 2010. Työllisyysasteen nostamiseksi tarvitaan monivuotisia ohjelmia ja poikkihallinnollista yhteistyötä sekä keskushallinto- että aluetasolla.

Työhallinnon strategia perustuu seuraaviin linjauksiin:

- varmistetaan työvoiman saatavuus,
- tuetaan työvoiman kysyntää,
- vahvistetaan ja laajennetaan toimintaa työssä olevien osaamisen ja jaksamisen parantamiseksi,

- lisätään työhön menon kannustavuutta ja ehkäistään työmarkkinoilta syrjäytymistä sekä

- edistetään hyviä etnisiä suhteita ja ehkäistään syrjintää ja rasismia.

Vuosia 2002—2003 koskevassa strategiataarkisteessa esitetään mm. seuraavat painotukset ja ehdotukset, joita toteuttamalla voidaan lieventää ennakoitua työttömyyden kasvua ja varautua myöhemmin korostuviin työvoiman saatavuusongelmien kasvuun:

- työvoimapolitiittisten toimenpiteiden määrää lisätään ja toimenpiteissä painotetaan työttömien osaamista parantavia toimia,
- työssä oleviin kohdistuvia koulutustoimenpiteitä lisätään mm. irtisanomisten vaihtoehtona,
- yhdistelmätuen käyttöä pyritään laajentamaan yrityksissä,

— alkavaan yrittäjyyteen ja ammatinharjoittamiseen liittyviä tukitoimia vahvistetaan vaatimukset täyttävien hakijoiden määrän kasvun mukaisesti sekä

— rakenteellisen työttömyyden lieventämiseksi vaikeasti työllistyville kohdennetaan pitkäkestoisia toimenpiteitä ja toimenpideyhdistelmiä aiempaa laajemmin.

EU:n työllisyysuuntaviivojen mukaisesti Suomen työllisyyspolitiikan vuoden 2002 toimintasuunnitelma toteuttaa neljää yleiseurooppalaista toimintakokonaisuutta, joita ovat työllistyvyyden parantaminen, yrittäjyyden edistäminen, yritysten ja työntekijöiden sopeutumiskyvyn parantaminen sekä naisten ja miesten yhtäläisten mahdollisuuksien edistäminen. Poikkihallinnollisen toimintasuunnitelman ensisijainen tavoite on työmarkkinoiden toimivuudesta huolehtiminen ja työvoiman saatavuuden varmistaminen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyttä lievennetään ja rakennetyöttömyyttä vähennetään kytkemällä toimenpiteet osaksi työvoimakapeikkojen torjumista. Toimintasuunnitelma tukee osaltaan työhallinnon kansallista strategiaa.

Työhallinnon keskeisinä tavoitteina on EU:n suuntaviivojen mukaisesti pitää työvoimapolitiikan toimenpiteiden määrällinen taso edelleen vähintään 20 prosentissa suhteessa työttömien työnhakijoiden ja aktiivitoimenpiteissä olevien määrään sekä tarjota työttömille työnhakijoille mahdollisuus henkilökohtaisen työnhakusuunnitelman laatimiseen. Kansallisen lainsäädännön mukaan työnhakusuunnitelma on laadittava viimeistään silloin, kun asiakkaan työttömyys on kestänyt viisi kuukautta, mikä täyttää työllisyysuuntaviivoissa määritellyt tavoitteet. Työnhakusuunnitelmassa sovitaan työnhaussa käytettävistä palveluista ja aktiivitoimista. Tämä järjestelmä toimeenpantiin täysimääräisesti vuoden 2000 aikana.

Hallitus antaa esityksen eduskunnalle laiksi julkisesta työvoimapolitista ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi. Lailla julkisesta työvoimapolitista uudistetaan työvoimapolitista, työllistyvyyden hoitoa ja niihin liittyviä etuuksia, tukia ja avustuksia koskeva lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Lakiin kootaan työvoimapolitistilaisissa, työllisyyslaisissa ja työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa olevat säännökset, sekä lisäksi eräät nykyisin työttömyysturvalaisissa ja työmarkkinatuesta annetussa laissa olevat säännökset työvoimapolitiittisten toimenpiteiden järjestämisestä, toimielimistä ja työnantajalle maksettavista tuista. Erillislait kumotaan. Kokonaisuudistusta koskeva esitys on luonteeltaan pääasiassa lainsäädäntötekninen. Sillä selkeytetään lainsäädäntöä rakenteellisesti ja kielellisesti sekä mahdollisuuksien mukaan yhdenmukaistetaan säännöksissä käytettyjä käsitteitä.

Rakennetyöttömyyden purkaminen edellyttää uudistuksia, joilla voidaan varmistaa työvoiman tarjonnan lisäksi riittävä kysyntä erityisesti vaikeasti työllistyvien ryhmien kohdalla. Työministeriössä käynnistetty vuoden 2002 aikana selvitystyö mahdollisuuksista purkaa rakenteellista työttömyyttä laaja-alaisilla työvoiman kysyntää ja tarjontaa tukevilla toimenpiteillä, joita toteuttamalla voidaan parantaa työllisyyttä erityisesti matalan tuottavuuden työtehtävissä.

Työvoimapolitiikan laatua ja vaikuttavuutta parannetaan suunnittelemalla ja toteuttamalla toimenpiteitä aiempaa kiinteämmässä yhteistyössä työnantajien kanssa ja työnhakijoiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti aktiivista työnhakua tukien. Lisäksi työvoimapolitiittisten toimenpiteiden laatua ja vaikuttavuutta kehitetään hyödyntämällä uudistettuja asiakas- ja opiskelijapalautejärjestelmiä.

Työhallinnon toiminnan kehittäminen

Henkilöstöpolitiikan painopistealueena on suunnitelmallisuuden parantaminen osana organisaation kokonaistoimintaa. Työhallinnon henkilöstösuunnittelu perustuu valtakunnalliseen sekä ministeriökohtaiseen ja alueellisiin henkilöstösuunnitelmiin. Tavoitteena on määriteltyjen henkilöstö- ja osaamisrakenteiden edellyttämien toimenpiteiden toteuttamisen aloittaminen. Henkilöstön kehittämistoimenpiteet ja rekrytoinnit toteutetaan suunniteltuja toimintarakenteita tukien.

Työhallinnon henkilöstön keski-ikä lähivuosina nousee. Henkilöstöpolitiikan sisällössä otetaan erityisesti huomioon ikärakenteen muuttuminen.

Työministeriön ja työvoimaosastojen välistä tulosoajasta kehitetään siten, että työpolitiikan strategioita toteuttavista tulostavoitteista neuvoteltaessa otetaan huomioon myös alueiden työmarkkinoiden erityispiirteet ja niiden antamat mahdollisuudet. Tulosoajajärjestelmää täydennetään ja monipuolistetaan hyödyntämällä Euroopan laatupalkintomallin antamia mahdollisuuksia organisaatioiden suorituskyvyn ja toiminnan laatutason arvioinnissa ja kehittämisessä.

Vuonna 2001 käynnistettiin kehittämishanke, jossa määriteltiin keskeisille työvoimatoimistojen tarjoamille työvoimapalveluille yhtenäiset laatuksiteerit ja laadun arviointimenettelyt siten, että niiden avulla voidaan asettaa ao. palveluille laatutasotavoitteet sekä arvioida näiden tavoitteiden toteutumista. Kehittämishankkeesta vuonna 2002 saatujen pilotoitkokemusten perusteella laatutasotavoitteiden asettamista kehitetään edelleen ja laatutasotavoitteiden asettaminen laajennetaan koskemaan kaikkia työvoimatoimistoja.

Laatupalkintomalliin perustuvan palkitsemisjärjestelmän käyttöä jatketaan työministeriössä ja tavoitteena on, että vastaava palkitsemisjärjestelmä otetaan käyttöön työministeriön ja työvoimatoimistojen lisäksi myös TE-keskusten työvoimaosastoilla.

Työttömien määrä ja työvoimapolitiikan resurssit ovat kehittyneet seuraavasti:

	2000	2001	2002 arvio/ varsinainen talousarvio	2003 arvio/ esitys
	toteutuma/ tilinpäätös	toteutuma/ tilinpäätös		
Työttömät työnhakijat (keskimäärin kk:ssa)	321 000	302 000	305 000	310 000
Työvoimapolitiikan resurssit (ml. ESR), milj. euroa	1 634	1 654	1 962	2 003
Työvoimapol. resurssit (ml. ESR) suhteessa työttömien lkm, euroa	5 091	5 476	6 433	6 460

Työhallinnon keskeisiin strategisiin tavoitteisiin liittyvät alustavat tulostavoitteet:

	2001	2002	2003
	toteutuma	tavoite/ arvio	alustava tavoite
Työväilytykseen ilmoitettujen avointen työpaikkojen täyttöjen määrä	297 000	310 000	330 000
Avoimille työmarkkinoille sijoittumiseen päätyneet työnhaut	622 000	620 000	620 000
Yhdenjaksoisia pitkäaikaistyöttömiä keskimäärin kuukaudessa enintään	83 000	78 000	73 000
Työmarkkina- tai kotoutumistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus ko. tuilla keskimäärin olevista %	20	21	22
Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus: — työttömänä 3 kuukautta työvoimapolitiittisen aikuis- koulutuksen jälkeen enintään, %	43	42	40
— työttömänä 3 kuukautta tukityön jälkeen enintään, %	52	51	48

Työministeriön pääluokan valtuusyhteenveto (milj. euro):

	2004	2005	2006
1. Aikaisemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuvat menot	72,8	-	-
2. Uusista valtuuksista aiheutuvat menot	147,4	64,6	1,0
Yhteensä	220,2	64,6	1,0

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Työhallinto	33 318	34 016	60 024	26 008	76
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	120 791	181 183	222 259	41 076	23
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 532 850	1 781 278	1 780 290	- 988	- 0
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat	63 946	60 782	70 810	10 028	16
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot	27 903	26 204	26 282	78	0
Yhteensä	1 778 807	2 083 463	2 159 665	76 202	4
Henkilöstön kokonaismäärä	3 489	3 930	3 940		

01. Työhallinto

Selvitysosa: Työhallinnon organisaatioyksiköissä toimivuutta ja tuloksellisuutta kehitetään Euroopan laatupalkintomalliin perustuvalla toiminnan itsearvioinnilla ja arvioinnin perusteella toteutettavilla kehittämishankkeilla. Erityisesti kehitetään asiakaslähtöisyyteen liittyvien toimenpiteiden ja organisaation ydinprosessin hallintaa ja toimivuutta. Laatupalkintomalliin perustuvaa palkitsemisjärjestelmää sovelletaan työministeriössä ja osassa työvoimatoimistoja.

Työelämän lainsäädännön painopisteet ovat vuonna 2003 vuosilomalain kokonaisuudistuksen loppuun saattamisessa ja työelämän tietosuojaan liittyvän lainsäädännön valmistelussa, joka koskee alkoholi- ja huumeiden käyttöä sekä teknistä valvontaa ja sähköpostin käytön valvontaa työelämässä. Myös yhteistoimintaa työpaikoilla koskevien säännösten uudistaminen on tarkoitus aloittaa edellyttäen, että valmistelutyöstä voidaan sopia kolmikantaisesti. Työhallinto valmistelee esitykset Euroopan unionin syrjintädirektiivien (2000/43/EY; nk. rasismidirektiivi ja 2000/78/EY; nk. työsyryntädirektiivi) täytäntöönpanosta. Rasismidirektiiviä koskevan lainsäädännön on tultava voimaan viimeistään heinäkuussa 2003 ja työsyryntädirektiiviä koskevan vuoden 2004 alussa.

Työelämän kehittämisohjelmaa ja kansallista tuottavuusohjelmaa sekä työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelmaa jatketaan vuoden 2002 resurssitasolla. Työssä jaksamisen ohjelma sellaisenaan päättyy vuoden 2003 lopussa, minkä johdosta se ei enää käynnistä tutkimushankkeita eikä myönnä tukea uusiin työpaikkakohtaisiin hankkeisiin vaan keskittyy ohjelmasta saatujen kokemusten hyödyntämiseen. Näin säästyviä määrärahoja käytetään osin työpolitiikan analyysi-

pohjaa vahvistavan uuden työpolitiikan tutkimusohjelman toimeenpanoon. Vuoden 2002 aikana laaditaan uusi tutkimusohjelma, jonka avulla ryhdytään tuottamaan keskushallintouudistusta koskevien hallituksen linjausten mukaisesti työelämää ja työmarkkinoita koskevaa kattavaa tutkimuksellista tietopohjaa työpolitiikan päätöksenteon sekä strategia- ja kehittämisjohtamisen tarpeisiin. Ohjelmassa kiinnitetään nykytilanteen analysoinnin ohella erityistä huomiota tulevaisuuden politiikkavaihtoehtojen vaikutusten syvälliseen arviointiin. Työelämäohjelmien tulevaisuutta ja rakennetta koskeva selvitystyö on käynnistetty jo vuoden 2002 aikana. Ohjelmien toteutuksessa pyritään hyvien käytäntöjen ja tutkimuksen avulla myöhentämään työmarkkinoilta poistumista kiinnittämällä huomiota työhyvinvointiin, tukemalla elinikäistä oppimista ja organisaatioiden ja luovuuden kehittymistä sekä edistämällä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja työssä käyvän väestön työkykyä. Erityisesti työpaikoilla syntyvien hyvien käytäntöjen kautta levitetään tietoa ja taitoa siitä, miten saadaan aikaan pysyviä ja laadullisia muutoksia työelämään. Näin voidaan edistää myös pitkäjänteistä työllisyyskehitystä ja toteuttaa EU:n työllisyysuuntaviivoihin sisältyvää työelämän laadun kehittämistavoitetta.

Sisäisen tarkastuksen tavoitteena on informaation luotettavuuden lisääminen ja mahdollisten väärinkäytösten ehkäiseminen sekä hallinnon toteuttamien toimenpiteiden seuranta. Tarkastustoiminnassa painottuvat erityisesti työvoimapaalvelut ja Euroopan sosiaalirahaston ohjelmat vuosisuunnitelmassa esitettävien painotusten mukaan.

Työneuvosto toimii työministeriön alaisena erityisviranomaisena hoitaen tehtäviä, joista on säädetty työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetuissa laeissa (608/1946 ja 855/1996) ja asetuksessa työneuvostosta (136/1997). Poikkeuslupia koskevat valitus- ja alistusasiat käsitellään kiireellisinä. Periaatteellisuontoisten lausuntojen keskimääräinen käsittelyaika on alle kuusi kuukautta. Tarkoituksena on muuttaa lakia siten, että työneuvosto täyttää kansainväliset sopimukset laillisena valitusviranomaisena. Muutokseen liittyy myös sosiaali- ja terveysministeriön asettamien työsuojelulautakuntien poikkeuslupajastojen lakkauttaminen. Muutoksella ei ole vaikutuksia työneuvoston määrärahaan.

Työvoimaopiston tulosalueiksi on määritelty toiminta hallinnonalan keskitetyn koulutuksen kurssipaikkana sekä osallistuminen työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastojen ja työvoimatoimistojen kehittämiseen. Työvoimaopisto tuottaa vuonna 2003 toimintamenoilla 7 500 opiskelijapäivää ja maksullisella palvelutoiminnalla 700 päivää.

19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha) 2003 talousarvio 26 000 000

Momentille myönnetään 26 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 251 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksyntäin ja muihin yksittäisiin yhteishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös arvonlisäverosuuksien maksamiseen, jos ulkopuolisilta saataviin tuloihin sisältyy korvaus arvonlisäverosta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 600 000

euroa tutkimusmäärärahojen siirtona momentille 34.01.23.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	22 363 700
Maksullisen toiminnan erillismenot	12 700
Muut toimintamenot	22 351 000
Bruttotulot	1 112 700
Maksullisen toiminnan tulot	12 700
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 700
— muut suoritteet	10 000
Muut tulot	1 100 000
Nettomenot	21 251 000

2003 talousarvio	21 251 000
2002 talousarvio	21 651 000
2001 tilinpäätös	21 215 561

22. *Työvoimaopiston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 743 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitusturusteena on käytetty 8 200 opiskelijatyöpäivää. Lyhytkurssimuotoisessa koulutuksessa ja henkilöstön kehittämiskoulutuksessa tuotetaan 6 500 päivää, paikallishallinnon tukipalveluilla 1 000 päivää ja maksullisella palvelutoiminnalla 700 päivää. Opiskelijatyöpäivän yksikköhinta on 90,85 euroa.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	811 100
Maksullisen toiminnan erillismenot	60 500
Muut toimintamenot	750 600
Bruttotulot	68 100
Maksullisen toiminnan tulot, muut suoritteet	67 200
Muut tulot	900
Nettomenot	743 000

2003 talousarvio	743 000
2002 talousarvio	744 000
2001 tilinpäätös	735 654

23. *Työelämäohjelmien toteuttaminen ja työpoliittinen tutkimus* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansallisen työelämän kehittämisohjelman, kansallisen tuottavuusohjelman ja työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelman eri kokeilu-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden käynnistämistä, toteuttamisesta ja arvioinnista aiheutuvien menojen sekä arvonnalisävero-osuuksien maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää ohjelmien julkaisuista, erillisselvityksistä, asiantuntijapalkkioista, seminaarien järjestämisestä, kotija ulkomaisten yhteistyöverkostojen luomisesta sekä enintään kahtatoista henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksesta ja ohjelmien hallinnointiin osallistuvan väliaikaisen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimapoliittiseen sekä työelämää koskevaan tutkimustoimintaan.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 600 000 euroa tutkimusmäärärahojen siirtona momentilta 34.01.21. Ohjelmien hankkeiden piirissä olevien henkilöiden määrän arvioidaan nousevan koko ohjelmakaudella 2000—2003 noin 100 000 henkilöön. Ohjelmien hyödyntämisessä avustavat myös työvoima- ja elinkeinokeskukset.

Työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelman varoja käytetään yhteistyössä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kanssa.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti: €

Työelämän kehittämisohjelma	7 547 000
Tuottavuusohjelma	673 000
Työssä jaksamisen tutkimus- ja toimenpideohjelma	1 480 000
Työpoliittinen tutkimus	800 000
Yhteensä	10 500 000

2003 talousarvio	10 500 000	mien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
2002 talousarvio	10 091 000	
2002 lisätalousarvio	—	<i>Selvitysosa:</i> Määrärahasta arvioidaan käytettävän ILO:n jäsenmaksuun noin 1 350 000 euroa ja IOM:n jäsenmaksuun noin 179 000 euroa.
2001 tilinpäätös	10 091 276	

67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 530 000 euroa.	2003 talousarvio	1 530 000
Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja velvoitteiden suorittamisesta sekä erityisohjel-	2002 talousarvio	1 530 000
	2001 tilinpäätös	1 275 257

05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus

Selvitysosa: EU:n ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahasto-ohjelmien mukaan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteet kohdentuvat erityisesti työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseen, pitkäaikaistyöttömyyden ja työmarkkinoilta syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn, nuorten työmarkkinoille integroimiseen sekä yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen parantamiseen huomioiden erityisesti ikääntyvän työvoiman osaamistarpeet.

Sosiaalirahaston määrärahat on budjetoitu kokonaisuudessaan työministeriön pääluokkaan momentille 34.05.61 ja EU:lta tulevat tulot momentille 12.34.40. Hankkeisiin käytettävä valtion rahoitusosuus on budjetoitu kunkin sosiaalirahaston toimeenpanoon osallistuvan ministeriön pääluokkaan yhdelle momentille. Kyseisten momenttien myöntämisvaltuus on mitoitettu siten, että ne yhteen laskettuina vastaavat rakennerahasto-ohjelmien vuotuisia kansallisen julkisen rahoituksen kehyyksiä valtion osalta.

Sosiaalirahasto osallistuu tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloite Equalin hankkeiden rahoittamiseen. Varoja käytetään hyväksytyissä ohjelma-asiakirjoissa ja niiden täydennysosissa määriteltyn toimintaan rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain (1353/1999) ja asetuksen (1354/1999) sekä kunkin viranomaisen omien kansallisten tukijärjestelmien mukaisesti.

Työhallinnon toimin toteutettavien rakennerahasto-ohjelmien toimenpidevolyymit esitetään luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 132 233 000 euroa. Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 118 107 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloiteohjelma Equalia toteuttavien

hankkeiden Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun sosiaalirahastosta maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 130 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Vuoden 2003 määrärahasta arvioidaan käytettävän vuoden 2003 valtuudesta tehtävien sitoumusten maksatuksiin 29 537 000 euroa. Lisäksi määrärahaa arvioidaan käytettävän vuonna 2002 tehtyihin sitoumuksiin 62 735 000

euroa ja vuonna 2001 tehtyihin sitoumuksiin 39 961 000 euroa. Ohjelma-asiakirjojen mukaiset teknisen avun valtuuden määrät on budjetoitu momentille, jolta ne jaetaan seurantakomiteoiden päätösten mukaisesti eri toteuttajille.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuoden 2001 sitoumukset	39,961	-	-	39,961
Vuoden 2002 sitoumukset	62,735	41,823	-	104,558
Vuoden 2003 sitoumukset	29,537	53,148	35,422	118,107
Yhteensä	132,233	94,971	35,422	262,626

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu		Määräraha v. 2003
		v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2003	
Tavoite 1	272,967	118,341	39,772	39,643
Tavoite 2	110,169	47,342	16,404	16,238
Tavoite 3	415,811	178,600	61,931	61,154
Equal	72,300	35,614	-	15,198
Yhteensä	871,247	379,897	118,107	132,233

Vuoden 2003 ESR-myöntämisvaltuuden jakautuminen ohjelmittain ja hallinnonaloittain (milj. euroa):

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö	33,705	19,547	7,273	-	60,525
Opetusministeriö	20,482	17,427	6,000	-	43,909
Kauppa- ja teollisuusministeriö	6,489	1,679	1,270	-	9,438
Sisäasiainministeriö	-	0,859	1,806	-	2,665
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,255	0,260	0,055	-	1,570
Yhteensä	61,931	39,772	16,404	-	118,107

Arvio valtion rahoitusosuuden (valuus) jakautumisesta ESR:n osalta ohjelmittain ja hallinnonaloittain (milj. euroa):

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö (34.05.62)	42,410	16,280	8,434	-	67,124
Opetusministeriö (29.01.62)	26,953	13,634	7,344	-	47,931
Kauppa- ja teollisuusministeriö (32.30.62)	8,507	1,568	1,865	-	11,940
Sisäasiainministeriö (26.98.62)	-	0,658	2,149	-	2,807
Sosiaali- ja terveysministeriö (33.01.62)	1,754	0,236	0,044	-	2,034
Yhteensä	79,624	32,376	19,836	-	131,836

Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot on merkitty momentille 12.34.40 ja valtion rahoitusosuudet momenteille 26.98.62, 29.01.62, 32.30.62, 33.01.62 ja 34.05.62.

2003 talousarvio	132 233 000
2002 talousarvio	106 503 000
2002 lisätalousarvio	31 710 000
2001 tilinpäätös	80 522 709

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 026 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 77 837 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa kos-

kevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan sosiaalirahastosta ja Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä Equal-, Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja pilottiprojektien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 34.05.61 ja 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 76 122 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 13 904 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja seuraavasti (milj. euroa):

Myöntämisvaltuusvuosi	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuoden 2001 sitoumukset	25,932	-	-	25,932
Vuoden 2002 sitoumukset	37,998	25,528	-	63,526
Vuoden 2003 sitoumukset	26,096	30,778	20,963	77,837
Yhteensä	90,026	56,306	20,963	167,295

Momentin myöntämisvaltuuden arvioidaan jakautuvan rahastoittain seuraavasti (milj. euroa):

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Euroopan sosiaalirahasto	42,410	16,280	8,434	-	67,124
Euroopan aluekehitysrahasto	-	3,235	4,734	2,744	10,713
Yhteensä	42,410	19,515	13,168	2,744	77,837

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2003	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2003
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)					
Tavoite 1	221,889	46,812	16,280		15,970
Tavoite 2	133,210	26,501	8,434		9,226
Tavoite 3	537,835	124,313	42,410		41,842
Yhteisöaloite Equal ja innovatiiviset toimet	67,728	22,076	-		9,084
ESR yhteensä	960,662	219,702	67,124	184,062	76,122
Euroopan aluekehitysra- hasto (EAKR)					
Tavoite 1	399,026	12,606	3,235		4,383
Tavoite 2	400,506	19,554	4,734		7,058
Yhteisöaloitteet ja innova- tiiviset toimet	21,436	6,484	2,744		2,463
EAKR yhteensä	820,968	38,644	10,713	35,478	13,904
ESR + EAKR YHTEENSÄ	1 781,630	258,346	77,837	219,540	90,026

2003 talousarvio	90 026 000
2002 talousarvio	74 680 000
2002 lisätalousarvio	22 470 000
2001 tilinpäätös	40 268 163

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

Momenteilta 34.06.64 ja 34.06.77 saa tehdä vuonna 2003 enintään 30 106 000 euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyysperusteisiin investointeihin. Vuoden 2003 valtuuden käyttämättä jäävästä osasta saa tehdä sitoumuksia vuonna 2004.

Selvitysosa: Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden volyymiksi vuodelle 2003 ehdotetaan keskimäärin 94 500 henkilöä vuodessa. Vaikean rakennetyöttömyysongelman takia yhdistelmä-tuen käyttöä lisätään ja käynnistetään kokeiluna yli 200 päivää työttömänä olleiden työllistäminen työmarkkinatuella. Maahanmuuttajien suuntautumista työmarkkinoille tehostetaan.

Työvoimapolitiikan toimenpiteet ja periaatteet

Työvoimapolitiikan toimeenpanon keskeiset aktiiviset toimenpiteet ovat työvoimapolitiikka sekä työllisyyden hoidon toimenpiteet. Työvoimapolitiikkalain mukaan henkilöasiakkaan työllistymiseen tulee pyrkiä käyttämällä ensisijaisesti työvoimapolitiikkaa ja toissijaisesti työllisyyslaissa tarkoitettuja toimenpiteitä. Työvoimapolitiikkaa ovat työllisyys, ammatinvalinnanohjaus, työvoimapolitiikkainen aikuiskoulutus, ammatillinen kuntoutus sekä koulutus- ja ammattitietopalvelu.

Työllisyyden hoidon toimenpiteitä ovat palkkaperusteiset työllistämistuet, yhdistelmätuki, työllisyyspolitiikkainen projektirahoitus, työttömien aloitteellisuuden tukeminen ja investointien työllisyysperusteinen tukeminen. Työvoimapolitiikan passiiviset toimenpiteet ovat työttömyys-turva ja työttömyyseläke. Passiivisesta työvoimapolitiikasta työministeriön pääluokassa on työmarkkinatuki, jolla tosin rahoitetaan myös aktiivisia työvoimapolitiikkaisia toimenpiteitä kuten työharjoittelua ja työelämävalmennusta työpaikalla.

Työllisyyslain mukaan työtön työnhakija on pyrittävä työllistämään ensisijaisesti työssäkäyntialueellaan avoimiksi ilmoitettuihin työpaikkoihin työvoimapolitiikkajärjestelmän avulla taikka ohjaamaan työnsaantia edistävään koulutukseen. Jos yleiset työvoimapolitiikka tai työnhakijan yksilöllisen tilanteen huomioonottavat tehostetut palvelutoimenpiteet eivät ole onnistuneet auttamaan työnhakijaa työllistymään, voidaan hänen työllistymistään tukea työllisyysmäärärahojen avulla. Työllisyyslain mukaan työllisyysmäärärahoja kohdennetaan erityisesti nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja vajaakuntoisten työllistämiseen, pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisemiseen sekä alueellisesti tasapainoisen työllisyyden edistämiseen.

Julkisen työvoimapolitiikan ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen yhteensovittamalla työvoiman kysyntää ja tarjontaa. Julkinen työvoimapolitiikka tarjoaa laadukasta informaatiota työmarkkinoista, välittää työtä ja osaamista ja parantaa työvoiman ammattitaitoa ja työmarkkina-asemaa. Työvoimatoimiston palveluprosessin ydintehtävänä on taata, että avoimet työpaikat täyttyvät laadukkaasti, työnhakijoiden työnhakujaksot lyhenevät ja todennäköisyys joutua pitkäaikaistyöttömäksi pienenee sekä työnantajien tulevat työvoiman tarpeet ja osaamisvaatimukset selvitetään ja niihin haetaan ratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Pitkäaikaistyöttömille ja muille vaikeasti työllistyville laaditaan yksilöllisiä suunnitelmia ja toimenpideyhdistelmiä, joiden avulla luodaan edellytyksiä pysyvään työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Työvoiman ikärakenteesta johtuen työvoiman saatavuusongelmat tulevat lähivuosina korostumaan. Tämä edellyttää työnantajapalvelujen ja toimintatapojen kehittämistä siten, että julkisen työllistämisen täytettäväksi saadaan lisää toimeksiantoja, jotka hoidetaan laadukkaasti. Tavoitteena on, että rekrytointiongelmia esiintyy mahdollisimman vähän.

Työvoimapolitiikan toteutuksessa painotetaan vuonna 2003 työvoiman osaamista parantavia toimenpiteitä. Painotukset tähtäävät työvoiman saatavuuden turvaamiseen sekä lyhyellä että pidemmällä aikavälillä ja pitkittyvän työttömyyden ehkäisyyn. Työvoimakoulutuksena järjestetään työttömille aiempaa enemmän pitkäkestoista ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta aloilla, joilla on puutetta työvoimasta. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisten ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää koulutusta, jolla ennaltaehkäistään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tuetaan työuran jatkumista. Työssä olevien koulutuksella varaudutaan myös työvoiman saatavuusongelmiin pidemmällä aikavälillä. Vaikeammin työllistyvien mahdollisuuksia parantaa ammatillista osaamistaan lisätään kokeiluhankkeilla, joissa tukityöllistämiseen sisällytetään koulu-

tusta. Aktivoivilla toimenpiteillä, valmentavalla koulutuksella ja riittävällä henkilökohtaisella ohjauksella tuetaan ammatilliseen koulutukseen hakeutumista ja siitä selviytymistä. Vuoden 2003 alusta lähtien esitetään työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen järjestämisen laajentamista korkea-asteen koulutukseen. Tällä uudistuksella vastataan erityisesti työvoiman saatavuuden turvaamiseen.

Työvoimapolitiikan toimeenpano työvoimatoimistoissa

Työvoimapolitiikan käytännön toimeenpano tapahtuu valtaosin työvoimatoimistoissa. Työmarkkinoiden toimivuuden ja laajentuneiden todellisten työssäkäyntialueiden kannalta itsenäisten työvoimatoimistojen toimistoverkko on ollut liian hajanainen ja epäyhtenäinen. Vuonna 2001 itsenäisten työvoimatoimistojen lukumäärä oli 176. Työvoimatoimistoverkkoa kehitetään siten, että itsenäisten työvoimatoimistojen määrä vähenee 100—115 toimistoon vuoteen 2005 mennessä. Kehittämissuunnitelma on laadittu TE -keskusten kanssa ja sitä ryhdyttiin toteuttamaan vuonna 2002. Lisäksi palveluprosessia kehitetään siten, että huomattava osa työpaikka-, koulutus- ja työttömyysturvaneuvontaan liittyvistä tehtävistä voidaan jatkossa antaa sähköisinä tai telepalveluina.

Henkilöasiakkaiden palvelujen kehittämisen sekä palvelujen osuvuuden kannalta työvoimatoimistojen asiakkaiden palvelutarpeet ryhmitellään neljään: 1) omatoimisesti työtä ja/tai koulutusta hakevat, 2) opastettua ja tuettua työnvälityspalvelua tarvitsevat, 3) ammatillisen kehittymisen palveluja ja/tai työllistämistukipalveluja tarvitsevat sekä 4) yhteistyössä muiden tahojen kanssa tuotettuja palveluja ja/tai muiden tahojen yksin tuottamia palveluja tarvitsevat. Ryhmittelyllä pyritään asiakaskunnan osuvampaan palveluun ja sitä kautta työvoimatoimiston henkilöstövoimavarojen ja työvoimapolitiittisten määrärahojen tarkoituksenmukaiseen kohdentamiseen. Tavoitteena on, että asiakkaat saavat mahdollisimman yksilöllistä, oikeaan osunutta ja laadukasta palvelua oikeaan aikaan.

Alueellisessa liikkuvuudessa pyritään ensisijaisesti työvoimapolitiittisten työvoimatoimistojen keinoin tukemaan lähiliikkuvuutta. Tiedottamista myös työssäkäyntialueen ulkopuolisista avoimista työpaikoista lisätään.

Työttömyysturvan ja työmarkkinatuen työvoimapolitiittisessa toimeenpanossa työvoimatoimistoissa korostetaan etuuskien saamisedellytysten huolellista tutkimista sekä työttömien työnhakijoiden oikeuksien ja velvollisuuksien toteutusta. Työnhakusuunnitelman noudattaminen asetetaan etuuskien saamisedellytykseksi henkilöille, joiden työttömyys uhkaa pitkittyä.

Toimeenpanon volyymitietoja voidaan kuvata seuraavilla tunnusluvuilla:

	2000 toteutuma	2001 toteutuma	2002 arvio	2003 arvio
Työvoimatoimistoja	175	175	171	150
Palvelupisteitä ja sivutoimistoja	109	115	115	138
Työvoimatoimistojen vakinainen henkilöstö	3 070	3 069	3 065	3 065
—näistä asiakaspalvelutehtävissä	2 482	2 503	2 500	2 500
Työnvälityksen työnhakija-asiakkaat	849 000	816 000	810 000	800 000
Työnvälitykseen ilmoitetut avoimet työpaikat	302 000	319 000	330 000	340 000
Ammatinvalinnanohjauksen asiakkaat	43 400	45 000	42 000	43 000
Koulutus- ja ammattitietopalvelun neuvontatapahtumiin osallistujat	479 000	439 000	430 000	420 000
Työnvälityksen vajaakuntoiset työnhakijat	83 000	84 600	85 000	85 000
Kansallisella rahoituksella järjestettyyn työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen hakeneet	166 000	139 000	163 000	164 000

Kansallisella rahoituksella järjestetyn työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen aloittaneet	65 200	58 500	67 500	68 500
Kansallisella palkkaperusteisella työllistämistuella aloittaneet	51 300	44 200	48 200	45 900
Yhdistelmätuella aloittaneet	20 750	20 750	25 000	31 800
Työmarkkinatuella työharjoittelun aloittaneet	32 800	32 100	36 000	37 400
Annetut työvoimapolitiittiset lausunnot	1 690 000	1 702 000	1 700 000	1 720 000
Työnhakukoulutuksen ja -valmennuksen aloittaneet	94 800	70 000	70 000	70 000
Työnantajakäyntien lukumäärä		15 000	20 000	20 000

Työnhakijoiden omatoimista työnhakua painotetaan palveluprosessissa ja sitä tuetaan työohjauksella, jota tarjotaan ryhmävalmennuksena ja työvoimakoulutuksen yhteydessä 70 000 henkilölle vuonna 2003. Aktiivisten toimenpiteiden vaikuttavuutta parannetaan tiivistämällä niiden vuorovaikutusta palveluprosessin kanssa ja täsmentämällä tukiehtoja.

Yrittäjyyttä edistetään TE -keskuksissa ja työvoimatoimistoissa monipuolisilla yrityspalveluilla, neuvonnalla, koulutuksella ja yrittäjärahalla. Alkavan yrittäjyyden lisäämisessä kiinnitetään huomiota yrittäjyyden eri muotoihin, kasvukeskusten ulkopuoliseen yrittäjyyteen sekä nais- ja maahanmuuttajayrittäjyyteen. Työvoimatoimisto pyytää liikeidean toimivuudesta asiantuntijalausannon ennen yrittäjärahapäätöksen tekemistä. Yrityspalvelusteiden kehittämistä ja eri toimijoiden yhteistyötä yrittäjyyden edistämiseksi jatketaan. Yrittäjärahan volyymia varaudutaan nostamaan vaatimukset täyttävien hakijoiden ja hankkeiden kasvun edellyttämällä tavalla.

Rakenteellisen työttömyyden torjunta ja syrjäytymisen ehkäisy

Rakenteelliseen työttömyyteen vaikutetaan räätälöityjen työvoimapalvelujen ja koulutuksen avulla. Työmarkkinoilla heikossa asemassa ovat etenkin pitkäaikaistyöttömät, ikääntyneet, vammaiset ja maahanmuuttajat. Näiden henkilöiden työelämään osallistumisen lisäämiseksi kehitetään eriytyneitä asiakaslähtöisiä palveluja ja toimenpidekokonaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Lisäksi maahanmuuttajien työllistymistä edistetään maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa säädettyin toimenpitein. Niille henkilöille, jotka eivät ole työvoimapolitiikan keinoin autettavissa, suunnitellaan muita ratkaisuja yhteistyökumppanien kanssa.

Osana hallituksen toimia aktiivisen sosiaalipolitiikan kehittämiseksi tarjotaan viimesijaisena toimenpiteenä pitkään työttömänä olleille työmarkkinatukea saaville ja toimeentulotuen pitkäaikaisasiakkaille kuntouttavaa työtoimintaa. Työhallinto ja kuntien sosiaalitoimi yhteistyössä osoittavat asiakkaat kuntouttavaan työtoimintaan.

Pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi ja työssä oppimisen edistämiseksi oppisopimuskoulutukseen myönnettävän työllistämistuen painopisteena on syrjäytymisuhan alaisten työttömien peruskoulutus.

Vuoden 2003 alussa käynnistetään kolmivuotinen kokeilu yhdistelmätuon laajentamiseksi. Yhdistelmätuon kohderyhmää laajennetaan työttömyyspäivärahaa enimmäisajan tai työmarkkinatukea työttömyytensä perusteella vähintään 500 päivältä saaneista työmarkkinatukeen oikeutetuista henkilöistä käsittämään vähintään 200 päivältä työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneet työmarkkinatukeen oikeutetut henkilöt. Tällaisen henkilön työllistävälle työnantajalle maksetaan työmarkkinatuki ilman siihen yhdistettävää työllistämistukea. Kokeilun työllisyysvaikutukseksi arvioidaan 3 000 henkilöä keskimäärin. Työmarkkinatukeen yhdistettyä työllistämistukea voitaisiin kuitenkin edelleen maksaa työnantajalle nykyisin edellytyksin.

Työmarkkinatuella olevien työttömien työnhakijoiden palvelujen tehostamiseksi käynnistettiin vuonna 2002 kaksivuotisena kokeiluna lähinnä suurimmissa kaupungeissa kuntien, Kansaneläke-

laitoksen ja työhallinnon yhteiset palvelut. Ne toteutetaan paikkakuntaakohtaisesti räätälöiden. Kokeilu edellyttää kuntien vastaavansuuruista lisärahoitusta yhteisten palvelujen järjestämiseen. Kokeilun avulla selvitetään työmarkkinatuella olevien työttömien työnhakijoiden palveluissa eri viranomaisten kiinteään yhteistyöhön perustuvan toimintamallin tuloksellisuutta. Tarkoituksena on edistää työmarkkinatuella olevien työllistymistä ja aktivointia sekä työkyvyn ylläpitämistä ja kuntoutusta. Yhteistoiminnassa valmistellaan palvelukokonaisuuksia, jotka ovat yksilöllisiä ja riittäviä parantamaan kohderyhmän asemaa työmarkkinoilla. Kokeilu päättyy vuoden 2003 lopussa, jolloin tehdään päätökset jatkotoimista.

Utuna palvelumuotona vaikeasti työllistettäville otettiin vuonna 2002 kolmevuotisena kokeiluna käyttöön suurimpien työvoimatoimistojen alueella työnetsijäpalvelu. Sen avulla haetaan työhallinnon ulkopuolisia työnetsijöitä, jotka hakevat työttömille työnhakijoille avointen työmarkkinoiden työpaikkoja. Työnetsijälle maksetaan palkkio vähintään kuuden kuukauden kestoisen työsuhteen hankkimisesta. Palkkion suuruus mitoitetaan kohderyhmän työllistymisen vaikeuden ja syntyvien työttömyysturvan säästöjen avulla siten, että työnetsijäpalvelut tulevat valtiontaloudellisesti edullisiksi. Samalla niiden käyttö helpottaa suurimpien työvoimatoimistojen vaikeaa henkilöstötilannetta.

Eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen

Eläkkeelle siirtymistä myöhentäviä ja työssä jatkamista edistäviä toimenpiteitä jatketaan työmarkkinaosapuolten sopimuksen mukaisesti ja osana hallituksen toimia sopimuksen toimeenpääntemiseksi. Työhallinnossa jatketaan siten seuraavien toimenpiteiden toteutusta vuonna 2003:

Vuonna 2000 ja sen jälkeen työttömäksi jääneet 55—59-vuotiaat henkilöt pyritään aktiivisesti työllistämään normaaleille työmarkkinoille tarvittaessa koulutus- ja kuntoutustoimenpiteiden avulla. Jollei heidän työllistämisensä avoimille työmarkkinoille onnistu, heitä uhkaavan pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi ja eläkeputken varhaiseläkeluonteen muuttamiseksi työhallinto suuntaa näihin työttömiin aktiiviseen työllistämiseen tähtääviä toimenpiteitä, viime kädessä tukityöllistämistä. Tukityöllistämiseen varataan 11 800 000 euroa. Kyseisellä summalla arvioidaan työllistettävän vuonna 2003 keskimäärin 1 300 henkilöä, joista 950 kuntiin ja 350 yksityiseen sektoriin.

Resurssien käytön painopisteet, toimenpiteiden volyymit ja yksikkökustannukset

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen, palkkaperusteisen työllistämisen ja Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman määrärahojen jaossa otetaan aiempaa painokkaammin huomioon alueen työmarkkinatilanne. Edellä mainitut määrärahat jaetaan kokonaisuutena niin, että kukin alue voi käyttää niitä työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, jotka ovat alueen työmarkkinoiden erityispiirteistä lähtien tarpeen. Investointimäärärahojen jakoperusteena käytetään pysyväisluonteisten työpaikkojen luomista ottaen huomioon samalla myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Työvoimapolitiittisten määrärahojen tarkoituksenmukaisen ja joustavan käytön mahdollistamiseksi on tarkoitus menetellä siten, että valtiolle, kuntiin ja yksityiseen sektoriin kohdistuvien palkkaperusteisten työllistämistoimenpiteiden momenttien 34.06.02, 30 ja 63 sekä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja työvoimapolitiittisten palvelujen hankinnan momenttien 34.06.27, 29 ja 50 ja työvoimapolitiittisten erityismenojen momentin 34.06.25 määrärahoja voidaan ylittää edellyttäen, ettei mainittujen momenttien kokonaisuusmäärä ylitä. Työllisyysperusteisten investointiavustusten käytön joustavoittamiseksi momenttien 34.06.64 (Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin) ja 34.06.77 (Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi) määrärahoja on tarkoitus käyttää momenteille määritellyn yhteisen enimmäisvaltuuden puitteissa.

Työllisyyslain (275/1987) 19 §:n mukaisesti alueellisia työttömyyseroja tasataan siten, ettei minkään työssäkäyntialueen työttömyys ylitä vuositasolla 80 prosentilla maan keskimääräistä tasoa. Määrärahojen käyttö voidaan aloittaa tämän työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi työssäkäyntialueen työttömyyden ylittäessä vuositasolla vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Työttömiä¹⁾ työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä keskimäärin vuoden aikana (arvio):

Toimenpiteet	Yksityinen			Yhteensä
	Valtio	Kunnat	sektori	
Momentti	34.06.02	34.06.30	34.06.63	
Palkkaperusteiset yhteensä	1 800	6 960	14 200	22 960
— josta aluevelvoite	400	500	500	1 400
Yhdistelmätuki (34.06.30, 52 ja 63)				15 500
Yhdistelmäkokeilun laajentamiskokeilu (34.06.52)				3 000
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus (34.06.27 ja 29)				24 840
Työnetsijätöiminta				2 000
Työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkina- tuella (34.06.52)				11 000
Vuorotteluvapaakokeilu ²⁾				6 000
Työttömiin kohdistuvat ESR-hankkeet (34.05.61 ja 62)				8 000
Työllisyysperusteiset investoinnit (arvio) (34.06.64 ja 77)				800
EAKR:n työllisyysperusteiset investoinnit (arvio)				400
Henkilöitä yhteensä keskimäärin				94 500
Pääasiassa muihin kuin työttömiin henkilöihin kohdistuvat toimenpiteet				
Työllisyyspolitiittiset ESR -hankkeet (arvio)				6 000
Kaikki yhteensä				100 500

¹⁾ Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuu jonkin verran myös muita kuin työttömiä työnhakijoita.

²⁾ Voimassaolevan lain mukaan vuorotteluvapaasopimuksia voidaan tehdä vuoden 2002 loppuun asti ja sovitut ja vuorotteluvapaita pitää vuoden 2003 loppuun asti. Ko. volyyymi edellyttää sopimusta vuorotteluvapaan jatkamisesta.

Työttömille työnhakijoille suunnattujen työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä on keskimäärin 94 500 henkilöä, noin 3,6 prosenttia työvoimasta. Mikäli työvoimapolitiittisten toimenpiteiden lisäksi myös työssä oleviin kohdistuvat ESR -hankkeet voidaan täysimääräisesti hyödyntää, on työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä vuoden 2003 aikana keskimäärin noin 100 500 henkilöä. Pääosaa toimenpiteiden vaikutuksista voidaan seurata tilastotietoihin perustuen, mutta osa seurannasta on arvionvaraista. Palkkaperusteisilla määrärahoilla työllistettäessä keskimääräinen tukijakso on 6 kuukautta.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden yksikkökustannusten valtion osuuden työministeriö arvioi vuonna 2003 muodostuvan seuraavan taulukon mukaisesti.

**Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden yksikkökustannukset,
valtion rahoitus:**

	Välitön yksikkökustannus € /vuosi
Kysyntävaikutus	
Palkkaperusteiset tuet	7 490
— valtio	18 960
— kunnat	7 740
— yksityiset	6 070
Yhdistelmätki,	11 100
— josta työllistämistuki	5 130
Valtionapuinvestoinnit	21 020
Työllisyystyöohjelma	84 100
Tarjontavaikutus (aktiiviset)	
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus,	
— työvoimakoulutuksen hankinta	6 360
— opiskelijoiden koulutusaikaiset etuudet	7 850
Onnistunut työnetsijätoiminta	5 900
Tarjontavaikutus (passiiviset)	
Työttömyysturva	
Ansioturva,	10 530
— josta valtionosuus	4 070
Työmarkkinatuki	5 970

Investoinnit

Työllisyysperusteisilla investointimäärärahoilla pyritään aikaansaamaan mahdollisimman paljon uusia, elinkelpoisia ja pysyväisluontoisia työpaikkoja. Hankkeista rahoitetaan ennakkoon tehtävien selvitysten perusteella parhaat työllisyysvaikutukset tuottavat investoinnit. Rahoitettavilla hankkeilla pyritään aikaansaamaan toiminta-aikaisia ja myöhempiä sysäysvaikutuksia, jotka edelleen lisäävät työpaikkojen määrää.

Työvoimapolitiittisesti tuettuihin investointihankkeisiin pyritään sijoittamaan pitkäaikaistyöttömiä 10 % hankkeen uudesta työvoimasta.

Rakenteellisia ja alueellisia työttömyysongelmia lievennetään muiden hallinnonalojen investoinneilla ja muilla työllisyyteen vaikuttavilla toimenpiteillä ajoittamalla ja kohdentamalla niitä työllisyyttä edistävällä tavalla.

02. Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/1987) mukaisten palkkausmenojen ja työllistämisestä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen valtion virastoissa ja laitoksissa. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain

voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös vakuutusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 1 600 000 euroa työllisyyslain aluevelvoitteiden ja muun työllistämisen toteuttamisesta aiheutuvien muiden kuin palkkausmeno-

jen maksamiseen. Määrärahaa maksettavat palkat saavat olla enintään A17 palkkausluokan mukaisia.

Selvitysosa: Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perusteluissa.

2003 talousarvio	34 100 000
2002 talousarvio	34 983 000
2001 tilinpäätös	46 477 312

21. Työvoima-asiaiden paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 118 375 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 430 000 euroa tulkkausmaksuksiin ja 300 000 euroa itsepäätösten hankkimiseksi.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	126 862 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	6 772 800
Muut toimintamenot	120 089 200
Bruttotulot	8 487 000
Maksullisen toiminnan tulot	8 068 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	245 500
— muut suoritteet	7 822 500
Muut tulot	419 000
Nettomenot	118 375 000

2003 talousarvio	118 375 000
2002 talousarvio	117 432 000
2001 tilinpäätös	116 480 567

22. Valtion rahoitus kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja työhallinnon yhteisiin palveluihin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja työhallinnon järjestämän yhteis- palvelukokeilun menojen maksamiseen sekä yhteisiä palveluja täydentävien ulkopuolisten asiantuntijapalvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 100 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Mo-

mentin määrärahan käyttö edellyttää, että kunnat osoittavat vastaavan suuruisen rahoituksen yhteisten palvelujen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Yhteis- palvelukokeilu toteutetaan vuosina 2002—2003 lähinnä suurimmissa kaupungeissa kuntien, Kansaneläkelaitoksen ja työhallinnon yhteistyönä järjestämällä yhteisiä palveluja pääasiassa työmarkkinatuella oleville pitkäaikaistyöttömille työnhakijoille.

Kokeilun avulla selvitetään työmarkkinatuella olevien työttömien työnhakijoiden palveluissa eri viranomaisten kiinteään yhteistyöhön perustuvan toimintamallin tuloksellisuutta. Yhteistoiminnassa valmistellaan palvelukon- naisuuksia, jotka ovat yksilöllisiä ja riittäviä parantamaan kohderyhmän asemaa työmarkki- noilla. Kokeilussa työskentelee työvoimaneu- vojia, sosiaalityöntekijöitä, terveydenhoitajia, Kansaneläkelaitoksen asiantuntijoita sekä lisäksi yhteis- palvelusihteereitä.

Kokeilun kustannukset aiheutuvat palkkaus- menoista, toimitilakustannuksista, henkilöstön koulutuksesta ja työnohjauksesta, asiantunti- japalveluiden hankinnasta sekä kokeilusta ai- heutuvista muista mahdollisista menoista. Yhteisissä palveluissa työskentelevät virkailijat, joiden palkkaus maksetaan tältä momentilta, ovat työhallinnon virkailijoita.

2003 talousarvio	8 000 000
2002 talousarvio	8 000 000

25. Työvoimajärjestelyjen erityismenot (arvio- määräraha)

Momentille myönnetään 12 767 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatinvalinnanoh- jaukseen liittyvien tukitoimenpiteiden korvaa- miseen sekä vajaakuntoisten työhönsijoittumi- sen tukemiseen ja muiden vaikeasti työllistet- tävien palveluun työvoimajärjestelylain (1005/ 1993) ja -asetuksen (1251/1993), työmarkki- natuesta annetun lain (1542/1993) sekä työvoi- mapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen (1253/1993) mukaisesti. Määrära- ha saa käyttää ammatinvalinnanohjauksen ja

vajaakuntoisten työhönsijoittumisen tukitoimenpiteissä aiheutuneiden tapaturmakorvausten ja näissä tukitoimenpiteissä olevien ryhmävuovakuutusten maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää ryhmäpalveluna järjestettävään työnhakuvalmennukseen osallistuvien työttömien työnhakijoiden matkakustannusten korvaamiseen työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvauksesta annetun asetuksen (1464/2001) mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaislain (378/1991) 18 a §:n mukaisesta muuttovalmennuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 437 000 euroa Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman ammatillisesta kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen työministeriön tarkemmin päättämällä tavalla. Vuonna 2003 saa tehdä hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2003 jälkeen enintään 117 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 998 000 euroa työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen tukitoimenpiteissä vajaakuntoisille maksettavien etuuskien nousun johdosta ja 198 000 euroa muuttovalmennukseen ulkomaalaislain edellyttämän kielitaitovaatimuksen nostamisesta johtuen. Määrärahalla arvioidaan järjestettävän 12 000 työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen tukitoimenpidettä, joiden yksikkökustannuksiksi arvioidaan 686 euroa. Määrärahalla arvioidaan järjestettävän 2 500 työkunnan tutkimusta pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittämiseksi. Työnhakuvalmennukseen osallistuvien työttömien matkakustannusten korvaamiseen osoitettu määräraha perustuu laskelmaan, että keskimäärin seitsemän päivää kestävään työnhakuvalmennukseen osallistuu noin 40 000 työtöntä työnhakijaa, joille maksetaan ylläpitokorvauksena 7 euroa valmennuspäivältä.

Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman ammatillinen kehittäminen on pääasi-

assa koulutusta. Vuoden 2003 myöntämisvaltuuden käytöstä arvioidaan aiheutuvan valtiolle vuonna 2004 menoja 117 000 euroa.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	€
Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot	8 230 000
Ryhmäpalveluna järjestettävään työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvaukset	2 018 000
Muuttovalmennus	400 000
Venäjän lähialueiden ja Baltian maiden työvoiman ammatillinen kehittäminen (enintään)	437 000
Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittäminen	1 682 000
Yhteensä	12 767 000

2003 talousarvio	12 767 000
2002 talousarvio	11 571 000
2002 lisätalousarvio	1 000 000
2001 tilinpäätös	11 574 749

27. Valmentavan työvoimakoulutuksen ja työvoimapalvelujen hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 57 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaisesti hankittavaan valmentavaan koulutukseen, työvoimapalvelulain (1005/1993) 3 §:n mukaisten työvoimapalveluja täydentävien palvelujen hankintaan ja starttiselvitysten hankintaan. Määrärahaa saa käyttää työnhaku- ja ryhmävalmennuksesta aiheutuneiden tapaturmakorvausten ja työnhaku- ja ryhmävalmennuksessa olevien ryhmävuovakuutusten maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työnetsijätoimintakoikeilun järjestämiseen.

Vuonna 2003 saa tehdä työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisia valmentavan koulutuksen hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle

menoja vuoden 2003 jälkeen enintään 9 700 000 euroa. Työvoimapalvelulain 3 §:n mukaisten työvoimapalveluja täydentävien palvelujen hankinnasta saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2003 jälkeen enintään 840 000 euroa.

Selvitysosa: Valmentavan koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on antaa valmiuksia työhön ja koulutukseen hakeutumiseen sekä ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun. Valmentavan koulutuksen pääasiallisena kohderyhmänä ovat työttömät. Valmentavana koulutuksena hankitaan myös maahanmuuttajakoulutusta osana kotoutumissuunnitelmaa. Maahanmuuttajakoulutusta, johon sisältyy kielitaidon tasotestaus, arvioidaan hankittavalle työnhakijalle. Momentin määrärahan lisäksi aiheutuu maahanmuuttajakoulutuksen volyymin lisäyksestä keskimäärin noin 2 600 henkilöllä. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 1 000 000 euroa opetusministeriön hallinnonalan vähenevän valtionavustuksen hintapainevaikutuksena työvoimakoulutuksen hankintaan.

Määrärahalla arvioidaan hankittavan valmentavaa koulutusta vuonna 2003 noin 1 700 000 opiskelijatyöpäivää. Vuoden 2003 myöntämismenon johdosta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 9 700 000 euroa vuonna 2004.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 12 000 000 euroa työnetsijöiden palkkioihin. Työnetsijäkokeilu toteutetaan vuosina 2002—2004 suurimpien työvoimatoimistojen alueella. Kokeilussa työhallinnon hyväksymät ulkopuoliset työnetsijät hakevat työttömille työnhakijoille avointen työmarkkinoiden työpaikkoja. Työnetsijälle maksetaan palkkio vähintään kuuden kuukauden kestoisesta työsuhteesta. Palkkion suuruus mitoitetaan kohderyhmän työllistymisen vaikeuden ja arvioitujen työttömyysturvan säästöjen perusteella siten, että työnetsijäpalvelut tulevat valtiontaloudellisesti edullisiksi.

Työvoimapalvelulain 3 §:n mukaisina täydentävinä palveluina hankitaan pääasiassa ryh-

mäpalveluita työnhakijoille, erityisesti työnhaku- ja muuta ryhmävalmennusta sekä työnhakuklubitoimintaa. Työnhaku- ja ryhmävalmennuksia räätälöidään erityisesti pitkään työttömänä olleiden aktiivisen työnhaun ja työllistymisen tukemiseksi sekä elämänhallinnan parantamiseksi. Työnhakuvalmennuksen arvioidaan vuonna 2003 aloittavan noin 40 000 työttömää työnhakijaa. Vuoden 2003 myöntämismenon johdosta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 840 000 euroa vuonna 2004.

Määrärahan arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Valmentavan työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankinta	36 820 000
Työnetsijäpalkkiot	12 000 000
Ryhmä- ja muut palvelut	7 680 000
Starttiselvitykset	800 000
Yhteensä	57 300 000

2003 talousarvio	57 300 000
2002 talousarvio	42 762 000
2002 lisätalousarvio	—

29. Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 123 380 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaisesti hankittavaan ammatilliseen koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää myös koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjois-Kalotin koulutussäätiöltä. Määrärahaa saa käyttää koulutuksesta tiedottamiseen, tarjouspyyntö- ja hankintailmoitteluun sekä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen suunnittelua ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen, koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Vuonna 2003 saa tehdä työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 14 §:n mukaisia ammatillisen koulutuksen hankintasopimuksia

siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2003 jälkeen enintään 45 000 000 euroa.

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa sekä torjua työttömyyttä ja poistaa työvoimapulaa. Koulutuksen pääasiallisena kohderyhmänä ovat työttömät.

Määrärahalta arvioidaan hankittavan ammatillista koulutusta vuonna 2003 noin 4 540 000 opiskelijatyöpäivää, josta yhteishankintaan työnantajien kanssa arvioidaan käytettävän noin 700 000 opiskelijatyöpäivää. Vuoden 2003 myöntämisvaltuuden johdosta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 40 000 000 euroa vuonna 2004, 4 000 000 euroa vuonna 2005 ja 1 000 000 euroa vuonna 2006. Aiemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 1 500 000 euroa vuonna 2004. Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä arvioidaan hankittavan lisäksi noin 70 vuotuisia koulutuspaikkaa. Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon opetusministeriön hallinnonalan vähenevän valtionavustuksen hintapainevaikutuksena työvoimakoulutuksen hankintaan 3 100 000 euroa.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

	€
Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	120 000 000
Työvoimakoulutuksen kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 100 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 280 000
Yhteensä	123 380 000
2003 talousarvio	123 380 000
2002 talousarvio	134 641 000
2002 lisätalousarvio	3 004 000
2001 tilinpäätös	130 474 490

30. Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 78 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain (275/1987) mukaisten valtionapujen, mukaan lukien työllisyyslain edellyttämät lisätuet, maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vähintään 500 päivää työttömänä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen yhdessä työmarkkinatuen kanssa.

Selvitysosa: Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa. Momentin määrärahasta on luvun 34.06 perusteluihin viitaten tarkoitus käyttää 8 600 000 euroa vuonna 2000 ja sen jälkeen työttömiksi jäävien 55—59-vuotiaiden tukityöllistämiseen osana työmarkkinaosapuolten välistä, eläkejärjestelyistä syntyntä sopimusta. Työllistämistukea maksetaan päivää ja henkilöä kohti vähintään normaali työllistämistuki ja enintään normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna. Työllistämistuki voidaan maksaa täysimääräisenä, kun työaika on vähintään 85 prosenttia alan säännöllisestä työajasta.

Portaittain nousevaa lisätukea maksetaan työllisyyslain 21 §:n mukaisesti sen perusteella, kuinka suuren osuuden alueensa työvoimasta kunta on työllistänyt työllisyysmäärärahoilla.

Yhdistelmätukena on tarkoitus maksaa kunnille ja kuntayhtymille päivää ja henkilöä kohti työmarkkinatuki, mikä vastaa työttömyysturvain 22 §:n 1 momentin mukaista peruspäivärahaa sekä enintään normaali työllistämistuki. Yhdistelmätukeen arvioidaan käytettävän työllistämistukea 25 000 000 euroa ja sen piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 5 000 henkilöä.

2003 talousarvio	78 050 000
2002 talousarvio	88 523 000
2002 lisätalousarvio	1 575 000
2001 tilinpäätös	95 272 667

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 375 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvausten maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä.

Selvitysosa: Toiminnan piirissä ovat pitkään työttömänä olleet työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavat henkilöt, joille kunta järjestää työllistymisen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan keskimäärin 1 600 henkilöä, joista 900 alle 25-vuotiaita. Valtion korvauksena maksetaan kunnalle 10,09 euroa jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joi- na henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään viideltä päivältä viikossa.

2003 talousarvio	4 375 000
2002 talousarvio	19 375 000
2001 tilinpäätös	48 649

50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 119 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaisten opintososiaalisten etuuksien maksamiseen sekä työttömyyskassojen hallintokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää opiskelijavalinnasta ja koulutukseen hakeutumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu vastaamaan 6 240 000 opiskelijatyöpäivän hankintoja. Määrärahalla arvioidaan maksetta-

van opintososiaalisia etuuksia 3 120 000 päivältä koulutustukea saaville ja 3 000 000 päivältä työmarkkinatukea saaville.

Koulutusaikaiset opintososiaaliset etuudet koostuvat koulutustuesta, ylläpitokorvauksesta ja korotetusta ylläpitokorvauksesta. Koulutustuki maksetaan joko perustukena tai ansiotukena. Työmarkkinatuen saajille maksetaan opintososiaalisina etuuksina ylläpitokorvausta tai korotettua ylläpitokorvausta. Valtio rahoittaa perustuen ja ylläpitokorvaukset kokonaan sekä ansiotuesta perusosan. Perustuki ja perusosa ovat työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentin mukaisen peruspäivärahan suuruisia. Sen suuruudeksi vuonna 2003 arvioidaan 23,14 euroa. Ylläpitokorvauksen suuruus on 7 euroa päivässä ja sitä arvioidaan maksettavan 5 630 000 päivältä. Korotettuna maksettavan ylläpitokorvauksen suuruus on 14 euroa päivässä ja sitä arvioidaan maksettavan 490 000 päivältä.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	€
Koulutustuki	72 190 000
Ylläpitokorvaus	39 410 000
Korotettu ylläpitokorvaus	6 860 000
Opiskelijavalintaan liittyvät menot ja matkakustannukset	420 000
Työttömyyskassojen hallintokulut	580 000
Yhteensä	119 460 000

2003 talousarvio	119 460 000
2002 talousarvio	120 341 000
2002 lisätalousarvio	5 287 000
2001 tilinpäätös	83 987 719

52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 034 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993), kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) sekä mahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) perusteella maksettavan työmarkkinatuen ja ylläpitokorvausten maksamiseen. Lisäksi

määrärahaa saa käyttää työmarkkinatuen maksamiseen työnantajalle, joka työllistää vähintään 200 päivää työttömänä olleen työmarkkinatukeen oikeutetun työttömän. Määrärahaa saa käyttää myös työharjoittelussa, työelämävalmennuksessa ja kotoutumistoihinpiteessä oleville aiheutuneiden tapaturmien korvaamiseen sekä näille otetun ryhmävastuuvakuutuksen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvallaiksi. Työttömyyspäivärahan saamisellelytyksiä muutettaisiin mm. työssäoloehdon osalta. Tämän arvioidaan vähentävän määräraharavetta työmarkkinatukimomentin osalta, mikä on otettu huomioon momentin mitoituksessa 10 000 000 euron vähennyksenä.

Työttömyysturvallakiesityksen mukaan työmarkkinatukea ilman siihen yhdistettävää työllistämistukea voitaisiin maksaa työnantajalle, joka työllistää vähintään 200 päivältä työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneen työmarkkinatukeen oikeutetun henkilön. Hanke on tarkoitus toteuttaa kolmivuotisena kokeiluna ja sen työllisyysvaikutukseksi arvioidaan 3 000 henkilöä keskimäärin. Työmarkkinatukea ja siihen yhdistettyä työllistämistukea voitaisiin kuitenkin edelleen maksaa työnantajalle silloin, kun henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa enimmäisajan tai on saanut työmarkkinatukea työttömyytensä perusteella vähintään 500 päivältä ja on työmarkkinatukeen oikeutettu.

Työmarkkinatuen saajia arvioidaan vuonna 2003 olevan keskimäärin 173 000 henkilöä. Täysimääräinen työmarkkinatuki on työttömyysturvallain 22 §:n 1 momentin mukaisen peruspäivärahan suuruinen. Vuonna 2003 sen arvioidaan olevan 23,14 euroa päivässä.

Työmarkkinatukea arvioidaan käytettävän aktiivisiin työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin yhteensä 267 940 000 euroa, joka on 26 prosenttia momentin loppusummasta. Henkilömäärän osalta tavoitteena on, että työmarkkinatuella aktiivitoimiin osallistuvien osuus ko- tuella keskimäärin olevista on vähintään 22 prosenttia.

Aktiivisen osuuden arvioidaan jakautuvan seuraavasti: €

Työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella	68 600 000
Työvoimakoulutuksen aikana maksettava työmarkkinatuki	75 590 000
Kuntouttavan työtoiminnan aikana maksettava työmarkkinatuki	6 550 000
Ylläpitokorvaukset	5 400 000
Yhdistelmätuen työmarkkinatuen osuus	110 450 000
Matka-avustuksena maksettava työmarkkinatuki	1 350 000
Yhteensä	267 940 000

Ylläpitokorvauksia maksetaan työharjoitteluun ja työelämävalmennukseen osallistuville sekä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuville. Ylläpitokorvauksen suuruus on 7 euroa päivältä ja korotetun ylläpitokorvauksen suuruus 14 euroa päivältä. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla maksettavan ylläpitokorvauksen suuruus on 5,05 euroa päivältä.

2003 talousarvio	1 034 000 000
2002 talousarvio	1 025 346 000
2001 tilinpäätös	885 541 349

63. Valtionapu työttömyyden lieventämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 160 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työllistämistukien maksamiseen työllisyysasetuksen (1363/1997) nojalla työllisyyslaissa (275/1987) tarkoitettujen työllistämiseen. Määrärahasta saa käyttää 3 400 000 euroa työttömien aloitteellisuuden tukemiseen ja tässä toiminnassa tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen. Määrärahaa saa käyttää ennen työllisyyslain voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös työharjoittelusta aiheutuneiden tapaturmakorvausten ja työharjoittelijoina olevien ryhmävastuuvakuutusten sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää vähintään 500 päivää työttöminä olleiden työmarkkinatukea saavien pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen. Tässä tarkoitettua työllistämistukea voidaan maksaa yhdessä työmarkkinatuen kanssa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 3 200 000 euroa vuonna 2000 ja sen jälkeen työttömiksi jäävien 55—59-vuotiaiden tukityöllistämiseen osana työmarkkinaosapuolten välistä, eläkejärjestelyistä syntyneitä sopimusta. Työllistettävien lukumäärä ja työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa. Työllistämistukea maksetaan päivää ja henkilöä kohti vähintään normaali työllistämistuki ja enintään normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna. Työllistämistuki voidaan maksaa täysimääräisenä, kun työaika on vähintään 85 prosenttia alan säännöllisestä työajasta.

Julkisen haun perusteella tapahtuvan työllisyyspoliittisen projektituen käytön arvioidaan vuonna 2003 olevan 15 800 000 euroa. Projektitukea käytetään erityisesti ns. kolmannella sektorilla toteutettavien työllistämishankkeiden käynnistämiseen. Projektitukea maksetaan toiminnan hallinnointiin ja organisoimiseen muun muassa maksamalla projekteissa toimivien vetäjien ja muiden vastuuhenkilöiden palkkauskustannukset ja muita hallintomenoja.

Yhdistelmätukena on tarkoitus maksaa työnantajalle päivää ja henkilöä kohti työmarkkinatuki, mikä vastaa työttömyysturvalain 22 §:n 1 momentin mukaista peruspäivärahaa, sekä enintään normaali työllistämistuki. Yhdistelmätukea arvioidaan tältä momentilta maksettavan keskimäärin 10 500 henkilön osalta.

Määrärahan käytön arvioidaan jakaantuvan seuraavasti:

	€
Työllistämistuki yrittäjäksi ryhtyvälle	16 800 000
Työttömien aloitteellisuuden tukeminen	3 400 000
Työllisyyspoliittinen projektituki V. 2000 ja sen jälkeen työttömiksi jäävät 55—59-vuotiaat	15 800 000
	3 200 000

Yhdistelmätuki (työllistämistuen osuus)	54 000 000
Muu työllistämistuki	67 550 000
Yhteensä	160 750 000

2003 talousarvio	160 750 000
2002 talousarvio	154 926 000
2002 lisätalousarvio	2 508 000
2001 tilinpäätös	130 856 654

64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä ottamalla samalla huomioon myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Hankkeiden valinnassa käytetään perusteena kunkin hankkeen työllisyysvaikutusarviointia (TVA -malli). Tällöin huomiota kiinnitetään hankkeen investointivaiheen lisäksi erityisesti sen pysyväisluontoisiin toimintavaiheen ja kasvusysäysvaiheen työllisyysvaikutuksiin. Hankkeiden valinnassa painotetaan niitä hankkeita, jotka edistävät pysyvien työpaikkojen syntymistä ja luovat edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle sekä otetaan huomioon alueelliset kehittämissuunnitelmat. Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 650 henkilötyövuotta. Työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa. Vuoden 2003 valtuuden käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 4 672 000 euroa vuonna 2003, 7 128 000 euroa vuonna 2004 ja 2 500 000 euroa vuonna 2005. Aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 6 278 000 euroa vuonna 2003 ja 2 523 000 euroa vuonna 2004.

2003 talousarvio	11 400 000
2002 talousarvio	5 045 000
2001 tilinpäätös	14 295 974

65. Liikkuvuusavustus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 523 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työvoimapalvelulain (1005/1993) 11 §:n mukaisesti työttömän tai työttömäksi jäävän työnhakijan taloudelliseen tukemiseen, jos hän hakee tai siirtyy työhön asuinpaikkakuntansa työssäkäyntialueen ulkopuolelle. Työvoimapalveluihin liittyvistä etuuksista annetun asetuksen (1253/1993) 4 §:n mukaan työttömälle tai työttömäksi jäävälle henkilölle voidaan myöntää liikkuvuusavustuksena matkakustannusten korvausta Suomen alueella tehtävästä matkasta, jonka hän tekee työpaikkaan tutustumista, palvelusuhteen solmimista tai uuteen työpaikkaan siirtymistä varten.

Selvitysosa: Vuonna 2001 maksettiin yhteensä 23 800 liikkuvuusavustusta, noin 300 enemmän kuin edellisenä vuonna. Vuonna 2003 arvioidaan maksettavan yhteensä 25 000 liikkuvuusavustusta. Liikkuvuusavustuksen korvausperusteena on tehdyn työnhakumatkan kilometrimäärä kerrottuna 0,13 eurolla. Keskimääräisen avustuksen suuruuden arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 100 euroa.

2003 talousarvio	2 523 000
2002 talousarvio	2 523 000
2001 tilinpäätös	2 030 277

77. Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 810 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyyden torjumisesta aiheutuvien menojen maksamiseen hankkeissa, joilla edistetään uusien työpaikkojen syntymistä ottamalla samalla huomioon myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Määrärahaa saa käyttää työllisyyslain 13 §:n mukaisesti valtion investointikohteisiin sekä investoinneiksi katsottavien valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahaa on tarkoitus osoittaa työllisyysasetuksen 4 §:n tarkoittamille työvirastoille työllisyyslain 13 §:n ja työllisyysasetuksen 5 §:n mukaisiin kohteisiin. Määrärahaa pyritään käyttämään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita.

Hankkeiden valinnassa kiinnitetään huomiota erityisesti niiden valmistumisen jälkeisen toimintavaiheen työpaikkoihin sekä kohteen ympäristössä syntyviin sysäysvaikutuksiin ottaen huomioon alueelliset kehittämissuunnitelmat ja investointipaikkakunnan työllisyystilanne.

Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 150 henkilötyövuotta. Työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

Vuoden 2003 valtuuden käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 8 444 000 euroa vuonna 2003, 5 684 000 euroa vuonna 2004 ja 1 682 000 euroa vuonna 2005. Aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 7 366 000 euroa vuonna 2003 ja 1 400 000 euroa vuonna 2004.

Valtuuksien käytöstä aiheutuva määrärahan tarve (milj. euroa)

	2003	2004	2005
1. Valtuudet v. 2002 ja aikaisemmin	7,366	1,400	
— talonrakennusvaltuudet	4,361	0,900	
— muut rakentamisvaltuudet	3,005	0,500	
2. Uudet valtuudet	8,444	5,684	1,682
— talonrakennusvaltuudet	4,780	3,184	1,100
— muut rakentamisvaltuudet	3,664	2,500	0,582
3. Yhteensä	15,810	7,084	1,682
— talonrakennusvaltuudet	9,141	4,084	1,100
— muut rakentamisvaltuudet	6,669	3,000	0,582

2003 talousarvio	15 810 000
2002 talousarvio	15 810 000
2001 tilinpäätös	15 809 665

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat

Selvitysosa: Työministeriölle kuuluu maahanmuuttajien kotouttamisen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus ja seuranta sekä yhteensovittaminen. Se huolehtii kiintiöpakolaisten valinnasta, pakolaisten kuntaan osoittamisesta, turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestämisestä ja ulkomaalaislain (378/1991) 47 § perusteella säilöön otettujen ulkomaalaisten majoituksen ja huolenpidon järjestämisestä, sekä näihin liittyvistä tiedotus- ja julkaisutoiminnoista.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten tehtävänä on maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään kotouttamisen ja turvapaikanhakijoiden vastaanoton suunnittelu, ohjaus, seuranta sekä pakolaisten ja eräiden muiden maahanmuuttajien vastaanotosta aiheutuvien kustannusten korvaaminen. Kuntien tehtävänä on kotouttaa maahanmuuttajat yhteiskuntaan ja työelämään. Jos kunta on laatinut tai sitoutunut laatimaan maahanmuuttajien kotouttamisohjelman, kunta ja TE -keskus sopivat pakolaisten vastaanotosta ja pakolaisista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Pakolaisten vastaanotosta kunnalle maksetaan korvausta valtion varoista toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon kustannuksiin kolmen vuoden ajan. Vamman tai sairauden edellyttämät huomattavat kustannukset korvataan kunnalle kymmenen vuoden ajan.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio. 1.3.2002 lukien maksetaan kunnille korvausta myös vastaanoton järjestämisestä henkilöille, jotka ovat hakeneet turvapaikkaa tai saaneet tilapäistä suojelua Suomessa ja saaneet tämän jälkeen pysyväisluonteisen oleskeluluvan ulkomaalaislain 20 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella (A4 -status). Vastaanoton kustannuksiin turvapaikanhakijoiden määrän ohella vaikuttaa turvapaikkaprosessin, ja tähän mahdollisesti liittyvän valitusprosessin kesto, sekä kuntaan sijoittamisen odotusaika. Vuonna 2003 kaikkien turvapaikkahakemusten keskimääräiseksi käsittelyajaksi arvioidaan 1 v 3 kk. Arvioon sisältyy ulkomaalaislain (648/2000) mukaisessa nopeutetussa menettelyssä käsiteltäväksi arvioitu 10 % osuus hakemuksista. Näiden hakemusten keskimääräiseksi käsittelyajaksi arvioidaan

muodostuvan noin kaksi kuukautta vuonna 2003. Keskimääräisen majoitusajan vastaanottokeskuksissa arvioidaan vuonna 2003 olevan noin 1 v 6 kk.

Korvausten piirissä olevat pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat vv. 2000—2003:

	2000	2001	2002	2003
Pakolaiskiintiö	700	750	750	750
	toteutuma	toteutuma	arvio	arvio
Maahan saapuneet pakolaiset	1 212	1 857	1 600	1 610
— Kiintiöpakolaiset	756	739	800	810
— Perheenyhdistämiset	184	320	400	300
— Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	272	798	400	500
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	3 457	3 809	4 400	4 800
Uudet turvapaikanhakijat	3 170	1 651	1 200	1 500
Turvapaikanhakijoita keskimäärin vuodessa	2 661	2 370	2 400	2 220
Ent. Neuvostoliiton alueelta olevat paluumuuttajat	1 145	1 052	1 500	1 500

Vuosittaiset poikkeamat talousarviossa hyväksytyyn pakolaiskiintiön ja maahan saapuvien kiintiöpakolaisten määrässä johtuvat siitä, että pakolaisten Suomeen tuloa saattavat viivästyttää mm. lähtölupien ja kauttakulkuviisumien saannin vaikeus. Kunnille maksettavat korvaukset pakolaisten vastaanotosta koahoavat maahan saapuvien pakolaisten määrän kasvaessa. Pakolaisista maksettavien korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden maahan saapuvien lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella. Korvauksista säädetään valtioneuvoston päätöksessä (512/1999).

Turvapaikanhakijoista noin kolmasosan arvioidaan saavan turvapaikan tai oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä. Turvapaikanhakijoista aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa maahan saapuneiden turvapaikanhakijoiden lukumäärä ja majoitusaika. Majoitusaika vastaanottokeskuksissa tai yksityismajoituksessa on riippuvainen turvapaikkahakemusten käsittelyajoista ja siihen mahdollisesti liittyvän valitusprosessin kestosta, sekä kuntaan sijoittamiseen tai maasta poistumiseen kuluva ajasta. Ulkomaalaisten maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun sovelletaan ulkomaalaislakia (378/1991).

Pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja paluumuuttajiin liittyvät korvaukset vv. 2000—2003 (1 000 euroa):

	2000	2001	2002	2003
	toteutuma	toteutuma	budjetoitu	esitys
Pakolaisten vastaanotto	30 069	34 563	35 932	32 450
— Laskennalliset korvaukset kunnille	8 051	11 127	12 273	11 750
— Muut korvaukset kunnille	22 018	23 435	23 659	20 700
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	30 198	24 505	24 692	25 302
Muut pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden menot	2 136	2 209	2 797	2 657
Korvaukset kunnille ent. Neuvostoliiton alueelta tulleiden paluumuuttajien menoihin	9 078	9 335	11 302	10 300

21. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta valtion osalta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 635 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion vastaanottokeskusten toimintamenojen maksamiseen, pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta sekä vastaanottoa edistävän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, turvapaikanhakijoiden vastaanoton neuvottelukunnan kustannuksiin sekä vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 505 000 euroa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 123 henkilövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2003 talousarvio	6 635 000
2002 talousarvio	6 627 000
2002 lisätalousarvio	69 000
2001 tilinpäätös	6 394 275

30. *Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille.

Selvitysosa: Suomeen muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuesta puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta aiheutuneita kustannuksia korvataan arviolta 3 210 000 euroa ja toimeentulotukimenoja sen vuoksi, että henkilö ei maahanmuuttoon liittyvän asemansa vuoksi voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvautta korvataan arviolta 4 875 000 euroa noin 1 300 henkilön osalta. Lisäksi maksetaan kunnille arviolta 2 207 000 euroa noin 170 henkilön pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuneita kustannuksia. Korvaukset maksetaan kunnille jalkikätein.

2003 talousarvio	10 300 000
2002 talousarvio	11 302 000
2001 tilinpäätös	9 334 078

31. *Syrjinnän vastainen toiminta* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirron maksamiseen kunnille EU:n syrjinnän torjumista koskevan toimintaohjelman hankkeiden kansallista rahoitusta varten.

Selvitysosa: EU:n neuvosto päätti 27.11.2000 syrjinnän torjumista koskevan yhteisön toimintaohjelman perustamisesta vuosiksi 2001—2006. Ohjelmasta voi hakea rahoitusta syrjinnän torjuntaa koskeviin monikansallisiin, kahdessa vaiheessa toteutettaviin hankkeisiin. Määrärahaa käytetään valmisteluvaiheen jälkeen toteutettavan, varsinaisen hankkeen kansallisen osuuden rahoittamiseen. Hankkeen päähakijana on Suomen Kuntaliitto. Momentilta rahoitettava kansallinen osuus kohdennetaan siirtona kunnille kansallisen osuuden maksamiseen.

2003 talousarvio	100 000
2002 talousarvio	100 000

63. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 53 775 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) pakolaisten

kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä ja sosiaali- ja terveydenhuollon antamisesta kunnille aiheutuvien kustannusten laskennallisiin korvauksiin sekä toimeentulotuen, tulkkipalvelujen ja erityiskustannusten korvaamiseen, vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen, paluumuutosta aiheutuviin menoihin sekä kunnille, kuntayhtymille ja yhteisöille niiden ylläpitämien turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten, ryhmä- ja perheryhmäkotiä, tulkikeskusten sekä muihin tarvittaviin menoihin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen ulkomaalaisille, jotka on otettu säilöön ulkomaalaislain (378/1991) 46 §:n perusteella. Vuoden 2003 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän pakolaisten vastaanotosta aiheutuvien kustannusten laskennallisina korvauksina 11 750 000 euroa, korvauksena kunnille pakolaisille annetuista kotoutumista tukevista ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista sekä toimeentulotuista ja tulkkipalveluista

20 700 000 euroa sekä turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestämiseen 21 325 000 euroa. Kunnille maksettavien korvausten määräytymisperusteet tarkistetaan.

Vuonna 2003 varaudutaan noin 810 kiintiöpakolaisen ja 300 perheen yhdistämishojelman puitteissa tulevan omaisen vastaanottoon. Laskennallisten kuntakorvausten piirissä arvioidaan olevan henkilövuosina laskien noin 4 800 pakolaista. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 1 500, joista 500 arvioidaan saavan oleskeluluvan. Turvapaikanhakijoita arvioidaan olevan vastaanottokeskuksissa noin 2 220 henkilöä.

Momentin määrärahan lisäys aiheutuu vastaanottokeskuksiin majoitettujen turvapaikanhakijoiden, kunnille maksettavien korvausten piirissä olevien pakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden arvioitua suuremmasta määrästä.

2003 talousarvio	53 775 000
2002 talousarvio	42 753 000
2002 lisätalousarvio	14 041 000
2001 tilinpäätös	48 217 205

99. Työministeriön hallinnonalan muut menot

23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 818 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluksen ja täydennyspalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1723/1991) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä työhallinnossa palvelevien siviilipalvelusmiesten ylläpito- ja päiväraha-kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahan lisäyksenä on otettu huomioon 160 000 euroa kustannus-

ten nousun johdosta siviilipalvelusmiesten koulutuksessa, hallinnoinnissa ja ilman palveluspaikkaa jäävien siviilipalvelusmiesten aiheuttamissa kustannuksissa ja 84 000 euroa vuosittain maksettavien vapaiden lomamatkojen kustannusten nousuna.

Siviilipalvelukseen hakeutuvien määrä todennäköisesti kasvaa jonkin verran, minkä johdosta myös koulutettavien määrä kasvaa.

	2000 toteutuma	2001 toteutuma	2002 arvio	2003 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet	2 599	2 808	2 850	2 850
Koulutetut	1 764	1 855	1 900	1 900
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa	289	364	365	365

2003 talousarvio	3 818 000
2002 talousarvio	3 574 000
2001 tilinpäätös	3 515 994

50. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 21 864 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää palkkaturvalain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvalain (1108/2000) mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 673 000 euroa palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijäin työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa kaikki sellaiset saatavat, jotka perustuvat työsuhteeseen ja jotka työnantaja olisi ollut velvollinen työntekijälle maksamaan. Palkkaturvahakemus on teh-

tävä kolmen kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. Palkkaturvasta huolehtivat työministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 21 192 000 euroa on merkitty momentille 12.34.70. Työttömyysvakuutusrahasto korvaa valtiolle vuosittain jälkikäteen palkkaturvana maksettujen ja työnantajilta tai näiden konkurssipesiltä takaisinperittyjen pääomamääräen erotuksen.

Palkkaturvapalautusten arvioidut 1 680 000 euron korot, jotka on budjetoitu momentille 12.34.99, jäävät valtiolle palkkaturvajärjestelmästä aiheutuvien hallintomenojen kattamiseen.

Vuonna 2001 palkkaturvaa maksettiin 23 755 000 euroa, mikä oli 3 568 000 euroa enemmän kuin edellisenä vuonna. Tämänhetkisten talousnäkymien valossa on odotettavissa, että palkkaturvamäärät tulisivat pysyttelemään edellisten vuosien tasolla.

	2000 toteutuma	2001 toteutuma	2002 budjetoitu	2003 esitys
Palkkaturvaa maksettu (milj. euroa)	20,18	23,76	21,86	21,86
Palkkaturvaa peritty takaisin (milj. euroa)	3,87	4,18	3,36	4,00
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	7 736	8 210	7 700	8 200
Palkkaturvapäätöksen saaneiden työnantajien lukumäärä	2 672	2 588	2 700	2 600
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	46	42	45	42

2003 talousarvio	21 864 000
2002 talousarvio	21 864 000
2001 tilinpäätös	23 801 585

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain (452/1972) nojalla merimiesten huoltotoimintaan suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen (783/1995)

mukaisiin palveluihin, merimieslain (423/1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosiloma- ja vanhempainvapaamatkakustannuksiin sekä työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtionosuiden maksamiseen.

Selvitysosa: Merimiespalvelutoiminnan rahoittamiseksi merenkulkija maksaa yhden tuhannesosan ansioistaan ja saman määrän maksaa varustaja. Valtion osuus on yhtä suuri kuin edellä mainittujen yhteensä. Merimiespalvelutoimisto saa suuren osan tuloistaan ns.

lästimaksuina, joita peritään Suomen satamis-
sa käyviltä koti- ja ulkomaisilta aluksilta. Näin
kerätyillä varoilla tarjotaan palveluja myös ul-
komaalaisille merenkulkijoille.

**Merimiespalvelutoiminnan
rahoitus:** €

Valtion osuus merimiespalvelu- toimiston menoista	504 000
Työnantajien osuus	252 000
Työntekijöiden osuus	252 000
Lästimaksut (31.32.50)	504 000
Merimiespalvelutoimiston menot kaikkiaan	1 512 000

**Määrärahan käytön arvioidaan
jakautuvan seuraavasti:** €

Valtion osuus merimiespalvelu- toimiston menoista	504 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	92 000
Merimiesten työsuhtesuojelun lomakehuolto	4 000
Yhteensä	600 000

2003 talousarvio	600 000
2002 talousarvio	766 000
2001 tilinpäätös	585 364

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävät koostuvat alueiden käytön ja rakentamisen ohjauksesta, asumisen edistämisestä sekä luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön suojelusta. Hallinnonalan tavoitteena on hyvinvointia edistävä elinympäristö ja ekotehokas yhteiskunta. Terveellinen ja laadukas elinympäristö on hyvinvointi- ja kilpailutekijä. Ekotehokkuus nivoo yhteen kestäväen kehityksen ekologisen ja taloudellisen ulottuvuuden.

Ympäristöhaasteista korostuvat ilmastonmuutoksen hillitseminen, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen ja luonnonvarojen käytön tehokkuuden parantaminen. Toimia vaativat sekä kasvavat, että taantuvat yhdyskunnat alueellisesti.

Pääkaupunkiseudun ja kasvukeskusten väestönkasvu heijastuu paineena kaavoitukseen, rakentamiseen ja asumiseen. Toisaalta vähenevän väestön alueet tarvitsevat erityisiä toimenpiteitä. Myös väestön ikääntyminen edellyttää asumisen ja yhteiskunnan tarjoamien palvelujen kehittämistä. Rakentamisen laatua ja ekologista kestävyyttä on parannettava.

Ohjaukskeinoista korostuvat vaikuttaminen muiden toimijoiden päätöksentekoon sekä ympäristötavoitteiden sisällyttäminen tuotteiden ja palveluiden suunnitteluun, tuotantoon ja käyttöön. Ympäristönsuojelun tehostamisessa korostuu ympäristöpolitiikan yhdentämisen myötä jokaisen hallinnonalan vastuu oman alansa ympäristötavoitteiden asettamisessa ja saavuttamisessa.

Tutkimus- ja kehittämistoimintaa ohjaa uudistettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan strategia.

Kansainvälinen yhteistyö

EU:n toiminnassa ja sen ulkosuhteissa painottuu edelleen ilmastonmuutoksen torjunta. Yhteisön kuudennen ympäristöohjelman tavoitteiden mukaisesti taloudellisen kasvun yhteys luonnonvarojen lisääntyvään käyttöön ja ympäristön pilaantumiseen tulisi katkaista erityisesti energian käytössä ja liikenteessä.

EU:n pohjoisen ulottuvuuden toimintaohjelman toteutuksessa edistetään Venäjän ja Baltian maiden ympäristöongelmien ratkaisua, luonnonvarojen kestävää käyttöä ja vahvistetaan ympäristöhallintoa. Itämeren suojelu pyritään saamaan osaksi EU:n pohjoisen ulottuvuuden politiikkaa.

Lähialueyhteistyössä tavoitteena on sopimuksin, hankkein ja kansainvälisellä rahoitusyhteistyöllä parantaa Itämeren tilaa ja meriliikenteen turvallisuutta sekä vähentää Suomeen tulevia saasteita. Kestävä metsätalouden ja luonnonsuojelun yhteistyötä Venäjän kanssa jatketaan ja toteutetaan kaavoituksen kehittämishankkeita Baltian maiden kanssa.

Pohjoismaisessa yhteistyössä painopisteinä ovat ympäristöterveyskysymykset ja suuntautuminen lähialueiden kanssa tehtävään yhteistyöhön. Suomi vastaa arktisesta luonnonsuojeluohjelmasta ja raportoi ilmastonmuutosten vaikutuksista arktisilla alueilla.

Ilmakehän haitallisten muutosten ehkäiseminen

Tavoitteena on vähentää Suomen kasvihuonekaasupäästöjä kansallisen ilmastostrategian mukaisesti vaikuttamalla rakentamiseen, yhdyskuntasuunnitteluun, jätehuoltoon ja työkalu- ja koneiden päästöihin. Kioton pöytäkirjan joustomekanismien kehittämistä, kokeilua ja käyttöä edistetään EU:ssa ja osana Suomen ympäristöpolitiikkaa lähialueilla, siirtymätalousmaissa ja kehitysmaissa.

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

Pyritään siihen, ettei Itämeren ja sisämaan pintavesien tila enää huonone, haitallisesti muuttuneiden vesien tila parane ja vesiluonnon monimuotoisuus säilyy. Pohjaveden laatua ja antoisuutta pyritään parantamaan. Toimintaa ohjaavat vuoteen 2005 ulottuva vesiensuojelun tavoiteohjelma ja valtioneuvoston periaatepäätös Itämeren suojelusta.

Haitallisten aineiden ja geneettisesti muunneltujen organismien aiheuttamia riskejä pienennetään vähentämällä merkittävästi vaarallisimpien aineiden pitoisuuksia ympäristössä ja lisäämällä tietoa turvallisista käyttötavoista. Maaperän pilaantuminen ja tilan huononeminen pyritään estämään ja syntyneitä vaurioita korjataan.

Ilman laadun parantamisessa tavoitteena on, että Suomessa ei ylitetä EU:ssa vuosille 2005 ja 2010 sovittuja ilman laadun raja-arvoja. Erityisesti vähennetään taajamien ilman pienhiukkasia. Melulle altistumisesta asuinympäristössä pyritään vähentämään ja säilyttämään hiljaisia alueita.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön hyvä laatu

Tavoitteena on taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhdyskuntarakenne sekä laadukas elinympäristö.

Kaavoituksen ohjauksella ja kehittämistoimilla pyritään saamaan kaavojen sisältö ja prosessit vastaamaan maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteita ja valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.

Tuetaan rakennusperinnön säilymistä ja hyvää hoitoa sekä kulttuuriympäristöjen vaalimista.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Luonnon monimuotoisuutta edistetään biologisen monimuotoisuuden kansallisen toimintaohjelman mukaisesti. Eliölajien ja luontotyyppien suotuisan suojelun tasoa turvataan tehostamalla suojelutoimia luonnonsuojelualueverkoston edustavuusarvioinnin ja lajien uhanalaisuustarkastelun perusteella. Aloitetaan puutteellisesti tunnettujen eliölajien tutkimusohjelma ja kehitetään biologisen monimuotoisuuden seurantajärjestelmää.

Etelä-Suomen metsiensuojelua parannetaan. Jo perustettujen luonnonsuojelualueiden merkitystä monimuotoisuuden kannalta lisätään ennallistamalla metsiä ja soita sekä hoitamalla perinnebiotooppeja.

Luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toimeenpanoa jatketaan vuonna 1996 päätetyn rahoitusohjelman mukaisesti. Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön suunnittelua ja eri tahojen yhteistyötä paikallisella tasolla kehitetään. Hyödynnetään verkoston luomisessa ja hoidossa EU-rahoitusta.

Luonnon virkistyskäytön edellytyksiä parannetaan toteuttamalla työllisyyttä tukevaa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun toimenpideohjelmaa ja muun muassa kokoamalla suojelualueiden yleisöpalveluja palvelukokonaisuuksiksi.

Luonnonvarojen kestävä käyttö ja ekotehokas yhteiskunta

Edistetään luonnon- ja kulttuurivarojen huomioon ottamista luonnonvarojen käytössä. Tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuutta parannetaan. Tavoitteena on ympäristöön, luontoon ja terveyteen haitallisesti vaikuttavien päästöjen ja tuotannon materiaali- ja energiaintensiivisyyden jatkuva vähentyminen vaarantamatta kuitenkaan elämisen laatua, ympäristön tilaa ja taloudellista kehitystä.

Jätteistä aiheutuvat ympäristöhaitat vähentyvät ehkäisemällä jätteiden syntyä ja hidastamalla jätteiden määrän kasvua. Tavoitteiden saavuttamiseksi pannaan toimeen tarkistettua valtakunnallista jätesuunnitelmaa.

Tuulivoimarakentamisen alueidenkäytöllisiä edellytyksiä parannetaan suunnittelumenettelyjä selkeyttämällä.

Kestävä kehitys rakentamisessa ja rakennuskannan käytössä

Rakentamisen ja rakennuskannan laadun parantamiseksi ja kestäväen rakentamisen edistämiseksi toteutetaan kansallista rakennuspoliittista ohjelmaa yhteistyössä rakennusalan kanssa.

Rakentamisessa ja rakennusten ylläpidossa edistetään elinkaariominaisuuksiltaan kestäviä sekä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti toimivia rakentamiskäytäntöjä ja korjauskäytäntöjä.

Asuntorakentamisessa luodaan edellytyksiä mittakaavaltaan pienimuotoisille ihmisläheisille ja omatoimisuuteen kannustaville asumiskäytäntöille. Yhteistyöllä kuntien kanssa ja kehittämissuunnitelmissa pyritään monipuolistamaan asuntojen sijaintia, laatua sekä asunto- ja rakennustyyppijärjestelmää.

Rakennustuotteiden sisämarkkinoiden kehittämisessä huolehditaan järjestelmien sopivuudesta suomalaisen hallintoon ja ohjaukseen. Energiatieteiden tutkimuskeskusten täytäntöönpanon edellyttämät valmistelut aloitetaan.

Asuntomarkkinoiden toiminta ja asuntorahoitus

Tavoitteena on, että asuntoja on saatavilla riittävästi ja tarjolla on monipuolisesti erilaisia asunovaihtoehtoja kohtuullisilla asumismenoilla. Valtion tukema asuntotuotanto kohdistetaan pääosin kasvukeskuksiin ja etenkin Helsingin seudulle, joissa asuntojen tarjonta on riittämättömintä kysyntään nähden. Väestöltään vähenevillä seuduilla pyritään säilyttämään asuinyhdyskunnat elinvoimaisina edistämällä asuntokannan, yhdyskuntarakenteen ja palvelurakenteen sopeutumista supistuvaan kehitykseen.

Asunnottomien määrää pyritään alentamaan ja ehkäisemään sosiaalista syrjäytymistä.

Hallinto ja palvelujen kehittäminen

Laatutyötä vahvistetaan. Toteutettujen laajojen lainsäädäntöuudistusten toimeenpanoa seurataan, niiden toimivuus varmistetaan ja huolehditaan uuden lainsäädännön edellyttämästä koulutuksesta.

Työyhteisöjen toimivuutta ja kilpailukykyä työnantajana parannetaan toteuttamalla yhteistä henkilöstöstrategiaa. Koko hallinnonalan kattavan uuden palkkausjärjestelmän toimivuus varmistetaan.

Kehitetään verkkopalveluihin ja sähköiseen asiointiin perustuvia palveluja ja tiedonkeruuta sekä parannetaan ympäristötiedon tuotantoa ja saatavuutta. Tiedon hallinnan strategia tarkistetaan. Hallinnonalan sisäisten sekä ulkoisten tarpeiden pohjalta kehitetään tietojärjestelmiä, tietovarantojen hallintaa ja tietohallinnon infrastruktuuria.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
				1000 €	%
01. Ympäristöministeriö	18 479	19 009	23 069	4 060	21
10. Ympäristön suojele	22 358	21 353	24 210	2 857	13
20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	45 435	47 438	35 384	- 12 054	- 25
30. Asumisen edistäminen	407 015	415 482	430 000	14 518	3
40. Alueelliset ympäristökeskukset	55 937	58 438	59 582	1 144	2
50. Ympäristölupavirastot	4 578	4 740	4 725	- 15	- 0
60. Suomen ympäristökeskus	21 800	22 425	23 057	632	3
70. Valtion asuntorahasto	3 522	7 804	4 382	- 3 422	- 44
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	21 550	25 170	34 667	9 497	38
Yhteensä	600 675	621 859	639 076	17 217	3
Henkilöstön kokonaismäärä	2 540	2 550	2 570		

01. Ympäristöministeriö

Selvitysosa: Ympäristöministeriön strategisena tavoitteena on hyvinvointia edistävä elinympäristö ja ekotehokas yhteiskunta. Asumisen, yhdyskuntien suunnittelun ja rakentamisen laadukkuudella luodaan terveellistä ja viihtyisää elinympäristöä ja edellytyksiä ihmisten hyvinvoinnille. Ekotehokkuuden parantamisella edistetään hyvinvointia ja elämän laatua samalla kun ympäristökuormitus ja -haitat vähentyvät. Omaksumalla luonnonvarojen kestävä käytön -periaate yhteiskunnan eri osa-alueilla turvataan luonnonvarojen riittävyys myös tuleviin tarpeisiin. Tavoitteena on ympäristövastuullisuuden kasvu yhteiskunnassa.

Ministeriö vaikuttaa aktiivisesti kansainvälisessä yhteistyössä ja kansallisesti muihin toimijoihin niin, että ne ottavat tavoitteissaan ja toiminnassaan huomioon elinympäristöön ja ekotehokkuuden edistämiseen liittyvät kysymykset. Ministeriön toiminta on ihmis- ja asiakaslähtöistä ja yhteistyöhakuista ja se perustuu osaamiseen ja avoimuuteen.

Ympäristöministeriön alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003 ovat:

Kansainväliset asiat

Aloitetaan hallituksen kestävä kehityksen ohjelman (1998) uudistaminen Johannesburgin kestävä kehityksen huippukokouksen (WSSD) hyväksymän toimintaohjelman, kansallisen edistymisarvion ja eri toimijatahojen kumppanuusprosessin pohjalta. Osallistutaan kansainvälisen ympäristöhallinnon vahvistamiseen erityisesti YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ministerifoorumien puitteissa ja Maailman kauppajärjestön (WTO) neuvottelukierrokselle ympäristö- ja kauppakysymysten yhteensovittamiseksi.

Varmistetaan Suomen etujen huomioon ottaminen Euroopan yhteisön päätöksenteossa. Laajentumisneuvotteluissa toimitaan ympäristönsuojelun korkean tason toteuttamiseksi hakijamaissa, erityisesti Suomen lähialueilla. Vaikutetaan EU:n rahoitusjärjestelmien, erityisesti Tacis- ja Ispa-ohjelmien suuntaamiseen siten, että Itämeren suojele ja Barentsin alueen ympäristökysymykset

otetaan riittävästi huomioon. EU:n aluerakenteen ja alueidenkäytön kehityskuvan toteutusohjelmaan sekä EU:n biodiversiteettistrategian valmisteluun pyritään sisällyttämään Suomen näkökohdat.

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

Kehitetään ympäristölupajärjestelmää ja luodaan menettelyt ympäristönsuojelulain toimivuuden seurantaan ja arviointiin. Edistetään ympäristöjärjestelmien, -merkintöjen ja -raportoinnin käyttöä sekä selvitetään niiden vaikuttavuutta. Taloudellisten ohjauskeinojen käytön periaatteita täsmennetään. Tehostetaan taloustiedon hyväksikäyttöä ympäristöpoliittisten ohjelmien laadinnassa ja ohjauskeinojen kehittämisessä. Edistetään kestävä kehityksen indikaattoreiden käyttöä poliittisessa päätöksenteossa. Ympäristön tilan seurannan strategia tarkistetaan.

Vuoden 2005 loppuun ulottuvaa, tarkistettua valtakunnallista jätesuunnitelmaa toteutetaan valmistelemalla jätealan säädöksiä ja ohjeita muun muassa sähkö- ja elektroniikkalaitteista ja -romusta sekä kaatopaikoista. Laadittavassa biojätestrategiassa selvitetään muun muassa mahdollisuutta jäteverolla vähentää biohajoavien jätteiden määrää kaatopaikoilla.

Suomen Itämeren suojeluohjelmaa pannaan täytäntöön laatimalla ja yhtenäistämällä säädöksiä ja ohjeita sekä edistämällä Pietarin lounaisen jätevedenpuhdistamon rakentamista ja muita Luoteis-Venäjän vesiensuojelutoimia. EY:n vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanon edellyttämiä säädöksiä, selvityksiä ja hallinnollisia toimia valmistellaan.

Ilman laadun parantamiseksi pannaan täytäntöön suurten polttolaitosten direktiivin ja päästökattodirektiivin edellyttämiä säädösmuutoksia ja kansallisia suunnitelmia. Valmistellaan alailmakehän otsonia, työkoneiden päästöjä sekä bensiinin ja dieselpolttoaineen laatua koskevien direktiivien edellyttämiä säädösmuutoksia. Toimeenpannaan ympäristömeludirektiivi ja toteutetaan valtakunnallista meluntorjunnan toimintaohjelmaa.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

Jatketaan selvityksiä ja seuranta maankäyttö- ja rakennuslain toimivuudesta painottaen erityisesti lain sisällöllisten tavoitteiden toteutumista sekä osallistumisen, vuorovaikutuksen, muutoksenhakujärjestelmän ja rantojen suunnittelun kehittymistä. Valtakunnallisten alueidenkäyttöä tavoitteiden toteutumista tuetaan maakuntakaavoituksen ja aluehallinnon ohjauksella.

Yhdyskuntarakenteen ohjauksen tehostamiseksi valmistuvan kehittämisohjelman toimenpiteitä käynnistetään. Elinympäristön suunnitteluperiaatteita kehitetään tavoitteena, etteivät melu eikä ilman tai maaperän laatu aiheuta terveyshaittoja tai riskejä.

Varmistetaan tuulivoimarakentamisen kaavoitus-, arviointi- ja lupakäytäntöjen periaatteiden yhtenäinen soveltaminen.

Rakennusperintöstrategiaa toteutetaan muun muassa järjestämällä rakennusperinnön teemavuosi.

Annetaan hallituksen esitys tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevan EY:n direktiivin (2001/42/EY) kansallisesta toimeenpanosta. Yhdenmukaistetaan ympäristövaikutusten arvioinnin hallintokäytäntöjä ja selvitetään arvioinnin vaikuttavuutta päätöksenteossa.

Luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen

Tuetaan ja ohjataan luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toimeenpanoa sekä uhanalaisten lajien ja luonnonsuojelulain mukaisten luontotyyppien suojelua. Metsiensuojelua Etelä-Suomessa tehostetaan mahdollisimman laajalla keinovalikoimalla. Varaudutaan Repovedelle perustettavan uuden Etelä-Suomen metsiensuojelulle tärkeän kansallispuiston hoidon ja kunnossapidon kustannuksiin. Kansallispuisto ja yksityisen maanomistajan hakemuksesta rauhoitettava luonnonsuojelualue muodostavat noin 3 000 hehtaarin laajuisen metsä-, kallio- ja rantaluonnon kokonaisuuden. Merialueiden luonnon monimuotoisuuden suojelua edistetään valtioneuvoston hyväksymän Itämeren suojeluohjelman pohjalta.

Edistetään arvokkaiden maisema-alueiden perustamista ja uhanalaisimpien perinnemaisematyyppeiden hoidon tutkimusta. Luonnon virkistyskäytön edellytyksiä parannetaan selkeyttämällä toimijoiden vastuita ja yhteensovittamalla tavoitteita.

Rakentamisen ohjaus ja laatu

Maankäyttö- ja rakennuslain toimevuuden seurannassa painotetaan uusien toimintamuotojen ja eri toimijoille asetettujen vaatimusten toteutumista. Rakennusten lämmöneristystä ja energiankulutusta sekä ilmanvaihtoa koskevat uudet määräykset tulevat käyttöön. Kehitetään menettelytavat ja toimintamallit asuinrakennusten korjaamisen energia-avustusten kohdentamiseksi osana kansallista ilmastostrategiaa.

Ryhdytään toteuttamaan kansallista rakennuspoliittista ohjelmaa kasvavien ympäristöä koskevien vaatimusten ja lisääntyvän kilpailun huomioon ottamiseksi sekä rakentamisen ja rakennetun ympäristön laadun kehittämiseksi. Tehostetaan rakenteelliseen paloturvallisuuteen liittyvää ohjausta ja osallistutaan kehittämishankkeeseen rakennetun ympäristön melu- ja rakennusten ääneneristävyysohjelmien vähentämiseksi. Valmistellaan kiinteistöjen vesi- ja viemäri-laitteistoja koskevia määräyksiä.

Jatketaan asuntorakentamisen kehittämishankkeita viihtyisien, ekotehokkaiden ja monipuolisten asuin ympäristömallien ja käytännön esimerkkikohteiden aikaansaamiseksi.

Asumisen edistäminen

Edistetään kasvukeskuksissa seudullista yhteistyötä asuntotuotannon lisäämiseksi. Helsingin seudulla tuetaan ja edistetään joukkoliikenneyhteyksiin ja erityisesti raideliikenteeseen tukeutuvien isompien uusien asuntoalueiden toteuttamista seudun yhdyskuntarakennetta eheyttävällä tavalla.

Asuntotuotannon valtion tukijärjestelmillä edesautetaan rakennus- ja asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ja kooltaan entistä paremmin kysyntää vastaavien uusien asuntojen tuotantoa erityisesti kasvukeskuksissa.

Asuntorahoitusjärjestelmistä ja asumisen tukijärjestelmästä vuonna 2002 teetettävän arvioinnin tuloksia hyödynnetään asuntopoliittisten toimenpiteiden kehittämisessä.

Edistetään asuntojen ja asuin ympäristöjen esteettömyyttä ja saavutettavuutta, jolloin vanhusten mahdollisuudet asua kotona paranevat. Asunnottomuuden vähentämiseksi osallistutaan asumisen tukipalveluiden kehittämiseen.

Ministeriön toiminnan kehittäminen

Ympäristöministeriön toimintaa ohjaavat ministeriön uusi toimintastrategia sekä siihen liittyvät henkilöstöä ja osaamista, tutkimus- ja kehittämistoimintaa, tiedon hallintaa ja viestintää koskevat strategiat. Keskeisten työprosessien sujuvuutta parannetaan. Koulutuksella tuetaan ammattitaitoista johtamista sekä henkilöstön riittäviä tietoteknisiä valmiuksia.

Ympäristöministeriön toimialan lainsäädännön laatua parannetaan ennakoimalla säädösehdotusten vaikutuksia ja arvioimalla uudistusten tavoitteiden toteutumista.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	momentilta 35.99.24 sekä 900 000 euroa mo-
Momentille myönnetään 23 069 000 euroa.	mentilta 35.10.63.
<i>Selvitysosa:</i> Määrärahasta on tarkoitus	
käyttää 3 854 000 euroa kansainväliseen toi-	2003 talousarvio 23 069 000
mintaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu	2002 talousarvio 19 009 000
lisäyksenä huomioon 3 306 000 euroa siirtona	2001 tilinpäätös 18 479 480

10. Ympäristön suojelu

Selvitysosa: Parannetaan ympäristön tilaa ympäristönsuojelu- ja -hoitotoilla. Toteutetaan vesiensuojelua edistäviä siirtoviemärihankkeita ja vesistöjen kunnostushankkeita. Kunnostetaan pilaantuneita maa-alueita ja vanhoja, käytöstä poistettuja kaatopaikkoja ja käytetään siihen myös öljysuojarahaston varoja.

Parannetaan ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta itäisellä Suomenlahdella varustamalla väylänhoitoalus Seili öljyntorjunta- ja pelastusaluksiksi.

Toteutetaan hankkeita, joiden tavoitteena on päästöjen vähentäminen sekä ympäristötiedon ja -osaamisen lisääminen Venäjällä ja Baltian maissa sekä Puolassa. Toteutetaan Suomen Itämeren suojeluohjelmaa sekä Itämeren suojelukomission ja Euroopan unionin ympäristönsuojelun toimintaohjelmia. Osallistutaan hankkeiden yhteisrahoitukseen kansainvälisten rahoituslaitosten ja muiden avustajamaiden kanssa.

27. *Ympäristövahinkojen torjunta* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuvien menojen ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjä kansainvälisiä jätesirtoja joudutaan palauttamaan, eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Selvitysosa: Menoja vastaavat korvaukset öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta ovat olleet vuosina 1990—2001 keskimäärin 1 700 000 euroa, mikä on ollut noin 69 % menoista. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesirtojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99.

2003 talousarvio	1 682 000
2002 talousarvio	1 682 000
2001 tilinpäätös	2 102 349

60. *Siirto öljysuojarahastoon* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 420 000 euroa siirtona momentilta 35.10.65. Osa öljyjättemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn saastuttamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamista varten.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2003 talousarvio	1 682 000
2002 talousarvio	1 261 000
2001 tilinpäätös	840 940

63. *Ympäristönsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteiden avustamisesta annetun lain (56/1980) mukaisten avustusten maksami-

seen yhdyskuntien vesiensuojelua edistäviin investointeihin. Määrärahan käyttöä säätelee myös valtionavustuslaki (688/2001).

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu määrärahojen uudelleenkohdennuksen ja siirtyvän määrärahaerän kasvun johdosta vähennyksenä huomioon 900 000 euroa siirtona momentille 35.01.21, 900 000 euroa siirtona momentille 35.40.21, 720 000 euroa siirtona momentille 35.60.21, 80 000 euroa siirtona momentille 35.70.21 ja 1 000 000 euroa siirtona momentille 35.99.22.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistävillä investoinneilla toteutetaan vesiensuojelulle vuoteen 2005 määritelyjä tavoitteita.

2003 talousarvio	1 673 000
2002 talousarvio	5 273 000
2001 tilinpäätös	5 339 967

64. Ympäristönsuojeluinvestointien korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisesti teollisuuden ja energihuollon ilmansuojeluinvestointeihin, teollisuuden vesiensuojeluinvestointeihin, jätteiden yleisten käsittelypaikkojen perustamis- ja kunnostamisinvestointeihin ja jätteiden hyödyntämistä edistäviin investointeihin ennen vuotta 1992 myönnettyjen lainojen sekä yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointeihin ennen vuotta 1995 myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Korkohyvityksen määrä on muille kuin yhdyskuntien vesiensuojelulainoille neljän ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 5—8 kaksi prosenttiyksikköä. Kahdeksannen lainavuoden jälkeen korkotukea ei makseta. Yhdyskuntien vesiensuojelulainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kuitenkin kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi prosent-

tiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Korkohyvitys on kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 130 000 euroa vuonna 2004, 100 000 euroa vuonna 2005, 60 000 euroa vuonna 2006 ja sen jälkeen yhteensä 90 000 euroa.

2003 talousarvio	200 000
2002 talousarvio	353 000
2001 tilinpäätös	703 606

65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 682 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyn perustein. Määrärahan käyttöä säätelee myös valtionavustuslaki (688/2001).

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 420 000 euroa siirtona momentille 35.10.60.

2003 talousarvio	1 682 000
2002 talousarvio	2 102 000
2001 tilinpäätös	2 522 819

67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 991 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen lähialueilla, erityisesti Baltian maissa ja Luoteis-Venäjällä, toteutettaviin teknisen avun yhteistyöhankkeisiin. Teknisen avun pienimuotoisilla kehittämishankkeilla myötävaikutetaan ympäristönsuojelun korkean tason saavuttamiseen ja ym-

päristöhallinnon vahvistumiseen lähialueilla sekä edistetään Itämeren tilan parantamiseen tähtäävien investointien ja kansainvälisten yhteisesti toimeenpantavien ympäristöohjelmien toteutumista.

Määrärahan käyttöä säätelee myös valtionavustuslaki (688/2001).

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yrityksille ja yhteisöille suunniteltu- ja toimeenpanokustannuksiin Suomen lähialueilla toteutettavissa pienehköissä investointihankkeissa.

Selvitysosa: Teknisen avun hankkeina toteutetaan ympäristöinvestointeja edeltäviä suunnittelu- ja valmisteluvaiheita, projektihallinnon kehittämistä, ympäristötekniikan yhteistyötä, koulutus- ja tutkimusyhteistyötä sekä lähialueiden ympäristöhallinnon ja lainsäädännön kehittämistä. Määrärahaa käytetään erityisesti teollisuuden ympäristöhallintamenetelmien sekä ympäristövaikutusten arviointia koskevan lainsäädännön kehittämiseen.

Määrärahalla maksetaan avustuksia sellaisiin pienehköihin investointihankkeisiin, jotka eivät kuulu ulkoasiainministeriön hallinnon alaan momentilta 24.50.66 maksettaviin suurempiin hankekokonaisuuksiin.

2003 talousarvio	1 991 000
2002 talousarvio	2 018 000
2001 tilinpäätös	2 186 443

70. Ympäristövahinkojen torjunta-alueiden peruskorjaus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merenkululaitoksen väylänhoitoalus Seilin öljyntorjuntavalmiuden parantamisen edellyttämien korjausten ja torjuntavarustuksen aiheuttamien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Suomen Itämeren suoje-
luohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi parannetaan itäisen Suomenlahden öljyntorjuntavalmiutta varustamalla väylänhoitoalus Seili öljyntorjunta-alueksi. Öljyntorjuntavalmiuden parantamisen edellyttämät menot saadaan korvauksena öljysuojarahastosta. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60. Öljysuojarahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi öljysuojamaksua joudutaan tästä syystä väliaikaisesti korottamaan. Hallitus antaa edellä olevaan liittyen eduskunnalle esityksen laiksi öljysuojarahastosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

2003 talousarvio

6 300 000

77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä valtion vesihuoltotöistä annetun valtioneuvoston päätöksen (976/1985) mukaisten töiden sekä jätelaisissa (1072/1993) säädettyjen valtion jätehuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava. Uusia hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2003 jälkeen aiheutuva määrärahan tarve on enintään 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahalla toteutetaan yhteisrahoitteisia ja valtion töinä toteutettavia siirtoviemäreitä ja yhdysvesijohtoja, pilaantuneiden alueiden kunnostuksia, vesistökuunnostuksia ja muita ympäristötöitä.

Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan seuraavasti:

Työkohde	Työn kokonais-		Myönnetty 1 000 €	Myönnetään €
	kustannus- arvio 1 000 €	Valtion osuus edellisestä 1 000 €		
1. Uudet kohteet				
Rajamäen—Klaukkalan siirtoviemäri ja yhdysvesijohto, Nurmijärvi	6 000	1 700	-	100 000
Kotvion saha-alueen kunnostus, vaihe IV, Ruovesi	1 100	825	-	100 000
Elimäen kirkonkylän—Korian siirtoviemäri ja yhdysvesijohto, Elimäki	1 700	850	-	100 000
Olavinlinnan maisemasuunnitelman toteuttaminen, Savonlinna	700	350	-	100 000
Paakkilan ja Maljasalmen asbesti-alueen kunnostus, vaihe II, Tuusniemi	810	690	-	100 000
Uudet hankkeet yhteensä	10 310	4 415	-	500 000
2. Keskenäiset hankkeet	24 820	13 466	7 824	3 600 000
3. Pilaantuneiden alueiden kunnostus				2 600 000
4. Vesistöjen kunnostus ja muut ympäristötöyt				2 300 000
Yhteensä	35 130	17 881	7 824	9 000 000

2003 talousarvio	9 000 000
2002 talousarvio	8 664 000
2001 tilinpäätös	8 661 678

20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu

Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien palvelu- ja muut toimintatavoitteet vuonna 2003 ovat:

Metsien ja soiden ennallistamista ja perinnebiotooppien hoitoa jatketaan laadittujen tarveselvitysten pohjalta sekä seurataan toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Metsähallitus vastaa hallinnassaan olevien Natura 2000 -verkoston alueiden suojelutavoitteiden toteuttamisesta ja täydentää alueiden luontotyyppitietoja.

Metsähallitus vastaa useiden uhanalaisten eläin- ja kasvilajien valtakunnallisesta suojelusta ja seurannasta sekä osallistuu EU:n luontodirektiivin liitteen II kasvilajien seurantaan.

Luonnonsuojelualueiden virkistys- ja luontomatkaikäytön edellytyksiä tärkeimmässä kansallispuistoissa ja muilla vilkkaasti käytetyillä alueilla parannetaan. Luonnonsuojelualueiden kestäväälle luontomatkailulle määritellyt periaatteet otetaan käyttöön. Jatketaan suojelualueisiin liittyvien erilaisten yleisöpalvelujen kehittämistä asiakkaan kannalta yhtenäiseksi palvelukokonaisuudeksi.

Metsähallitus ottaa käyttöönsä uusitun luonnonvarasuunnittelun. Metsähallituksen luontopalvelut toimii asiantuntijana luonnonvarasuunnitelmien ja alue-ekologisten suunnitelmien toimeenpanossa ja kehittämisessä.

Tiivistetään tutkimusyhteistyötä eri tutkimustahojen kanssa laadittujen yhteistyösopimusten ja tutkimusstrategian pohjalta.

Metsähallitus käyttää monipuolisesti hyväkseen EU:n rakennerahastoja ja Life-Luonto -rahoitusta luonnonsuojelualueiden hoidossa ja käytössä.

Selvitysoasa: Valtio varautuu vuoteen 2007 mennessä hankkimaan yksityisomistuksessa olevat luonnonsuojeluun varatut alueet omistukseensa tai maksamaan korvauksia alueiden käyttöoikeuksien rajoittamisesta. Toteuttamisvarat ja -valtuudet mitoitetaan toteuttamisaikana vuonna 1996 hyväksytyn luonnonsuojeluohjelmien rahoitusohjelman mukaisesti.

Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset sisältävät alueiden käyttöoikeuksien rajoittamis- korvausten ohella myös määrärahavarausten korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista, niiden estämisestä ja rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Koskiensuojelulain (35/1987) sekä Ounasjoen ja Kyröjoen erityissuojelusta annettujen lakien (703/1983 ja 1139/1991) mukaiset korvaukset vesivoiman omistajille tullevat pääosin maksetuiksi.

Luonnonsuojelualueiden hoitoon ja kunnossapitoon sekä talonrakennustöihin varatut määrärahat ohjataan pääosin Metsähallituksen ja Metsäntutkimuslaitoksen käyttöön. Osakkeiden hankinnassa on varauduttu Korpoströmin saaristokeskuksen rakentamisen loppurahoitukseen. Suojelualueiden hallinnan siirrot Metsäntutkimuslaitokselta ja puolustusministeriöltä Metsähallitukselle saadaan päätökseen vuonna 2003.

Hoidon ja kunnossapidon määrärahaa käytetään lisäksi yksityisten luonnonsuojelualueiden hoitoon ja merkintään, luontotyyppien ja uhanalaisten eliölaajien suojeluun, luonnonsuojelusuunnitteluun, maisema-alueiden ja perinnemaisemien hoidon tukemiseen sekä maa-ainesten oton suunnitteluun ja eräissä tapauksissa vanhojen ottopaikkojen kunnostamiseen. Lisäksi määrärahaa käytetään Pohjois-Suomen vanhojen metsien suojelun aiheuttamien taloudellisten menetysten kompensatioihin.

Rakennusperintöavustuksilla edistetään valtioneuvoston hyväksymää rakennusperintöstrategiaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön ja siihen liittyvän ympäristön säilyttämiseksi.

22. Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 367 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoitomenojen, opastustoiminnan menojen sekä rakennusten ja rakennelmien, teiden ja tieosuuksien korjaus- ja kunnossapitomenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 8 500 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Määrärahaa saa käyttää lisäksi yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintään ja hoitomenoihin, suurten petolintujen pesäpuiden merkitsemiseen, uhanalaisten eliölaajien ja maisema-alueiden hoitoon sekä luonnonsuojelusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnittelun menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneiden ainestenottopaikkojen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös saimaannorppan suojeluun ja norppakannan hoitoon sekä norppien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään 440 luonnonsuojelun alueen (1 477 000 ha) ja luonnonsuojelun aluevarauksen (530 000 ha) sekä erämaa-alueiden (1 490 000 ha) hoitoon ja kunnossapitoon. Määrärahaa käytetään muun muassa metsien (250 ha) ja soiden (500 ha) ennallistamiseen, perinnebiotooppien hoitoon (1 400 ha), luontotyyppien perusinventointiin (100 000 ha), 220—250 saimaannorpan ja 350 maakotkan reviiirin seurantaan sekä 955 polttopuuhuoltokohteen, 410 jätehuoltokohteen, retkeilyreittien ja hiihtoreittien ja latu-urien ylläpitoon. Määrärahalta ylläpidetyissä 33 kansallispuistossa on 1 000 000 asiakaskäyntiä. Määrärahaa käytetään myös luontokeskusten ja muiden asiakaspalvelupisteiden ylläpitoon, joiden käyntimäärä on 690 000.

Suomessa on 2 800 yksityismaiden luonnonsuojelun aluetta, joiden merkintä vaatii ylläpitoa. Valmistellaan ja toteutetaan uhanalaisten lajien luonnonsuojelun mukaisia suojeluohjelmia sekä inventoidaan luonnonsuojelun mukaisia luontotyyppisiä lain toimeenpanemiseksi. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille ja arvokkaille perinnemaisemille laaditaan hoitosuunnitelmia ja tehdään maatalouden ympäristökijärjestelmää edistäviä hoitotoimenpiteitä.

2003 talousarvio	16 367 000
2002 talousarvio	15 335 000
2001 tilinpäätös	13 969 353

37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 261 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen aluearkkitehtitoiminnan menoihin sekä yhdyskuntakehityksen kannalta merkittävien kohteiden, luonnonsuojelun, maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön hoidon sekä virkistyskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävien alueiden yleiskaavojen laatimista varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää avus-

tusten maksamiseen kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisten virkistysalueiden hankintaan.

Määrärahan käyttöä säätelee valtionavustuslaki (688/2001).

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahalta edistetään aluearkkitehtitoimintaa maankäyttö- ja rakennuslain toteuttamiseksi pienissä kunnissa. Samoin edistetään yhdyskuntakehityksen kannalta merkittävien yleiskaavojen laatimista, valtioneuvoston 5.1.1995 tekemän periaatepäätöksen ja luonnonsuojelun tarkoitamiin maisema-alueiden maankäytön ohjaukseen sekä rantojensuojelua.

2003 talousarvio	1 261 000
2002 talousarvio	1 261 000
2001 tilinpäätös	1 261 409

44. Koskiensuojelun mukaiset korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää koskiensuojelun sekä Ounasjoen ja Kyrönjoen erityissuojelusta annettujen lakien mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös korvaustoimitusten kustannuksiin ja valtion edun valvonnan kannalta välttämättömistä selvityksistä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Lähes kaikki varsinaiset koskiensuojelun mukaiset korvaukset on maksettu. Vuosina 1988—2001 määrärahaa on käytetty yhteensä noin 72,3 miljoonaa euroa. Vuoden 2001 korvausmäärärahaa jäi käyttämättä 742 000 euroa.

2003 talousarvio	250 000
2002 talousarvio	336 000
2001 tilinpäätös	98 759

63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä. Määrärahaa saa käyttää Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyjen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Tämän lisäksi määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisesti haitankorvauksiin. Mahdollisten korvaustoimitusten kulut katetaan myös määrarahasta.

Määrärahaa saa käyttää myös alueellisten ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista sekä vahinkojen estämisestä ja rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jakotetuille korvausten maksuerille. Koron

suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Määrärahaa saa käyttää myös vahingoittuneiden luonnonsuojelun eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2003 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 16 000 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2004 loppuun mennessä enintään 8 000 000 euroa, vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 13 000 000 euroa ja vuoden 2007 loppuun mennessä yhteensä enintään 16 000 000 euroa.

Selvitysosa: Korvausmenettelyllä perustetaan suojelualueita pääasiassa valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluville yksityismaaille. Vapaaehtoisuuteen perustuvina uusina suojelukeinoina otetaan käyttöön ns. luonnonsuojelualueita ja tarjouskilpailut.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon siirtyvän määrärahaerän suuruus.

Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menojen seuraavasti (milj. euroa):

	2004	2005	2006	2007
Vuoden 2003 valtuuksista	8,0	5,0	2,0	1,0
Aikaisempien vuosien valtuuksista	1,5	0,5	0,2	-
Yhteensä	9,5	5,5	2,2	1,0

2003 talousarvio	9 000 000
2002 talousarvio	15 405 000
2001 tilinpäätös	11 604 967

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 241 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 11 ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3

momentin mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yksityiselle omistajalle, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin ja tietopalveluun. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen merkittäviin maisema-alueisiin ja kansallisiin kau-

punkipuistoihin kuuluvan rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jolloin avustus myönnetään niissä tapauksissa, kun siitä aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomiksi.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyyppilliseen tai ainutlaatuiseseen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 prosenttia kustannuksista.

Määrärahan käyttöä säätelee valtionavustuslaki (688/2001).

2003 talousarvio	1 241 000
2002 talousarvio	1 241 000
2001 tilinpäätös	840 940

74. Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 345 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelualueiden talonrakennustöiden lisäksi luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen sekä luonnonsuojelualueiden teiden ja tieosuuksien rakentamista ja peruseränmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 160 000 euroa siirtona momentille 35.20.88 Korpoströmin saaristokeskuksen loppurahoitusta varten.

2003 talousarvio	345 000
2002 talousarvio	505 000
2001 tilinpäätös	504 564

87. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon kustannuksiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan maksuerille. Koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Valtion omistukseen hankitaan luonnonsuojelualueita myös vaihtamalla niitä valtion maa-alueisiin.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa varten saa tehdä vuonna 2003 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2003 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 15 800 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2004 loppuun mennessä enintään 5 000 000 euroa, vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa sekä vuoden 2007 loppuun mennessä yhteensä enintään 15 800 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin pannaan täytäntöön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, uhanalaisten eliölaajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Vuoden 2001 loppuun mennessä valtiolle oli hankittu alueita yhteensä noin 272 000 ha.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon siirtyvän määrärahaerän suuruus.

**Valtuuksista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menojä seuraavasti
(milj. euroa):**

	2004	2005	2006	2007
Vuoden 2003 valtuuksista	5,0	5,0	3,0	2,8
Aikaisempien vuosien valtuuksista	1,0	0,6	0,5	-
Yhteensä	6,0	5,6	3,5	2,8

2003 talousarvio	6 760 000
2002 talousarvio	13 355 000
2001 tilinpäätös	17 155 168

88. *Osakkeiden hankkiminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Korpoströmin saaristokeskuksen rakentamiseksi perustetun Kiinteistöosakeyhtiö Fastighets Ab Sunnan loppurahoitukseen.

Selvitysosa: Korpoströmin saaristokeskuksen rakentamiseksi on perustettu Kiinteistöosakeyhtiö Fastighets Ab Sunnan, jossa ovat osakkaina Stiftelsen för Åbo Akademi, Metsähallitus ja Korppoon kunta. Keskukseen sijoitetaan Saaristomeren kansallispuiston

Metsähallituksen huoltotukikohta ja opastuspiste, Åbo Akademin meribiologinen tutkimus ja opetusta sekä Korppoon kunnan vastuulla oleva saaristokeskuksen kulttuuri- ja näyttelytoiminta. Yhtiön osakepääoma on 150 000 euroa, josta kukin osakas merkitsee kolmasosan. Metsähallituksen osuus kokonaispanostuksesta on enintään 340 000 euroa, joka koostuu kiinteistöyhtiölle vuonna 2002 myydyistä kiinteistöistä ja vuoden 2003 talousarviorahoituksesta. Kukin osapuoli vastaa osaltaan saaristokeskuksen toiminnan ja kiinteistön ylläpidon aiheuttamista menoista.

Määräraha on siirtoa momentilta 35.20.74.

2003 talousarvio	160 000
2002 lisätalousarvio	—

30. Asumisen edistäminen

Selvitysosa: Muuttoliike, luonnollinen väestönkasvu sekä asuntokuntien määrän lisäyset ovat ylläpitäneet voimakasta asuntokysyntää kasvukeskuksissa. Kysynnän paineet ovat näkyneet sekä omistus- että vuokra-asuntomarkkinoilla. Vaparaohitteisten asuntojen vuokrat nousivat huhtikuusta 2001 huhtikuuhun 2002 koko maassa 3,6 % ja pääkaupunkiseudulla 5,2 %. Arava-vuokra-asuntojonoissa oli vuoden 2001 lopussa runsaat 112 000 hakijaruokakuntaa, mikä oli noin 5 500 hakijaruokakuntaa vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Asunnottomana oli 10 000 yksinäistä ja 800 perhettä.

Merkittävästi alentunut korkotaso ja asuntojen hintojen pitkään jatkunut vakaus ovat etenkin vuoden 2001 loppupuolella ja 2002 alussa näkyneet omistusasuntomarkkinoilla uusien asuntoluottojen voimakkaana kysyntänä ja asuntoluottokannan nopeana kasvuna. Omistusasuntojen kysyntä näyttää jälleen parin vuoden vakaan ajanjakson jälkeen nostavan asuntojen hintatasoa.

Vaparaahoitteinen asuntotuotanto vähentyi 2001 toisena vuonna peräkkäin, mutta kääntyi kasvuun 2002. Valtion tukeman asuntotuotannon kasvun ansiosta vuonna 2001 aloitettiin kuitenkin noin 29 000 asunnon rakentaminen. Rakennuslupavaranto mahdollistaa jatkossa jonkin verran suuremmankin asuntotuotannon.

Asuntotuotannon kokonaismäärän sijasta keskeistä on asuntotuotanto voimakkaan kysynnän alueilla. Kysyntä ylittää tarjonnan pääkaupunkiseudulla ja muissa kasvukeskuksissa, mikä vaikeuttaa kotitalouksien asemaa sekä yritysten ja kuntien työvoiman saantia. Vuokra-asuntojen niukkuus on edelleen suurinta pääkaupunkiseudulla. Vilkastunut siirtyminen omistusasuntoihin on kuitenkin parantanut sekä vuokra- että asumisoikeusasuntojen saatavuutta siinä määrin, että rakennuttajien varovaisuus uusien kohteiden käynnistämässä on oleellisesti kasvanut.

Asuntojen tarjonnan lisäämiseksi kysyntäalueilla jatketaan toimia hallituksen asuntopoliittisen strategian mukaisesti. Vuonna 2003 arava- ja korkotukilainoituksella rakennettavista uusista asunnoista aiempaa suurempi osuus rakennetaan pääkaupunkiseudulle, sen kehyskuntiin ja muihin suurimpiin kasvukeskuksiin. Vuonna 2001 näiden alueiden osuus uusista arava- ja korkotukiasunnoista oli noin 80 %. Uustuotannon suuntaamisella pyritään parantamaan erityisesti pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien asuntotilannetta. Valtion ja kuntien yhteistoiminnalla lisätään kaavoitetun tonttimaan saatavuutta asuntotuotannon edistämiseksi näillä alueilla.

Muuttotappioalueilla tyhjinä on vielä varsin vähän asuntoja, mutta muuttoliikkeen jatkuminen heikentää tilannetta. Näiden seutujen asuntomarkkinoiden tasapainoa pyritään parantamaan erityistoimin.

Korjausrakentamisessa kiinnitetään edelleen huomiota korjaustoimien vaihteellaisuuteen ja oikea-aikaisuuteen sekä korostetaan elinkaari vaikutusten huomioonottamista kiinteistöjen korjaamisessa. Lähiöiden uudistamista jatketaan Lähiöuudistus 2000 -ohjelman mukaisesti.

Asuntojen korjauksia avustetaan erityisesti hankkeissa, jotka tekevät mahdolliseksi ikääntyvän väestön asumisen kotonaan. Avustuksilla tuetaan myös suunnitelmallisen korjaustoiminnan käytäntöjä ja toteutetaan kansallista ilmastostrategiaa.

Yleistä asumistukea maksettiin vuoden 2001 lopussa 158 500 ruokakunnalle. Tuesta 55 prosenttia maksettiin lapsiperheille. Vuokra-asunnossa asuvien asumistuensaajien asumismenojen osuus bruttotuloista oli vuonna 2001 ilman asumistukea keskimäärin 54 prosenttia ja se aleni asumistuen jälkeen 27 prosenttiin. Asumistuen osuus tuensaajien keskimääräisistä asumismenoista oli 49 prosenttia.

Tuensaajien keskivuokra oli aravavuokra-asunnoissa asuvilla 6,92 euroa neliöltä kuukaudessa ja vapaarahoitteisissa asunnoissa 7,20 euroa neliöltä kuukaudessa. Asumistuessa hyväksyttäviä enimmäisasumismenoja on vuonna 2002 korotettu vastaamaan paremmin todellista vuokratasoa. Tämä lisää tuensaajia sekä tuen maksatusta vuosina 2002—2003.

Asumistuensaajista noin 65 % on työttömiä. Työttömien asumistuensaajien määrä väheni vuoden 2001 aikana noin 3 700. Vuosina 2002—2003 työttömien tuensaajien määrän arvioidaan lievästi kasvavan.

Asunnottomuuden vähentämiseksi toteutetaan köyhyyden ja syrjäytymisen kansallista toimenpideohjelmia sekä asunnottomuuden vähentämiseksi pääkaupunkiseudulla ja muualla laadittuja

toimenpideohjelmiä. Tukea suunnataan erityisesti pääkaupunkiseudulle sekä erityistä tukea tarvitsevien ryhmien asunnottomuuden vähentämiseen.

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2001 ja arvio vuosista 2002—2003:

	2001	2002	2003
	asuntoa	arvio asuntoa	arvio asuntoa
Aloitettut uudet asunnot	(n. 29 000)	(n. 29 000)¹⁾	(n. 30 000)
arava- ja korkotukiasunnot	13 130	8 000	10 000
— vuokra-asunnot	9 176		
— asumisoikeusasunnot	2 638		
— as. oy talot ja -asunnot	570		
— omakotitalot	746		
muut asunnot	n. 16 000	n. 21 000	n. 20 000
Korjauslainoitus (arava ja korkotuki)	6 309	6 000	6 000
Asuntojen hankinta	3 105	4 600	4 600
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	2 824	4 000	4 000
— arava ja korkotuki	281	600	600

¹⁾ Kappalemääriin vaikuttaa oleellisesti myös se, minkälaisena asuntojen tyyppijakauma toteutuu ja kuinka hyvin hintatason hillinnässä onnistutaan.

Asumisen tukitoimenpiteiden kehitys vuosina 2001—2003 (milj. euroa):

	2001	2002	2003
Yleinen asumistuki	407	415	430
Eläkeläisten asumistuki	246	260	276
Opiskelijoiden asumislisä	209	206	226
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki	440	440	440
Aravalainojen myöntämisvaltuus	869	500	600
Korkotukilainojen hyväksymisvaltuus	390	450	600
Maksetut korkotuet:			
— asuntolainojen korkotuki	109,0	86,9	100,0
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmän korkotuki ja asuntosäästöpalkkio	10,8	5,4	9,4
Avustusvaltuudet:			
— korjausavustukset	31,1	40,0	35,0
— energia-avustukset			15,0
— avustukset uusien asuinalueiden kunnallisteekniikkaan			6,0
— avustukset vuokratiloille	1,0	2,0	2,6
— avustukset opiskelija-asuntoihin	3,5	2,5	3,4
— avustukset asunnottomille ja pakolaisille	1,0	8,4	8,4

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 430 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Asumistuella edistetään kohtuullisen asumistason saavuttamista ja säilyttämistä alentamalla tuen tarpeessa olevien lapsiperheiden ja muiden ruokakuntien asumismenoja.

2003 talousarvio	430 000 000
2002 talousarvio	415 482 000
2001 tilinpäätös	407 014 782

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Aravalainat

Vuonna 2003 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää aravalain (1189/1993) mukaisia lainoja yhteensä enintään 600 000 000 euroa mukaan lukien vuodelta 2002 peruuntuneita hankkeita tai muutoin käyttämättä jäänyttä myöntämisvaltuutta vastaava määrä. Vuonna 2003 ei myönnetä rakennusaikaisia lainoja, lyhytaikaisia perusparannuslainoja eikä omistusaravalainoja omaksilunastamislainoja lukuun ottamatta.

Pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien samoin kuin muiden suurimpien kasvukeskusten vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon sekä lähiöiden projektiluonteisen perusparannuksen pitkäjänteisyyden ja suunnitelmallisuuden edistämiseksi voidaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuosina 2004—2006 myönnettävistä aravalainoista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien sekä muiden suurimpien kasvukeskusten vuokra- ja asumisoikeusaravalainoissa yhteensä enintään 120 000 000 euroa ja lähiöohjelman vuokratulojen perusparannuslainoissa enintään 15 000 000 euroa.

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2003 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen

(1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 1 200 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Purettaessa pysyvästi tyhjiilleen jääneitä aravavuokratuloja väestöltään vähenevillä alueilla voidaan valtion vastuulle aravarajoituslain nojalla jättää aravalainapäätöksiä yhteensä enintään 3 500 000 euroa.

Korkotukilainat ja valtiontakaukset

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), omistus-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993), asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996), oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) ja eräisiin lämmityslaitoshankkeisiin myönnettävistä lainoista ja korkotuesta annetun lain (83/1982) mukaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorkvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista kateetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa sekä omistus-asuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa (204/1996) tarkoitetut valtionvastuut. Asuntorahaston varoista maksetaan myös asuntosäästöpalkkiolain (862/1980) mukaiset asuntosäästöpalkkiot.

Vuonna 2003 saa vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, omistus-asuntolainojen korkotuesta annetun lain ja asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia lainoja hyväksyä korkotukilainoiksi yhteensä enintään 600 000 000 euroa mukaan lukien vuodelta 2002 peruuntuneita hankkeita tai muuten käyttämättä jäänyttä hyväksymisvaltuutta vastaava määrä.

Uustuotantoa varten tarkoitettuja asunto-osakeyhtiötalolainoja voidaan hyväksyä korkotukilainoiksi vain pääkaupunkiseudun ja sen

kehyskuntien asuntojen kokonaistarjonnan lisäämiseksi. Edellytyksenä asunto-osakeyhtiötalojen uustuotantolainojen hyväksymiselle korkotukilainoiksi on lisäksi, että lainoituksella edistetään sellaisten asuinalueiden syntymistä, joille segregaatian ehkäisemiseksi rakennetaan monipuolisesti sekä sosiaalisin perustein lainoitettua että muuta asuntotuotantoa.

Pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien samoin kuin muiden suurimpien kasvukeskusten vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon pitkäjänteisyyden ja suunnitelmallisuuden edistämiseksi voidaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuosina 2004—2006 hyväksyttävistä korkotukilainoista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan hyväksyttävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien sekä muiden suurimpien kasvukeskusten vuokra- ja asumisoikeuskorkotukilainoissa yhteensä enintään 80 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asplainoissa olla yhteensä enintään 1 600 000 000 euroa vuoden 2003 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain sekä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Vanhojen korkotukilainojen korkotuen määrät

Vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksytyjen korkotukilainojen korkohyvitys on vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille 8 % lainavuosina 1—5 ja 6 % lainavuosina 6—10. Muille lainansaajille vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksytyjen lainojen korkohyvitys on 7 % lainavuosina 1—4 ja 5 % lainavuosina 5—8. Muiden vuonna 1993 hyväksytyjen korkotukilainojen korkohyvitys on 6 % lainavuosina 1—4 ja 4 % lainavuosina 5—8. Korkohyvitys on kuitenkin enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Korkohyvitystä maksetaan vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—

5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille uustuotantoa varten enintään kymmeneltä ja muissa tapauksissa enintään kahdeksalta vuodelta ennen vuotta 1994 korkotukilainoiksi hyväksytyjen lainojen osalta.

Avustukset

Vuonna 2003 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää asuntojen korjaus- ja energiaavustuksista annetun lain mukaisia korjaus- ja energiaavustuksia yhteensä enintään 50 000 000 euroa mukaan lukien vuodelta 2002 peruuntuneita hankkeita tai muuten käytämättä jäänyttä valtuutta vastaava määrä.

Vuonna 2003 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain (657/2000) mukaisia vuokratalojen ja asumisoikeustalojen talouden tervehdyttämisavustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, omapääoma-avustuksia asunnottomien asuttamiseksi yhteensä enintään 8 400 000 euroa ja opiskelija-asuntojen omapääoma-avustuksia yhteensä enintään 3 400 000 euroa. Vuokratalojen ja asumisoikeustalojen talouden tervehdyttämisavustusvaltuudesta valtiokonttori saa käyttää enintään 50 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteisöjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2003 saa valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla myöntää määrällisiä hankekohtaisia avustuksia valtion, pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien yhteistoiminta-asiakirjan allekirjoittaneille kunnille uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen yhteensä enintään 6 000 000 euroa siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

Varainhankintavaltuudet

Vuonna 2003 valtion asuntorahasto saa arvopaperistaa asunto- ja aravalainoja tai sille saadaan ottaa pitkäaikaista lainaa yhteensä enintään 100 000 000 euron nettomäärään asti. Maksuvalmiudessa vuoden aikana esiintyvien vaihtelujen tasaamiseen tarvittavaa lyhytaikaista lainaa rahastolla saa kerralla olla yhteensä enintään 600 000 000 euroa. Vuonna 2003

valtiovarainministeriö tai Valtiokonttori saa valtioneuvoston määräämissä rajoissa tehdä asuntorahaston varainhankintaan tai -hallintaan liittyviä koron- ja valuutanvaihtosopimuksia ja muita suojautumissopimuksia pääomamäärältään yhteensä enintään 600 000 000 euron suuruisen vastuiden osalta.

Selvitysosa: Vuonna 2002 käynnistetty pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen tarkoitettu avustusjärjestelmä on voimassa vuoden 2005 loppuun asti.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annetun lain muuttamisesta siten, että enintään 50 prosenttia jäljellä olevasta aravalainapääomasta jäisi valtion vastuulle jouduttaessa purkamaan pysyvästi tyhjilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla. Samalla lain nimike muutetaan aravarajoituslaiksi.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asuntojen korjaus- ja energia-avustuksista. Asuntojen energia-avustukset otetaan erikseen huomioon ja niihin varataan 15 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain muuttamisesta. Tervehdyttämisavustus taloudellisissa vaikeuksissa oleville taloille ulotetaan koskemaan myös asumisoikeustaloja.

Asuntorahaston rahoitusrakenteen arvioidaan muodostuvan vuonna 2003 seuraavaksi:

	milj. €
Arvioitu saldo 1.1.2003	415
Tulot:	
Tulot asuntolainoista ja takausmaksuista	730
Rahaston pitkäaikainen varainhankinta	100
Menot:	
Luotonanto	510
Korkotuki- ja avustusmenot	170
Rahaston pitkäaikaisten velkojen menot	
— korot	212
— kuoletukset	123
Arvioitu saldo 31.12.2003	230

2003 talousarvio	—
2002 talousarvio	—
2001 tilinpäätös	—

40. Alueelliset ympäristökeskukset

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueidenkäyttöä, rakentamisen ohjausta, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, ympäristötutkimusta ja seurantaa sekä ympäristötietoisuutta koskevat asiat.

Ympäristökeskukset hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävät, joiden erillismenot rahoitetaan luvusta 30.51. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositasolla 210 henkilötyövuotta.

Ympäristöministeriö on asettanut alueellisille ympäristökeskuksille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Ympäristön suojelu

Ympäristöluvut käsitellään laadukkaasti, joutuisasti ja käsittelyajoille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Osallistutaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan selvitysten valmisteluun ja hyödynnetään näin tuotettuja tietoja lupapäätöksiä valmisteltaessa. Keskenäisten katselmustoimitusten valmistumista vauhditetaan.

Tehostetaan ympäristönsuojelulain mukaista valvontaa laatimalla ja toteuttamalla valvontasuunnitelmia. Hyödynnetään yritysten ympäristöjärjestelmiä lupien käsittelyssä ja valvonnassa.

Vesiensuojelun toimenpideohjelmaa vuoteen 2005 ja Itämeren suojeluohjelmaa toteutetaan painopisteinä typpipäästöjen, maatalouden kuormituksen ja haja-asutuksen jätevesipäästöjen vähentäminen. Tehostetaan kuntien vesiensuojelutyön seurantaa. Tärkeillä ja muilla vedenhankintaan soveltuvilla pohjavesialueilla edistetään suojelusuunnitelmien laadintaa. Välittömiä pohjavesiriskejä poistetaan myös ympäristötöinä.

Vuoden 2005 loppuun ulottuvia tarkistettuja alueellisia jättesuunnitelmia pannaan toimeen. Kuntien yhteistyötä jätehuollossa edistetään erityisesti yhteistyössä hitaasti edenneillä alueilla. Vaikutetaan siihen, että kunnat perivät jätemaksunsa täyskattaisina. Kannustetaan jätteiden synnyn ehkäisemistä ja jätteiden hyödyntämistä.

Edistetään ja toteutetaan kiireellisyysjärjestyksessä pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita. Asetetaan tarvittavat velvoitteet kiireellistä kunnostamista vaativien alueiden kunnostusvelvollisille.

Ilmansuojelun toimeenpanon valvontaa tehostetaan. Ilmanlaadun seurantaa sekä meluntorjunnan tietopohjaa ja suunnittelua parannetaan. Tehostetaan kuntien meluntorjuntatyön seurantaa erityisesti kokoamalla ajantasaisia tietoja melutilanteesta ja melulle altistumisesta sekä kiinnitetään huomiota tärinälle altistumiseen.

Alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaus

Kuntien maankäytön suunnittelun ja rakentamisen ohjauksessa kiinnitetään erityisesti huomiota selvitysten ja vaikutusten arvioinnin riittävyuteen, asianmukaisiin osallistumis- ja arviointimettelyihin ja yhdyskuntarakenteen eheyteen, ympäristöhaittojen torjuntaan sekä kulttuuri- ja luonnonarvojen huomioon ottamiseen.

Alueelliset ympäristökeskukset edistävät valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden ja maankuntakaavojen huomioon ottamista kuntien kaavoituksessa ja muussa viranomaistoiminnassa. Keskukset osallistuvat aktiivisesti maakuntakaavojen valmisteluun ja tukevat ministeriötä kaavoituksen ohjauksessa alueellisena asiantuntijana.

Huolehditaan tarvittavasta kuntien kaavoituksen, rakentamisen ja kulttuuriympäristön hoidon seurannasta.

Edistetään rakennusperintöstrategian toteutumista informaatio-ohjauksella ja koulutuksella sekä tukemalla alueellisten ja kuntien kulttuuriympäristöohjelmien laatimista ja toteuttamista.

Rakentamisen ohjauksella edistetään uudis- ja korjausrakentamisen laatua sekä tiedotetaan uudistuvista määräyksistä, ohjeista ja vastuukysymyksistä.

Luonnonsuojelu

Luonnon monimuotoisuutta edistetään erityisesti luontotyyppien ja lajien suojelun osalta selvityksillä ja alueiden rajauspäätöksillä. Edistetään arvokkaiden maisema-alueiden perustamista ja niiden hoitosuunnitelmien laatimista. Tehostetaan uhanalaisimpien perinnemaisematyypien ja maatalouskäytön ulkopuolella olevien perinnemaisemien hoitoa.

Luonnonsuojeluohjelmia ja Natura 2000 -verkostoa toteutetaan vuoteen 2007 ulottuvan rahoitusohjelman ja alueellisten toteuttamisstrategioiden mukaisesti hyödyntämällä tehokkaasti myös EU:n rahoitusmahdollisuuksia. Vuonna 2003 toteuttamistavoite on 29 000 hehtaaria. Yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintää maastoon jatketaan.

Jatketaan hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimista Natura 2000 -verkoston alueille keskeisten yhteistyötahojen kanssa ja osallistutaan metsiensuojelun alueelliseen edistämiseen.

Edistetään luonnon virkistyskäytön edellytyksiä ja kiinnitetään erityistä huomiota vesiliikenneläin ja maastoliikenneläin mukaisiin tehtäviin.

Muu toiminta

Huolehditaan ympäristöasioiden kytkemisestä EU:n rakennerahasto-ohjelmien toimeenpanoon ja edistetään rahoituksen saamista ympäristöhankkeisiin. Kehitetään yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa ympäristöä ja sen kestävää käyttöä parantavia yhteistyömuotoja ja hankkeita.

Valmistaudutaan suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia koskevan EY:n direktiivin toimeenpanoon ympäristökeskuksen omassa ja alueen muiden viranomaisten toiminnassa. Yhteysviranomaisen tehtävissä sovelletaan yhtenäisesti ympäristövaikutusten arviointimenettelyn valtakunnallisia linjauksia.

Ympäristön tilan seurannassa tuotetaan korkeatasoista ja soveltamiskelpoista tietoa ympäristön tilan muutoksista. Kehitetään vesistöaluekohtaista seurantaa, suunnittelua ja arviointia EY:n vesipolitiikan puitedirektiivin pohjalta ja valmistellaan sen toimeenpanoa yhteistyössä muiden aluehallintoviranomaisten kanssa.

Tehdään yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen kanssa hallinnollista päätöksentekoa ja ympäristöuhkien ennakoimista tukevaa tutkimusta ja kehittämistä tarkistetun tutkimus- ja kehittämis-toiminnan strategian pohjalta.

Tuetaan paikallisten tahojen aloitteellisuutta ympäristön hoito- ja kunnostushankkeissa ja toteutetaan ympäristötöitä. Parannetaan ympäristökeskusten rakentamistoiminnan tuottavuutta ja taloudellisuutta uudessa tilaaja-tuottaja -muotoisessa toimintatavassa sekä nostetaan rakennuttamisaste keskimäärin 75 prosenttiin.

Keskeiset suoritteet ja niiden mittarit määritellään tuloksellisuusarvioinnin kehittämiseksi. Laboratoriotoinnin kehittämistä jatketaan.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	Julkisoikeudelliset			Liiketaloudelliset		
	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Maksullisen toiminnan tuotot (t€)	3 064	3 000	2 900	1 790	1 700	1 700
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	3 421	2 850	2 325	1 413	1 215	1 215
Käyttäjämä (t€)	-357	150	575	377	485	485
— % tuotoista	-12	5	20	21	29	29
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	2 687	2 240	1 825	541	485	485
Ylijäämä (+) / alijäämä (-) (t€)	-3 044	-2 090	-1 250	-164	0	0
— % tuotoista	-99	-70	-43	-9	0	0
Tuotot % kustannuksista	50	59	70	92	100	100

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
59 582 000 euroa.

Selvitysosa:

Muut tulot	1 950 000
— yhteishankkeet	1 100 000
— muut tulot	850 000
Nettomenot	59 582 000

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	66 132 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	3 540 000
Muut toimintamenot	62 592 000
Bruttotulot	6 550 000
Maksullisen toiminnan tulot	4 600 000
— julkisoikeudelliset tulot	2 900 000
— muut suoritteet	1 700 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 248 000 euroa tiehallinnosta siirtyneiden seitsemän henkilön palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 31.24.21, Suomen ympäristökeskuksesta siirtyneen yhden henkilön palkkausmenojen siirtona 52 000 euroa momentilta 35.60.21 ja 900 000 euroa lähinnä ympäristökeskusten ruuhkautuneiden tehtävien hoitamiseksi siirtona momentilta 35.10.63.

Määrärahaan sisältyy 286 000 euroa menoja,	2003 talousarvio	59 582 000
jotka vastaavat momentille 12.35.40 tuloutet-	2002 talousarvio	58 438 000
tuja vesiensuojelumaksuja.	2001 tilinpäätös	55 861 770

50. Ympäristölupavirastot

Selvitysosa: Ympäristölupavirastot toimivat vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisina riippumattomina alueellisina lupaviranomaisina. Ympäristölupaviranomaiset ratkaisevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvat ja vesilakiin perustuvat luvat eli ns. vesitalousasiat sekä korvausasioita.

Ympäristönsuojelulain voimaantulo on lisännyt laajojen ja monitahoisten asioiden määrää ympäristölupavirastoissa. Sovellettava lainsäädäntö on laajentunut perinteisistä vesiasioista ja toimintatavat ovat muuttuneet. Eri viranomaisten kesken ja asianosaisten kanssa järjestettävien neuvottelujen määrä edelleen lisääntyy.

Vuosina 2002—2005 tulee vireille uusien hankkeiden ohella runsaasti laajoja jo olemassaolevien toimintojen ympäristölupahakemuksia. Vuonna 2003 on tulossa vireille muun muassa metsä- ja metalliteollisuuden toimintojen, kaivosten, energiatuotannon ja turvetuotannon lupahakemuksia. Vireille odotetaan tulevan myös pilaantuneiden maiden kunnostushankkeita sekä yhdyskuntien jäteveden puhdistamoja, kalankasvatustaitoksia ja satama-alueita koskevia lupahakemuksia.

	2001	2002	2003
Käsiteltävät asiat (kpl)	toteuma	ennakoitu	tavoite
Vireille tulevat asiat	645	785	650
Ratkaistut asiat	660	680	680
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,3	10,4	10,0

Ympäristöministeriö on asettanut ympäristölupavirastoille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

- Ympäristöluvat käsitellään laadukkaasti, joutuisasti ja käsittelyajoille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.
- Ympäristölupavirastojen asiantuntemuksen laventamista jatketaan.
- Ympäristölupavirastojen uuden tietojärjestelmän ja verkkopalveluiden käyttö vakiintuu.
- Vanhojen, katselmustoimituksessa olleiden asioiden määrä vähenee olennaisesti.

Maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko:

	2001	2002	2003
Julkisoikeudelliset suoritteet	toteutuma	ennakoitu	arvio
Julkisoikeudellisten suoritteiden tuotot (t€)	370	435	491
Maksullisen toiminnan erilliskustannukset (t€)	2 870	3 185	3 226
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	1 597	1 307	1 324
Kustannukset yhteensä (t€)	4 467	4 492	4 550
Alijäämä (t€)	-4 097	-4 057	-4 059
Tuotot % kustannuksista	8	10	11

21. *Toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
4 725 000 euroa.

Selvitysosa: Varaudutaan ympäristön-
suojelulain voimaanpanokaudesta aiheutuneiden
lisääntyneiden lupahakemusten käsitte-
lyyn.

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	5 233 000
Maksullisen palvelutoiminnan erillismenot	3 226 000
Muut toimintamenot	2 007 000

Bruttotulot	508 000
Maksullisen toiminnan tulot, jul- kisoikeudelliset suoritteet	491 000
Muut tulot	17 000
Nettomenot	4 725 000
2003 talousarvio	4 725 000
2002 talousarvio	4 740 000
2001 tilinpäätös	4 578 244

60. Suomen ympäristökeskus

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) on ympäristöalan tutkimus- ja kehittä-
miskeskus, joka tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöis-
tä sekä arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia ja vaikutuskeinoja. SYKE kokoaa, muokkaa ja välit-
tää ympäristötietoa. Tutkimus-, kehittämis- ja asiantuntijatehtävien lisäksi se huolehtii myös
useista EY-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä ympäristöalan raportoin-
neista sekä eräistä ympäristövalvonnan viranomaistehtävistä. SYKE suuntaa toimintaansa niin,
että se kykenee tuottamaan lähivuosien tiedontarpeisiin korkeatasoisia eri alojen asiantuntemusta
yhdistäviä arviointeja ja kehitysarvioita.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja
hoidon tehtäviä. Toimintamäärärahoilla palkattua henkilöstöä arvioidaan käytettävän maa- ja
metsätalousministeriön tehtäväalueella 35 henkilötyövuotta vastaavasti.

Ympäristöministeriö on asettanut Suomen ympäristökeskukselle seuraavat alustavat tulosta-
voitteet vuodelle 2003:

*Ilmastomuutoksen ja ilmansuojelun tavoitteiden edistämiseksi ja ilmastopöytäkirjan kansal-
lisen toimeenpanon tukemisessa painopisteitä ovat ilmapäästöjen inventointi- ja laskentajärjestel-
mä, päästöjen vähentämistarpeen yhdenmukainen arviointi, ilmastomuutoksen vaikutukset ja niihin
sopeutuminen sekä kasvihuonekaasujen taseiden ja ilmastomuutoksen yhteisvaikutusten arvioin-
ti.*

*Luonnonsuojelussa ja luonnon monimuotoisuudessa SYKE luo osaltaan tietoperustaa toimen-
piteille. Se järjestää monimuotoisuuden seurantaa, kehittää maatalousalueiden ja vesiympäristö-
jen monimuotoisuuden sekä uhanalaisten lajien tutkimuksen ja hoidon periaatteita sekä arvioi
metsien ennallistamisen ja suojelun ekologisia perusteita.*

*Jätteiden synnyn ehkäisyssä, hyödyntämisessä ja turvallisessa loppusijoituksessa samoin kuin
pilaantuneiden maiden ja sedimenttien puhdistamisessa ja riskinarvioinnissa korostuvat tiedon li-
sääminen ja menettelyjen kehittäminen.*

*Ekotehokkuuden parantamisessa painottuvat erityisesti elinkaari- ja ekotehokkuusarvioinnit,
tuotelähtöinen ympäristönsuojelu, päästöjen yhdenmukainen rajoittaminen sekä paras käyttökelpoi-
nen tekniikka.*

Haitallisista aineista SYKE tuottaa tietoa ja menetelmiä kemikaalien, päästöjen, jätteiden ja pilaantuneiden maa- ja sedimenttialueiden riskinhallintaan. Erityisesti selvitetään raskasmetallien, pysyvien orgaanisten yhdisteiden ja hormonitoimintaa häiritsevien aineiden käyttäytymistä ja vaikutuksia.

Vesiensuojelun edistämiseksi luodaan tietoperustaa Itämeren suojeleohjelman toimeenpanolle, uusien vesiensuojelutavoitteiden valmistelulle, vesien hyvän ekologisen ja kemiallisen tilan saavuttamiselle sekä vesiensuojelutoimien vaikuttavuuden arvioinneille. Ajankohtaista on kehittää vesien rehevöitymisen ja sen aiheuttamien haitallisten ilmiöiden torjuntaa ja tutkia sinileväkukintojen syntyyn vaikuttavia tekijöitä.

Vesivarojen käytön ja hoidon tutkimuksella ja kehittämisellä tuetaan vesivarojen taloudellista, turvallista ja tasapuolista, ympäristön luonnonarvoja ja viihtyisyyttä säilyttävää ja parantavaa käyttöä. Vesivarojen tiedon mallinnusta ja hallintaa kehitetään muun muassa vesipuidedirektiivin toimeenpanon valmistelua varten. Tavoitteena on myös kehittää vesistöjen ja pohjavesialueiden kunnostusta sekä ympäristöä parantavia ja säilyttäviä vesistötyömenetelmiä ja haja-asutuksen vesihuoltoa sekä pohjavesivarojen hallinnan ja suojelun menetelmiä.

Ympäristöpolitiikan ohjauskeinojen ja -ohjauksen arvioinnissa SYKE valmistelee suunnitelmiin ja ohjelmien vaikutusten arviointia koskevan EY:n direktiivin toimeenpanoa, arvioi sektoripolitiikkojen kestävä kehityksen ja ympäristöpolitiikan ohjauskeinojen vaikuttavuutta ja kehittää ympäristövaikutusten arviointia. Se tuottaa tietoa myös *ympäristökysymysten ja terveyden välisistä* yhteyksistä.

Ympäristövahinkojen torjunnan tutkimus- ja kehittämistoiminnassa painotetaan Suomenlahden ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta sekä riskien hallintaa.

SYKE osallistuu *alueellisten ympäristökeskusten tutkimus- ja kehittämistoiminnan* suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan.

Ympäristön *seuranta* SYKE toteuttaa yhdessä alueellisten ympäristökeskusten kanssa valtakunnallisen seurantaohjelman mukaisesti. Se myös vastaa alueiden käyttöön ja rakennettuun ympäristöön liittyvästä seurannasta sekä tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä.

Ympäristöhallinnon *tiedonhallinnan* strategiaa toteutetaan viestinnällisten verkkopalvelujen, asianhallinnan ja ympäristötiedon hallinnan kehittämishankkeilla. SYKE ylläpitää ympäristöhallinnon tietoteknisiä infrastruktuuria.

SYKE tuottaa koko ympäristöhallinnolle tutkimus-, laboratorio- ja rakentamispalveluja sekä koulutus- ja muita *asiantuntijapalveluja*.

Ulkopuolista rahoitusta hankitaan ensisijaisesti sellaiseen toimintaan, joka tukee SYKEN perustehtävien toteuttamista. Tavoitteena on pitää ulkopuolisen rahoituksen osuus noin 40 prosenttina koko toiminnallisesta rahoituksesta.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuosien, tulojen ja toiminnan kustannusten arvioidaan jakautuvan tehtäväalueittain vuonna 2003 seuraavasti:

Tehtäväalue	Henkilötyövuodet	Tulot milj. €	Kustannukset milj. €
Ympäristömuutosten tutkimus ja seuranta	69	0,10	4,4
Ympäristökuormituksen ehkäiseminen ja vähentäminen	85	0,30	5,0
Kemikaalivalvonta ja riskien arviointi	35	0,23	2,2
Luonnonsuojelu ja maankäyttö	70	0,03	3,7
Vesivarat, niiden käyttö ja hoito sekä ympäristövahinkojen torjunta	81	0,45	6,8
Ohjauskeinojen tutkimus ja kehittäminen	39	0,15	2,2

Laboratoriotoiminta	68	0,60	3,5
Vientitoiminta	10	0,95	1,6
Muut toiminnalliset tehtävät	20	0,20	1,8
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	28	0,09	2,6
SYKE:n tukipalvelu	70	-	5,4
Yhteensä	575	3,10	39,2

Tehtäväalueille kohdistuvasta työpanoksesta noin 55 henkilötyövuotta arvioidaan kohdistuvan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviin.

Suomen ympäristökeskukselle suoraan budjetoidun toiminnallisen rahoituksen lisäksi muilta valtion virastoilta ja laitoksilta arvioidaan saatavan rahoitusta 6,7—7,6 milj. euroa.

Budjetin ulkopuolista rahoitusta arvioidaan saatavan 2,5—3,0 milj. euroa, josta EU:n osuus on 0,6—0,8 milj. euroa.

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 2,6 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan puolet. Lisäksi hallinnonalan sisäisestä palvelutoiminnasta arvioidaan kertyvän tuloja 0,5 milj. euroa.

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tunnuslukutaulukko (1 000 euroa):

	2001 toteutuma	2002 ennakoitu	2003 arvio
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	319	330	330
Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet	2 607	2 270	2 270
Tuotot yhteensä	2 926	2 600	2 600
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	331	330	330
Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet	2 602	2 250	2 250
Kustannukset yhteensä	2 933	2 580	2 580
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)	-7	+20	+20
Kustannusvastaavuus			
Julkisoikeudelliset suoritteet, %	96	100	100
Liiketaloudellisesti hinnoitellut suoritteet, %	100	101	101
Kustannusvastaavuus yhteensä, %	100	101	101

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään nettomäärärahaa
23 057 000 euroa.

Selvitysosa:

Menojen ja tulojen erittely: €

Bruttomenot	33 857 000
Maksullisen toiminnan erillismenot	2 580 000
Hallinnonalan sisäisen toiminnan menot	430 000
Muut toimintamenot	30 847 000

Bruttotulot	10 800 000
Maksullisen toiminnan tulot	2 600 000
— julkisoikeudelliset suoritteet	330 000
— muut suoritteet	2 270 000
Hallinnonalan sisäiset tulot	500 000
Muut tulot	7 700 000
Nettomenot	23 057 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 52 000 euroa siirtana momentille 35.40.21 ja lisäyksenä 720 000 euroa siirtana momentilta 35.10.63 hallinnonalan

yhteisen tietotekniikan ja -järjestelmien ylläpitomenojen nousun johdosta.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 400 000 euroa ympäristöhallinnon keskitetysti hoidettavien atk-palveluiden käyttömenoista ja uusimisesta aiheutuviin kustannuksiin. Keskitetyksi hoidettavia palveluita ovat valtakunnallinen tietoverkko, palvelinkoneet ja järjestelmät, yh-

teiset työkaluohjelmistot sekä yhteiset paikkatieto- ja kaukokartoituspalvelut.

2003 talousarvio	23 057 000
2002 talousarvio	22 425 000
2001 tilinpäätös	21 799 846

70. Valtion asuntorahasto

Selvitysosa: Valtion asuntorahasto hoitaa aravalainoitukseen, asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion täytetakaukseen liittyviä tehtäviä. Rahasto valvoo valtion tukeman asuntotuotannon laatua, rakennus- ja ylläpitokustannusten kohtuullisuutta sekä kilpailun toteutumista. Se valvoo myös omistusasuntolainojen valtiontakausten käyttöä ja yleishyödyllisille lainansaajayhteisöille asetettujen edellytysten toteutumista sekä kuntien menettelyjä korjausavustusten myöntämisessä.

Ympäristöministeriö on asettanut asuntorahastolle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2003:

Lainoituksen alueellinen kohdentaminen

Uustuotanto suunnataan etupäässä kasvukeskuksiin, erityisesti pääkaupunkiseudulle, sekä niiden työssäkäyntialueille asuntomarkkinoita tasapainottavasti. Lainoituksessa edistetään eri keinoin valtion, pääkaupunkiseudun ja kehyskuntien yhteistoiminta-asiakirjan sekä valtioneuvoston hyväksymän asuntopoliittisen strategian toteuttamista. Asuntorahasto osallistuu kaupunkimaisten pienimuotoisten asuntoalueiden kehittämisprojektiin ja myöntää avustuksia uusien asuntoalueiden rakentamisen käynnistämiseksi pääkaupunkiseudulla ja sen kehyskunnissa. Väestöltään vähenevien alueiden asumistarpeet pyritään hoitamaan nykyisen asuntokannan ja siihen kohdistuvien toimenpiteiden avulla.

Asuntojen laatu ja kustannukset

Asuntorahasto vaikuttaa siihen, että valtion tukema asuntotuotanto ja perusparantaminen on hyvin ja kustannustietoisesti suunniteltua, jolloin erityistä huomiota on kiinnitetty elinkaaritaluuteen, ekologiseen kestävyyteen, esteettömyyteen ja kustannustehokkuuteen. Asumiskustannuksiltaan kohtuullisten pienten asuntojen tarjontaa lisätään. Kilpaillun tuotannon osuutta pyritään lisäämään uusia toteuttamismuotoja soveltamalla.

Asuntokannan ylläpito

Perusparannustoiminnassa edistetään oikea-aikaisia vaiheittaisia korjauksia sekä lisätään omistajan vastuuta korjausten rahoittamisessa. Lähiöiden uudistamisen suunnitelmallinen rahoitus turvataan.

Yleishyödyllisyyden valvonta ja valtion rahoitusriskien minimointi

Asuntorahasto seuraa ja valvoo arava- ja korkotukivuokra-asuntoja ylläpitävien yleishyödyllisten asuntoyhteisöjen toimintaa, asuntojen hakumenettelyä, vakavaraisuutta ja omistuksessa tapahtuvia muutoksia sekä seuraa kuntien vuokra-asuntojen omistajapolitiikkaa myös yleishyödyllisyyden näkökulmasta. Väestökehitykseltään taantuvilla alueilla tehostetaan olemassa olevan arava-asuntokannan käyttöä myöntämällä joustavasti lupia asuntojen hallintamuodon tai käyttötarkoituksen muutoksiin samalla lainoitus- ja takausriskejä minimoiden. Tavoitteena on tehostaa asukasvalintojen ja vuokrien määräytymisen valvontaa yhteistyössä kuntien kanssa.

Muut keskeiset tavoitteet

Asunnottomille tarkoitettujen asuntojen määrää lisätään tehostamalla eri tukimuotojen tunnetuksi tekemistä ja käyttöä. Korkotukilainojen korkoehtojen kohtuullisuutta ja rahoituksen kilpailuttamista valvotaan. Kuntien korjausavustusten myöntämis- ja maksamisenettä seurataan korjausavustusjärjestelmän tavoitteiden toteutumiseksi.

21. Toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 382 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 80 000 euroa valvonnan tehostamiseksi siirtona momentilta 35.10.63.

2003 talousarvio	4 382 000
2002 talousarvio	4 304 000
2001 tilinpäätös	3 522 360

(26.) Korvaus asunto- ja korkotukilainojen hoidosta (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha 3 500 000 euroa siirrettäväksi momentille 28.05.21.

2002 talousarvio	3 500 000
------------------	-----------

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan päätöksenteon tietopohjaa ja tuetaan hallinnonalan tulostavoitteiden toteuttamista ja käyttäjätavallisten tietojärjestelmien kehittämistä. Vahvistetaan tutkimusyhteistyötä muiden hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja muiden rahoittajien kanssa.

Tulosten saavuttaminen hallinnonalan painopistealueilla edellyttää kotimaisten toimien lisäksi tehokasta osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön.

Euroopan aluekehitysrahaston määrärahalta ja vastaavalla kansallisella osarahoituksella edistetään luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa ja tuetaan kuntien maankäytön ohjausta samoin kuin ympäristönsuojelun ja -hoidon, ympäristötekniikan ja osaamisen sekä kulttuuriperinnön ja maiseman hoitoa.

19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnalisäveromenot (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan muiden kuin erikseen arvonnalisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonnalisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonnalisäveroä. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määräraha on siirtoa momentilta 28.81.(23).

2003 talousarvio	10 000 000
------------------	------------

22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 9 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöhallinnon tehtävien strategista valmistelua ja kehittämistä palvelevasta kehittämis-, suunnittelu-, tutkimus-, seuranta- ja arviointitoiminnasta ja kansainvälisestä asiantuntijayhteistyöstä sekä hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyöhankkeista aiheutuvien muita kulutusmenoja vastaavien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyt-

tää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden kansalliseen rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin projekteihin ympäristöministeriössä.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään ministeriön strategisten linjausten mukaisesti hyvinvointia edistävän elinympäristön ja ekotehokkaan yhteiskunnan kehittämiseksi. Ohjelmallisen tutkimusyhteistyön määrärahojen osuutta lisätään 2 500 000 euron tasolle. Ympäristöklusterin jatko-ohjelman (2003—2005) painopistealueet ovat ilmastomuutoksen hallinta, jätteiden synnyn ehkäisy, ympäristöterveyden turvaaminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen, ohjaukskeinot ja niiden vaikuttavuus sekä ympäristötekniikan ennakointi. Teemoja tarkastellaan luonnon ja luonnonvarojen, yhdyskuntarakenteen ja elinympäristön sekä tuotannon ja kulutuksen näkökulmista.

Määrärahoja käytetään lisäksi muihin tarpeellisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin tietopohjan ja toimeenpanon vahvistamiseksi ilmastomuutoksen ja ilmansuojelu- sekä meluongelmien torjunnassa, Itämeren- ja vesien- suojelun tehostamisessa, ympäristönsuojelulain ja jätelainsäädännön toimeenpanossa, ympäristöriskien vähentämisessä, luonnon ja luonnonvarojen käytön ja ympäristöohjauksen kehittämisessä, maankäyttö- ja rakennuslain tavoitteiden toteuttamisessa, alueiden käytön kehittämisessä sekä ympäristötiedon hyödyntämisessä. Määrärahaa käytetään luonnon- ja maisema-alueiden hoidon ja ennallistamisen, luonnon monimuotoisuuden seurannan, uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen lajien, metsiensuojelun ja luonnon virkistyskäytön tutkimuksiin, kestäväen yhdyskuntarakenteen ja hyvän elinympäristön sekä uudis- ja korjausrakentamisen ja rakennusten energian tehokkaan käytön, rakennusperinnön säilymisen, kiinteistönpidon laatu- ja terveystieteiden ja ekologisesti kestäväen rakentamisen edistämiseen. Määrärahaa käytetään asuntomarkkinoiden toimintaan ja erityisryhmien asumiseen sekä muihin asuntopoliittista päätöksentekoa

palveleviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Määrärahaa käytetään myös koko hallinnonalaa, sidosryhmiä ja asiakkaita palvelevien tiedon hallinnan kehittämishankkeiden toteuttamiseen. Erityisesti kehitetään verkkopalveluita ja sähköisiä asiointipalveluita.

Määrärahan lisäyksenä on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa siirtona momentilta 35.10.63.

2003 talousarvio	9 910 000
2002 talousarvio	8 914 000
2001 tilinpäätös	9 082 148

(24.) *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määrärahaa ehdotetaan siirrettäväksi 1 200 000 euroa momentille 35.99.66 Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut rahoitusosuudet ja 3 306 000 euroa momentille 35.01.21.

2002 talousarvio	4 506 000
2001 tilinpäätös	4 490 618

26. *Eräät korvaukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmän mukaisten tehtävien hoitamisesta Suomen Standardisoimisliitolle aiheutuviin menoihin sekä CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkina- valvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 300 000 euroa siirtona momentille 28.40.21, 100 000 euroa siirtona momentille 31.80.21 ja 70 000 euroa siirtona momentille 32.20.23.

Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä annetun asetuksen (2000/1980/EY) 14 artiklan täytäntöön panemiseksi on Suomen Standardisoimisliitto SFS ry lailla Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyjärjestelmästä (958/1997) nimetty kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi. Se osallistuu

yhteisötasolla ympäristömerkin myöntämisperusteluiden valmisteluun ja käsittelee kansallisella tasolla yhteisön ympäristömerkin käyttöä koskevat hakemukset sekä valvoo merkin käyttöä.

Rakennustuotedirektiivin (89/106/ETY) 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että rakennustuotteiden CE-merkintää käytetään oikein. Direktiivin voimaansaattaminen sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain 152 §:ään. Markkinoilla olevien CE-merkittyjen rakennustuotteiden on oltava direktiivin vaatimusten mukaisia. Turvatekniikan keskus hoitaa CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvontaa ympäristöministeriön toimeksiannosta. CE-merkittyjen tuotteiden määrä kasvaa asteittain eurooppalaisen harmonisoinnin edistyessä.

2003 talousarvio	270 000
2002 talousarvio	740 000
2001 tilinpäätös	380 105

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 9 100 000 euroa.

Vuonna 2003 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 9 203 000 eurolla. Mikäli vuoden 2002 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2003.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoite 1 ja 2 -ohjelmien sekä Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja pilottiprojektien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentilla 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

Määrärahaa käytetään Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuuteen.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja seuraavasti (milj. euroa):

	2003	2004	2005	Yhteensä
Vuoden 2000—2002 sitoumukset	6,3	2,7	-	9,0
Vuoden 2003 sitoumukset	2,8	3,7	2,7	9,2
Yhteensä	9,1	6,4	2,7	18,2

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa):

Ohjelma	Budjetoitu		Budjetoitu		Määräraha v. 2003
	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	valtuutta	määrärahaa	
Euroopan aluekehitysrahasto			Myöntämis- valtuus v. 2003	v. 2000—2002 talousarvio+ lisätalousarviot	
Tavoite 1	14,8	6,9	2,5	4,1	2,7
Tavoite 2	23,0	10,2	3,9	7,0	3,4
Interreg	13,0	4,2	2,7	1,7	2,9
Urban	0,9	0,1	0,1	0,1	0,1
Yhteensä	51,6	21,4	9,2	12,9	9,1

2003 talousarvio	9 100 000
2002 talousarvio	6 900 000
2002 lisätalousarvio	1 750 000
2001 tilinpäätös	3 569 338

63. EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien LIFE-ympäristörahasesta osarahoitettavien hankkeiden sekä muiden pilottihankkeiden EU-rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää noin 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen projektitehtäviin. Lisäksi momentille nettoutetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin ja pilottihankkeisiin tuloutetaan momentille 12.35.99.

2003 talousarvio	2 600 000
2002 talousarvio	2 523 000
2001 tilinpäätös	2 522 819

65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 587 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille, valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille valistus- ja neuvonta-toimintaan, saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristöhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävästä kehityksestä, kulttuuriympäristön vaalimisesta sekä ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen sekä luonnontieteellisille seuroille luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seuranta-

järjestelmää tukevien selvitysten ja raporttien laatimiseksi.

Määrärahan käyttöä säätelee valtionavustuslaki (688/2001).

Selvitysosa: Osa määrärahasta on alueiden kehittämiseen suunnattavaa rahoitusta.

2003 talousarvio	1 587 000
2002 talousarvio	1 587 000
2001 tilinpäätös	1 505 282

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöalan kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen sekä sopimusten ja ohjelmien rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on siirtoa momentilta 35.99.(24).

Määräraha on tarkoitus

käyttää seuraavasti:

€

Itämeren suojelukomission (HELCOM) jäsenmaksu ja Suomen erityisisuus	516 000
Kansainvälisen luonnonsuojeliiton (IUCN) jäsenmaksu	103 000
Ilmastopöytäkirjan rahoitusosuus	91 000
Ilmansuojelusopimusten ja -ohjelmien rahoitusosuudet (Wien, Montreal, EMEP/ECE)	57 000
Koillis-Atlantin suojelusopimuksen komission (OSPARCOM) rahoitusosuus	36 000
Biodiversiteettisopimuksen rahoitusosuus	56 000
Luonnonsuojelun muiden sopimusten ja ohjelmien rahoitusosuudet	143 000
Muiden sopimusten ja ohjelmien rahoitusosuudet (enintään)	198 000
Yhteensä	1 200 000

2003 talousarvio	1 200 000
------------------	-----------

Pääluokka 36

VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtio pyrkii velanhoidossa korkomenojen minimointiin pitkällä tähtäimellä pitäen riskit hyväksyttävällä tasolla. Yhteisvaluutta-alueen synnyn jälkeen velanhoidon painopiste on siirtynyt valuuttakurssiriskin hallinnasta korkoriskin hallintaan. Vuoden 2003 lopussa valuuttamääräisen velkakannan arvioidaan olevan noin 10 % budjettitalouden velasta.

Mitä enemmän velasta on lyhytaikaiseen korkoon sidottua, sitä pienemmät korkomenot ovat pitkällä aikavälillä keskimäärin, mutta korkomenojen muutokset ovat suurempia. Velanhoidossa valitaan sellainen pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin korkoihin sidotun velan suhde, jolla korkokustannukset ovat mahdollisimman alhaiset ilman, että korkomenojen lisäyksen mahdollisuus kasvaisi liian suureksi. Laskelma on laadittu olettaen, että vaihtuvakorkoisen velan osuus nettovelasta on noin 25 %:n tasolla vuonna 2003.

Lainanotto toteutetaan nk. likviditeettistrategian mukaisesti, mikä turvaa rahoituksen saatavuuden ja maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin. Likviditeettistrategia perustuu sarjaobligatiolainoihin, joilla käydään aktiivisesti jälkimarkkinakauppaa. Lainojen likviditeetti edellyttää lainojen riittävän suurta kokoa, markkinatasoista tai markkinatasoa lähellä olevaa kuponkikorkoa, sopivaa juoksuaikaa ja jälkimarkkinoiden toimivuutta. Lainakannan likvidisyyttä parannetaan konvertointien avulla, joissa vaihdetaan velkasalkusta epäsopivia lainoja uusiin likvideihin lainoihin. Velan takaisinostojen jatkaminen myös nettolainanottotarpeen vallitessa turvaa lainakannan uudistumisen.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaolettamuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä. Määrärahatarpeet on arvioitu seuraavien velan rakenneoletusten perusteella.

Velan rakenne (%)	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003
Vaihtuvakorkoisen velan osuus	8	19	25	25
Valuuttamääräisen velan osuus	16	15	14	10
Jälkimarkkinoilla likvidisyysstrategiaan kuuluvien lainojen osuus	52	57	55	64

Budjettitalouden velan määrä nimellisarvoisena ja markkina-arvoisena esitetään momentin 15.03.01 perustelujen selvitysosan yhteydessä.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001 tilinpäätös 1000 €	v. 2002		v. 2003 esitys 1000 €	Muutos 2002—2003	
		varsinainen talousarvio 1000 €			1000 €	%
01. Euromääräisen velan korko	3 444 374	3 159 000	3 060 000		- 99 000	- 3
03. Valuuttamääräisen velan korko	631 958	591 000	483 000		- 108 000	- 18
09. Muut menot valtionvelasta	16 030	17 000	19 000		2 000	12
Yhteensä	4 092 361	3 767 000	3 562 000		- 205 000	- 5

01. Euromääräisen velan korko

90. *Euromääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 060 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää euromääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuviin korkojen sekä velkasalkun korkoriskiase-
man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Momentin määräraha budjetoidaan vuonna 2003 kassaperusteisena poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista määräyksistä.

Selvitysosa: Euromääräinen velka oli 31.12.2001 53 291 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 5,5 %. Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtion-

lainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Korkoja erääntyy maksettavaksi seuraavasti: €

Tuotto-obligaatiolainat	34 000 000
Sarjaobligaatiolainat	2 280 000 000
Muut obligaatiolainat	287 000 000
Muut joukkovelkakirjalainat	30 000 000
Velkasitoumuslainat	328 000 000
Lainat valtion eläkerahastolta	17 000 000
Velkakirjalainat	83 000 000
Muut lainat	1 000 000
Yhteensä	3 060 000 000

2003 talousarvio	3 060 000 000
2002 talousarvio	3 159 000 000
2001 tilinpäätös	3 444 373 954

03. Valuuttamääräisen velan korko

90. *Valuuttamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 483 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valuuttamääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiase-

man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Momentin määräraha budjetoidaan vuonna 2003 kassaperusteisena poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista määräyksistä.

Selvitysosa: Valuuttamääräinen velka oli 31.12.2001 9 082 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 6,2 %. Valtio vähen-

tää valuuttamääräistä velkaa lainojen erääntymisen myötä. Vuoden 2002 aikana arvioidaan valuuttamääräisen velan kuolettuvan 433 milj. euroa.

Korkoja erääntyy maksettavaksi seuraavasti: €

Dollarilainat	167 400 000
Puntalainat	206 600 000
Sveitsinfrangilainat	19 900 000

Jenilainat	88 100 000
Muut valuuttamääräiset lainat	1 000 000
Yhteensä	483 000 000

2003 talousarvio	483 000 000
2002 talousarvio	591 000 000
2001 tilinpäätös	631 957 556

09. Muut menot valtionvelasta

21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissojimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2002—2003 lainan-

otosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Menojen arvioidaan erääntyvän maksettavaksi seuraavasti: €

Liikkeeseenlasku- ja myyntikustannukset	11 500 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	4 200 000
Varauspalkkiot	300 000
Muut menot	3 000 000
Yhteensä	19 000 000

2003 talousarvio	19 000 000
2002 talousarvio	17 000 000
2001 tilinpäätös	16 029 919

Pääluokka 37 VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN

Selvitysosa: Pääluokka ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

Hallinnonalan menot luvuittain vuosina 2001—2003

	v. 2001	v. 2002	v. 2003	Muutos 2002—2003	
	tilinpäätös	varsinainen talousarvio		esitys	1000 €
	1000 €	1000 €	1000 €		
(01.) Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta	2 307 629	443 900	-	- 443 900	- 100
Yhteensä	2 307 629	443 900	-	- 443 900	- 100

(01.) Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

(94.) *Nettokuoletukset ja velanhallinta* (arviomääräraha) on otettu huomioon tuloja vähentävänä tekijänä mainitun momentin nettotuloissa.

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta. Nettolainanotto on budjetoitu momentille 15.03.01 ja velanhallinnasta aiheutuvat menot

2002 talousarvio	443 900 000
2002 lisätalousarvio	308 820 000
2001 tilinpäätös	2 307 629 292

*Liite Hallituksen esitykseen Eduskunnalle
valtion talousarvioksi vuodelle 2003¹⁾.*

TALOUDELLINEN KATSAUS

---

1) Hallitus ei ole käsitellyt liitettä. Se on tarkoitettu talousarvioesityksen tausta-aineistoksi.

Sisällys

	Sivu		Sivu
1 Yleiskatsaus	3	8 Kulutus	44
2 Kansainvälinen talous	13	9 Investoinnit	47
3 Ulkomaankauppa	20	Kiinteät investoinnit	47
Vienti	20	Varastoinvestoinnit	49
Tuonti	22	10 Julkinen talous	50
Vaihtotase	23	Julkisyhteisöt	50
4 Tuotanto	26	Valtionhallinto	60
Maa- ja metsätalous	26	Paikallishallinto	62
Teollisuus	27	Sosiaaliturvarahastot	65
Rakentaminen	30	11 Rahoitustasapaino ja rahoitus-	
Yksityiset palvelut	32	markkinat	71
Kokonaistuotanto	34	Taloudellisia tapahtumia	
5 Työvoima	36	syyskuussa 2001-syyskuussa 2002	77
6 Kustannukset ja hinnat	39	Liitetaulut	85
7 Tulot	42		

Taulukoissa käytetyt symbolit

- Ei mitään ilmoitettavana
- 0 Suure pienempi kuin puolet käytetystä yksiköstä
- .. Tietoa ei ole saatu
- . Loogisesti mahdoton esitettäväksi
- * Ennakkotieto
- ** Ennuste

Kukin taulukoiden luvuista on pyöristetty erikseen, mistä aiheutuu, etteivät summat aina täsmää.

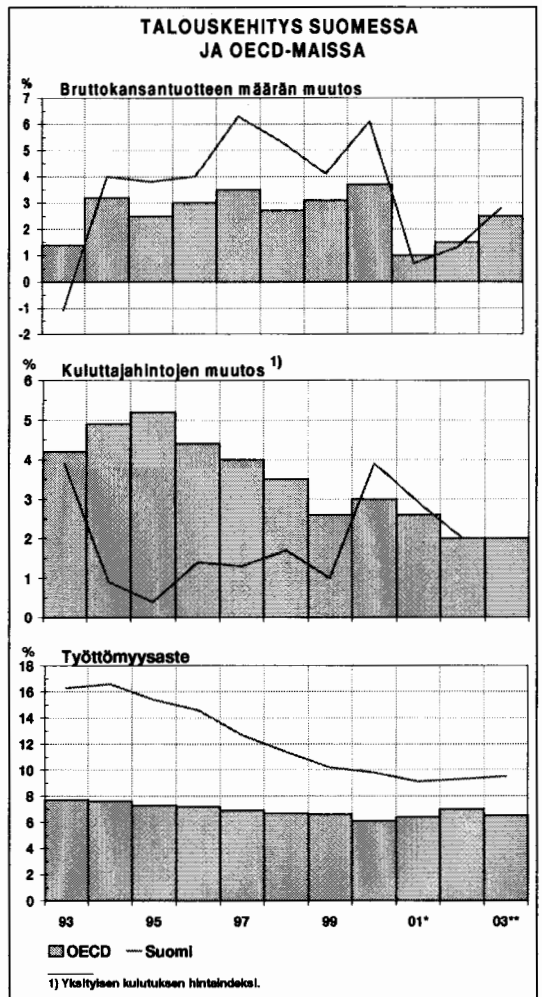
1 Yleiskatsaus

Suhdannekuva

Kansainvälisen talouden elpyminen on ollut verkkaempaa kuin vielä keväällä odotettiin. Yhdysvaltain talouskasvu vuoden alkukuukausina on osoittautunut paljolti varastosykliseksi, ja kesän kuluessa alkoivat arvelut voimistua jopa maan talouskehityksen heikkenemisestä uudelleen; investointikehitys on heikkoa ja yksityisen kulutuksen kasvunäkymät ovat vaatimattomat. Myös Japanin talouden piristyminen alkuvuonna näyttää jääneen lyhytaikaiseksi, ja taloutta pitkään vaivanneet rakenneongelmat ovat edelleen ratkaisematta. EU-alueella kotimainen kysyntä on pysynyt vaisuna, ja talouskasvun nopeutuminen riippuikin paljon ulkoisesta, lähinnä USA:sta tulevasta vetoavusta.

Kansainvälisen talouskehityksen vaiheus on heijastunut selkeästi myös Suomen talouteen. Viime vuonna kokonaistuotanto likimain polki paikallaan ja tämän vuoden ensimmäinen neljännes oli varsin heikko kokonaistuotannon supistuessa; toisella neljänneksellä tuotanto kuitenkin jälleen kasvoi tuntuvasti ja myös vuoden lopun odotetaan muodostuvan vahvaksi. Alkuvuoden vaatimattoman kehityksen ja kansainvälisen talouden aiempia arvioita heikompien näkymien vuoksi kokonaistuotannon kasvu jäänee tänä vuonna vajaaseen 1½ prosenttiin. Talouskasvun pysyessä hitaana jo toisena vuonna peräkkäin työvoiman kysynnän kasvu pysähtyy, ja keskimääräinen työttömyysaste nousee hieman viime vuodesta. Kuluttajahintojen nousuvauhti on hidastunut euroalueen keskimääräiselle tasolle ja inflaationäkymät ovat maltilliset. Valtiontaloudessa verotulot lisääntyvät talouskasvun hitauteen ja osakekurssien heikkene-

Kuvio 1.

1 Yleiskatsaus

miseen nähden kohtalaisesti. Kun menot kuitenkin lisääntyvät selvästi nopeammin kuin tulot, rahoitusylijäämä likimain puolittuu viimevuotises-ta. Valtionvelan supistuminen näyttää pysähtyvän; suhteessa kansantuotteeseen aleneminen toki voi vielä jatkua.

Kansainvälinen talous

Kansainvälisen talouden kehitysnäkymät ovat vai-sut, kun OECD-maiden talouskasvu on hidasta ja talouksien perusongelmat eivät ole lieventyneet. Maailmankauppa tosin kasvaa viimevuotista enemmän, mutta silti vain 2-3 % .

Yhdysvalloissa investointien käynnistyminen on ollut verukkaista ylikapasiteetin ja markkinatilan-teen epävarmuuden vuoksi. Kun lisäksi yksityi-sen kulutuksen kasvun odotetaan vaimenevan kotitalouksien rahoitusaseman heikkenemisen vuoksi, talouden kasvunäkymät ovat ongelmalliset. Yleisesti kuitenkin arvioidaan, että kokonaistuotannon kasvuvauhti nopeutuu vuoden loppua kohti ja että tuotanto kasvaa kaikkiaan 2 % suuremmaksi kuin viime vuonna. Yhdysvaltain talouden perus-ongelmat kuten suuri vaihtotaseen alijäämä eivät ennustejaksolla ole juurikaan helpottumassa, mikä pitää näkymät epävarmoina.

Japanissa kotimaisen kysynnän odotetaan pysy-vän heikkona, työttömyyden nousevan ja deflaation jatkuvan. Kokonaistuotanto supistunee myös tänä vuonna. Euroalueella yksityinen kulutus pi-ristyneen vuoden loppua kohden, mihin vaikuttaa mm. euron vahvistumisen ansiosta lisääntynyt ostovoima; työttömyys on tosin alkanut kasvaa, mikä saattaa heikentää kulutushalukkuutta. Kokonais-tuotannon kasvu jäänee euroalueella vajaaseen 1/2 prosenttiin.

Ulkomaankauppa

Kansainvälisen talouskasvun heikkous piti Suo-men viennin kehityksen vaimeana alkuvuonna. Vienti on kevään ja kesän mittaan kuitenkin

	2001*	2002**	2003**
	muutos, prosenttia		
Bruttokansantuotteen määrä			
EU	1,7	1	2
OECD	1,0	1 1/2	2 1/2
Työllisyys			
EU	1,3	1/2	1
OECD	0,4	0	1
Kuluttajahinnat ¹⁾			
EU	2,2	2	2
OECD	2,6	2	2
Raaka-aineiden maailman- markkinahinnat			
HWWA-indeksi ilman energiaa	-9,5	-6	4
Raakaöljy (USD)	-11,1	0	4

Lähde: OECD ja kansantalouselosasto.
¹⁾ Yksityisen kulutuksen hintaindeksi.

osoittanut vahvistumista, ja yritykset suhtautuvat luottavaisesti loppuvuoden vientinäkymiin. Vienti alkaa lisääntyä muilla päätoimialoilla paitsi metalliteollisuudessa. Perinteisen metalliteollisuuden tuotteiden vienti supistuu, sillä investoinnit pysyvät tärkeimmissä vientimaissa vaatimattomina ja laivojen vienti vähenee; matkapuhelinten vienti sitä vastoin piristyneen vuoden loppua kohti selvästi uuden tuotesukupolven tultua markkinoille. Viennin odotetaan nousevan määrältään 1/2 % suuremmaksi kuin viime vuonna.

Viennin ja teollisuustuotannon kasvun jäädessä vähäiseksi myös tuontitarve pysyy pienenä; kuluvan vuoden alkupuolella tuonti supistui viennin tavoin. Talouskasvun nopeutuessa vuoden loppua kohti tuonninkin odotetaan lisääntyvän 1/2 % viime vuodesta. Nopeimmin kasvaa kestokulutustavaroiden tuonti, sillä autojen patoutunut kysyntä on alkanut purkautua; myös teollisuuden tarvitsemien raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonti alkaa lisääntyä. Yritysten investointien vähäisyys johtaa investointitavaroiden tuonnin supistumiseen tänä vuonna. Tuontihinnat laskevat vuosikeskiarvona viime vuodesta, ja tuonnin arvo supistuu 1 1/2 %.

Vaihtotase on ollut ylijäämäinen vuodesta 1994 lähtien, ja ylijäämä nousi v. 2000 kokonaistuotantoon suhteutettuna korkeimmilleen, 7,6 prosenttiin. Tänä vuonna arvioidaan saavutettavan 9,3 mrd. euron ylijäämä, mutta sen BKT-suhde jää 6,6 prosenttiin. Suotuisan vaihtotasekehityksen ansiosta ulkomainen nettovelka vaihtuu ennen pitkää nettosaatavaksi.

Kulutus

Yksityisen kulutuksen vauhti on vaimean vuoden alun jälkeen piristynyt, ja etenkin autokauppa on päässyt vahvaan kasvuun. Kuluttajien luottamusta kuvaavat indikaattorit ovat kevään ja kesän mitaan heilahdelleet, mutta luottamus on kaikkiaan pysynyt hyvänä. Kotitalouksien käytettävissä olevien reaalitylojen arvioidaan kasvavan tänä vuonna 3 %, ja yksityisen kulutuksen odotetaan lisääntyvän 2½ % viime vuodesta. Kotitalouksien velkaantuneisuus on asuntoluottojen kasvun myötä hienoisessa nousussa, ja korkokehityksen merkitys kotitalouksien lainanhoitokyvyn kannalta kasvaa.

Investoinnit

Investoinnit vähenevät tänä vuonna hieman. Vaikka yritysten rahoitusasema on keskimäärin tyydyttävä ja korot matalalla, kasvunäkymien epävarmuus ja kapasiteetin vajaakäyttöisyys vähentävät halukkuutta ryhtyä tuotannollisiin investointeihin. Asuinrakennusinvestoinnit sitä vastoin lisääntyvät hieman viime vuoden alhaiselta tasolta; kasvu perustuu paljolti korjaustoiminnan laajenemiseen, mutta myös uusia asuntoja aloitetaan hieman enemmän kuin viime vuonna. Julkiset tie- ja ratahankkeet pitävät maa- ja vesirakennusinvestoinnit kasvussa.

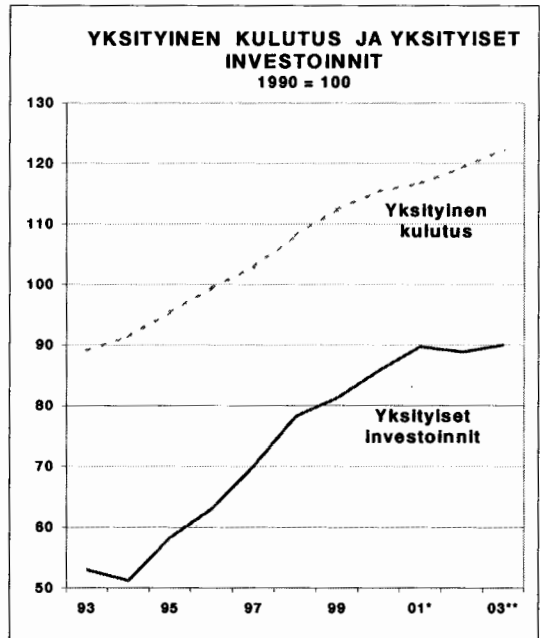
Kokonaistuotanto

Kansainvälisen talouden vaikeudet ovat välittyneet ulkomaankaupan kautta selvinä myös Suomeen. Kokonaistuotanto oli kuluvan vuoden 1. neljän-

Kuvio 2.

Kuvio 3.

1 Yleiskatsaus

neksellä samalla tasolla kuin vuoden 2000 puolivälissä poljettuaan likimain paikallaan puolentoista vuoden ajan; ensimmäisen neljänneksen tuotanto oli jopa selvästi pienempi kuin edellisellä neljänneksellä. Kasvu kuitenkin piristyi keväällä teollisuuden ja kaupan ansiosta, ja syyskaudesta odotetaan vahvaa. Kokonaistuotannon ennustettu 1,3 prosentin kasvu tulee lähes täysin yksityisestä kulutuksesta; ulkomaankaupan kasvuvaikutus jää nolllaan ja eroaa siten selvästi 1990-luvun vuosista.

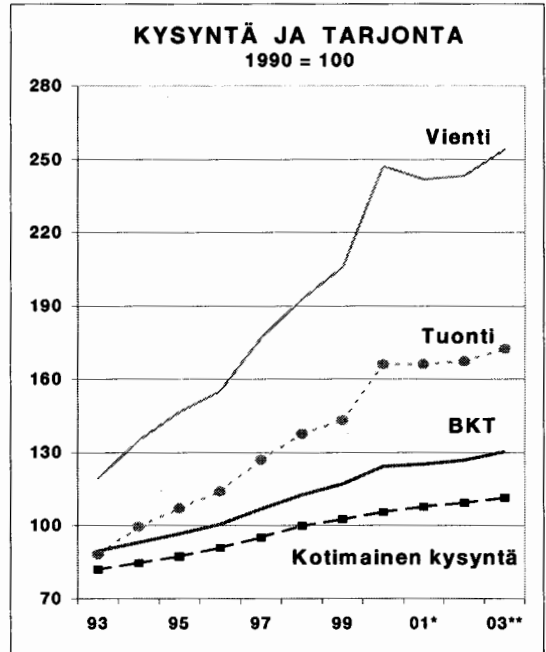
Työvoima

Työllisten määrä jää tänä vuonna viimevuotiselle tasolle. Lisäystä tapahtuu lähinnä julkisissa palveluissa, mutta esimerkiksi teollisuudessa ja rakennustoiminnassa työpaikkojen määrä pysyy suunnilleen ennallaan ja alkutuotannossa sekä liikenteessä työllisyys heikkenee. Työllisyysaste laskee viime vuodesta hienoisesti, 67,6 prosenttiin. Työvoiman tarjonnan kasvu hidastuu, sillä työvoimavarannot alkavat olla vähissä. Työttömyysasteen arvioidaan nousevan kuluvana vuonna keskimäärin 9,3 prosenttiin, 0,2 prosenttiyksikköä korkeammaksi kuin viime vuonna. Työttömyys on suureksi osaksi rakenteellista.

Kustannukset ja hinnat

Inflaatiövauhti on kuluvana vuonna pysytellyt likimain euroalueen keskimääräisellä tasolla. Työkustannusten nousu on hidastunut viime vuodesta, ja elintarvikkeiden hintakehitys on tasaantunut. Toisaalta asuntojen hinnat ovat kääntyneet jälleen nousuun, eikä korkokehitys ole enää viimevuotiseen tapaan alentamassa asumiskustannusten nousua. Raakaöljyn ja muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousu on lisännyt inflaatiopaineita, joita euron vahvistuminen on kuitenkin osaltaan hillinnyt. Kuluttajahintaindeksiin arvioidaan kohoavan keskimäärin 1,7 % korkeammaksi kuin viime vuonna.

Kuvio 4.

	2001*	2002**	2003**
	muutos, prosenttia		
Työllinen työvoima	1,4	0	0
alkutuotanto	-4,9	-3 1/2	-2 1/2
teollisuus ja rakennustoiminta	0,0	1/2	-1/2
palveluelinkeinot	2,5	1/2	0
Työn tuottavuus	0,2	2	3 1/2
	prosenttia		
Työvoimaosuus	66,6	66 1/2	66 1/2
Työttömyysaste	9,1	9 1/2	9 1/2
	1 000 henkeä vuoden aikana		
Maahanmuutto (netto)	5,8	4	4

	2001*	2002**	2003**
	muutos, prosenttia		
Ansiotasoindeksi	4,5	3 1/2	3 1/2
Ansiotasoindeksi, reaalinen	1,9	1 1/2	1 1/2
Kuluttajahintaindeksi	2,6	1 1/2	2
Työkustannukset tehdasteollisuudessa (tuoteyksikköä kohti)	6,4	1 1/2	0
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytö	3,6	3	2 1/2

Rahoitusmarkkinat

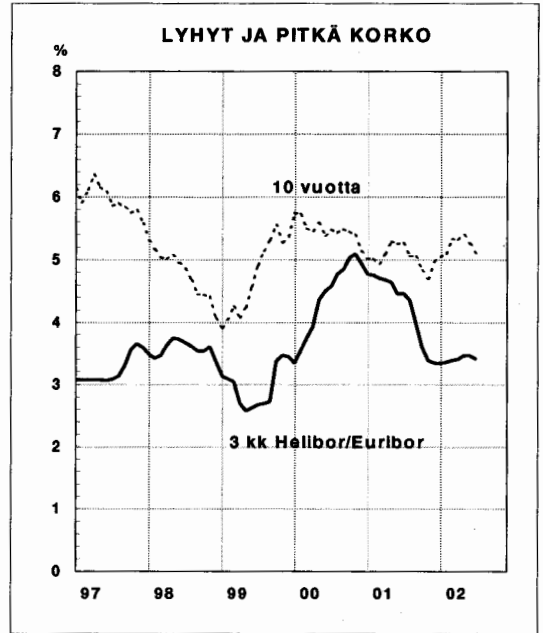
Yhdysvalloissa keskeinen ohjauskorko on alimmillaan yli 40 vuoteen, ja ohjauskoron lasku edelleen syksyllä on mahdollista. Euroalueen talousnäköymien epävarmuuden vuoksi Euroopan keskuspankin arvioidaan pysyvän odottavalla kannalla, eikä lyhyissa markkinakoroissa ole merkittäviä muospaineita. Rahapolitiikan odotetaan kiristyvän hienoisesti ensi vuonna, jolloin talouskasvun ennakoitaan vauhdittuvan.

Suomessa niin kotitaloudet, yritykset kuin julkinen sektorikin ovat rahoitusylijämmäisiä. Yritysten riskinsietokyky on vahvistuneiden rahoitusrakenneiden ansiosta hyvä ja pörssiyritysten tulokset ovat uudelleen parantumassa. Kotitalouksien velkaantuminen on nousussa, sillä asuntolainakanta kasvaa nopeasti; vuoden puolivälissä kanta oli liki 13 % suurempi kuin vuotta aiemmin. Julkisen sektorin bruttovelka suhteessa kansantuotteeseen on edelleen melko suuri, ja sen laskutrendi on hidastunut. Pankkien kannattavuus on pysynyt vahvana ja luottotappiot matalalla tasolla.

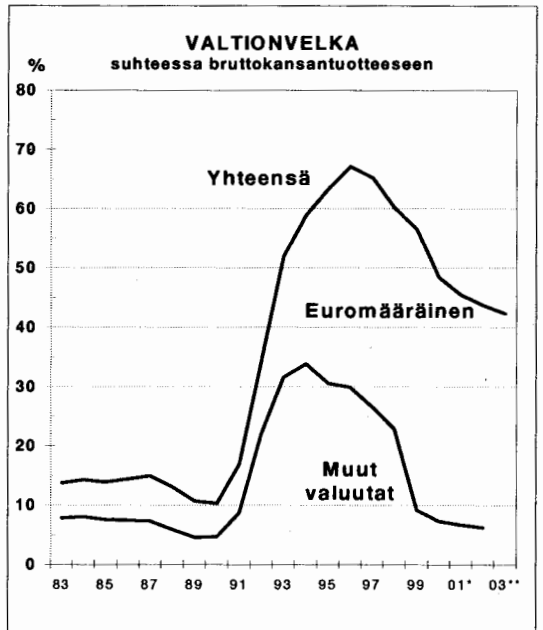
Julkinen talous

Julkisyhteisöjen kokonaistulot kasvavat tänä vuonna selvästi hitaammin kuin menot. Veroaste alenee vajaan 45 prosenttiin, puolen prosenttiyksikön verran edellisvuodesta, sillä niin valtion kuin kuntienkin verotulojen kehitys jää vaisuksi. Kokonaismenot suhteessa kansantuotteeseen kohoavat lähes 50 prosenttiin. Julkiset kulutusmenot kasvavat reaalisesti pari prosenttia ja investoinnit tätäkin vähemmän. Sosiaalietuudet ja -avustukset sen sijaan lisääntyvät mm. eläkkeensaajien määrän nopean nousun vuoksi nimellisesti 5 %, ja sosiaaliturvarahastojen talous heikkeneekin tänä vuonna, kun sosiaalivakuutusmaksujen kertymä ei kasva juuri lainkaan. Julkisyhteisöjen ylijäämä supistuukin tänä vuonna 3,6 prosenttiin suhteessa kansantuotteeseen.

Kuvio 5.

Kuvio 6.

1 Yleiskatsaus

Valtiontalouden ylijäämä on talouskasvun hidastumisen ja tulokehityksen normalisoitumisen seurauksena supistunut selvästi vuoden 2000 huipputasolta. Kun menot lisääntyvät useita prosenttiyksikköjä nopeammin kuin tulot, valtiontalouden rahoitusylijäämä kaventuu yhteen prosenttiin.

Kunnallistalouden näkymät tälle vuodelle ovat kohtuulliset, sillä kunnallisverot ovat olleet hyvässä kasvussa ja kokonaisverotulot supistuvat vain vähän; verotuloihin syntyvää tilapäistä aukkoa kompensoi valtionosuuksien selvä lisäys. Kuntien kokonaismenojen arvioidaan kasvavan lähes 5 % edellyttäen, että palkkausmenojen kasvu hidastuu

olemassa alkuvuonna toteutuneesta. Kuntien rahoitusasema kohenee viime vuodesta, mutta kunnallistalous pysyy silti alijäämäisenä.

	2001*	2002**	2003**
	miljardia euroa		
Valtiontalous			
tulot	37,4	39,1	38,1
menot	36,4	37,4	37,8
nettorahoitustarve(-)	1,0	1,7	0,4
velka	61,8	61,4	61,8
	% BKT:sta		
Julkisyhteisöt			
veroaste	45,4	44,9	43,7
menot	49,1	49,8	49,3
rahoitusjäämä	4,9	3,6	2,7
velka	43,4	43,1	42,4

Vuosi 2003

Ensi vuoden talousnäkymät ovat sangen epävarmat. Yhdysvaltain talouskasvun voimistumiseen liittyvät odotukset saattavat jälleen pettää, jolloin muidenkin maiden kasvuedellytykset kärsisivät. Tämä ennuste perustuu yhdenmukaisesti kansainvälisten tutkimuslaitosten näkemysten kanssa oletukselle, että maailmantalouden suhdanteet elpyvät kuluvan syksyn aikana ja että ensi vuonna kasvu hieman voimistuu. Kotimaiset edellytykset kasvun jatkumiselle ovat kohtuulliset, sillä kilpailukyky on edelleen hyvä, yritysten ja kotitalouksien rahoitustilanne on keskimäärin tyydyttävässä kunnossa ja ostovoima kehittyä myönteisesti.

Viennin kasvun odotetaan vauhdittuvan tämänvuotista nopeammaksi, mutta paljon riippuu uusien matkapuhelinmallien saamasta vastaanotosta markkinoilla; metsäteollisuuden vienti kärsii vielä tärkeimpien markkina-alueiden vaisusta talouskasvusta. Vaihtotaseen ylijäämä kasvaa jälleen myös suhteessa kokonaistuotantoon, ja euro-

määräinen ylijäämä ylittää jälleen uuteen ennätykseen. Palkankorotukset, veronkevennykset ja inflaation hitaus tukevat ostovoiman suotuisaa kehitystä, ja yksityisen kulutuksen kasvu nopeutuu hieman tästä vuodesta. Myös investoinnit piristyvät, joskin kasvu jää markkinaepävarmuuksien vuoksi vielä sangen vaatimattomaksi. Kokonaistuotanto lisääntynee selvästi tämänvuotista enemmän, 2,8 %, mutta keskimääräinen työttömyysaste nousee edelleen hivenen, sillä työpaikkojen määrän arvioidaan vähenevän hieman. Hintojen nousun arvioidaan jäävän 2 prosenttiin edellyttäen mm., että palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa suunnilleen saman verran kuin tänä vuonna. Valtiontalouden rahoitusylijäämä supistuu pieneksi, sillä tulot eivät juuri kasva, mutta menot lisääntyvät edelleen. Kuntasektorin rahoitusasema heikkenee tästä vuodesta, ja koko julkisen sektorin ylijäämä suhteessa kansantuotteeseen pienenee 2½ prosentin tuntumaan.

1. Keskeiset ennusteluvut

	2001*	1999	2000*	2001*	2002**	2003**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia				
Bruttokansantuote markkinahintaan	136	4,1	6,1	0,7	1,3	2,8
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	43	4,0	16,0	0,1	0,7	3,1
Kokonaistarjonta	179	4,0	8,5	0,5	1,2	2,9
Tavaroiden ja palvelusten vienti	54	6,8	20,1	-2,2	0,6	4,5
Kulutus	96	3,4	1,8	1,4	2,2	2,2
yksityinen	68	4,0	2,6	1,1	2,3	2,5
julkinen	29	1,9	-0,2	2,1	1,9	1,4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	27	3,0	3,9	4,0	-0,6	0,6
yksityinen	23	4,0	5,5	4,6	-1,0	1,3
julkinen	3	-2,4	-5,4	0,8	1,6	-4,4
Varastojen muutos ¹⁾ (ml. tilastollinen ero)	1	-0,4	0,5	0,1	0,0	0,1
Kokonaiskysyntä	179	4,0	8,5	0,5	1,2	2,9
kotimainen kysyntä (ml. tilastollinen ero)	125	2,8	2,9	2,0	1,5	2,0
¹⁾ Mrd. euroa ja vaikutus kokonaiskysynnän muutokseen, prosenttiyksikköä.						
		1999	2000*	2001*	2002**	2003**
Tehdasteollisuus, määrän muutos, %		7,1	13,7	-0,7	1,4	4,0
Työllisyysaste, %		66,0	66,9	67,7	67,6	67,4
Työttömyysaste, %		10,2	9,8	9,1	9,3	9,5
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %		1,2	3,4	2,6	1,7	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos, %		2,8	4,0	4,5	3,3	3,5
Vaihtotase, mrd. euroa		7,2	9,9	9,3	9,3	10,3
Vaihtotase, % BKT:sta		6,0	7,6	6,8	6,6	7,0
Ulkomainen nettovelka, % BKT:sta		18,1	13,7	4,1	-0,7	-7,7
Lyhyet korot (Euribor 3 kk), %		3,0	4,4	4,2	3,4	4,0
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %		4,7	5,5	5,0	5,0	5,2
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta		52,1	48,7	49,1	49,8	49,3
Veroaste, % BKT:sta		46,2	47,1	45,4	44,9	43,7
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % BKT:sta		1,9	7,0	4,9	3,6	2,7
Valtion rahoitusjäämä, % BKT:sta		-0,7	3,5	2,0	1,1	0,4
Julkisyhteisöjen bruttovelka (EMU), % BKT:sta		46,8	44,0	43,4	43,1	42,4
Valtionvelka, % BKT:sta		56,5	48,4	45,4	43,7	42,3

Keskipitkän aikavälin talousnäkymät

Viime vuosikymmenen loppupuolella kokonaistuotanto lisääntyi keskimäärin lähes 5 % vuodessa. 1990-luvun lopun poikkeuksellisen voimakkaan ja suhteellisen pitkäaikaisen noususuhdanteen aikana kasvu perustui suurelta osin myönteiseen vientikehitykseen. Tämän mahdollisti hyvä kilpailukyky ja elektroniikkateollisuuden menestys kansainvälisillä markkinoilla. Kansantalouden kokonaistuotannon kasvu on kuitenkin hidastunut kuluneen kahden vuoden aikana selvästi kansainvälisen talouden aiempaa heikkomman kehityksen seurauksena.

Kansainvälisen talouden keskipitkän ajan näkymät riippuvat monista tekijöistä. Tulevan nousun voimakkuus ja etenkin tieto- ja viestintäteknologiamarkkinoiden elpymistahti ovat vaikeasti arvioitavissa. Yhdysvaltain kokonaistaloudellinen tasapaino kärsii yksityisen sektorin korkean velkaantumisen, vahvan valuuttakurssin ja kasvavan vaihtotasealijäämän ilmentämisestä ratkaisemattomista jännitteistä. Euroopassa kasvun edellytyksiä ja talouden sopeutumiskykyä heikentävät puolestaan talouden rakenteiden joustamattomuus. Lähivuosina Euroopan kasvumahdollisuuksia vähentää myös väestön ikääntyminen, jonka seurauksena työvoiman kasvuvauhti hidastuu.

Talouskehityksen heikkenemisestä ja jatkoon liittyvistä riskeistä huolimatta talouskasvun edellytykset Suomessa ovat hyvät keskipitkällä aikavälillä. Teollisuuden kilpailukyky on edelleen vahva ja kannattavuus suhteellisen hyvä euron kurssin vahvistumisesta huolimatta. Maailmantalouden kasvun kiihtyessä nämä lähtökohdat tarjoavat hyvät mahdollisuudet viennin toipumiselle. Kotimaisen elektroniikkateollisuuden asema kansainvälisillä markkinoilla on säilynyt kohtuullisen hyvänä huolimatta yleisen taloustilanteen heikkeneemisestä. Kotimaisessa tuotantotoiminnassa uuden

teknologian mahdollisuuksia ei ole vielä täysin määräisesti hyödynnetty. Taloudessa on käyttämättömiä resursseja, jotka osaltaan yhdessä kansainvälisten talousnäkymien kirkastumisen kanssa mahdollistavat paluun tämänhetkistä nopeampaan kasvuvauhtiin. Talouskasvun odotetaan voimistuvan keskipitkällä aikavälillä. Vuosina 2002-2006 Suomen kansantalouden arvioidaan kasvavan keskimäärin lähes 3 % vuodessa.

Teollisuuden tuotantorakenteen monipuolistuminen on parantanut viennin kasvumahdollisuuksia verrattuna historialliseen pitkän aikavälin kehitykseen. Keskipitkällä aikavälillä viennin odotetaan kasvavan keskimäärin 5½ % vuodessa. Elektroniikkateollisuuden merkitys koko viennin kannalta säilyy vahvana myös jatkossa, vaikka samantyyppiseen kasvuun kuin 1990-luvulla ei yllätäkään. Elektroniikkateollisuuden tuotannon lisäyksen arvioidaan jatkossa perustuvan enemmän ulkomaisiin toimintoihin kuin tuotantotoiminnan kasvattamiseen kotimaassa. Riskinä on, että tuotantokustannusten alentamiseksi sarjat tuotantoa siirretään tuotantokustannuksiltaan edullisempiin ja mahdollisesti lähempänä lopputuotemarkkinoita oleviin maihin.

EU:n itälaajenemisen odotetaan toteutuvan seuraavan viiden vuoden aikana. EU:n laajentumisella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus nykyisten jäsenmaiden talouksiin. Lisääntyvä turvallisuus ja poliittinen vakaus ovat tärkeitä Euroopan taloudellisen hyvinvoinnin ylläpitämisessä. Haki-jamaiden pienen taloudellisen painoarvon takia laajentumisesta ei kuitenkaan ole keskipitkällä aikavälillä odotettavissa merkittäviä kansantalouden tasolla tuntevia vaikutuksia. Suomen ulkomaankaupan kannalta EU:n laajeneminen lähialueillamme merkitsee nopeasti kasvavien markkinoiden avautumista.

Kansainväliseen kehitykseen liittyvien riskien lisäksi näköpiirissä on myös kotimaisia tekijöitä, jotka voivat heikentää kasvumahdollisuuksia keskipitkällä aikavälillä. Merkittävimmät kotimaiset riskit liittyvät työmarkkinoiden toimintaan ja palkanmuodostukseen. Jotta kansainvälisen talouden elpymisen tarjoamat mahdollisuudet voitaisiin käyttää täysimääräisesti hyväksi, se edellyttää maltillista kotimaista kustannuskehitystä. Tämän turvaamisessa seuraava tuloratkaisu on keskeisellä sijalla.

Seuraavan viiden vuoden aikana alkaa näkyä ensimmäisiä merkkejä työvoiman määrän kääntymisestä laskuun suurten ikäluokkien lähestyessä eläkeikää. Tämä yhdessä korkeana pysyvän rakenteellisen työttömyyden kanssa heikentää kasvumahdollisuuksia.

Vientiteollisuuden kohtaamat vaikeudet ovat toistaiseksi näkyneet verrattain vähän kotitalouksien käyttäytymisessä. Kotitaloudet luottavat oman taloudellisen tilanteensa säilyvän hyvänä kansantalouden kehitykseen liittyvästä epävarmuudesta huolimatta. Tämä on näkynyt mm. kotitalouksien velkaantuneisuuden kasvuna. Keskipitkällä aikavälillä kotitalouksien säästämisasteen odotetaan pysyvän lähes muuttumattomana. Kotitalouksien kulutuksen arvioidaan kasvavan vuosina 2002-2006 keskimäärin 2½ % vuodessa. Kotitalouksien ostovoimaa vahvistavat osaltaan integraatiokehityksestä aiheutuvat välilliseen verotukseen kuten alkoholiverotukseen liittyvät alennuspaineet. Kuluttajahintojen nousuvauhdin arvioidaan jäävän keskimäärin noin 1½ prosenttiin tarkasteluajanjakson loppupuolella.

Investointien odotetaan kehittyvän suhteellisen maltillisesti seuraavan viiden vuoden aikana. Kotimaisia investointeja rajoittaa osaltaan yritysten pyrkimys vahvistaa asemiaan kansainvälisillä markkinoilla investoimalla aiempaa enemmän ulkomaille. Investointiasteen oletetaan säilyvän lähes ennallaan keskimäärin 20 prosentin tuntumassa seuraavan viiden vuoden ajan.

Taloukasvun hidastumisen seurauksena työttömyys on kääntymässä lievään nousuun. Koska kasvun hidastuminen on perustunut ennen muuta viennin heikkenemiseen, sen vaikutukset työllisyyteen ovat jääneet vähäisemmiksi kuin mitä kasvun ja työllisyyden välisen historiallisen keskimääräisen yhteyden perusteella voisi päätellä. Jos kansainvälinen talous kehittyy keskipitkällä aikavälillä suotuisten odotusten mukaisesti ja kotimainen kustannuskehitys säilyy maltillisena työttömyyden lisäys jää verrattain vähäiseksi työvoiman kysynnän kääntyessä uudelleen kasvuun tarkasteluajanjakson loppupuolella. Työllisyysaste nousi 68,1 prosenttiin ja työttömyysaste olisi noin 8½ % v. 2006.

Julkinen talous

Suhdannelitilanteen heikentymisen myötä julkisen talouden rahoitusasema on huonontunut nopeasti. Julkisyhteisöjen ylijäämän arvioidaan supistuvan ensi vuonna 2½ prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Laskua muutaman vuoden takaiseen poikkeuksellisen suureen ylijäämään verrattuna on lähes 4½ prosenttiyksikköä.

Valtiontalous on ensi vuonna lähellä tasapainoa. Valtiontalouden liikkumavaraa kaventaa lähivuosina integraatiokehityksestä välilliseen verotukseen aiheutuvat veronalennuspaineet. Viimeistään Viron EU-jäsenyyden toteutuessa alkoholiverotusta joudutaan keventämään. Näiden paineiden ja epävarmuustekijöiden vuoksi verotulojen odotetaan kasvavan maltillisesti keskipitkällä aikavälillä. Jos valtion menot pysyvät reaalisesti ennallaan viime kevään kehyspäätöksen mukaisesti valtion rahoitusasapainon arvioidaan vahvistuvan keskipitkällä aikavälillä ½ prosentin tuntumaan bruttokansantuotteeseen suhteutettuna.

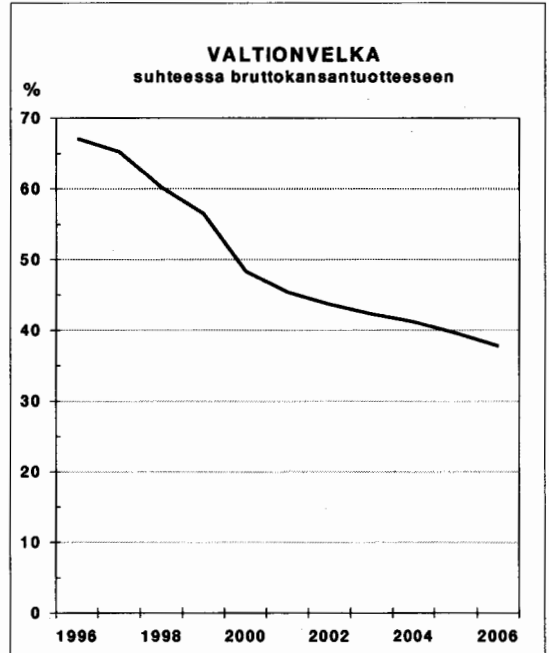
Kuntien menot kasvoivat viime vuonna selvästi tuloja nopeammin. Tämän seurauksena kuntatalouden rahoitusjäämä kääntyi bruttokansantuotteeseen suhteutettuna 0,4 % alijäämäiseksi. Lisäantuvien menopaineiden vuoksi kuntatalous säilyy

myös keskipitkällä tähtäimellä kireänä. Viime vuosina kuntakohtaiset erot rahoitustilanteen kehityksessä ovat pysyneet suurina väestön mittavan muuttoliikkeen ja kuntien tulopohjan suhdanneherkkyyden takia. Erityisesti yksittäisissä kunnissa tulopohjan riippuvuus yhteisöverokehityksestä on tuonut kuntien taloudenpitoon vaikeasti ennakoitavissa olevan uuden tekijän. Kunnallistalouden vakauden lisäämiseksi arvonlisäveron takaisinperintäjärjestelmästä luovutaan ja samalla vähennetään kuntien yhteisöveroriippuvuutta.

Valtion ja kuntien lisäksi julkiseen talouteen luettaan kuuluvaksi sosiaaliturvarahastot, joista merkittävimpiä ovat työeläkerahastot. Niiden rahoitusylijäämän arvioidaan tänä vuonna olevan 2,8 % kokonaistuotantoon suhteutettuna. Kerättävillä ylijäämillä varaudutaan eläkemenojen nopeaan kasvuun väestön ikääntyessä. Tel-rahastojen ylijäämän arvioidaankin säilyvän lähes nykyisellä tasollaan keskipitkällä aikavälillä.

Huolimatta lähiajan heikentyneistä suhdanne näkymistä Suomi täyttää EU-maita koskevan väkensä- ja kasvusopimuksen velvoitteet julkisen talouden ylijäämäsuhteen ja velkaantuneisuuden osalta keskipitkällä aikavälillä. Suomen julkinen velka suhteessa kansantuotteeseen on laskenut viime vuosina. Velkasuhteen alenemisen odotetaan

Kuvio 7.

jatkuvan vaikka velan määrä lähivuosina hieman kasvaakin. Varautuminen väestön ikääntymisen luomiin paineisiin on nyt selvästi aiempaa vaativampi tehtävä.

2 Kansainvälinen talous

Vuoden alun ripeähkön kasvuvaiheen jälkeen kansainväliseen suhdannekehitykseen liittyvät riskit ovat kasvaneet ja maailmantalouden kehitys näkymät ovat muuttuneet epävarmimmiksi. Yhdysvaltojen talouskasvu on hidastunut. Yritysten kirjanpidossa ilmenneet epäselvyydet ja suoranaiset väärinkäytökset ovat heikentäneet luottamusta, mikä on hidastanut kulutuskysynnän kasvua, alentanut pörssikursseja ja heikentänyt dollaria. Japanin talous kasvoi viennin tuella yllättävän nopeasti vuoden alussa, mutta talouden rakenneongelmat ja heikko kotimainen kysyntä varjostavat tulevaisuuden näkymiä. Euroopassa työttömyys on alkanut kasvaa, mikä tekee kuluttajista varovaisia ja voi viivyttää talouksien elpymistä.

Viime vuoden suvannon jälkeen **maailmankauppa** on saanut uutta pontta, mutta se kasvaa tänä vuonna vain 2-3 % normaalina pidetyn 5-8 prosentin sijasta. Lähi-idän poliittisten ongelmien jatkuminen ja OPEC:in asettamien kiintiöiden kohtuullinen noudattaminen ovat pitäneet öljyn hinnan 22-28 dollarin tavoitehaarukassa, vaikka öljyn kysyntä on ollut ennallaan ja öljytuotteiden varastot ovat täydentyneet. Muiden raaka-aineiden dollarihinnat ovat kääntyneet nousuun, mutta vuositasolla hinnat jäänevät vielä edellisvuotista pienemmiksi. Euromääräisinä sekä öljyn että muiden raaka-aineiden hinnat laskevat, mikä hillitsee hintapainetta ja lisää alueen ostovoimaa.

Tietotekniikan, jonka tuotteiden viennistä monet Aasian maat ovat riippuvaisia, ongelmat eivät näytä juurikaan hidastavan Aasian maiden elpymistä. Monet niistä ovat toipuneet nopeasti suhdannetaantumasta. Talouspolitiikka on yleisesti ollut elvyttävää ja viennin lisäksi myös kotimainen ky-

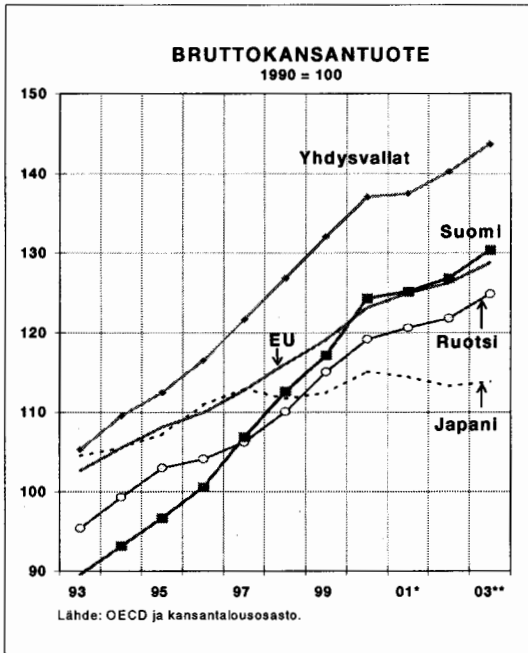
syntä on piristynyt. Myös talouksien rakenteiden korjaamisessa on joissain määrin edistytty. Kiinassa kasvuvauhti yltäneenä tänä vuonna 7 prosenttiin ja Intiassa päästäneenä 5 prosentin kasvuun. Venäjä hyötyy korkeasta öljyn hinnasta. Argentiinan ongelmiin on vaikea löytää ratkaisua ja kriisin pitkittyminen on lisännyt myös joidenkin naapurimaiden vaikeuksia, kun alueen kysyntä on supistunut ja Argentiinan maksukyvyttömyys on heikentänyt naapurimaidenkin mahdollisuuksia hankkia yksityistä rahoitusta. Siirtyminen turvallisempaan sijoitukseen on hankaloittanut muidenkin ongelmamaiden ja riskipitoisempien hankkeiden rahoitusta.

OECD:n jäsenmaiden tuotannon arvioidaan tänä vuonna lisääntyvän keskimäärin 1½ % ja kasvun odotetaan yleisesti alkavan uudelleen nopeutua vuoden loppupuolella. Ensi vaiheessa kasvun nopeutuminen on pääosin yksityisten kuluttajien varassa, joiden ostovoimaa hintojen nousun hidastuminen on lisännyt. Tuottavuus kasvaa nopeasti ja investoinnit pääsevät vauhtiin, kun yritysten näkymät ja tulokset vahvistuvat. Työttömyys kohoaa hieman 7 prosenttiin. Ensi vuonna OECD:n keskimääräinen kasvuvauhti paranee hieman ja eri maiden väliset kasvuerot tasoittuvat.

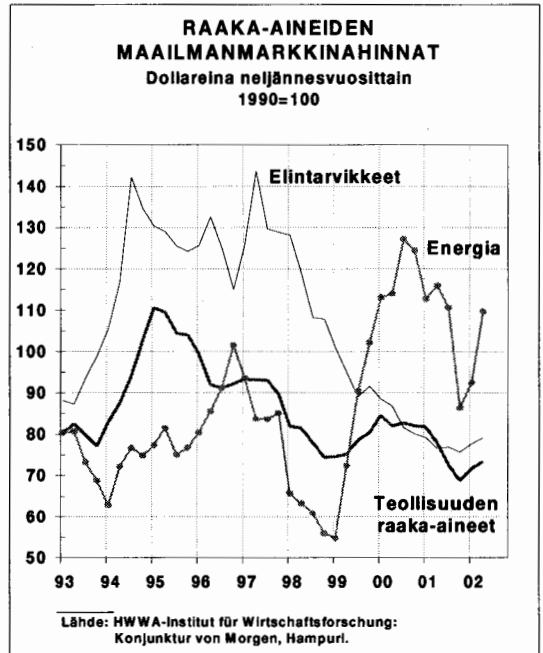
Kasvun nopeutuminen on muualla OECD:n ulkopuolella hitaampaa kuin Aasiassa ja **maailman kokonaistuotannon** kasvu on tänä vuonna vain hieman viime vuoden 2½ prosenttia suurempi. Ensi vuonna kasvun uskotaan yltävän 3-4 prosenttiin.

Yhdysvaltain talous kävi viime vuonna syvemmällä kuin aiemmat laskelmat osoittivat. Talous

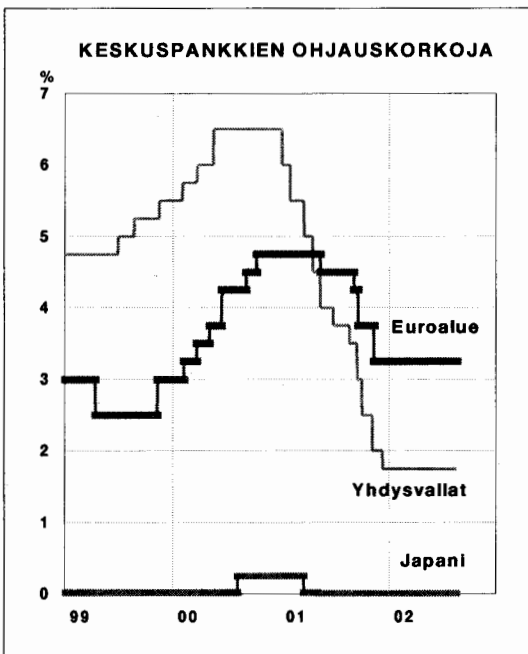
Kuvio 8.

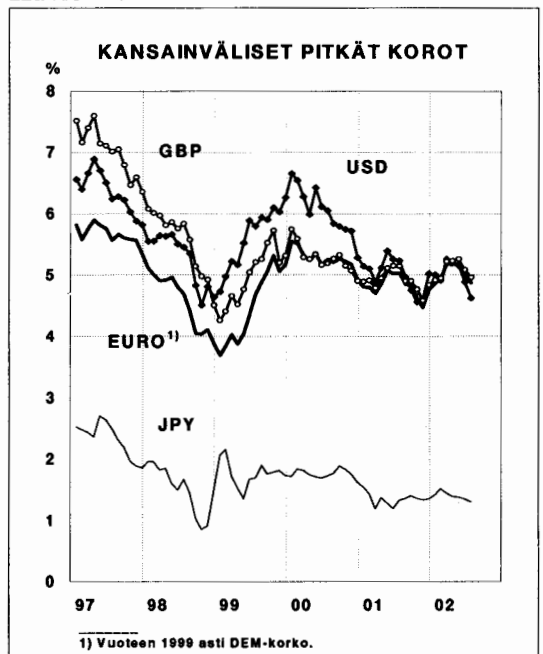
Kuvio 9.

Kuvio 10.

Kuvio 11.

taantui, sillä tuotanto supistui vuoden kolmella ensimmäisellä neljänneksellä ja koko vuoden keskimääräiseksi kasvuksi on nyt saatu 0,3 % aiemman 1,2 prosentin sijasta. Elvyttävän raha- ja finanssipolitiikan ohella varastojen kehitys on näytellyt merkittävää osaa tuotannon kasvuvaihtelussa. Viime vuoden jälkipuoliskolla yritykset supistivat kysynnän vaimetessa voimakkaasti varastojaan. Kuluvan vuoden alussa varastot olivat jo niin pienet, että niiden täydentäminen nopeutti olenaisesti tuotannon kasvua. Vuoden toisella neljänneksellä tämä kasvusysäys näyttää jo vaimenneen.

Varastosopeutuksen ohella yritykset ovat kysynnän supistumisen ja heikompien talousnäkymien edessä leikanneet investointejaan. Siitä huolimatta tuottavuus on kasvanut nopeasti. Yritysten kannattavuus näyttää kuitenkin paranevan vain hitaasti, sillä hyvä tuonin kilpailukyky on estänyt hinnoittelun käyttöä tulosten parantamisessa. Teknisen kehityksen ja tarpeen ylläpitää tuottavuuden kasvua uskotaan kuitenkin pian alkavan lisätä investointihalukkuutta. Samaan suuntaan vaikuttavia tekijöitä ovat myös matalat rahoituskustannukset ja investointikannustimet.

Yksityinen kulutus on tukenut taloutta taantumasta alusta lähtien. Kulutus ja asuntojen hankinnat kasvoivat kumpikin reaalisesti 3 % viime vuonna. Alemmat korot ja erityisesti kiinnelainojen korot ovat auttaneet kotitalouksia ylläpitämään kulutustaan osakkeiden hintojen laskusta huolimatta. Toisaalta korkealla pysyneet asuntojen ostot merkitsevät sitä, ettei patoutunutta kysyntää ole, mikä myöhemmin lisää hankintoja. Yksityisen kulutuksen kasvumahdollisuudet ovat muutenkin rajalliset, sillä korkea velkaantuminen ja osakkeiden hintojen jyrkkä lasku laimentavat kulutusintoa.

Yhdysvaltain työttömyysaste on noussut 6 prosenttiin. Työllisten määrä ei kuitenkaan ole paljoa alentunut viime vuoden alusta. Osa-aikatyötä tekevien määrä on kasvanut ja työtuntien määrä on hieman vähentynyt. Tänä vuonna työttömyysaste

on keskimäärin 6 %. Ensi vuonna kehityssuunta kääntyy ja työttömyys voi alentua 5 ½ prosenttiin. Hintojen nousu on hidastunut ja hintapaineiden uskotaan jatkossakin pysyvän vähäisinä, joten kuluttajahintojen nousu voi tänä ja ensi vuonna jäädä jopa alle 2 prosentin.

Yhdysvaltain talouspolitiikka on ollut erittäin elvyttävää. Ohjauskorko on laskettu vuoden 2000 lopun 6½ prosentista 1¼ prosenttiin. Myös finanssipolitiikan viritys on muuttunut, kun kulutusmenoja ja tulonsiirtoja on lisätty ja veroja kevennetty. Pitkään ylijäämäinen julkinen talous muuttuikin tänä vuonna alijäämäiseksi. Aktiivisella talouspolitiikalla Yhdysvaltain viranomaiset ovat onnistuneet välttämään talouden jyrkän taantumisen. Toisaalta talouspolitiikan liikkumavara on pitkälti käytetty ja tarjolla olevat voimavarat uusien ongelmien mahdollisesti kohdatessa ovat supistuneet.

Kasvun nopeutuminen näyttää Yhdysvalloissa nyt olevan hieman oletettua hitaampaa. Investointien käynnistyminen takeltelee ja yksityisen kulutuksen kasvu on vaimeaa. Kasvuvauhti nopeutuneekin vuoden loppua kohden ja tuotanto kasvaa keskimäärin 2 % tänä vuonna ja 2½ % ensi vuonna.

Yhdysvaltain talouden pitempiaikaiset ongelmat, sisäinen ja ulkoinen velkaantuminen, eivät nyt ennakoitua kansainvälisen talouskehityksen valossa ole muuttumassa helpommiksi, vaikka dollarin heikkeneminen hieman parantaakin tilannetta. Korkea vaihtotaseen alijäämä ylläpitää jännitteitä kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla ja lisää maan riippuvuutta ulkoisesta rahoituksesta.

Japanin talous piristyi viennin tuella vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Sitten vientimestä on haitannut jenin vahvistuminen, jota keskuspankki on pyrkinyt lievittämään mittavien tukiestoin. Maan suurien vientiyritysten tuloskunto on hyvä, mutta kotimarkkinoilla toimivat yritykset kärsivät heikosta kotimaisesta kysynnästä. Kysynnän heikkous on supistanut tuontia ja kaup-

2 Kansainvälinen talous

2. Bruttokansantuote

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	määrän muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	4,1	3,8	0,3	2	2 1/2
Japani	0,7	2,4	-0,6	- 1	1/2
EU	2,6	3,4	1,7	1	2
Saksa	2,1	1,6	0,6	1/2	1 1/2
Ranska	3,3	3,2	1,8	1	2
Italia	1,8	1,6	1,8	1	2
Iso-Britannia	2,1	3,0	2,2	2	2 1/2
Espanja	4,1	4,1	2,8	2	2 1/2
Ruotsi	4,5	3,6	1,2	1	2 1/2
Tanska	2,3	3,0	1,0	1 1/2	2
Suomi	4,1	6,1	0,7	1,3	2,8
OECD	3,1	3,7	1,0	1 1/2	2 1/2
Muut maat	3,9	5,7	4	4	5
Maailma	3,6	4,7	2 1/2	2 1/2	3

Lähde: IMF, OECD ja kansantalousosasto.

3. Työttömyysaste eräissä OECD-maissa

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	prosenttia				
Yhdysvallat	4,2	4,0	4,8	5 1/2	5 1/2
Japani	4,7	4,7	5,0	6	6
Iso-Britannia	6,0	5,5	5,1	5 1/2	5 1/2
Italia	11,5	10,7	9,6	9	9
Ranska	10,8	9,4	8,7	9	9
Saksa	8,2	7,5	7,4	8	8
Ruotsi	5,6	4,7	4,0	5	5
Suomi	10,2	9,8	9,1	9,3	9,5
Tanska	4,8	4,4	4,3	4	4
EU	8,7	7,8	7,4	7 1/2	7 1/2
OECD	6,6	6,1	6,4	7	6 1/2

Lähde: OECD ja kansantalousosasto.

pataseen ylijäämä on noussut suureksi. Hintojen ja palkkojen aleneminen jatkuu. Työttömyys on noussut runsaaseen 5 prosenttiin.

Saavutukset finanssipolitiikassa eivät ole täyttäneet odotuksia. Asetetuista menokatoista ei ole kyetty pitämään kiinni ja julkisiin töihin suunnattuja investointeja ei ole kyetty leikkaamaan riittävästi. Hallitus kaavailee lisäksi uusia lähinnä yrityksille suunnattuja verokevennyksiä aina vuoteen 2005 asti. Julkisen talouden tasapainottaminen siirtynee siten vuosikymmenen lopulle. Julkinen velka on noussut 140 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja uhkaa edelleen kasvaa. Velan kotimaisuus tekee siitä kuitenkin helpommin hallittavan.

Talouden rakenteelliset ongelmat, pankkien heikko tila ja väestön nopea ikääntyminen odottavat nekin ratkaisua. Epävarmuus tulevista eläkkeistä lisää kotitalouksien säästämistä. Pankkien ongelmaluottojen määrä on kasvanut ja jatkuva deflaatio tekee tilanteesta entistä vaikeamman. Muutenaan talouden rakenteiden kehittämisessä ja valitsevien jäykkyyksien purkamisessa ei ole edetty toivotulla vauhdilla.

Rakenneuudistusten sijasta Japanin viranomaiset ovat panostamassa yrityksille suunnattuun elvytykseen, joka voi lyhyellä aikavälillä nopeuttaa tuotannon kasvua, mutta asettaa talouden kestävä kehityksen pitemmällä aikavälillä uhatuksi. Tänä vuonna tuotanto vielä supistuu, mutta se voi yleisen kansainvälisen suhdannenousun ja ympäristön nopean kasvun avulla kasvaa ensi vuonna.

Euroalueella kysynnän kasvu hidastui viime vuonna ja tuotanto supistui vuoden viimeisellä neljänneksellä. Käänte tapahtui jo talvella, mutta yksityisen kulutuksen kasvu on ollut hidasta ja investointien kasvuun lähtö on viivästynyt. Myöskään viennin kasvu ei ole riittänyt saamaan tuotantoon kunnon puhtia. Euron viimeaikainen vahvistuminen alentaa tuontihintoja ja lisää ostovoimaa. Yksityisen kulutuksen odotetaan piristävän vuoden loppua kohden. Koko vuonna tuotan-

to kasvaa hieman viimevuotista 1,5 prosenttia vähemmän. Ensi vuonna kasvun odotetaan nousevan keskimäärin 2 prosenttiin.

Viime vuonna euroalueen hintoja nostivat mm. eläintaudeista ja satokauden kuivuudesta johtuvat ongelmat. Tämän vuoden vitsauksena ovat Keski-Eurooppaa koetelleet tulvat. Euroon siirtymisen ja uusiin hintoihin tottuminen vie oman aikansa ja saattaa väliaikaisesti hillitä kulutusta. Kuluttajia ärsyttivät euroon siirtymisen yhteydessä toteutetut sinällään vähän yleiseen hintatasoon vaikuttaneet hintojen ja taksojen korotukset. Euron vahvistumisen myötä inflaatiopaineet ovat hellittäneet ja hintojen nousuvauhdin arvioidaan pysyvän keskuspankin tavoitteen mukaisena tänä ja ensi vuonna.

Euroalueella on käynnissä Yhdysvalloissa tapahtunutta vastaava varastojen sopeutus, mutta lievempänä ja pitempiaikaisena. Suidannenkymien heikkeneminen ja ITC-sektorin ongelmat ovat karsineet investointeja, mutta liikkapasiteettia on muussakin tuotannossa ja kapasiteetin käyttöaste on alhainen. Investointien elpymistä saadaankin odottaa kunnes kulutuksen kasvu ja vienti pääsevät vauhtiin.

Euroalueen työttömyys on pysyttyään viime kesästä pitkään noin 8 prosentin tasolla alkanut hietaasti kasvaa. Muutos on selvä etenkin Ranskassa, mutta myös Saksassa työttömyys on viime kuukausina kasvanut nopeasti. Vuositasolla työttömyyden kasvu jää kuitenkin melko pieneksi ja se alkaa ensi vuonna uudelleen supistua.

Julkisen talouden kehitys oli viime vuonna heikompi kuin odotettiin. Euroalueen budjettialijäämä nousi 1,3 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Myöhemmin on lisäksi selvinnyt, että Portugalin alijäämä oli 4,1 % aiemmin ilmoitetun 2,7 prosentin sijasta. Vaikka päätösperäisistä finanssipolitiikan toimista pääosin onkin pidättydytty, näyttää niillä mailla, jotka ovat viivytelleen julkisen taloutensa tasapainottamista, olevan suu-

2 Kansainvälinen talous

4. Yksikkötyökustannukset

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	muutos, prosenttia				
Yhdysvallat	1,9	2,8	3,9	1/2	1 1/2
Japani	-2,5	-2,1	-0,8	-2 1/2	-1
Saksa	0,6	-0,2	1,2	1	1/2
Ranska	1,3	1,0	1,9	1 1/2	1
Iso-Britannia	4,2	2,1	3,7	2 1/2	2
Italia	2,0	2,0	2,6	2	1 1/2
Ruotsi	-1,0	5,8	4,6	2	1 1/2
Suomi	0,6	-0,6	5,2	1 1/2	1/2

Lähde: Eurostat ja kansantalouselosasto.

5. Euroalueen talouskehitys

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	määrän muutos, prosenttia				
Yksityinen kulutus	3,2	2,6	1,8	1	2
Julkinen kulutus	2,1	2,0	2,2	1 1/2	1 1/2
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	5,7	4,6	-0,2	- 1	3
Tavaroiden ja palvelujen vienti	5,2	12,1	2,7	2 1/2	5
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	7,2	10,8	0,8	2	5 1/2
Bruttokansantuote markkinahintaan	2,7	3,4	1,6	1	2
Yksityisen kulutuksen deflaattori	1,2	2,2	2,3	2	2
Työttömyysaste, %	9,8	8,8	8,3	8 1/2	8 1/2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, % bruttokansantuotteesta	-1,3	0,2	-1,3	- 1 1/2	- 1
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	0,5	0,0	0,8	1	1

Lähde: Eurostat ja kansantalouselosasto.

ria vaikeuksia päästä asetettuihin tavoitteisiin v. 2004. Ranska on sitonut tavoitteen saavuttamisen talouskasvuun. Asetettuihin tavoitteisiin pääseminen heikommalla kasvun oloissa vaatii suurempia uhrauksia. Tavoitteista tinkiminenkään ei ole ilmaista. Luottamuksen menetys alueen jäsenmaiden kykyyn pitää kiinni sitoumuksistaan ei voi olla vaikuttamatta talouspolitiikan uskottavuuteen ja sitä kautta esim. euron kurssiin.

Euroopan keskuspankki on pitänyt keskeisen ohjauksenkorkonsa $3\frac{1}{4}$ prosentissa viime marraskuusta alennettuaan sitä v. 2001 yhteensä neljästi. Kun euro keväästä lähtien on vahvistunut merkitsee tämä, että koron ja valuuttakurssin yhteisvaikutuksesta rahapolitiikan viritys on muuttunut kiireämmäksi. Samalla hintojen nousu on hidastunut ja keskuspankin liikkumavara rahapolitiikassa on kasvanut.

Isossa-Britanniassa tuotanto on alkanut piristyä vuodenvaihteen seisauksen jälkeen. Yksityinen kulutus ja julkinen kysyntä ovat pitävät kasvun lähellä potentiaalia, korvaten viennin ja investointien heikkoutta. Punta on vahvistunut dollariin ja heikentynyt euroon nähden siten, että kokonaisuutena muutos on melko vähäinen. Asuntojen kysyntä on ollut vahvaa ja niiden hinnat ovat kotitalouksien ansioihin nähden korkeat, mutta nyt nousu on alkanut laantua. Työllisyys on pysynyt korkeana, kun julkinen sektori ja rakennustoiminta ovat korvanneet teollisuuden työvoiman supistumisen.

Keskuspankin tavoitteena on pitää hintojen nousu $2\frac{1}{2}$ prosentin tavoitteen mukaisena. Inflaatio-odotukset viittaavat hieman korkeampaan nousuun ja tuotanto-odotukset hieman alempaan kasvuun, mutta ainakin toistaiseksi ohjauksenkorko on tarkoitettu pitää 4 prosentissa. Julkisen talouden arvioi-

daan painuvan lievästi alijäämäiseksi v. 2002 ja 2003, kun menoja on suunniteltu lisäävän ja verotulojen kasvu jää vaatimattomaksi. Tuotanto kasvaa tänä vuonna 2 % ja ensi vuonna hieman enemmän.

Ruotsissa suhdannekäänne näyttää ajoittuneen niin ikään vuodenvaihteen tienoille. Sen jälkeen vienti on kasvanut odotettua enemmän ja yritysten tilauskanta on vahvistunut. Elvyttävä finanssipolitiikka ja odotusten paraneminen lisäävät kotitalouksien kulutuksen näkymiä. Investointeja vahvistava tekijä on niin ikään kolmannen polven puhelinverkoston rakentaminen.

Yritysten käytössä on liikaa työvoimaa ja irtisanomisten odotetaan lisääntyvän tuottavuuden kasvun nopeuttamiseksi. Työllisten määrän ennakoitaan vähenevän ja työttömyyden nousevan $5\frac{1}{2}$ prosenttiin tänä vuonna. Ensi vuonna työllisyys jälleen kasvaa. Puute työvoimasta on lievittynyt ja palkkaliikumukset pienentyneet. Parivuotisen sopimuksen perusteella palkkojen nousu uskotaan olevan keskimäärin noin 4 % vuodessa. Inflaatio on hidastunut ja sen arvioidaan olevan jo kuluvan vuoden lopussa linjassa keskuspankin tavoitteen kanssa.

Finanssipolitiikan keventäminen ja mittavat teinvestoinnit supistavat julkisen talouden ylijäämän, joka viime vuonna nousi 4,8 prosenttiin, noin $1\frac{1}{2}$ prosenttiin tänä ja ensi vuonna. Julkinen velka alenee suhteessa bruttokansantuotteeseen lähelle 50 prosenttia v. 2003.

Kokonaistuotannon kasvun ennakoitaan tänä vuonna olevan liki samaa luokkaa kuin viime vuonna. Kansainvälistä kehitystä seuraten kasvu nopeutuu ensi vuonna 2 prosenttiin.

3 Ulkomaankauppa

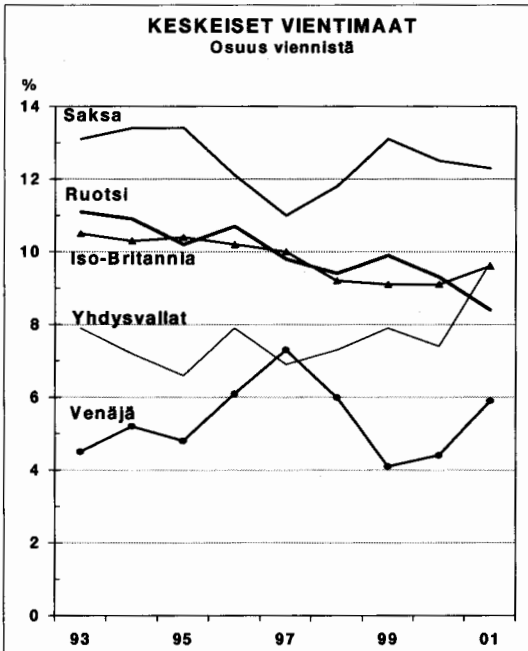
Vienti

Viennin pitkä kasvukausi katkesi viime vuonna, kun kansainvälisen talouden epävakaus johti maailmankaupan kasvun hiljenemiseen. Viennin määrä supistui 2,2 %, ja kun lisäksi vientihinnat alenivat runsaan prosentin, viennin arvo aleni peräti 3,4 %. Viennin BKT-osuus pysyi kuitenkin yhä 40 prosentin yläpuolella. Vienti EU-maihin ja KIE-maihin supistui keskimääräistä enemmän. EU-maiden osuus Suomen tavaraviennistä aleni edellisvuodesta kaksi prosenttiyksikköä 54 prosenttiin. Sen sijaan vienti Venäjälle lisääntyi peräti 30 %, mikä nosti Venäjän osuuden Suomen tavaravien-

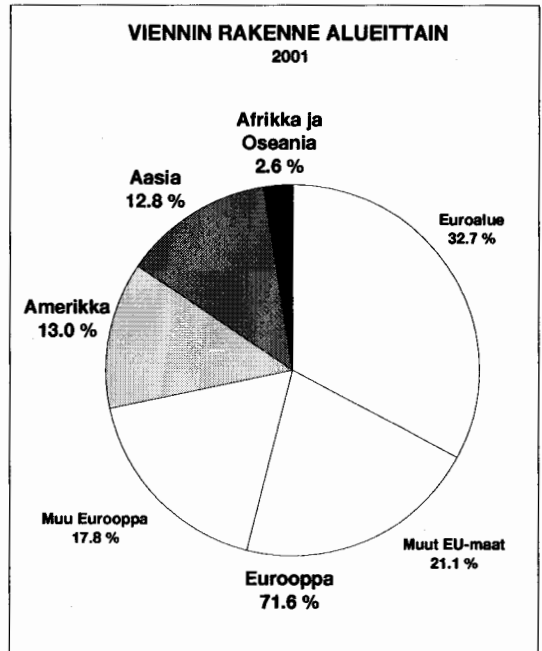
nistä 6 prosenttiin. Vientiä Yhdysvaltoihin nostivat loistoristeilijöiden toimitukset.

Myös kuluvan vuoden alussa vientimenestys oli vaisua. Ensimmäisellä neljänneksellä tavaraviennin arvo laski kymmeneksen vuodentakaisesta, mutta sen jälkeen vienti on lähtenyt kasvuun. Yritysten vientitilaukannat kohenivat kevään aikana, mutta ne eivät vielä yltäneet normaalitasolle. Heinäkuun suhdannebarometrin mukaan yritykset suhtautuvat melko luottavaisesti loppuvuoden vientinäkymiin. Kansainvälisessä talouskehityk-

Kuvio 12.

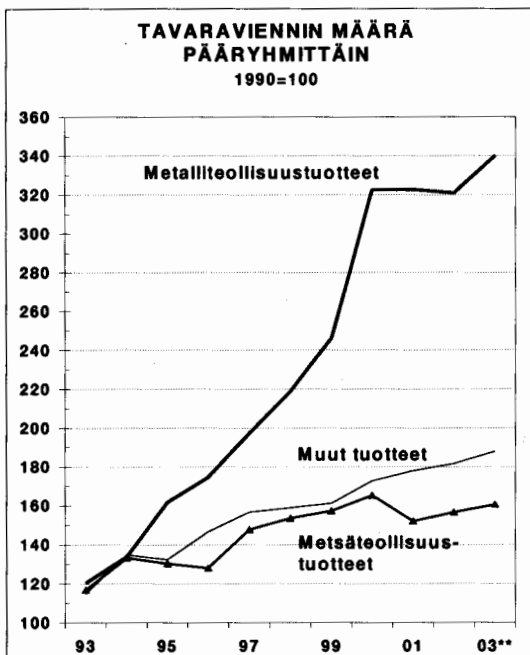
Kuvio 13.

sessä on kuitenkin runsaasti epävarmuustekijöitä, jotka vaikeuttavat kehityksen ennakoimista. Myös alkuvuonna 2002 toteutunut euron arvon kohoaminen supistaa vientituloja ja heikentää hintakilpailukykyä. Vaikka vienti vilkastuu vuoden loppua kohden, viennin arvo jäänee viimevuotista pienemmäksi. Viennin määrä lisääntyy tänä vuonna ½ %, mutta - nousevasta trendistään huolimatta - vientihinnat vuosikeskiarvona alenevat. Ensi vuonna vienti lisääntyy 4½ %, ja myös vientihinnat nousevat.

Metalliteollisuuden tuotteiden vienti pysyi viime vuonna edellisvuoden tasolla. Elektroniikkateollisuuden tuotteiden viennin määrä supistui 7 %, mutta hintojen laskun takia niiden viennin arvo aleni lähes 15 %. Myös perusmetallien vienti supistui. Laivojen ja koneiden vienti lisääntyi tuntuvasti, mutta uusien vientitilauksien tulo hiljensi.

Kuvio 14.

Kuluvan vuoden tammi-toukokuussa metalliteollisuuden viennin arvo alitti edellisvuoden tason kaikilla metalliteollisuuden päätoimialoilla. IT-alalla toiveet kolmannen sukupolven puhelinverkkoinvestointien laajamittaisesta käynnistymisestä ovat osoittautuneet ennenaikaisiksi, mikä on johtanut matkapuhelinverkkojen toimitusten supistumiseen. Toisaalta uudet kuvapuhelimet näyttävät saavan markkinoilla kiinnostuneen vastaanoton. Keski-Euroopassa monet operaattorit subventoivat kuvapuhelimiin hankintoja, mikä alentaa ostokynnystä. Koneiden ja metallituotteiden vienti on kuluvana vuonna ollut heikkoa, koska epävarma talouskehitys on hidastanut investointien käynnistämistä päämarkkina-alueella Euroopassa. Metallien kysynnän kasvu on jäänyt hieman odotuksia vaimeammaksi. Laivojen vienti jää tänä vuonna viime vuoden huipputasoa pienemmäksi. Kaikkiaan metalliteollisuuden tuotteiden vienti vähenee tänä vuonna ½ %.

Ensi vuonna metalliteollisuustuotteiden vientikysynnän kasvu riippuu ennen muuta elektroniikkateollisuuden tuotteiden mm. kuvapuhelinten kysynnästä. Elektroniikkateollisuudessa kasvumahdollisuudet ovat merkittävät, mikäli kysyntä elpyy. Myös perinteisessä metalliteollisuudessa päästään kasvun puolelle. Laivoja valmistuu hieman tämänvuotista enemmän vientiin, kun viimeiset v. 2000 myönnetyn telakkatuen piirissä olleet laivat valmistuvat. Teräksen tuotantokapasiteetin kasvu nostaa metallien viennin määrää, ja myös koneiden vienti kääntyy lievään nousuun, kun investoinnit Euroopassa alkavat vähitellen elpyä.

Metsäteollisuuden vienti supistui viime vuonna 8 %. Alenevista hinnoista huolimatta hintataso vuosikeskiarvona oli edellisvuotta korkeampi. Tänä vuonna viennin määrä kasvaa 3 %, mutta vaikka myyntihinnat ovat alkaneet nousta, ne jäävät vuositasolla tuntuvasti viime vuoden tasoa matalammiksi, joten metsäteollisuuden viennin arvo yhä alenee. Yritysten kasvu globaaleiksi toimijoiksi on tuonut kemialliselle metsäteollisuudelle mahdollisuuden vaikuttaa hintatasoon tuotannonrajoituk-

3 Ulkomaankauppa

6. Tavaroiden ja palvelujen vienti

	2001	1999	2000	2001*	2002**	2003**	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Metsäteollisuus	25,9	2 1/2	5	-8	3	2 1/2	-2	11	2 1/2	-4	3
Puutavara	5,3	5	4	-3	4	5	-4	6	-2	1	4
Massa ja paperi	20,5	2	6	-9	2 1/2	2	-1	12	4	-5	3
Metalliteollisuus	55,4	12 1/2	31	0	- 1/2	6	-9	-1	-4 1/2	-2	-1
Metallien jalostus	6,8	9	6	-2	1	4	-10	23	-6	0	8
Koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	21,1	-5	18	14	-8	2	-1	3	1	1	1
Elektroniikka- ja sähkötuotteet	27,5	25	50	-7	4	8	-12	-9	-8	-5	-4
Muut	18,7	1 1/2	7	3	2	3 1/2	-3	17	-2	-1 1/2	2 1/2
Maa- ja metsätalous	0,9	-7	-7	0	6	4	-24	43	23	-5	-5
Elintarvikkeet	1,8	-13	11	8	6	6	-1	0	-4	3	3
Tekstiili-, vaate- ja nahkateollisuus	1,5	-5	3	1	1	2	-2	3	3	2	1
Kemianteollisuus	10,6	11	4	3	2	3	-3	30	-5	-4	4
Tavaravienti ¹⁾	100,0	7,2	22,6	-1,8	0,8	4,6	-5,6	2,7	-1,6	-2,5	0,8
Tavaroiden ja palvelujen vienti ¹⁾		6,8	20,1	-2,2	0,6	4,5	-5,1	3,0	-1,2	-2,1	0,8

¹⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määräm muutokset vuosilta 1999-2001 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Toimialaluokittain hinta- ja määräm muutokset on arvioitu Tilastokeskuksen vientihintaindeksin ja Tullihallituksen viennin arvotietojen perusteella.

sin. Sen johdosta paperien ja paperituotteiden myyntihintataso on tämänkertaisen kysyntälaman aikana pysynyt kohtuullisen korkeana. Toisaalta myyntihinnat eivät näytä kovin herkästi kääntyvän uuteen nousuun, vaikka sellun hinta on alkanut nousta. Seisokeista tuskin kokonaan luovutaan vielä ensi vuonnakaan, joten kemiallisen metsäteollisuuden viennin määrän kasvu pysyy vaisuna. Puutavateollisuuden tuotteiden vientikysyntä on kohtuullisen vilkasta, ja myyntihinnat ovat nousseet pohjatasoltaan. Keski-Euroopan tulvavahinkojen korjaaminen lisää merkittävästi sahataran kysyntää. Ensi vuonna sekä viennin määrä

että vientihinnat metsäteollisuustuotteissa nousevat.

Kulutustavaroista sekä elintarvikkeiden että tekstiili- ja vaateustuotteiden vienti on alkuvuoden ajan ollut vilkasta, ja vienti lisääntyy tänä ja ensi vuonna osin Venäjän kohentuneen ostokyvyn ansiosta. Myös monien *kemian* tuotteiden, kuten maalien, kysynnän kasvu suuntautuu Venäjälle. *Palvelujen* vienti väheni viime vuonna, eikä merkittäviä kasvunäkymiä ole myöskään lähitulevaisuudessa.

Tuonti

Tuonin määrän kehitys on pitkälti sidottu tuotannon kehitykseen, sillä pääosa tuonnista tulee teollisuuden tarpeisiin. Viennin ja teollisuustuotannon vaima kasvu merkitsee myös tuonnille hitaamman kasvun kautta. Viime vuonna tuonin määrä pysyi edellisen vuoden tasolla, mutta tuontihintojen alenemisen seurauksena tuonin arvo väheni 2,1 %. Tuonin bruttokansantuoteosuus laski edellisestä vuodesta 31,7 prosenttiin.

Kuluvan vuoden alkupuolella tuonti on viennin tavoin vähentynyt. Kun talouskasvu kuluvan vuoden jälkipuoliskolla nopeutuu, myös tuontitarve lisääntyy. Tuonin määrä kasvaa tänä vuonna ½ %, mutta tuontihinnat vuosikeskiarvona alenevat yhä. Tuonin arvo supistuu 1½ %.

Lähes 40 % tavaratuonnista koostuu teollisuuden tarvitsemista raaka-aineista ja tuotantohyödykkeis-

7. Tavaroiden ja palvelujen tuonti

	2001	1999	2000	2001*	2002**	2003**	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					hinnan muutos, prosenttia				
Raaka-aineet ja tuotanto- hyödykkeet	39,2	3	11	-1	1	3	-3	11	-3	-4	3
Energiatuotteet	11,7	-4	2	3	3	4	22	67	-7	-4	3
Investointitavarat	24,4	-2	11	2	-6	0	-1	4	-1	-1	0
Kestokulutustavarat	9,7	11	25	-12	6	12	-2	1	2	1	1
Muut kulutustavarat	15,0	4	8	5	4	5	-1	2	-1	0	1
Tavaratuonti ¹⁾	100,0	2,7	16,8	0,5	0,6	3,6	-1,7	6,4	-3,1	-2,5	1,8
Tavaroiden ja palvelujen tuonti ¹⁾		4,0	16,0	0,1	0,7	3,1	-1,9	6,9	-2,2	-2,2	1,7

¹⁾ Summarivien toteutuneet hinta- ja määrämuutokset vuosilta 1999-2001 ovat kansantalouden tilinpidon mukaisia. Käyttötarkoituksuokittain hinta- ja määrämuutokset on arvioitu Tilastokeskuksen tuontihintaindeksin ja Tullihallituksen tuonnin arvotietojen perusteella.

tä. Teollisuustuotannon supistuminen johti viime vuonna prosentin vähenemiseen raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonnissa. Hintojen laskun takia tuonnin arvo aleni 4 %. Teollisuustuotannon kasvu on vähin erin nopeutumassa, joten myös raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden tuonnin kasvu vauhdittuu tänä ja ensi vuonna.

Energian tuonti lisääntyi viime vuonna vajaa 3 %. Sen osuus tavaratuonnista oli 12 %. Kuluvan vuoden alussa öljyn hinta oli tuntuvasti vuodentakaista tasoa matalampi, mutta vuoden alun jälkeen hinta on noussut. Teollisuuden tuotannon kasvun nopeutuminen lisää energian tuontitarvetta sekä tänä että ensi vuonna.

Miltei neljännes tuonnista koostui viime vuonna investointitavaroista. Niiden tuonti lisääntyi 2 %. Yritysten investoinnit vähenevät lähitulevaisuudessa, mikä johtaa investointitavaroiden tuonnin supistumiseen tänä vuonna. Tuonti ei lisäännä vielä ensi vuonnakaan.

Vaihtotase

Vaihtotaseen ylijäämä notkahti viime vuonna parannuttuaan yhtäjaksoisesti vuodesta 1991 lähtien, yhdeksän vuoden ajan. Vaihtotase on ollut ylijäämäinen vuodesta 1994 asti. Huipputasollaan

Neljännes tavaratuonnista tulee kulutukseen. Kestokulutustavaroiden tuonti supistui viime vuonna 12 %, kun kotitaloudet pidättäytyivät auton hankinnasta olettaessaan tulevien verouudistusten alentavan auton hankintakustannuksia. Kuluneen kevään aikana patoutunut kysyntä alkoi purkautua. Kasvavan autotuonnin myötä kestokulutustavaroiden tuonti lisääntyy tänä ja ensi vuonna ripeästi. Muiden kulutustavaroiden tuonti lisääntyy vakaasti kotimaisen kulutuksen kasvaessa.

Palvelujen tuonnin määrä supistui viime vuonna 1½ %, mutta tuonnin arvo pysyi edellisen vuoden tasolla. Kuluvan vuoden alkupuoliskolla palvelujen tuonnin kasvu pysynee ennustejaksolla pieneänä, mm. koska tuonnin kasvun vaimuus hillitsee myös kuljetuspalvelujen kysynnän kasvaessa.

v. 2000 vaihtotaseen ylijäämä kohosi 7,6 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Viime vuonna vaihtotaseen ylijäämän bruttokansantuoteosuus aleni 6,8 prosenttiin. Tänä vuonna vaihtotaseen ylijäämä

3 Ulkomaankauppa

pysyy euromääräisenä viime vuoden tasolla, mutta suhteessa bruttokansantuotteeseen se alenee edelleen 6,6 prosenttiin. Ensi vuonna vaihtotaseen ylijäämä kasvaa sekä suhteessa bruttokansantuotteeseen että euromääräisesti, ja ylittää ensi kerran 10 mrd. euron rajan.

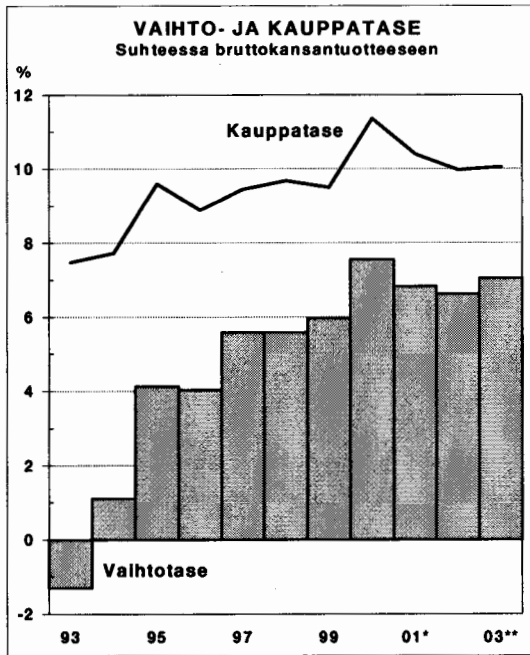
Palvelujen tase heikkeni viime vuonna, kun palvelutulot vähenivät. Kuluvan vuoden alkupuolella palvelujen tase on jälleen alkanut kohentua. Alijäämä supistunee lievästi tänä ja ensi vuonna.

Tuotannontekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen suurin tulo- ja menoerä on omaisuustulot ja -menot, jossa perinteisesti merkittävin erä on ollut korkojen maksu. Viime vuonna merkittävimmiksi eriksi nousivat osinkojen ja uudelleen sijoitet-

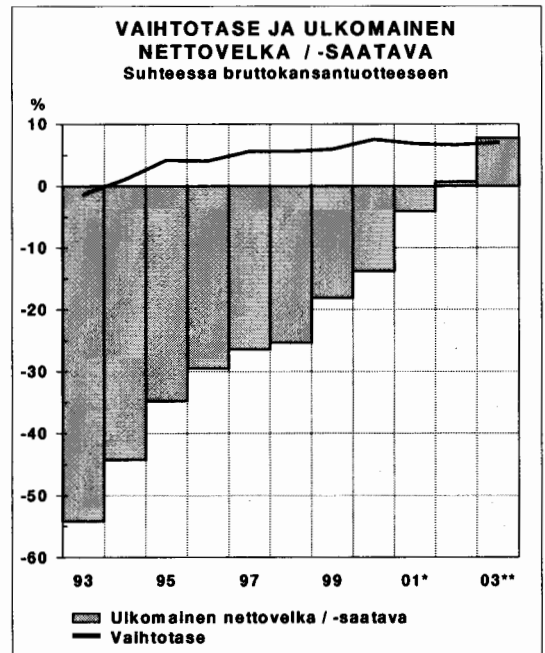
tujen voittojen maksut. Kokonaisuudessaan omaisuustulojen alijäämä pieneni viime vuonna, kun tytäryhtiöt kotiuttivat runsaasti osinkoja Suomeen. Omaisuustulojen alijäämän supistuminen alentanee myös tänä ja ensi vuonna tuotannontekijätulojen ja tulonsiirtojen taseen alijäämää.

Ulkomainen korollinen nettovelka oli viime vuoden lopussa 5,5 mrd. euroa, 4 % bruttokansantuotteesta. Kesäkuun lopussa velan määrä oli 5 mrd. euroa. Mekaanisen laskelman mukaan nettovelka kääntyy tänä vuonna miljardin euron saatavaksi. Myös nettovarallisuus (aiemmin käytetty nettovelka-käsite, johon sisällytetään myös ulkomaisessa omistuksessa oleva pörssivarallisuus) on pörssikurssien laskun seurauksena kohentunut jo vuoden 2000 alkupuolelta lähtien.

Kuvio 15.

Kuvio 16.

8. Vaihtotase

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	miljoonaa euroa				
Tavaravienti ¹⁾ (+)	39 447	49 686	48 003	47 200	49 700
Tavaratuonti ¹⁾ (-)	27 994	34 790	33 861	33 200	35 000
Kauppataase	11 453	14 896	14 142	14 000	14 700
Palvelujen vienti (+)	6 127	6 686	6 474	6 500	6 800
Palvelujen tuonti (-)	7 456	9 176	9 177	9 200	9 400
Palvelujen tase	-1 329	-2 490	-2 703	-2 700	-2 600
Tavaroiden ja palvelujen tase	10 124	12 406	11 439	11 300	12 100
Tuotannontekijäkorvaukset ja tulonsiirrot, netto	-2 932	-2 494	-2 145	-2 000	-1 800
Vaihtotase	7 194	9 912	9 294	9 300	10 300
Vaihtotase, % bruttokansantuotteesta	6,0	7,6	6,8	6,6	7,0

¹⁾ Sisältää tavarakaupan korjauserät.

4 Tuotanto

Maa- ja metsätalous

Maatalous

Maataloustuotanto v. 2001 väheni 2½ %. Kokonaissato oli hyvä, vaikka jäikin 7 % alle edellisvuoden tason. Maidon tuotanto säilyi ennallaan ja kansallinen maitokiintiö ylittyi. Lihaa tuli markkinoille 4 % enemmän kuin v. 2000. Itälaajentuminen ja EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistaminen muuttavat pitemmällä tähtäyksellä maatalouden toimintaympäristöä myös Suomessa.

Viljasato voi olla tänä vuonna viimevuotista suurempi laajentuneen viljelyalan ja kohtalaisen hehtaarisadon johdosta. Kotieläintalous säilynee suunnilleen viime vuoden tasolla. Kiintiöiden ylitys ei pysäytä maidontuotannon lisääntymistä vielä tänä vuonna, joskin kasvu on vähäinen. Siipikarjanlihan, erityisesti kalkkunanlihan, tuotantomäärät jatkavat vahvaa kasvua. Takavuosien sikalainvestoinnit lisäävät sianlihan tuottamista, vaikka tuottajahinnat laskevat Suomessakin Eu-

roopan ylituotantotilanteen seurauksena. Naudanlihaa ja kananmunia tulee markkinoille aiempaa vähemmän.

Metsätalous

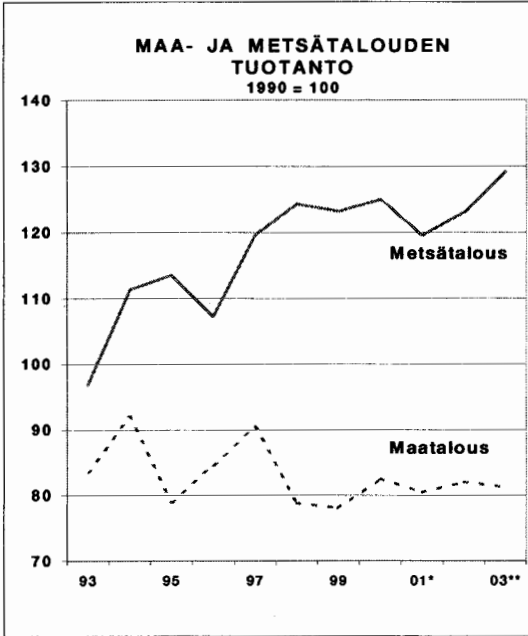
Metsätalouden tuotanto väheni viime vuonna 4½ %. Metsäteollisuuden puuntarpeen väheneminen johti syksyllä kantohintojen alenemiseen ja markkinahakkuiden määrän vähenemiseen. Markkinahakkuiden määrä supistui 6 % edellisen vuoden huipputasosta. Sen sijaan puun tuonti lisääntyi merkittävästi. Kuluvan vuoden alkupuolella kantohinnat alkoivat jälleen nousta, mutta kesällä hintojen nousu on taittunut. Kesän myrskytuhot lisäävät metsänhoitotöitä tänä vuonna ja toisaalta markkinahakkuiden määrä kasvaa syksyllä vuodentakaiseen verrattuna, mikä nostaa koko vuoden hakkuumäärän kasvuun. Metsäteollisuuden tuotanto lisääntyy 3 % sekä tänä että ensi vuonna.

9. Alkutuotanto

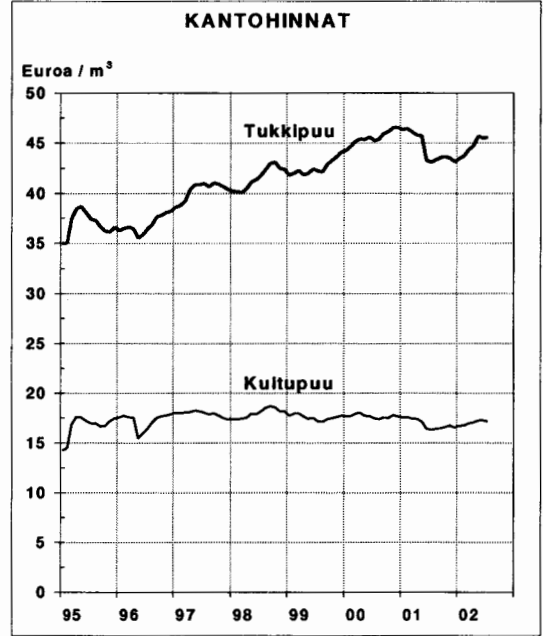
	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	määrän muutos, prosenttia					
Maatalous, metsästys ja kalastus	-0,2	6,6	-2,3	2	- 1/2	-0,8
Työllisyys ¹⁾	2,9	-4,8	-6,8	-6 1/2	-6	-4,1
Metsätalous	-0,9	1,5	-4,4	3	3	3,8
Työllisyys ¹⁾	5,5	3,1	-0,6	-2	2	-2,5

¹⁾ Työtunteina.

Kuvio 17.

Kuvio 18.

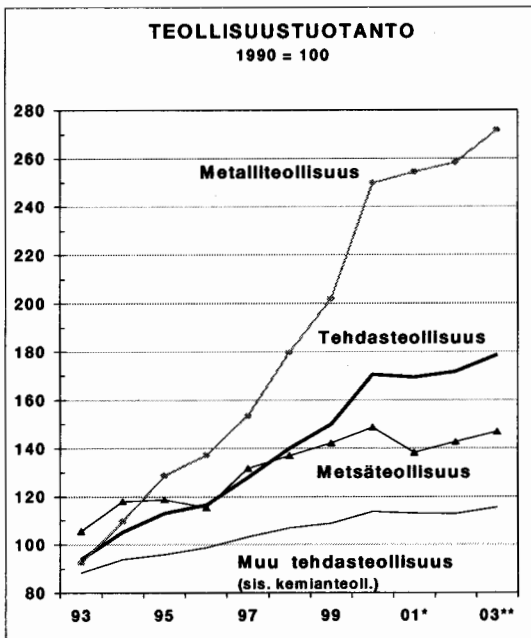

Teollisuus

Tehdasteollisuuden tuotanto supistui viime vuonna 0,7 %, kun vientimenestyksen heikentyminen johti myös tuotannon supistumiseen. Yritysten kannattavuus heikkeni vuoden 2000 huipputasolta, mutta säilyi kuitenkin vielä varsin hyvänä, sillä alenevista myyntihinnoista huolimatta hintataso vuosikeskiarvona ylitti edellisvuoden tason monella toimialalla. Työn tuottavuus heikkeni lähes prosenttiin, kun tehtyjen työtuntien määrä pysyi tuotannon supistumisesta huolimatta edellisvuoden tasolla. Tuottavuus väheni useilla toimialoilla. Merkittäväntä tuottavuuden väheneminen oli metsäteollisuudessa, mutta myös aikaisempina vuosina tuottavuuskehityksen kärjessä komeilleen elektroniikkateollisuuden työn tuottavuudessa mitattiin hienoista alenemista.

Kuluvan vuoden alussa tehdasteollisuuden tuotanto oli vuodentakaisista pienempi, mutta kevään myötä tuotanto vilkastui. Myyntihinnat eivät ole kuitenkaan alkaneet nousta, mikä jarruttaa yritysten kannattavuuden paranemista tänä vuonna. Kansainvälisten talousnäkymien epävakaus lisää riskiä, että odotettu kasvu yhä viivästyy. Teollisuustuotannon vuodentakainen vertailupohja syksyille on tosin melko heikko, joten silloiset tuotantoluvut ylittyvät helposti. Tuotanto lisääntyy tänä vuonna 1½ %, mutta ensi vuonna jo 4 %. Tuotannon kasvunäkymät ovat lupaavimmat elektroniikkateollisuudessa.

Kuvio 19.

Metalliteollisuus

Metalliteollisuuden tuotanto lisääntyi viime vuonna 2 %. Koneiden, kulkuneuvojen ja elektroniikka-tuotteiden valmistus lisääntyi, kun taas metalli-tuotteiden valmistus väheni ja metallien jalostus jäi edellisen vuoden tasolle. Tänä vuonna metalli-teollisuuden tuotanto lisääntyy 1½ % ja ensi vuona 5 %.

Suurimmat ennusteriskit sisältyvät entiseen tapaan *elektroniikkateollisuuden* kehitykseen. Kolmannen sukupolven matkapuhelinjärjestelmien aikatauluja on laajalti lykätty. IT-alan näkyvät konkurssiuhat ovat myös heikentäneet asiakkaiden luottamusta uusien hankkeiden realistisuuteen. Samaan aikaan asetetaan suuria odotuksia uusiin kuvapuhelimiin. Mikäli ne osoittautuvat menestystuotteiksi, elektroniikan tuotanto voi ylittää ennustetun tason selvästikin.

Metallien hinnat ovat nousemassa pohjatasoltaan. Värimetallien hinnat olivat vahvassa kasvussa alkuvuodesta, mutta kesän korvilla hintojen nousu taittui. Teräksen hintakehitys on kääntynyt nousuun toisaalta eurooppalaisten tuottajien tuotannonrajoitusten johdosta ja toisaalta siksi, että Euroopan unioni asetti teräkselle tuontikiintiöitä vastatoimena Yhdysvaltojen tuontitullille. Metallien jalostus lisääntyy tänä vuonna vain hieman viime vuodesta, mutta ensi vuonna tuotantokapasiteetin lisäykset kasvattavat tuotantoa. *Kone-teollisuuden* tilauskanta on heikentynyt tuntuvasti. Koneiden tuotanto supistuu tänä vuonna ja ensi vuonnakin kasvu jää niukaksi, sillä koneiden tuotanto on jälkisyklinen ala, jossa kysynnän vahvin kasvu ilmaantuu vasta kun muilla toimialoilla jo lähestytään suhdannehuippua. *Laivojen* tilauskanta on nopeasti pienentynyt, kun telakkatuen turvin tehtyjä tilauksia on alettu toimittaa. Laiva-tuotannon supistuminen johtaa kulkuneuvo-teollisuuden tuotannon vähenemiseen sekä tänä että ensi vuonna.

Metsäteollisuus

Metsäteollisuuden tuotanto supistui viime vuonna peräti 7 %. Paperiteollisuuden tuotanto väheni 7½, puutavarateollisuuden 6½ %. Tänä ja ensi vuonna tuotanto lisääntyy 3 %. *Paperiteollisuuden* tarjontaa on viime vuodesta lähtien rajoitettu seisokein. Tuottajien selluvarastot ovat kevään aikana pienentyneet ja sellun hinta on kohonnut, mutta paperihintojen nousua vielä odotellaan. Tilauksennat ovat alkaneet nousta pohjatasoltaan, mutta ne olivat kesällä yhä tuntuvasti normaali-tasoa pienemmät. Selvimmin on alkanut kohota kartonkien kysyntä – pakkausmateriaalin kysynnän viriäminen indikoi sinällään yleisempääkin tuotanto-odotusten kasvua. Kapasiteetin käyttöaste pysyi kuluvan vuoden alkupuoliskolla vielä varsin matalana. Vuoden loppua kohden kasvu nopeatuu hieman, mutta kovin nopeaa kasvua ei ole odotettavissa ensi vuonnakaan. Tukkipuun saata-

10. Teollisuuden tuotanto¹⁾ ja työllisyys

	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Tehdasteollisuus	92,4	7,1	13,7	-0,7	1 1/2	4	7,5
metsäteollisuus	18,4	3,7	4,6	-7,1	3	3	4,7
puutavara	3,4	5,6	6,4	-6,5	4	5	6,4
massa ja paperi	15,0	3,2	4,1	-7,3	3	2	4,2
metalliteollisuus	47,4	12,4	23,7	1,8	1 1/2	5	12,9
metallien jalostus	3,7	3,9	5,7	0,1	1	4	5,8
koneet, metallituotteet, kulkuneuvot	19,2	-1,5	7,5	2,8	-4	1/2	6,1
elektroniikka- ja sähkötuotteet	24,5	28,2	39,8	1,6	5	8	24,3
kemianteollisuus	9,0	2,8	8,2	-0,9	1	3	4,7
muu tehdasteollisuus	17,6	1,4	2,7	-0,5	-1	2	2,1
elintarvikkeet	5,9	2,1	-1,2	2,1	5	5	1,9
tekstiilit, vaatteet yms.	1,7	0,0	-2,7	-3,7	-7	-5	-1,0
graafiset tuotteet	5,1	-0,8	6,4	-1,7	-3	2	2,4
rakennusaineet	2,9	3,3	6,4	-1,5	3	3	3,3
muut	2,0	4,0	8,3	-1,9	-14	-5	3,8
Mineraalien kaivu	0,9	17,7	-21,7	9,3	2	2	1,8
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	6,8	-0,2	0,8	5,4	-5	4	2,2
Koko teollisuustuotanto	100,0	6,6	12,4	-0,2	1	4	7,0
Teollisuuden työllisyys ²⁾		0,7	1,7	0,1	0	0	1,1

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Työtunteina.

vuus ja hinta ovat kuluvaan vuoden alkupuolella muodostaneet *puutavara-teollisuuden* tuotantoon pullonkaulan. Puutavaran vientikysyntä on noussussa, kotimaista kysyntää nostaa talonrakentamisen kasvu ensi vuonna.

Muut teollisuudenalat

Kemianteollisuuden vaihtelut seuraavat pitkälti muun teollisuuden vaihteluita, koska kemiantuotteita käytetään merkittävässä määrin panostuotteina muussa toiminnassa. Kemianteollisuuden tuotanto on muun teollisuustuotannon tavoin

ollut varsin vaimeaa. Taloudellisen toimeliaisuuden viriäminen lisää loppuvuodesta alkaen kemiantuotteiden kysyntää. *Muun teollisuuden* tuotanto on samoin kasvussa. Venäjän lisääntynyt ostokyky on johtanut mm. rakennustuotteiden ja elintarvikkeiden viennin kasvuun. Elintarviketeollisuuden kysyntää kasvattaa lisäksi se, että kulutus siirtyy jatkuvasti pitemmälle jalostettuihin tuotteisiin. Tekstiili- ja vaatusteollisuudessa tuotantoa siirretään jatkuvasti maan rajojen ulkopuolelle, joten tuotanto vähenee, vaikka yritysten kysyntänäkymät ovat varsin hyvät.

Rakentaminen

Talonrakentaminen

Talonrakentamisen tuotanto supistui viime vuonna 5½ %, kun asuinrakentaminen ja toimistorakentaminen heikkenivät. Asuinrakennuksia aloitettiin runsas 27 600 eli liki 5 000 vähemmän kuin v. 2000. Liike- ja toimistorakentamisen aloitukset supistuivat lähes viidenneksen. Teollisuusrakennusten aloitukset kasvoivat sen sijaan 16 % muuttaman suuren projektin vuoksi. Julkisen rakentamisen aloitukset lisääntyivät noin 3 %.

Talonrakentamisen määrä supistuu edelleen tänä vuonna, mutta kääntyy ensi vuonna kasvuun. Kuluvan vuoden näkymiä heikentää erityisesti teollisuus- ja toimistorakentamisen taantuma. Teollisuusrakentamisen aloitukset laskevat sekä tänä että ensi vuonna tuntuvasti. Toimistorakentaminen supistuu edelleen markkinoiden kyllästymisen sekä vientisektorin heikkojen näkymien johdosta. Asuntorakentamisen sekä liiketilojen rakentamisen näkymät ovat hieman paremmat. Asuntoja aloitetaan tänä vuonna 29 000 ja ensi vuonna noin 30 000 kappaletta. Asuntorakentaminen painottuu tänä vuonna vapaarahoitteiseen tuotantoon. Valtion tukema asuntotuotanto jää alle 10 000 asuntoon, joista edelleen kolmannes sijoittuu kasvukeskuksiin. Ensi vuonna valtion tukema asuntotuotanto lisääntyy hieman. Liikerakentamisen näkymät tälle ja ensi vuodelle ovat edelleen hyvät, erityisesti pääkaupunkiseudulla liiketiloja valmis-

tuu runsaasti. Myös julkinen palvelurakentaminen kasvaa edelleen tänä ja ensi vuonna vilkkaan opetusrakentamisen ansiosta.

Pääkaupunkiseudulla talonrakentamisen keskeinen resurssikapeikko on tonttimaan niukkuus, kun muu kapasiteettipula lieventyy. Tehokkaampi kaavoitus helpottaisi tilannetta. Talonrakentamisen tarjoushinnat ovat laskeneet viime vuoden lokausta lähtien ja kehittyneet siten rakennuttajan kannalta suotuisasti. Korkotasoa on ollut matala jo pitkään, mikä on vilkastuttanut asuntomarkkinoita ja heijastunut myös asuntohintakehitykseen. Asuntojen hinnat nousivat alkuvuoden 2002 viime vuoden melko tasaisen hintakehityksen jälkeen.

Maa- ja vesirakentaminen

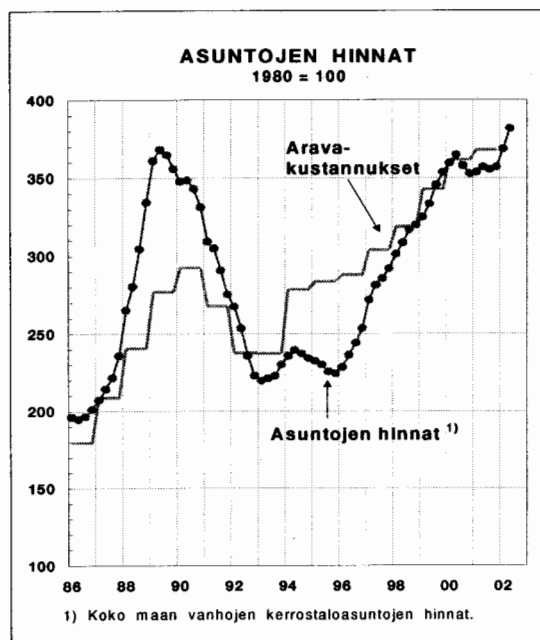
Maa- ja vesirakentamisen määrä kasvoi viime vuonna vajaan prosentin. Kuluvana vuonna ylläpito- ja korvausinvestointeihin sekä tieverkon hoitoon on panostettu enemmän, sen sijaan laajennus- ja uusinvestointien määrärahoja on karsittu viime vuodesta. Tienpidon kilpailuttaminen jatkuu edelleen. Ratahankkeiden isot projektit, kuten radioverkon sekä Kerava-Lahti -radan rakentaminen, piristävät maa- ja vesirakentamisen määrää, joka kasvaa sekä tänä että ensi vuonna jossain määrin.

11. Maa- ja vesirakentaminen

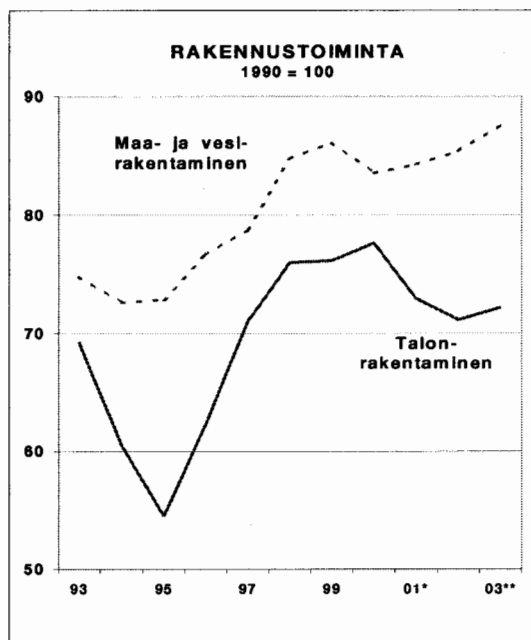
	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	määrän muutos, prosenttia					
Maa- ja vesirakentamisen määrä	1,6	-3,0	0,9	1 1/2	2 1/2	0,4
Työllisyys ¹⁾	2,1	-4,7	2,3	2 1/2	1 1/2	-1,4

¹⁾ Työtunteina.

Kuvio 20.

Kuvio 21.

12. Talonrakentaminen ja rakennuspalvelutoiminta

	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	määrän muutos, prosenttia					
Talonrakentamisen määrä	0,2	2,1	-5,7	-2 1/2	1 1/2	0,0
Työllisyys ¹⁾	7,7	5,6	-0,4	- 1/2	1/2	1,9
Aloitettut rakennukset ²⁾	4,6	4,3	-4,7	1 1/2	-2 1/2	3,4
asuinrakennukset	13,4	-4,4	-13,0	1	3 1/2	1,2
teollisuusrakennukset	-6,1	27,2	16,5	-25	-5	7,1
liike- ja toimistorakennukset ³⁾	23,5	11,2	-21,4	-3	-3	6,8
julkiset palvelurakennukset ⁴⁾	6,3	-0,3	6,9	5 1/2	2	1,2
Valmistuneet rakennukset ²⁾	7,6	2,1	12,5	5 1/2	1	0,1

¹⁾ Työtunteina.

²⁾ Kuutiometriä.

³⁾ Liikerakennukset, toimistorakennukset, liikenteen rakennukset.

⁴⁾ Hoitoalan, opetus- ja kokoontumisrakennukset.

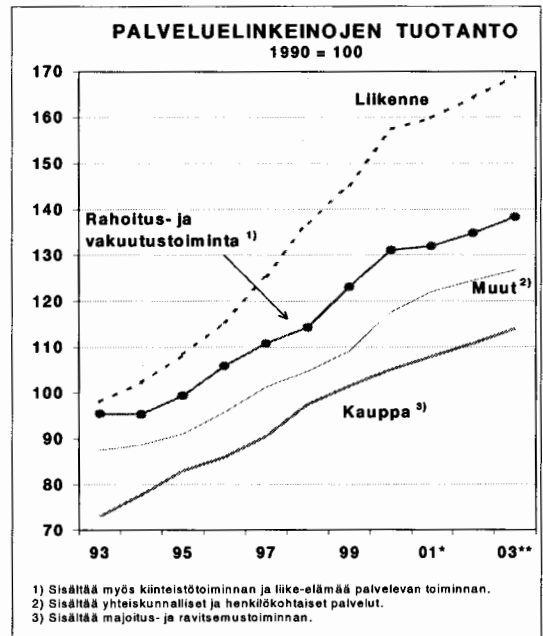
Yksityiset palvelut

Yksityisten palvelujen tuotannon kasvu jäi viime vuonna 1½ prosenttiin, mikä oli vaisuinta yhdeksään vuoteen, mutta silti nopeampaa kuin kokonaistuotannon kasvu. Tietoliikenne, yrityspalvelut ja myös kotitalouspalvelut laajenivat, supistuvia aloja olivat rahoitus- ja vakuutuspalvelut sekä autokauppa. Tänä ja ensi vuonna palvelujen kysyntä piristyy hieman.

Kauppa kävi viime vuonna hyvin lukuun ottamatta autokauppaa; uusia autoja hankittiin vain vajaa 110 000, viidennes vähemmän kuin v. 2000. Ostovoiman suotuisan kehityksen lisäksi vähittäiskaupan myyntiä lisäsivät uudet kauppapaikka-investoinnit. Sen sijaan tekninen kauppa väheni viennin vaisuuden vuoksi. Viennin, teollisuustuotannon sekä investointien vaikeus rajoittaa ennustejaksollakin koneiden, laitteiden, tarvikkeiden ja puolivalmisteiden tukkukauppaa. Auto- ja muu vähittäiskauppa ovat piristyneet tämän vuoden heikohkon ensimmäisen neljänneksen jälkeen. Viennin heilahteluista huolimatta kotimaankaupan näkymät ovat vakaat, kun kotitalouksilla on edelleen runsaasti ostoaikomuksia ja reaalitylokehitys näyttää verraten suotuisalta. Uudet kauppaketjut lisäävät kilpailua vähittäiskaupassa.

Liikenteessä viime vuosi oli heikoin sitten vuoden 1992, kun suhdannetilanteen heikkeneminen vähensi kuljetuspalvelujen kysyntää. Terrori-iskut alensivat ilmaliikenteen matkustaja- ja rahtimääriä sekä matkatoimistojen myyntivolyymeja. Kauttakululiikenne lisääntyi tuntuvasti. Myös tämä vuosi alkoi vaisusti, mutta toisella neljänneksellä tavarakuljetussuoritteet ovat jo kasvaneet. Kuljetuskysyntä pysyy silti melko vaisuna ensi vuonnakin verrattuna 1990-luvun loppupuoliskoon. Tietoliikenteessä matkapuhelinliikenteen voimakkaimman laajenemisen vaihe lienee

Kuvio 22.

ohitettu, mutta silti uudet palvelut pitävät toimialaa kasvussa.

Muissa yksityisissä palveluissa rahoitus- ja vakuutus toiminta väheni v. 2001 kymmeneksen. Pankkien liikevoitot kääntyivät laskuun ja sijoitustuotot alenivat pörssikurssien alenemisen myötä. Myös tänä ja ensi vuonna alan tuotanto kasvaa vain vähän. Yleinen suhdannenotkahdus ei heijastunut vielä viime vuonna liike-elämän palveluihin eikä kotitalouspalveluihin, mutta ennustejaksolla näiden hyvin heterogeenisten palvelualojen tuotanto lisääntyy hieman hitaammin kuin viime vuosina.

13. Yrittäjätoiminnan palvelulinkeinojen tuotanto ja työllisyys

	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Kauppa	21,4	4,4	3,9	2,9	2 1/2	3	3,6
vähittäiskauppa	6,7	3,8	4,3	3,8	2 1/2	2 1/2	3,1
tukkukauppa	11,7	4,6	4,5	4,1	2	2	3,5
autokauppa ja huoltamot	3,1	5,4	0,8	-3,3	6	8	5,5
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	3,1	1,3	2,3	1,6	2	2	2,8
Liikenne	21,6	5,9	8,4	1,5	3	3	6,1
kuljetus ja varastointi	14,0	2,1	3,8	-1,8	1 1/2	1 1/2	4,1
posti- ja teleliikenne	7,5	14,4	17,4	7,3	5	5	10,8
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	8,2	15,5	8,2	-11,5	1	3	3,0
Asuntojen omistus ja vuokraus	20,4	3,7	3,8	1,9	2	2	2,8
Muu kiinteistötoiminta	5,3	11,5	7,0	2,8	2 1/2	2 1/2	5,5
Liike-elämää palveleva toiminta	13,5	6,8	9,2	7,6	3	3	7,3
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	6,5	4,1	7,8	3,8	2	2 1/2	3,2
Yhteensä	100,0	6,1	6,2	1,6	2 1/2	2 1/2	4,3
Työllisyys ¹⁾		3,8	3,2	2,2	-1	- 1/2	1,6

¹⁾ Työtunteina.

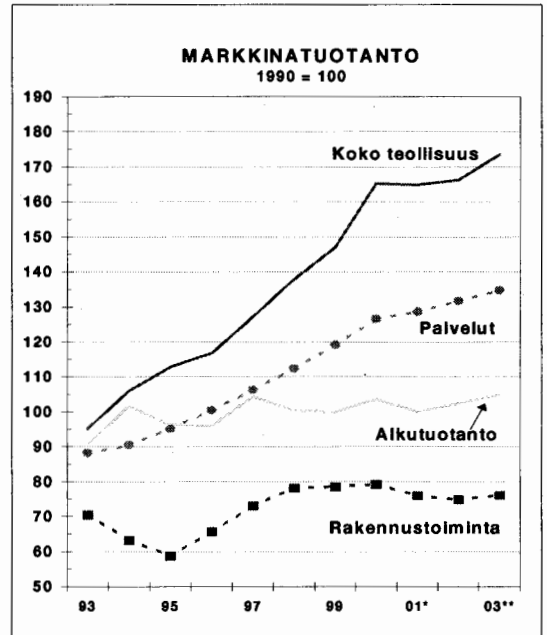
Kokonaistuotanto

Seitsemän vahvan kasvun vuoden jälkeen kokonaistuotanto lisääntyi v. 2001 vain 0,7 %. Viime vuoden vaatimaton kasvu pohjautui kotimaiseen kysyntään sekä toisaalta palvelutuotantoon, ennen muuta yksityisiin palveluihin. Nettoviennin kontribuutio oli negatiivinen ensimmäisen kerran sitten vuoden 1989. Talous polki paikallaan kuusi vuosineljännestä; BKT oli tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä samalla tasolla kuin vuoden 2000 puolivälissä.

Myös tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talouskasvu kangerteli: kokonaistuotanto supistui 0,8 % edellisestä neljänneksestä, mikä oli OECD-maiden heikoin lukema. Sen sijaan toinen neljännes oli varsin hyvä teollisuuden ja kaupan piristyneen tuotannon ansiosta. Kolmannella neljänneksellä talouskasvu taas hieman hidastuu, mutta nopeutuu uudestaan viimeisellä neljänneksellä. Koko vuodelle ennustettu 1,3 prosentin kasvu perustuu lähes kokonaan yksityiseen kulutukseen, ja ulkomaankaupan kasvuvaikutus jää noleraan.

Vuoden 2003 kokonaistuotannon ennustetusta 2,8 prosentin kasvusta runsas kolmannes aiheutuu viennin piristymisestä ja loput kotimaisesta kysynnästä, erityisesti yksityisestä kulutuksesta. Vuoden 2003 aikana kasvuvauhti on vielä melko vaatimatonta, mutta tältä vuodelta jää teknistä kasvuperintöä. Ennuste perustuu sille, että kansainvälinen kysyntä vähitellen elpyy, mutta selvästi hitaammin kuin mitä vielä keväällä ajateltiin. Toisaalta kotimaisen kulutuskysynnän arvioidaan säilyvän vakaana ja investointienkin vähitellen elpävän. Kokonaistuotannon kannalta suurimmat epävarmuudet liittyvät uusien matkapuhelinmallien sekä metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän kehittymiseen maailmalla.

Kuvio 23.

Työn tuottavuus ei kohonnut lainkaan viime vuonna ja teollisuudessaakin tuottavuus jopa hiukan aleni, mikä oli ainutkertaista. Myöskään elektronikkateollisuudessa tuottavuus ei noussut, kun se vielä v. 2000 kasvoi kolmanneksen. Heikkoa tuottavuuskehitystä selittää pitkälti se, että hyvän kannattavuuden aikana yritykset voivat ja haluavat pitää kiinni osaavasta työvoimasta yli matalasuhdannevaiheen. Tänä ja ensi vuonna tuottavuus kohoaa jo kolmisen prosenttia, sillä tuotannon kasvun vähittäisestä nopeutumisesta huolimatta työtunteina mitattu työpanos vielä hieman vähennee.

14. Tuotanto toimialoittain

	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Markkinatuotanto	79,8	5,1	8,1	0,6	2	3	4,8
maatalous, metsästys ja kalastus	1,3	-0,2	6,6	-2,3	2	- 1/2	-0,8
metsätalous	2,1	-0,9	1,5	-4,4	3	3	3,8
mineraalien kaivuu	0,2	18,1	-21,9	9,3	2	2	1,8
teollisuus	25,6	7,1	13,7	-0,7	1 1/2	4	7,5
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	1,9	-0,2	0,8	5,4	-5	4	2,2
rakentaminen	5,8	0,5	0,9	-4,3	-1 1/2	2	0,1
kauppa, ravitsemis- ja majoitustoiminta	11,1	4,0	3,7	2,7	2 1/2	3	3,5
liikenne	9,8	5,9	8,4	1,5	3	3	6,1
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	21,5	7,7	6,5	0,7	2	2 1/2	4,2
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelut	3,0	4,1	7,9	3,8	2	2 1/2	3,2
miinus välilliset rahoituspalvelut	-2,5	21,0	8,0	-6,2	-6 1/2	5 1/2	3,8
Julkinen toiminta	17,7	0,4	1,1	1,9	-1	3	0,5
Muu toiminta	2,5	5,8	2,8	2,0	1	2	3,8
Tuotanto yhteensä perushintaan	100,0	4,3	6,8	0,9	1,5	3,0	4,0
Bruttokansantuote markkinahintaan		4,1	6,1	0,7	1,3	2,8	3,7
Kansantalouden työllisyys ¹⁾		2,7	1,8	0,6	-0,8	-0,5	0,7

¹⁾ Työtunteina.

15. Työn tuottavuus¹⁾

	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin
	muutos, prosenttia					
Maatalous	-3,0	12,0	4,9	9	5 1/2	3,4
Metsätalous	-6,1	-1,5	-3,8	5	1	6,4
Teollisuus	5,9	10,5	-0,3	1	4	5,8
Rakennustoiminta	-5,6	-2,6	-4,3	-1	1	-1,1
Muu markkinatuotanto	2,2	3,0	-0,5	3	3 1/2	2,6
Markkinatuotanto	2,4	6,0	-0,1	3	3 1/2	4,1
Koko kansantalous	1,6	4,8	0,2	2	3 1/2	3,2

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon tuotanto- ja työtuntitietojen mukaan.

5 Työvoima

Työvoiman kysyntä lisääntyi myös v. 2001 nopeasti, vaikka kokonaistuotannon kasvu lähes pysähtyi. Työllisyysaste nousi 67,7 prosenttiin ja työpaikkoja oli keskimäärin 32 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Työpaikkoja syntyi etenkin liike-elämää palvelevissa toiminnoissa sekä julkisissa palveluissa. Alkutuotannon ja talonrakennustoiminnan työpaikat vähenivät. Alle vuoden kestäneistä palkansaajien työsuhteista (noin viidennes työpaikoista) 62 % oli epätyypillisiä (lähinnä osa-aika-, määräaika- ja tilapäistöitä). Kaikista palkansaajien työpaikoista epätyypillisten työsuhteiden osuus pysyi vajaassa neljänneksessä. Työllisiä oli viime vuonna vielä 140 000 henkeä vähemmän, mutta työvoiman tarjontaa jo liki 20 000 henkeä enemmän kuin v. 1989 ennen pitkää lamakautta. Työvoiman tarjonta lisääntyi v. 2001 lähes 20 000 henkeä, kun yli 55-vuotiaiden sekä alle 35-vuotiaiden työmarkkinoilletulo vilkastui. Työttömien määrä väheni keskimäärin 238 000 henkeen eli 9,1 prosenttiin työvoimasta.

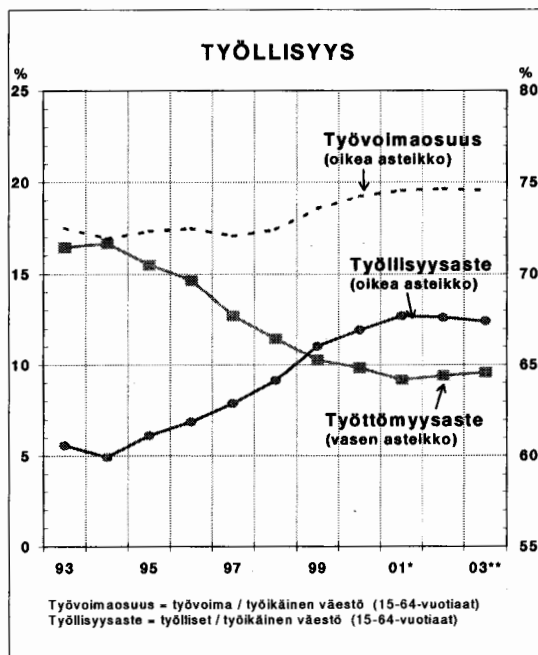
Työvoiman kysynnän kasvu pysähtyy tänä vuonna. Työpaikat lisääntyvät vielä julkisissa palveluissa, pysyvät suunnilleen ennallaan teollisuudessa, liike-elämän palveluissa ja rakennustoiminnassa, mutta vähenevät alkutuotannossa sekä liikenteessä. Määräaikaisten, tilapäisten ja osa-aikaisten työsuhteiden osuus kasvaa nopeasti. Työllisyysaste alenee 67,6 prosenttiin. Työvoiman tarjonnan kasvu hidastuu aktiivisista työvoimatoimista huolimatta, sillä työvoimareservit ovat jo aika vähissä. Työttömyysaste nousee keskimäärin 9,3 prosenttiin. Naisten työttömyysaste on hieman korkeam-

pi kuin miesten. Alueelliset työttömyyserot kärjistyvät edelleen, ja työttömyys on suureksi osaksi rakenteellista. Rakennetyöttömyys on kuitenkin myös kasvukeskuksissa suuri ongelma, sillä työttömyys kasautuu samoille henkilöille.

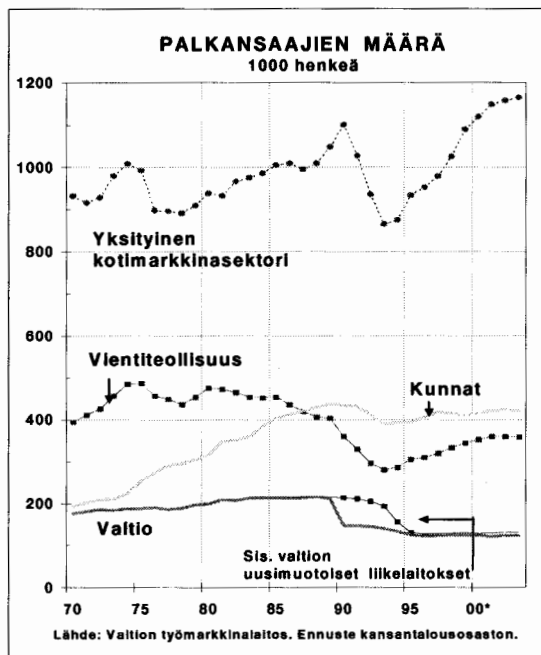
Työpaikkojen määrä vähenee v. 2003 lievästi, vaikka talouskasvu alkaa nopeutua. Toimialoitaiset muutokset pysyvät pieninä. Ainoastaan julkisten palvelujen työpaikkojen ennakoidaan jonkin verran lisääntyvän. Työllisyysaste on 67,4 %. Kun työvoiman määrä lisääntyy vielä hieman, työttömyysaste nousee 9,5 prosenttiin.

Julkisen hallinnon työvoimapolitiittisia toimia on viime vuosina vähennetty. Samaan aikaan voimavarojen tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön on kuitenkin haettu uusia ratkaisuja, joilla pyritään mm. ehkäisemään pitkäaikaistyöttömyyteen ajautumista jo ennakolta. Työvoimahallinnon koulutus- ja tukityöllistämistoimenpiteiden piirissä olevien määrä vähenee tänä vuonna 3 prosenttiin työvoimasta. Työvoimahallinnon palkkaperusteisin toimenpitein työllistyy keskimäärin 36 000 henkeä, 2 500 henkeä vähemmän kuin v. 2001. Työministeriön tilastoimassa työvoimakoulutuksessa on keskimäärin 24 000 henkeä, 2 000 henkeä vähemmän kuin vuosi sitten. Työmarkkinatuen työharjoittelussa ja vuorottelupaikkaan työllistettyjä on 14 000 henkeä ja työllisyysperusteisilla investoinneilla sekä erällä Euroopan sosiaalirahaston hankkeilla työllistettyjä 3 000 henkeä.

Kuvio 24.

Kuvio 25.

16. Työtön työvoima ja työttömyysaste¹⁾

Vuosi- neljännes	1999	2000	2001*	2002**	2003**	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	työttömiä, 1 000 henkeä					työttömyysaste, %				
I	271	277	248	246	255	10,9	11,0	9,7	9,6	10,0
II	309	295	276	280	287	11,7	11,1	10,3	10,4	10,7
III	230	221	211	222	230	8,9	8,4	8,0	8,4	8,7
IV	234	220	216	228	223	9,3	8,6	8,4	8,9	8,7
Koko vuosi	261	253	238	244	249	10,2	9,8	9,1	9,3	9,5

¹⁾ Lukuja ei ole puhdistettu kausivaihteluista.

5 Työvoima

17. Työvoimatase

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	1 000 henkeä keskimäärin vuodessa				
Työkäinen väestö ¹⁾	3 890	3 901	3 909	3 917	3 924
Työvoima	2 557	2 589	2 605	2 613	2 615
Työtön työvoima	261	253	238	244	249
Työllinen työvoima	2 296	2 335	2 367	2 369	2 366
maa- ja metsätalous	144	142	135	130	127
teollisuus	488	493	497	498	496
rakennustoiminta	149	149	145	146	146
palveluelinkeinot	1 511	1 544	1 583	1 588	1 590
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	355	354	357	358	358
liikenne	168	171	174	171	170
rahoitus-, vakuutus- ja kiinteistötoiminta sekä liike-elämää palveleva toiminta	267	287	301	301	299
yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset palvelukset	719	732	750	758	763
toimiala tuntematon	6	6	7	7	7
	prosenttia				
Työvoimaosuus	65,7	66,4	66,6	66,7	66,6
Työllisyysaste (15-64-vuotiaat)	66,0	66,9	67,7	67,6	67,4
Työttömyysaste	10,2	9,8	9,1	9,3	9,5
alle 25-vuotiaat	21,5	21,4	19,8	20,0	20,0
	1 000 henkeä vuoden aikana				
Maahanmuutto, netto	2,8	2,6	5,8	4	4

¹⁾ 15-74-vuotiaat.

18. Työllisyys¹⁾

	2001* osuus, %	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/91
		työtuntien muutos, prosenttia					
Markkinatuotanto	75,0	3,2	2,0	0,4	-1	0	0,7
palkansaajat	58,3	2,9	2,9	1,5	- 1/2	0	1,1
yrittäjät	16,7	3,9	-1,0	-2,9	-4	-3	-0,6
Julkinen toiminta	21,0	0,3	0,9	1,1	0	0	0,2
Muu toiminta	4,1	6,6	3,7	2,4	0	1/2	4,3
Yhteensä	100,0	2,7	1,8	0,6	-1	- 1/2	0,7
palkansaajat	83,3	2,4	2,5	1,4	0	0	1,0

¹⁾ Työtunteina.

6 Kustannukset ja hinnat

Inflaatio hidastui vuoden 2001 aikana selvästi. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnat kääntyivät syksyllä laskuun ja samaan aikaan maailmantalouden kasvunäkymien heikkenemisen myötä myös muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat laskivat jyrkästi sekä korot alenivat. Kotimaisista tekijöistä asuntojen hintataso pysyi vakaana; sen sijaan elintarvikkeiden hinnat kohosivat poikkeuksellisen paljon. Myös työ kustannukset lisäsivät kotimaisia hintapaineita. Joulukuussa 2000 allekirjoitetun kaksivuotisen tulopoliittisen sopimuksen mukaisten palkankorotusten kustannusvaikutus oli helmikuun alusta 3,1 %, ja palkkaliikumista ja rakenteelliset tekijät nostivat ansiotasoa vuoden aikana runsaalla prosentilla. Kun tuottavuuden nousu pysähtyi, työ kustannukset kohosivat selvästi yli palkanmuodostuksessa viime vuosina yhtenä lähtökohtana olleen ns. "palkanormin". Kulut-

tajahintaindeksi kohosi joulukuusta 2000 joulukuuhun 2001 yhteensä 1,6 % eli parisen prosenttiyksikköä edellisvuotista vähemmän. EU:n yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, joka ei sisällä omistusasumisen pääomakustannuksia, kohosi vuoden aikana 2,3 %; nousu oli euroalueella 2,1 % ja koko EU-alueella 2,0 %.

Tulosopimuksen mukaisten palkankorotusten kustannusvaikutus oli kuluvan vuoden maaliskuun alusta 2,3 %. Kun palkkaliukumista ja rakenteellisista tekijöistä johtuvan ansiotason nousun arvioidaan pysyvän vähäisenä, palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa v. 2002 keskimäärin nimellisesti 3½ % ja reaalisesti 1½ %. Vuoden 2003 osalta on oletettu, että palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 3½ % eli suunnilleen saman verran kuin tänäkin vuonna.

19. Palkansaajien ansiotasoindeksi ja työ kustannukset tuoteyksikköä kohti

	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	muutos, prosenttia					
Sopimuspalkkaindeksi	1,8	2,8	3,3	2 1/2	..	2,1
Palkkojen liukuminen yms. tekijät	1,0	1,2	1,2	1	..	1,0
Ansio tasoindeksi	2,8	4,0	4,5	3 1/2	3 1/2	3,1
Reaalinen ansiotasoa ¹⁾	1,6	0,6	1,9	1 1/2	1 1/2	1,6
Keskiansiot ²⁾	2,4	4,3	4,9	4	4	4,0
Työ kustannukset tuoteyksikköä kohti ³⁾						
koko kansantaloudessa	0,6	-0,6	5,2	1 1/2	1/2	-0,2
tehdasteollisuudessa	-3,3	-6,1	6,4	1 1/2	0	-1,8

¹⁾ Ansio tasoindeksi jaettuna kuluttajahintaindeksillä.

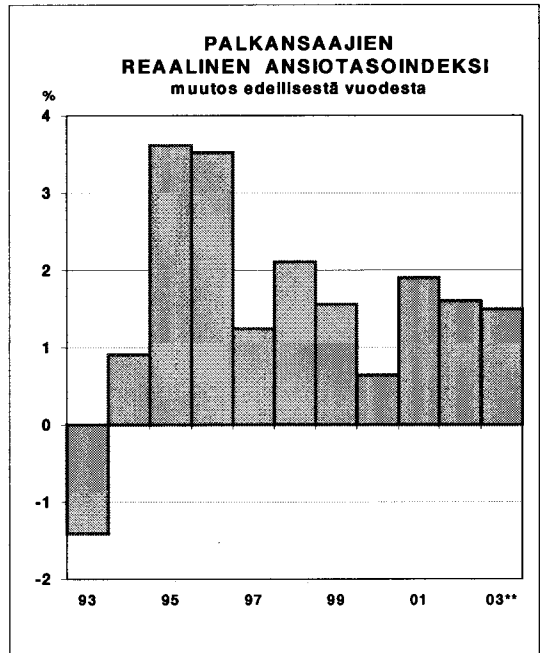
²⁾ Laskettu jakamalla koko kansantalouden palkkasumma palkansaajien tehdyillä työtunneilla. Lukuihin vaikuttavat kansantalouden rakennemuutokset.

³⁾ Palkkojen ja työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen indeksi jaettuna tuotannon volyyymi-indeksillä.

Inflaatiovauhti on kuluvana vuonna pysytellyt likimain euroalueen keskimääräisellä tasolla. Työkustannusten nousu on hidastunut ja elintarvikkeiden hintakehitys on tasaantunut. Myös vuokrien nousu on hidastunut. Sen sijaan asuntojen hinnat kääntyivät alkuvuodesta lähtien nousuun, eivätkä korot ole enää viimevuotiseen tapaan olleet hillitsemässä asumiskustannusten kohoamista. Inflaation hidastumista jarrutti vuoden alkukuukausina myös uudelleen korkealle kohonnut raakaöljyn maailmanmarkkinahinta. Kevään aikana raakaöljyn hinta hieman aleni, mutta on kuitenkin edelleen pysytellyt alkuvuoden tasoa korkeammalla. Myös muiden raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat ovat kuluvan vuoden aikana kohonneet. Tuontihintapaineita on kuitenkin merkittävästi keventänyt euron selvä vahvistuminen. Kuluttajahintaindeksin arvioidaan kohoavan kuluvan vuoden aikana - joulukuusta 2001 joulukuuhun 2002 - yhteensä noin 2 %. Vuonna 2002 keskimäärin indeksi kohoaa 1,7 %. EU:n yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi kohoaa hieman tätä enemmän.

Vuoden 2003 hinta-arviota laadittaessa on oletettu, että raakaöljyn maailmanmarkkinahinta sekä euron kurssi pysyvät suunnilleen kuluvan vuoden elokuun tasolla. Kun kansainvälisen inflaatiokehityksen arvioidaan pysyvän hitaana, tuontihinnoista ei aiheutuisi merkittäviä kustannus- eikä hintapaineita. Myöskään asuntojen hintojen ei odoteta ainakaan merkittävästi kohoavan. Jos palkkakehitys noudattaa edellä oletettuja suuntaviivoja, kuluttajahintaindeksin nousuvauhti pysyy ensi vuoden aikana suunnilleen samana kuin tänä vuonna; vuoden alkuun ajoittuvien polttoaineiden valmisteverojen korotusten vuoksi indeksin vuosikeskiarvon nou-

Kuvio 26.

su kohoaa kuitenkin 2 prosenttiin eli hieman tämänvuotista korkeammaksi.

Heikon tuottavuuskehityksen vuoksi työkustannukset tuoteyksikköä kohti nousivat tehdasteollisuudessa v. 2001 yli 6 % ja hintakilpailukyky länsimarkkinoilla heikkeni tuntuvasti. Muun muassa toteutuneen euron vahvistumisen vuoksi hintakilpailukyky heikkenee edelleen kuluvana vuonna, mutta pysyy kuitenkin vielä myös muussa teollisuudessa kuin sähkötekniisessä teollisuudessa pitkän ajan keskiarvoa parempana.

20. Hintaindeksejä

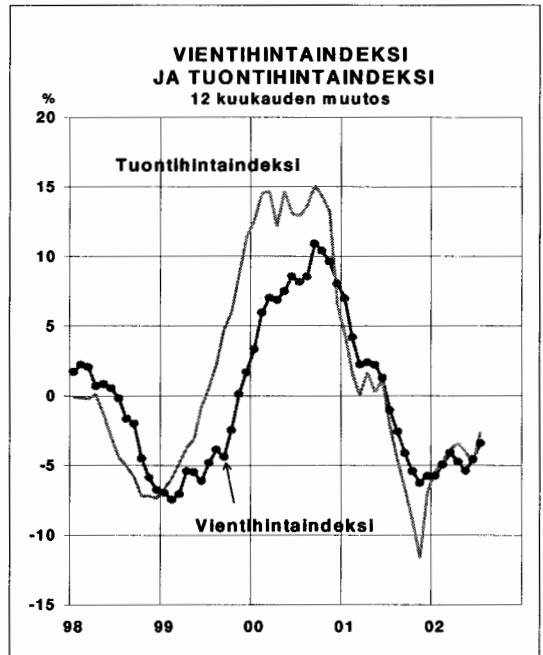
	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	muutos, prosenttia					
Vientihinnat (tavaravienti) ¹⁾	-5,6	2,7	-1,6	-2 1/2	1	0,7
Tuontihinnat (tavaratuonti) ¹⁾	-1,7	6,4	-3,1	-2 1/2	2	0,6
Kuluttajahintaindeksi	1,2	3,4	2,6	1 1/2	2	1,5
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi	-0,2	8,3	0,4	-1	1 1/2	1,1
Rakennuskustannusindeksi	1,4	2,9	2,5	1	2	1,3

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Kuvio 27.

Kuvio 28.

7 Tulot

Kansantulon kasvu hidastui v. 2001 vajaan 4 prosenttiin eli alle puoleen edellisvuotisesta. Kun keskiansiot kohosivat ansiotasoindeksiä enemmän, ja palkansaajien työtunnit lisääntyivät vielä 1½ %, palkkasumma kasvoi yli 6 % eli lähes edellisvuotista vauhtia. Vuoden alusta toteutetun työttömyysvakuutusmaksun ja TEL-vakuutusmaksun alentamisen vuoksi työnantajan sosiaalivakuutusmaksut kasvoivat hieman palkkasummaa vähemmän. Yhteensä työtulot kasvoivat selvästi muita tuloja enemmän, ja niiden pitkään jatkunut kansantulo-osuuden lasku vaihtui 1½ prosenttiyksikön nousuksi. Kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta pysyivät suunnilleen edellisvuotisella tasolla; sen sijaan yrittäjätulot metsätaloudesta supistuivat kymmeneksen, kun hakkuut vähenivät edellisen vuoden ennätystasolta ja myös kantohinnat alenivat.

Vuonna 2002 palkkasumman kasvu hidastuu 3½ prosenttiin. Työtuntien määrä supistuu hieman, mutta keskiansiot kohonnevat edelleen hieman palkansaajien ansiotasoindeksiä enemmän. Työttömyysvakuutusmaksun ja kansaneläkevakuutusmaksun alentamisen vuoksi työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen kasvu jäänee

1½ prosenttiin. Työtulojen osuus kansantulosta pysyy suunnilleen ennallaan. Muun muassa hyvän sadon vuoksi kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta saattavat hieman kasvaa. Yksityismetsien hakkuiden lisääntymisen vuoksi myös kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta lisääntyvät. Koko kansantulo kasvaa 3 %.

Vuonna 2003 palkkasumma kasvaa 4 %. Edellisessä luvussa esitetyn oletuksen mukaan palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa 3½ %. Työtuntien määrän arvioidaan pysyvän suunnilleen ennallaan ja keskiansioiden kohoavan edelleen hieman ansiotasoindeksiä enemmän. Työttömyysvakuutusmaksun ja kansaneläkevakuutusmaksun alentamisen vuoksi työnantajan sosiaalivakuutusmaksut kasvavat edelleen palkkasummaa hitaammin. Työtulojen osuus kansantulosta pysyy suunnilleen ennallaan tai alenee lievästi. Mikäli sadosta saadaan normaali, kotitalouksien yrittäjätulot maataloudesta supistuvat hieman. Raakapuun kysyntää ja markkinahakkuita koskevien arvioiden perusteella kotitalouksien yrittäjätulot metsätaloudesta kasvavat tämänvuotista enemmän. Kansantulo kasvaa 4½ %.

21. Käytettävissä oleva tulo

	2001	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	osuus, %	muutos, prosenttia					
Palkat ja palkkiot	46,6	4,9	7,0	6,2	3 1/2	4	3,9
Työnantajan sosiaaliturvamaksut	12,1	5,0	3,7	5,5	1 1/2	2 1/2	3,7
Kotitalouksien yrittäjätulot	8,7	6,6	4,3	-0,2	2 1/2	2	12,3
yrittäjätulot maataloudesta	1,0	8,6	14,6	-0,4	4	-3	-1,0
yrittäjätulot metsätaloudesta	1,4	-1,5	5,1	-9,7	3	5	15,1
muut yrittäjätulot	6,3	8,5	2,6	2,1	2 1/2	2 1/2	16,2
Omaisuuksutulot ja muut yrittäjätulot	18,5	3,0	31,3	0,5	4	10	26,3
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	14,1	5,6	3,7	1,7	2	1	6,3
Kansantulo	100,0	4,9	9,7	3,8	3	4 1/2	6,9
Käytettävissä oleva tulo		4,9	9,9	3,7	3	4	6,9
Bruttokansantulo, mrd. euroa		118,5	129,5	134,8	139	146	

22. Käytettävissä oleva tulo sektoreittain

	1998	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	miljardia euroa					
Yksityinen sektori	66,2	69,0	71,3	76,0	80	85
kotitaloudet	57,1	60,2	62,2	66,3	69 1/2	72 1/2
yritykset ja asuntoyhteisöt	5,1	5,5	6,7	7,0	7	9
rahoituslaitokset	1,5	0,4	-1,3	-1,4	-1	-1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	2,5	2,9	3,8	4,1	4 1/2	4 1/2
Julkisyhteisöt	27,3	29,0	36,4	35,7	35 1/2	35
valtionhallinto	6,6	7,7	13,0	11,5	10 1/2	10
paikallishallinto	15,5	15,9	17,2	17,8	19	19
sosiaaliturvarahastot	5,2	5,3	6,2	6,5	6	6 1/2
Yhteensä	93,4	98,0	107,8	111,7	115	120

8 Kulutus

Vuonna 2001 *yksityisen kulutuksen* kasvu jäi yhteen prosenttiin. Kulutus kehittyi muuten hyvin, mutta kestokulutustavaroiden hankinnat vähenivät, kun uusien autojen hankinnat laskivat viidenneksen. Kestävien tavaroiden ostot olivat jopa alemmalla tasolla kuin v. 1989. Myös kulutusmenot ulkomailla vähenivät, erityisesti syyskuun 11. päivän tapahtumien jälkeen. Puolikestäviä ja lyhytikäisiä tavaroita hankittiin runsaasti. Viime vuoden aikana kuluttajien luottamus heikkeni tuntuvasti.

Kotitalouksien ostovoima koheni viime vuonna nimellisesti 6½ % samalla kun kotitalouksien kulutusmenojen arvo kasvoi 4 %, joten säästämisaste kohosi vuoden 2000 poikkeuksellisen alhaiselta tasoltaan runsas 2 prosenttiyksikköä, 2½ prosenttiin. Reaalinen ostovoima parani 3½ %. Käteen jäävää palkkaa kohottivat palkankorotusten lisäksi tuloveroalennukset. Myös kotitalouksien saamat tulonsiirrot kasvoivat tuntuvasti. Omaisuustuloissa niin korko- kuin osinkotulotkin lisääntyivät viidenneksen. Osinkotulojen osuus käytettävissä olevista tuloista on jo lähes 4 % ja ne ovat selvästi suuremmat kuin esim. yrittäjätulot maa- tai metsätaloudesta. Kotitalouksien rahoitusvarallisuus kääntyi laskuun, kun osakevarallisuus pieneni pörssikurssien alamäen myötä. Epävakaassa markkinatilanteessa pankkitalletuksia pidettiin turvallisempina kuin osake- tai rahasto-säästämistä.

Tänä vuonna kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot kasvavat 3 % ja ensi vuonna 2½ %. Palkkasumman kasvu alenee viime vuoden 6 pro-

sentista 4 prosenttiin, mutta samalla inflaatio on ennustejaksolla alempi kuin viime vuonna. Säästämisaste pysyy suunnilleen ennallaan. Kotitalouksien velkaantumisaste, joka on kohonnut jo vuodesta 1997 alkaen, nousee edelleen; uusien asuntoluottojen nostot ovat jatkuneet vilkkaina alhaisen korkotason siivittämänä, ja asuntoluottokanta on selvästi suurenemassa.

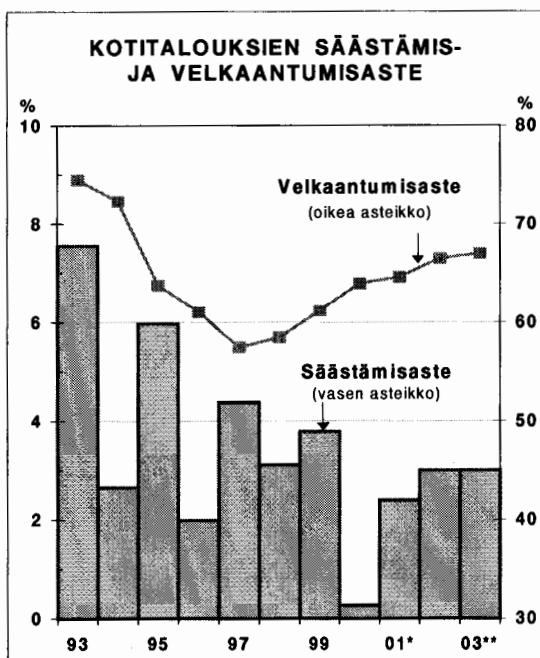
Vuoden 2002 ensimmäisellä neljänneksellä kulutus oli vaisua, mutta piristyi sen jälkeen selvästi ja on kesän aikanakin lisääntynyt tuntuvasti. Yksityisen kulutuksen ennustetaan lisääntyvän tasaisesti 2½ prosentin vauhtia kumpanakin vuotena. Autokaupan piristyttyä painopiste on kestokulutuksessa; autoveroratkaisuista tosin riippuu paljon. Kuluttajien luottamus koheni selvästi viime vuoden lopun tasolta, mutta on uudestaan laskenut kesän huonojen uutisten vuoksi. Vakaan kulutuskehityksen kannalta luottamus on avainasemassa. Luottamus on toistaiseksi säilynyt hyvänä, mitä osoittaa mm. uusien asuntoluottojen nostot. Huolimatta kansainvälisen talouden epävarmuuksista luottamus ja kulutus voivat kehittyä vakaasti jatkossakin, jos työllisyys- ja ostovoimakkehitys säilyy tyydyttävänä.

Julkinen kulutus lisääntyi v. 2001 määrältään 2 %. Valtion kulutuksen volyyymi jopa hieman pieneni edellisvuodesta. Tänä ja ensi vuonna valtion kulutus voi hiukan kasvaa, kun liikenneväylien kunnossapito laajenee. Sen sijaan valtiolla ei ole odotettavissa kulutusta kasvattavia henkilöstö- tai puolustustarvikelisiäyksiä. Kuntapuolella kulutusta kasvattivat viime vuonna mm. maksuton esiopetus,

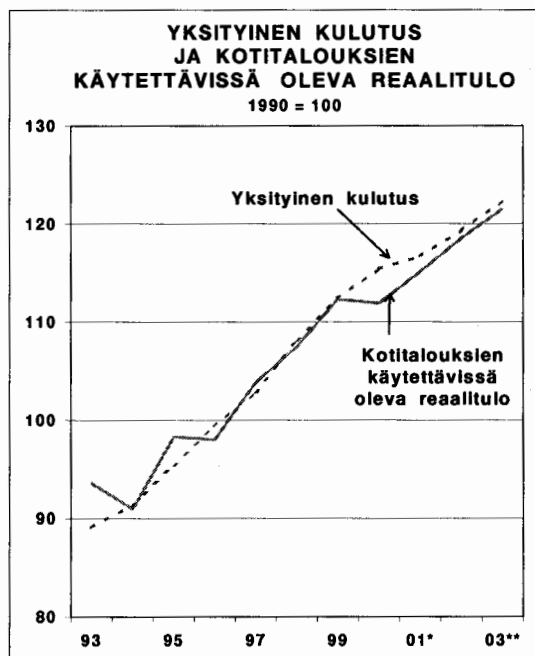
hammashuollon laajentaminen ja mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja samat palvelut laajentavat kuntien kulutusta myös tänä vuonna. Ensi vuonna kuntien rahoitusnäkyminen heikkeneminen

hillitsee kulutusmenojen kasvua. Toisaalta kunnille ei myöskään ole asetettu valtion toimesta kulutusta lisääviä uusia velvoitteita.

Kuvio 29.

Kuvio 30.

8 Kulutus

23. Kulutus

	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia					
Yksityinen kulutus	100,0	4,0	2,6	1,1	2 1/2	2 1/2	2,7
kotitaloudet	95,5	3,9	2,6	1,1	2 1/2	2 1/2	2,7
kestokulutustavarat	9,1	7,9	4,6	-4,6	5	6 1/2	6,7
puolikestävät kulutustavarat	8,5	3,0	5,0	4,5	3	2 1/2	2,8
lyhytikäiset tavarat	30,8	2,5	1,2	2,7	2	2 1/2	1,0
palvelukset	47,4	3,4	2,8	0,9	2	2	3,4
kotitalouksien kulutusmenot							
ulkomailla	2,0	7,1	1,7	-2,4	5	3	-0,9
miinus ulkomaalaisten kulutusmenot Suomessa	2,4	-3,6	5,6	2,5	6	4	4,3
voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus	4,5	6,9	3,5	2,3	1	1	3,5
Julkinen kulutus	100,0	1,9	-0,2	2,1	2	1 1/2	1,2
valtionhallinto	30,3	3,8	-1,8	-1,6	1	1 1/2	1,0
paikallishallinto	62,8	0,9	0,3	3,7	2	1	1,2
sosiaaliturvarahastot	6,9	3,6	2,4	4,1	3	3 1/2	2,4
Yhteensä		3,4	1,8	1,4	2	2	2,3
Julkisyhteisöjen yksilölliset kulutusmenot		1,7	0,7	3,6	2	1 1/2	1,1
Yksilölliset kulutusmenot yhteensä		3,5	2,2	1,6	2	2 1/2	2,4
Kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitytö		4,4	-0,7	3,6	3	2 1/2	1,4
		prosenttia					
Kulutuksen osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)		72,4	70,3	70,9	72	72	74,9
Kotitalouksien säästämisaste		3,8	0,3	2,4	3	3	4,5
Kotitalouksien velkaantumisaste ¹⁾		61,2	63,9	64,6	66 1/2	67	66,9

¹⁾ Kotitalouksien velat vuoden lopussa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin.

9 Investoinnit

Kiinteät investoinnit

Kiinteät investoinnit lisääntyivät v. 2001 vielä 4 % ja investointiaste kohosi liki 20 prosenttiin oltuaan v. 1994 matalimmillaan 15½ %. Kasvu painottui kone- ja laiteinvestointeihin sekä teollisuus- ja palvelurakentamiseen liittyviin talonrakennusinvestointeihin. Suhdannenäkymien heikentyminen lykkäsi runsaasti toimistorakennusten aloituksia, vaikka vapaiden liiketilojen määrä oli yhä erittäin vähäinen. Myös vapaarahoitteiset asuinrakennusinvestoinnit vähenivät selvästi, kun taas valtion tukemia asuinrakennuskohteita käynnistettiin jopa arvioitua enemmän. Maa- ja vesirakennusinvestointien määrä supistui hieman.

Tänä vuonna investoinnit vähenevät lievästi. Tuotannolliset talonrakennusinvestoinnit ovat selvästi viimevuotista pienemmät, mutta palvelurakennusinvestoinnit lisääntyvät vielä jossain määrin. Asuinrakennusinvestointien määrä lisääntyy hieman viime vuoden alhaiselta tasoltaan paljolti laajenevan korjaustoiminnan ansiosta. Uusien asuntojen aloituksetkin ovat lievästi suuremmat kuin v. 2001, sillä asuntolainakorot ovat poikkeuksellisen matalat ja kuluttajien luottamus omiin talousnäkyksiinsä on yhä kohtalainen. Kone- ja laiteinvestoinnit vähenevät etenkin teollisuudessa. Maa- ja vesirakennusinvestointien kasvua ylläpitävät julkiset tie- ja ratahankkeet.

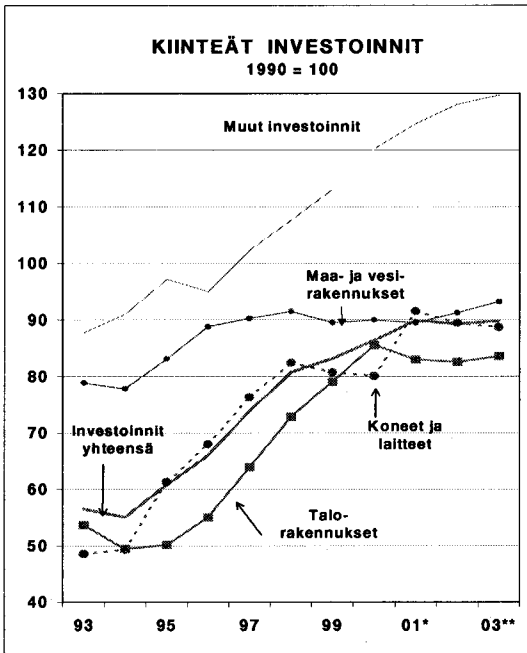
Investoinnit vilkastuvat hieman v. 2003, sillä maa- ja vesirakennustoiminnan kasvu jatkuu, asuinrakennusinvestoinnit piristyvät yhä etenkin korjaustoiminnoissa ja myös palvelurakennusinvestoinnit ovat tämänvuotisia suuremmat. Tuotannolliset investoinnit vähenevät paitsi kansain-

välisen epävarmuuden, myös ulkomaille painotuvien sijoitusten takia.

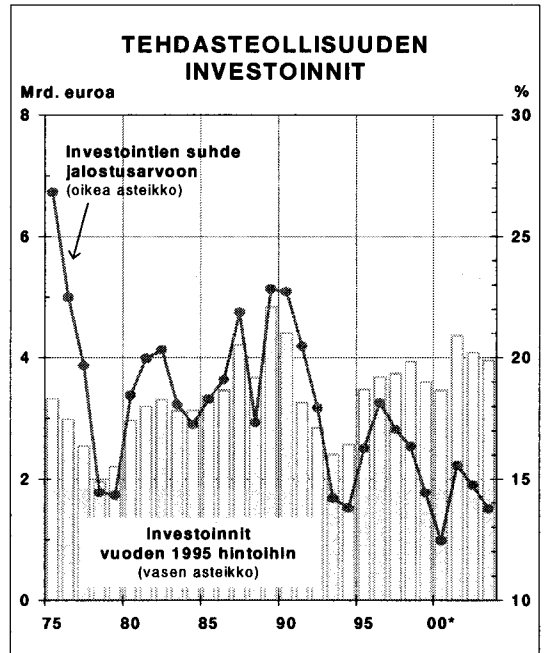
Tehdasteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät v. 2001 runsaan neljänneksen. Metsäteollisuudessa kiinteät investoinnit lisääntyivät yli 60 %, elintarviketeollisuudessa yli neljänneksen ja metalliteollisuudessakin kymmeneksen. Teollisuusyritysten investointimenot ulkomaille (sisältävät yritysostot, joilla on hankittu vähintään 10 prosentin omistusosuus) olivat liki viidenneksen suuremmat kuin kiinteät investoinnit kotimaassa. Tänä vuonna teollisuuden kiinteiden investointien ennakoidaan vähenevän erityisesti rakennusten osalta. Metsäteollisuuden investoinnit vähenevät lähes kolmanneksen, metalliteollisuuden investoinnit pysyvät suunnilleen ennallaan ja muun teollisuuden investoinnit lisääntyvät yli viidenneksen. Merkittävä osa teollisuuden toimintaylijäämästä suuntautuu koti- ja ulkomaisiin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin, jotka kummatkin lisääntyvät noin kymmeneksen. Ensi vuonna teollisuuden kiinteät investoinnit vähenevät edelleen, sillä kansainvälisen talouskehityksen epävarmuus on lykännyt etenkin kotimaisia investointisuunnitelmia.

Julkisten investointien määrä kasvoi viime vuonna prosentin; kuntien investoinnit lisääntyivät 8½ %, mutta valtion investoinnit vähenivät 13½ %. Valtion investoinnit lisääntyvät tänä ja ensi vuonna etenkin vilkkaan maa- ja vesirakennustoiminnan ansiosta. Sen sijaan kuntien investoinnit kääntyvät ensi vuonna selvään laskuun niiden rahoitusnäkökymien heiketessä.

Kuvio 31.

Kuvio 32.

24. Kiinteät investoinnit toimialoittain

	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991
	osuus, %						
	määrän muutos, prosenttia						
Markkinatuotanto	85,7	3,9	5,7	4,5	-1	1 1/2	3,9
maa- ja metsätalous	4,4	-0,4	-4,5	-0,1	-1 1/2	-1	3,6
teollisuus ¹⁾	18,1	-7,8	-3,4	25,3	-6 1/2	-3 1/2	4,1
sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	3,5	-7,8	15,4	6,7	-2	0	-1,0
kauppa, majoitus- ja ravitsemistoiminta	5,0	3,9	-7,6	-3,4	-3 1/2	3	0,4
asuntojen omistus ja vuokraus	23,0	12,4	3,4	-10,6	3 1/2	2 1/2	1,6
muut	31,7	8,0	17,4	7,0	0	3 1/2	7,9
Julkinen toiminta	13,0	-2,4	-5,4	0,8	1 1/2	-4 1/2	0,4
Muu toiminta	1,3	7,4	-5,2	6,2	2 1/2	3 1/2	-0,1
Yhteensä	100,0	3,0	3,9	4,0	- 1/2	1/2	3,3

¹⁾ Ml. mineraalien kaivuu.

25. Kiinteät investoinnit pääomatavaratyypeittäin

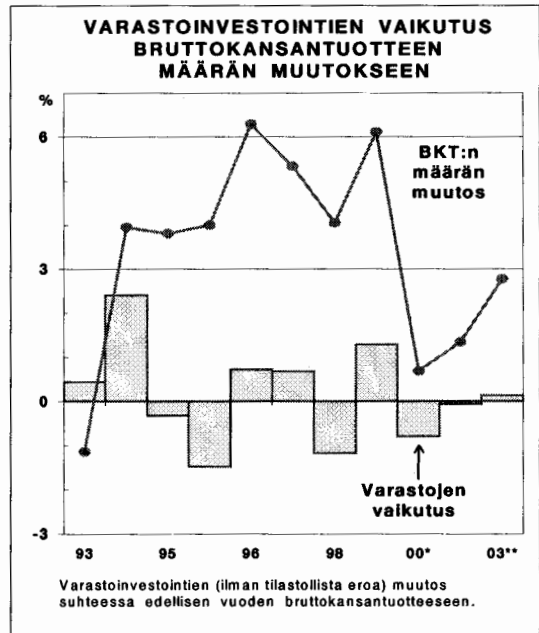
	2001*	1999	2000	2001*	2002**	2003**	Keskimäärin 2001/1991	
	osuus, %	määrän muutos, prosenttia						
Talorakennukset	46,7	8,5	8,1	-3,0	- 1/2	1 1/2	2,7	
asuinrakennukset	22,5	12,7	3,6	-10,7	3 1/2	2 1/2	1,9	
muut talorakennukset	24,1	3,9	13,4	5,3	-4	0	3,7	
Maa- ja vesirakennukset	8,9	-2,2	0,5	-0,6	2	2	0,5	
Koneet ja laitteet	33,5	-2,0	-0,8	14,3	-2 1/2	-1	4,9	
Muut investoinnit	10,9	5,1	6,4	3,6	3	1 1/2	3,3	
Yhteensä	100,0	3,0	3,9	4,0	- 1/2	1/2	3,3	
yksityiset	87,0	4,0	5,5	4,6	-1	1 1/2	3,9	
julkiset	13,0	-2,4	-5,4	0,8	1 1/2	-4 1/2	0,4	
		prosenttia						
Investointien osuus bruttokansantuotteesta (käypiin hintoihin)								
Kiinteät investoinnit		18,9	19,1	19,8	19 1/2	19	18,6	
yksityiset		16,2	16,6	17,2	16 1/2	16 1/2	15,6	
julkiset		2,8	2,6	2,6	2 1/2	2 1/2	3,0	
Varastojen muutos ¹⁾		-0,1	0,7	0,3	1/2	0	0,1	

¹⁾ Varastojen arvon (ilman tilastollista eroa) muutoksen osuus markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

Varastoinvestoinnit

Vuonna 2001 varastojen muutos alensi kokonais-
tuotannon kasvua vajaan prosenttiyksikön ver-
ran, mikä johtui mm. risteilyalusten valmistumi-
sesta. Peräkkäiset hyvät sadot vuosina 2000-2002
ovat pitäneet maatalouden varastojen tason kor-
keana. Tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla
teollisuuden varastojen arvo on supistunut, mikä
johtuu ennen muuta elektroniikkateollisuuden
varastojen vähenemisestä. Varastoilla voikin olla
pieni negatiivinen kontribuutio kokonaistuotan-
non kasvuun tänä vuonna. Ensi vuonna, kysyn-
nän jonkin verran elyessä, varastomuutoksilla
arvioidaan taas olevan pieni positiivinen vaiku-
tus tuotannon kasvuun.

Kuvio 33.

10 Julkinen talous

Julkisyhteisöt

Vuonna 2001 heikentynyt talouskehitys alkoi rasittaa julkista taloutta, ja rahoitusylijäämät supistuvat edelleen vuosina 2002 ja 2003. Valtionhallinnon ylijäämä supistuu v. 2003 alle ½ prosenttiin suhteutettuna kokonaistuotantoon, ja kuntasektori olisi tuolloin kolmatta vuotta liki ½ prosenttia alijäämäinen suhteessa BKT:hen. Työeläkerahastot pitävät koko julkisen talouden silti selvästi ylijäämäisenä.

Vuonna 2001 julkisyhteisöjen ylijäämäsuhde oli vielä 4,9 %, EU-maista vain Luxemburgilla suhdeluku oli hieman tätä parempi. Julkisyhteisöjen hyvä rahoitustilanne on ollut paljolti seurausta suhdanne- ja satunnaistekijöiden pauttamista tuloista. Näiden tekijöiden väistyttyä tilanne heikkenee erityisesti valtionhallinnossa tänä ja ensi vuonna, vaikka talouskasvun arvioidaan nopeutuvan vuoden 2002 loppua kohden. Suomen julkinen velka suhteessa kansantuotteeseen on laskenut viime vuosina hyvää vauhtia, mutta lähivuosien kehitys näyttäisi jättävän velkasuhteen suunnilleen nykytasolle, noin 43 prosenttiin.

Vuonna 2002 julkisyhteisöjen kokonaistulot kasvavat selvästi menoja hitaammin. Veroaste alenee vajaaseen 45 prosenttiin, puolen prosenttiyksikön verran edellisvuodesta. Sekä valtion että kuntien verotulojen kehitys jää vaisuksi, vaikka vuoden alkukuukausina tuloveron tuottoa kasvatti tuntuvasti eräiden yhteisöverojen tuloutusten siirtyminen viime vuodesta tämän vuoden puolelle.

Kokonaismenot suhteessa BKT:hen kohoavat lähes 50 prosenttiin. Korkomenot vähenevät edelleen markkinakorkojen pysyessä alhaisina. Sosiaalietuudet ja -avustukset, jotka ovat noin kolmannes julkisista kokonaismenoista, kasvavat edellisestä vuodesta yhteensä yksi miljardi euroa eli 5 %. Kasvuun vaikuttaa mm. eläkkeensaajien määrän nopea kohoaminen. Julkiset kulutusmenot kasvavat reaalisesti pari prosenttia, mutta merkillepantavaa ovat erityisesti kuntien nopeasti kasvavat palkkausmenot. Kuntien investoinnit pysyvät liki ennallaan, edellisvuoden korkealla tasolla.

Sosiaaliturvarahastojen talous heikkenee tänä vuonna, kun sosiaaliturvaetuudet ja -avustukset lisääntyvät selvästi, mutta sosiaalivakuutusmaksujen kertymä ei kasva juuri lainkaan.

Julkisyhteisöjen ylijäämä supistuu tänä vuonna 3,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Valtiontalouden ylijäämäsuhte kaventuu 1 prosenttiin ja paikallishallinto pysyy alijäämäisenä. Työttömyysvakuutusrahasto on alijäämäinen vakuutusmaksujen tuntuvien alennusten takia; tilapäinen vaje katetaan puskurirahastoa purkamalla. Finanssipolitiikka on edelleen lievästi elvyttävää erityisesti veronkevennysten takia. Julkinen velka suhteessa kansantuotteeseen on noin 43 %.

Vuonna 2003 julkisyhteisöjen ylijäämä supistuu 2½ prosenttiin suhteessa BKT:hen. Valtiontalous painuu ½ prosenttiin BKT:sta ja kuntata-

26. Julkisyhteisöt¹⁾

	1998	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	prosenttia bruttokansantuotteesta					
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	3,2	2,8	3,5	3,9	3,6	3,5
korkotulot	1,8	1,5	1,8	2,0	2,1	2,2
Välittömät verot	18,8	18,7	21,2	19,4	19,3	18,2
Tuotannon ja tuonnin verot	14,1	14,1	13,5	13,2	13,1	13,1
Sosiaalivakuutusmaksut	13,0	13,1	12,2	12,5	12,2	12,0
Saadut muut tulonsiirrot	0,4	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3
muilta kotimaisilta sektoreilta	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
ulkomailta	0,2	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1
Tulot	49,5	49,1	50,8	49,3	48,6	47,2
Kulutusmenot	21,7	21,7	20,6	21,0	21,4	21,5
Tukipalkkiot	1,7	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5
Sosiaalietuudet	13,6	13,4	12,2	12,5	12,8	12,9
Sosiaalivastukset	4,8	4,7	4,2	4,1	4,0	3,9
Maksetut muut tulonsiirrot	2,1	2,2	2,2	2,1	2,3	2,3
muille kotimaisille sektoreille	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,3
ulkomaille	0,8	0,8	0,7	0,7	0,9	1,0
Korkomenot	3,6	3,1	2,8	2,7	2,6	2,4
Muut menot	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Menot	47,6	46,8	43,6	44,1	44,8	44,6
Säästö	1,8	2,4	7,2	5,3	3,7	2,6
Pääomansiirrot, netto	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Kiinteän pääoman kuluminen	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,5
Pääoman bruttomuodostus ²⁾	2,8	2,8	2,5	2,7	2,6	2,4
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	1,3	1,9	7,0	4,9	3,6	2,7
valtionhallinto	-1,5	-0,7	3,5	2,0	1,1	0,4
paikallishallinto	-0,3	-0,3	0,2	-0,4	-0,3	-0,4
työeläkelaitokset	3,2	2,8	3,2	3,2	3,1	2,9
muut sosiaaliturvarahastot	-0,1	0,1	0,1	0,1	-0,2	-0,2
Perusjäämä ³⁾	3,0	3,5	8,1	5,6	4,0	2,9

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.

³⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

lous pysyy edelleen alijäämäisenä, mutta eläkerahastot pitävät julkisen sektorin selvästi ylijäämäisenä. Verotulot eivät juurikaan kasva. Edellisten vuosien heikentyneet tulokset vaikuttavat yhteisöveron tuottoon, henkilöverotuksen puolella ei veropohjan kasvun odoteta olennaisesti nopeutuvan, ja mm. autoveron tuotto-odotuksiin sisältyy merkittäviä epävarmuuksia. Verosta arvioidaan voivan alentua jopa runsaalla prosenttiyksiköllä.

Julkisten menojen kasvu hidastuu ensi vuonna hieman, mikä BKT:n nopeutuvan kasvun ansiosta riittää alentamaan julkisten menojen suhdetta BKT:sta ½ prosenttiyksiköllä 49,3 prosenttiin. Finanssipolitiikka on edelleen elvyttävää, mutta tilanteen ongelmallisuus näkyy siitä, että valtion velka kääntyy uudelleen kasvuun, vaikka talouden kasvun ennakoidaan nopeutuvan selvästi.

27. Julkisen talouden keskeisiä tunnuslukuja

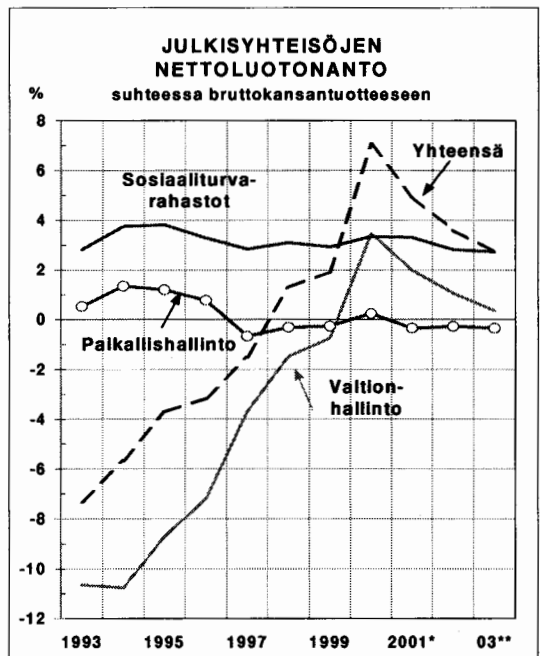
	1999	2000*	2001*	2002**	2003**
Veroaste, % BKT:sta ¹⁾	46,2	47,1	45,4	44,9	43,7
Julkisyhteisöjen menot, % BKT:sta	52,1	48,7	49,1	49,8	49,3
Perusjäämä, % BKT:sta	3,5	8,0	5,6	4,0	2,9
Nettoluotonanto					
mrd. euroa	2,3	9,2	6,7	5,0	4,0
% BKT:sta	1,9	7,0	4,9	3,6	2,7
Julkisyhteisöjen velka					
mrd. euroa	56,4	57,7	59,1	60,5	62,0
% BKT:sta	46,8	44,0	43,4	43,1	42,4

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

Julkinen talouden kehityksen suurimmat haasteet ovat lähivuosina menopolitiikassa. Paineet julkisten palvelujen ja etuuksien parantamiseen ovat 1990-luvun säästöjen jäljiltä kasvaneet. Menopaineita lisäävät eräiden julkisten alojen kohonneet palkkavaatimukset, mitä lääkärilakon vaikutukset vielä korostavat. Kohonneita terveydenhoidon kustannuksia vastaten Kelan:n sairausvakuutuskorvaukset ovat myös nopeassa kasvussa, tammi-heinäkuussa 2002 kasvua edellisvuodesta tuli 10 %, kyse on erityisesti lääkkeiden kallistumisesta ja niiden käytön lisääntymisestä. Eläkemenot kasvavat jo nyt nopeasti eläkeväestön määrän kohoamisen takia.

Riskinä on, että menopolitiikkaa ei saada muutettua hyvää taloudenpitoa vastaavaksi, jolloin julkisen talouden kehitys jää riippumaan yhä enemmän suhdannetilanteesta. Valtionvelan kääntymisen uudelleen kasvuun on näköpiirissä.

Kuvio 34.

Heikentyvästä rahoitustilanteesta huolimatta Suomi täyttää lähivuosina vakaus- ja kasvuso-
pimuksen lähellä tasapainoista tai ylijäämäistä
julkista taloutta koskevat velvoitteet työeläke-
rahastojen ylijäämäisyyden takia. Noin puoles-
sa euromaista on erkaannuttu finanssipolitiikan
tavoitteista, vaikka maissa tiedostetaan tulevi-
en vuosikymmenien erityisesti ikääntymisestä
aiheutuvat taloudelliset haasteet. Lipsuminen on
johtunut osittain odotettua heikommasta talous-

kehityksestä, mutta monissa maissa myös tähän
vuoteen osuneet vaalit ovat lisänneet julkisia
menoja tarkoitettua enemmän ja heikentäneet
menokuria. Saksan ja Ranskan julkisen talou-
den alijäämäsuhteet ovat kehittyneet ennakoit-
tua paljon heikommin ja niiden julkisen talou-
den ennusteet ovat lähestyneet 3 prosentin ali-
jäämän viitearvoa. Portugalissa viitearvo rikot-
tiin jo, kun julkiselle sektorille kirjattiin v. 2001
peräti 4,1 prosentin alijäämä.

EUROMAIDEN FINANSSIPOLITIIKASTA

Euroalueen yhteenlaskettu ja painotettu julkisen talouden alijäämäsuhde kasvoi heikentyneiden suhdanteiden seurauksena $\frac{1}{2}$ prosenttiyksikköä v. 2001 ja oli $-1,3$ % suhteessa BKT:hen (ilman UMTS-tuloja). Vaikka koko alueen tasapainoluvut heikkenivät, niin osassa jäsenmaita, mm. Espanjassa ja Itävallassa, julkinen talous vahvistui. Euromaat ovat va-kausohjelmissaan sitoutuneet tasapainottamaan julkisen taloutensa viimeistään vuonna 2004. Ilman suurten maiden selvää politiikan muutosta jää niiltä tämä lupaus lunastamatta.

Portugalille liiallisen alijäämän menettely

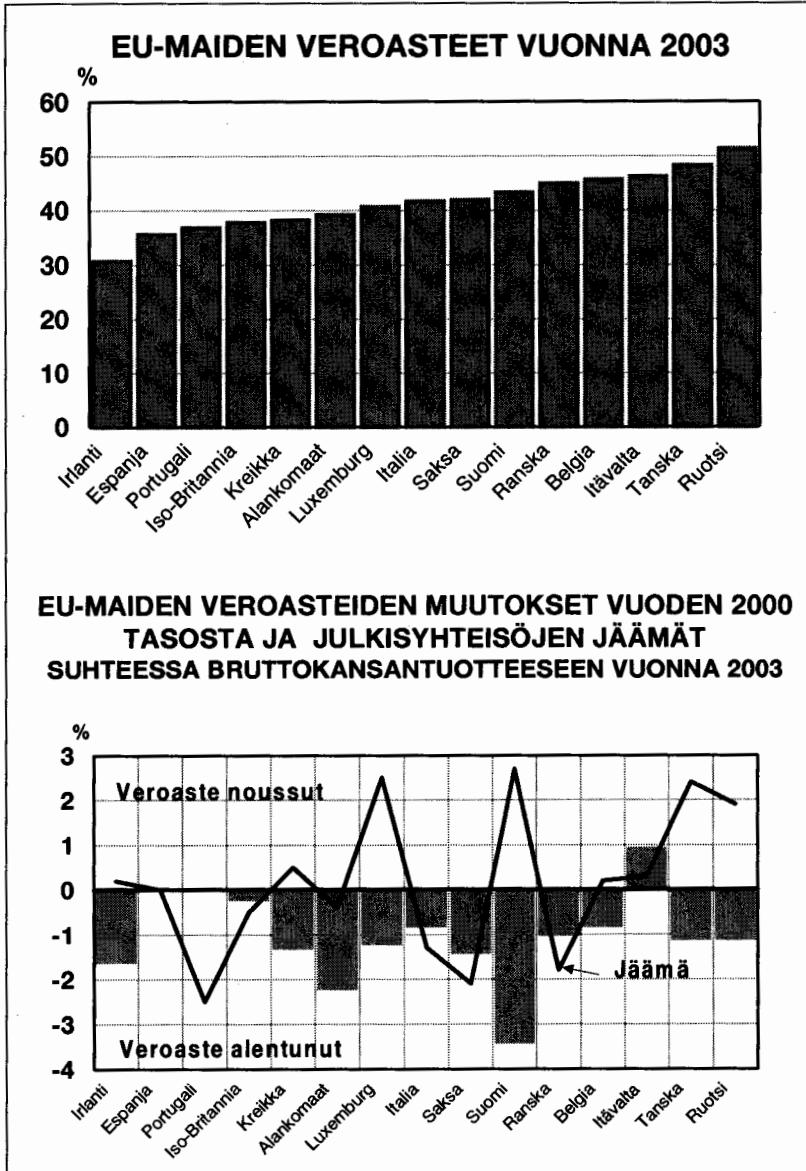
Portugalin keskuspankin johtama selvitys julkisen talouden jäämästä on paljastanut vuoden 2001 todellisen alijäämän olleen $4,1$ % suhteessa BKT:hen. Vielä maaliskuun alijäämäraportoinnissa Portugali esitti $2,2$ prosentin lukua. Raportin mukaan Portugalissa on tehty vakavia laiminlyöntejä julkisen alijäämän ja velan tilastoinnissa.

Komissio on tämän seurauksena aloittanut EU:n perustamissopimuksen mukaisen liiallisen alijäämän menettelyn. Menettely on monivaiheinen. Ensin komissio laatii raportin tilanteesta. Sen jälkeen talous- ja rahoituskomitea antaa lausunnon siitä. Sitten komissio antaa lausunnon Ecofin-ministerineuvostolle, jossa lopulta päätetään, onko maalla ollut liiallinen alijäämä ja samalla annetaan mahdollisesti suositus alijäämän poistamiselle tietyn ajan kuluessa. Komission raportista ei saa kuluu yli kolmea kuukautta Ecofinin päätökseen, sen lisäksi maan on ryhdyttävä toimiin alijäämän poistamiseksi viimeistään neljän kuukauden kuluessa ja alijäämä on saatava kuriin vuoden kuluessa sen havainnoimisesta.

Saksan alijäämäsuhte riskivyohtyhykkeessä

Saksan alijäämäsuhte oli $2,7$ % v. 2001. Saksan alijäämien kasvun pääasiallisena syynä on ollut heikko talouskehitys, mutta myös menojen ylitykset erityisesti terveydenhuollossa sekä yleensäkin osavaltioiden erittäin itsenäinen asema ovat vaikeuttaneet alijäämän kuro- mista umpeen. Saksan julkisen talouden tilanne on edelleen haavoittuvainen. Tämän vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana Saksan verotulot kehittyivät hyvin heikosti ja talouskasvu oli alkuvuonna ennustettua hitaampaa. Talousministeriö on ennustanut $\frac{3}{4}$ prosentin kasvua tälle vuodelle ja 3 prosentin julkisen talouden alijäämän viitearvo onkin riskivyohtyhykkeessä. Lisäksi pajojen tulvavaurioiden korjaaminen lisää entisestään julkisen talouden paineita.

Kuvio 35.

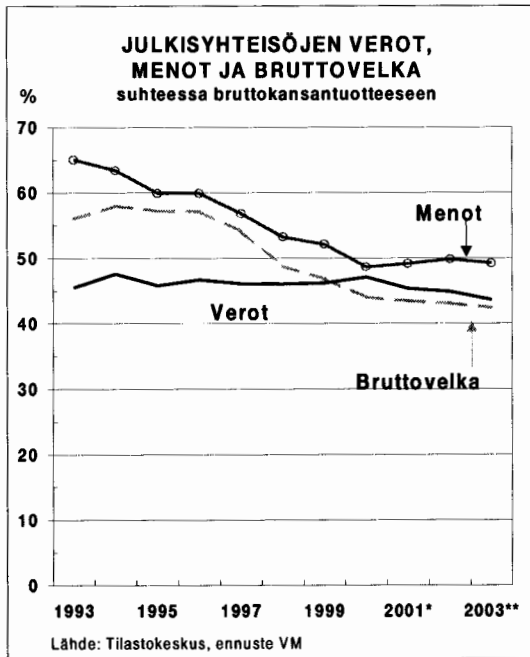

Lähde: EU-komission ennusteet veroaste kevät 2002, jäämät huhtikuu 2002, Eurostat, ESA-95.
Suomi: Ennuste VM

Julkisen sektorin rakenteellinen ongelma

Taloukasvun keskeisenä rakenteellisenä uhkatekijänä voidaan meillä pitää suurta ja tehontonta julkista sektoria, mikä näkyy mm. korkeina meno- ja veroasteina. Kansainvälistyneessä maailmantaloudessa kireä yritysverotus on ilmeinen kilpailuhaitta, minkä takia useat maat ovat viime vuosina tarkistaneeet sitä alaspäin.

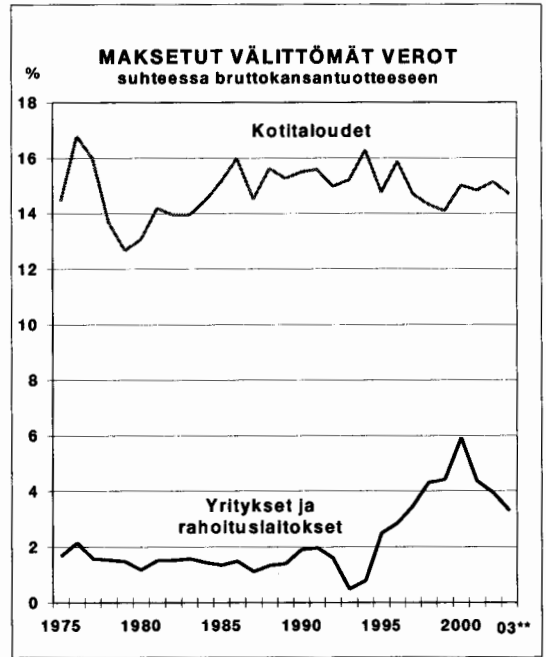
Kuvio 36.

Palkansaajan keskimääräinen verokiila eli tuloverojen, työntekijän ja työnantajan maksamien sosiaaliturvamaksujen ja kulutusverojen osuus työvoimakustannuksista on pienituloisilla vuoteen 2002 mennessä alentunut arviolta 2,7 prosenttiyksiköllä vajaan 53 prosenttiin vuodesta 1999. Suurituloisten verokiila on vastaavasti alentunut 2,1 prosenttiyksiköllä noin 63 prosenttiin. Ansiotuloverojen kevennys on tukenut

Ansiotulojen kireä verotus yhdessä korkeiden palkkakustannusten ja asumisen kalleuden kanssa ovat selkeitä ongelmia erityisesti kansainvälistyvissä yrityksissä, jotka tarvitsevat avainhenkilöstöä ulkomailta Suomeen. Veropolitiikan linjana on ollut työn verottamisen lieventäminen; tuloverotuksen keventämisen rahoittamiseksi on kuitenkin energiaverotusta ja mm. kunnallista kiinteistöveroä lievästi kiristetty.

Kuvio 37.

myös maltillista palkkapolitiikkaa, yksityistä kulutusta ja talouden kasvua erityisesti suhdannekehityksen heikentyessä voimakkaasti vuodesta 2001. Reaalipalkkojen keskimääräinen nousu on hallituskaudella pysynyt yleisen tuottavuuskehityksen rajoissa ja tukenut yritysten kansainvälisen kilpailukyvyyn säilymistä vahvana.

28. Keskeisiä veromuutoksia

Keskeisten perustemuutosten verotuottovaikutuksia verolajeittain vuositasona, milj. euroa. Julkisyhteisöt yhteensä^{1) 2)} (+ tuotto kasvaa; - tuotto vähenee)

	2000	2001	2002	2003
Ansiotuloverot (ml. inflaatiotarkistus)	-338	-1 076	-663	-315
Yhteisövero	185	0	0	0
Muut välittömät verot	145	-65	0	0
Kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut	-130	-52	-325	-46
Eläke- ja työttömyysvakuutusmaksu	-168	-257	-266	0
Välilliset verot	-20	-40	28	177

¹⁾ Ei sisällä kunnallisvero- tai kiinteistöveroprosenttien korotuksia.

²⁾ Ansiotuloverotuksen (ml. työnantajamaksut) kevennysten verotuottovaikutukset on eritelty tarkemmin julkaisun "Kestävä talous, hyvinvoinnin perusta", VM 3/2002, liitteessä 1. Taulukossa vastaavat tiedot ovat kohdissa ansiotuloverot, kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksut sekä eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut.

Eräiden välillisten verojen taso on korkea, ja selviä alentamispaineita on erityisesti alkoholi-juomaveroon viimeistään v. 2004. Autoverotusta jouduttaneen alentamaan ainakin käytettyjen tuontiautojen osalta jo aiemmin, kun Euroopan tuomioistuimien tekee asiaa koskevan päätöksen yksylyllä 2002.

Pidemmällä aikavälillä on jatkettava julkisen talouden tehostamista, jotta verotusta voidaan

keventää kilpailukykyiseen suuntaan. Tämä merkitsee tehostamistarvetta julkisessa palvelutuotannossa, tulonsiirtojärjestelmien kriittistä arviointia ja vaihtoehtoisten tapojen etsimistä.

Julkisen sektorin tuottavuuskehitystä on pyritty parantamaan uusilla ohjausjärjestelmillä. Tulobudjetointi on merkinnyt entistä selkeämmin keskittymistä olennaiseen ja viime vuosina

29. Valtion ja kuntien tuottavuus

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	muutos edellisestä vuodesta, %						
Valtio							
Kokonaistuottavuus	-0,5	0,8	1,9	..	0,7	-0,7	2,9
Työn tuottavuus	3,0	6,8	0,0	3,7	-1,5	-1,1	0,4
Kuntayhteisöt							
Kokonaistuottavuus	-2,5	0,1	0,2	-2,2	-1,4	-1,9	..

Vuosipareittain lasketut luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia.

Lähde: Tilastokeskus

on kiinnitetty kasvavaa huomiota myös laatu- järjestelmiin. Mitattu tuottavuus julkisella sektorilla on silti kehittynyt melko vaimeasti, vaikka parannusta saatiinkin valtiolla aikaan v. 2001.

Julkisen talouden kestävyys

Julkisen talouden kestävyys riippuu ratkaisevasti pitkän ajan talouskasvun ohella lyhyen ajan tasapainosta. Jos valtiontaloutta ei pystytä tällä vuosikymmenellä pitämään selvästi ylijäämäisenä eikä valtion velkaa ja korkomenoja vähentämään riittävästi, julkinen talous on hyvin heikosti varautunut ikääntymisen tuomiin haasteisiin. Julkista velkaa ja korkomenoja vähentämällä luodaan tilaa hoivamenojen tulevalle kasvulle. Muita merkittäviä julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyttä parantavia keinoja ovat työeläkkeiden rahastointiasteen nostaminen ja julkisten palvelujen tehostaminen. Tärkeintä on kuitenkin huolehtia julkisen talouden rahoituspohjan - kansantuotteen - kehityksestä. Kun työikäinen väestö alkaa vähitellen pienentyä, kansantuote voi kasvaa työllisyysasteen ja/tai tuottavuuden kohoamisen kautta. Työikäisestä väestöstä entistä suuremman osan tulisi osallistua työelämään.

Väestön ikääntymiseen voidaan varautua myös pyrkimällä pitämään vaihtotase selvästi ylijäämäisenä, eli kumuloimalla ulkomaisia netto-saamisia, joiden sijoitustuotoilla ja joita varoja myöhemmin purkamalla voidaan rahoittaa osa väestön ikääntymisen aiheuttamasta menolisäyksestä. Toistaiseksi ulkomaiset velat kuitenkin ylittävät saatavat, vaikka aikaisempi erittäin suuri nettovelka on jo lähes nollattu.

Julkisen talouden kestävyttä on viime vuosina tuettu useilla politiikan lohkoilla. Eläkejärjestelmän uudistamisen tavoitteena on kannustaa ikääntyvien työssä pysymistä ja nostaa keskimääräistä eläkkeelle jäämisikää 2-3 vuodella pitkällä aikavälillä. Hallitus toteutti työmarkki-

najärjestöjen ja työeläkelaitoksen sopimat eläkkeelle siirtymistä myöhentävät toimet vuoden 2000 alusta lukien voimaan astuneilla lakimuutoksilla. Vuonna 2000 aloitettiin eläke- ja työtömyysturvan laajempi valmistelutyö. Työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan valmistelutyön pohjalta syntyneet periaatteelliset linjaukset vuoden 2001 lopulla vastaavat hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevaan suuntaan sekä ansiosidonnaisuusperiaatteen vahvistamiseksi. Valtaosa työryhmien esityksistä on tarkoitus astua voimaan vuoden 2005 alusta.

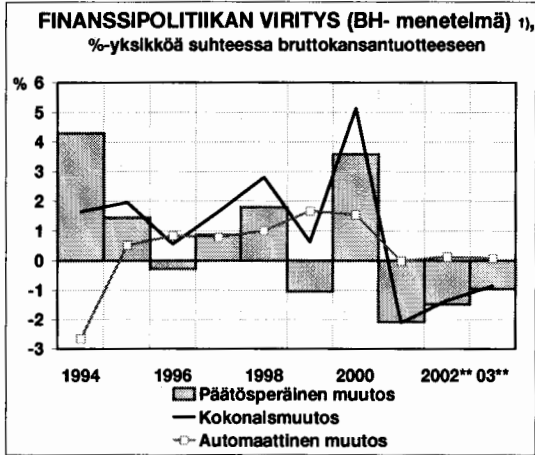
Keskeisinä keinoina palvelutuotannon tehostamisessa ovat kuntarakenteen uudistaminen, kuntien välinen yhteistyö, kilpailuttaminen, uuden teknologian hyödyntäminen sekä toimintatapojen, prosessien ja organisaatioiden uudistaminen.

Finanssipoliittiset vaikutuslaskelmat

Finanssipolitiikka muuttui Suomessa kasvua tukevaksi vuosina 2001 - 2002 talouskehityksen heikennyttyä ja poliittiset paineet finanssipoliittiselle jatkoelvytykselle ovat suuret myös vuodelle 2003. Elvytys on osittain perustunut suhdanneautomaatiikkaan, mutta erittäin tärkeä rooli on ollut työllisyyttä tukevalla työn verotuksen keventämisellä.

Suomen talouskehitys oli erittäin heikkoa viime vuonna, mutta julkinen talous säilyi selvästi ylijäämäisenä. Tähän vaikutti mm. edellisvuosien reippaan talouskasvun vientipainotteinen rakenne ja yritysten suhteellisen hyvinä pysyneet tulokset. Verotuksen perustana olleet tulo- ja kysyntäerät kasvavat v. 2002 edelleen tasaista vauhtia. Tämän vuoksi automatiikka on tulopuolella edelleen lievästi kiristävää. Vuonna 2003 tulopuolen automatiikka kääntyy elvyttäväksi, kun tulojen kasvu hidastuu selvästi.

Kuvio 38.

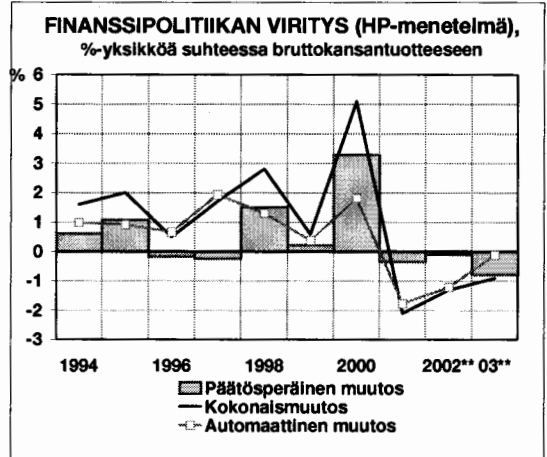
¹⁾ BH-indikaattorilla kuvataan julkisen rahoitusjäämän muutosta suhteessa kokonaistuotantoon, sen jakoa päätöseräiseen ja automaattiseen komponenttiin. Positiivinen luku on kiristävä, negatiivinen luku elvyttävää finanssipolitiikkaa.

Verojen ja sotumaksujen keventämisen takia tulopuolen päätöseräinen komponentti on sen sijaan elvyttävä kumpanakin vuonna.

Perusmenot (menot ilman velanhoitokustannuksia) kasvavat päätöseräisesti v. 2002. Perusmenojen kasvu hidastuu v. 2003. Julkisen talouden koko nettoluotonannon heikentymisestä on v. 2002 noin 1½ prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen päätöseräisen elvytyksen tulosta Branonier-Holdén mallin mukaan arvioituna. Vuonna 2003 päätöseräinen politiikka on vielä noin 1 prosenttiyksikköä kasvua tukevaa.

Hodrick-Prescott -menetelmän mukaan laskettu suhdannekorjattu ylijäämä heikkenee edelleen ensi vuonna ja valtion osalta se näyttäisi olevan jo nollan tuntumassa. Suhdannekorjatun

Kuvio 39.

Lähde: Finanssipolitiikan viritys on laskettu EU-komission käytämällä Hodrick-Prescott tasoitusmenetelmällä.

jäämän muutoksista saadaan toinen finanssipolitiikan automaattista ja päätöseräistä jakoa osoittava indikaattori. Tämän indikaattorin mukaan v. 2002 automatiikan merkitys on dominoiva ja päätöseräinen muutos on vain lievästi elvyttävä. Tämä johtuu siitä, että tuotanto palautuu hyvin nopeasti potentiaaliselle tasolle ja positiivinen tuotantokuilu umpeutuu. Vuoden 2002 jälkeen julkisen talouden heikentyminen johtuu lähes pelkästään päätöseräisestä politiikasta ja on noin 1½ prosentin verran suhteessa BKT:hen.

Vuoden 2003 osalta mallien tulokset ovat yhteenevät ja ne osoittavat finanssipolitiikan olevan päätöseräisesti keskimäärin reilun prosenttiyksikön verran suhteessa BKT:hen elvyttävää.

Valtionhallinto

Hallitusohjelmassa asetettiin tavoitteeksi valtiontalouden rakenteellinen, kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusylijäämä ja valtion velan supistuminen vaalikauden loppuun mennessä alle 50 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Vuoden 2002 talousarvioesityksen yleisperusteluissa hallitus tarkensi valtiontalouden ylijäämää koskevaa tavoitetta toteamalla, että ylijäämän tulisi olla kuluvan vuosikymmenen aikana keskimäärin 1,5-2 % suhteessa bruttokansantuotteeseen, jotta valtion velka saataisiin alenemaan riittävästi julkisen talouden kestävyys-takaamiseksi myöhempinäkin vuosina.

Vuonna 2000 valtiontalouden ylijäämä muodostui talouden nopean kasvun ja mm. suhdanneherkkien tulojen ansiosta poikkeuksellisen suureksi. Talouskasvun hidastumisen ja tulokehityksen normalisoitumisen seurauksena ylijäämä on v. 2001 lähtien nopeassa tahdissa supistunut. Talousarvioesityksen mukaan budjettitalous muuttuu alijäämäiseksi v. 2003. Kansantalouden tilinpidon mukainen valtionhallinnon rahoitus ylijäämä pienenee ensi vuonna ½ prosenttiin BKT:sta, eikä tavoiteltua 1,5-2 prosentin ylijäämäsuhdetta saavuteta arvioiden mukaan lähivuosinakaan.

Valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen alenee hallituskaudella vuoden 2003 loppuun mennessä 14 prosenttiyksiköllä 42½ prosenttiin. Keväällä 2000 hallituksen tekemän periaatepäätöksen mukaan valtion velan kehitystä tulee arvioida ilman valtion omaisuudesta saatujen myyntitulojen vaikutusta. Näin arvioituna velka suhteessa bruttokansantuotteeseen on vuoden 2003 lopussa noin 47 %. Vaikka velkasuhde ensi vuonna alenee velan määrä saattaa budjetin alijäämäisyyden takia lievästi kasvaa.

Hallitusohjelman mukaan valtion budjettitalouden menot tuli pitää reaalisesti enintään vuoden 1999 varsinaisen talousarvion tasolla. Menokehitys on ollut pitkälti hallituksen kehyspäätösten mukaista vuoteen 2002 saakka, jolloin talousarvion menot ylittivät 0,7 mrd. eurolla keväällä 2001 hyväksytyin määräraha-kehysten vuodelle 2002. Osa tästä ylityksestä aiheutui v. 2001 tehdyistä päätöksistä hyvinvointipanostuksiin. Vuonna 2003 hallinnonalojen määrärahat (ilman korkomenoja) kasvavat edelleen vuoden 2002 talousarviosta 1,0 mrd. eurolla eli 3,4 prosentilla. Talousarvioesityksen kokonaismenojen taso vuodelle 2003 on vain 0,1 mrd. euroa korkeampi verrattuna vuoden 2002 keväällä hyväksytyyn kehukseen.

Hallituskauden aikana budjettitalouden menot, ilman korkomenoja kasvavat reaalisesti lähes 2,5 mrd. euroa, josta osa selittyy menoilla, joita vastaan EU:lta on tullut tuloja ja osa sosiaaliturvamaksujen kevennyksistä johtuvilla menoilla, jotka ovat luonteeltaan veronkevennyksiä. Valtion velan pienenemisen ja korkotason laskun ansiosta korkomenot v. 2003 ovat arviolta 1,2 mrd. euroa pienemmät kuin v. 1999. Korkomenojen aleneminen hidastuu tulevina vuosina, kun valtion velka euromääräisesti kasvaa v. 2003 ja nykyisen matalan korkotason voidaan olettaa ennen pitkää nousevan.

Vuoden 2003 talousarvioesityksen tulot ilman lainanottoa ovat 35,6 mrd. euroa. Budjetin kokonaismenot ovat 35,7 mrd. euroa ja budjetin varsinainen alijäämä on 155 milj. euroa. Kun valtion velan takaisin ostoihin liittyviin kustannuksiin on merkitty runsas 230 milj. mk, lainarahoitusta tarvitaan nettona 389 milj. euroa. Valtion velka lisääntyy tällä määrällä ja on ensi vuoden lopussa arviolta 61,8 mrd. euroa, mikä vastaa 42½ prosenttia kansantuotteesta.

30. Valtionhallinto¹⁾

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	miljoonaa euroa				
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	1 232	1 970	2 240	1 890	1 800
saadut korot	813	972	981	1 060	1 180
Välittömät verot	10 355	14 288	12 564	13 388	13 098
Tuotannon ja tuonnin verot	17 044	17 681	17 944	18 434	19 198
Sosiaaliturvamaksut	1 179	1 252	1 289	1 390	1 425
Saadut muut tulonsiirrot	388	560	492	471	472
muilta julkisyhteisöiltä	167	194	215	216	217
muilta kotimaisilta sektoreilta	124	141	175	175	175
ulkomailta	97	225	102	80	80
Tulot	30 200	35 751	34 529	35 573	35 993
Kulutusmenot	8 337	8 463	8 652	9 035	9 445
Tukipalkkiot	1 836	1 913	1 897	2 050	2 100
Sosiaalietuudet	2 336	2 418	2 563	2 687	2 837
Sosiaaliavustukset	340	338	343	345	350
Maksetut muut tulonsiirrot	13 252	13 641	14 174	16 195	17 158
muille julkisyhteisöille	11 028	11 322	11 801	13 459	14 311
muille kotimaisille sektoreille	1 265	1 337	1 403	1 450	1 400
ulkomaille	959	982	970	1 286	1 447
Korkomenot	4 705	4 421	4 071	3 900	3 720
Muut menot	11	10	0	10	10
Menot	30 817	31 204	31 700	34 222	35 620
Säästö	-618	4 547	2 818	1 351	373
Pääomansiirrot, netto	-199	-139	-143	-121	-70
Kiinteän pääoman kuluminen	1 178	1 273	1 321	1 395	1 455
Pääoman bruttomuodostus(2)	1 256	1 145	1 293	1 150	1 240
Nettoluotonanto (+)/ nettoluotonotto (-)	-894	4 536	2 703	1 475	518
Perusjäämä(3)	2 997	7 985	5 793	4 315	3 058

(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.

(2) Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.

(3) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

31. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino

	1999	2000	2001	2002**	2003 TAE
	miljoonaa euroa				
BUDJETTITALOUS					
Tulot ilman nettolainanottoa	35 609	37 977	34 842	36 544	35 567
Menot ilman nettokuoletuksia	32 841	34 031	34 062	35 277	35 956
Nettorahoitustarve (-)	2 768	3 946	780	1 267	-389
RAHASTOTALOUS					
Tulot ilman nettolainanottoa	4 378	4 022	4 179	4 311	4 325
Menot ilman nettokuoletuksia	3 911	3 451	3 956	3 844	3 584
Nettorahoitustarve (-)	468	571	223	467	741
VALTIONTALOUS¹⁾					
Tulot ilman nettolainanottoa	37 788	40 796	37 400	39 142	38 125
Menot ilman nettokuoletuksia	34 553	36 278	36 397	37 408	37 773
Nettorahoitustarve (-)	3 235	4 518	1 003	1 734	352

¹⁾ Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisinaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Paikallishallinto¹⁾

Valtaosa julkisista hyvinvointipalveluista tuotetaan kunnissa. Kuntataloutta rasittivat 1990-luvulla ensin kansantalouden lama, joka heikensi olennaisesti tulopohjaa ja kasvatti toimeentulotuen menoja ja sitten valtiontalouden säästöpäätökset, joiden kautta pienennettiin myös kuntien saamia valtionosuuksia. Lisäksi mm. laajennettiin kunnallisverotuksen ansiotulovähennystä, mikä osaltaan heikensi kunnallisveron tuottoa sekä kunnille annettiin uusia velvoitteita. Tästä huolimatta kuntien verotulot kasvoivat varsin nopeasti. Kaikkiaan valtion toimet heikensivät 1990-luvulla kuntien asemaa arviolta 3½ mrd. eurolla. Viime vuosina valtion toimet ovat kuitenkin nettomääräisesti olleet kuntataloutta vahvistavia.

Vuonna 2002 kunnallistalouden rahoitusnäkymät vaikuttavat suotuisilta ja kunnilla on hyvät edellytykset tuloksen parantamiseenkin. Verohallituksen tuoreiden tilitystietojen valossa kunnallisverot ovat hyvässä kasvussa. Sen sijaan jo ennakkoon oli tiedossa, että kuntien arvonlisäveron takaisinperinnästä luopumisen taikaa yhteisöveroa kertyy aiempaa vähemmän.

ALV:n palautusten takaisinperinnästä luopuminen v. 2002 vaikuttaa merkittävästi tilastoituihin rahoitusvirtoihin, joskaan ei kuntien tosiasialliseen rahoitustilanteeseen. ALV-takaisinperinnästä luopumisen aiheuttama valtion tulomenetyksen kompensoidaan siten, että valtionosuuksien perusteena olevat kustannuspohjat otetaan laskelmiin arvonlisäverottomin hinnoin ja loppuosa kuitataan kuntien yhteisövero-osuudesta. Tämä pienentää kuntien yhteisöveroa 534 milj. eurolla, ja alentaa kuntien jako-osuutta 12,03 prosenttiyksiköllä. Lisäksi valtion ja kun-

¹⁾ Kunnat ja kuntayhtymät sekä Ahvenanmaan maakuntahallinto.

32. Paikallishallinto¹⁾

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	miljoonaa euroa				
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	956	971	981	964	957
saadut korot	212	251	257	260	260
Välittömät verot	12 176	13 465	13 787	13 643	13 485
Tuotannon ja tuonnin verot	1	1	1	1	1
Sosiaaliturvamaksut	89	49	18	18	18
Saadut muut tulonsiirrot	4 761	4 934	5 307	6 492	6 960
muilta julkisyhteisöiltä	4 653	4 838	5 205	6 390	6 858
muilta kotimaisilta sektoreilta	21	20	20	20	20
ulkomailta	87	76	82	82	82
Tulot	17 983	19 420	20 096	21 120	21 422
Kulutusmenot	16 091	16 742	17 960	18 905	19 704
Tukipalkkiot	118	117	123	123	123
Sosiaaliuudat	63	61	60	47	32
Sosiaaliavustukset	795	806	840	861	878
Maksetut muut tulonsiirrot	806	902	939	937	935
muille julkisyhteisöille	513	539	553	551	549
muille kotimaisille sektoreille	293	363	386	386	386
Korkomenot	244	252	266	285	285
Muut menot	45	40	43	43	43
Menot	18 162	18 920	20 231	21 201	22 000
Säästö	-174	502	-135	-81	-578
Pääomansiirrot, netto	190	162	169	173	178
Kiinteän pääoman kuluminen	1 512	1 660	1 787	1 923	2 089
Pääoman bruttomuodostus 2)	1 836	2 008	2 305	2 403	2 205
Rahoitusylijäämä (nettoluotonanto)(+)	-313	316	-484	-388	-516
Perusjäämä(3)	-281	317	-475	-363	-491
(1) Kansantalouden tilinpidon mukaan.					
(2) Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.					
(3) Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.					

tien rahoitussuhteisiin liittyen kuntien yhteisöveron jako-osuutta alennetaan 1,13 prosenttiyksiköllä v. 2002, mikä vähentää kuntien yhteisöverokertymää 50 milj. eurolla. Eri toimenpiteiden seurauksena kuntien osuus yhteisöveron tuotosta alenee 23,22 prosenttiin v. 2002.

Kunnallisveron veropohjan arvioidaan kasvavan tänä vuonna lähes 4 % ja vähennysten jälkeenkin noin 3 % edellisvuodesta. Ansiotulovähennyksen muutos pienentää kuntien verotuloja lä-

hes 130 milj. euroa. Palkansaajan työttömyysvakuutuksen ja työntekijän eläkemaksun alennukset vahvistavat kuntien veropohjaa.

Kunnallisveron suotuisan kehityksen ansiosta kuntien verotulojen yhteensä arvioidaan supistuvan vain vähän. Verotuloihin syntyvää tilapäistä aukkoa kompensoi valtionosuuksien selvä lisäys. Kunnat saavat v. 2002 valtionosuuksia käyttötalouteen noin 8 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Valtion ja kuntien välisen kus-

tannustenjaon tarkistus ja valtionosuuksiin tehty 1,5 prosentin indeksikorotus lisäävät valtionapuja 322 milj. euroa. Kuntien verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus uudistettiin siten, että kuntien valtionosuuslaista poistettiin säännös, jonka mukaan verotulojen perusteella tehtävä tasausvähennys on enintään 15 % kunnan laskennallisesta verotulosta. Uudistus vähentää verotuloihin perustuvia valtionosuuksien tasauksia arviolta 88 milj. euroa v. 2002. Tämä lisättiin kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttötalouden valtionosuuksiin.

Valtion toimenpiteet vahvistavat erityisesti heikoimmassa asemassa olevia kuntia. Valtion toimenpiteillä tuetaan kuntataloutta nettomääräisesti 304 milj. eurolla eli reippaasti enemmän kuin kahtena edellisenä vuonna yhteensä.

Verotulon tasauslisää maksettiin 353 kunnalle yhteensä 831 milj. euroa. Tasausvähennyksen piirissä oli 79 kuntaa ja vähennysten kokonaismäärä oli 875 milj. euroa.

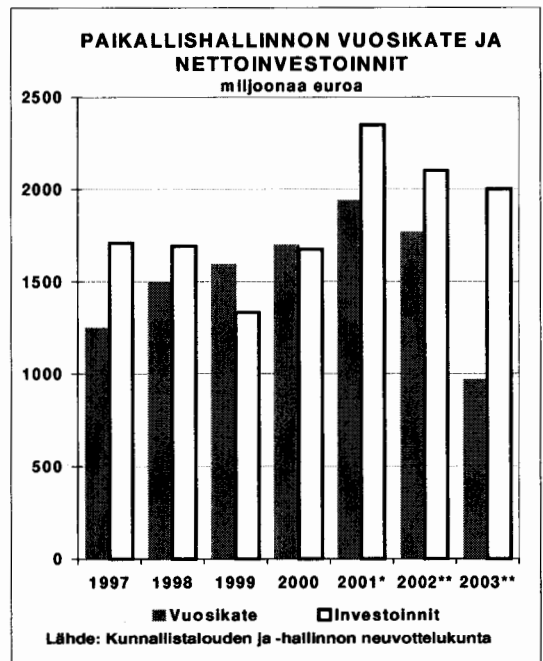
Kuntien kokonaismenojen kasvu hieman tasaantuu viime vuodesta. Kuntien menoja lisäävät esiopetusuudistus, aikuisten hammashuollon laajennus, huumeiden käyttäjien hoito, mielen-terveystyön ja palvelujen lisääminen ja kuntouttavan työtoiminnan lisätehtävät. Erityisesti palkkausmenot ovat jatkaneet nopeaa kasvuaan viime vuoden tapaan. Vuoden alkupuoliskolla kuntien palkkasumma kasvoi edellisvuodesta lähes 6 %. Kasvu johtuu osaksi lääkäri- ja sairaalahoitojen lisäyksistä.

Kaikkiaan kuntien kokonaismenojen arvioidaan v. 2002 kasvavan kansantalouden tilinpidon mukaan lähes 5 % viime vuodesta. Tämä edellyttää kuntien palkkausmenojen kasvun hidastumista vuoden loppupuoliskolla olennaisesti siitä, mitä se oli alkuvuonna. Toisaalta kuntien investointien arvioidaan pysyvän edellisen vuoden huipputasolla. Kuntien rahoitustilanne ko-

hentuu kansantalouden tilinpidon mukaan, mikäli kuntien menokehitys pysyy maltillisena. Vuoden alusta toteutetut kuntien talouden vaikuttamistoimenpiteet vähentävät kuntien välisiä taloudellisia eroja sekä tänä että ensi vuonna.

Vuonna 2003 kunnallistalouden tilanne vaikeutuu, mikäli kunnat eivät saa menojen nopeaa kasvua taittumaan. Verotulot eivät ensi vuonna juurikaan kasva. Ansiotuloverotuksen kevennykset pienentävät kuntien verotuloja vuositasolla 102 milj. euroa ja vuoden 2003 kassakeräytymää 85 milj. euroa. Kuntien yhteisövero alenee ALV-kuittauksen takia 136 milj. euroa sekä verontilityslain 12 §:n vaikutuksesta 53 milj. euroa. Kuntien uudeksi yhteisövero-osuudeksi tulee 19,75 %.

Kuvio 40.

Käyttötalouden valtionosuudet lisääntyvät 7½ prosentilla edellisvuodesta. Valtionosuuksiin tehdään 1,4 prosentin indeksikorotus. Hyvinvointipalvelujen edistämiseksi valtionosuuksia lisätään 98 milj. euroa ja kansalliseen terveysprojektiin liittyen 57 milj. euroa.

Kaikkiaan valtion toimet parantavat kuntatalouden rahoitustilannetta 126 milj. eurolla. Kansantalouden tilinpidon mukaan kuntien rahoitusasema heikkenee. Kun tulopuolen kehityksen suunta on jokseenkin hyvin ennakoitavissa, ensi vuoden tuloksen näkökulmasta keskeiseen rooliin nousevat kuntien menoja koskevat päätökset, koska valtion toimesta ei ole asetettu mitään merkittäviä uusia velvoitteita.

Sosiaaliturvarahastot

Sosiaaliturva osana julkista taloutta tarjoaa turvaverkon mm. silloin, kun kansalaisten kyky hankkia toimeentulonsa ansiotyöllä sairauden, työttömyyden tai muun yllättävän syyn takia heikkenee tai kokonaan lakkaa. Lisäksi sosiaaliturva tarjoaa erilaisia etuuksia - eläkkeet, opintotuki, lapsilisät yms. - kansalaisen elämän eri vaiheissa. Tämä ns. elinkaarisosiaaliturva - erityisesti eläkkeet - ovat sosiaaliturvan suurin ja ylivoimaisesti nopeimmin kasvava lohko.

Sosiaaliturvajärjestelmä on onnistunut köyhyyden vähentämisessä. Tuloerot ovat kansainvälisesti vertaillen pienet ja köyhyys vähäistä. Suomen sosiaaliturvajärjestelmään liittyy kuitenkin haasteita. Työelämästä poistutaan erilaisten etuusjärjestelmien piiriin yhä liian varhain. Haasteiden painopiste on jo pitkään ollut kannustinjärjestelmien parantamisessa.

Toteutetuilla ja vireillä olevilla uudistuksilla pyritään siihen, että työelämässä oltaisiin nykyistä pitempään. Tämä parantaisi julkisen ta-

Kuntien talouden kohentamiseksi on mietitty sekä tulopuolen vahvistamista että toiminnan lisätehostamista. Tulopuolella selvimpiä mahdollisuuksia tarjoaa maksupolitiikan tehostaminen, mahdollisesti myös kiinteistöveron korottaminen. Toiminnan tehostamiseksi on kokeiltu, osittain hyvällä menestykselläkin, uusia toimintamalleja. Tällaisia toimintamalleja ovat esim. tilaaja-tuottaja roolien eriyttäminen, jolloin voidaan hankkia kunnallisia palveluja yksityiseltä sektorilta, hankintojen kilpailuttaminen ja tilaajarenkaat. Kuntien yhteistoimintaa kehittämällä on voitu myös tehostaa toimintoja, pisimmälle vietyinä tämä on johtanut kuntien yhdistymiseen.

louden ja koko kansantalouden pitkän aikavälin kestävyyttä. Uudistuksista huolimatta työeläkemaksuihin kohdistuu myös tulevana vuosina merkittävä nousupaine, jonka taustalla ovat suurten ikäluokkien asteittainen siirtyminen eläkkeelle ja väestön eliniän jatkuva piteneminen. Maksupainetta pienentää työeläkkeiden osittainen rahastointi.

Vuonna 2002 sosiaaliturvarahastojen kotitalouksille maksamat etuudet ja avustukset lisääntyvät 5 %. Nopeimmin kasvavat työeläkkeet ja sairausvakuutuskorvaukset. Erityisen nopeaa kasvu on ollut osa-aikaeläkkeissä sekä lääke- ja hammashoitokorvauksissa. Sosiaaliturvamaksuprosenttien yleisten alennusten vuoksi sosiaaliturvarahastojen maksutulot eivät kasva juuri lainkaan. Työnantajien kansaneläkevakuutusmaksujen ja eläkeläisten sairausvakuutusmaksujen alennukset katetaan lisäämällä valtion rahoitusta Kansaneläkelaitokselle. Työttömyysvakuutusrahaston talous painuu vakuutusmaksujen alennusten vuoksi alijäämälle, rahoitusvaje

33. Keskimääräiset eläke- ja sosiaalivakuutusmaksut¹⁾

	1999	2000	2001	2002*	2003*
Työnantajat					
Kansaneläkevakuutus ²⁾	3,21	3,16	2,95	2,44	2,32
Sairausvakuutus ²⁾	1,70	1,69	1,69	1,69	1,69
Työttömyysvakuutus ^{2), 3)}	3,19	2,88	2,58	2,25	2,18
Työeläkevakuutus ⁴⁾	16,80	16,80	16,60	16,70	16,80
Kuntien eläkevakuutus	21,40	21,70	22,20	22,60	22,80
Työntekijät					
sairausvakuutus ⁵⁾	7,55	7,20	6,70	6,30	6,30
työttömyysvakuutus	1,50	1,50	1,50	1,50	1,50
työeläkevakuutus	1,35	1,00	0,70	0,40	0,30
työeläkevakuutus	4,70	4,70	4,50	4,40	4,50
Eläkeläiset					
sairausvakuutus ⁵⁾	3,90	3,20	2,70	1,90	1,50

¹⁾ Vuosikeskiarvoina. Työnantajien maksut sekä vakuutettujen työttömyys- ja työeläkemaksut prosentteina palkoista. Vakuutettujen sairausvakuutusmaksut prosentteina verotettavasta tulosta.

²⁾ Eri maksuluokkien palkkasummilla painotettu keskiarvo.

³⁾ Porrastettu maksu: Vuonna 1999 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,9 %, muuten 3,85 %. Vuonna 2000 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,9 %, muuten 3,45 %. Vuonna 2001 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,8 %, muuten 3,10 %. Vuonna 2002 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,7 %, muuten 2,7 %. Vuonna 2003 palkkasumman 840 940 ensimmäisen euron osalta 0,7 %, muuten 2,6 %. Vuoden 2003 luku on ennuste.

⁴⁾ TEL-maksu. Vuoden 2003 luku on ennuste.

⁵⁾ Vuonna 1999 sekä palkansaaajien että eläkeläisten sairausvakuutusmaksun porrastuksesta tulojen mukaan luovuttiin.

katetaan suhdannepuskuria purkamalla. Työeläkerahastojen ylijäämä on noin 3 % suhteessa kokonaistuotantoon. Osakekurssien lasku on pienentänyt eläkerahastojen sijoitusten markkina-arvoa, joka oli vuoden 2001 lopussa runsas 50 % suhteessa kokonaistuotantoon. Kansantalouden tilinpidon mukaiseen työeläkerahastojen rahoitusjäämään osakekurssien muutoksilla ei juurikaan ole vaikutusta, koska osakkeiden myyntivoittoja/tappioita eikä myöskään osakesijoitusten arvon muutoksia kirjata kansantalou-

den tilinpitokehikossa työeläkerahastojen tuloksi/menoksi. Osakekurssien muutokset heijastuvat kansantalouden tilinpitoon vain työeläkerahastojen työnantajille maksamien asiakashyvitysten kautta. Kun osakekurssit laskevat, asiakashyvitykset pienenevät, mikä nostaa työnantajien efektiivistä eläkemaksua ja päinvastoin.

Sosiaaliturvarahastojen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon on 2,8 %, mikä on puoli prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuonna 2001.

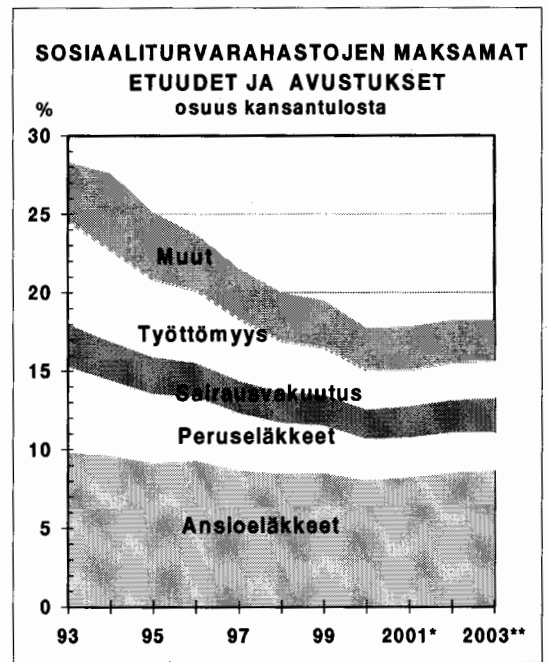
Vuonna 2003 sosiaaliturvaetuksien ja avustusten kasvuvauhti hieman hidastuu mm. eläkkeiden edellisvuotta pienempien indeksikorotusten takia. Työttömyyden kääntyminen nousuun lisää työttömyyskorvausten määrää. Sairausvakuutuskorvaukset kasvavat edelleen nopeasti. Osa-aikaeläkkeiden nopeana jatkunutta kasvua hidastaa alaikärajan nostaminen 56 vuodesta 58 vuoteen, mikä merkitsee sitä, että v. 1947 ja sen jälkeen syntyneillä ikäraja on 58 vuotta. Vanhuuseläkettä näille ikäluokille karttuu osa-aikaeläkkeestä puolet nykyiseen verrattuna. Vuonna 1946 tai sitä ennen syntyneisiin ikäluokkiin sovelletaan osa-aikaeläkkeen vanhoja sääntöjä.

Sosiaaliturvamaksukertymä kasvaa likimain samaa vauhtia kuin etuudet. Työeläkemaksut nousevat, työttömyysvakuutusmaksua sitä vastoin laskettaneen hieman. Eläkeläisten ylimääräinen 0,4 prosenttiyksikön sairausvakuutusmaksu poistuu. Sairausvakuutusrahaston alijäämä kasvaa, mikä lisää valtion talousarviosta Kansaneläkelaitokselle maksettavaa osuutta. Työttömyysvakuutusrahasto on alijäämäinen jo toisena vuotena peräkkäin, vaje katetaan edellisvuoden tapaan suhdannepuskuria purkamalla. Rahastoivan työeläkejärjestelmän ansiosta sosiaaliturvarahastojen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon pysyy suunnilleen edellisvuoden tasolla (2,7 % BKT:sta).

Työmarkkinajärjestöt sopivat 12.11.2001 eläke- ja työttömyysturvan laajasta kokonaisuudistuk-

sesta. Valtaosa muutoksista tulee asteittain voimaan vuodesta 2005 alkaen. Osa uudistuksista ajoittuu kuitenkin jo vuodelle 2003, jolloin osa-aikaeläkkeen ikäraja nousee kahdella vuodella ja ansiosidonnainen työttömyysturva porrastetaan työttömyyden keston mukaan.

Kuvio 41.

10 Julkinen talous

34. Sosiaaliturvarahastot¹⁾

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	miljoonaa euroa				
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	2 382	2 635	2 755	2 846	2 936
saadut korot	2 045	2 111	2 215	2 280	2 370
Sosiaaliturvamaksut	14 572	14 698	15 704	15 757	16 135
Saadut muut tulonsiirrot	7 182	7 321	7 410	7 833	8 216
muilta julkisyhteisöiltä	7 069	7 192	7 294	7 713	8 096
muilta kotimaisilta sektoreilta	87	97	85	98	98
ulkomailta	26	32	31	22	22
Tulot	24 135	24 654	25 869	26 436	27 287
Kulutusmenot	1 696	1 811	1 979	2 130	2 275
Sosiaalietuudet	13 713	13 458	14 404	15 282	15 976
Sosiaaliavustukset	4 468	4 343	4 326	4 440	4 419
Maksetut muut tulonsiirrot	484	516	529	476	478
muille julkisyhteisöille	349	363	360	308	310
muille kotimaisille sektoreille	132	153	162	168	168
ulkomaille	2	0	0	0	0
Korkomenot	32	29	40	41	41
Muut menot	107	157	119	111	111
Menot	20 499	20 314	21 397	22 480	23 299
Säästö	3 636	4 340	4 472	3 956	3 988
Pääomansiirrot, netto	12	12	12	5	0
Kiinteän pääoman kuluminen	110	120	128	122	127
Pääoman bruttomuodostus ²⁾	251	85	113	130	130
Nettoluotonanto (+) / nettoluotonotto (-)	3 508	4 387	4 500	3 953	3 985
Perusjäämä ³⁾	1 499	2 305	2 324	1 714	1 656

¹⁾ Kansantalouden tilipidon mukaan.

²⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.

³⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

Eläketurvan uudistus (Työmarkkinajärjestöjen esitys uudistukseksi 12.11.2001)

Varhaiseläkkeet

- * Yksilöllinen varhaiseläke poistuu; koskee v. 1944 tai sen jälkeen syntyneitä ikäluokkia. Muutosta pehmennetään sillä, että 60 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyseläkeoikeuden arvioinnissa painotetaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta silloin, kun työura on pitkä.
- * Osa-aikaeläkkeen ikäraja nousee 56 vuodesta 58 vuoteen ja vanhuuseläkettä karttuu osa-aikaeläkkeestä puolet aiempaan verrattuna. Uudet ehdot koskevat v. 1947 tai sen jälkeen syntyneitä ikäluokkia.
- * Työttömyyseläke poistuu asteittain. Ensimmäinen ikäluokka, jolla ei ole oikeutta työttömyyseläkkeeseen, ovat v. 1950 syntyneet (ks. työttömyysturvan uudistus).
- * Työkyvyttömyyseläkkeissä ns. tuleva aika lasketaan 63 vuoden ikään saakka. Tulevan ajan karttuma on 50 vuoden iästä lähtien 1,2 % ja sitä ennen 1,5 % vuotta kohti.
- * Kaikkien ansiosidonnaisten eläkkeiden indeksitarkistukset tehdään nykyisin vanhuuseläkkeisiin (yli 65 vuoden ikäisten eläkkeisiin) sovellettavalla indeksillä, jossa kuluttajahintojen paino on 80 % ja ansiotasoindeksiin paino 20 %. Nykyisin työikäisten (alle 65 vuotta) eläkkeitä tarkistetaan indeksillä, jossa palkoilla ja hinnoilla on yhtä suuri paino. Yhteen indeksiin siirtymisen vaikutuksia pehmennetään sillä, että nuorina työkyvyttömäksi tulevien työkyvyttömyyseläkkeen lähtötasoa korotetaan iästä riippuvalla kertoimella.

Vanhuuseläke

- * Vanhuuseläkkeelle voi jäädä joustavasti ikävälillä 62-68 vuotta. Eläke myönnetään ansaitun eläkkeen suuruusena (= vähentämättömänä) 63 vuoden iästä lähtien.
- * Jos eläkkeelle siirtyy työelämästä 62 vuoden ikäisenä, eläkkeeseen tehdään 0,6 prosentin varhennusvähennys jokaista varhennuskuukautta kohti, eli maksimissaan 7,2 % edellyttäen, että henkilö jää eläkkeelle heti, kun on täyttänyt 62 vuotta. Varhennusmahdollisuus koskee vain yhtä vuotta. Varhennusvähennys ei koske henkilöitä, jotka siirtyvät eläkkeelle 62 vuoden iässä työttömyysturvan lisäpäiviltä.
- * Vanhuuseläkkeen karttuman ikäaluetta laajennetaan siten, että 1.1.2005 lukien eläke karttuu 18 vuoden iän täyttämisestä lukien ansaituista palkoista 68 vuoden ikään saakka. Vanhuuseläkettä karttuu ikävälillä 18-62 tehdystä työstä 1,5 % vuodessa ja ikävälillä 63-67 tehdystä työstä 4,5 % vuodessa.
- * Iän 63 vuotta täyttämisen jälkeen myönnetään vain vanhuus- tai osa-aikaeläkkeitä.
- * Eläkepalkan laskennassa pyritään asteittain siirtymään koko työhistorian ansioihin. Indeksillä, jolla eläkepalkka lasketaan on tarkoitus muuttaa nykyisestä puoliväli-indeksistä ansiotasoindeksiin suuntaan.
- * Eläkkeiden yhteensovituksista (60 prosentin eläkekatosta suhteessa ansioihin) pyritään luopumaan eläkepalkan uudistuksen yhteydessä yksityisen sektorin työeläkkeissä.
- * Jos päästään sopimukseen koko työhistorian mukaisiin ansioihin perustuvasta eläkepalkan laskusäännöstä, eläkeoikeus on tarkoitus laajentaa koskemaan myös opiskeluaikaa (enintään 5 vuotta) ja alle 3 vuoden ikäisten lasten kotihoidon aikaa.
- * Lisäksi selvitetään, kuinka eliniän piteneminen tulisi ottaa huomioon eläkkeen määrässä/eläkeiässä.
- * Työeläkemaksun nousupaineen tasaamiseksi tulee selvittää, mitä mahdollisuuksia on lisätä rahastointia määrääjäksi vuodesta 2003 lukien.

Työttömyysturvan uudistus

* Eroraha liitetään osaksi työttömyysturvaa siten, että ansiopäiväraha maksetaan korotettuna 130 päivän ajalta henkilölle, joka on irtisanottu taloudellisista tai tuotannollisista syistä. Päivärahan korotettua ansio-osaa maksetaan vain henkilöille, joilla on pitkä, vähintään 20 vuoden työhistoria ja 5 vuoden jäsenyys työttömyyskassassa.

* Ansiopäivärahan uusimisen ehtona oleva työssäoloehto lyhenee 10 kuukaudesta 8 kuukauteen.

* Ns. työttömyysputken ikäraja nousee kahdella vuodella nykyisestä 55 vuodesta 57 vuoteen (lisäpäivien ikärajat 57 vuodesta 59 vuoteen). Ensimmäinen ikäluokka, jota ikärajan nosto koskee, ovat v. 1950 syntyneet. Ikärajan nosto vähentää siten ensimmäisen kerran työttömyysturvamenoja v. 2005.

* Työttömyyspäivärahan kesto pitenee ns. työttömyysputken (lisäpäivien) osalta 65 vuoteen saakka, jos työnhakijalla on vähintään 5 vuoden työhistoria viimeksi kuluneen 15 vuoden aikana. Työttömyysputken (lisäpäivien) pidentämisellä korvataan työttömyyseläkkeiden asteittainen poistuminen (kts. eläketurvan uudistus). Ensimmäinen ikäluokka, jolla ei ole oikeutta työttömyyseläkkeeseen, mutta on oikeus pidennettyyn työttömyysputkeen (lisäpäiviin), ovat v. 1950 syntyneet, joilla oikeus työttömyysputkeen (lisäpäiviin) alkaa v. 2007 (2009).

11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat

Suomen ulkomainen nettovelka oli vuoden 2002 kesäkuun lopussa 45 mrd. euroa. Korollinen nettovelka oli 5 mrd. euroa. Vaihtotaseen suuri ylijäämä on pitänyt yllä kotimaisia rahoitusmahdollisuuksia ja lisännyt ulkomaisten velkojen takaisinmaksua. Pörssikurssien lasku ja suuri vaihtelu ovat lisänneet korkosijoituksia.

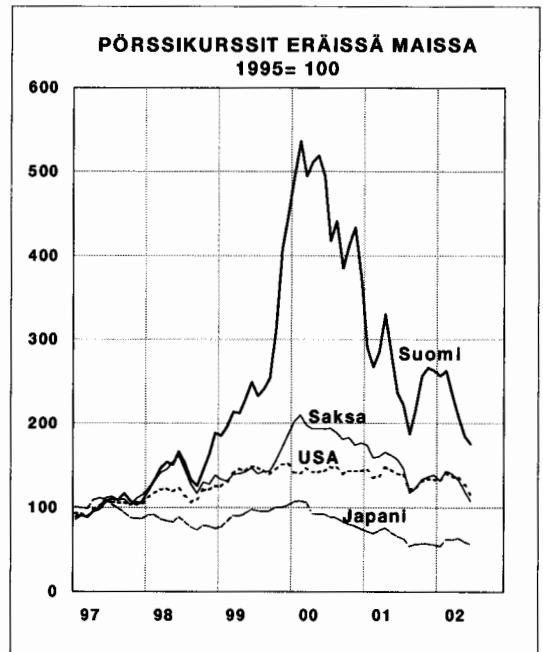
Kotitaloudet, yritykset ja julkinen sektori ovat rahoitusylijämmäisiä. Yritysten riskinsietokyky on vahvistuneiden rahoitusrakenteiden ansiosta hyvä ja pörssiyritysten tulokset ovat v. 2002 uudelleen parantumassa, mikä heijastunee viiveellä myös osaan pk-yrityksiä. Kotitalouksien velkaantuminen on asuntolainojen kasvun takia nousussa, mutta velkaantumistaso on vielä matala. Julkisen sektorin bruttovelka suhteessa kansantuotteeseen on edelleen melko suuri, ja sen laskutrendi on hidastunut.

Yhdysvaltojen talouskasvun hidastuessa ja korkojen tuntuvasti alentuessa dollari on heikentynyt merkittävästi suhteessa tärkeimpiin valuuttoihin. Kehitykseen ovat myös vaikuttaneet osakemarkkinoita vaivanneet kirjanpitoskandaalit. Euron dollarikurssi vahvistui kesällä nopeasti 0,87:stä ja käväisi jo yli yhden. Ennusteessa oletetaan, että euron dollarikurssi säilyisi keskimäärin liki elokuun puolivälin mukaisella tasolla (euro/USD 0,99) tänä ja ensi vuonna.

Yhdysvaltojen keskuspankki kevensi rahapolitiikkaa merkittävästi vuoden 2001 aikana. Keskeinen ohjaukorko laskettiin vuoden 2001 joulukuussa 1,75 prosenttiin, alimmilleen yli 40 vuoteen. Ta-

lousnäkymät ovat edelleen epävarmat, eikä rahapolitiikkaa odoteta kiristettävän kuluvan vuoden aikana; ohjaukorkon laskukin on syksyllä mahdollinen. Euroopan keskuspankki laski keskeistä ohjaukorkoaan vuoden 2001 syksyllä 3,25 prosenttiin. Euroalueen lyhytaikaiset markkinakorot ovat kuluvan vuoden aikana olleet keskimäärin prosenttiyksikön alemmat kuin edellisvuonna vastaavaan aikaan. Yhdysvaltojen maltillinen rahapolitiikka ja euroalueen epävarmat talousnäkymät pitänevät Euroopan keskuspankin odottavalla kan-

Kuvio 42.

11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat

35. Säästäminen sektoreittain

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Nettosäästäminen	8,9	11,8	11,2	10	10
kotitaloudet	1,9	0,1	1,2	1 1/2	1 1/2
yritykset	4,6	5,1	5,1	5	6
rahoituslaitokset	-0,1	-1,3	-1,1	-1	-1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,2	0,7	0,8	1	1
julkisyhteisöt	2,4	7,2	5,3	3 1/2	2 1/2
Kiinteän pääoman kuluminen	16,2	15,9	16,2	16 1/2	16 1/2
Bruttosäästäminen	25,1	27,8	27,5	26 1/2	26 1/2

36. Kansantalouden rahoitustasapaino

	1999	2000	2001*	2002**	2003**
	prosenttia bruttokansantuotteesta				
Bruttoinvestoinnit ¹⁾	19,2	20,2	20,7	20,1	19,7
kotitaloudet	3,4	3,5	3,2	3	3
yritykset	12,0	13,2	13,5	13 1/2	13 1/2
rahoituslaitokset	0,3	0,4	0,4	1/2	1/2
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,4	0,3	0,4	1/2	1/2
julkisyhteisöt	2,8	2,5	2,7	2 1/2	2 1/2
Bruttosäästäminen ²⁾	25,2	27,8	27,5	26,7	26,7
kotitaloudet	4,6	2,7	3,8	4	4
yritykset	15,2	15,4	15,6	15 1/2	17
rahoituslaitokset	0,3	-0,8	-0,7	- 1/2	- 1/2
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,5	1,0	1,1	1	1
julkisyhteisöt	4,7	9,5	7,7	6	5
Rahoitusylijäämä = vaihtotaseen ylijäämä	6,0	7,6	6,8	6,6	7,0
kotitaloudet	1,1	-0,8	0,6	1	1
yritykset	3,2	2,2	2,2	2	3 1/2
rahoituslaitokset	0,0	-1,2	-1,0	-1	-1
voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	0,1	0,6	0,8	1	1
julkisyhteisöt	1,9	7,1	5,0	3 1/2	3
Tilastollinen ero ³⁾	0,3	0,3	0,6	1/2	1/2

¹⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ja varastojen lisäys sekä maanostot, netto.

²⁾ Ml. pääomansiirrot, netto.

³⁾ Kysynnän ja tarjonnan taseeseen sisältyvä tilastollinen ero, sisältyy bruttoinvestointeihin.

nalla myös loppuvuonna. Lyhytaikaisissa markkinakoroissa ei ole merkittävää nousupainetta, vaan aluksi ne saattavat edelleen laskeakin. Rahapolitiikan odotetaan kiristyvän hienoisesti ensi vuonna, jolloin talouskasvun ennakoitaan vauhdittuvan.

Suomen valtion kymmenen vuoden joukkolainan korko oli v. 2001 keskimäärin 5 %. Sen ennakoitaan pysyvän v. 2002 keskimäärin likimain samalla tasolla, vaikka kesällä oltiin selvästi tätä matalammalla ja nousevan keskimäärin 5,2 prosenttiin v. 2003. Suomen valtion pitkäaikaisen lainan korko on ollut keskimäärin noin 0,2 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Saksan valtion vastaavan lainan.

Osakemarkkinoita leimasi v. 2001 maailmanlaajuinen taantuma ja kurssit jatkoivat laskua myös vuoden 2002 alkupuolella. HEX-indeksin pisteluku oli heinäkuun lopussa 40 % alempana kuin vuoden alussa. Helsingin pörssissä listattujen osakkeiden markkina-arvo putosi vuoden 2000 huhtikuun lopun huippuarvosta, 430 mrd. euroa, kuluvan vuoden heinäkuun loppuun mennessä 133 mrd. euroon eli 69 %. Ulkomaalaisten hallussa oli kurssihuipun hetkellä suomalaisten pörssiosakkeiden markkina-arvosta yli 70 %, mutta runsas kaksi vuotta myöhemmin enää 64 %. Pörssiosakkeiden määrästä ulkomaalaiset omistavat kuitenkin vain runsaan kolmanneksen. Suuri ero ulkomaalaisten hallussa olevien pörssiosakkeiden markkina-arvon ja lukumäärän välillä johtuu sijoitusten keskittymisestä muutamaa suureen yhtiöön, erityisesti Nokia Oyj:n osakkeisiin.

Kansantalouden hidastunut kasvu ja korkojen lasku ovat heijastuneet **talletuspankkien** liikevoittoihin, mutta niiden peruskannattavuus on säilynyt edelleen hyvänä. Pankkien keskimääräinen oman pääoman tuottoaste on ollut useita vuosia erittäin korkealla tasolla; vuoden 2001 lopussa se oli 22 %. Pankkien kokonaisluottotappiot olivat vuoden 2001 lopussa 68 milj. euroa, kun mukaan lasketaan Nordean Suomen vähittäispankkitoiminnot. Historiallisesti tarkasteltuna ja luottokantaan suhteutettuna luottotappiot ovat pysyneet

alhaisella tasolla. Eniten ne ovat lisääntyneet teollisuudessa ja ulkomaisissa luotoissa. Erityisesti kotitalouksien palveluun keskittyvä peruspankkipalvelu oli v. 2001 hyvin kannattavaa, osaksi asuntoluottojen vilkkaan kysynnän takia. Vuonna 2002 pankkien voittokehitys kaventunee hieman.

Matala korkotaso on pitänyt yllä erityisesti pankkien asuntoluottojen kysyntää. Kiristyneen kilpailun johdosta korkomarginaalit ovat pienentyneet lähes prosenttiyksikön ja pysynevät edelleen kapeina, mikä lisää pankkien varovaisuutta. Vuoden 2001 lopussa talletuspankkien kokonaisluottokanta oli 68,7 mrd. euroa, josta yli puolet (38,7 mrd. euroa) kuului kotitalouksille. Pankkien yleisöluottojen kanta oli vuoden 2002 kesäkuun lopussa 7,7 % suurempi kuin vuotta aiemmin, asuntoluotoissa vastaava kasvu oli 12,8 %.

Yritysten uudet luotot kasvoivat v. 2001 runsaan viidenneksen. Korkojen noustua vuoden 2002 alussa yritysten uudet luotot supistuivat selvästi. Yrityssektori ja varsinkin suuret yritykset rahoittivat toimintaansa myös laskemalla kotimaassa liikkeeseen vajaan puolen miljardin euron arvosta joukkovelkakirjalainoja. Markkina-korkojen alentunut taso lisää uusia luottojen kysyntää.

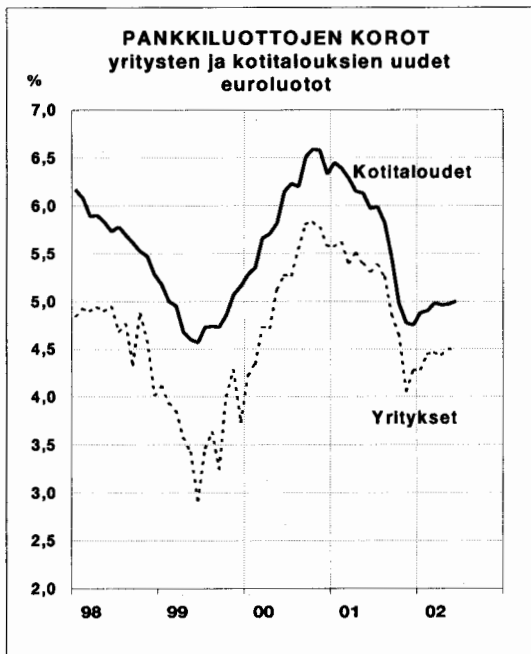
Pk-yritysten rahoitustarpeet ovat toukokuussa 2002 tehdyn rahoituskyselyn mukaan vähäisiä. Vain noin neljäsnes osuudesta oli hankkinut ulkoista rahoitusta vuoden aikana. Pk-yritysten rahoitus on pankkikeskeistä, sillä 65 prosentilla ulkoista rahoitusta hankkineista on pankkiluottoja ja lisäksi 18 prosentilla on pankkitakaus. Viimeisen vuoden aikana vain neljä prosenttia on vaihtanut pääpankkiaan.

Vakuutusyhtiöiden ja eläkelaitosten toimintaa rasitti v. 2001 omaisuusarvojen voimakas aleneminen. Sekä vahinko- että henkivakuutusyhtiöiden liikevoitot pienenevät, mutta pysyvät voitollisina. Kotimainen maksutulo pysyi edellisvuoden tasolla eli 12 mrd. eurossa. TEL-vakuutuksen

ja vahinkovakuutuksen maksutulo kasvoivat, mutta henkivakuutuksen maksutulo aleni 17 % 3,2 mrd. euroon. Vain pidempiaikaiseen säästämiseen tarkoitettu vapaaehtoinen eläkevakuutus jatkoi kasvuaan. Henkivakuutuksen maksutulo on kuluvan vuoden alkupuolella kasvanut selvästi.

Vakuutuslaitosten sijoitustoiminta oli v. 2001 tappiollista, vaikkakin alakohdaiset erot olivat suuria. Vakuutusyhtiöiden sijoituskanta käyvin arvoihin aleni v. 2001 noin seitsemän prosenttia 71 mrd. euroon. Sijoituskanta on aiempaa vähärisempää, sillä osakkeiden osuus sijoituskannasta on pienentynyt 40 prosentista runsaaseen neljännekseen. Erityisesti lakisääteistä eläkevakuutusta harjoittavien laitosten sijoitustoiminnassa on kärsitty takaiskuja. Niiden sijoitustoiminnan kirjanpidol-

Kuvio 43.

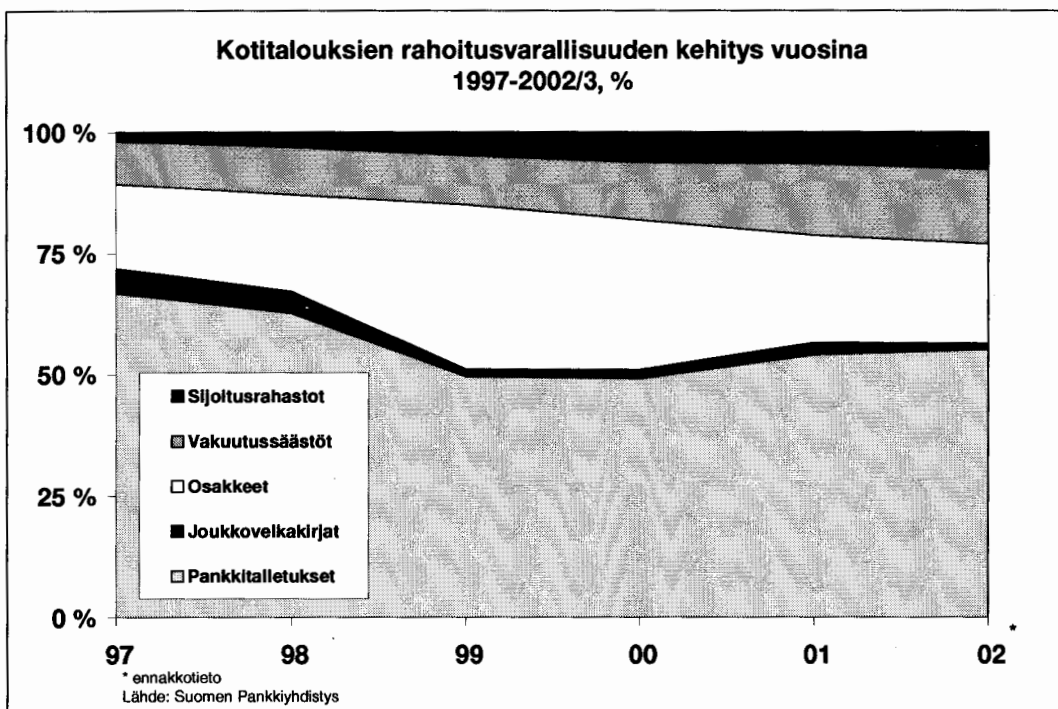
liset ja arvostuserot huomioon ottavat tulokset olivat negatiivisia v. 2001. Sijoituksista jo yli puolet on hajautettu ulkomaisiin kohteisiin, lähinnä joukkovelkakirjalainoihin euroalueella.

Maailmanmarkkinatilanteen muutos ja epävakaa sijoitusympäristö heikentävät pankkien ja vakuutusyhtiöiden kannattavuus- ja tuottonäkymiä, mikä on myös heijastunut niiden osakekurseissa. Arvopapereiden arvonmuutoksiin liittyvät suorat riskit pankeille ovat kuitenkin pysyneet vähäisinä, sillä pankit ovat viime vuosina purkaneet osakeomistuksiaan. Vakuutusyhtiöt ovat kärsineet arvonmuutoksista selvästi pankkeja enemmän. Työeläkelaitokset ovat joutuneet purkamaan vakavaraisuuspuskureitaan, koska laskuperuste-korkomekanismi sopeutuu vakavaraisuuden kautta. Ongelmana on mm. se, että toimintasäännöt käytännössä estävät osakkeiden ostamisen nykyisen kaltaisessa tilanteessa, jossa niiden hinta voimakkaasti laskee. Sijoitusympäristön muutokset ja lisääntyneet epävarmuudet asettavat lähivuosina kovia haasteita laitosten toiminnalle.

Omaisuuksien alenemisen lisäksi alan yleinen **rakennemuutos** on muuttanut vakuutusyhtiöiden omaisuuden määrää ja rakennetta. Vakuutusryhmien ylimääräiset pääomat ovat sijainneet tavallisesti vahinkoyhtiöissä. Viime vuosina liiketoimintaan sitoutumattomia pääomia on siirretty uusien pankki- ja vakuutuslaitosten sisältävien finanssiryhmien holding-yhtiöihin, joissa niitä voidaan käyttää myös muuhun kuin vakuutuslaitosten toimintaan. Lisäksi pääomia on siirretty ylimääräisten osingonjakojen kautta omistajille. Nämä tekijät ovat johtaneet erityisesti vahinkoyhtiöiden hallussa olevan varallisuuden selvään vähenemiseen. Vuonna 2001 vahinkoyhtiöiden varallisuus pieneni 40 % ja vakavaraisuuspääoma aleni lähes 60 % 4,3 mrd. euroon. Näin yhtiöiden yhteenlaskettu vastuunkantokyky on alentunut, mutta on edelleen hyvä.

Kotitalouksien sijoittaminen monipuolistunut

Kotitalouksien sijoitusrahasto- ja vakuutussäästäminen on eurooppalaisen kehityksen mukaisesti kasvanut, ja yhdessä nämä säästämismuodot muodostavat jo noin neljänneksen osuuden rahoitusvarallisuudesta. **Sijoitusrahastojen** pääomien määrä kasvoi v. 2001 kurssilaskuista huolimatta nettomerkintöjen - vajaat 2,5 mrd. euroa - ansiosta runsaalla miljardilla eurolla 14,5 mrd. euroon. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla uutta pääomaa on edelleen virrannut erityisesti lyhyen koron rahastoihin. **Vakuutussäästämisen** sijoitussidonnaisten tuotteiden osuus uusmyynnin maksumuutosta on jo useamman vuoden ollut keskimäärin 30 prosentin luokkaa sekä vapaaehtoisessa eläke- että henkivakuutuksessa.

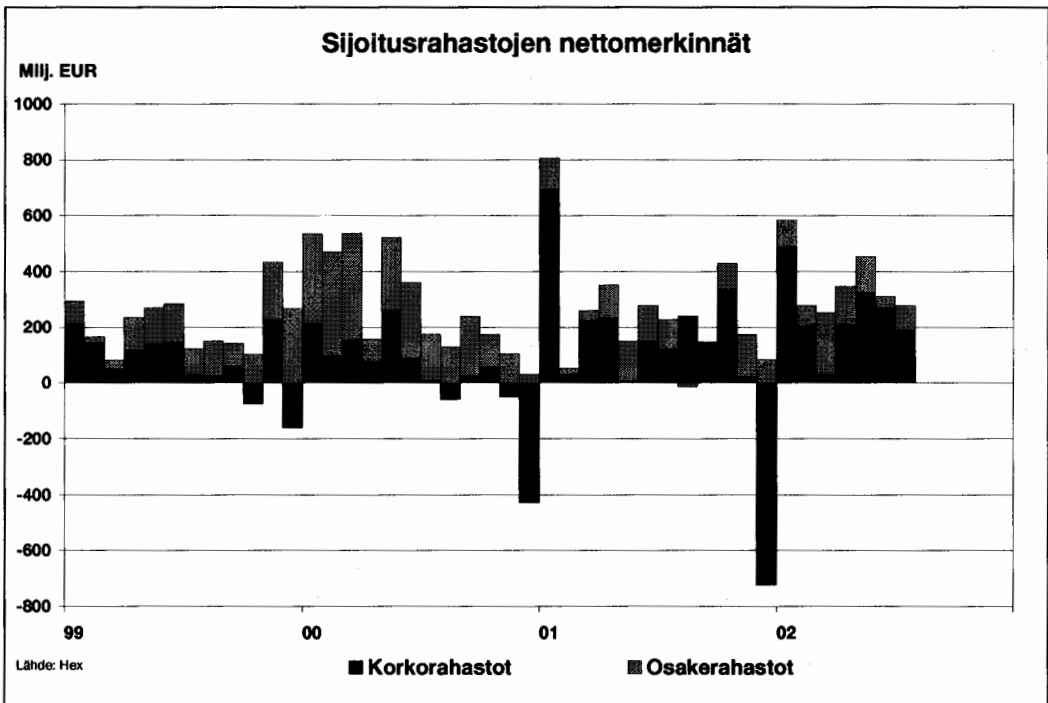

Sijoituskäyttäytymisessä tuottotietoisuus on jo useana vuotena vallannut alaa riskittömyyden kustannuksella. Yhä useampi kotitalous on sijoittanut omalla riskillään paremman tuoton toivossa samalla kun tuotteiden tarjonta on huomattavasti monipuolistunut ja niiden vertailtavuus heikentynyt. Pankkitalletusten osuus kotitalouksien rahoitusvarallisuudesta on kuitenkin säilynyt merkittävänä. Hallituksen eduskunnalle antaman esityksen mukaan pankkien kanssa kilpailevien maksuliikepalveluiden tarjonta kuitenkin monipuolistuu, jos yritykset vuodesta 2003 lähtien voivat vastaanottaa vaadittaessa takaisinmaksettavia yleisövaroja asiakastilille kultakin asiakkaalta aina

11 Rahoitustasapaino ja rahoitusmarkkinat

3 000 euroon saakka. Varojen vastaanotto-oikeus koskisi sellaisia asiakastilejä, joilla olevat varat ovat käytettävissä samaan yritysryhmään kuuluvien yritysten myymien tavaroiden tai palveluiden maksamiseen ja käteisen nostamiseen.

Sijoitusten epäneutraali varallisuusverotus on heijastunut vuodenvaihteen sijoituskäyttäytymiseen mm. siten, että sijoitusrahastojen rahasto-osuuksia on ensin myyty vuoden lopussa ja välittömästi vuoden alussa jälleen ostettu satojen miljoonien eurojen arvosta. Myös pörssiosakkeiden takaisinostot ovat heti vuodenvaihteen jälkeen olleet selvästi suurempia kuin muulloin.

Taloudellisia tapahtumia syyskuussa 2001 – syyskuussa 2002

2001

1.9.

Lailla **kuntouttavasta työtoiminnasta** kunnat ja työvoimaviranomaiset velvoitetaan yhdessä pitkään työttömänä olleen henkilön kanssa laatimaan tälle aktivointisuunnitelma, joka voi sisältää uutena toimenpiteenä kuntouttavaa työtoimintaa. Kunnat velvoitetaan järjestämään kuntouttavaa työtoimintaa pitkään työttöminä olleille työmarkkinatukeen oikeutetuille tai toimeentulotukea saaville.

Uusi **valtionavustuslaki** on yleislaki, joka koskee harkinnanvaraisia valtionavustuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi avustukset, jotka myönnetään taiteen ja kulttuurin edistämiseksi, maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseksi ja energiatukena esimerkiksi energiansäästön, energian käytön tehostamisen sekä uusiutuvan energian käytön edistämiseksi.

Valtion vakuusrahaston koko lainakanta siirretään budjettitalouden velkakantaan. Lainakanta oli kesäkuun lopussa yhteensä 14,5 mrd. mk (2,4 mrd. euroa). Lainakannan hoitomenot vuositasolla ovat noin 850 milj. mk. Siirto budjettiin lisää valtionvelan korkomenoja 350 milj. mk v. 2001. Siirto tehdään lainakannan tehokkaan hoidon turvaamiseksi.

4.9.

Vuoden 2002 valtion talousarvioesitys annettiin. Tulot yhteensä ovat 35 261 milj. euroa, ja ne vähenevät vuoden 2001 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 445 milj. euroa eli runsaan

prosentin. Talousarvioesitykseen sisältyvät vuositasolla laskettuna yhteensä 665 milj. euron ansiotuloverotuksen kevennykset. Valtion tuloveroasteikon marginaaliveroprosentteja alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä ja asteikon alinta tulorajaa nostetaan. Kunnallisverotuksessa nostetaan ansiotulovähennystä. Välillisten verojen perusteisiin ei esitetä merkittäviä muutoksia. Arvonlisäveron tuottoa nostaa valtion osuuden nostaminen arvonlisäveron takaisinperinnän muutokseen liittyen, talousarvion momentille merkittävää tuottoa vähentää puolestaan Kelalle suoraan tuloutettava rahoitusosuuden nousu sosiaaliturvamaksujen alentamisen rahoittamiseksi. Kokonaisverotusta alentaa tuloverokevennysten lisäksi yksityisen ja kuntatyöntekijän kansaneläkevakuutusmaksujen alentaminen, alennukset vaihtelevat 0,45-0,75 prosenttiyksikköön. Eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua esitetään lisäksi alennettavaksi 0,8 prosenttiyksiköllä. Sosiaaliturvamaksualennukset lisäävät valtion rahoitusvastuuta kansaneläkelaitokselle yhteensä noin 300 milj. euroa. Valtion verotulojen pienentyminen ensi vuonna johtuu verohelpotusten lisäksi paljolti yhteisöveron tuoton selvästä vähentymisestä yritysten tuloskehityksen heikentyessä. Muita kuin verotuloja (valtion sekalaisia tuloja) pienentää arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä luopuminen. Talousarvioesityksen menot ilman valtionvelan vähentämistä ovat 34 582 milj. euroa, 387 milj. euroa suuremmat kuin menokehys ja 4 % suuremmat kuin vuoden 2001 varsinaisessa talousarviossa. Koulutus on menopolitiikan painopis-

tealueita, ja mm. kuntien koulutoimen valtionosuuksia ja korkeakoulujen rahoitusta lisätään. Toinen painopistealue on v. 2001 aloitettu köyhyyden ja syrjäytymisen torjuminen, johon talousarvioesityksessä varataan lisävaroja. Talousarvioesitys on muodollisesti 678 milj. euroa ylijäämäinen, josta 473 milj. euroa käytetään valtionvelan nettokuoletuksiin ja loput muuhun velanhallintaan.

17.9.

EKP:n neuvosto päätti, että **eurojärjestelmän perusrahoitusoperaatioiden** korkotarjousten alarajaa eli minimitarjouskorkoa lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 3,75 prosenttiin 18.9.2001 alkaen. **Maksuvalmiusluoton korkoa** lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 4,75 prosenttiin ja **talletuskorkoa** lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 2,75 prosenttiin 18.9.2001 alkaen.

5.10.

Toisen lisätalousarvion tuloarvioiden nettovähennykseksi ehdotetaan 4 864 milj. mk. Määrärahojen lisäyksiä on nettomääräisesti 6 milj. mk ilman valtionvelan kuoletuksia. Valtionvelan nettokuoletuksia vähennetään yhteensä 4 870 milj. mk. Vuonna 2001 valtionvelan vähentämiseen käytetään yhteensä 18,1 mrd. mk.

22.10.

Talospoliittinen ministerivaliokunta tukee **Sonera Oyj:n** uutta strategiaa ja osakeantia. Yhtiö ilmoitti ehdottavansa yhtiön osakkeenomistajille suunnattua osakkeiden uusmerkintää. Sen odotetaan tuovan yhtiöön noin miljardi euroa uutta pääoma.

23.10.

Kolmanteen lisätalousarvioesitykseen sisältyy määrärahojen lisäyksiä 3 187 milj. mk. Valtionvelan nettokuoletuksia vähennetään vastaavasti 3 187 milj. markalla. Vuonna 2001 valtionvelan vähentämiseen käytetään, ottaen huomioon eduskunnalle jo annettu toinen lisätalousarvioesitys, yhteensä 14,9 mrd. mk.

7.11.

Eduskunta päätti, että koska hallituksen esitystä kolmanneksi lisätalousarvioksi sovelletaan aikaisemmasta ajankohdasta kuin hallituksen esitystä toiseksi lisätalousarvioksi, on eduskunta päättänyt vaihtaa näihin esityksiin sisältyvien talousarvioehdotusten nimikkeet keskenään. **Toiseen lisätalousarvioon** sisältyy määrärahojen lisäyksiä 3 187 milj. mk ja valtionvelan nettokuoletuksia vähennetään vastaavasti.

8.11.

Valtioneuvosto päätti antaa eduskunnalle **tulevaisuusselonteon** Tasapainoisen kehityksen Suomi 2015. Selonteko keskittyy maamme alueelliseen kehitykseen.

Eurojärjestelmän **perusrahoitusoperaatioiden korkotarjousten** alarajaa eli minimitarjouskorkoa lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 3,25 prosenttiin alkaen operaatiosta, jonka maksut suoritetaan 14.11.2001. **Maksuvalmiusluoton** korkoa lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 4,25 prosenttiin 9.11.2001 lähtien. **Talletuskorkoa** lasketaan 0,50 prosenttiyksiköllä 2,25 prosenttiin 9.11.2001 lähtien.

9.11.

Toista lisämenoarvioesitystä täydennetään. Tuottoarvioiden nettovähennys on 1 071 milj. mk. Valtionvelan nettokuoletuksia vähennetään 1 063 milj. markalla. Valtionvelan vähenemisen yhteismäärä v. 2001 on 13,8 mrd. mk.

13.11.

Hallitus totesi kannanotossaan, että työmarkkinoiden keskusjärjestöjen 12.11.2001 allekirjoittama **yksityisalojen työeläkkeiden kehittämistä** koskeva periaatesopimus vastaa hallituksen tavoitteita työeläkkeiden kehittämiseksi työssä pysymistä, työkykyä ja työllistymistä tukevan suuntaan sekä varhaiseläkejärjestelmässä työeläkelainsäädännön mukaisen ansiosidonnaisuusperiaatteen kehittämiseksi. Työmarkkinajärjestöjen periaatesopimuksen mukaan eläke-

palkan laskusääntö uudistuu siirtymäajan jälkeen, ja vanhuuseläkkeelle voi jatkossa siirtyä joustavasti 62-68-vuotiaana. Osa-aikaeläkkeelle siirtymistä hillitään etuuksia heikentämällä. Mitä pitempään työelämässä jatkaa sitä enemmän eläke kasvaa. 63-68-vuotiaana tämä kannustinkarttuma on 4,5 % vuodessa. Joustavan vanhuuseläkkeen mukaisesti 62-vuotias voi siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle. Kultakin 63 vuoden ikäraja edeltävältä varhennuskaudelta eläkkeeseen tehdään 0,6 prosenttia vähennys. Jos eläkettä lykkää vielä 68 vuodesta eteenpäin, eläkettä korotetaan 0,4 % kultakin lykkäyskaudelta. Osa-aikaeläkkeen ikäraja palaa takaisin 58 vuoteen, kun se on nyt määräaikaisella lailla säädetty 56 vuoteen. **Osa-aikaeläkkeellä** karttuu jatkossa vanhuuseläkettä vain puolet nykyiseen verrattuna. Osapuolet selvittävät tarvetta nostaa eläkkeelle siirtymisen ikärajoja siten, että osa elinajan pidentymisestä tietäisi lisää työvuosia.

16.11.

Vuoden 2002 talousarvioesitystä täydennetään. Tuloarvioiden nettolisäys on 62 milj. euroa. Määrärahojen lisäyksiä on nettomääräisesti 258,9 milj. euroa ilman valtionvelan kuoletuksia. Valtionvelan nettokuoletuksia vähennetään 196 milj. eurolla. Vuonna 2002 valtionvelan vähentämiseen käytetään yhteensä 482 milj. euroa, josta nimellisarvoisiin nettokuoletuksiin 277 milj. euroa.

22.11.

Valtioneuvosto hyväksyi EU:lle annettavan **vakausohjelman tarkistuksen**. Siinä esitetään Suomen talouspolitiikan lähtökohdat ja tavoitteet erityisesti finanssipolitiikan osalta sekä arvioidaan niiden toteutumista vuoteen 2004 asti. Vakausohjelman mukaan Suomen julkisyhteisöjen talous säilyy selvästi ylijäämäisenä ohjelmakauden aikana ja täyttää vakaus- ja kasvusopimuksessa annetun keskipitkän ajan tavoitteen.

Valtioneuvosto oikeutti liikenne- ja viestintäministeriön merkitsemään **Sonera Oyj:n osakepääoman korotuksen** yhteydessä 196 293 412 kappaletta Sonera Oyj:n uusia osakkeita.

28.11.

Vuoden kolmannen lisätalousarvion tuloarvioiden nettovähennys on 5,9 mrd. mk. Vuonna 2001 valtionvelan vähentämiseen käytetään yhteensä 13,8 mrd. mk.

12.12.

Valtioneuvosto oikeutti valtiovarainministeriön hyväksymään **Kapiteeli Oy:n oman pääoman korotuksen** (152,3 milj. mk).

Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta valtuutti kauppa- ja teollisuusministeriön käymään neuvotteluja valtion omistamien **Avena Oy:n osakkeiden myymisestä** tai muista Avenaa koskevista omistusjärjestelyistä. Eduskunta oikeutti hallituksen toista lisätalousarviota hyväksyessään luopumaan kokonaan valtion omistuksesta Avena Oy:ssä.

21.12.

Toimeentulotuesta annettua lakia muutetaan väliaikaisesti siten, että vähintään 20 % ansiotuloista, kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa, ei oteta huomioon toimeentulotukea myönnettäessä. Laki on voimassa 1.4.2002-31.3.2005.

2002

1.1.

Valtion vuoden 2002 talousarviossa tulot ovat yhteensä 35 326 milj. euroa. Tulot ovat noin prosentin pienemmät kuin vuoden 2001 varsinaisessa talousarviossa. Menot ilman valtionvelan vähentämistä ovat 34 881 milj. euroa, ja niiden kasvu vuoden 2001 varsinaiseen talousarvioon verrattuna on 4,9 %. Talousarvion ylijäämästä (444 milj. euroa) noin puolet käytetään valtionvelan nettokuoletuksiin.

Tuloveroasteikon alinta tulo rajaa nostetaan huomattavasti sekä kaikkia marginaaliveroprosentteja alennetaan yhdellä prosenttiyksiköllä. Varallisuusveroasteikko ja yhteisön varallisuusveroprosentti säilyvät varallisuusrajojen euromuuntoa lukuun ottamatta ennallaan.

Kunnallisverotuksen **ansiotulovähennyksen** enimmäismäärä korotetaan 9 800 markasta eli noin 1 650 eurosta 2 140 euroksi. **Kotitaloudelle maksettavan työllistämistuen** määräaikaista verovapautta jatketaan vuoden 2002 loppuun. **Ulkomailla tehdystä työstä** saadun palkan verovapautta koskevan niin sanotun kuuden kuukauden säännön siirtymäaikaa jatketaan vuodelle.

Valtion ja kuntien välistä kustannustenjakoa koskevaa säännöstä tarkistetaan siten, että valtion osuutta korotetaan 24,2 prosentista 25,3 prosenttiin laskennallisista kustannuksista. Valtion ja kuntien välisen vuotta 2000 koskevan kustannustenjaon tarkistuksen toteutusta aikaistetaan siten, että vuodelle 2003 maksettavaksi säädetty neljännes maksetaan jo v. 2002. Kunnan omarahoitusosuuden korottamista koskevaa säännöstä tarkistetaan.

Kuntien hankintoihin liittyvien **arvonlisäveronpalautusten takaisinperintä** uudistetaan luopumalla erillisestä takaisinperintäjärjestelmästä. Kuntien **jako-osuutta yhteisöveron** tuotosta alennetaan ja valtion osuutta korotetaan vastaavasti. Lisäksi seurakuntien jako-osuutta korotetaan ja valtion osuutta alennetaan. Yksittäisten kuntien ja seurakuntien jako-osuudet vahvistetaan kerralla lopullisiksi.

Vuonna 2002 keskimääräinen työeläkevakuutusmaksu on 21,0 % palkoista. Eläke-Kansan konkurssista aiheutuvia tappioita lyhennetään lisäksi 0,1 % v. 2002, jolloin perittävä kokonaisuusmaksu olisi 21,1 % palkoista (LEL 21,8). Maksutaso säilyy siten samana kuin v.

2001. **Työntekijöiden eläkemaksu** on 4,4 % v. 2002, **työnantajien maksu** 16,7 % (TEL) palkoista ja työnantajien LEL-vakuutusmaksu on 17,4 %. Työntekijöiden eläkemaksu alenee 0,1 prosenttiyksikköä ja työnantajien maksu nousee 0,1 prosenttiyksikköä palkoista vuoden 2001 maksuihin verrattuna. **Laskuperustekorko** alenee 5,75 prosentista 5,25 prosenttiin.

Työnantajan **työttömyysvakuutusmaksu** on 0,7 % palkasta palkkasumman 840 940 euroon asti ja sen ylittävältä osalta se alenee 3,1 prosentista 2,7 prosenttiin palkasta. Palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu alenee 0,7 prosentista 0,4 prosenttiin.

Eläkkeensaajilta perittävää sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,80 prosenttiyksiköllä. **Yksityisiltä työnantajilta perittävää kansaneläkemaksua** alennetaan I maksuluokkaan kuuluvilla yrityksillä 0,65 prosenttiyksikköä ja muihin maksuluokkiin kuuluvilla yrityksillä 0,45 prosenttiyksikköä. Kunta- ja kirkkotyönantajilla kansaneläkemaksu alenee 0,75 prosenttiyksikköä. Lait tulevat voimaan 1.1.2002, mutta työnantajien kansaneläkemaksuja koskevat alennuksen kuitenkin vasta 1.3.2002.

Kansaneläkelain rahoituksen turvaamiseksi sille tilitetään v. 2002 arvonlisäveron tuotosta 700 milj. euroa.

Kuntien verotuloihin perustuvan **valtionosuuksien tasauksen** perusteista poistetaan säännös, jonka mukaan kunnan tasausvähennys on enintään 15 % kunnan laskennallisesta verotulosta. Lisäksi korotetaan kuntien valtionosuuslain mukaista **yleisen valtionosuuden saaristo- ja syrjäisyysslisää**. Kuntien valtionosuuslakia täydennetään säännöksellä, jonka mukaan valtionosuuslain täytäntöönpanosta johtuvat erityiset taloudelliset vaikeudet otetaan huomioon myönnettäessä harkinnanvaraista rahoitusavustusta v. 2002. Valtionosuuslaissa säädetään

lisäksi valtion ja kuntien välisen vuotta 2003 koskevan **kustannustenjaon aikaistuksesta** vuoteen 2002.

Kuntajakolain yhdistymisavustussäännöksiä muutetaan kuntajaotuksen kehittämistä tehokkaammin kannustavaksi. Yhdistymisavustuskautta jatketaan nykyisestä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Lisäksi lakiin lisätään uutena kokeiluluontoisena yhdistymisavustusmuotona määräaikaisesti voimassa oleva investointi- ja kehittämishankkeiden tuki.

Kolmen **kunnan tuloveroprosentti** laskee ja 108 kunnassa tuloveroprosentti nousee. Keskimääräinen tuloveroprosentti v. 2002 on 17,78.

Työttömän työnhakijan ja työvoimatoimiston yhdessä laatima **työnhakusuunnitelma** on nykyistä yksilöidympi ja työttömyyden uhatessa pitkittä se sisältää nimettyjä tai tietyn alan työtai koulutuspaikkoja sekä tarvittaessa muita yksilöityjä toimenpiteitä työttömän haettavaksi. Työttömyyspäivärahan ja työmarkkinatuen saamisedellytykseksi asetetaan toimiminen yksilöidyn työnhakusuunnitelman mukaisesti sen jälkeen, kun työnhakijan työttömyys on kestänyt vähintään viisi kuukautta. Vastaavasti velvollisuutta ottaa vastaan eräitä työvoimatoimiston osoittamia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä supistetaan, jos kyseiset toimenpiteet eivät sisälly työnhakusuunnitelmaan.

Peruskorko aleni 4,5 prosentista 3,5 prosenttiin. **Viivästyskoron viitekorko** on 4 %. Vuonna 2002 käytössä oleva yleinen viivästyskorko on siten 11 %, koska yleinen viivästyskorko on viitekorko plus 7 prosenttiyksikköä. Viivästyskorko oli 11 % myös v. 2001.

17.1.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen siitä, että Teollisuuden Voima Oy:n suunnitteleman uuden **ydinvoimayksikön rakentaminen** ja yksikön toimintaan samalla laitospaikalla tarvit-

tavien ydinlaitoksien laajentaminen tai rakentaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukais-ta. Eduskunta hyväksyi viidennen ydinvoimalan rakentamisen 24.5.2002.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen siitä, että Posiva Oy:n Eurajoen Olkiluotoon suunnitteleman käytetyn **ydinpolttoaineen loppusijoituslaitoksen** rakentaminen laajennettuna siten, että siellä voidaan käsitellä ja sinne loppusijoittaa Teollisuuden Voima Oy:n 15.1.2000 valtioneuvostolle jättämän periaatepäätös-hakemuksen mukaisen ydinvoimalaitoksen toiminnassa syntyvä käytetty ydinpolttoaine, on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista.

18.1.

Valtion **jako-osuus yhteisöverosta** on 75,08 %, kuntien 23,22 % ja seurakuntien 1,70 % v. 2002. Yksittäisten kuntien ja evankelisluterilaisten seurakuntien verovuoden 2002 yhteisöveron laskentaperusteet vahvistettiin.

1.2.

Uudella lailla **rahoitus- ja vakuutusryhmitymien valvonnasta** säädetään rahoitus- ja vakuutusryhmittymän määritelmästä sekä ryhmittymään kuuluvien yritysten, erityisesti ryhmittymän emoyrityksenä toimivan holding-yhtiön omistukselle ja johdolle sekä sisäiselle valvonnalle ja riskienhallintajärjestelmille asetettavista yleisistä vaatimuksista.

1.3.

Työttömien **peruspäivärahan** tasoa korotetaan 0,84 eurolla. Yhdessä vuoden alussa tehdyn indeksitarkistuksen kanssa päivärahan määrä on siten 22,75 euroa päivältä. Työmarkkinatuki nousee myös vastaavasti. Ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan ansio-osaa nostetaan 42 prosentista 45 prosenttiin päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Työttömyysturvalain työssä-olohtoa koskevaa säännöstä tarkistetaan työnantajalle maksettavan työmarkkinatuen enim-

mäisajan pidentyessä 12 kuukaudesta 24 kuukauteen.

14.3.

Valtioneuvosto päätti **määrärahakehkeksistä** vuosille 2003-2006. Valtion budjettitalouden määrärahojen kokonaiskehitys vuodelle 2003 on 35,6 mrd. euroa, 35,5 mrd. euroa vuodelle 2004, 35,4 mrd. euroa vuodelle 2005 ja 35,5 mrd. euroa vuodelle 2006.

26.3.

Valtioneuvosto päätti oikeuttaa liikenne- ja viestintäministeriön valtion puolesta hyväksymään **Sonera Oyj:n ja Telia AB:n yhdistymissopimuksen** mukainen valtion omistamien Soneran osakkeiden vaihto Telian osakkeisiin suhteessa 36/64. Soneran osakkeen omistajille tarjotaan 36 prosentin osuus yhdistyneestä yhtiöstä.

11.4.

Valtioneuvosto teki **periaatepäätöksen terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamiseksi**. Keskeiset kehittämistarpeet koskevat hoitoon pääsyn perusteiden yhtenäistämistä maan eri osissa sekä riittävän nopeaa hoitoon pääsyä ja terveydenhuollossa toimivan henkilöstön riittävää määrää ja koulutusta. Terveydenhuollon käytössä olevat voimavarat edellyttävät vahvistamista.

Valtioneuvosto oikeutti kappa- ja teollisuusministeriön myymään **Partek Oyj Abp:n** osakkeet Kone Oyj:lle 225 milj. euron kauppahinnalla.

24.5.

Tasavallan presidentti ratifioi ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen **Kioton pöytäkirjan** ja vahvisti lain ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimuksen Kioton pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Pöytäkirjassa

määritellään teollisuusmaille sitovat sekä ajallisesti ja määrällisesti täsmälliset päästövähennysvelvoitteet kuuden kasvihuonekaasun tai -kaasuryhmän osalta.

5.6.

Tonnistoverolaki tarjoaa kansainvälistä meriliikennettä harjoittavalle varustamolle mahdollisuuden valita voittoon perustuvan tuloverotuksen sijasta nettotonnistoon perustuvan, tasoltaan hyvin alhaisen tonnistoverotuksen. Tonnistoverotuksen valinnut varustamo sitoutuu järjestelmään 10 vuoden pituiseksi tonnistoverokaudeksi. Tonnistoverotuksen piiriin kuuluu tavaroiden ja matkustajien kuljettamisesta ja siihen läheisesti liittyvästä toiminnasta saadut tulot mukaan lukien tavaroiden ja palvelujen myynti aluksella kulutettavaksi. Muut tulot, esim. tavaroiden myynti matkustajille alukselta mukaan vietäväksi, kuuluvat tuloverotuksen piiriin. Lakeja sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2002 toimitettavassa verotuksessa.

1.7.

Peruskorko on 4 % 1.7.-31.12.2002 välisenä aikana. Peruskorko on vuoden alusta ollut 3,5 %.

Vuoden 2002 lisätalousarvion nettolisäys on 565 milj. euroa. Verotulojen arvion lisäys on 69 milj. euroa, joka on kokonaan korkotulojen lähdeveron tuottoarvion nousua. Muiden tulojen arvio kasva 496 milj. euroa. Määrärahan lisäyksiä ilman valtionvelan vähentämistä sisältyy esitykseen nettomääräisesti 256 milj. euroa.

Korkolain muutoksella pannaan täytäntöön EU:n maksuviivästysdirektiivi. Lakisääteinen **viivästyskorko** on direktiivin edellyttämällä tavalla EKP:n ohjauskorko lisättynä seitsemän prosenttiyksikön marginaalilla. Viivästyskoron taso vahvistetaan puolivuositain. Lakisääteistä viivästyskorkoa peritään, jollei muuta ole sovitettu. Kulutus- ja asuntoveloiissa ei kuitenkaan voida sopia tätä korkeammasta viivästyskorosta.

Korkolain sovellussäädöstä muutetaan niin, että se koskee kaikkia yksityishenkilöiden velkoja ja että viivästyskorkokertymää voidaan nykyistä useammin alentaa velallisen heikon taloudellisen aseman perusteella.

12.7.

Uudessa **alueiden kehittämislaisissa** säädetään alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmästä ja alueiden kehittämistä toteuttavista viranomaisista sekä tuen myöntämisestä sisäasiainministeriön hallinnonalalla. Aluekehittämisen viranomaisena toimii maakunnan liitto ja kehittäminen perustuu edelleen määräaikaisiin ohjelmiin, mutta niiden sisältöä laajennetaan. Laki tulee voimaan 1.1.2003.

26.7.

Niitä **työeläkkeitä** tarkistetaan, joissa kansaneläkkeen pohjaosa on aiheuttanut vähennystä työeläkkeeseen. Työeläkkeen tarkistus koskee niitä työeläkkeitä, jotka ovat alkaneet 30.6.1975 jälkeen, mutta ennen 1.1.1996 ja joissa kansaneläkkeen pohjaosan laskusääntö on vaikuttanut työeläkkeen määrään. Tarkistus tehdään työeläkkeisiin 1.10.2003 alkaen.

1.8.

Määräaikaisen kokeilulain tavoitteena on edistää ja tukea **kuntien vapaaehtoista seutuyhteistyötä**. Kokeiluseuduille tehdään mahdolliseksi luoda uudentyyppinen seudullinen julkisoikeudellinen toimielin ja se antaa myös mahdollisuuden siirtää kuntien päätösvaltaa yhteiselle yksityisoikeudelliselle yhteisölle.

Vuonna 2002 päättyvän **maatalousyrittäjien luopumistukea** koskevan lain voimassaoloaika jatketään vuoden 2006 loppuun. Vuosina 2003-2004 luopuminen tapahtuu voimassa olevan lain mukaisin ehdoin. Sen sijaan vuosina 2005 ja 2006 toteutettavissa luopumisissa luopujien ikäraja nousee 55 vuodesta 57 vuoteen, mutta toisaalta luopumistapoja laajennetaan.

Yksityisten alojen **osa-aikaeläkettä ja yksilöllistä varhaiseläkettä** koskevat säännökset muuttuvat siten, että v. 1947 ja sen jälkeen syntyneillä henkilöillä osa-aikaeläkkeen ikäraja muuttuu 58 vuoteen ja osa-aikaeläkkeen määrää pienennetään. Ennen vuotta 1947 syntyneillä henkilöillä osa-aikaeläkkeessä säilyy nykyinen 56 vuoden alaikäraja. Yksilöllistä varhaiseläkettä ei enää myönnetä vuoden 1943 jälkeen syntyneille. Myös työttömyyseläkkeen saamista koskevia säännöksiä korjataan kohtuuttomien väliinpuotoamisten estämiseksi. Osa-aikaeläkettä koskeva ikäraja nousee vuoden 2005 alusta ja yksilöllistä varhaiseläkettä koskevat muutokset toteutuvat vuoden 2004 alusta. Työttömyyseläkettä koskevat muutokset tulevat voimaan 1.8.2002.

23.8.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia muutetaan siten, että **kunta** voi saada perustamishankkeiden rahoitusta myös tarpeellisten **toimintatapojen uudistamista** tukevien hankkeiden toteuttamiseen. Laki tulee voimaan 1.1.2003.

17.9.

Vuoden 2003 talousarvioesitys annettiin. Tulot yhteensä ovat 35,6 mrd. euroa, ja ne lisääntyvät vuoden 2002 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 0,2 mrd. euroa. Hallinnonalojen menot ovat 32,2 mrd. euroa, joka on 3,4 % enemmän kuin vuoden 2002 talousarviossa. Valtionvelan korkomenot ovat 3,6 mrd. euroa. Talousarvioesityksen varsinainen alijäämä on 155 milj. euroa. Uutta velkaa otetaan 389 milj. euroa, josta runsaat 230 milj. euroa käytetään valtionvelan takaisinostoihin liittyviin kustannuksiin, mikä alentaa tulevia velanhoitomenoja. Ansiotulojen verotusta kevennetään 315 milj. euroa vuositasolla. Valtion tuloveroasteikon kaikkia marginaaliveroprosentteja alennetaan 0,3 prosenttiyksikköä, ja asteikon tuloarvoja korotetaan yhdellä prosentilla. Lisäksi tulonhankkimisvähenn-

nystä että kunnallisveron ansiotulovähennystä korotetaan. Muutosten seurauksena palkkatulon veroaste alenee noin yhdellä prosenttiyksiköllä; kevennys painottuu pienituloisiin palkansaajiin. Eläketuloista perittävä korotettu sairausvakuutusmaksu poistuu. Vuonna 2003 kaikkien vakuutettujen sairausvakuutusmaksu on 1,5 %. Arvonlisäverotuotosta ohjataan Kansaneläkelaitokselle yhteensä 1 000 milj. euroa, jossa on 300 milj. euroa lisäystä kuluvaan vuoteen verrattuna. Eräissä Pohjois-Suomen ja saariston kunnissa yksityisen työnantajan ja valtion liikelaitoksen sosiaaliturvamaksu

poistetaan vuosiksi 2003-2005. Energiaveroja korotetaan 5,2 %. Korotus lisää valtion verotuloja arviolta 126 milj. euroa. Kuntien valtion-apuihin esitetään yhteensä 5,6 mrd. euroa, missä on lisäystä noin 7 %. Valtionosuuksia tarkistetaan puolella arvioidusta täydestä kustannustason muutoksesta eli 1,4 %. Hyvinvointipalvelujen edistämiseen tarkoitettuja määrärahoja lisätään jo päätettyjen 74 milj. euron lisäksi 97 milj. euroa. Työmarkkinatuen käyttöä laajennetaan ja ammatillista koulutusta lisätään. Sairaanhoidon korvausten omavastuita korotetaan ja lääkekustannusten kasvua rajoitetaan.

Liitetaulut:

1. Kysynnän ja tarjonnan tase
2. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot
3. Valtion menot työllisyyden hoitoon
4. Julkisyhteisöjen talous
5. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
6. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
7. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan
8. Valtiontalouden kassatulot
9. Valtiontalouden kassamenot
10. Valtiontalouden rahoitus
11. Valtion ja kuntien velka
12. Julkinen bruttovelka (EMU)
13. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut
14. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut
15. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuovelka (rahastot)

1. Kysynnän ja tarjonnan tase, miljoonaa euroa

	Käypiin hintoihin				
	1999	2000*	2001*	2002**	2003**
Arvonlisäys, brutto perushintaan	103 865	113 917	118 502	122 512	128 087
Tuoteverot - tuotetukipalkkiot	16 620	17 228	17 474	17 825	18 079
Bruttokansantuote markkinahintaan	120 485	131 145	135 976	140 337	146 166
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	35 450	43 966	43 038	42 374	44 433
Kokonaistarjonta	155 935	175 111	179 014	182 711	190 599
Tavaroiden ja palvelusten vienti	45 575	56 372	54 477	53 672	56 556
Kulutus	87 270	92 243	96 449	100 835	105 287
yksityinen	61 146	65 227	67 858	70 762	73 860
julkinen	26 124	27 016	28 591	30 073	31 427
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	22 831	25 109	26 865	27 047	27 429
yksityinen	19 481	21 760	23 366	23 397	23 891
julkinen	3 350	3 349	3 499	3 650	3 538
Varastojen muutokset	-107	958	446	380	550
Tilastollinen ero	366	429	777	777	777
Kokonaiskysyntä	155 935	175 111	179 014	182 711	190 599
	Vuoden 1995 hintoihin				
	1999	2000*	2001*	2002**	2003**
Arvonlisäys, brutto perushintaan	100 460	107 255	108 179	109 704	112 991
Tuoteverot - tuotetukipalkkiot	14 597	14 830	14 753	14 885	15 056
Bruttokansantuote markkinahintaan	115 057	122 085	122 932	124 589	128 047
Tavaroiden ja palvelusten tuonti	36 923	42 829	42 854	43 137	44 479
Kokonaistarjonta	151 980	164 914	165 786	167 726	172 526
Tavaroiden ja palvelusten vienti	49 388	59 308	58 018	58 359	60 978
Kulutus	81 862	83 343	84 499	86 317	88 208
yksityinen	57 890	59 424	60 084	61 440	62 977
julkinen	23 972	23 919	24 415	24 878	25 231
Kiinteän pääoman bruttomuodostus	21 129	21 953	22 839	22 695	22 820
yksityinen	17 949	18 944	19 806	19 615	19 874
julkinen	3 181	3 009	3 033	3 080	2 946
Varastojen muutokset	-98	1 390	420	345	510
Tilastollinen ero	-301	-1 080	10	10	10
Kokonaiskysyntä	151 980	164 914	165 786	167 726	172 526

2. Valtion asuntolainat, korkotuki ja aloitetut asunnot

	Valtion aravalainojen maksatus, milj. euroa			Valtion korkotuki, maksatus, milj. euroa		Aloitettujen asunnot, kpl		
	Uudisrakennukset	Perusparantaminen	Hankinta	Uudisrakennukset, peruskorjaus ja hankinta ¹⁾	ASP-korkotuki ²⁾	Valtion osallistamat	Korkotukiasunnot	Kaikki asuntojen aloitukset
1993	905	172	54	29	108	13 680	8 788	27 434
1994	552	179	29	39	51	9 328	4 213	26 820
1995	451	173	12	76	43	5 558	9 402	18 310
1996	400	198	10	92	26	9 501	9 686	23 564
1997	654	226	8	103	16	11 627	8 719	29 804
1998	749	210	12	110	12	7 245	5 746	31 597
1999	454	126	8	96	4	6 593	5 290	34 590
2000	556	90	6	104	8	7 088	3 453	32 309
2001	736	124	9	110	10	8 115	5 012	27 625
2002**	544	120	10	87	8	5 000	4 000	28 000
2003 ^{a)}	380	120	10	100	9	5 000	5 000	30 000

¹⁾ Pi. ASP.
²⁾ Mi. säästöpalkkiot ja luottovarauskorvaukset.
^{a)} Vuoden 2003 talousarvioesityksen mukaan.

3. Valtion menot työllisyyden hoitoon¹⁾, miljoonaa euroa

	1999	2000	2001	2002 TA	2003 TAE
Palkkaperusteinen työllistämistuki valtionhallinnolle	104	59	46	35	34
Palkkaperusteinen työllistämistuki kunnille	113	97	95	89	78
Valtionapu työttömyyden lieventämiseen	148	135	131	155	161
Sijoitusmenot työllisyyden turvaamiseksi	24	20	16	16	16
Työllisyyskoulutus	260	238	219	257	245
Työmarkkinatuki	942	914	886	1 025	1 034
Muut menot ²⁾	201	57	149	243	306
Yhteensä	1 792	1 519	1 541	1 819	1 874

¹⁾ Ilman hallintomenoja.
²⁾ Sisältää EU:n rakennerahastojen ohjelmien toteutuksen.

4. Julkisyhteisöjen talous¹⁾, miljoonaa euroa

	1998	1999	2000	2001*	2002**	2003**
Toimintaylijäämä ja omaisuustulot	3 691	3 341	4 596	5 282	5 055	5 093
korkotulot	2 142	1 837	2 354	2 759	2 955	3 210
Välittömät verot	21 833	22 531	27 753	26 351	27 031	26 583
Tuotannon ja tuonnin verot	16 311	17 045	17 682	17 945	18 435	19 199
Sosiaalivakuutusmaksut	15 107	15 842	15 999	17 011	17 165	17 578
Saadut muut tulonsiirrot	422	440	591	495	477	477
muilta kotimaisilta sektoreilta	230	231	258	280	293	293
ulkomailta	192	209	333	215	184	184
Tulot	57 363	59 199	66 621	67 086	68 165	68 932
Kulutusmenot	25 132	26 118	27 016	28 591	30 070	31 424
Tukipalkkiot	2 025	1 954	2 030	2 020	2 173	2 223
Sosiaalietuudet	15 779	16 113	15 937	17 027	18 016	18 845
Sosiaaliavustukset	5 542	5 603	5 487	5 509	5 646	5 647
Maksetut muut tulonsiirrot	2 413	2 652	2 835	2 921	3 290	3 401
muille kotimaisille sektoreille	1 523	1 691	1 853	1 951	2 004	1 954
ulkomaille	891	961	982	970	1 286	1 447
Korkomenot	4 153	3 752	3 722	3 683	3 581	3 446
Muut menot	177	164	207	173	163	163
Menot	55 222	56 356	57 234	59 931	62 940	65 149
Säästö	2 141	2 844	9 389	7 156	5 226	3 783
Pääomansiirrot, netto	-86	3	35	38	57	108
Kiinteän pääoman kuluminen	2 700	2 801	3 053	3 236	3 440	3 671
Pääoman bruttomuodostus ²⁾	3 261	3 344	3 238	3 711	3 683	3 575
Nettoluotonanto (+)/nettoluotonotto (-)	1 494	2 306	9 239	6 719	5 040	3 987
valtionhallinto	-1 725	-894	4 536	2 703	1 475	518
paikallishallinto	-365	-313	316	-484	-388	-516
työeläkelaitokset	3 753	3 424	4 198	4 392	4 299	4 283
muut sosiaaliturvarahastot	-169	89	189	108	-346	-298
Perusjäämä ³⁾	3 505	4 219	10 607	7 642	5 666	4 223

¹⁾ Kansantalouden tilinpidon mukaan.

²⁾ Kiinteän pääoman bruttomuodostus ml. varastojen muutos sekä maan ja muiden varojen nettohankinnat.

³⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja.

**5. Valtion budjettitalouden tulot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan,
miljoonaa euroa**

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1999	2000	2001	2001	2002	2003 (esitys)
Tulo- ja varallisuusvero	10 302	13 788	12 140	12 566	13 017	12 607
Arvonlisävero	8 969	9 470	9 777	10 016	9 894	9 815
Valmisteverot	4 535	4 449	4 572	4 647	4 519	4 892
tupakkavero	566	576	597	597	550	604
alkoholijuomavero	1 254	1 245	1 290	1 295	1 271	1 355
polttoainevero/energiaverot	2 651	2 596	2 652	2 722	2 665	2 900
muut valmisteverot	63	32	33	33	33	33
Autovero	1 028	1 059	922	1 127	887	900
Leimaverot	- 12	- 20	2	1	0	0
Muut verot ja veronluonteiset tulot	1 740	1 805	1 952	1 919	2 002	2 184
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	26 562	30 551	29 365	30 276	30 319	30 398
Sekalaiset tulot	8 514	5 719	4 491	4 495	4 056	4 131
Korkotulot ja voiton tuloutukset	654	1 380	1 372	779	817	892
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	35 730	37 650	35 227	35 550	35 192	35 421
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	115	106	198	156	134	146
Tulot ilman lainanottoa	35 845	37 756	35 426	35 706	35 326	35 567
Nettolainanotto ja velanhallinta	-	-	-	-	-	155
TULOT YHTEENSÄ	35 845	37 756	35 426	35 706	35 326	35 722

**6. Valtion budjettitalouden menot tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan,
miljoonaa euroa**

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1999	2000	2001	2001	2002	2003 (esitys)
Eläkkeet	2 334	2 420	2 567	2 565	2 696	2 850
Puolustusvoimien kalustohankinnat	584	646	573	536	515	519
Muut kulutusmenot	6 960	7 436	7 513	7 256	7 941	8 183
Kulutusmenot yhteensä	9 878	10 502	10 653	10 357	11 152	11 552
Valtionavut kunnille ym.	4 955	5 177	5 600	5 553	5 951	6 283
Valtionavut elinkeinoille	2 221	2 469	2 603	2 534	2 617	2 672
Valtionavut kotitalouksille yms.	5 985	6 021	6 016	6 082	6 428	6 482
Siirrot budjetin ulkopuolisille rahastoille ja Kela:lle	1 226	1 348	1 497	1 526	1 698	1 728
Muut siirtomenot	2 271	2 069	2 289	2 646	2 797	2 939
Siirtomenot yhteensä	16 658	17 084	18 006	18 340	19 491	20 104
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	40	87	25	69	56	25
Talonrakennukset	74	76	50	49	51	40
Maa- ja vesirakennukset	290	397	219	210	246	329
Reaalisijoitukset yhteensä	403	560	294	328	353	395
Valtionvelan korot	4 806	4 632	4 083	4 101	3 758	3 550
Erittelemättömät menot	17	1	6	1	1	0
Muut menot yhteensä	4 823	4 633	4 089	4 102	3 759	3 550
Menot ilman rahoitustalous- toimia	31 762	32 779	33 042	33 127	34 755	35 601
Lainananto	162	68	71	72	78	82
Muut finanssisijoitukset	196	107	651	55	50	38
Finanssisijoitukset yhteensä	358	175	723	127	128	120
Menot ilman kuoletuksia	32 120	32 954	33 764	33 254	34 883	35 722
Nettokuoletukset ja velanhallinta	3 488	5 519	2 308	2 453	444	—
MENOT YHTEENSÄ	35 608	38 472	36 072	35 706	35 326	35 722

7. Valtion budjettitalouden menot hallinnonaloittain tilinpäätöksen sekä talousarvion mukaan, miljoonaa euroa

	Tilinpäätös			Talousarvio		
	1999	2000	2001	2001	2002	2003 (esitys)
21. Tasavallan Presidentti	8	6	5	6	6	7
22. Eduskunta	61	60	77	80	88	118
23. Valtioneuvosto	35	36	39	38	37	39
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	614	620	663	664	712	722
25. Oikeusministeriön hallinnonala	525	539	543	526	564	629
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 106	1 176	1 284	1 272	1 313	1 384
27. Puolustusministeriön hallinnonala	1 552	1 691	1 653	1 610	1 715	1 945
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	5 022	5 042	5 194	5 271	5 689	5 058
29. Opetusministeriön hallinnonala	4 481	4 695	5 152	5 097	5 478	5 810
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 081	2 224	2 395	2 356	2 466	2 565
31. Liikenneministeriön hallinnonala	1 259	1 434	1 763	1 206	1 318	1 638
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	810	932	918	876	875	976
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	7 052	7 277	7 606	7 584	8 147	8 471
34. Työministeriön hallinnonala	2 036	1 761	1 779	1 944	2 083	2 160
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	666	647	601	613	622	639
36. Valtionvelan korot	4 811	5 693	4 092	4 111	3 767	3 562
37. Valtionvelan vähentäminen	3 488	4 638	2 308	2 453	444	-
MENOT YHTEENSÄ	35 608	38 472	36 072	35 706	35 326	35 722

8. Valtiontalouden kassatulot¹⁾, miljoonaa euroa

Tulolaji	1997	1998	1999	2000	2001	2002**
Tulo- ja varallisuusvero	8 424	9 525	10 302	13 788	12 140	12 863
Korkotulojen lähdevero	168	116	94	92	218	270
Perintö- ja lahjaverot	245	284	321	368	385	445
Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot yhteensä	8 838	9 924	10 717	14 249	12 743	13 578
Arvonlisävero	7 669	8 352	8 969	9 470	9 777	9 780
Vakuutusmaksuverot	275	293	312	337	355	353
Apteekkimaksut	72	76	79	85	93	96
Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut yhteensä	8 016	8 721	9 360	9 892	10 225	10 228
Tullit ja tuontimaksut	1	0	0	0	0	0
Valmisteverot	4 144	4 412	4 535	4 449	4 572	4 623
tupakasta	547	568	566	576	597	605
alkoholijuomaverot	1 204	1 209	1 254	1 245	1 290	1 320
polttoaineista/energiaverot	2 337	2 574	2 651	2 596	2 652	2 665
muut valmisteverot	56	61	63	32	33	33
Leimaverot	131	43	- 12	- 20	2	0
Autoverot	708	885	1 028	1 059	922	900
Muut verot ja veronluonteiset tulot	784	962	995	980	960	982
Verot ja veronluonteiset tulot yhteensä	22 622	24 947	26 623	30 609	29 424	30 311
Sekalaiset tulot	5 329	6 257	7 886	6 434	4 606	5 401
Korkotulot ja voiton tuloutukset	1 183	1 339	1 160	1 893	1 943	1 826
Muut tulot yhteensä	6 512	7 596	9 045	8 328	6 549	7 227
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	29 134	32 543	35 669	38 937	35 973	37 538
Valtiolle takaisin maksettavat lainat	1 415	1 808	2 119	1 859	1 427	1 604
Tulot ilman lainanottoa	30 549	34 351	37 788	40 796	37 400	39 142
Nettolainanotto	1 744	933	-	-	-	0
TULOT YHTEENSA	32 293	35 284	37 788	40 796	37 400	39 142

¹⁾ Budjettitalouden ja budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen tulot.

9. Valtiontalouden kassamenot¹⁾, miljoonaa euroa

Menolaji	1997	1998	1999	2000	2001	2002**
Eläkkeet	2 170	2 247	2 333	2 422	2 575	2 680
Puolustusvoimien kalustohankinnat	751	809	651	620	533	540
Muut kulutusmenot	6 261	6 233	6 475	6 947	7 025	7 395
Kulutusmenot yhteensä	9 182	9 289	9 459	9 989	10 132	10 615
Valtionavut kunnille ym.	5 068	4 953	4 935	5 251	5 622	6 000
Valtionavut elinkeinoille	2 499	2 488	2 592	2 997	3 157	3 162
Valtionavut kotitalouksille yms.	6 462	6 280	6 237	6 059	6 028	6 460
Valtionosuudet kansaneläke- ja sairausvakuutusmenoista	1 104	1 241	1 223	1 346	1 495	1 694
Muut siirrot kotimaahan	720	945	943	971	951	1 075
Siirrot ulkomaille	1 293	1 395	1 497	1 522	1 557	1 750
Siirtomenot yhteensä	17 146	17 303	17 427	18 146	18 810	20 141
Koneiden, laitteiden ja kaluston hankkiminen	61	66	50	88	74	70
Talonrakennukset	211	180	99	90	52	60
Maa- ja vesirakennukset	286	335	327	296	237	250
Reaalisijoitukset yhteensä	558	580	477	475	363	380
Valtionvelan korot, ml. velanhallinta	4 140	5 304	5 271	5 748	4 403	4 292
Muut menot	3	- 2	16	- 5	259	44
Muut menot yhteensä	4 143	5 302	5 287	5 743	4 662	4 336
Menot ilman rahoitustaloustoimia	31 030	32 474	32 651	34 352	33 967	35 472
Lainananto	1 581	1 765	1 609	1 718	1 786	1 880
Muut finanssisijoitukset	192	176	293	208	644	55
Finanssisijoitukset yhteensä	1 773	1 941	1 902	1 926	2 429	1 935
Menot ilman valtionvelan kuoletuksia	32 803	34 415	34 553	36 278	36 397	37 408
Valtionvelan nettokuoletukset	-	-	3 413	4 505	1 286	-
MENOT YHTEENSÄ	32 803	34 415	37 966	40 784	37 683	37 408

¹⁾ Budjettitalouden sekä budjetin ulkopuolisten valtion rahastojen menot.

10. Valtiontalouden rahoitus¹⁾, miljoonaa euroa

	1997	1998	1999	2000	2001	2002**
Verotulot	22 622	24 947	26 623	30 609	29 424	30 311
Muut tulot	6 512	7 596	9 045	8 328	6 549	7 227
Tulot ilman rahoitustaloustoimia	29 134	32 543	35 669	38 937	35 973	37 538
Tavaroiden ja palvelusten ostot	9 743	9 867	9 952	10 458	10 495	11 039
Siirtomenot	21 287	22 607	22 698	23 894	23 472	24 433
Menot ilman rahoitustaloustoimia	31 030	32 474	32 651	34 352	33 967	35 473
Tuloylijäämä (+)	-1 896	69	3 018	4 585	2 006	2 065
Finanssisijoitukset, netto	- 358	- 133	217	- 67	-1 002	- 331
Nettorahoitustarve (-)	-2 254	- 64	3 235	4 518	1 004	1 734
Nettolainanotto (+), nettokuoletukset (-)	1 744	933	-3 413	-4 505	-1 286	0
Kassajäämä	- 510	869	- 178	12	- 282	1 734

¹⁾ Budjettitalous sekä budjetin ulkopuoliset valtion rahastot.

11. Valtion ja kuntien velka, miljardia euroa

	1997	1998	1999	2000	2001*	2002**
Euromääräinen velka	41,4	43,3	57,0	53,8	52,7	53
Valuuttamääräinen velka	28,4	26,5	11,0	9,6	9,1	8
Yhteensä	69,8	69,8	68,1	63,4	61,8	61
% BKT:sta	65,3	60,2	56,5	48,4	45,4	44
Kuntien velka ¹⁾	4,1	4,1	3,9	4,0	4,4	4,5

¹⁾ Kunnat ja kuntayhtymät, vieras pääoma ilman saatuja ennakoita, lyhytaikaisen vieraan pääoman ostojen ja siirtovelkoja ja keskinäisiä siirtoja.

12. Julkinen bruttovelka (EMU), miljardia euroa

	1997	1998	1999	2000*	2001*	2002**
Valtio	54,6	53,1	52,7	53,6	54,8	56,1
Kunnat	3,2	3,4	3,7	4,1	4,2	4,4
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	57,9	56,6	56,4	57,7	59,1	60,5
%/BKT	54,1	48,8	46,8	44,0	43,4	43,1

13. Kansaneläkelain, perhe-eläkelain ja rintamasotilaseläkelain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ^{a)}
Tuotot						
Vakuutusmaksut	1 320	1 398	1 500	1 584	1 550	1 341
vakuutettujen maksut	24	1	44	7	0	0
työnantajain maksut	1 296	1 397	1 456	1 577	1 550	1 341
Valtion ja kuntien rahoitusosuudet	1 183	1 154	1 127	1 109	1 130	1 148
valtion rahoitus	1 170	1 154	1 127	1 109	1 130	1 148
kansaneläkkeisiin	707	674	642	615	614	624
perhe-eläkkeisiin	41	41	41	40	41	41
rintamasotilaseläkkeisiin	148	139	130	125	123	116
lapsen hoitotukeen	71	69	71	74	79	79
vammaistukeen	26	26	27	28	30	32
eläkkeensaajien asumistukeen	178	204	216	227	243	256
kuntien rahoitus	13	-	-	-	-	-
kansaneläkkeisiin	0	-	-	-	-	-
eläkkeensaajien asumistukeen	13	-	-	-	-	-
Erityistuotot	455	455	404	404	404	500
osuus alv-tuotoista	404	404	404	404	404	500
maksut vakuutuslaitoksilta	52	52	-	-	-	-
Sijoitusmaisuuksien tuotot	12	65 ^{b)}	29 ^{c)}	1 ^{d)}	41 ^{e)}	18
Yhteensä	2 970	3 072	3 059	3 097	3 125	3 007
Kulut						
Eläkkeet	3 106	2 987	2 890	2 808	2 849	2 904
kansaneläkkeet	2 820	2 711	2 621	2 541	2 576	2 636
varsinainen kansaneläke	2 437	2 319	2 211	2 115	2 117	2 148
eläkkeensaajien asumistuki	193	204	216	227	243	256
eläkkeensaajien hoitotuki	177	179	189	197	214	225
muut	13	8	5	3	2	6
perhe-eläkkeet	41	41	41	40	41	41
rintamasotilaseläkkeet	148	139	130	125	123	116
Lapsen hoitotuet	71	69	72	74	79	80
Vammaistuet	26	26	27	28	30	32
Muut etuudet	2	2	3	3	2	2
Toimintakulut	107	207 ^{f)}	110	112	118	124
Yhteensä	3 215	3 195	3 002	2 923	2 969	3 031

a) Kansaneläkelaitoksen arvio.

b) Tuottoihin sisältyy 49 milj. euroa arvonorotuksia.

c) Tuottoihin sisältyy 18 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

d) Tuottoihin sisältyy 17 milj. euroa arvonalennuksia.

e) Tuottoihin sisältyy 20 milj. euroa arvonalennusten oikaisuja.

f) Toimintakulut sisältävät 87 milj. euroa toimieläkevastuun kattamisen kertasuoritusta.

14. Sairausvakuutuslain mukaiset tuotot ja kulut, miljoonaa euroa

	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ^{a)}
Tuotot						
Vakuutusmaksut	2 024	1 913	1 860	1 841	1 963	1 914
vakuutettujen maksut	1 320	1 166	1 090	996	1 082	1 000
työnantajain maksut	704	747	770	845	881	914
Takautumissuoritukset	6	10	10	10	13	12
Erityistuotot	-	-	52	52	52	252
osuus alv-tuotoista	-	-	-	-	-	200
maksu vakuutuslaitoksilta	-	-	52	52	52	52
Sijoitusomaisuuden tuotot	17	24	10	26	14	9
Valtion rahoitusosuus	-	-	43	43	41	40
Yhteensä	2 047	1 948	1 975	1 972	2 083	2 227
Kulut						
Suoritukset vakuutetuille ¹⁾	1 664	1 713	1 805	1 932	2 097	2 255
päivärahat	401	422	458	494	523	556
äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat	476	472	482	494	516	541
lääkekorvaukset	553	565	611	678	768	844
lääkäripalkkiokorvaukset	89	100	98	101	120	134
tutkimus- ja hoitokorvaukset	53	58	56	58	56	58
matkakorvaukset	92	97	99	108	114	122
Työterveyshuolto	108	113	121	132	142	155
Muut etuudet	187	196	211	230	246	275
Suoritukset Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle	6	6	6	6	6	6
Toimintakulut	160	197	165	169	177	186
Yhteensä	2 124	2 225	2 307	2 469	2 668	2 877
¹⁾ Sisältää myös työpaikkakassojen kautta maksetut korvaukset.						
^{a)} Kansaneläkelaitoksen arvio.						

15. Yksityisen sektorin työeläkelaitosten vakuutusmaksutulot, eläkemenot ja vastuuvelka (rahastot), miljoonaa euroa

	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ^{a)}
Vakuutusmaksut						
palkoista ¹⁾	4 877	5 131	5 858	6 276	6 508	6 729
yrittäjätuloista ²⁾	487	515	538	560	564	600
yhteensä	5 363	5 646	6 397	6 836	7 072	7 329
Eläkkeet						
palkansaajat ¹⁾	4 504	4 473	4 929	5 195	5 474	5 907
yrittäjät ²⁾	914	946	982	1 024	1 067	1 138
- siitä valtion rahoitus	398	322	323	345	359	383
yhteensä	5 417	5 419	5 911	6 218	6 541	7 045
Vastuuvelka 31.12. ³⁾ (rahastot)	31 067	33 972	37 469	41 666	46 001	50 500
Vakuutusmaksut, % BKT:sta	5,4	5,3	5,5	5,6	5,4	5,4
Eläkkeet, % BKT:sta	5,5	5,3	5,1	5,1	5,0	5,2
Keskimääräinen TEL-maksu, % palkasta	21,1	21,2	21,5	21,5	21,5	21,1
Laskuperustekorko, % (keskim. vuodessa)	6,1	5,5	5,5	5,1	5,4	5,8
Lähde: Eläketurvakeskus.						
^{a)} Eläketurvakeskuksen arvio.						
¹⁾ TEL, LEL, TaEL ja MEL.						
²⁾ MYEL ja YEL.						
³⁾ Palkansaajien eläkelakien mukainen vastuuvelka.						

